

ՅՈՒՅԱԿ
ՀԱՅԵՐԵՆ ՉԵՌԱԳՐԱՅ
ՋՄՄԱՌԻ ՎԱՆՔԻ
ՄԱՏԵԼԱԴԱՐԱՆԻՆ

ՀԱՏՈՐ Բ

KATALOG
DER
ARMENISCHEN HANDSCHRIFTEN
IN DER
BIBLIOTHEK DES KLOSTERS
EZOMMAR

BAND II

ՄԱՅՐ ՑՈՒՑԱԿ

ՀԱՅԵՐԷՆ ԶԵՄԵԳՐԵՅ

HAUPT-KATALOG

DER

ARMENISCHEN HANDSCHRIFTEN

CALOUSTE GULBENKIAN FOUNDATION ARMENIAN LIBRARY

ՇԱՀԱՏԱՆԻ ՍՏԵՆԱԶՐԻ ԳՈՐԾԱՆՈՍ ԿԻՆՊԷԼԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱԴՈՒԹԵԱՆ

KATALOG
DER
ARMENISCHEN HANDSCHRIFTEN
IN DER
BIBLIOTHEK DES KLOSTERS BZOMMAR

BAND II
„KOLLEKTION ANTONIAN“

BEARBEITET VON
P. N. AKINIAN UND P. H. OSKIAN
WIENER MECHITHARISTEN

WIEN 1971

MECHITHARISTEN-BUCHDRUCKEREI
PRINTED IN AUSTRIA

CALOUSTE GULBENKIAN FOUNDATION ARMENIAN LIBRARY

ՆԱԽԿԱԾ ՄԱՏԵՆԱԶՈՐ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ ԿԻՆՊԵՆԿԵՍԻ ՇԻՄԱՐԿՈՒԹԵԱՆ

ՅՈՒՑԱԿ

ՀԱՅԵՐԷՆ ԶԵՌԱԳՐԱՅ

ԶՄԱՐՈՒ ՎԱՆՔԻ ՄԱՑԵՆԱԴԱՐԱՆԻՆ

ՀԱՏՈՐ Բ.

«ԱՆՏՈՆԵԱՆ ՀԱՒԱՔԱԶՈՅ»

ԿԱԶՄԵՑԻՆ

Հ. Ն. ԱԿԻՆԵԱՆ ԵՒ Հ. Հ. ՈՍԿԵԱՆ

ՄԽԻԹ. ՈՒԽՏԷՆ

ՎԻՆՆԱ 1971

Մ Ն Ի Թ Ա Ր Ե Ա Ն Տ Պ Ա Ր Ա Ն

A 3451

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍԲ

Անտոնեան Միաբանութիւնը 1700ի սկիզբը հաստատուած Լիբանան, տեղափոխուած է նախ Զոռմ եւ ապա Կ. Պոլիս, Օրբաֆէօյ, իր հետ տանելով հայ ձեռագիրներու Հաւաքածոյ մը, որ հետգիւետէ կը ճոխանայ միաբաններու ցանկով: Երբ Միաբանութիւնը՝ դարուս առաջին քառորդին՝ կը դադրի գոյութիւն ունենալէ, ձեռագիրները կը յանձնուին՝ լիաքիւ՝ Զմմառի վանքին: Առաջին համաշխարհային պատերազմէն յետոյ, Հաւաքածոյին 295 ձեռագիրները Կ. Պոլսէ Զմմառ փոխադրուելէ առաջ, Յովսէփ վրդ. Սաբուխեան անոնց ցանկը կը կազմէ, շատ կարճ տեղեկութիւններով:

Անտոնեան միաբան Զ. Բարսեղ Զոռայեանի մէկ նամակէն (20 Նոյ. 1897) կ'իմանանք թէ Զ. Գալէմֆարեան քննադրած է այդ Հաւաքածոյին գիտական ցուցակագրութիւնը. որ քէն սկսուած է, բայց չէ շարունակուած: Զ. Ներսէս Ակիմեան երբ 1939—1946 տարիներուն՝ ընդհատումներով՝ Լիբանան կը գտնուէր, վերջապէս յաջողած էր կազմել այդ Հաւաքածոյին Հին քիւ 1—230 ձեռագիրներու յօրինածակնոց ցուցակագրութիւնը: Մնացեալ 65 ձեռագիրներու ցուցակագրութեան համար Զ. Համազասպ Ոսկեան 1967ին Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան օժանդակութեամբ մեկնեցաւ Լիբանան, ցուցակագրեց այդ 65 ձեռագիրները եւ ուղղումներով ու յանելումներով լրացուց Զ. Ն. Ակիմեանի ցուցակը:

Զ. Ն. Ակիմեան, իր քաղաքագրութեան պատճառով ժամանակ չէր ունեցած վերախմբագրելու իր աշխատութիւնը. իսկ Զ. Զ. Ոսկեան մտադիր էր ճուշակիս ամբողջ քննադիր մեքենագրելով՝ վերամշակել, սակայն հիւանդութիւն եւ կանխահաս մահը խափանեցին իր այդ ծրագիրը:

Ուրեմն՝ ներկայ Ցուցակս կը կրէ երկու հեղինակի յատուկ գրչադրձը, մինչեւ քիւ 617 (ինն քիւ. 230) Զ. Ն. Ակիմեանի եւ Խ. 618—682 (231—295) Զ. Զ. Ոսկեանի: Կը ցաւինք որ միակերպութեան այս պակասը զգալի է քէ՛րնագրին եւ քէ՛ր շարունակէն մէջ:

Ցուցակս լոյս կը տեսնէ իբրեւ Խ. հատոր Մ. Քէշիշեանի. «Ցուցակ Հայերէն Ձեռագրաց Զմմառի վանքի Մատենադարանի Ձեռագիրներուն», Վիեննա, 1964: Այս պատճառով ալ Հաւաքածոյի Ձեռագիրներու նոր քուարկումը կը սկսի Խիւ 423ով. իբրեւ շարունակութիւն Ա. Հատորի վերջին 422 Թիւին:

Ցուցակիս մէջ չեն մտած Անտոնեան Հաւաքածոյի Ձեռագիրներէն 37 ձեռագիր: Ասոնցմէ ունանք՝ կ'երեւի՝ Զմմառ չեն հասած. ուրիշներ՝ ա՛յս կամ ա՛յն պատճառով՝ անմատչելի եղած են երկու ցուցակագրող Հայրերուն: Այս դուրս մնացած ձեռագիրներու ցանկ մը տրուած է Յանելուածի մէջ, այնպէս՝ ինչպէս նշանակած են ցուցակագրող Հայրերը:

Տեղանուններու եւ Անձնանուններու ցանկերը կազմուած են շատ համառօտ. նշանակուած են միայն հեղինակներու, պատմական եւ ձեռագիրներու հետ աղերս ունեցող (գրիչ, տէր եւն) անունները:

Միխիլարեան Միաբանութիւնս կը յայտնէ իր խորագրած շնորհակալութիւնը Գալուստ Ս. Կիւլպէնկեան պատուարժան Հիմնարկութեան, որ բարեհաճեալ՝ իր երկու միաքանակից Հայրերու պատրաստած այս Ցուցակին տպագրութեան ծախքերը տրամադրել՝ շարունակելով այսու Հայերէն Ձեռագիրներու Ցուցակներու կարելորդ եւ օգտաշատ հրատարակութիւններու շարքը:

ՅԱՅՍԱՐԱՆՈՒՐԲ

Հին թիւ Բ — Ժե դար

ԵՏՈՒԹԻՒՆ՝ 36.5 × 26 հմ. : —
ԹՈՒՂԻՔ՝ 544 — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկ-
սիւն : — ՆԻՒԹ՝ քուզր : — ԿԱԶՄ՝
կաշնպատ տախտակ : — ՄԱԳԱՂԱԹԵԱՅ
ՊԱՆՊԱՆԱԿ՝ յոսի : — ԶԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լուս. քզ. 1—20
վերի լուսամբէն սակաւ ինչ մկնակեր : — ԳԱՏԱՄԱՆՔ՝
1 Աք. 4ա — ԳԻՐ՝ բոլորգիր : — ԽՈՐԱՆ՝ յոսի : —
ԿԻՍԱՆՈՐԱՆ՝ 5ա — ՆԿԱՐ՝ 4ք (Տրդատ ձիու վրայ
եւ Ս. Գրիգոր) : — ԶԱՐԻԱԳԻՐՔ՝ յամախ : — ԼՈՒ-
ՍԱՆԱԶԱՐՔ՝ եռագոյն : — ԽՈՐԱՄԻՐՔ՝ կարմիր : —
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ Ժե դար : — ՏԵՂԻ՝ ամծամբ : — ԳՐԻԶՔ՝
Սահակ եւ Մկրտիչ եպիսկոպոս : — ՅԻՇԱՏԱԿԱՎՐՈՒ-
ԹԻՒՆՔ՝ քզ. 8ա, 11ա, 15ք, 343ք, 496ա :

Մատենան է Յայտմաւորք Գրիգոր Խլա-
քեցոյ :

Թղ. 1ա—3ք. Յանկ :

Թղ. 5ա. (Նոր ձեռքէ նորարդիր) «Նա-
ւասարդի Ա. եւ Աւդոստոսի ԺԼ. Տաւն է
Տրդատայ թաղաւորին» : — Սորժամ լուսա-
ւորեաց սուրբն Գրիգոր վէսյա :

Թղ. 6ք. Իսկ վասն ամենաւրհնեալ զըլ-
խոյն Յովհաննու գրեալի է թէ ուր էր. որ ոչ
էր ընդ պատուական եւ սուրբ մարմնոյն... :

Թղ. 7ա. Իսկ զի այս աւր կոչի տարէ-
մուտ, եւ մարդիկք միմեանց տուրս պար-
զեւն... :

Թղ. 7ք. Թաղաւոր մի կայր Հայոց Ար-
տաւալ անուն եւ ունէր որդի մի խելաղար
Շիղար անուն... :

Թղ. 8ա. Նասասարդի Բ. եւ Աւդոստոսի
ԺԲ. եւ Ա. ի ԻԿ. Վկայարանութիւն սրբոյն
Անիկոսոսի եւ Փոտինոսի... : Անաւրէն ար-
քայն Դիոկղէտիանոս Եկն ի քաղաքն Նիկո-
մեդիա... :

Թղ. 9ա. Յայսմ աւուր Վկայարանու-
թիւն սրբոյն Լաւրենտիոսի, Քսենտոսի եւ
Պաղիտոսի : Սորա էին յամա Դեկոսի... :

Թղ. 9ք. Նաւ. Գ. եւ Աւդ. ԺԳ. Վկայա-
րանութիւն Ս. Մարկէղոսի եպիսկոպոսին : —
Սուրբն Մարկէղոս էր ի Կիպրոս կղզոյն... :

Թղ. 10ա. Յայսմ աւուր կատարեցաւ ի
Քրիստոս սուրբն Մարթին : — Սա աղախին
էր կոստայալու կնոջ մի այւոյ... :

Թղ. 10ք. Յայսմ աւուր յիշատակ է
սքանչելեացն Ոնորատու : — Սա էր ազգաւ
Լատին... :

Թղ. 11ա. Նաւ. Դ. եւ Աւդ. ԺԴ. Աւ.
ԻՋ. Տաւն է Շողակաթին իման միաձինն
Աստուծոյ ի Վաղարշապատ քաղաք : — Լու-
սաւորին մեր սուրբն Դրիգոր յորժամ ել ի
վիրապէն... :

Թղ. 11ք. Յայսմ աւուր Վկայարանու-
թիւն Ս. Ուրաիկինոսի Վկային : — Էր սա ի
քաղաքէն Սերենտիոս⁽²⁾ լեալ զաւրա-
պետ... :

Թղ. 12ա. Նաւ Ե. եւ Աւդ. ԺԵ. Աւ.
ԻԿ. Տաւն է Վերափոխման Ս. Աստուածած-
նին : — Պարս եւ արժան է գիտել... :

Թղ. 15ր. Նաւ. Զ. եւ Աւգ. ԺԶ. վերստին տաւն է՝ վերափոխման սուրբ Աստուածածնին եւ յիշատակ պատկերին Քրիստոսի որ ի դաստոտակին տպաւորեցաւ. եւ անկար պատմունանին:— Արդար արքայն Հայոց եւ Ասորոց լուաւ...:

18ա. Յայսմ աւուր յիշատակ է Անկար Պատմունանին Քրիստոսի, եթէ ուստի՝ է եւ կամ ո՞վ առաքեաց զնա Քրիստոսի: Յովհաննոս Սսկերբանին ասացեալ վասն պատմունանին Տեստն — Աւգոստոս Թաղատրեաց Հոռոմայեցոց. ի սորա ժամանակին եղեն նաւակաւորք Աստուածածնին...:

Թղ. 20ա. Նաւ. է եւ Աւգ. ԺԷ. վերստին տաւն է փոխման Աստուածածնին: Եւ վկայութիւնն սուրբ Միստոնայ քաշանային: Ի ժամանակս Դեկոսի ամբարիշտ արքային էր սուրբն Միստոն քաշանայ...:

Թղ. 20բ. Յայսմ աւուր տաւն է սուրբ պատկերի Աստուածամարին:— Երանելին Յովհաննէս յորժամ զիտաց զննջումն Աստուածին կուսին Սարբամու...:

Թղ. 22ա. Նաւ. Ը. եւ Աւգ. ԺԸ. Աւ. Ը. վկայարանութիւն սրբոյն Խորոսի եւ Փլորոսի, որ են եղբարք:— Փառաւորեալ վկայքս Քրիստոսի եղբարք էին Երկուորեալն...:

Թղ. 23ա. Յայսմ աւուր նահատակութիւն Ս. Ստեփանոսի Աննեցոյն եւ հարն եւ Վոր նորա եւ որոց ընդ նմա — Այր մի էր ի Կոկիսոն Ղազար անուն...:

Թղ. 25ա. Նաւ. Թ. եւ Աւգ. ԺԹ. եւ եփանեցոց Իլուլ Ա. վկայարանութիւն սրբոց Աստմանցն — Թաղատրեաց Պարսից...:

Թղ. 25բ. Ի մէին աւուր նահատակութիւն Անյրէի զարաւարին, եւ րանակի նորին:— Սուրբ Անյրէաս էր ստրատելատ...:

Թղ. 26ա. Նաւասարդի Ժ. եւ Աւգոստոսի Ի. եւ Իլուլ Բ. վկայարանութիւն սուրբ մարն Վաստ եւ Կորդոյ նորայ:— Սրբուհին Վասայ էր յամս Սաքոթիանոսի...:

Թղ. 27ա. Յայսմ աւուր յիշատակ է Ս. Սամուէլի մարդարէին:

Թղ. 28ա. Նաւ. ԺԱ. եւ Աւգ. ԻԱ. եւ Իլուլ Գ. վկայարանութիւն Ս. Յուստինոսին վկային:— Սուրբ վկայն Քրիստոսի Յուստինոս զարական էր ի Հոռոմ քաղաքին...:

Թղ. 29բ. Նաւ. ԺԲ. եւ Աւգ. ԻԲ. եւ Իլուլի Դ. Տաւն է Ս. Առաքելոյն Թումայի եղբարն Թաղէոսի:

Յետ ամբառնալոյն Քրիստոսի յերկինս...:

Թղ. 31ա. Նաւ. ԺԳ. եւ Աւգ. ԻԳ. Իլուլ է: վկայարանութիւն Երինոսի եպիսկոպոսին եւ Լեւորոփոսի — Սուրբ եպիսկոպոսն Երինոս էր ի Սերմոյ դասառչն...:

Թղ. 31բ. Յայսմ աւուր յիշատակ է Լեւորոփոսի Ի...:

Թղ. 32ա. Յայսմ աւուր տաւն է Ս. Ստեփանոսի Աննեցոյն:

Թղ. 32ա. Նաւ. ԺԴ. եւ Աւգ. ԻԴ. Իլուլի Զ. Տաւն է Դանիէլի մարդարէին:— Դանիէլ մարդարէն էր ի ցեղէն Յուդայ...:

Թղ. 32բ. Յայսմ աւուր վկայարանութիւն Ս. Տիմոթէոսի...:

Թղ. 33ա. Նաւաս. ԺԵ. եւ Աւգ. ԻԵ. Իլուլ է: վկայարանութիւն Արուղիմոսի եւ յիշատակ Աստուածածնին — Ս. Արուղիմոս էր քրիստոնեայ հասարակ ի Տենէտիոյ կըղզոյն...:

Յայսմ աւուր տաւն է սուրբ Աստուածածնին:— Լուսաւորիչն մեր Ս. Դրիդոր յորժամ կործանեաց զիսկան պատկերն Անաշատա կնոջն Արամաղղա...:

Թղ. 35ա. Նաւ. ԺԶ. եւ Աւգ. ԻԶ. Իլուլ Ը. վկայարանութիւն սրբոյն Անդրիանոսի եւ կնոջ նորա Անայոտուլայ:

— Սուրբ վկայն Քրիստոսի Անդրիանոս եւ ամուսին իւր Անայոտուլայ էին ի քաղաքէն Նիկոմիդեայ...:

Թղ. 36բ. Նաւ. ԺԷ. եւ Աւգ. ԻԷ. Իլուլի Թ. վկայարանութիւն սրբոց Սուքրասանցն Բաւշիցն:— Առաքեալն Քրիստոսի սուրբն Թաղէոս յորժամ եկն ի Հայս...:

Թղ. 39ա. Նաւ. ԺԸ. եւ Աւգ. ԻԸ. Իլուլ Ժ. վկայարանութիւն սրբոյն Սարատոնիկոսի, Փրիլպպոսի, Եւտիֆանոսի:— Սոքա էին ի Նիկոմիդիա քաղաքին...:

— Յայսմ աւուր յիշատակ է Ս. Ռեւսիմայ եւ ոչ ի՞նչ աշակերտին Պաղոսի:—

39բ. Յայսմ աւուր վկայարանութիւն Անտիոքայ թղչկին...:

Նւ. այսպէս կը շարունակուի:

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ.

1. Յիշատակարան զբլին չկայ: Թղ. 8ա. Վոլոդմիր Քրիստոս Աստուած ըստացողի զրոցս մղտեսի Ֆարաճին եւ կողակցին իւրոյ Պանու խաթունին եւ ծնողաց նորա մղտեսի Պասարանին եւ մղտեսի Սիրմակին եւ զաւակին իւրոյ Ալէքսանտրին եւ զըւերն Սառային» (նայնը յաճախ կրկնուած):

2. Թղ. 11ա. «Որ ոլորմի... Ալէքսանտրին եւ Սահակ զբլին...» (նայնը 12ա):

3. Թղ. 15բ. «...եւ զըւերն Սառային. եւ առաքելաշնորհ եպիսկոպոսին տէր Սիմէոնին եւ Սահակ զբլին» (նաեւ 31ա):

4. (Նորողողի յիշատակարան). Թղ. 543—544բ. «Փառք ... Նոր նորողեցաւ եւ ծաղկեցաւ քրիստոսաճիմն եւ աստուածեպէն ... սուրբ տառս ի թուականութեան Հայոց մեծաց յամի Ռէլի (= 1588) ի խնդրոյ ... մահապի տէր իշախտութիւն. որ յայսմ դառն ժամանակիս զնաց ի սուրբ քաղաքն յերաւսապէմ ի սէր զերեզմանին Քրիստոսի եւ այլ սուրբ տեղեացն տնաւորեալացն Քրիստոսի: Որք առաջնորդութեամբ Հոլովն Աստուծոյ քաղուած ներութեամբ

... զնացեալ Հասաւ ի սուրբ քաղաքն յերուսաղէմ եւ կատարեալ զոխտոս իւր եւ նոյն Հոլովն սրբոյ առաջնորդութեամբ եկեալ Հասաւ ուրախութեամբ ի տունս եւ յօթեանս իւր... եւ ստացաւ ... զանառիկ հարստութիւնս ... Աստուած ողորմի ասացէք աստուածասէր եւ մահապի քահանային իշախտութիւն եւ քարեպաշտ ծնողացն Հընդկան եւ Խորանդին եւ կողակցին Մարանին եւ զաւակին Սալմաքսթին եւ զստերացն Ալթունին եւ Սաֆարին եւ Մարիամին... Արդ ... միով Տէր ողորմիայիս յիւն եւ Աստուած ողորմի ասել առաջին եւ վերջին աշխատողացս ի սմա (կայ ծածկազրոյթիւն մը, որ կը կարդացուի՝ «Տէր Կիրակոս է») ... ի թվականիս ՌժՆէ: ամին (= 1696) այս եղև»: Հաւանորէն վերը՝ Ռէլի կարդալու է ՌժՆէ:

5. Թղ. 1Աա. «Ի թվին ՌժՆ (= 1629) ես Սիմէոն մականունն վարդապետս եկի ի յԱլի() լիխառ. խիտ լաւ պատի ||| մեղ. ապայ զ||| զյարդի յար՝ |||

6. Թղ. 495ա. Ողորմի Քրիստոս Աստուած ըստացողի զրոցս խոցի Ֆար(ա)ճին եւ զաւակացն Ալէքսիանոսին եւ Սառային եւ Մկրտիկ եպիսկոպոսի զծողի սորին:

424

ԲԱՌԱՐԱՆ ՍՏԵՓԱՆԵՆՈՍ ՌՕՇՔԱՅԻ

Հին թիւ Գ — ԺԸ դար

ԹՈՒՂԹՔ՝ 023 էջ: — ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 30.2 × 23 հմ.: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւմ 31 × 9 + 0 = 18: — ՏՈՂՔ՝ 70: — ՆԻՒԹ՝ բաւար գորաւոր: — ԿԱՋՄ՝ կիսակաշի: — ՄԱԳՆԱԿԱՅԻՍ ՊԱՆԱԿԱՅԻՍ՝ չաւի: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ, բայց քիչ մը ցեցակեր: — ԴԱՏԱԿՔ՝ սկիզբը եւ վերջը՝ 8 բաւար եւ քգ: 6: — ԳԻՒ՝ մոտրագիր, մամր եւ դիրքը քեռնի: — ԽՈՐԱՆ՝ եւս չաւի: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1732 կամ յառաջ: ԺԸ դար: ՏՆՂԻ՝ Լվով: — ԳՐԻՉ՝ ամեմօք — ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ չաւի:

Մատենան է գրամոս Հայոց լեզուիմ կամ

Բառարան Ստեփանեան. այս է յօրինեալ ի քաղմասլայծառ Տ. Ստեփանեան Ստեփանեան ՌՕՇՔայ աստուածաբան վարդապետէ Կամեկացալոյ:

Թղ. 3ա—էք. «Հանդերձանք առ Գանձս Հայոց լեզուին, արարեալ ի Հնդկեակէն: — Նմանեցայ ես մտողացն ի լապիւրինթոս...: Բառարանը կը սկսի թղ. 6ա. համարադրուած էջերով:

Ամբողջը բաժնուած է երկու հատորի. Ա. հատոր, էջ 1—154. «Այր. իրր արբայ, որ է՝ հայր... Վերջ՝ «Ծակամուտ»։ Բ. հատոր՝ էջ 455—923, «Մակեալ...»։ Վերջ՝ «Քրէր»։ Լատիներէնէ հայերէնը, այս է երրորդ հատորը կը պակսի։

Բառարանս կազմուած Ստ. Թաշայէ, հայերէն և լատիներէն, մանր նկարազրուած է Տաշեան Յուզակ, էջ 22—24։

Ձեռագիրս գրուած է մաքուր նոտրա-գրով, մին է հաւանաբար այն օրինակներէն, որոնք օրինակուած են հեղինակին յանձնարարութեամբ և անոր հսկողութեան տակ։ Էջ 923 կայ իրարու շատ կցուած և վրան զծուած՝ տարբեր գրով գրութիւն մը, որուն վերջին բառերէն են՝ «Որ սա լըրացաւ ի Լիւովը (ա)մի Տեստն 1732»։

425

ՃԱՇՈՑ

Հին Թիւ 7 — 92 = 1331

ԹԻՒՂԻՔ՝ 007: — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 32.7 24.1 հմ. — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկօր: — ՆԻԻԹ՝ բուգր — ԿԼԱՐ՝ կաշեպատ տախտակ: Ա. կողը իձկած: — ՄԱԳԱՆԱԿԱՆ ՊԼԱՆՈՒՆ՝ չափ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ լաւ: — ԳԻՐ՝ բառքեր: — ԽՈՐԱՆ՝ չափ: — ԿԻՍԱԽՈՐԱՆ՝ 588ա: — ՆԿԱՐ՝ չափ: — ԶԱՐԳԱՐՔ՝ յա-ծախ: — ԼՈՒՍԱՆՑԱԶԱՐՔ՝ եռագլոյ: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ կարմիր: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 29 (1331): — ՏԵՂԻ՝ երգեցա: — ԳՐԻՉ՝ Թովմանէ Թերկայ: — ԹԻՇԱՏԱԿԱՐՈՒԹԻՒՆ՝ բղ — 580բ. 007ա:

Մատենան է ձառնող Գրիգոր Վկայասի-րի: Ուրիշն է թուղթ ինկած: այժմ կը սկսի Թղ. 2 գլխի բաժնեայն անանոց և յամե-նայն պաղանաց երկրի... Կ'աւարտի 605ա. «Տեսարէնութեան. Առաւատուն Սղ. Կց. ի վայելչութիւն սրբոց: Աւետ. ըստ Ղուկ. ի հնգեռասներորդի ամի տէրութեան Տիրե-րեայ...»։ Վերջ՝ զի բաց եկաց ի նմանէ առ ժամանակ մի»։

Թղ. 588ա. «Սրբոյն Նեքսեսի Լամբրու-նեցոյ»՝ Ներքողեան ասացեալ ի Հոգին սուրբ: Ստիպիմ ի սիրոյ...»։

ԹԻՇԱՏԱԿԱՐՈՒԹԻՒՆ՝

1 (Գլխաւոր յիշատակրան). Թղ. 586բ—587բ. Փառք անակցրեակ' ան ին հաւր և Որդոյն նոր(ին) միածնի և Հոգոյն սրբոյ Լըղին ի նոցունց հու-թենէ այժմ և յանսպառ յաւիտեանս. ամէն։

Արդ ի յոյնաղան իմաստից հոս-մանց ի վերուստ աստուածատուր շնոր-հաց զանազանարար առեալ ի մարդիկ աստուածարարք համադամայն և լու-սանորոյ հմտագունիցս այսոցիկ։ Եւ արդ այսմ աստուածախսու և աւետա-քարող սուրբ կտակիս ցանկացող եղէ ևս մեղուցեալ և սուտանուն միայնակեաց Բարսեղ որդի Ստեփանոսի. և ստա-ցայ զսա ի հալալ արդեանց իմոց ի պէտս լուսաւորութեան հանդերձեալ կենացն իմոց. և յիշատակ բարեաց ինձ և ծնողաց իմոց. և բոլոր զարմիցն եւս և հանպուցեւոցն։

Արդ ևս նուաստ միայնակեացս Բարսեղ նոռ շարադրել զսա ըստ կարգի բովանդակ տարւոյն, որ յին-քեան բովանդակեալ ունի դամենայն ա-ւուր ընթերցմունք, բաց յաղուհացիցն, ի գիւրութիւն և ի հանդիստ մոնկանց եկեղեցւոյ, որ արուածայնեալ հնչեն ի լսելիս մեր զերկնաւոր բարեացն աւե-տիս. և ցուցանեն հոյոյ ալաց զար-փիահրաշ լուսոյն ճառադայթ, երկնա-ւոր բարեացն ցանկացողաց։

Ես նուաստս Բարսեղ յերկիր ան-կեալ աղաչեմ և աղբրեմ դամենեան զձեղ, որ հանդերձեալ էք ի սմանէ լու-սաւորիլ, յիշեալիք զոռոտալիս ոսկիս,

գկարատու ողորմութիւն Աստուծոյ
դժարս(եղ) [այլ գրչէ՝ յիշեալիք ի տէր
զեղրայրն իմ զՄխիթար եւ զքոյրն իմ
զՍտեփանոս եւ զմայրն իմ զՄարեմ տի-
կին, եւ զեղրայրն իմ գկարապետն եւ
զամենայն արեան մերձաւորսն, զկեն-
դանիսն եւ զճանկոցեալսն [այլ գրչէ՝
եւ զճանկոցեալ զքոյրն իմ զԿարկի եւ
զճարսն իմ զԳոհար տիկին] :

Արդ աղաչեմ զձեզ յիշեալիք ի Տէր
զԵնդանոյի քաշանայն զեներսքս, որ ե-
ղև թելագիրն եւ յորդորիչ այսմ քրոց,
որ յորդորեաց զմեզ ի պորճս այսս հո-
ղևոր. զի ետու զսա յիշատակ հոգւոյ
իմոյ ի զեզս Բարեղոյիք, ի դուռն
սուրբ եկեղեցւոյս սուրբ Աստուածա-
նին :

Արդ եղև կատարումն սորա ի
Թուականութեանն Հայոց 22 (= 1331),
ի Հայրապետութեան Եանուրայ, որ է
որդի քեռ տէր Գրիգորի Անաւորեց-
ւոյ. եւ ի Թապաւորութեանն աստուածա-
սէր Թապաւորին մերոյ Լեւոնի որդւոյ
Աւչին. ի դառն եւ ի նզդ ժամանակի,
չոր Տէր Աստուած փութով այց արասցէ
ամենայն քրիստոնէից ի զբոլոսնաց այ-
լազկեաց :

Արդ եղև աւարտ սորա ի դաւա-
ռիս Եկեղեցւոց, ի հռչակաւոր սուրբ
ուխտս սուրբ Կիրակոս կոչեցեալ. ընդ
հովանեաւ ամենազար աջոյն Յիսուսի
եւ սրբոյն Կիրակոսի եւ այլ սրբոցս որ
աստ, յառաջնորդութեան տնառն
Սարգիս արքեպիսկոպոսի մայրաքաղա-
քիս Եղեկայի, ձեռամբ անիմաստ զրչի
Յոնանիսի աստուանուն աշակերտի : Արդ
եւ եղկելի զրչակս Յոնանիս մականուն
Յերկայի կոչեցեալ, յերեսն անկեալ ա-
ղաչեմ զամենեւեան ողորմելի զիմաք
որք պատահէք այսմ յառանձնորդ եւ աս-
տուածահրահանկ մատենիս՝ յիշեալիք
զվերոյ զյեալքս ի սմա՝ զստացաւոյ

սուրբ զրոցս զհարսեղ միայնակեացն եւ
զծնաւոյսն իւր եւ զեղրայրն եւ զհամայն
ազգայինսն իւր, որ ստացաւ զսա յար-
դար յնչից իւրոց յիշատակ հոգւոյ իւրոյ
եւ ետ զսա ի դուռն սուրբ եկեղեց-
ւոյս : Եւ ես ողորմելի զիմաք աղաչեմ
զամենեւեան շնեղադրել խոշորութեան
եւ սխալանացս որ ի սմայ, զի ձեմեռ-
նային էր ժամանակս յորում զրեցաք
զսա : Դարձեալ աղաչեմ զձեզ զամենե-
ւեան, որք պատահէք, մեղաց թողու-
թիւն հայեցեցէք յԱստուծոյ ինձ եւ ձեռ-
ղաց իմոց ի յողորմած Տնառնէն, յորս
եւ դուք վայելիցէք եւ արժանաւորիք ի
բարերար եւ յողորմածէն Աստուծոյ : Եւ
Քրիստոս, որ առատն է ի տուրս բա-
րեաց, ձեզ յիշողացդ եւ մեզ յիշելոցս
ատ հասարակ ողորմի :

2. (Յիշատակագրութիւն). Թղ.
607ա. Չստածաւոյ սուրբ զրոցս որ կո-
չի ճաչոց, որ զնեցաք ի մեր հալալ
արդեամբք. զրաք յիշատակ ի դուռն
սուրբ եկեղեցւոյ որ կոչի Քստա : Յի-
շեցէք զտէր Կարապետն եւ զիւր որդիքն
տէր Մելքիսեթն, Յոհանէսն եւ զկողա-
կիցն իւր Մուղալն եւ զճարսներն Բակ-
զատէն, Քեկիսիսան, եւ զիւր թոռուն-
քրն՝ Մկրտիչն, Դաւիթն, Գաղպրն
(Գազ պարոնն, Գաղպարն), Ռաչա-
տուրն, Փարիխան, Մարիամ եւ մեր
ծնաւոյքն, որ առ Աստուած են փոխեալ
Պրահիմն, Եղիսէն. Աստուած ողորմի
ասացէք նոցա. Աստուած ձեզ ողորմի ի
միսանգամ զալստեան Քրիստոսի :
Թղ. 602ա (= 1357) :

Ճաչոցս կ'աւարտի Թղ. 586ա. Իբրեւ
Յաւելուած նկատելու է Ն. Լամբրոնացւոյ
Ներքողեանն, որմէ վերջ կու գան Թղ. 588բ.
Առաջնորդին պահոցն երկուշարթին ճաչ(ու)
Մես(եղի) Արքայութիւն. է ||| Եւ եղև բան
Տնառն առ իս Յունան. 602ա. Հանգիստն
Յոհաննու եւն :

426

ՃԱՇՈՑ

Հին թիւ Ե — Ժե դար

ԹՈՒՂԹԻՆ՝ 477: — ՄԵՐՈՒԹԻՆ՝ 32.2 X 23.5: — ԳՐՈՒԹԻՆ՝ երկուս: 25 X 8 X 8 = 16: — ՏՈՂԹ՝ 21: — ՆԻԹ՝ բուր: — ԿԱԶՄ՝ կաշնպատ տախտակ, ճախ դրոշմագործութեամբ, բայց կաշին պտտրուած է: մասն մըն ալ հոնուած: — ՄԱԳԱՂԱԹԵՆՆ ՊԱՂԱՂԱԿ՝ չուծի: — ՀԱՆԳԱՄԱՆԹ՝ քայքայուած, տեղ տեղ պատահաւոր չուր տեսած: — ԳԻՐ՝ բոլորգիւր, յատկ: — ԽՈՐԱՆ՝ չուծի: — ԿԻՍԱՆԻՐԱՆԹ՝ յա, 165, օտարակազմ: — ՆԿԱՐ՝ չիւյ: — ԶԱՐԳԱԳԻՐԹ՝ Ե՝ ԼՈՒՍԱՆՆԱԶԱՐԹ՝ շատ Ե՝ պարզ: — ԽՈՐԱԳԻՐԹ՝ կորմիր: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ Ժե դար: — ՏԵՂԻ՝ ամենօր: — ԳՐԻԶ՝ Թումա: — ՅԻՇԱՆԱԿԱՆ ԳՐՈՒԹԻՆԹ՝ Բզ. 250թ. 477:

Մատենան է ձառնոց (Գրիգոր Վկայասիրի): Ժառնոցի նախնական մասն է թղ. 44—427: Առաջին նորոգողն են 27—43, երկրորդ նորոգողն 1—26, 428—477:

Կը սկսի 1ա. «Տաւն Յայտնութեանն որ կատարի ի Յունուարի ամսոյ ի Զ, ի Ժ. երորդ ժամու ժողովին ի սուրբ Հովանոցն և այս կանոն կատարի: Սղմ. ԻԲ. Կց. Տէր Հովնեացէ: Այլ Սղմ. 2Թ. Որ Հովնես...: Ահա. բաւ Դուկասու. Եւ. Հովնիք...: Յետ այնորիկ կանեն ի Հովնեացն ի սուրբ Բեթղէէ...:

Թղ. 23ա. Զկնի սուրբ Յայտնութեան Կիրակի ճաշու Սղմ. Գեղ վայելէ...: Կը յաջորդեն տօնք Պետրոսի հայրապետի, Անտոնի...:

Թղ. 26թ. Թէոդոսի Թաղաւորին: Ի ստորին յաւանցս «Յաւելորդաց զրեցի տաւնս այս»: Թղ. 28թ. Յունուարի Ե. Գրիգորի Աստուածաբանի և Պարտմայի ճղնաւորի:

Թղ. 29թ. Թուղթ Կորնթացոց քահանայն առ Պաղոս առաքել: Ատեփաննոս և այլ երիցունք՝ Նեմինոս...: Թղ. 30թ. Փետրուարի Ա. Վրասայ եպիսկոպոսի: Փետր. Ի. Պաղիկարպոսի հայրապետի և Շմաւոնի ազգականին Գրիստոսի: Մայիս Ա. Կուռնելիոսի հարիւրապետին և Կոզրատիոսի դիւնաւորին:

Թղ. 45ա. (Բուն զրչէն). Շաբաթ աւր.

Սրբոց հայրապետացն, Փետր. ԺԻ. Քառասնորդ ծերնդեան Քրիստոսի:

Թղ. 49թ.—113թ. Ընթերցուածք վարդապետութեան ի դիր անկեղոցն ի սուրբ քառասնորդոս կնիք առնուլ: (Թղ. 139թ. Կատարեցաւ կանոն Զ. չարաթուն սուրբ Քառասնորդաց: — Յառաջ քան զվեց աւր աւրինաւոր Զատկին. Շաբաթ աւր: ի Ժ ժամուն ժողովին ի Ղազարիոնն և կանոն կատարի...: Լաստի մինչև, ցվերք Հոգեգալստեան ըստ Երուսաղէմեան ճաշոցի: Կաւարտի: Թղ. 246թ.—250թ. «Իսկ ցերեկին Ժ ժամուն ժողովին ի դրան Եկեղեցոյն: ...Եւ ասկ Լպիսկոսան զԱղաթս զայս դոր ասացեալ է տեսոն Յովհաննու Ոսկերեանի ի սուրբ Երրորդութիւնն: Ամենակալ տնարատ Աստուած անսկիզբն Հայր տնտեսանելի...: Թղ. 251ա. Եղիայի պահոց երկուշաբաթին...: 258թ. Հոռի Զ. Հոռիսիմեանց: Կից ընթերցուածն երու մահ ԺԲ. մարգարէից (325թ—29թ):

ՅԻՇԱՆԱԿԱՆ ԳՐՈՒԹԻՆԹԻՆ՝

1. Թղ. 250թ. Փառք...: Արդ աղաւթք զամենեւեան, որք հանդիպիք այս քմ տառի կարգալով կամ զաղափարելով (յիչել) զստացող սորա զՍարգիս միայնակեց Գաւաշեցի. որ ետ գրել զձուլոցս յիշատակ իւր և ծնողաց իւրոց. որ ամէն տարի Բ ժամ առնեն յոր տեղ որ կենայ, Եթէ ի վանք, Եթէ ի դեղ, Եթէ յայլ տեղի, որ անյապաղ զինդիրքս կատարեն. և որք կատարէ՝ Քրիստոս Աստուած զիւր խնդրուածոն կատարէ: Եւ զիս զբաղմամբ զժողս յիշման արժանի առնէք և Աստուած զձեզ յիչէ. ամէն:

2. (Այլ զրչէն) «Ընդ նմին և վերջին ստացաւ զիրոցս զՍտեփանոս հանդերձ ծնաւալաւ և ամէն արեան մերձաւորօք յիչեցէք ի սուրբ սրտէն... ամէն:

Կր՝ձ, բռնկէ ի խտմբ՝ :

Փակագիրս այս
է. Դու զԹումայս յիշեա, Աստուած յիշէ
զքեզ. ամէն:

3. Թշ. 208. Բերևս սեկեալ աղաւնմ
 յիւն ի Տէր զԻրապետ քահաւայ եւ զդ-
 ծնողս իւր եւ զեղբարս եւ զկէնակիցն
 իւր եւ զորդեակս իւր... զի ստացաւ
 զսուրբ զիրս զայս ի հաւալ արդեանց
 իւրոց յիշատակ իւրն ... ամէն :

Վ. Թղ. Վճռա. փառք... : Աստուծա-
սկի և Հաւատարիմ Մխչյանկեցի Սար-
գիս ... Եւ զրել զսա յիշատակ Հոգւոյ
իւրոյ և րարեպաշտ ծնողացն իւրոց.
ամեն :

5. ԹՂ. 161Ի. 2-իւրտօրին նորոգող սուրբ Տաղկերցոս զԺաթն մշակին ԼԿԷ շքեցոյ, զնոյն ինքն զհարազանազեաց ճկեաւորն և զարեւելեան ճառապայթին զտէր Թովհաննէս (2Լու. 85ա) յարթս յիշխոյ՝ Ընդ նմին զլ'առթէոս (2- յիշխոյ) զծոցոս աղաշնմ յիշել ի Տէր: ԹՂ. 92Ի (= 1438) :

6. ԹՂ. 477ա. Արդ Երևա | | սուրբ
տառի | | ձև | | զահոգի աստուածաբ
| | զսայ յիշատակ չ | | Անճերպարդին,
և, | | րդոցն՝ Մտաթէոսին, Մա | | Հորփ
սիմէ. Ռանայի. | | Աղարարբան և
նիւկան. Բ | | Ճից, ԲԽԱՄԱՍՏՈՐԻՆ,
Սահա | | զամէն, Քրիստոստուրի ր-

դոց || կողակցին Աղբի Փաշին, և որ-
դոց || ըին, և զստերն Եղիսաւմաթին |
Եւ Աղար || Նումադին, որ որդոյն Աղ-
տիբարին, և զստերն⁽⁵⁾ || և փւկերցն
իւրոյ, Մարիամին, Սաւայթաթունին,
(Մարթ)ամի որդոյ Բկրտիչին: Եւ չօ-
րհրդարցն, Օնանբա || Մարգարին,
Սարգիսին, Մայկեանին, և որդոցն
Զաք || Թակոբջանին, և որդոյն Փիր-
դատին, և չօրփւկերցն՝ զօ || Ոռթա-
նին, Եղիսարեթին: Եւ վերջի կողակ-
ցին՝ Մարի || նին, և ծնողացն, Երա-
մադին, Ռանադին, և որդոցն Զայրա-
պետին, Սուքասին, Բէլիբէն, յիւնւո-
ցին՝ Մարի || նին, և ծնողացն, Երա-
տում ձեզ և մեզ ողորմեացի ամէն:

Դարձեալ յիշեցէ՛ր զիսոյս Խու-
լովն: Եւ զրարեմիտ քահանայն, զտըր
Միգայէն, որ բարեաց պատճառ եղեւ .
եւ ըզդոմ ըարութիւնս զործել տայր
աստուածաւոր արանց եւ ինչն միջնորդ
յինէր ըտրի ընութեամբ. յիշեցէ՛ր եւ
կատուած ողորմի ասացէ՛ր սոցա եւ
կաղմոյի սորա Յովանէս արեղայի եւ
եղկելի Ուշտակէսի եւ ինչն որ առատ
ի տուր րարեաց վարձս պարգևեա-
ցէ . . . :

Աւագին կողքին Լտեւը թուղթ մը դար-
նուած է Լ. Կրուած՝ «Ծառոց բոլորդիր որ
Երեւի նորոգեալ ի Խմ շալ 92Ը»

Յիր ցան կան յիշելու մաղթանքներ,
քայլ առանց անուան :

ԹՈՒՂԸՐԻՑ: ԳՅՈՒՆ: — ԲՆԵՍՈՒԹԻՒՆՆԻՑՆԵՐ 31,2 × 21
 մմ.: — ԳՐԻՌԹԻՒՆՆԻՑՆԵՐ ԿՐԵՂՈՒՄ: — ՆԻՓԻՑ՝ քաղաք:
 — ԿԵՂԵՐԻՑ՝ կաշեպատ տախտակ: — ԲՆԵՍԻՂՎԱԹԻՒՄ
 ՊԼԱՆՊԼԱՆԿ՝ յարձր: — ՀԱՆԳՍԱՄԱՆՔ՝ լաւ: — ԳԼԱՆ
 ՏԻՐԿԻՑ՝ ք. յոյ. 268ա2, 268բ-269բ: — ԳԻՐԻՑ՝ քաղաք:
 — ԿՈՐԲԱՆ՝ չկայ: — ԳՍՍԱՆՈՒՄԱՆՆԵՐ՝ 104ա, 270ա,
 310 ք, 384բ: — ՆԵՍԻՐ՝ չկայ: — ԶԱՐԴԻՍԻՍԻՑԻՑ՝ ԼՈՒՆ

ՍԱՆՍԱԶԱՆԻՔԻ կամ. — ԽՈՐԱԳԻՐՔԻ կարմիր. —
ԺԱՄԲԱՆԿ ՊՂԵ (1448). — ՏԵՂԻՆ ՓՐԿԻ ԳՈՐԾ
— ԴՐԻՉ ԼՐԻՃԱՍ. — ԻՐԱԿԻՆ ԿԱԶԻՐՈՂ ԳՐԻԳՐԻ
ԵՊԻՍԿՈՍՈՍ. — ՅԵՆՏԱԿԱՆԳՐԹԻԹԻՆՆ. ԲՁ. 463:

Մատենա և ձառոց (Գր. Վկայասիրի) :
Սկիզբն ինկած և առաջին թերթը. այժմ կը

սկսի. «մինչև զիցի յերկիր զդառնաւ. եւ յանուն նորա Հեթանոսք յուսացին...»
Վերջ. «Յուսուարի Ա. Բարսղի հայրապետի... Աւետ. քստ Յոհան. Էս եմ հովիւ քաջ — մի հատ եւ մի հովիւ»:

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ.

Գլխաւոր Յիշատակարան. Թղ. 465ա—466բ. Փառք համալոյ եւ դուգափառ սուրբ Երրորդութեանն եւ ընթանման տէրութեանն եւ մի աստուածութեանն Հաւր եւ Որդւոյ եւ սուրբ Հոգւոյն յայժմ ու յաւիտեանս. եւ յաւիտենից յաւիտեանս. յանսպառ եւ յանկէտ յաւիտենին. ամէն:

Որք Աստուծոյ եւ աստուածայնոցն են ցանկացողք եւ հետեւադք եւ յառի նմանէ աստուածարուիս իմաստիցն հաշակեալք յամենայն աշխարհադրաս խարէպպատիր Հոգւոց բարեւաւ մնալ ասանալք: Որպէս եւ ամենայն դասք սրբորադանիցն ընտրեալքն սուրբ, որք զաշխարհս եւ զամենայն ինչ որ յաշխարհիս առ ոչինչ համարեցան յաշս իւրեանց, այլ միւտ զվերինն խորհելով ուր Քրիստոս նստի ընդ աջմէ Հաւր. զնոյն ինքն առաջնորդ զՔրիստոս նսպատակ եւ մարտադիր ունելով: Զորոյ զհետ հետոցն ընթացան տիրապէս եւ հասին ճշմարտութեանն ամենայն ընտրեալքն եւ աստաքինիքն, հայրապետք եւ վարդապետք, մարտիրոսք եւ Տղնաւորք, կուսանք եւ կրանաւորք եւ ամենայն սրբորադնիցն դասք: Որոց նմանող՝ ընթացաւ(դ) եւ Հետեւոյ տինա յաւէտ, մի ի նոցանէ տեսանեմք այսաւր զսպասուեալս յաստուածայինսն պերալրապէս եւ ի մարդկայինս արժանապէս, զիսկապէս Հետեւոյս Աստուծոյ եւ աստուածայնոցն զառաւելեալս՝ յամենայն առաքինական եւ ի սրբաշնական վարս վեհագոյն զտեալ ամենայն համացեղիցն եղբարց տէր Կարապետ կաթողիկոս ամենայն Հայոց, որ եւ փառաց արժանանաւոր զտեալ եւ անուն քարի ստացեալ եւ զործս Հրաշապանս կատարեալ: Որով Աստուած Հայր փառաւորեալ եւ զթագն

արքայական սուրբ արժիաւորչին մերոյ ի զյուս եղեալ եւ Հրաշալի պատուով պսակեալ եւ յաջորդ սուրբ Լուսաւորչին յաթոռ հաստատեալ եւ վերստին կրկին նորոգեալ զաթոռ մայրաքաղաքիս Կիլիկիոյ եւ զհետ հետոց նախնեացն ընթացեալ, մաքրադարձ այցելուս եւ պատրիարկ առաքինաշնորհ՝ սուրբ աթոռոյս հաստատեալ ի յաստուածաւորեակ սուրբ ուխտս Տէր Պապոսի, որ կայ ի հարաւակողմն քաղաքիս Սլսոյ, ընդ հովանեաւ Վանկոյ սուրբ Նշանիս եւ սուրբ Աջոյն Գրիգորի մեր Լուսաւորչին եւ մաւրն տիրամաւր Աստուածանին Աննայի, յորոյ անուն կառուցեալ կայ սուրբ եկեղեցի:

Զոր նախնեացն Հետեւոյ զտեալ մեծ պատրիարկս տէր Կարապետ հանձնեղ եւ կորովամիտ քաջ հոնոր եւ վարդապետ աստուածարան, անտարակոյս պիտող եւ խոհեմ, մեկնոյ հին եւ նոր աստուածաշունչ Կտակարանաց, մախաւանդ առնող եւ ուսուցող Տեսուն իւրում նմանելով եւ զարծաթն ի հոգեւոր սեղանս արկանելով: Սա աստուածարեալ այրս Տէր Կարապետ Կաթողիկոս ի վերայ իւր անբաւ բարեացն եւ տնտոսանալի յիշատակացն, մանաւանդ տանն Աստուծոյ եւ նորին սպասուցն զարդարմանց, ստաացաւ զսուրբ մատեանս աստուածային, որ Տարեղիբք կոչի, յիշատակ իւր եւ ծնաւդաց իւրոց (մէկ տող զատարկ) եւ եղբարս սարոն Առաքելին եւ եղբարորդոցն տէր Գրիգորին եւ ամենայն արեան մերձաւորաց իւրոց:

Արդ այս երջանիկ հայրապետս տէր Կարապետ Կաթողիկոս եկեալ ի Թոխաթոյ եւ վերստին հաստատեաց զսուրբ աթոռ Լուսաւորչիս ի մայրաքաղաքիս Կիլիկիոյ, զոր եւ ամ խափանեալ մնաց վասն անյայտ լինելոյ սուրբ Աջին մերոյ Լուսաւորչին: Եւ յետոյ զտեալ նորոյն զսուրբ աթոռս: Եւ ելեալ զնաց յերուսողէմ եւ երկրպագեաց սուրբ տեղեաց տնաւորեալանացն Քրիստոսի. եւ տեսեալ զամենայն սպակասութիւն Հա-

յոց վանացն սրբոյն Յակովբայ, զի յայ-
նքմ ժամանակի եկեղեցին Հայոց սուրբ
Յակովբայ ի ներքեւ պարտուց անկեալ
կայր եւ խաչ եւ աւետարան եւ չուր-
ջառ ի ձեռս այլազգեաց յաւանդ կային,
եւ անտի ելիալ տէր Կարապետ կաթողի-
կոսն զնացեալ էջ յեղիպտոս առ սուլտան
Տահիրն. եւ մեծարեալ պատուեցաւ ի
նմանէ եւ առեալ խիւղաց մեծադինս եւ
պարզեւս մեծամեծս, որպէս արէն է
թաղաւորաց տալ պարզեւս մեծամեծաց
լաւ արժանեացն: Եւ եկեալ կրկին յի-
րուսաղէմ եւ աղատեաց զեկեղեցին ի
պարտուց եւ զսրբութիւնսն ի յանաւրի-
նաց: Իս անտի եկեալ սեպհականեաց
գաւորք աթոռս Կիւրիկեցւոց ի սուրբ
ուխտս տէր Պօղոսի, զոր Տէր Աստուած
վայելել տացէ նմա զաթոռ եւ զաստուա-
ծաշունչ զիրս. եւ անջինջ յիշատակ
պահուցէ նմա եւ ծնողաց իւրոց (ղա-
ստօրք վէկ ստօլ) եւ եղբարսն պարոն
Առաքելին եւ եղբարբորդայն տէր Գրի-
գորին. ամէն:

Արդ զրեցաւ սուրբ մատենան առ-
տուածային ձեռամբ զրչի Մինաս սար-
կաւադի ի յեկեղեցի Արապկիրոյ ի մեծ
հռչակաւոր ուխտն Փրկչին, զոր Տէր ի
կերպարանս երեւեալ եղին եղջերաւորի
Ապրակիրոսի եւ խաչ սառնաման ի յեղ-
ջիւրսն. եւ եղեալ ձայն ի խաչէն առ
Ապրակիրոս եւ ասէ. Զի՞ չալածես զիս.
եւ նա ի տեսլենէն դարձուրեալ զարժաւ
ի տուն իւր, չաւատաց ի Քրիստոս. եւ
միտեցաւ ամենայն տամբ իւրով եւ ան-
ուանեցաւ Մտաթէոս. եւ չինեաց զտեղին
վանս Հոշակաւորս եւ անուանեաց զտե-
ղին Փրկչի վանք: Զոր յանդ ելեալ ա-
ւարտեցաւ սուրբ գիրքս ձեռամբ յոզնա-

մեղ եւ տարտամ ոգւոյ Մինաս սարկա-
ւադի (2. սրկդ) ի թրականու-
թեանս Հայկապետն տոմարի ՊՂԻ
(= 1446) ամի, ի Հայրապետութեանն
Կիւրիկեցւոց տէր Կարապետի եւ ի թա-
ղաւորութեանն Եղիպտոսի սոթքան Տա-
հիրի աղդին մահմեդականի: Քանզի ու-
նի սա բոլորովին զամենայն տաւնս տէ-
րունականաց զառաքելոց եւ զմարգա-
րիչ, զՀայրապետաց եւ զվարդապետաց,
զմարտիրոսաց եւ զճղնաւորաց, զկուսա-
նաց եւ զմիանձնացեալոց սրբոց, զթաղա-
ւորաց եւ զիշխանաց, զգաւաւարաց եւ
զինտրելոց զնախաճարցն սրբոց որք յԱ-
ղամայ մինչ ի մեղ չառին: Արդ որք չան-
դիպիք սմա կարգալով կամ արինակե-
լով, յիշեալիք ի մաքրափայլ յաղաթս
ձեր զվերոյդրեալոց ի սմա զտէր Կա-
րապետ կաթողիկոս եւ զամենայն արեան
մերձաւորսն՝ զկենդանիսն եւ զճանդու-
ցեալսն: Այլ եւ յիշեալիք ի Քրիստոս
զՄինաս սարկաւադ զձող զրոցս եւ
զճնաւոյսն իւր զՄուրտան եւ զՅէրիսա-
թուն, եւ զեղբարսն Ղևոնդային եւ զՅո-
վանէս, զԵղեանէս եւ զԵհիարն. եւ
զքոյրն զԵհանդաղիդ եւ զամենայն արեան
մերձաւորսն. ամէն:

Արդ եւ Գրիգոր Եպիսկոպոս Հար-
սըմէֆօղ) ետու զրել գիրքս թընթերց-
ւոյն իմոյ Մինաս սարկաւադին եւ ծաղ-
կեցի եւ կապեցի ձեռամբ իմով եւ ե-
տու տէր Կարապետ Գաթողիկոսին: |||:

Հրտ. Հայրապետում, 575. Հմմտ. Օր-
մանեան, Աղգապատում, էջ 2119, 2139,
2142. Կիւրիկեան, Պատմութիւն Կաթողի-
կոսաց Կիւրիկոյ, էջ 47: Աղանուէր, Միա-
բանք եւ սյցեկութ Հայ Երուսաղէմի, Երու-
սաղէմ 1929, էջ 188:

428

ԿԻՒՐԼԻ ԱՂԵՔՍԱՆԿՐԱՒՈՅ ԳԻՐԹ ՊԱՐԱՊՄԱՆՑ ԵՒ ԳԱՆՁՈՒՑ

Հին թիւ Ը — ՌժնԲ-ՌժնԴ = 1693-5

ԹԻՒՂԻԹ՝ 382: ՄԻՆՈՒԹԻԻՆ՝ 30.2 × 20 հմ: — ԳՐՈՒԹԻԻՆ՝ երկսիւմ. 20.5 × 6 ÷ 6 = 12: — ՆԻԻԹ՝ ԲՈՂՔ, դեզմագոյթ, ամուր: — ԿԱՋՄ՝ կաշեպատ տախտակ. Յսի դրաշմագործիքով: — ՄԱԿԱՂԱՔԻԱՆ ՊԱՂԱՆԿ՝ յունի: — ՀԱՆԳԱՄԱՆԹ՝ լաւ. բայց կամ վնասուած լուրջքիւ տլ: — ԴԱՏԱՐԿ՝ բզ. 1-2, 118, 225թ-238թ: — ԳԻՐ՝ Յօտրագիր, յստակ: — ԿՈՐԱՆ յունի: — ԿԻՍԱՆՈՐԱՆ՝ 3ա, 6ա, 117ա, 118թ, պարզ, ցօնուոր: — ՆԿԱՐ՝ չկայ: — ԶԱՐԻԱԳԻՐԹ՝ ԼՈՒՍԱՆՑԱՎԱՐԹ՝ սովորակամ: — ԿՈՐԱԳԻՐԹ՝ կարմիր: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՌժնԲ-Դ (= 1693-5): — ՏԵՂԻ՝ Ամիգ: — ԳԻԻԶ՝ Պօզոս քահանայ: — ՅԻՏԱՆԱԿԱՂԱՎԱՐՈՒԹԻՆԹ՝ Բզ. 381ա-բ, 284թ, եւն:

Մատենան է Հաւաքածոյ, ուր կան.

1. ԳԻՐԹ ՊԱՐԱՊՄԱՆՑ ԿԻՒՐԼԻ.

ա. Թղ. 3ա—4ա Զանկ:

բ. Թղ. 4ա. Պատմէն պատմաւոր որ ցուցանեն մեղ, թէ վասն է՞ր հարկ եղև, դիւսացաւ ի սրբոյ Հայրապետէն Կիւրղէ զիրքս այս: ԶՔրիստոսի խաղաղութիւնն աղբերելով մեղ զհաւատս ճշմարտութեան...

գ. Թղ. 5ա. Զանկ Ա—ԶԲ զխոց:

դ. Թղ. 6ա—112ա. Արքայն Կիւրղի եպիսկոպոսապետին՝ Պարապմունք յաղաղս մարդանալոյն Միաձնին: Քրիստոսը անուն ոչ սահմանի զօրութիւն ունի...

ԿԲ. Կլոյխն է Նուրին Թեոդոսի եպիսկոպոսի՝ Խօսք Բ. ի Յայտնութիւն Տեստն մերոյ: ... Պայծառ է մերձակայ տունիս պատմութիւնն որ կ'աւարտի հոյակա զրան թաղաւորին: ... Հոս կ'ըսուի «պակաս էր յօրինակս»: Կր յաջորդէ Թղ. 112թ. ԿԳ. Վկայութիւնք ի սրբոց հարցն եպիսկոպոսաց, զորս ժողովեաց ի յոլովից ճառից սուրբ եպիսկոպոսն Կիւրղի Աղեքանազրացի առ ի յանդիմանութիւն ամբարշտութեանն Նեստորի» (Հատուածք ԿԳ—ԶԲ, Կիւրղիանոս, Ամբարշտութիւն, Բարսեղ, Գր. Նիսիացի եւն): Թղ. 115ա—բ. Եկատակարարն թարգմանչին եւ օրինակողին:

2. Թղ. 117ա—225ա. Երանելոյ տետոն

սրբոյն Կիւրղի եպիսկոպոսապետի Աղեքսանդրացոյ Գիրք օրոյ ամուսնի Գանձ է: Ոյ ի փոքունսս մեղ հանդէսս ճնպել պարտ է... Կ'աւարտի այսպէս. «Զորս ի վերայ կանանց սահմանելով օրէնս Պապոս ասէ|||: Օրինակողը յաջորդ Թղ. 225թ—238թ. դատարկ թողուցած է, անշուշտ թերին լրացնելու համար:

3. Թղ. 239ա—284թ. ա. Եռամեծին Յօհաննու Արտանցոյ Հայոց փրկութիւնի եւ վարժապետի Լուծմունք Պարապմունք զրոց սրարեալ ի խնդրոյ աշակերտելոց իւրոց, հաւաքեալ երկսիրտութեամբ Գրիգորի վարդապետի աշակերտի նորին: Պատմէն է Լծ. Պատմութիւն: Բն. Ա. Կիւրղի պարապմունք: Լծ. Պարապմունք կոչի զիրքս այս: ... (Լուծմունք Ա—ԶԲ հատուածներու):

բ. Թղ. 280ա. Արտաքոյ թուոց րազում ճառս դտանին ուրեք ուրեք զրեալ ի նոյն Գիրք Պարապմունք, յորոց մի է Մեկնութիւն Հաւատոյն որ ի Նիկիայ ի խնդրոյ սուրբ հարցն: Հարցումն. Զինչ թարգմանի «Միայնակեացն»: Պատասխանի. Նախ կոչի միայնակեաց, ուրացեալ զհայր եւ զմայր...

գ. Թղ. 282ա. Հարցումն երկարեակացն, որք մի անձն ասեն եւ Բ ընտրութիւնս րաժանեն ի Քրիստոս, Ընդէ՞ր ոչ ասէք Բ ընտրութիւն Քրիստոսի: Պատասխանի ուղղափառաց. Զի մի յատկացին Բ անձինք ի Քրիստոս... Կ'աւարտի. «Ահա այս ի կարեղ քաջայայտութիւն ծածկեալ ամբարշտութեանց, որք Բ ընտրութիւնս սահմանեն ի վերայ միոյ Քրիստոսի...

4. Թղ. 285ա—303ա. Համառոտ լուծումն Լստուածաբանին ի յուսաւոր քանից արդիւնակամ վայղապետին Յոհաննու Արտանցոյ մակեանում Կախեալ ի սէրն Աստուծոյ, հաւաքեալ աշխատասիրութեամբ աշակերտի մարին Գեորգայ եզնկացոյ: Բն. Աս որս րանի եւ պաճուճեալ րանս Լծ. Աս եւնաբանոսն եւ Ատրոսն, (Կատարման,

(Արիոսն) որոյ պատուճեալ ամենայն բանք նոցա... :

5. Թղ. 303ա—329ա. Եսայի վարդապետի Համառօտ վերլուծութիւն Դիոնիսիոսի: Բն. Ամենայն տուրք բարիք. Լծ. Ձեռքեւոր բարիքն ասէ:

6. Թղ. 329ա—369բ. Ամարէի եպիսկոպոսի կեսարտեւ եւ Արեքասի եպիսկոպոսի Մեկնութիւն Յայտնութեան Յովնանու: (Վերջաւորութեան կը պակսի Ն. Լամբրոնացոյ Յիշատակարանը):

7. Թղ. 370ա—381ա. Տեսութիւն Բնութեան Աղօթից սուրբ Խեղարանչիւն Յովնանու ի խնդրոյ Ստեփանոսի վարդապետի Յակոբքոյ ի տէր Ներսիսէ աշակերտէ իւր եւ հոգեւոր ուղեկէ, յեղբօրէ պարոն խալտեցոյ: Գիր քոյոյ պատուականութեանդ... :

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ.

(Հեղինակին). Թղ. 284ա. Այլ ուր քաջի Հռետորաց Համարակ Հարադատող Գէորգիէ, ընկալոյ զհարկեցոցիչ Հրաման քումդ եղբայրութեան եւ աշխատասիրեալ ըստ կարի եւ տկարութեան ի լուծումն խնդրոյն որ վասն Պարպանց գրուցա: Ոչ ամենեւին ընդ անկոխն ընթանալ ուղի, այլ սակաւ ինչ Հաւաքեալ ի քրտանց առաջնոց Հարց: Եւ ի՞ր ինչ ի լուսաւոր բանից Լուսաւորչին մերոյ եւ բաւանդակն իսկ յառատաժիրն շնորհաց: Այլ եւ է ուրեք յերկարեալ բանից ի թիւս դիտոց ի պէտս բնարասացութեան եւ ի կարգս զորոցատրութեան. եւ բաղում ուրեք Համառօտ տնցեալ: Ոչ այլ ինչ հոգ տարեալ, քոյց միայն զուղղափառ տեսութիւնն: Եւ զայս ոչ վարկապարտի, այլ բազում աշխատանք ի սոյն զեպերեալ ընծայեցի եկեղեցեացոյ Հայաստանեաց: Արդ եթէ դոտանից ինչ ի սմա ըստ ախորժեւեաց ձերոց՝ Տեառն շնորհք. եւ նուազն սխալակիր անթոյս: Որ եւ եղբայրասէր կամօք աղերսեմ դպակասն լիով եւ զաւելին կշռել եւ չափաւորին ախորժ մտօք Հանդիպել, եւ մի Հարեւանցի տեսութեամբ եւ բանի աբաւել, որպէս ոչ մտերիմ կամ զբախօս զլացօլ

եւ բասրասէր դարձօղ: Եւ դարձեալ պաղատիմ առ երեսն անկեալ, դի ընդ ներել սխալանաց բանից ներումն Հայցել եւ սխալանաց գործոց յանյիշար Տեսունէն: Ձի թերեւս ցօղ քաղցրութեան ձերոյ իջել ի գերեզման մահու մեռելոյս եւ լուսեցեալ բուժեցել զբաղմալան շարաւալիւր վէրս հոգոյ եւ մարմնոյ ամենաթշուառս անձին: Այլ եւ լիցի լուսաւոր վարժապետին Հաւուրց ժառանգ բարեաց եւ յիշատակ օրհնութեան Յունանու. Որոտնեցոյ, որոյ եղէ ի վերջին ժամաւ վերջացեալ սպասաւոր նմա, որ պոլով ներքաղցատ իրօք կամ մտօք, թէ եւ հոմաձայն կամ տոնջական աշակերտեալ պետ անուանեցայ:

Որ եղև զբաւ Վերլուծութեան ի թուականութեան Հայկական տումարի կրկին Հարիւրից չորից՝ եւ տասանց քառից (այն է ՊՅ = 1391), ի նեղ եւ ի ստորասուղեալ ամանակաց, յորում սակաւ ինչ յառաջ հէնք այլաւեո զօրաց զերկիրս մեր տապալեաց, զերեւաց եւ աւերեաց եւ այլ լուսմալէպ պատիժ յանցանաց զմեզ ըջրապատեաց: Եւ այժմ խնամք վերնական նայելով ի տառապանս մեր՝ սակաւ ինչ թոյլ ետ շունչ կլանելոյ, թէ եւ տակաւին եւս ձեռն Տեսուն բարձր է ի Հարկանել: Զոր ի ձեռն ձերոյդ մաղթանաց դարձեալ դարձուցել զպատուհաս մեղաց եւ կրկին պարզեւեցել զխաղաղութիւն բոս իւրոյն խոստման: Զոր ի միասին վայելեացուք դուք եւ մեք անդրաւ կենօք ի Քրիստոս Ռիստոս ի Տէր մեր, որ է օրհնեալ յաւիտեանս. ամէն: Եւ որք ընդօրինակէք, զրեւջիք զսակաւ յիշատակս մեր, եւ դուք զրեալ լիջիք ի դպրութիւն կենաց. ամէն:

1. (Պաղատիւր օրհնակին Յիշատակարանը). Թղ. 115ա—բ. Առաջալք վսեմից զբաւակ զերանունից յանշաղթա թողակաց ներունակ զ(զ)ամապիտից արշաւականս վարձաւորաց յասպարոզիդիս ճեմաշունաց ազնուականացն թուղղաց...

Զօր այսու յուսով տարփացող եղևալ սորին ուղղութեան վերջինս ի ծնունդս եկեղեցւոյ եւ տրուալս ի մէջ գրոց աշակերտաց Սարգիս Ղրիմցի եւ որդի Հաքիմի, զոր ի վաղ ժամանակաց տենչացեալ կարողաք յեղակարծ ժամու գրտեալ եղև ի վարժապետական աթոռս ի վանս որ կոչի Հեղմոնի: Եւ մեք զգիտս սորա ի չափութեանէ Հոգւոյն ընկալեալք ի վարժումն ուղղասէր մտաց: Որ եւ ես ըստ իմում կարի տխրեց մատամբ պծադրեցի զսա առ ոտս մեծ վարժապետին իմոյ Յովնանիսի, աշակերտին Գրիգորի Հայոց փիլիսոփայի: Որ եւ կրկին ընթերցամար յուսատրեալ առաջնորդեցայ ի նմանէ: Երբում եւ էր թիւ չըջադայութեան տոմարի մեծի Պ եւ ԿԳ (= 1414), Արդ յերես տեկեալ աղաչեմ զաստուածասէր պատահօցսդ յիշել սոք Գրիգորոս զրազմերախտ առաջնորդ իմ զվերոգրեալն Յովնանիս առաջնորդաց պետի: Ընդ նմին եւ զժողեւոր եղբայրն իմ զպանդխտակիցն իմ զհեղաճողին զտէր Ղազարս սպասաւոր լսանի յիշել աղաչեմ: Ընդ որով եւ նչխոր շնորհի ձերոյ մայրթղական աղերսի իջցէ ի պերեղման ոսկերաց իմոց եւ լուսոցէ զպարացեալ վէրս յանցանաց իմոց, թերեւս զտեց որորմութիւն յամէնորդսմ պարպեւողէ Աստուծոյն իմոյ Յիսուսի Քրիստոսի. որում փառք ընդ չօր իւրում եւ ամենասուրբ Հոգւոյն անկէտ յաւիտենին. ամէն:

2. Թղ. 284ա. տես վերը.

3. Թղ. 284բ. Արդ եւ ես ծրադրօղ հոգեզուարճ մատենիս, Պաղոս անուամբ եւեթ քաշանայս եւ գործովս հեռուցեալ յամենայն առաքինութեանց, կողկողազին դիմօք խնդրեմ ի սրբասէր ընթերցողացդ յիշել զթարմատար զրչակս ընդ հոգեկի վարդապետիս իմոյ տեսուն Խաչակայ, որ է տեղապահ Արղւնոյ Բարձրահայեաց սուրբ Աստուածածնին, որ եւ ցանկացող զորով ի վաղուց հետէ յողանաղան գրեանց, ամ ըստ յամէ տայ գրել եւ նորոգել զգրեանս աստուածաբանալս

եւ զպիտանիս, թէ ինձ եւ թէ այլ զրչաց: Զոր եւ խնդրեմք ի Տեառնէ Յիսուսէ ազօթիք ամենայն սրբոց, պահել զսրբազան Հայրս մեր իբրեւ զպայծառ պսակ ի դուխս մեր, ընդ յամերամս ժամանակս. ամէն:

Աւարտեցաւ գիրքս ի թախն ԹՃԽԳ (= 1694), ի յունիսի ամսոյ ԺԲ: Արդ ի յանցեալ ամսոյն որ էր մայիսի ամսոյ Է. ն փաշա՝ ոմն Կլայեկամ Ընկուզ կոչեցեալ, եմուտ ի քաղաքս իմիք յաղապս տեղապահութեան, սյր զոռող եւ անագորոյն. եւ իսկոյն ընդ մտանելն ի նոյն ժամու սաստիկ հրամանաւ զեղեցոյց քրիստոնէից զլուրջ եւ սեւա զաղբախ մորթով զառնենեաւ. եւ յետ Ը՝ աւուր մազդուլ եղևալ խնամօքն Աստուծոյ. վերստին յունիսի Է. հրաման ետ գնել քրիստոնէից ըստ առաջին սովորութեան զփակեղն:

4. Թղ. 381ա—բ. Արդ եւ վերջացեալս ի ընտից բարեաց եւ հակամտեալս ի կողմն ստորաստղին, ըստ իմում խոտոր ընթացից Սահակ անուամբ եւեթ կրկնամեոս, զորով նարդեանս սպասաւոր եւ աւելածու Արղւնոյ Բարձրահայեաց եւ վայելչաչն ուխտի, սրբոյ Աստուածածնի: Որ եւ յուսալով անբաս զթութիւնն երանուելոյ Կուսին ամէնբերանկի մօր Տեառն Յիսուսի եւ ի նորին անդառնալ ի բարեխօսութիւնն, որ յարածամ հասանէ յօգնութիւն սիւղալիսն անդամոցս ուրբոյ իւրոյ. եւ միշտ զառողջութիւն եւ զփրկութիւն Հոգւոց մերոց խնդրէ. ցանկացող եղէ այսմ աստուածապարզ մատենիս որ ասի Պարսպմունք եւ Գանձուց Ս: Կիրդի աստուածաբանի երկոյս երանելոյ Հայրապետի: Եւ ի չարս սոցին եղաք զլուծմունս Պարսպմանցն, զոր արարեալ է մերոյս ազգի յաղմերախտի սրբոյն Գրիգորի Տաթեւացւոյ: Եւսեւ զԱռօրսի(?) եւ զԵփոնէսի ուսուցիչ Լուծմունքն: Այլ եւ զՄէկնութիւն Տեալեանն Յօհաննու տեառարեանչի եւ զԷր ընդ եղբարսն ի միում տիփ չարադասեալ: Որոյ ռժանդակութեամբ սուրբ Հոգւոյն յաւարտ ելեալ կատարեցաւ ձե-

ոամբ ուրումն պարկեշտպունի եւ Հեղոյ Պաւղոս կոչեցելոյ քահանայի, ի մայրաքաղաքիս Տիգրանակերտու, ի դուռն սրբոյն Կիրակոսի եւ ժօր նորա Յուդիտայ. ի Հայրապետութեան տուրք էջմիաձնի տեառն Նահապետի եկեղեցւոյ ամենայն Հայոց կաթողիկոսի, որ զկնի մահուան հոգեւոր հօրն իւրոյ եղիապարու Հայրապետի յաջորդեաց զդահն զեւրպանց սրբոյն Լուսաւորչի եւ վարէ զիշխանութիւնն խրոխտ եւ չեղապանծ փայլմամբ. եւ օր ըստ օրէ ոչ դադարէ ի շինելոյ եւ ի նորոգելոյ ի վաղուց հետէ զքայքայեալ եւ զխախտեալ տեղիսն. եւ զեկեղեցին Շողակաթու ի հիմանէ նորակերտեալ կանդնեաց եւ տակաւին քանայ յաւելուլ զշինուածսն, զոր Տէր Յիսուս յաջորդումն տացէ եւ պահեսցէ ի պարծանս քանաւոր հօտին իւրոյ. ամէն:

Արդ ի սոյն ամի թուականութեան Խասան(?) տումարի, որ է Ռձ եւ ԽԴ, աւարտ էառ աստուածային մատենան. որում նեղեմք ի կեղեքանց այլազեանց. զի զանաղան եւ պէսպէս փորձութիւնք եւ հարկապահանջութիւնք յարուցին ի վերայ քրիստոնէից այլատարազ ձեւով. եւ ոչ ոք է որ ի թիկունս հասանէ, զի ի ձեռն Եկող լոնաւորաց նուաճեալ կան խիստ չարաչար զառնութեամբ, ոչ

միայն քաղաքք, այլ եւ շրջակայ աւանք եւ զիւղք, եւ դանդաղ ոչ հասանէ առ թաւաւորն, զի ի կողմն արեւմտից մարտք եւ պատերազմութիւնք սաստիկք, եւ ի կողմանս Բարսիլոնի, այսինքն Բասրայու եւ եւս շարժմութեւ եւ սրածուրթութեւ: Սակա այնորիկ քարձան համանկամայն իրաւութեւ զատաստանաց. զոր Տէր Աստուած այց արասցէ տառապեալ ազգիս. վասն որոյ աղաչեմ մեծաւ օրով զընթերցասէր զհարազ եւ զեղբարսդ, յորժամ ընթերցեսցիս զհոգիաշուէչ եւ զաստուածային գիրսս, եւ ընթանայցէք ի լայնալիւր մարդահախիդ^(*), յիշեսցիք ի յաղաւթս ձեր զԱրշնգի Յոհան վարդապետն զուսուցիչ եւ զդաստիարակօղն իմ ընդ նմին եւ զեղեռնագործս Հայցեմ միով ողորմայիւ եւ Հայր մերով յիշել ի Տէր. զի եւ դուք Կողբէք զողորմութիւն յամէնողորմ Տեսունէն Աստուծոյ ի միասանգամ զայտեանն, որում փառք յստեանս ամէն:

Յ. Թղ. 4ր. Բանկ զրոցս որ կուի Գարապանց, սկսեալ Եղեւ ի թուին ՌձԽԴ յունուարի ԻԶ:

6. Թղ. 381ր. (Տարբեր գրով). «Գիրքս այս է զիտապետութեան վանոց Բիսուսի Ամենափրկչի, որ ի լեառն Լիւրանան կրօնաւորացն ուղղափառաց»:

429

ՀԱՒԱՔԱՄՈՑ

Հին թիւ Թ — ՌձԽ = 1701

ԹՈՒՂՐՔ՝ 270: — ՄԵՏՈՒԹԻՆ՝ 28.7 X 21.2 հմ: — ԳՐՈՒԹԻՆ՝ երկուս. 10 X 6 + 11 = 12 — ՏՈՂՔ՝ 35: — ՆԻԹ՝ բուրբ: — ԿԱԶՄ՝ կաշեգատ տախտակ: — ՄԱԳԱՆԱԽԵԱՆ ՊԱՇՊԱՆԿ՝ չեւծի: — ՀԱՆԳԱՄԱՐԱՔ՝ լաւ, քամի մը բուրբ կազմէ քաթմուած եւ փակամբեք գրկուած, կոծակի կաշիմ հաճուած: — ԴԱՏԱՐԿՔ՝ լոյ. 1ա, 121ա, 122բ, 180-183, 277բ, 278ա-279բ: — ԳԻՐ՝ մօտազիւր, մածր: — ԽՈՐԱՆ՝ մա, գունեղ, միջակ: — ԿԻՍԱՆՈՐԱՆՔ՝ 2ա, 4ա, 19ա, 28բ, 39, 57ա, 60ա, 75բ, 123ա, 184ա, 218ա, 2աշակաւոր, քաղաղոյմ: — ՆԿԱՐ՝ չեւծի: — ԶԱՐԳԱՆ՝

ԳԻՐՔ եւ ԼՈՒՍԱՆԱԶԱՐՔ՝ քաղաքի եւ քաղաղոյմ — ԽՈՐԱՆՔ՝ կարմիր — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՌձԽ (= 1701): — ՏԻՆԻ՝ Ամիդ — ԳՐԻՉ՝ Պօզոս քաղաք: — ՍԵՆԱՆԱԳՐՈՒԹԻՆ՝ 200ա, 1բ:

Աղջեւի կողքին ներսի կողմը կացուած է բուրբ մը, որուն վրայ գրուած է. «Գիրքս այս եկն ի Լիւրանէ յընդիւր. Արքայաւորեան Գեւ. Զօր Տիմօթեայ Թիւլալեամ, ամի 1834»: Ապա կցուած է. ուրիշ բուրբ մը, ուր յա-

ոպք քերութեմ է մատնամիմ քովանդակութիւնն:

Մատնանս է Հաւաքածոյք պանագան զրուածքներու:

1. Թղ. 2ա—103ա. (Ֆրա Բարդուղիմէոսի զիրք Վեցօրէից: Առաջին հարցումն է այս: Թէ զի՞նչ տայ իմանալ ասելն Մովսէսի. ի սկզբանէ ստեղծեաց Աստուած զերկինս եւ զերկիր...:

2. Թղ. 103ա—114ա. Գիրք յաղագս զԺոփոցն. (ա.) Հարցումն թէ Հոգիքն բաժանեալք ի մարմնոյն ի նմին ժամու հասանին ի տեղիս իրեանց: Պատասխանեմ. Վասն զի ասէ Աւետարանն ի դատաստանի օրն, թէ իկայք օրհնեալք Հօր իմոյ... (բ.) Հարցումն թէ մեղաւորքն որք են ի ներքին զժոխս, ազօթք եւ պատարապ սրբոցն օգուտ է նոցա թէ ոչ: Պատասխանեմ, թէ պանագան ասեն վարդապետք...:

3. Թղ. 114ա—120բ. Գիրք վասն Բանին մարմնացելոյ ասացեալ: Բանն մարմին եղեւ եւ բնակեցաւ ի մեզ: Արդ ի չորից աւետարանչացն պատուականագոյն գտանի աւետարանիչն Յովհաննէս...:

4. Թղ. 121բ—122ա. Սկիզբն եւ պատճառ Վեցօրեայ գրոցն ի սրբոյն Բարսեղ ասացեալ: Սորբն եւ սքանչելին Բասիլիոս մեծաւորն եւ արքեպաշտ ծնողաց զաւակ...:

5. Թղ. 123ա—179բ. Ճառք տիեզերալոյս վարդապետի սրբոյն Բարսեղի Լպիսկոպոսի կենարու կապաղօկացոց արարեալ Մեկնութիւն Վեցօրեայ արարչութեան աւուրցն: Ճառ Ա. Լուսաք ի զորոց զի ասէ. ի սկզբանէ արար Աստուած զերկինս եւ զերկիր: Քանզի վայելուչ է սկիզբ(ն)ս այս... Ա.—Թ ճառք: Կապարտի որ արժանի արար զեզ զարարած չնորհ... ||||: Թ. Ճառք, թերի, դատարկ թուղթ վերապահուած արտադրութեան համար:

6. Թղ. 184ա—209ա. Լուծմամբ Հարցոցայ Բարսեղի: (Բն.) Զգուշական կենցաղս: Էծ. Զբրիտտունէից կենցաղս ասէ, զի օտար է ի հեթանոսացն... Ա.—Յկ, Կաւարտի, Յկ... Թէ վասն Լեւրաքն առ պատուիրանս (Պ) Տեառն թողուլ պարտ է: (Արիւ ձեռագիրներ հեղինակ կը ճանչնան զրուածքին Յակոբ Հայոց կաթողիկոսը):

7. Թղ. 209ա—217բ. Պատմաբ Եւ Լուծմամբ Պահոց Բարսեղի: Մեծն Բասիլիոս ժընեալ էր ի հօրէ Պոնտոսի եւ ի մօրէ Կապաղոփկացի...:

8. Թղ. 218ա—268. Մեկնութիւն Ընթերցումոց, զոր արարեալ է տեառն Իրիզարիսի Արշարունիաց քորեպիսկոպոսի: Զհարկ բանիս որ պահաջեցեր յինչն փութապէս... Վ. Զոր ինքն զործեաց, ո՞ հատուցէ նմա երախտեաց նորս եւ սիրոյ ոչ ոք փոխարէն կարէ հատուցանել: Միասնական ամենասուրբ Երրորդութեանն փառք եւ պատիւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

Ունի հետեւեալ բաժանումները. «ք. Թէ զինչ խորհուրդ Ընթերցումոց համառօտ բանիս: — ց. Թէ որպէս յաղագս մարդոյն երկիր եւ ծով խորվը զարդուքն եւ ծննդովք ի ձեռն հաստատութեան երկինն լուսաւորօքն հանդերձ բաժանեալ յառաջին երկինն՝ երկրորդ աշխարհ զոյացաւ ի փառս եւ ի զուրթիւն արարչին: — դ. Թէ այսպիսի զեղեցիկ եւ բարի արարած կենդանիքս ի հակառակաց միացեալք առանց մարդոյն անկատարք էին առ իմանալիսն, թէպէտ եւ բազում բարութք եւ կարգօք ի բնութիւնն օրինակեալ էին: — ե. Թէ որպէս մարդոյն լինելութեամբ հաւասարեաց զգալի աշխարհս ընդ իմանալիս: — զ. Թէ որպէս օրհնի մարդին որդեծնութեամբ եւ կրկին պատիւ պատուութեանն ընդունի, որովք խաբեալք ի չարէն վերստին հանդիպման մարդասիրութեանն: — է. Թէ որպէս ըստ յանցանացն մարդոյն ապատեաց նախ զկինն եւ ապա զայրն. եւ որպէս զչարն խորտակեաց: Ը. Թէ որպէս Աստուածայայտութեան տօնն եւ Յարութեանն միմեամբք աւարտին ի միմեանս եւ առանց իրերաց կիսակատարք են: — ք. Թէ զիա՞րդ Բ. տօնքս այլոց հիմունք են եւ թէ Ծնունդն եւ Սրբութիւնն մի տօն է: — ծ. Թէ որպէս է Զորեքշաբաթն եւ Ուրբաթն բնթերցութեանն եւ Սաղմոսիքն ի նոյն խորհուրդ Յայտնութեանն եւ Յարութեանն միանան: — ժա. Թէ որպէս ըստ իւրաքանչիւր Սաղմոսաց եւ ընթերցումոց տօնք իւրաքանչիւր տեղիս խորհրդարար կատարին: — ժք. Թէ զի՞ տնրթերցութեամբ առաջնոր պահքն. եւ զի՞ Բ. չարաթութք դատուցեալ եւ որպէս երկու քա-

ոստուններդդք. զի պահք կատարին. աւարտելով ի իմ խորհրդարար: — Ժզ. Թէ զինչ խորհուրդ Քառասներդացն պահոց: — Ժզ. Սողապս եօթնօրեայ շարաթուցն եւ Հինգօրեայ պահոցն: — Ժե. Թէ զի յուրբաթու եւ ի չորեքշաբաթով ընթերցուածք: — Ժզ. Թէ որպէս ընթերցուածք եւ Սաղմոսք Աղուհացիցն շարադրեալք առ միմեանս զնոյն խորհուրդ փրկութեան Քրիստոսի՝ որ յաղապս առն եւ կնոջն ստուերադրեն, ի չորեքշաբաթն եւ յուրբաթն. զոր Յայտնութեան եւ Յարութեան կատարեն: — Ժէ. Թէ որպէս երկրորդ շաբաթուն Ե. օրն հաւասար ունին զընթերցուածն. եւ զՍաղմոսն զատ յայլոցն՝ հայելով առ եօթնօրեայ շաբաթն: — Ժը. Թէ որպէս Մովսէս ասէ աճեցեալ ստուորազրէ յինքեան զՔրիստոսի փրկութեան խորհուրդն զործով **ԵԼԵՐԴՐՈՐԴ** չորեքշաբաթուն: — Ժը. Եթէ պահել զպատուիրանն վերստին նորոգէ զմարդն Քրիստոսի խոտմամբ. եւ թշնամին կործանի, որպէս ընթերցուածքն Սաղմոսիւքն պատմէ: — Ի. Թէ որպէս առաջին տեսութիւն Մովսէսի: — Իա. Զդուռութիւն նորին պատուիրանի եւ սպառնալիք ընդդիմադարձացն: — Իբ. Թէ որպէս յորդորէ Աստուած զՄովսէս՝ պատմել Իսրայէլի զպպեղութիւն իւր: — Իզ. Յիշատակ հաստութեանն Իսրայէլի՝ հանապաղ եւ միշտ թողութեանն Աստուծոյ. բարեխօսութեամբ Մովսէսի ի յօրինակ Քրիստոսի փրկութեանն: — Իդ. Թէ որպէս Աստուծոյ զտկարութիւնն Մովսէսի զօրացուցեալ ի փրկութիւն Իսրայէլի յօրինակ Քրիստոսի սքանչելեացն: — Իե. Դադարումն առաջին Օրինացն եւ քարոզութիւն Նոր Աւետարանին. եւ խորտակումն թաղաւորելոյ մահու: — Իզ. Թէ որպէս մբտանէ Մովսէս յեկիպտոս, յօրինակ Քրիստոսի փրկիչ Իսրայէլի խորտակումն սպառնալով թշնամեացն: — Իէ. Պատմութիւնք անշախտ երկրին պարզեաց եւ կցորդութեան եկեղեցւոյ շարչարանաց եւ մահունք Քրիստոսի եւ նախաձօրն փրկութեան մասնաւոր բարեկարգեցն կործանման: — Իը. Թէ ընդէ՞ր ի Սիօն կատարին խորհուրդք Զօրեքշաբաթուն եւ Ուրբաթուն: — Իք. Թէ որպէս զատկին շարաթուցն պահքն միանան աւուրքն եւ խորհրդովքն ընդ արարչութեանն աւուրս.

եւ ընդ վեցճաղարին տմա ընդ՞ վերստին նորոգումն Քրիստոսի. որոյ նախերգանն տրտնջական զտեղոյ հարկի դործոյն (235ա): — Ի. Թէ զինչ խորհուրդք Դչուեւ ընթերցուածք Սաղմոսիւքն յայտնեն եւ Աւետարանաւ եւ կամ զինչ եչուն հսկումն զիշերին՝ Սաղմոսիւք եւ Աւետարանաւ: — Իա. Թէ որպէս է շաբաթն պահոցն Ե. օրեայ յԱւետարանացն ի Դադարուն Յարութեան լատմեղ Լեւ. անկատարք եւ յԼի փրկիչին Յարութիւնն կատարեալք Խ. օր լինին. եւ Թէ զինչ խորհուրդք Սաղմոսքն եւ Մարգարէքն եւ Առաքելականք ընթերցուածքն երիցս ութքն կատարեն աւետարանօքն: — Իբ. Թէ զինչ խորհուրդ յայտնէ Ճրադալուցին առաջին Սաղմոսն կամ զինչ հսկման երկրորդ Սաղմոսն եւ կամ Թէ զինչ Բժան ընթերցուածքն: — Իզ. Ի նաւակատիս ի Նոր կիրակին: Իդ. Հատուցումն երախտեաց զատուրկութեամբ ճաշացն յանդիմանութեանն (241ա): — Իե. Նորին առ նոյն է (242բ): — Իզ. 242բ. Մեկնու իսկ ընթերցուածոց Թէ յումմէ եղաւ եւ կամ որպէս եւ կամ զինչ խորհրդքն ճաշակեալ ըստ միոյն: — Աբ. Երանելի եղբայր Տեառն Յակոբոս զառաջին շաբաթն ոչ պնդեաց ընթերցուածովք. . . Յաղապս խորհրդ ընթերցուածոց: — Ընթերցուած ի զիւր տեկելոց: — Նրատ առաջին ի զիւր տեկելոց:

Հարցումն յաղապս ընթերցուածին Ա. շաբաթին եւ Բ. շաբաթին: . . . — Ի Մենդոցն: Մեկնութիւն ընթերցուածոցն Աղուհացից: — Յաղապս Դադարուն մեկնութիւն է: — Պատմաւ զայստեան փրկչին յերուսաղէմ: — Մեծի Բ. չին: — Յաղապս Դչ. աւուրն: — Այլ բանք յԱւետարանէն: — Կանոն մեծի Դչ. աւուրն: — Մեծի Եչ. ին: — Այլ բան: — Թէ զինչ է որ ի Մենդեան Ճրադալուցին երեկոյի ժամ սկսանին, այսինքն խորհրդքն՝ եւ Ապրեցո՞ւ եւ զինչ ի կարգին է: Իսկ ի Յարութեան Ճրադալուցին ոչ երեկոյի ժամ ասեն: — Յաղապս Զատնի թէ ընդէ՞ր ասի Նոր: — Յաղապս Պենտակոստէին: — Յաղապս Եփեսացն է: — Յաղապս Տապանակին Տեառն: — Յաղապս Վարդապառին: — Մեկնութիւն Աւականցն: — Այլ բան: — Վասն Աստուածածնին: — Թէ վասն է՞ր ձ ամն չինեաց Նոյ զառապանակին:

— Յաղապս Տեառներդառաջին: — 263ա. Գրիգորիսի է Արշարունեաց քորեպիսկոպոսի Յաղապս Գառնեանի պաճոցն: — Վասն ընդարձակադոյն եւ երկնաւոյն սսելոյ եւ գրեւոյ զօրինակն եւ զխորհուրդք Քառասներորդի պաճոցն րապմաց յառաջադոյն զոր կարի դեղեցկապէս խորհրդածեցին, աւելորդ է զայնոսիկ զրել եւ փառս զողանալ: Բայց եւ առանց հիման առաջնոցն ոչ ոք կարել չինել զբան կամ զգործ, զի մի ամենեւին օտար լինիցին եւ մի անկարօտ առաջնորդելոյ նոցա զբանն: Բայց զերկոսեան չափաւորապէս եւ ի պէտս լսողացն ընդունելութեանն: Արդ պաճոցն է օր առաջին կիրակէն որ Բարեկենդանն է... Վերջ թղ. 267բ. Որպէս զրովանդակ տնօրէնութեանն յայտ առնէ ճանապարհաւն: Զոր ինքն զործեաց, ո՞չ հատուցէ նմա երախտեաց նորա եւ սիրոյ, ոչ ոք փոխարէն կարէ հատուցանել: Միանական ամենասուրբ երրորդութեանն փառք եւ պատիւ յաւիտեանս յաւիտեանից ամէն: 9. Թղ. 268ա—277բ. Պիսիդիայ իմաստասիրի վեցօրեայ: Որպէս զի մեծ են գործքք, Տէր: Եկի բերելով զիդ յանապատէ սրտէ պտուղս մշակեալս ի քոյոյդ ցօղէ... Վ. յորժամ ընդդէմ մեր զայրասցի սուր նոցա: Այս ձեռագրէն հրտ. նախ Բագմավէպ 1890, էջ 110—111, 144—47, 220—214 (տողք 22—335) եւ Պատկեր 1890, էջ 43—48, 153—156 (տողք 22—279), ամբողջութեամբ լոյս տեսած «Վեցօրեայք Դիւրդեայ Պիսիդեայ իմաստասիրի, տպագրեալ հանդերձ յոյն ընադրաս եւ լուսաբանեալ ի ռ. Աթանաս Վ. Տիրոյեան, Վենետիկ 1900, 8⁰ էջք 191: Հմտ. Ն. Թ. Տաշեան, Դիւրդեայ Պիսիդեայ Վեցօրեայք, Հանդ. Ամս. 1900, էջ 308—315, 341—46, 363—373: Մատենադարան մանր ուսումնասիրութիւնք. Բ. Վիեննա, 1901, էջ 321—384: — Գրս. Արշարունեաց եպ. ի Մեկնութիւն Լինթրցութեան, հրակ. Ն. Բ. Զրաքեան, Վենետիկ, 1964:

ՅԻՇԱՆԱԿԱԿՐՈՒԹԻՒՆՔ

1. Թղ. 209ա. Զտէրն իմ զրասէր գառաջնորդն մայրաքաղաքիս Տիգրանականրոս յիշել մաղթեմ ի Տէր ի պայծառամիտ ընթերցասիրացդ. եւ զիս զՊո-

ղոս վրիպակա զծրագրող տետրացս. զի եւ դուք յիշեալ *Արեւ* ի Քրիստոսով. առաջին Գրեցաւ ի Թուրն ԹճՄ (1701) յուրիսի ամսոյն:

2. Թղ. 1բ. Վեցօրեա զիրքս այս է որդուցն Մետրապօլսեցի, Ռալիֆայ Եաղուպին (ի Տէր հանգուցելոյ). այսինքն պարոն Պօղոսին եւ պարոն Անդրէասին եւ պարոն Թօմասին: Ուստի ես անարժան կրօնաւոր ի միանձանձ Հայոց կարդիս սրբոյն արքայ Անտոնի, Հայր Գարրիէլս Լիրանանցի, մինչ էի ի Տիրանականրոս քաղաքս վեր առի զայդ զիրքս ի վերոգլխեցեալ պայազատ պարոնացն այսու զանազանութեամբ, թէ զկնի չուելոյս ի նոյն վանս Յիսուսի Ամենաիրկշին որ է ներ լեռնում Լիրանանդ, մինչեւ ցամ մի զրեցից զօրինակ զուրա Տեառն զործակցութեամբ. եւ յետ միում ամի վերստին տաքեցից զնա առ նոսա ընդ առն միում հաւատարմի. եւ յարեմանամ թապաւորն պերճացուցէլ զնոսա ի բրիտանիական կրօնս բարկաւաճեալ կենօք մինչեւ յարեւորիլ եւ ի ծերանալ եւ ի վախճանի արժանաւորից զնոսա վայելել զփոխարէն բարեացն՝ նոցա զործելոց ի փառս ամենասուրբ երրորդութեանն. առաջին իսկ զկնի վերոյ զրեցեալ ուխտին զոր կոեցաք, կամեցաւ երէց որդին նոյնոյ Ռալիֆայ Եաղուպին պարոն Պօղոսն վաճառել ինձ զգիրքս զնոց. ուստի հաճոյ Թուեցաւ նուաստութեանս տալ նմա զ2¹ պահեկանս այսինքն զուրուշս: Արդ ոչ եթէ զնով վաճառեաց ինձ (զպարմանալի զիրքս այս զրեցեալ ազնիւ զրով եւ զեղեցկայորէն փառապօք, եւ զարդարեալ բազմբարեղ նկարիւք ծաղկանց. եւ մանաւանդապէս ի զեղեցկավէպ եւ պարմանասքանչ զպսղմանց նորագոյնին մեկնութեանց հրեշտակաց եկեղեցւոյ արտադրեցեալն), այլ եւ ոչ ես իսկ իրեւ զբաւականն սուրս զգին ետու նմա զվերոյ ոգեցեալ ստակն. այլ յիշատակ կառույց զսա վասն հոգոյ ննջեցեալ բարեպաշտ հօրն եւ Տէր Յիսուս վերընդունեցի զսա ի զոյնի նոցա որպէս զերկուս յումայս սրբոյն քրիստոսավիպի, եւ հա-

մեմատեցէ զսա ընդ յիշատակ հաւա-
տարմաց քրիստոնէից ի փառս մեծա-
ղոյնս Աստուծոյ, եւ ի պատիւ սրբոյ Կու-
սին, եւ ի յօղտութիւն միայնակեաց
հարց սրբոյ փանացս. եւ եւս յօժարու-
թիւն աղատեցման հոգոյ նոյնոյ բարե-

պաշտ ծառային Աստուծոյ խալիֆայէա-
ղուպին ի քաւարանէն ամէն: Գրեցաւ
յամի Տեառն 1763 եւ Ապրիլի 13: Զհան-
դիստ յախտնեակսն սխալեաւ նոցա Տէր
... Հայր մեր որ յերկինսդ ես:

430

ԺՈՂՈՎԱԾՈՅՔ

Հին Թիւ ԺԱ — 22Բ = 1323

ԹՈՂԹՔ՝ 355: — ՄԵՏՈՒԹԻՒՆ՝ 23,8 × 15,6
մմ.: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միատիւմ, 10 × 11: — ՏՈՂՔ՝
19: — ՆՈՒԹ՝ բուրբ բամբակեայ ղեղմազայն: —
ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ, շատ ճոխ եւ սիրուն դրոշմա-
զարդուած, կոմակը ճեղգուած: — ՄՈՒԳԱՎԱԽԵԱՅ
ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ յումի: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ գործածութե-
նէ քիչ մը սեւցած, ճարգութիւն տեսած է: — ԳԻ՝
բոլորգիր: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ սեւագիր, բայց դրոշմեանց
առաջին տողը կտրմիր: — ԽՈՐԱՆ ԵՈՒ չկան: — ԺԱ-
ՄԱՆԱԿ՝ 22Բ (= 1323): — ՏԵՂԻ՝ Ս. Թարսի վանք:
— ԳՐԻՉ՝ Առաքել քանանայ: — ՅԵՄԱՍԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝
բղ. 100ր, Օա, 47ա եւմ:

Առջեւի կողմի մերսին բուրբ կպցուած
է ու ձեռագրին բովանդակութիւնը նշանա-
կուած եւ ձեռագրին մասին տեղեկութիւն
տրուած:

Մատենան է ժողովածայք, ուր կան.

1. Թղ. 1ա. Քարոյ պատուիրանի, զոր
ղեկուցանէ քահանայն ժողովրդեանն...:
Հուարուք ինձ, որդեակք իմ, եւ ղերկիդ
Տեառն ուսուցանեմ ձեզ աննախանձաբար...:

2. Թղ. 6ա. Գեորգեայ վարդապետի ա-
սացեալ վասն սուրբ Հաղորդութեանն ի
խնդրոյ Յովննէի քահանային: Արեամբն
Քրիստոսի փրկեալ եզրաք իմ ի Քրիստոս,
վասն զի պարտ է քրիստոնէին խոստովանե-
լով եւ ապաշխարելով լուանալ զանձն ի մե-
ղաց...: Վերջաւորութիւն՝ Նախ զայն, զի
Աստուածն որոյ Հաղորդքի՝ հուր կրկնէ է եւ
զաղտեղիսն ժանդով մեղաց ի Հաղորդիւն
[|]՝ զկացին կենդանաբար խորհրդոյն ի
փրկութիւն անձանց եւ ի փառս Աստուծոյ:

3. Թղ. 12ա. Նորին վասն սուրբ Հա-
ղորդութեանն ա՛յլ կարճ թէ պիտոյ իցէ:
Հուարուք Քրիստոսի Աստուծոյ փրկեալ ժո-
ղովուրդք, զի որպէս Քրիստոս ճշմարիտ
Աստուած է...: Վերջ՝ Հաղորդութեամբս
սրբով կատարեալ փրկութեանն հառանիցեն
Քրիստոսի ի փառս Աստուծոյ Հաւր. ամէն:

4. Թղ. 13ա. Վարդան վալդապետի:
(Աղոթք) Ով ամենաւրնեալ Հայր Սուրբ, մե-
ղայ յերկինս եւ առաջի ք...: Վերջ՝ Քեզ վա-
յելէ անլուրի բարեբանութիւն եւ իշխանու-
թիւն այժմ...:

5. Թղ. 13բ. Նորին: Աւրնեցին եւ ելին
ի լեւոն Զիթնեացն: Քրիստոս փառաց թա-
ղաւորն իկից եւ կատարեաց զՀինն...: Վերջ՝
Որ է դատաւոր անաշտ եւ թաղաւոր ահեղ
եւ անվախճան, նմա փառք...:

6. Թղ. 15ա. Նորին: Աստուած իմ Յի-
սուս Քրիստոս, կառավար եւ զարապետ եր-
կնից...: Վերջ՝ Ի սոսկալի ամաթոյն եւ ի
դառն տանջանացն, բարեխաւսութեամբ ա-
մենայն սրբոց...:

7. Թղ. 17բ. Տեսիլ սրբոյն Աքամիասի Ա-
ղեքսանդրոյ ծայրապետին զոր ետես ի սուրբ
խորհուրդն ի սուրբ եկեղեցւոյ Աստուծոյ:
Ամենցունցն Աստուած սքանչելի տեսիլ երե-
ւեցոյց մարգարէիցն եւ առաքելոցն...:

8. Թղ. 22ա. Եղիշէի վարդապետի ասա-
ցեալ վասն Հաղորդութեանն: Զոր աներե-
ւոյթսն ասեն, ոչ աշտ մի է Տէր, մի հա-
ւատք, մի մկրտութիւն, մի մարմին եւ մի

արին... «Վերջ» ձևաքին զհետ հաւերն իւրեանց սատանայի ի զժողով:

9. Թղ. 23ա. Այլուստ (ի սուրբ Հագորդութիւնն) Լուիցութեանցս կամակար յաւաւարութեամբ, մատիցութեաւ և ճաշակեցութեաւ զբաղցրութիւն Քրիստոսի փրկչին մերոյ... «Վերջ» և փառաւ փայլեցուցանէ անզուգական և զերասպանած: Յորս լիցի ամենեցուն յեղ փայլելի...

10. Թղ. 23բ. Երանելոյն Յովհաննու Ոսկեքերտի վասն չափալոյ զվախճանակսն մանաւանդ որ տղայք անարատք թողին զայս կենցաղս: Բեր այսուհետեւ մանաւանդ քան զյառաջգտնիցն փութարար վարդապետութեամբ մտցուք ի ներքս...

11. Թղ. 31ա. Նորին տեառն Յոհաննու ի նոյն խորհուրդ: Քրիստոս էաւ, երկրպագեցութեաւ, ստեղծիչն վերստին ստեղծ:

12. Թղ. 36բ. Նորին վասն այնորիկ որ տղայք վախճանեցան: Այսմիկ հոգ տանել կարեւոր է զայս խորհել ի տուէ և ի զիչերի:

13. Թղ. 40ա. Նորին Յովհաննու: Աղէ, ասա ինձ, ով կին դու, զի՞ ճշես և ողորդանես ի վերոյ ասն քո:

14. Թղ. 41ա. Սրբոյն Կիրոյ Աղեքսանդրացոյ: Քանզի յորժամ զպատարադն մատուցանեմք, յիշեմք...

15. Թղ. 42ա. Տեառն Յովհաննու Ոսկեքերտի վասն Դեմետրի: Եւ արդ տես, մեղաւ Ալամ, մեղաւ և Եւայ. երկոքին յանցեան և ոչ էթէ միապէս մեղան...

16. Թղ. 47ա. Նորին վասն հանդերձեալ Դատաստանին: Պարտապան եմք, ով սիրելիք, զմիմեանց բեռն բառնալ:

17. Թղ. 54ա—82բ. Երանելոյն Հիպոդիսոս Լուիսկոյոսի վասն կատարածի աշխարհի և վասն Նեոխնն և յերկրորդ զալուստն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի ասացեալ բան և մարգարէութիւն: Քանզի երանելի մարգարէն աշխարհ մեր եղն և զգաղտնիս անյայտութեան մեղ յայտնիցին... «Վերջ» մուտ յուրախութիւն Տեառն քո: որոց լիցի ամենեցուն մեղ հանդիպիլ շնորհաւք և մարգասիրութեամբ Տեառն մերոյ...

18. Թղ. 82բ. Վարդան վարդապետի վասն զժողովոցն և զառնադոյն տանջանաց

նորա: Զոր է անուն զժողովոց ի լսելիս մարդկան և անբարի է յիշատակ նորա ի լսելիս: «Վերջ» և արդ, ով սիրելի եղբարք, աղաչեցէք զողորմածն Աստուած զի փրկեցէ զմեզ յահային սպառնալիցս զհենեոյն...

19. Թղ. 91ա—100ա. Նորին վասն զժողովոցն և Անքուն որդանցն, զի չէ սուտ, որպէս և կարծեն տղետ մեղաստէրքն, այլ ստույգ է Աստուծոյ վկայութեամբ և սրբոց նորա, զոր մեղատուս Վարդան յաստուածաշունչ զրոց յարմարեալ զրեցի Աստուծով յաղաչելոյ և ի խնդրոյ շնորհադարձ քանանային Թաղէոսի: Ով քանանայք և ժողովորդք Աստուծոյ, զխտացիք և ի միտ առէք զայս... «Վերջ» «Իրեցաւ սա ի թուիս Ողբ» (= 1243):

20. Թղ. 100բ—112բ. Խրատք Նորին յաստուածաշունչ զրոց և պարզ բանի յայտնումն բարոյն և շարին, զոր մեղաւոր հողս և հին խաբերայս վարդան Աստուծով յարմարեալ զրեցի ի խնդրոյ Թաղէոսի շնորհադարձ քանանայի: Ով որդեակք, վերջին է ծամանակս...

21. Թղ. 113բ—119ա. Սուրբ հաւեր Թեոփիլոսի վասն Արտասուաց: Յորժամ միտքդ զրաղեալ լինին և կամիս որ ի զըզջումն ածես:

22. Թղ. 119ա—153բ. Նուաստ վարդապետի Յովհաննիսի Եղեկացոյ Խրատ հասարակաց քրիստոնէից, քանանայից և ժողովորոց ի կանոնական սահմանաց ատաքելոց սրբոց և հայրապետաց և վարդապետաց և սուրբ հաւեր մերոյ վարդան վարդապետի, յորոց ժողովելի և զրեցի: Ամենապար թալաւորին մերոյ Քրիստոսի և յարեալ փրկչին հաւատարիմ ծառայք, Խրատները իրարու կը յաջորդեն:

23. Թղ. 154ա—208բ. Խուրթ տեառն Գրիգորիսի կաթողիկոսի Հայոց զրեալ եղբար նորին Ներսիսի հրամանաւ նորին ի Միջպետա Ասորոց <Յամայք> կոչեցեալ նահանգին...: Որ թէպէտ և տէրունական հրամանն յորդորէ զմարդիկ քննել զկրտ...

Հրտ. Ն. Շնորհաւայր Ընդհանրական Թուրքիք երուսաղէմ 1871, էջ 240 և շար:

24. Թղ. 208բ—240ա. Նորին Տեառն Ներսէսի յԵթանրական թղթին... (վասն)

Քաջանայից, ի վերայ ասացելոցս եւ զայս աւանդեացուք պատուիրան... (Հրտ. անդ, էջ 67 եւ շար. քաղութաբար) :

25. Թղ. 241ա—252. Նորին տեսնն Ներսէսի կյացոյն ի Հրեշտակապետացն Ներրողենէն: Եւ արդ վասն զի ծանուցաւ փոքր ի չատէ... :

26. Թղ. 252ա. Նորին ասացեալ ըսնա մաղթանաց առ սուրբ Հրեշտակապետանոր չափով: Այլ պահաւորմք առ հողեկէնոդ մեք տկարս եւ հողեկէնոք:

27. Թղ. 255ր. Նորին սյլ յոտանաւոր: Թորժամ զրեալքն կատարին...

28. Թղ. 259ր—283ր. Ի Կալիստրատոսի Պատմութենէն: Յարուցեալ մի ոմն ի նոցանէ, որում անուն էր Դաղմատիոս... Վերջ՝ եւ մեք զերծեալք ի խաբէութենէ բանսարկուին ընկալցուք զանթառամ փառաց պսակն ի Քրիստոսէ... :

29. Թղ. 283ր—296ա. Տեսիլ սուրբ վարդապետին Բոնանքսի որ մականունն Կովոնն կոչի. ի ժամանակին յորում էր թուականն Հայոց ՆՀ... (Հանուած Ստաթ. Ուռհայեցիէն):

30. Թղ. 296ր—353ր. Երանելոյն Աբառնայի արքեպիսկոպոսի Աղէքսանդրոյ Հարցմունք վայելուչք եւ պատասխանիք Կիւլիլի երուսաղէմի հայրապետի յարազս մականութեան եւ հանճարոյ: Հետեւումն համարիմ ընդ Աստուծոյ երխ բանս... (Ա—ձժէ Հարցմունք եւ Պատասխանիք): Կ'աւարտի ձժէ հատուածը. «արդ զինչ վարձք են նմա: Պատ. Ինձ այսպէս || :

ԹԻՇԱՏԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆԷՔ.

1. Թղ. 100ր. Վարդան Այգեկցւոյ վասն Դժոխոց ճառին վերջը. Զգրաւդ զրոցս եւ զխնդրողն ի բարին յիշեցէք... եւ զրեցաւ սա ի թուին ՈՂԲ (= 1243): Եւ յետոյ զրեցաւ ԶՀԲ (= 1323) ձեռամբ Առաքիլի սուտանուն արեղայի ի յիշատակ ինձ եւ ծնողաց իմոց եւ եղբարց եւ մանաւանդ հողեւոր եղբարն իմոյ վարդաւայ եւ մարկաւնն (իմա՝ մայրիկին) նորա եւ ամենայն երախտաւորացն մեբ(ո)ց եւ որք յիշէք յիշեալ իմէ(ի)ք:

2. Թղ. 6ա. Զերիցս երանեալ կրանաւորն զվարդան որ յայսմ ամի վախճանեցաւ, յիշեցէք ի բարին Քրիստոս, աղաչեմ:

3. Թղ. 18ա. Երեսս անկեալ աղաչեմ զկուսակրան եղբայրն մեր զվարդան եւ զմայր նորա զԻննոցն զփոխեցեալքն առ Քրիստոս յիշեցէք յազաւթս ձեր: Եւ զիս զԱռաքեալս զմեզաւք լլցեալս եւ զսրտէ խոցեալս եւ զծնաւոյն մեր յիշեցէք ի բարին Քրիստոս եւ Աստուած զձեզ յիշեցէք:

4. Թղ. 25ա. «Եիշեցէք զվարդանն եւ զծնողսն նորա եւ զիս զեղեկի զձաւոյս եւ զծնողսն իմ ի բարին ի Քրիստոս»:

5. Թղ. 47ա. Զվարդ սարկաւազն յիշեցէք յազաւթս ձեր, որ աշխատեցաւ ու զամէն թուղթս կոկեաց:

6. Թղ. 82ր. «Եւ վարդան քաջանայի եւ մար նորա Դինոցին, որ միշտ զայն յիշեցան առ Քրիստոս եւ նմա փառք յաւ...»:

7. Թղ. 90ր—91ա. Զառաջնորդ սուրբ ուխտիս զճայր Ներսէս եւ զհարապատ եղբայրն զԲաղդուրն զփոխեցեալն առ Քրիստոս... յիշեցէք ի բարին Քրիստոս:

8. Թղ. 113ա. Ով քաջանայք եւ ժողովորդք... յիշեցէք... զպատուելի եւ զհոգեւոր տանուտէրքն զպարոն Հազրպետն եւ զԱռնոյն, զԴուռն եւ զԱմենփանոս Սարաճայն, զՊատկունն եւ զԱւաքչանն եւ զայլքն ամենայն, որք վանացն համար աշխատեցան, Երանուին համար ու կապուե համար եւ ամենայն հարկի զատկպինդ կային տալով եւ կանկնելով. եւ որք առ ժամայս եւ առ յապայն այլք աշխատին վասն սրբոյ ուխտիս, սոցա եւ նոցա յիշատակն անխափան կատարեսցի եւ յամենայն աղաթից եւ պատարաւաց մասն եւ բաժին տացէ Քրիստոս... :

9. Թղ. 149ա. ԶԱրտիւր երկցն եւ զԵրիցակին նորա զԱնանն եւ զհարապատ որդեակ նոցա զԵակարն, որք միաբան են սուրբ Թորոսոյ եւ աշխատանաւք

ապաստորեն, որ եւ անփորձ պահեցէ Գրիստոս յամենայն ժտանգից... ԶՀայրիկ մանկուսական եւ զկենքսանոս զոր յատմանէ չարին յանկարծակի ելին յաշխարհս, յիշեցէ ի բարին Գրիստոս եւ իստուած զձեզ յիշէ :

10. Թղ. 119ա. Զհաւքն մեր եւ զմամբն եւ զողորմելի զծաւղս եւ զձեռնաւդն մեր եւ զեղբարսն եւ զվարդան եւ զմայր նորա (Դիւնոց եւ զՀայրն Յոհաննէս, Թղ. 224ա.) եւ զՄիխիթր տնտեսն եւ զծնաւդն նորա եւ զեղբայրն Ուշատուր կրանաւորն եւ զորդիք նորա զԱսպետն եւ զվարդապետն ... յիշեցէ ի բարին Գրիստոս...

11. Թղ. 153բ. Եւ ես յերեսս անզեալ ողորմելի եւ անարուեստ զծոզս Առաքել մեղաւք լցեալս եւ սրտով խոցեալս աղաւթ յիշեցէ զիս եւ զնախնիքն մեր եւ զՀայրիկն իմ զՊապերն եւ զմայրիկն իմ զվարդկմայրն եւ զհարապետ եղբարք իմ զԴիւնիդրն եւ զվարդապետն եւ զՀայրապետն եւ զվարդան եւ զվարդին եւ ըզփոխել եղբարն զվարդան եւ զմայր նորա... յիշեցէ :

12. Թղ. 208բ. Տէր Յիսուս... զԹա մեղապարտ զծոզի սորա... եւ վարդան քահանայի եւ մաւր նորա եւ հոգեւոր հաւորն մեր մեծ կարապետին եւ Թանարդէս միակեցին եւ որդոյ նորա Ստեփաննոս քահանային...

13. Թղ. 240բ. Զողորմելին զերիս զվշտաւք լցեալս եւ զսրտով խոցեալ զծաւղս եւ զծնաւդն մեր եւ զվարդան զեղբայրն մեր եւ զծնաւդն իւր յիշեցէ ի բարին...

14. Թղ. 246ա. Յիշեցէ զվարդան կրանաւորն եւ զմայր նորա եւ զՏիրապետն, որ յայսմ ամի վախճանեցան. եւ զԲանարդէս ռայիսն եւ զՊատուականն եւ զՅովաննէս եւ զԼեւոն Հրէց եւ զՍոսթանէս եւ զբարէտեսիլ որդեակն զՍիոն, զվառաւոր տանուտէրքն որ միաբան պտղատու էին սուրբ Թորոսոյ. յիշեցէ Տէր ողորմայի :

Ով եղբարք հացն ի ձ զրամ էր. ապա չկայր. նա հոգեւոր տանտիկնայքն

Տիրանց տիկին եւ Զոհան եւ Սիրայն եւ Տաւնազարդն մեզ էփամ հաց յլրկեցին. Տէր եւ նոցա ողորմեսցի :

15. Թղ. 283բ. Զհաւքն իմ... անարուեստ զծոզիկս զԱռաքեալս (տողին վրայ աւելցուած է) եւ զեղբայր Սերափիւս եւ զծնողն մեր... զվարդան քահանայ եւ զմայրիկն իւր զփոխեցեալքն յիշեցէ...

16. Թղ. 355ա. (Յետին ժամանակի զրէշ) Ի զաւտոին Սալահունեաց, ի վանս սրբոյն Թէոդորոսի մեծ վկային զընցաւ զիրքս այս Առաքել տմեմէ կրօնաւոր սուրբ քահանայ :

17. Թղ. 355ա. (Այլ զրէշ). Փառք... որ ետ ինձ... Կիրակոս Հրէցուս, որ նորոզեցի սուրբ Ոսկեփորիկս ի վայնուս մահտեսի տէր Ղուկասին, ... որ... Ետուր նորոզել իւր հոգոյն եւ հօրն Դրիւորին եւ մաւրն Փաշային : Եւ մեծ պապն իմ զՊապոսն եւ զմեծ մայրն իմ զՄանուշն եւ զքեւերն իմ զՀաւասն եւ զԵթարն եւ զհոգեւոր հայրն իմ Յովաննէսն եւ հոգեւոր մայրն իմ զԵաքարն. եւ զհոգեւոր եղբայրն իմ զՊապին եւ ի սրտէ սիրեցեալ զղեւորուս որդին Զաքարիայն... (յիշեցէ) : Դարձեալ յիշեցէ զիմ հոգեւոր որդիքն (իմ) զԱստուածատուր մեծ սարկաւազն իմ եւ զՄիքայէլն եւ զՊապին եւ զՍաթին, զԱստուածատուրն եւ Զաքարիայն, զՈւշաւոնն եւ զԱղարիան, Գրիստոսըպտուրն եւ զԲ փաքիկ Հայրապետն, որ բազում երախտի(ն)ք ունին վերայ իմ ի տուն եւ ի զիւրերի... :

Դարձեալ յիշեցէ... զմզտեսի տէր Ղուկասն... որ չար ժամանակիս նորոզել ետուր զսուրբ զիրիս, ի ժամանակին չար եւ անաւրէն Տաւուլին, որ զԴ կողմանս աշխարհիս աւերեց եւ այրեց զամէն քաղաք եւ զգիւղս. եւ զերի տարաւ զամէն ազգ թէ հայ թէ տաճիկ. ով կարէ պատմել զանաբնութիւնն սորա : Ի սովոյ եւ ամենայն իրոց. վայ ինձ մեղաւորին եւ տկար անձինս : Որ կազմեցաւ ի ԹՎ(Ի) Խ եւ ԾԵ (1606). ի չար ժամանակի որ առ ու փախելոյն. վայ մեղաւորացս : Դարձեալ յիշեցէ զՊետրոս զըւլիրն, որ

[illegible]

1 | 8 m 3 a l m :

— Թե՛ս ովքե՛ս ովքե՛ս! Զգո՛վի՛մս մարտնչե՛կ
զվժե՛նա՛յ՝ ճո՛ւն ետա՛նա՛յ, սո վի՛վեզ
ն ղե՛նա՛յ . Ղ և ու ղ ղ ղ ղ ղ ղ ղ : մ մ մ
— Գ ղ
զվժե՛նա՛յ . Ղ : մ բ ո ո ո ի ո ղ ղ ղ ղ ղ ղ ղ
զվժե՛նա՛յ վե՛նա՛յ ետե՛նա՛յ ո ղ ղ ղ ղ ղ ղ ղ
— Գ ղ
: ղ
ճ ղ
մ ս . վ ա ղ ղ ղ ղ մ ղ ղ ղ ղ : և ո ո ո ս ո ղ ղ ղ ղ
վե՛նա՛յ ղ ղ : ղ ո ո . վ մ ղ ղ ղ ղ ղ ղ ղ ղ ղ ղ
: « . . ղ
մ ղ ղ ղ ղ ղ ղ ղ ղ ղ ղ ղ ղ : և ղ ո ո ո ղ ղ ղ ղ ղ
: Գ ղ
[Գ . ո ո . Գ ղ] . Ի ա ղ . վ մ ղ ղ ղ ղ ղ ղ
— Գ մ ղ
— Ի ո ո մ մ ղ
մ ս վ ո ո ո

-զգ- ՝ դիպի մի տբում մս ՝ մեջբումսն զվճ-
 -տալլ ՝ մմզբելի և-տ զվրվրվ ՝ րլ ՝ լիսնսթ
 թզվզ զզ զտիզվ զլմնիկո ովմնուսդ
 ՝ ովմնումսղ հոմի հոսլոտ զտիև րզ ի զտմ-
 -դթ մնզնստ զվճոտս մնսնսնսզ զլմնսլոտ-
 -ուս ՝ մթզումսնզ ՝ ովմնուդ զվնսզոդ մի
 մնուտ ուսզնսնզ ՝ ովմնուսդ զվնսնսնս
 զլմնիկի տուի «ովնսնսնսն» ի զնր ՝ ի իմև
 իվմս մվնումրմուի մմվնումսղ ուրլ

Հովհաննիս

մոկտ մմսու վհսչ տղղիւյլլ : հսխբսլլ զմմսու
սու ԿՂ նսնոչ սղղստմնոչ կտչսլլ զմմսու սու
վոստսիդկիղղ ողղելսմլլ ղիսսղլլ . ու ծղ
. զտի մս . չսլվե նսմնղլլ ի ողղտստլլ

: 172 ԻՋ .ԹԳՎԻՎԻՎՈՒԹՅՈՒՆՏ

[illegible]

6-8671 - JF 11/1 3/17

გვერდი 1

431

[illegible]

մտորումը ողորտոր (բռնած) գտրամի րդ
գտաբե ղոմի) ովմդ ռնժմի ղվդթիթի
ոմո ռնժմի ղնո ղվդի Ղղղտոնի սյր
-տի չթ իվմմդիդիլլ ղվսի մս ռնո ռժմի
(Ղամի մղմմոց) . լաջլլ - Եթ - 61
: ղվթոն 'զլ' (մալ) ղրոս ոգր
-նոգրի րդ ղամիթի լալոնի ղր ղոդ
-տլ ռոմիլ ռոժմի, ժնեղչիլ լոգրմոլլ
(Ղամի մղմմոց) . լաջլլ - Եթ - 81
: չիվ լեղի
գտրաոլլ րդ - ռոտս ուո չ մս ղվմիոն ղիմ
-միլլի ժնեղչիլլ : ... ռոիոդոլլ ղո ղոլոմ
ղղթոն ռոտս ղժմ միլոմ րդ ուո

խորագրի տակ. Նորին ի թղթոյն, որ առ սուրբն Սահակ Հայրապետն, Պրովկի»:

Այժմ Պրովկի թուղթը 49 սկսի «Եւ յայտ արասցեն հակառակորդքն...» եւ կ'աւարտի. «Էնորհնալ լիջիք մեզ աստուածաւոր եղբարք»: Նորագոյն ձեռք աւելցած. «Գրեալ յամի Տեառն 435»: Տպ. 2, տ. 4-8:

Էջ 11. Պատասխանի թղթոյն Պրովկի Բարանկոյ ի Սահակայ եւ ի Մաշդոցէ սուրբ վարդապետացն Հայոց. — Առ ճշմարիտ եւ աստուածասէր տէր մեր եւ Հայր, սուրբ եպիսկոպոս Պրովկոս... (տպ. 9-13):

Էջ 18. Թուղթ յԱկակայ եպիսկոպոսէ Մելիտենացոյ առ սուրբ Սահակ Հայոց հայրապետ: Որ ամենայնի... (14-15):

Էջ 21. Պատասխանի տեառն Սահակայ թղթոյն Ակակայ: (16-18):

Էջ 25. Թուղթ յԱկակայ եպիսկոպոսէ ի Հայս: (19-21):

Էջ 29. Երանելոյն մեծի ժողովոցահարն Մովսէսի հորինացի եպիսկոպոսի: Յաղագս ի յուրիցն կատարեալ: (22-28):

Էջ 38. Երանելոյն Յովհաննու Հայոց եպիսկոպոսապետի ապացոյց յերկուց բնութեանց ասել զգիրիչն կամ մի բնութիւն: (29-40):

Էջ 55. Թուղթ Հայոց ի Պարս, առ ուղղափառս: (41-47):

Էջ 65. Թուղթ Հայոց ի Պարսս առ ուղղափառս: (48-51):

Էջ 71. Թուղթ Ասորեաց ուղղափառաց ի Հայս (52-54):

Էջ 75. Պատասխանի թղթոյն Ասորեաց ի Ներսէսէ Հայոց կաթողիկոսէ եւ ի Մէր-չապչոյ Մամիկոնէից եպիսկոպոսէ: (55-58):

Էջ 79. ՅԱրդիսոյէ եպիսկոպոսէ Ասորեաց առ Ռէր Ներսէս Հայոց կաթողիկոս Թուղթ ողջունի: (59-61):

Էջ 82. Արդիսոյի եպիսկոպոսի Ասորեաց ուղղափառաց առ տէր Ներսէս կաթողիկոս Հայոց եւ առ աթոռակիցս Նորին, յաղագս անիծեալ Նեստորականաց Հերձուածողաց: (62-65):

Էջ 87. Նորին Արդիսոյ եպիսկոպոսի յաղագս անիծեալ Նեստորականաց եւ ամենայն Հերձուածողաց: (66-67):

Էջ 90. Նորին Արդիսոյի եպիսկոպոսի յաղագս Նովմելոյ դամենայն Հերձուածողս, որք էին հակառակ ուղղափառաց: (68-69):

92. Տեառն Ներսէսի Հայոց կաթողիկոսի թուղթ մեղադրութեան առ եպիսկոպոսունսն: (70-71):

Էջ 94. Ուխտ միաբանութեամբ Հայոց աշխարհիս ի ձեռն Ներսէսի Հայոց կաթողիկոսի եւ Մեքապարիոյ Մամիկոնէից եպիսկոպոսի եւ Պետրոսի Սիւնեաց եպիսկոպոսի. եւ այլոց աթոռակցաց եւ տանուտերանց. եւ ազատաց եւ համարէն ժողովրդականաց: (72-75):

Էջ 99. Որոշումն Նեստորականացն ի սրբոյ Եկեղեցոյ: (76-77):

Էջ 100. Թուղթ զոր Տէր Յովհաննէս Հայոց կաթողիկոս եւ այլ եպիսկոպոսք առ Սիւնեաց եպիսկոպոսն եւ առ տէրն արարին: (78-80):

Էջ 104. Թուղթ զոր Տէր Յովհաննէս Հայոց կաթողիկոս եւ այլ եպիսկոպոսունք առ Աղուանից եպիսկոպոսունս արարին: (81-84):

Էջ 109. Յովհաննու Հայոց կաթողիկոսի ի Յայտնութիւն Քրիստոսի: (85-89):

Էջ 115. Փառաւորելոց տէրանց Վրթա-Յիսի տերանց Նուիրակի եւ վարդապետի Քչկան Որդոյ ի Սորմենա ստորատեւատէ եւ զարաւարէ: (90-92):

Էջ 118. Պատասխանի թղթոյն Սարմենա, որ առ Վրթանէս վարդապետ դրեաց: (93-98):

Էջ 126. Հաւատարմադուին եւ իմաստնադուին եւ աստուածասիրադուին եղբար ողորմելիս Պետրոս Տէրամբ խնդալ: (99-107):

Էջ 140. Սրբասէր եպիսկոպոսաց Մանասէի Յովհաննէսի եւ տեառն Գիղայ Կալոսկարանի եւ տեառն Սարգսի եւ տեառն Վարդապետի ի Սիսակայ կորուսեալ ծառայէ խոնարհ Երկրպագութիւն: (108-109):

Էջ 142. Այս առաջին թուղթ դրեցաւ ի Մովսէսէ եպիսկոպոսէ առ Վրթանէս Քերթող սրբոյն Գրիգորի տեղապահ: (110-111):

143. Պատասխանի թղթոյն Մովսէսի ի Վրթանիս (112):

էջ 144 Թուղթ չբնագայական Մովսէսի
Եպիսկոպոսի (113-118) :

էջ 153. Պատճառք Դ. Ժողովոյն Երկա-
րնակացի, Մովսէսի Վրաց ուղղափառ Եպիս-
կոպոսի (119-127) :

էջ 166. Պատասխանի թղթոյն Մովսէսի
Եպիսկոպոսի (128-129) :

էջ 168. Թուղթ չբնագայական տեառն
Վարաձիսի քերթողի (130-131) :

169. Պատասխանի թղթոյն տեառն Վր-
թանիսի (132) :

էջ 170. Թուղթ Երկրորդ ի Մովսէս Լ-
պիսկոպոսի առ Վրթանիս քերթող (133-134) :

էջ 172. Պատասխանի թղթոյն Մովսէսի
(135) :

էջ 173. Տեառն Պետրոսի ի Վարաձիսէ
(136-137) :

էջ 174. Տեառն Կիրովնի ի Վրթանիսէ
(138-139) :

176. Թուղթ Երրորդ Մովսէսի Եպիսկո-
պոսի առ Վրթանիս քերթող (140) :

էջ 177. Պատասխանի թղթոյն Մովսէսի
Եպիսկոպոսի ի Վրթանիսէ (141-149) :

էջ 194. Կանոնք որ Եղան ի Դուճի...
(146-148) :

էջ 198. Ձեռնարկ զոր խնդրեաց Սիքստոս
(149-150) :

էջ 200. Ձեռնարկ զոր Լստուն Արքանու-
մու... (151-2) :

էջ 202. Սրբասիրի տեառն Արքահումու
Հայոց կաթողիկոսի ի Գրիգորէ Նուսատէ
քերթողէ (153-160) :

էջ 213. Առ սրբաւոր տէր Արքահում ի
Մովսիսէ (161-2) :

էջ 216. Պատասխանի (163) :

էջ 217 Թուղթ առաջին տեառն Արքա-
հումու Հայոց կաթողիկոսի առ Կիրիլոն
Վրաց կաթողիկոս (164-5) :

էջ 219. Պատասխանի (166-7) :

էջ 222. Թուղթ Տեառն Սմբատայ (168-
169) :

էջ 224. Պատասխանի. Փառաւորեւոյ
(170-171) :

էջ 227. Առ տէր Սմբատ ի Մովսէսէ
(172-73) :

էջ 229. Պատասխանի, Ձգիր ողջունի
(174-75) :

էջ 230. Թուղթ Երկրորդ տեառն Արքա-
հումու (176-177) :

էջ 233. Պատասխանի (Կիրիլոնի) Սրբոյ
ճշմարտի (180-84) :

էջ 236. Թուղթ Երրորդ տեառն Արքա-
հումու (առ Կիրիլոն) (180-84) :

էջ 242. Պատասխանի (Կիրիլոնի) (185-
188) :

Ընդ մէջ էջ 242/243 ինկած է 15
բուրբ (Ժ քնքրիմ ժք. ԺԱԻն ա-մբ Լ,
ժքին, ա-բ թղթերը). «Երրորդ Թուղթ
ղրեցաւ ||| Եպիսկոպոս էր ի Հոռոմ Կե-
լիստինոս...» :

էջ 248. Թուղթ չբնագայական Արքանա-
մու... (189-195) :

Ընդ մէջ 248/49 ինկած է 2 բուրբ
(ԺԳ Թերթին ժք եւ ԺԳԻն ա թղթերը).
դի ոչ ստեմբ ||| այլ գի՛նէ քան գրաւա-
կանս... :

էջ 257. Պատասխանի ի Հայոց թղթոյն
Աղուանից Վրթանիսի քերթողի (196-211) :

Ընդ մէջ էջ 280/81 3 Թուղթ (ԺԳ
Թերթին ժա-մբ) եւ ԺԴԻն ա թղթերն)
ինկած :

էջ 281. [Կումիտասու Հայոց կաթողի-
կոսի վասն հաւատոյ] Սկիդր. ||| անջրդիս
ծառս պողպակոյդ... (212-218) :

էջ 290-291. Երկու. Թովմայի. Իսկ
վարի լուսանցքի վրայ՝ «Արիւնակ զրոցս...»
(219) :

էջ 291. Յովհաննու Խմաստասիրի
(220-233) :

Ընդ մէջ 305/306 Թուղթ մ'ինկած,
ԺԻ. Էն ա Թուղթը :

էջ 311. Նորին Տեառն Յովհաննու
(234-38) :

էջ 317. Ձեռնագարտ զրոցս (238) :

էջ 318. Յովհաննու Մանգակունւոյ Հա-
յոց կաթողիկոսի (239-240) :

էջ 320. Երանելոյն Կեւստիանոսի...
(241-242) :

Ընդ մէջ 322/323 մէկ Թուղթ ինկած
(ԺԵ պրակին ժք Թուղթը. Վերջը՝ քան-
դի զիս ||| (242/43) :

էջ 323. [Թուղթ Ա. Պետրոսի առ Ակակ
...] (243) : այժմ ||| զոր սերմանեաց սա-
տանայ... :

էջ 323. Երկրորդ Թուղթ Պետրասի առ Ակակ. (244) :

էջ 324. Ա. Թուղթ Տեառն Ակակայ առ Պետրոս. (245-6) :

էջ 326. Գ. Թուղթ Պետրոսի (247-8) :

էջ 328. Թուղթ Բ. Ակակա. (249) :

էջ 329. Թուղթ Դ. Պետրոսի. (250) :

էջ 330. Թուղթ Գ. Ակակա (251-2) :

էջ 333. Թուղթ Ե. Պետրոսի. (253-5) :

էջ 336. Թուղթ Դ. Ակակա (256-7) :

էջ 338. Թուղթ Զ. Պետրոսի. (258-63) :

Ընդ մէջ 342/43 մէկ Թուղթ ինկած (ԺԶ. Թերթին ժր Թուղթը էի մէջ Երուոց վկայից (Հաստատեցի) և զորութեամբ Հողւոյն սրբոյ... :

էջ 346. Զեռնարկ զոր արար ի Թղթին Ակակիոս. (264) :

էջ 346. Թուղթ Ե. Ակակա (265-6) :

էջ 348. Թուղթ Ե. Պետրոսի. (267) :

էջ 349. Թուղթ Զ Ակակա. (268) :

էջ 350. Միաւորութեան գիր (269) :

էջ 354. Թուղթ Ը. Պետրոսի (272-3) :

էջ 356. Թուղթ Զ. Ակակա (274-5) :

էջ 358. Թուղթ Թ. Պետրոսի (276) :

էջ 359. Թուղթ զոր արար Անաստաս Թաղաւոր... (277-78) :

էջ 360. Պատճէն Թղթոյն Հայրապետին ... Փոտա... (279-282) :

էջ 365. Պատասխանի (Փոտոյ) (283-94) :

էջ 362. Թուղթ Գողկա (395-301) :

էջ 392. Տեառն Ուշկա... (Ի լուս. Թուղթ Սամուէլի...) (302-322) :

էջ 425. Ստեփանոսի Սինեաց եպիսկոպոսի (323-334) :

էջ 444. Տեառն Գեորգեա (335-357) :

էջ 481. Թուղթ Հոռոմոց ի Հայս... (Գերմանոսի) (358-372) :

էջ 504. Պատասխանի... (Ստեփ. Սինեցի) (373-395) :

էջ 540. Ս. Կիրդի... (396-406) :

էջ 554. Երանելոյն Մակարայ... (407-412) :

էջ 562. Բացայայտութիւն... (Ս. Սահակ) (413-429) :

էջ 654. Զրադմանդ... (482)

էջ 655. զատարկ յանկեալ Թուղթ :

Ընդ մէջ 654/657 Թուղթ մ'ինկած , Լ. Թերթին առ Թուղթը :

էջ 657. [Հարցմունք Հայրապետին և պատասխանիք. Սկիզբ. ||| Փոյթ առնես և գու զԱրտեմոն ընդունես] (484-497) :

էջ 673. Թուղթ ամենաշնորհ վարդապետին Գրիգորիմ Նսրեկացոյ : (498-502) :

էջ 679. Թուղթ Կոստանդեայ (առ Հեթում) (503-509) :

էջ 688. Բանբ խրատականք... (510-525) :

էջ 709. Վարդամայ վարդապետի աստուգեալ «Հարցումն» 526-529) :

էջ 713. Տեսիլ առն Աստուծոյ... (530-532) :

էջ 717. Վանական վարդապետին րան... (533-35 յիշ. 535) :

էջ 720. Այլ րան է ասացեալ Վանական վարդապետի (536) :

էջ 721-2. Յիշատակարան (573-8) :

Բ. Կողին Ներսէ. Գիրքս Թղթոյ է վանաց սրբոյ Լուսաւորչի կրօնաւորաց Հայոց Լիբանանցոց ի Հոռոմ :

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ.

1. (Գլխաւոր յիշատակարան, զըչէն) .

էջ. 721-2. Շնորհք մեծապէս և Երկրբպագուծիւն ամենասուրբն Աստուածն Հոգւոյ ի փառս(h) Հաւր և Որդւոյ ամէն : Որ անբաժանելի զոլով րազմամանապէս բաժանի շնորհս ըստ չափոյ ընդունողաց մեծամեծացն և փոքունց ոչ առ մեծն խնայելով իբր զլցմամբ և ոչ առ նոստստն յաճախ քան զարժանն ի վատնումն զձիրսն տալով, զորս ընդունողքն րանականապէս իւրաքանչիւր զիրն ճանաչէ դշտի : Յորոց ի րեանիցն յոքունց և իմա նուաստութիւն. որ և փոքու մասին անարժան զոլով Թովմաս անուն տարախաբէրիկ եղեալ ի Հայրենի տեղոյ իմոյ, յերբնն ի վաղնջուց ամաց Հայրապետական աթոռոյ ճոխութեամբ փառաւորելոյ, ի նշանաւորն ասեմ զղեկէ Հոռոմկալէն : Եւ վասն իմոյ մեղացն նախ քան զվեց ամ զբութեան տառիս ի լուսանցքի վրայ՝ այսինքն յամի Տեառն 1299) ի մեռս Տաճկաց մատենցեկոյ, յորմէ ամառ և կիրով նախ քան զատնուն պատահեաց ինձ երանել և պալ յաշխարհէս Կիլիկոյ յուսով անսութեան սուրբ

դերեղմանին Քրիստոսի. զոր վարկանիմ թէ և ոչ բոտ իմոյ արժանեաց, այլ վասն անշարի խնամոցն Տեսող, զիպեցաւ այս ոչ տեսնել ի ժամանակի սպարձման զդէկէն զանհանդուրժելի նեղութիւնն, որոյ և լուրն պակասանէլ զամենայն լատիս։ Ուր և րազումք մանաւանդ քնաւքն անդակիցք իմ և աղօյսյինք ի պէսպէս մասն և ի վերութիւն վարեցան մեծ թշուառութեամբ արտաքս քարչեալ ի մայրենի զրկաց պանծալի զդէկին։ Զորոյ յիշատակ երջանկութեան և զայժմութեան թշուառութեան որպէս ի դէպ է հարազատ դաւակի առ սիրելի ծնադոս ոչ առանց արտասուաց բերեմ։ Վասն զի զերեալ եղև. Աջ արդոյն Գրիգորի և զեղանկար Նշանն Վանկոյի, առ ոտն բնկեցեալ նշխարք ոսկերաց սրբոցն վկայիցն, նաև աստուածաբնակ և երկնաման չքեղաշուք և զերապայծառ սուրբ տաճարն զսրբոյն Գրիգորի ասեմ և տիրամաւրն սրբոհոյ Աստուածածնին և յանուն Որդւոյ նորա սուրբն Փրկչին, կոխան եղև և աւթարան անհատկոյն։ Այլ և զիս անարժանութիւն ի վեր քան զիս պատահեալ չնորժի քահանայութեան և ուղիղ դատմամբ յոյժ պահաս գտանելով զիս ի վայելչակականաց զործնականացն ասեմ և տեսականաց լաւագոյն մասանց հարկաւորաց այսր աստիճանի։ Գրեթէ անպատշաճիւք լցեալ և մեծապէս բնդ այսր զանձն իմ պարսաւեմ։ Այլ սուղ ինչ և զայս ոչ տեսնան ի բարեաց ծանեաց, զճանաչելն զանձին նուաստութիւն։ Եւ թէ չէ իրաւ դոնէ ի սակաւուց ինչ ձեռնհաս գտելոց մասանց բարեաց պղերդանալ բարձրամիտ խոկմամբ, այլ բոտ չափոյ կարողութեան ժրտեալ և այսու մտածութեան իբր թէ ի հոգեւոր սրապանս որուպէս անձինս և ի սփոխանս սպապատողոյս։ Մանաւանդ վասն առ ի Քրիստոս յուսոյն ձեռնորկելի ի զրեւ զսրբոց հարցն պէսպէս և զանազան թղթոց զգիրս, որք վասն ուղիղ հաւատոյ ի Քրիստոս խոստովանութեան ի զանազան ժամանակս հանդիսացեալք և վասն

օղտի պինի եկելոցն յիշատակ թողեալ Որոյ աստուածաւորն կամաց և ևս անարժան և տկարս հետեւող եղեալ խոշոր և անարուեստ զրով ձարոտեցի զսուրբ մատնան հաւաքեալ թղթոցս յիշատակ բարեաց մնալ մեղաւոր անձին խոշոր զրչիս Խովմայի։ Եւս և իմոց ի Քրիստոս հանդուցեալ ծնադացն և հաւերգարացն սրով խոդիսողելոց և այլոց ևս տոհմակցացն ի վերայ պահպանութեան և զգուշութեան նախախնեցեալ կային և այլոց (ճակուսմ և անբնթեմի) կի ողբերգելի առժան բերդին (անբնթեմի) անտպանելոց և այլոց զերի վարելոց և բանդի խոստովանութեամբ ի Քրիստոս վճարելոց և ոմանց պեռ ևս ի բանտի կապելոց։ Յաւազս որոյ յոստ սրբոց և իմաստնոց անկեալ, պատահելոց ասեմ սուրբ մատնին և պատեցելոց ինչ ի խոշոր ախտութեանէս կը մնայ թերի, թողթ ինկած է)։

2. (Մանունք զրչն, թղթերու վերջաւորութեանց)։ Էջ 38. ԶԹումաս, նուաստ ամենայնի յիշեալիք. — Էջ 65. Զնուաստ և զանարժանս յամենայնի, զԹումաս և զծնաւոյն իմ յիշեցէք ի Քրիստոս, ով զասք ուղղափառաց։ — Էջ 92. ԶԹումաս և զծնաւոյն իմ յիշեցէք ի Քրիստոս։ — Էջ 100. ԶԹումաս և զծնաւոյն իմ յիշեցէք ի Քրիստոս։ Ապա վարի լուսանցքին վրայ տարբեր զրով. Այս (Յովհաննէս) երեւի անբեղմէջ յաջորդն Ներսէսի Աշտարակեցոյն, վասնզի մի և նոյն ոմանք եպիսկոպոսք, որք ընդ Աշտարակեցոյն, են և ընդ մասնոյն զրեւոյ և զարձեալ [էջ 104] վարի լուսանցքին վրայ կայ. Այս Յովհաննէս երեւի անձիւն պէս յաջորդ Ներսէսի Աշտարակեցոյն և ոչ է Յովհաննէս Սանցին)։ — Էջ 115. ԶԹումաս յիշեալ ի Տէր։ — Էջ 126. Զյոզեմեղ և զանարժան ծառայս Աստուծոյ զԹումաս և զծնաւոյն իմ յիշեցէք ի Քրիստոս Աստուած։ — Էջ 194. Զնուաստ զրոզ և զսիրող այսմ տառի զԹումաս և զծնաւոյն իմ աղանձմ յիշեալ աղանձիք ի Քրիստոս Աստուած և

մեղաց թողութիւն խղիղել ինձ եւ իմոցն :
Համանմաններ տես էջ 216, 291, 317,
360, 425, 444, 481, 539, 654, 673, 708
(գոտտանուն վանից քահանայ պիւռ-
մաս) եւն . հւն . :

3. էջ 290. Վարի լուսանցքին վրայ
եւ կը շարունակուի էջ 291 նմանապէս
վարի լուսանցքին վրայ) . Լեւոնակ
զրոցս որ լեւալ էր Տէր Գրիգորիսի Վկա-
յասիրին մինչեւ զայս վայր էր (այս է
Յովհաննէս իմաստասիրի Հայոց կաթու-
ղիկոսի սակս ժողովոց, որ եղեն ի Հայք)

եւ նա այսպէս էր գրեալ ԶՎահրամ որդի
Կրիկորոյ Մաղիստրոսի յիշխաջիք յա-
ղաթս ձեր ով Երջանիկ դասք ուղ(ղ)ա-
փառաց խմբիցդ Լիզթանդեան սեռի
Շիկէ (= 1078) թուական :

4. էջ 360. Ի Հայրապետութեան Հա-
յոց Գէորգեայ ի թուին ՅԻ (բառ մը տն-
ընթեանի) մինչ զընցաւ թուղթս այս
(Փոռտի) ցՄարկայ Գիտան, Եր(ր)որդս առն
թաղաւորութեան ԶԹ ամ է եւ ի Կաղկե-
զոնի ժողովոյն ճնճ ամ էր :

432

ԳԱՆՁԱՐԱՆ

Հին թիւ ժԴ — ժԶ — ժԶ՝ դար

ԹՈՒՂԹՔ՝ 122 (123 տես վարը) : — ՄԵՆՈՒ-
ԹԻՆՆ՝ 21.5 × 15.7 — ԳՐՈՒԹԻՆՆ՝ միասին, 17 ×
11 : — ՏՈՂՔ՝ 25 : — ՆԻԻԹ՝ քաղք դեղմագայն : —
ԿԼԶԻՄ՝ տախտակեայ կաշիպատ : Ետեի կողքի կաշիք
համուած, այժմ ճեղքուած տախտակը մնացած : — ՄԼ-
ԳԱՂԱԹԵԱՍ ՊԱՀՊԼԱՆԱԿ՝ յունի : — ՀԱՆԴԱՄԱՆՔ՝ տեղ
տեղ յուսեցեմ վնասուած եւ ջուր տնսած, քուզք
պակաս, փակամեմբը քանուած : — ԳԻՐ՝ քուրդիք,
յստակ : — ԶԱՐԴԱԳԻՐՔ՝ պարզ : — ԵՐԱԳԻՐՔ՝
կարմիր : — ԺԱՄԼԱՆԱԿ՝ ժձ՝ դար : — ՏԵՂԻ՝ ամծա-
նօք : — ԳՐԻՉ՝ ամծանօք : — ԴԻՏՈՒԹԻՆՆ՝ քա-
32-33ի միջեւ քուզք մը չէ քուարկուած :

Մատենան է Գանձարան, ուր կան՝

Թղ. 1ր. Բանկ Ա—Ծի Գանձերու :

Թղ. 2ա. Գանձ Մենդեան Ա. աւուր :

Թաղըն պարծանաց... Թաղաւոր դարաց :

Թղ. 3ա. Տաղ եւ (յ)որդորակ ջրաւրհ-
նիկ : — Ով դարձանալի խորհուրդ այս մեծ
յայտնեալ :

Հրճուիմք այսօր մեք հողեպէս տաւնիւս
մաթուր սուրբ կուսական :

Թղ. 4ա. Գանձ Աւետեայ Աստուածած-
նին : — Խնդութեանցըն ձայն, բարբառ աւե-
տեայ... :

Թղ. 5ր. Յորդորակ զեղեցիկ. Սեաւ եմ
զեղեցիկ, դուստր Եւայի եմ :

Թղ. 6ա. Գանձ Ը. աւուրն : Գոչումն ըղ-
ձաղին. դովեստ քաղցրաղին : «Գրիգորի է» :

Թղ. 7ր. (Տաղ) Ով Տէր Յիսուս մանուկ
տղայ, թրվատեցար զուռ թօրեայ :

Թղ. 7բ. Գանձ Ովանու ծնընդեան : —
Գերապոյն բարի փրկիչ աշխարհի :

Թղ. 9ր. Յորդորակ. Յովհաննէս մեծ
մարգարէ, Լրկրպաղող յարգանդէ :

Թղ. 10ա. Գանձ Անտոնի ճղնաւորին : —
Յորժամ ի մարմնի Յիսուս մկրտի, Յորդա-
նան զետի... (տունք Յի Լրկել) :

Թղ. 12ա. (Տաղ) Անձամբ խոնարհին ի
ճղնութիւնս քո... :

Թղ. 12ա. Գանձ Տեառնընդառաջին : Գո-
վեալ եւ օրհնեալ. Աստուածդ բարձրեալ,

Թղ. 13ր. (Տաղ) Քրիստոս փառաց թա-
ղաւոր, այսօր եկեալ ընծայումն :

Թղ. 14ա. Գանձ Ունառու մարգարէին :
Գոյիւն կուտարեալ գերալրացեալ : «Գրիգոր-
րի է» :

Թղ. 16ա. «Դարձեալ ասաց մարգարէին
Երթալ ի Նինուէ :

Թղ. 16բ. Գանձ Սարգսի զօրաւ. : Մե-
ծապայծառ փառօք դարգարեալ : «Մկրտիչ» :

Թղ. 18ա. Երջանիկ մեծ զօրական եւ
Քրիստոսի յաղթող վկայն :

Թղ. 18բ. Գանձ Թէղդորոսի զօրաւ-
րին : Գոհարանեալ Աստուած սուրբ Հոգի.
«Գրիգոր» :

Թղ. 19ր. Երրորդակ. ինչպիսիք արար Նոր թաղաւոր քո զինաստորացն հոգեւոր:

Թղ. 20ա. Գանձ Բ. Կիրակէին: Գրթութեամբ քոյին Տէր եւ մարդ եղեր... «Գրթ-դորի է»:

Թղ. 21ր. Տաղ. Գոյի՛տ անեղ անսկզբան թաղաւորիտ անմահական:

Թղ. 22ա. Գանձ Կիրգի Հայրապետի: Գրթացեալ քոյին արքայդ երկնային: «Գրթ-դոր»:

Թղ. 23ր. Տաղ. Աստուած փառաց լոյստ անքնին. լոյս ի լուսոյ Հայր Միածին:

Թղ. 23ր. Երրորդակ. Այսօր եւ մեք ցրն-ծամք տօնիւս յիշատակաւ սուրբ Կիրեղին:

Թղ. 24ա. Գանձ Անառակ որդւոյն: Մեծ եւ ահնդ խորհուրդ տրական: «Մկրտիչ»:

Թղ. 25ա. Տաղ. Առ Հայրդ պաղկեմ անառակի որդոյս ողորմեա:

Թղ. 25ա. Գանձ Յոհանու Երուսաղէմայ հայրապետին: Գրթացեալ քոյին արքայտ երկնային... «Գրթիդոր»:

Թղ. 27ա. Տաղ. Մեծ իւլիփանըն Կըպ-րացին էր նա յաղկէն Իսրայէլին:

Թղ. 27ր. Գանձ Դ. Կիրակէին: Մեծապայծառ խորհուրդ սոսկական... «Մկրտիչ»:

Թղ. 29ա. Տաղ. Տնտես էր Հաւատարիմ:

Թղ. 29ա. Տաղ. Ընդ մեծատան փափկա-սիրին:

Թղ. 29ր. Գանձ Ս. Քառասնիցն: Մեծ եւ հզօր անմահից արքայ... «Մկրտիչ»:

Թղ. 30ր. Տաղ. Տէր բարերար Հօր միա-ծին Յիսուս Գրիստոս որդի Կուսին:

31ա. Գանձ Ե. Կիրակէին: Մեծ եւ ահնդ խորհուրդ անքնին... «Մկրտիչ»:

Թղ. 32ա. Գանդատ ունիմ սոսկ քեզ թաղաւոր իմ Յիսուս Քրիստոս:

Թղ. 32ր. Գանձ Գրիգորի Լուս. Մեծ եւ հզօր անմահից արքայ... «Մկրտիչ»:

Թղ. 33ր. Տաղ. Ի յելս արեւու արեւ... (Գր. Լուսաւորչի տաղ):

Թղ. 33ր. Գանձ Զ. Կիրակէին: Գոյիդ կատարեալ 'Աստուածդ բարձրեալ... «Գրթ-դոր»:

Թղ. 35ր. (Տաղ) Ամենայն զործոց ծա-ծուկ անդ հրապարակին:

Թղ. 35ր. Գանձ Դաղարու: Գոչումն րդ-ձական գովասանական: «Գրիգորէս ա»:

Թղ. 37ր. Տաղ. Նոր աւետեաց լուր... «Ներսէսի Լրդ»:

Թղ. 37ր. Գանձ Մաղկապարդին — Հա-մաղոյական Հօր սահման...:

Թղ. 39ա. Տաղ. Սոսոս արմատենեաց ա-ռեալ տներեւ ձիթենեաց. Փ. Սոսոս ի ծառոց բերեալ ծերոց...:

Թղ. 39ր. Գանձ Ասալ Եւչին: Զահնդ զանքին խորհուրդս խորին:

Թղ. 40ա. Տաղ. Այսօր խորհուրդ կենաց ցուցաւ... «Առաքելի Լր(դ)»:

Թղ. 40ր. Գանձ Ասալ Ուրբաթին: Ի յանմամական անձանց բանական... «Մա-թէ»:

Թղ. 42ա. Ողբ Աստուածածնին. Աս-տուածածին սրբուհի, ամէնօրնեալ տիրու-հին...:

Թղ. 42ր. (Գանձ) Ուրբաթ ցորեկին: Որ եւ կատարեալ զմարգարէացեալն... «Մթէ»:

Թղ. 43ր. Ողբ Աստուածածին ի խաչին ասացեալ: Աստուածածին կոյսն Մարիամ կացեալ...:

Թղ. 45ա. Գանձ (Յարութեան). Մարգարտրութեամբ Ողբիտ միածին... «Մկրտիչ»:

Թղ. 46ր. Մեղեկի. Էս ձայն զառիւծուն ասեմ... Մեղեկի եւ յորդ. Զահնդ ձայնս որ եւ լուսոյ...:

Թղ. 47ա. Երրորդակ. Ի սմին աւուր այ-լում զիմաց...:

Թղ. 47ա. Գանձ Յարութեան: Երկնից խոնարհեալ Բանդ Երկիր իջեալ...:

Թղ. 48ա. Տաղ. Դարձեալ յայտնի այլա-նլման ի ծովակին Տիրերական:

Թղ. 48ր. Գանձ գլխատման Յովհաննու — Դոյական էական Հաւր սահման: «Գրիգոր»:

Թղ. 49ր. Տաղ Ս. Կարապետին: — Կա-րապետ սուրբ Հաւատոյ... «Կարապետ»:

Թղ. 50ա. Գանձ Նոր Կիրակէին: Գաղտ-նի խորհրդին զուգակեալ: «Գրիգորի է»:

Թղ. 52ա. Տաղ. Դասքն հրէական էին պահապան:

Թղ. 52ր. Գանձ Աշխարհամատրան Կի-րակէին: Մաքրեալ տաճար... (Վերջ՝ պա-կաս): «Մկրտիչ»:

Թղ. 54ա. (Գանձ Երեմեան խաչին). Իս-կակից Ողբի Հօր քո հզօր... Ի Մթէսալէս:

Թղ. 55ր. Տաղ. Խաչն ի նախնունն երեւեցաւ ծաղկեալ:

Թղ. 56ա. Գանձ Համարածման: Մեծապայծառ տօնիս ահադին... «Մկրտիչ»:

Թղ. 57ր. Տաղ. Տէր մեր որդին Աբրահամու, Հօր փառակից եւ իւր Հոգոյն:

Թղ. 58ա. Գանձ Մեծահրաշխին: Միակի ահաւոր... «Մատթէոսի է»:

Թղ. 59ր. Տաղ Անդրեասէս: Այսօր անդրանկ Հօր միածին որդին յերկինս վերանայ:

Թղ. 60ա. Գանձ Պէնտակոստէէին: Վերահնեալ զովեալ եւ փառաւորեալ:

Թղ. 61ր. Տաղ. Ի մեծի աւուրս տօնիս Հոգիւն սուրբ իջեալ ի յերկնից:

Թղ. 62ա. Գանձ ամենայն կիրակմտիցն: Գերամբարձ Աստուած զովեւտ ի զօրաց: «Գրիգորի է»:

Թղ. 63ր. Տաղ. Եսայիս յաւուր Երրորդին զոչէր հրեշտակն առ վիմին:

Թղ. 63ր. Գանձ գիշերապաշտաման: Գերանձառ արփի զոչ պատճառ էի: «Գրիգորի է»:

Թղ. 65ա. Տաղ. Գոչէր հրեշտակն առ վիմին զոչէր:

65ա. Գանձ Շողակաթին: Տաճարդ երկնային, տուն քրիստոսային (Վ. Թէրի):

Թղ. 67ա. [Գանձ մանկանցն Բեթղա-հեմի. Ա—Ի պակաս, այժմ կը սկսի՝ Աստուծոյ բարեգործ Տէր երկնայինք տունք | | | «առաքել»։ Սկիզբը պիտի ըլլայ՝ իմանդազ-կաթ սրտիւ տնէլալի:]

Թղ. 67բ. Ողբ. Արթուր զրաւթուրք Բանին քանատր ձիծոռնք:

68ա. Գանձ մարդարկից: Խորք (= խորհուրդ) անքնին, խորհուրդք ահադին:

Թղ. 71ա. Տաղ. Եսայաս տայ մեղ նշան... (Ա—Ի տունք զուրս ձգուած: Շնորհալուոյն Աստուծային խորոց անճառ, տաղն է՝ Լ—Ք Երրորդ. Ճշմարիտ ի յարդանդէ երեմիաս սուրբ մարդարկ...)

Թղ. 72ա. Գանձ տապանակին Աստուծոյ: Պերագոյն բարի Աստուծոյ ամենի: «Գրիգորի»:

Թղ. 73ա. Տաղ. Մայր Հաւատոյ...

Թղ. 74ա. Գանձ Վարդափառին. Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ մեղ յայտնեալ: «Մկրտիչ»:

Թղ. 75ա. Տաղ. Գոհար վարդն փառառեալ...

Թղ. 76ա. Գանձ Հայրապետոյն Եփեսոսի սուրբ ժողովոյն: Նեատոր Նասրանի...

Թղ. 75ա. Երրորդ. Բամբ հանդիսի Հայոց աղգի...

Թղ. 77բ. Գանձ Փոխման Աստուածածնին: — Մեծապայծառ հրաշակերտ վեհին: «Մկրտիչ»:

Թղ. 79ր. Տաղ. Աստուածածին մայր լուսոյ... (Ա—Ի):

Թղ. 80ա. Այլ տաղ. Ողջոյն ընդ քեղ Մարիամ...

Թղ. 80ր. Գանձ Նաւակատեաց իմանին: — Մեծապայծառ փայլամար. իրր զրոց «Մկրտիչ»:

Թղ. 82ա. Երրորդ. Ի մի յարմարութիւն զհոգիս ընտրեալ... «Ի Ներսիսէ»:

Թղ. 82բ. Գանձ Ս. Խաչին: Ետն եղեմական զբախտին փափկութեան: «Ես-փանես»:

Թղ. 83բ. Երրորդ. Կենաց փայտ տնկեալ... «Կաթողիկոսի»:

Թղ. 84բ. Գանձ Գէորգայ զօրափառին: Խնդահարաւէր մանկուիք Սիրոնի: «Պաշտօն»:

Թղ. 86ա. Երրորդ. Բամեալ զկիրս տանջանաց...

Թղ. 86բ. Գանձ Վարդայ իմանին: Գլուխ հաւատոյ հիմն եկեղեցւոյ: «Գրիգորի է սա»:

Թղ. 88բ. Երրորդ. Ամփոփեալ զնշան խաչին ի Վասպուրական երկրին:

Թղ. 88բ. Գանձ Եօթանասնից: Գերագոյն զոյլ զերիմաստ վեհէ: «Գրիգորի է»:

Թղ. 91ա. Տաղ. Աղայանօք մաքուր դասին առաքելոց փոքու հատին:

Երրորդ. Եւ ջուր ընտրեալ Եօթանասնին առաքելոց փոքու հատին:

Թղ. 91բ. Գանձ Խաչիկալին: Խաչի քո Գրիգորիս Երկիր պաղանիմք... «Պաշտօն»:

Թղ. 93ա. Տաղ. Այսօր եղև զայ զշխոյն մարիս արքային ինքնակալին:

Թղ. 93բ. Երրորդ. Ի զտանկ կենաց փայտին բուրեաց անուշ հոտն խոնկի:

Թղ. 94ա. Գանձ Դ աւետարանչացն :
Եւրկնից խոնարհեալ լոյսն էլէն : «Յոհան-
նէս» :

Թղ. 96բ. Տաղ Մատթէոսի աւետարան-
չի : Գերազանց աշակերտաց... «Գրիգորի» :

Թղ. 97ա. Տաղ Դուկասոս աւետարանչի :
Կեղեցիկ ոտք ընթացեալ... «Գրիգորի» :

Թղ. 97բ. Տաղ Դուկասոս եւ Յովհ. Գո-
վեստ արժանի փառաց. «Գրիգորի է» :

Թղ. 98ա. Գանձ հրեշտակապետաց : Մե-
ծապայծառ խորհուրդ հրաշագան : «Սկրը-
տի» :

Թղ. 99բ. Տաղ. Զօրք երկնային զուարթ-
նոց... «Զաւարալար» :

Թղ. 100ա. Գանձ Յակոբայ Մծրնայ
հայրապետին. Մեծահամբաւ անուն զովելի.
«Մկրտիչ» :

Թղ. 101բ. Տաղ. Անճառ միածին Հօրն
երկնաւորին... «Առաքել վարդապետի» :

Թղ. 102բ. Գանձ Դաւթի եւ Յակոբայ
Տեառնեղբօր : — խորք անքնին անճառ ան-
հասին... «Ռաշատուր» :

Թղ. 103բ. Տաղ. Եփսոս Դրիստոս Հօր
միածին. տուր ինձ զիմաստ քոյ զերկնային :

Թղ. 105բ. Գանձ Ստեփանոսի նա-
խափկային : — Մեծ եւ հզօր անմահ թաղա-
ւոր : «Մկրտիչ» :

Թղ. 107ա. Տաղ. Ասէր աղաղակելով առ
տիրայսպանիցն հանդէս :

Յորդ. Ի պատգանէն յեսայեայ ստեղծեալ
Ստեփանոս... «Ի ներսիս է է» :

Թղ. 107բ. Գանձ Պետրոսի եւ Պօ-
ղոսի : Սուրբ երրորդութիւն ստեղծող զօրու-
թիւն... «Սարգիս» :

Թղ. 110ա. Տաղ. Պետրոս եւ Պաւլոս
ընտրեալք... «Պետրոս» :

Թղ. 110ա. Գանձ Որդոց Որոտման :
Գերապանձ լուսով զերասքանչ զուսով :
«Գրիգորիորոս»⁽¹⁾ :

Թղ. 112ա. Տաղ. Որդիք Որոտման օր ի
վերուստ որոտացին...

Յորդ. Նոր լոյս արփենայ լատեալ...
(«Ներսէսի երգ») :

Թղ. 112բ. Գանձ Մարտիրոսաց : Տէր
աշակերտեալ օրք հաւատացեալ զկատուած
մարդացեալ... «Տունք՝ Տեմէն» :

Թղ. 114ա. Յորդ. Ոտից ձեր համամբ
զմեղ ուղարկեցէք... Մասն է՝ Արեղակն
արդար... տալին Ն. Շնորհալոյ. «Ո—Ս» :

Թղ. 114բ. Գանձ Ս. Կիրակոսի եւ
մօրն Ուղիտա : — Գերապայծառ արփիս երկ-
նային... «Գրիգորի է» :

115բ. Տաղ. Սուրբ Յովիտաս զուստըր
մեծաց...

Թղ. 116ա. Գանձ Բարսղի Կեսարե-
ցոյն ի խաչատրոյ : — խաչարարձ արհի
պանծալի տիպ տիրական տնտես տնէալի :
«Ռաշատուր» :

Թղ. 117բ. Տաղ. Վանիչ ներհակին Յու-
լիանայ չարին :

Թղ. 118ա. Տաղ Աւետեաց Աստուածած-
նին : — Աւետիս քեզ Մարիամ, զոր Գարբիէլ
սկզբնաւորեաց... Ա—Բ :

Թղ. 119ա. [Գանձ... : Տունք՝ «Ման-
վէլս» : Ա. տող... դատարկ, ապա՝ Բ. տող՝
յորժամ ծաղիս փառօք ի երկնէ դատել զբո-
ւր արդին ի մարդկանէ :

121բ. (Տաղ). Ով քահանայք եւ վարդա-
պետք աստուածարան եւ ժողովուրդք հաւա-
տացեալք :

ՅԻՇԱՏԱԿԱԿՐՈՒԹԻՒՆՔ

1. Գլխաւոր յիշատակարան շունի,
լայց անանուն գրիչը երբեմն (այսպէս
Թղ. 121ա.) կը մաղթէ «Եւ զեղկելի
գրիչս յիշեցէք, սղալանացն մի մեղա-
դէք, ողորմեա» :

2. Թղ. 122բ. խաչատուր անունով
երկց մը կը գրէ Բէ հազար ձմեռ⁽²⁾
Թուին Մարտի 1ին «Եկի հոս այս գրեցին»
(տեղից զրով) :

433

ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ՊԱՏԱՐԱԳԻ ԵՒ ԱՂՈԹԻՑ

Հին թիւ ժե — ԹՃԶԵ — 1736

ԹՈՒՂԱՌՔ՝ 286: — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 22 X 16.7: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն, 16 X 5,5 + 5,5 = 11: — ՏՈՂՔ՝ 28: — ՆԻՒԹ՝ բուրբ, բարակ: — ԿԱՋՄ՝ փայտ կանգնաւ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ կազմը կայմա-
յութեան ջուր տեսած, սեւցած: — ԳԻՐ՝ ճոտիքի, մանր: — ԴԱՏԱՐԿ՝ 188ր: — ԿԻՍԱՆՈՐԱՆ՝ յա պարզ: — ՆԿԱՐ՝ շուճի: — ՋԱՐԴԱԳԻՐՔ՝ շատ, պարզ, քի-
րում: — ՀՈՒՍԱՆԱՋԱՐԴՔ՝ սակաւ եւ սովորական: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ կարմիր: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԹՃԶԵ (— 1736): — ՏԵՂԻ՝ ֆոթաթիւ: — ԳՐԻՉ՝ Յարութիւն
հասնաց: — ՑԻՆԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ 188ր: —

ԴԻՏՈՂԱԹԻՒՆ՝ Ինչպէս պիտի ձեռագրեն եւ նախորդ
ու յաջորդ մատենանքու բովանդակութեանց եւ համ-
զամեմեմքու մասին հակիրճ տեղեկութիւններ կը
տրուին ամօցեալ տառերէն կամ վերջին կազմին ներսի դիմ
կազմուած քաղերու վրայ: Ասել վերջ գտնուած միայն
երբեմն Ոկտայի կ'ամօցեն:

Մատենա և Մեկնութիւն Պատարագի եւ
Աղօթից:

Թղ. 1ա. [Մովսէսի Երզնկացւոյ Մեկ-
նութիւն ժամադրոց] Զլափ անձին ճանաչել
ուսուցանեն մեղ ամենայն աստուածային օ-
րէնք: — Թղ. 126ա. (Յիշատ.) Ես Մով-
սէս մեղօք մեղեալ ողի... կից (Թղ. 126բ.)
Մարգարէից սա սերմանումս... (ոտ. տունք
Մովսէսա):

Թղ. 126բ. Սուրբ Հօրն (Որեանին Գառ-
նեցոյ խրատ եւ աղօթք կրօնաւորաց: — Աս-
տանօր պիտոյ է մեղ ողի հառաչանաց եւ
արտասուք ջերմեղանդ: Այլ դու, ով սիրելի,
արթուն լը...)

Թղ. 127բ. Դիմեմք քեզ յաղագս եկեղե-
ցական կարգաց եւ աւանդութիւն եւ դիտումն
նոցին: — Արդ քանզի որ մերս է քահանայա-
գործութիւն...

Թղ. 131ա—265ա. Տեսութիւն սուրբ
պատարագին Յովնաննու Արմիշեցւոյ: — Ա-
մենայնի ժամանակ է եւ ժամանակ է ամե-
նայ իրի: Արդ վասն զի Հայրքն մեր առա-
ջինք...)

Բ. Տեսութիւն առ ինչ խորհրդոյ ամե-
նայն օր պատարագեմք զՔրիստոս... Արդ

զայս նախ պարտ է զիտել, թէ զիարդ ամե-
նայն օր հրաման առաք պատարագել...

Գ. Յաղագս թէ ոչ է օրինակ հացն եւ
բաժակն մարմնոյ եւ արեան Քրիստոսի: Տէր
մեր եւ Աստուած Յիսուս Քրիստոս յորժամ
էջ յարդանդ Կուսին...

Դ. Որոշուող զանազան զգեստոց: Յո-
հաննու: — Յորժամ հանդերձեալ ոք իցէ ի
քահանայապետից...

Ե. Վասն զիմադարձութեան. Յոհաննու:
— Յ(որ)ո՞չ են ոմանք զի հակառակ եւ աւե-
լորդ եւ անօրոտ համարին զայս բարուօք
սողորմութիւն զգեստոցն: ...

Զ. Տեսուն Դերսիսի ասացեալ. Զինչ յայ-
տարարութիւն է քահանայն հանդերձ սարկա-
ւալօքն յաւանդատունն պայծառագեղեստի:
Եկեղեցիս տաճար եւ տուն Աստուծոյ է:

Է. Մեկնութիւն Սաղմոսին որ նախ քան
զգնուել:

Ը. Զինչ է սարկաւալին քարոզն: —

Թ. Մեկնութիւն քահանայական աղօ-
թիցն: — Վ. Մեկնութիւն աղօթիցն որ առ
Ս. Հոգին: Այսպէս յառաջ:

Մեկնութիւն աղօթիցն (զկնի Հաւատամ-
քին) զոր առաջի սեղանոյն ասէ. Ներսէսի է:
— Ըստ իւրաքանչիւր աղօթից է եւ քարոզու-
թիւն սարկաւալին...

Մեկնութիւն աղօթից Ս. Խոսրովու: —

Տէր մեր եւ իրկիչ Յիսուս Քրիստոս...

Մեկնութիւն պատարագին Ներսէսի է
ասացեալ: Տէր Աստուած զօրութեանց...

Պատարագամատոյց. Խոսրովու է բանս:
Տէր Աստուած զօրութեանց...

Այսպէս մերթ ի Ներսիսի եւ մերթ ի
Խոսրովու բանից չղթայուածք:

Թղ. 250ա. ուր խոսքը Ս. Հաղորդու-
թեան վրայ է, Կըստի. Սրբոյ Հօրն մերոյ
Յոհաննու Ոսկեքերանի յեփեսացոց զրոցն
խրատ յորդորական վասն զղուշաբար հա-
ղորդութեան. զոր կարեւոր համարեցայ աստ
զնել. եւ փոքր փոքր զգործութիւն ասացելոցս

յայտնել: Պատկառնացուք ի մերձաւորութենէ, ալն անկացուք յանդալայութենէ...

Թղ. 254. Ձինչ է ֆռանկաց սովորութիւն հաղորդելոյ: Ոչինչ անպատշաճ վարկանիմ չիտ հաւատարիմ վկայութեան սրբոյ հօրս ուսանել զՀոռոմայեացն յորվորումն հաղորդութեան քննել. այսինքն զի ոչ տիրապէս ճաշակեն ի տէրունական սեղանոյն...

Ի կատարածին (յետ մեկնութեան Սաղմոսին)՝ [Գեորգիայ վարդապետի] Թղ. 261ա—նէր. Վասն մարմնոյ եւ արեանն Քրիստոսի հաղորդութեանն: Արեամբն Քրիստոսի փըրկեալ եղբարք իմ ի Քրիստոս. վասն զի պարտ է քրիստոնէին խոստովանելով եւ ապաշխարելով լուանալ զանձն ի մեղաց...

Թղ. 263բ—64ա. Աղօթք ի սուրբ Աստուածածինն եւ ամենայն սուրբսն: Երկնային դուռն եւ առողաստ անմահ արքային...

264ա. Յիշատկարան խոյսովու: Համարձակեցայ առ այս յանդիմաբար ի հարկէ...

Թղ. 264բ. Նորին Ս. Նեքրսէսի Յիշատակարան...

Թղ. 265ա. Կից նախորդին շնորհանքս Արմիշեցւոյ է լսանք զոր խօսրովու ասացեալն կարճառօտիւք պարզեալ էր. եւ մեք զՆեքրսէսիմ եղաք առանց ձանձրանալոյ մինչ ի Տէր Աստուած զօրութեանցն. եւ անտի սկսեալ զԽոսրովու ասացեալ առանց պարզելոյ զբան եւ Նեքրսէսին. բազում քննութեամբ աշխատութեամբ եթէ լսան ինչ պատշաճաւոր է Յոճաննու Արճիւնցոյն զայն եւս ըստ իւրում կարգին եղաք որպէս յայլում տեղ եղաք զ. ասացուածքն եւ Հաւատամքի մեկնութիւնն եւ այլն:

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ.

1. 165ա.—բ. Փառք. յանգ ելեալ ասարտեցաւ զիրքս Մեկնութեան ժամա-

կարգութեանցն Հոյկաղնոյ եւ սրբոյ պատարագին, արարեալ Ս. Խոսրովու եւ մեծին Նեքրսէսի Լամբրոնացոյ. զոր բաւում ամաց կարօտէի. եւ յեւ իրաց ոչ հասանէի: Արդ ողորմութեամբ Փրկչին Քրիստոսի զտի զսա մօտ Մարտիրոս վարդապետի. բազում թախանձանօք առի զօրինակն զծաղրեցի վասն իմ անձինն... Սակս որոյ եւ Յարութիւն անուամբ քահանայ... օրինակեցի ըստ նախադրաւարին, ոչ աւելի եւ պակաս օրինակէն...

Արդ եղեն զրաւ սորա ի թուականութեան Հայոց ՌՃՁԵ ի հայրապետութեան Տեառն Արարհամու Կրիտացոյ: Գրեցաւ սա ի քաղաքն Ռօյախիւ ընդ հովանեաւ սրբոհոյ Աստուածածինին, ի սոյն ամի եղեն հաշտութիւն Պարսից եւ Օսմանցոց թաղաւորացն. քանզի ԺԻ տարի կոտուցանն ընդ միմեանս. առաջ Օսմանցիք բազում քաղաք եւ բերք առին ի Պարսից եւ Երէվան մինչեւ (չէ զԵրուած) շատ եւ անթիւ զհայք զերի վարեցին. անասելի օճիրս զործեցաւ երկրին այնմիկ, մանաւանդ Հայոց ազգին: Յետոյ խան մի երևեցաւ ի Պարսից Խաչմաղ անուն Ե. ամ պատերազմեալ էառ ի Օսմանցոց բովանդակ իւրեանց քաղաքն եւ բերքերն. եւ Բ սերկսկէր ի Օսմանցոցն զօրօքն նոցա կոտորեալ, այսինքն Թօփալ Օսման փաշան եւ Քորբիլ օղլու Ապտալա փաշան. եւ ինքն մեծաւ յաղթութեամբ զարձաւ իւր երկրին:

2. Թղ. 166ա. (Այլ գրչէ). ՃԱ. — ուղեբալք համեմատեալ ընդ պատուական ականս, Սուրբն Պետրոս վէմն հաւատոյ է յասպիս քարն...

3. (Ակիգրը իբր պահպանակ զրուած Թղթի Բ երեսին վրայ. զճ. Հոսափայլի Ոսկեանց):

Թշ. 40. Ի տիեզերական ժողովոյն կամս որ եղև յաստուածապաշտօնաբան Կոստանդնուս Գուլթա:

Թշ. 50—60. Յանկ: Կից սկիզբն մեկնուիման. մի Յայտնութիւն Յովնանուս ռըբոյ չար մերում Անդրէի... (3—ն եոր, ետոր զբն լրացուած): Ապա քնազիբը:

Թշ. 750. Սիշտառակարան Ներսէսի Լամբրոսացւոյ:

Թշ. 780—1090. Տեսութիւն քննութեան ազաւթից աւետարանչին Յովնանուս Ի Խըմզրոյ Ստեփանոսի վարդապետի Յակովբացւոյ ի Ներսէսէ աշակերտէ իւր եւ չազեւոր որդեկէ: — Գիրք յո պատուականութեանդ...

Թշ. 1090. Նրան(ե)ւոյն Սգլշէի ուղղափառ վարդապետի եւ անյաղթ փիլիսոփայի յազաւթան չայր մեր որ յերկինսդ ես: — (է) պար զքնութեամբ եւ առաւել ունի զբարձրութիւն բանից...

Թշ. 1130—1190. [Ներսէսի Լամբրոսացւոյ նախարանն ղուրս մղած]: Դարձեալ կրկին մեկնութիւն ի չայր մեր որ յերկինսն, զոր ուսոյց Տէրն աշակերտաց իւրաց:

Չայր մեր որ յերկինս ես: Ո՞ր չայր աւետանէ ղերթ ի ներքոյ որդեգրութեան, սահմանին զբաւէ: Վասն որոյ ի սոցա մէջ թրւնամութիւն եւ ոխք ոչ արժատանայ...

Թշ. 1240—1330. Աշխարհացոյց արարեալ Մօսիսի Խորենացւոյն: Յաղագս աշխարհազրութեան յաստուածային զիրս ոչ ուրեք դտանեմք ոճով սացեալ...

Վերջ՝ Գարգան, Շիկաչէն. ուստի աւանանկան յորում Գարգան քաղաք: Լինի ի նմայ միթիւնի, վարեկենի եւ ի չաւոց կամակ:

Թշ. 1330.—1440. [Աշխարհացոյց վարդապետ]: Նախ քան զամենայն ինչդրեցուց եղեալք եւ ապա ղի ի նմանէ եղեալք, ղի թէպէտ արարածքս:

Սկիզբը երգոյն մեղքէ կայ շորս էջ յաւելուած ի լրումն Յայտնութեան Մեկնութեան մէջ տեսնուած պակասներու:

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆԵՐ

1. Թշ. 1440. Աւարտումն օրին ի թվականութեան չայոց ՌՈՒՄԻ (1693)՝ ժարտի ամսոյ ի Ա. օրն, Դ. չի իննբորորդ ժամուն:

2. 770. Զուտանուն Արաքիւն աղանձ յիշել ի Տէր. եւ զօրինակեւ շնորհօգ ճշմարիտ բանեայ զՍտեփանոս Նատերեան: Գաղափար օրինակին յիշատակարանն է այս):

3. 1190. Զաւարտան ||| Լքբուած) յիշեմք պատուական ընթերցող ի բարին. մեղաւոր մեռածք ուսու Արաքիւն. ինչորեմ ով օրինի եւ պատուելի ընթերցող զանպիտան եւ զեղկելի զբն յիշեմ ի սուրբ աշխից. եւ զու յիշեալ լիցի ի Գրիգորեան. չայր մեր:

436

ԼՈՒՆԵՄՈՒՆԻՔ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԵՒ ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՐԴԱՊԵՏԱՑ

Հին Թի. Ի — ԺԵ՝ Դար

ԹՈՒՂԹՔ՝ ՅԱ: — ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 19.7 × 15.5: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ մրաքիւն 16 × 12: — ՑՈՂՔ՝ 24: — ՆԻԻԹ՝ քաղաք, բարակ. ղեզմագոյն: — ԿԱԶՄ՝ կաշի. փայտեայ. զրաշմագարդեալ: — ՀԱՆԳՈՒՄԱՆՔ՝ վճարած իրաւաւորեմէ, փակեմքերն ետնուած: — ԳԻՐ՝ Յօդոցիր: — ԵՈՐԱԳԻՐՔ՝ կարճագիր: — ԺԱՄԱՆԱՆ՝ ԺԵ՝ ցար: — ՑԵՂԻ՝ եւ ԳՐԻԳ՝ անձանք: — ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ չափ:

Akhinian-Oskian, Katalog

Մասանեւ է Լուծմանի Յովնանուս Որոտնացւոյ եւ Գրիգորի Տաքեւացւոյ, ուր կան՝

Թշ. 10. Նորին Գրիգորի աշակերտի համարած տեսութիւն ի զիրս Գորգիւրի:

Թշ. 700. Եռամեծին Յովնանուս չայոց փիլիսոփայի եւ վարդապետի չաւարտանէ:

մառոտ վերլուծութեան Ստորագրութեանցն
կերտողներն ի Գրիգորէ աշակերտէ :

Թղ. 151ա. Նորին Յոսեփն Արտանցոյ
համառոտ լուծմունք Պերիարմենիաս զրոցն
ի Գրիգորէ աշակերտէ :

239ա. Նորին Գրիգորի աշակերտի Սո-
վանո մեծի, Համառոտ լուծմունք Առաքինու-
թեանցն Արիստոտելի :

Թղ. 248ա. Անուամբն Աստուծոյ Գիրք
ի վերայ բնութեան հանրական եւ մասնա-
կան, քահանայի ումենն աշխատեալ իշաւ-
խան :

Քնդիր վասն բնութեան որպիսի արաս-
ցութ : Յարժամ զոյաջոյց Աստուած զէսս...

Կ'աւարտի Թղ. 263ա. Վասն ստա-
մոքիս... Դուք ունի ստամոքն. հառի-
պապայ, եմսեքի, հատիմա, տափեխո-
րայ : Որք են ||| (զատարկ ձգուած
263ա իրր 2 տող եւ 263բ :

Թղ. 264ա—293բ. (ա՛յլ զըչէ, ա՛յլ
թուղթ), Համառոտ հաւաքումն եւ յոյժ օգ-
տակար ի Դիալեթիկայն, որ է Տրամարա-
նութիւն, կարգեալ եւ թարգմանեալ ձեռամբ
Բալդուինիսի եպիսկոպոսի : Քանզի խօսե-
լոց եմք ի զհալթիկայն :

294ա. Յազազս հաւաքարանութեան,
Վերջ 304ա :

437

ԵՓՐԵՄԻ ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ԼՆԳԱՄԱՏԵՆԻՆ

Հին Թիւ ԻԱ — ՌԾԲ = 1603

ԹՈՒՎԹՔ՝ 344 : — ՄԵՄՈՒԹԻՒՆ՝ 20.7 × 15.7 : —
ՏՈՂՔ՝ 22 : — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն 15 × 6 + 6 = 12 :
— ՆԻԽԻ՝ բուղբ, ընտրք : — ԿԱՅՄ՝ կաշեպատ փայտ
թախ եւ ճաշկատօր զրոշագարգռած : — ՊԱԼՊԱ-
ՆԱԿ՝ 1 բուղբ մասն Անտարաքի, Մատրէոս ձկն,
1 բուղբ երբայեցերէն : — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ, կոճակի
կաշի՞ն ճարտած : — ԳԱՏԱՐԻՔ՝ 1—4, 342—344 : —
ԳԻՐ՝ ճատրգիր, լաւ : — ԿՍԱՆՈՐԱՆ՝ 5ա, 215ա, 248ա,
զօմեւորք : — ԶԱՐԴԱԳԻՐՔ՝ պարզ : — ԼՈՒՍԱՆՑԱ-
ԶԱՐԴՔ՝ պարզ : — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ կորմիր : — ԺԱՄԱ-
ՆԱԿ՝ ՌԾԲ (= 1603) : — ՏԵՂԻ՝ Զամոցած : — ԳՐԻԶ՝
Յակոբ Երէց : — ՅԻՇԱՍԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ Թղ. 341ա :

Մատենան է եփլեմի Մեկնութիւն Հնգա-
մատենից :

Թղ. 5ա. Տեառն եփրեմի ինքին Ասոր-
ւոյ Տեսութիւն յաղագս Մեկնութեան Արա-
րածոց : — Սկզբանէ հաստատեաց Աստուած
զհաստատութիւն երկնից եւ զհաստատութիւն
երկրի : Քանզի վասն այսորիկ փոյթ եղեւ
Մոյսէսի...

Թղ. 104բ. [Եւք. Դպրութիւն Բ. Արարա-
ծոց] : Փոխանակ այնք զի առէ. Ամենայն որ-
գէթ որ էլին յերանաց Յակովբոս...

Թղ. 147ա. Դպրութիւն Գ. Ղեւտացւոցն :
— Աստուած զի առ յանձն զպատարագն յիս-
րայէլի...

Թղ. 166բ. Մեկնութիւն Թուոց, որ է
չիրք Դ. : Խառն սկսաւ Տէր ընդ Մոյսէսի
եւ առէ...

Թղ. 191ա. Դպրութիւն Բ. Արինաց : —
Որպէս անձրեւ կանուխ զի զարթուցանէ
զսերմանիս... Վերջ՝ կատարեցաւ զպրու-
թիւն վերձանութեան Արարածոց Մեկնու-
թեանս :

Թղ. 215ա. Մեկնութիւն Սեւուա որդւոյ
Նաւեա զրեալ է Տեառն արքա եփրեմի : —
Յանձն եղեւ ժողովուրդն Սեւուայ... Վերջ՝
կատարեցաւ Մեկնութիւն Սէնովայ որդւոյ
Նաւեայ :

Թղ. 231ա. Մեկնութիւն զորոց Աղղաց :

Թղ. 245բ. Մեկնութիւն Սամուէլի : —

Թղ. 245բ. Մեկնութիւն Սամուէլի : —

Թղ. 245բ. Մեկնութիւն Սամուէլի : —

Թղ. 288ա. Մեկնութիւն Թադաւորու-
թեան : — Դպրութիւն Թադաւորաց զըզ
զամս կենաց Թադաւորաց զՍուղայի եւ զիս-
րայէլի... Վերջ՝ կատարեցաւ մեկնութիւն
Թադաւորութեանց :

Թղ. 310բ. Մեկնութիւն Դպրութեան Իր-
բամենու : — Մատենայիքն զպրութեան Իր-

րամենու, զի է մեկնութիւն նորա զսլորութիւն. վարումն աւուրց թաղաւորաց Յուդայ... Վերջ՝ Կատարեցաւ մեկնութիւն զըսութեան Իրրամենու, զի ինքն է վարումն աւուրց թաղաւորաց Հրէաստանի:

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ.

1. Թղ. 1. Բ. Գրեկոր Յովհաննէս—
Էսն առած այ (*) ց ուսիլի:

(Ա. կողին ներսը պիտակին վրայ՝
Գնեալ է Հ. Վ. Ե. ի Ջուդայ):

Թղ. 231—2. (Ի լուսանցս). Պարոն—
տէրն, ազն(այսպէս) և. ժամկոչն շնն թողու որ խաղաղ զրեմ, թէ արի խմենք. Աստուած փրկէ ի փորձանաց փախալ յեկեղեցին, մտալ ալւալ—չեմ աղատիլ իւրեանցմէ:

3. Թղ. 341ա. Փառք... Արդ զրեցաւ
Աստուածաշունչ տառս ի թլիին Հայոց
ԹԾԲ (= 1603) ամի, ի յերկրին Իւսիաց, ի քաղաքն Զամոսցա, ընդ հովա—

նեա սուրբ Աստուածածնին, ի ժամանակս Հայրապետութեանն Հայոց տէր Մելքիսեթեկին և. թաղաւորութեան իւլախաց Զիկմունտին և. զօրավարին իւրոյ Յովաննէսին որ կոչի իլախերէն Էան, և. ըստ Հայրենակոչութեամբ Զամոսցքի, որ և. ըստ անուան իւրոյ շինեաց զքաղաքս զայս և. անուանեաց Զամոսցա. և. յայսմ ամի կամարեցաւ բարաւոր զրուեց քաղաքիս:

Արդ ի յանգ հասեալ Մեկնութեանս աղաչեմ զվերձանողդ յիշէլ զանարժան զրիչս զԵսակոր էրէցս, որ մեծաւ փափաքանօք զրեցի զսա յիշատակ հոգոյ իմոյ և. ծնօղաց իմոց. և. որ յիշէր յիշեալ **ԱԼԷ** ի Քրիստոսէ Աստուծոյ մերմէ որ է աւրհնեալ ընդ Հօր և. սուրբ Հոգւոյն այժմ և. միշտ և. յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն: (Հրտ. Կամենից էջ 166, և. Հ. Ն. Ակիեան, Հինգ պանդուխտ տաղասացներ, էջ 155):

438

ՍՏԵՓԱՆՈՍԻ ԼԵՀԱՑԻՈՅ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆ ԳՐՈՑ Դ. Ի ԱՐԻՍՊԱԳԱՑԻՈՅ

Հին Թիւ ԻԲ — 1711է յառաջ

ԹՈՒՂԹՐՔ՝ 240: — ՄԵՇՈՒԹԻՒՆ՝ 20.7 × 14.2 —
ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկօրեւ 14.5 × 4.5 + 4.5 — 0: ՏՈՂԹ՝
30: — ՆԻԻԹ՝ րուդր. ողորկ ամօր: — ԿԱԶՄ՝ խաւա-
ֆարտ, վրամ կաշի: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ ընդամուրը
յուս: — ԳԱՏԱՐԻՔ՝ 1, 2ա, 4ա: — ԳԻՐ՝ մօտրգիր,
մամր: — ԿԻՄԱՆՈՒՄ՝ 5ա, 57ա, 110բ: — ՆԿԱՐ՝ 4բ,
պատկանոյի եպրապետ մը, Եաւմօրլմ Դ. Արիս-
պագայի, գումաւոր: — ԶԱՐԴԱԿԻՐՔ՝ գեղեցիկ: —
ԼՈՒՍԱՆՑԱԶԱՐԴՔ՝ տակաւ և. պարգ, սիրուն, գումա-
ւօր: — ԽՐԻՍՏԱԿԻՐՔ՝ կարմիր: — ՔԱՄԱՆԱԿ՝ 1711է
յառաջ: — ՏԵՂԻ՝ ամծամօր: — ԳՐԻՉ՝ Վազար քա-
համայ Ջուգայիցի: ԿՆԻՔ՝ քղ. 5ա, և. այլօր թիւ-
սուսի Քրիստոսի ծառայ. Պետրոս վարդապետ ՌՃԿԳ:
— ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ Թղ. 82ա և. 210ա:

Մատենան է Ստեփանոսի Լեհացոյ
քարգամութիւն գրոց Դ. Ի Արիսպագաւոյ:

Թղ. 2բ. Յառաջաբանութիւն գրոց.

Թղ. 5ա. Յաղաղս երկնայնոյ քահանա-
յապետութեան...

Իր կարգին այլ գրութիւնք նորին և.
թուղթք, տե՛ս Տաշեան, էջ 646:

Թղ. 239ա—բ—240ա. Խուղթ Ս. Դիմ-
նեսիսի Արիսպագաւոյ... զոր գրեաց պա-
պատասխանի թղթոյն Տիտոսի եպիսկոպոսի
Կրետացոց, յաղաղս ննջման Աստուածած-
նի Մարիամու: — Ծնանիցէ եղբայրութիւնդ
քո... (Հին թարգմանութեամբ):

240ա. Պատմութիւն Ս. Դիմնեսիոսի: —
Բազում(ք) ի Յունաց և. ի Լատինացոց վար-
դապետաց սլաւոմութիւն և. վիպասանութիւն

ղրաւմեցին... Եր թերի կը մնայ թուղթ ին-
կամ ըլլալով) :

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

1. Թղ. 210ա. Աղաւթմ հանդիպո-
ղացող թողութիւն խնդրեցէք զծող զրոցս

Ղաղար անուամբ ԼԵԼԹ քահանայիս և
գործովս ոչ : (տե՛ս նաև 100ա, 200ր) :

2. Թղ. 82ա. «Յիւլեցէք զՂաղար
ԼԵԼԹ քահանայս Զուգայեցի զծողս սուրբ
տառիս» :

439

ԳԻՐԳ ԶԵՌՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Հին Թիւ ԻԳ — 1594°

ԹՈՒՂԹՔ՝ 124: — ՄԵՐՈՒԹԻՒՆ՝ 22 X 16 —
ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին 14 X 9: — ՏՈՂՔ՝ 18: —
ՆԻԻԹ՝ բուրբ ոգորկ: — ԿԱԶՄ՝ կաշնպտ փայտ:
Եարեստ գրաւագործերով: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ յաւ:
— ԴԱՏԱՐԿ՝ 1, 63ր, 81: — ԳԻՐ՝ բուրբգիր, կամ
ծաւոր: — ԽՈՐԱՆ՝ 2ա, զոնաւոր, պարգ: — ԿԻՍԼ-
ԽՈՐԱՆ՝ 32ա, 40ա, 82: — ԶԱՐԳԱԳԻՐՔ՝ յաջող: —
ՂՈՒՍԱՆՅԱԶԱՐՔ՝ սիրում: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ կարմիր:
— ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1594: — ՏԵՂԻ՝ ԶԵՂԵՐ: — ԳՐԻՉ՝
եայտութիւն: — ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ Թղ. 1ր, 120ր,
123ր:

Մատենան է Թղ. 2ա. Սահմանադրու քիւն
նորածնելոց մանկանց որք հրաւիրեալ իցեն
աստիճան քահանայութեան, արարեալ վար-
դապետին Կրիզոստի: — Արդ ըստ կարգի ժա-
մանակի վարժել զմանկունս:

Թղ. 18ա. Վարդան վարդապետի ասա-
ցեալ յաղագս քահանայութեան: Դարձեալ
ծանիք, ով եղբայր, քահանայական աստի-
ճանն զԱստուած խոնարհողոյն կարգ է...

21ա. Իսկ յաւուր ձեռնադրութեան նստի
եպիսկոպոսն յաթոռ...

Թղ. 32ա. Կարգ ձեռնադրութեան քա-
հանայի:

Թղ. 43ր.—45ր. (Այլ զըչէ նոտր. նշովք
հերժուածողաց) :

Թղ. 46ա. Սկիզբն աստիճանաց կղերի-
կոսաց որք են Սաղմոսերդու, Աւետարան և
այլ իւրաքանչիւր կարգի:

Թղ. 64ա. Կանոն յորժամ սարկաւազ
ձեռնադրեն:

Թղ. 82ա. Կանոն ձեռնադրութեան քա-
հանայի: — Զղենու եպիսկոպոսն ըստ աւ-
րինի ի սրբայտունն յեկեղեցոյն...

Թղ. 118ա. Գանձ ձեռնադրութեան: —
ԳԹԱ ի մեղ Տէր ամենակալ... («Գրիգոր»):

Թղ. 121ա. (Այլ զըչէ, նոտրգիր). Ասէ
Յիսուս ցաւակերտսն իւր. Ուստի՝ իցէ աւր-
ծաթս այս. և նոքա ասեն ցնա. Տէր զու զի-
տեան: Ասէ Յիսուս. յուսարուք և ասեմ ձեզ.
զայս արծաթս զործեաց Թարայ հայրն Աբրա-
համու...

Թղ. 122ա. (Նոտրգիր). Տեառն Յոհան-
նու Ոսկեքիլաւիին ասացեալ վասն Պատմու-
ճանին Տեառն: Աւղոստոս Թաղաւորեաց...

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

1. Թղ. 120ր. Գրեցաւ ձեռնադրու-
թեան զիրքս ի ԶԵՐԱՆ, ի ԹՎԻՆ ՌԻԽԻՒ
(sic) (= 1594) ձեռամբ հող և փռչի
Խաչատուրին:

2. Թղ. 123ր. (Գրիչ նոտրադիր
րամին). «Միով բերանով ողորմի ասէք
մեղաւոր Օհմեհտ արեղայիս...» :

3. Թղ. 1ր. Տէր Անտոն^(*) Յարու-
թիւն Թիֆլիզցոյ:

440

ԱՌ. ՍԻՒՆԵՑԻՈՅ ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՍԱՀՄԱՆԱՅ ԳԱԽԻՒ

Հին Թիւ ԻՒ — ԺԷ—ԺԸ Դար

ԷԶՔ՝ 346 = 173 քուղք: — ՄԵՇՈՒԹԻՒՆ՝ 20,7 × 16: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւմ, 16 × 6 + 6 = 12: — ՏՈՂՔ՝ 20: — ՆԻԻԹ՝ քուղք, ողորկ, քարակ: — ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ փայտ, դրոշմագործած: — ՀԱՆ—ԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: — ԴԱՏԱՐԿ՝ էջ 331—346: — ԳԻՐ՝ մտորգիք, մամբ: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ կարմիր: — ԺԱ—ՄԱՆԱԿ՝ ժկ/ժԸ Դար: — ՏԵՂԻ Ե՝ ԳՐԻՉ անձամբ: — ԳԵՆԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ չուծի:

Մատենա է Առաքել Սիւնեցոյ Մեկնութիւն Սահմանաց Դարքի:

Թղ. 1ա. Տէր Առաքելի եռամեծի և քաջ հոգևոր... արարեալ բանս... ի մեկնութիւն Սահմանաց գրոց: ... Սահման թէ քանի նշանակութիւն ցուցանի...

Թղ. 163ա. Կալքի փխխոփայի Առածք Ե... Սահման է բան համառոտ...

Այս հատորին մէջ զետեղուած է ևս այն աղբեր՝ մաս մը ուրիշ ձեռագրի մը, էջ 81—88 (+ 6 գատարկ), որ կը բովանդակէ. Համառոտ վերլուծութիւն Պոքփիւրի ղժռարութեան և Էրկասի—բուժեան մեծ հոգևորին Յոհաննու յի—րոտնեցոյն: — Զինչ է սահման ընդհանրին: Պատասխանի. Ընդհանուր է թուով...

441

ՄԵԿ. ՄԱՏԹԷԻՆ Ի ԳՐԻԳՈՐԷ ՏԱԹԵՒԱՅԻՈՅ ԵՒ ՂՈՒԿԱՍՈՒ ՅԻԳՆԱՏԻՈՍԷ

Հին Թիւ ԻԵ — ԹՃԶԱ = 1732

ԹՈՒՂՔ՝ 448 + 4 = 452: — ՄԵՇՈՒԹԻՒՆ՝ 21 × 16: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւմ 16 × 5 + 5 = 10: — ՏՈՂՔ՝ 33: — ՆԻԻԹ՝ քուղք ամուր: — ԿԱԶՄ՝ կաշի փայտ, մոխ և ճաշակաւոր դրոշմագործած: — ՀԱՆ—ԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: — ԴԱՏԱՐԿ՝ Ակիւրը և վերջը 2 + 2 (պանպանակ) 268—68: — ԳԻՐ՝ մտորգիք, մամբ: — ԿԻՍԱՆԽՈՐԱՆՔ՝ պարզ, յաճախ: — ՀՈՒՄԱՆՅԱՐԱՐՔ՝ պարզ: — ԶԱՐԴԱԳԻՐՔ՝ պարզ: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ կարմիր: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԹՃԶԱ (= 1732): — ՏԵՂԻ՝ Առա—մա: — ԳՐԻՉ՝ Երուսղիմ գրիչ: — ԳԵՆԱՏԱԿԱԳՐՈՒ—ԹԻՒՆՔ՝ Թղ. 265բ, 444բ:

Մատենա է Գրիգորի Տարեալացոյ Մեկնութիւն Մատարէի և Իգնատիոսի Վ. ի Մեկնութիւն Ղուկայ:

Թղ. 1ա—265ա. Գրիգորի (Տաթևացոյ)... հաւաքեալ քաղաքացոյ Մեկնութիւն սրբոյ սուրբարանին Մատթէոսի... Արդ չորս զետեղեալ չորից աւետարանացն: Ա—Չ հատոր:

Թղ. 265ա—447ա. Համառոտ Մեկնութիւն սուրբ Աւետարանին Ղուկասոյ արարեալ ի մեծ վարդապետէն Իգնատիոսի ի խնդրոյ Տեառն Գրիգորի Հայոց կաթողիկոսին: — Ընուր զայս իմաստ աստուածային քո ըզձից. պարտ համարեցայ ով Գրիգորիս:

Թղ. 45ա. Կայ՝ «Այս է նշանագիրս որ գրեալ է ի մէջ հատորին» (24 նշանագիրք իմաստնոց, զորս կիրարկած է):

ԳԵՆԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

1. Թղ. 265բ. Փառք... Գրեցաւ ձեռամբ... որ Արայիւն անուն կոչի... ի հայկադան թուականի ԹՃԶԱ համարի, աւարտումն ապրիլի ԻԱ օրն ուրբաթի, ի քաղաքն Առանայ, ի դուռն սուրբ Աստուածածնին ևս սրբոյն Ստեփանոս կա—

ռուցեալ եկեղեցւոյ... ի խնդրոյ զեռա-
րողորջ Սարգիս վարդապետի...:

2. Թղ. 447ր—48ր. Փառք... Յո-
հաննէս սարկաւազ Երրորդ բանի զընցի
զկտակ բաղձալի... Վայ ինձ եղկելոյս
... սուտանուն Արութիւնիս... Գրեցաւ
... Ղուկասու Մեկնութիւն ի քաղաքն
Ատանայ ի դուռն սուրբ Աստուածածին

և սուրբ Ստեփանոս յեկեղեցոյն... ի
խնդրոյ Նորարողորջ ծաղկին տէր Սար-
գիս վարդապետին Կոստանդինուպոլսոյ
իւր և անձինն, զոր Աստուած բարիոր
վայելունն տացլ... Գրեցաւ ի Թուարե-
րութեանս մերում ՌժՁԱ (= 1732), Նո-
յեմբեր ամսոյ տէր...

442

ԳՐ. ՏԱԹԵԱՒԱՅԻՈՅ ՔԱՐՈՉԳԻՐԻՔ, ՉՄԵՐԱՆ ԼԱՏՈՐ

Հին Թիւ ԻՁ — ՌժԻՁ = 1677

ԹՈՒՂԹՔ՝ 490: — ՄԵՆԻԹԻՒՆ՝ 21 + 15.5: —
ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկուսն $16 \times 5 + 5 = 10$: — ՏՈՂՔ՝ 27:
— ՆԻԻԹ՝ քուզք իտաստուս: — ԿԱՁՄ՝ կաշի փայտ,
զեղեցիկ դրոշմագործութիւն: — ՊԱՆՊԱՆԿ՝ 2 քուզք
Երովպական ձեռագրէ մը: — ԼԱՐԳԱՄԱՐՔ՝ լաւ: —
ԴԱՏԱՐԱՔ՝ Թղ. 3: — ԳԻՐ՝ ճոտրգիք փոքր: — ՁԱՐ-
ԴԱՐԻՐՔ՝ պարզ: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ կարմիր: — ԺԱ-
ՄԱՆԱՔ՝ ՌժԻՁ (= 1677): — ՏԵՂԻ՝ իրաւագէտ: —
ԳՐԻՁ՝ Սարգիս եպ. Եղեղնացի: — ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒ-
ԹԻՒՆՔ՝ Թղ. 489—490:

Մատենան է Գարեգորիք Գր. Տաքե-
ւացւոյ:

Թղ. 1ր. Յանկ քարոզից, Ա—ձԻԴ:

Թղ. 4ա. Գրեգորի երամեծի... արա-
բեալ բանս խրատական... ի մեկնութիւն և
ի զովեանս փառաց տօնից տէրունականաց...

Թղ. 4ա. Ա. Վասն Տարեմտին քարոզ,
այլ և ի խորհուրդ ժամաւարին: — Փող հա-
րէք ի զլուսնս ամսոց... Վերջինք՝

Թղ. 484ա. ձԻԴ. Նորին Գրեգորի քա-
րոզ ի բանն Յովնկա. Փող հարէք ի Սիոն...
Գիտելի է Եկրարք, զի փոփոխական է մար-
դոյ լսութիւն, երբեմն ի շարն և երբեմն ի
բարին:

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

1. Թղ. 489ր—490ա. Փառք... Գրե-
ցաւ քարոզգիրքս ժողովեալ ի լազում
օրինակաց, առ ի պատճառս Գողթու տա-
րւոյն լինելոյ, զի սկիզբն ի Գողթուտի և
ղեւ, բայց կատարուին ոչ եւնաս: Եւտոյ
չիմեալ մեր ի սուրբ Երուսաղէմ և ի

ճանապարհին վասն ծովացեալ մեղաց ի-
մոց. ի ճանապարհին ելեալ ի Շամա մին-
չեւ ի յերուսաղէմ վչտօք եկա՝ և ի ճա-
նապարհին խրելով անասունն ի ջուրն
բազում զրեանք եղծաւ. և սա ևւս. յե-
տոյ ողորմութեամբն Աստուծոյ, ի յաս-
տուածակոխ սուրբ քաղաքն Երուսաղէմ
ևս անարժան Սարգիս արեղայս զոր բա-
զում օրինակս ժողովելով այսչափ բե-
րեալ աւարտեցի, ի դուռն սուրբ Փրկե-
լա՝ անապատիս, ընդ հովանեաւ
սուրբ Բանդին. և սուրբ Կափարիշ վի-
մին. զի թվին ՌժԻՁ ի վարդապետին ծնեալ
եղէ ի մօրէ. և ՌժԻՁին ի Տրապիզոն
քաղաքին ձեռնադրեցաւ առաջ սարկա-
ւազ. և ՌժԻՁ Լամբարձման օրն ելաւ
ի Թոխաթու. և եկա ի մայրաքաղաքն Գա-
ղատիս. ի ծառայութիւն առաքելաւն
սուրբ Աստուածածնի վանիցն. ի յաշա-
կերտութիւն քաջ բարունակեալին Մինաս
վարդապետին, և ՌժԻՁ մեծ պահոցն
անառակի կիրակին, ձեռնադրեցաւ ի Մի-
նաս վարդապետէն արեղաւ. և ՌժԻՁ
զնացի ի հետ Մինաս վարդապետին երու-
սաղէմ. և դարձեալ ի Գողթուտիս կե-
ցեալ տարի մի. և ՌժԻՁին կրկին եկաւ
ի սուրբ Երուսաղէմ. և ձեռնադրեալ ի
մեծէն եկեղեցար կաթողիկոսէն եպիսկո-
պոս. և կեցեալ ի Փրկիշ սուրբ վանքս
աւարտեցի զգիրքս, թվին ՌժԻՁ. ևս
Սարգիս եպիսկոպոս անուամբ միայն կո-

չեցեալս եւ ոչ դործով. որ եմ ի քաղաքէն Եւդոկիոյ, ի վայելուան անձին իմոյ: Արդ աղաչեմ զամենեւեան, որք չանդիպիք սմա կարգաւով կամ օրինակելով, յիշեալիք ի մաքրափայլ աղօթս ձեր զվեցոյ զրեալ Սարգիս եպիսկոպոսս. եւ զուք յիշեալ լիջիք ի Քրիստոսէ Աստուծոյ մերոյ, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն: Արդ այսմ ամի ի սուրբ Երուսաղէմ քաղաքի ի զեռ Երդանան թաւուեցան զնալն ի ճանապարհին եւ դարձան ունայն (Հմմտ. Գալէմբեարեան

Հ. Գ., Կենսադրութիւններ երկու Հայ պատրիարքներու եւ տասն եպիսկոպոսներու եւ ժամանակին Հայ կաթողիկեայք, Վիեննա 1915. էջ 66-7):

2. Թղ. 490ա. Զհատորս զայս Հաւաքեցեալ ի սրբաղան Գրիգորէ Տաթեւացոյ, «որ պարունակէ ներ յինքեան զձեռնի քարոզս պիտանաւորս, շնորհեաց իմոյ նւատութեան մաքրափայլ վարժապետն իմ, տէր Թօհանէ աթառնափայլ պատրիարքն Կոստանդու» ՌՃՁԱ (1732) | Հմմտ. անդ էջ 67 |

443

ԽՈՐՀՐԴԱՏԵՏՐ

Հին Թիւ Իէ — ՌՃԲ — 1652

ԹՈՒՂԹԻՔ՝ 27: — ՄԻՆՈՒԹԻՒՆ՝ 22 X 16.5: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւ 15.5 X 5 + 5 = 10: — ՏՈՂՔ՝ 24: — ՆԻԻԹ՝ բուրբ: — ԿԼԶԻՐ՝ կայեցատ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆ՝ լաւ: — ԳԻՐ՝ բոլորգիր, յստակ: — ԿԻՍԼԽՈՐԱՆ՝ 1ա. սովորակամ: — ԶԱՐԴԱԳԻՐՔ՝ վայելու: — ԱՌԻՍԱՆՅԱԶԱՐԴՔ՝ լաւ, սակաւ: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ կարմիր: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՌՃԲ (— 1652): — ՏԵՂԻ՝ աջայտ: — ԳՐԻԶ՝ Աստուածատուր զպիր: — ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ Թղ. 18ա:

Մատենա է Խորիքաստեղ:

Թղ. 1ա—18ա. [Պատարագամտոյց. Սկ.] Որ զգեցեալ...

Թղ. 18բ—27ա. Յիշատակարան եւ նուիրատուութիւնք Ո. Խաչ եկեղեցոյ ի Վենետիկ (այլ եւ այլ գրիչներէ):

Կը սկսի. «Փառք Համազո աւերաժանելի սուրբ երրորդութեան... Արդ ի թուահաշու(ու)թեան Հայկազուն սեռի Հազար երրորդի, Հարիւրերորդի եւ թիւ մի յարարարթի երջանիկ եւ երիցս Երանեալ Հայրն Հանուրց որ եղեւ կրկին լուսաւորիչ ազգիս Հայոց աստուածայրան Հայրապետն Տէր Փիլիպպոս սրբազան կաթողիկոսն... Ապա... Իսկ ի խնդրոյ մերային ազգաց վաճառականաց սրբազան Հայրապետն մեր առաքեաց զտէր Սահակն բարձր Հրամանաւ եւ թղթով վասն քահանայադործութիւն առնելոյ եւ

նա եկեալ ի Վենետիկ եղիտ զեկեղեցին փակեալ: Կը ջանայ եկեղեցին բանալ ու կը յաջողի. զայն կը նորոգէ եւ կը պայծառացնէ: Անոթ եւ զգեստ նուիրողները այլ չբանին անկէ առաջ եւս եւ վերջը. կը մաղթուի յիշել՝ «Աստուած ողորմի Հայոց վաճառականաց որ ետուն արծաթէ սկի իւր մաղձմանովն [2 ունցայէ]:

Բարեբալ կամ նուիրատու վաճառականներու մեծագոյն մասը կը կազմէ Զուլպայեցիները:

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

1. Թղ. 18ա. Ով սուրբ պատարագօղ յիշեա զԱստուածատուր զպիրս. Թվին ՌՃԱ, Յուլիսի ի օրն Գ. Լարթի, աւարտն այս է:

2. Թղ. 18ա. Գրեցաւ սուրբ Ռորհրդատետրս եւ յիշատակ սուրբ Աստուածածին. ի Թվին Հայոց ՌՃԲ ամիս. եւ Հայրապետութեան Հայոց Տէստն Փիլիպպոս կաթողիկոսին: Աղաչեմք զձեզ, ով սրբամիտ քահանայազ լուսաւոր. եւ յորժամ մատուցանէք պատարագ Քրիստոս զառն Աստուծոյ եւ որդի Հաւր եւ

ընթեռնութեամբ կատարել խորհուրդն՝ յայն-
ժամ խնդրեցէք մեզաց թողութիւն վա-
ճառականերոցս եւս առաւել անարժան

մեղաւոր Զուղեցի Մալապարս սր հետե-
ւեցա յիշատակ սուրբ զրոյս, եւ փառք
յաւիտեանս. ամէն:

444

ՀԱՒԱՔԱՇՈՅ

Հին Թիւ ԻԸ — ԺԷ—ԺԸ Դար

ԹՈՒՂԹՔ՝ ԲԶ — ՄԻԾՈՒԹԻՒՆ՝ 21 X 14.2: —
ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ ԵՐԿԵԻՆ 18 X 4.5 + 4.5 = 0: —
ՆԻԻԹ՝ ԲՈՒՂՔ զԵՐԱՆՈՐ: — ՏՈՂՔ՝ 28: — ԿԱԶՄ՝
կաշի փայտեայ, դրոշմագործերով: — ՊԱՆՊԱՆԱՎ՝
2 քուղի, բուն մետրոյնամբ, մասն մատրէի, Անտ-
իւ Ղուկ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ, գործածութեան եւ
ցրէ տեղացած: — ԴԱՏԱՐԿՔ՝ 1, ԲԶ: — ԳԻՐ՝ Ոսոր-
գիք: — ԶԱՐԴԱԳԻՐՔ՝ պարգ: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ կար-
մրագիր: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԷ/ԺԸ Դար: — ՏԵՂԻ եւ
ԳՐԻԶ՝ ամծածոք: — ՍՏԱՅՈՂ՝ ՏԵՐ ԱՆՏՈՆ: — ԳԻ-
ՇԱՍԱԿԱՐԴՈՒԹԻՒՆ՝ ԹՊ— 1ք:

Մատենան է Հաւաքածոյ, ուր կան

ԹՊ. 2ա—39ա. Իմաստնոյն Յովսիփի
վարդապետի (Երզնկացւոյ) Համատեան
զմեկնութիւն Ներսէսի Լամբրոնոյն պա-
տրիարքի: (sic) Գրէ աստուածային Սողո-
մոն. Ամենայնի ժամ եւ ժամանակ է ամենայն
իրաց, ժամանակ է լալոյ եւ ժամանակ
ծիծաղելոյ. ժամանակ շինելոյ եւ ժամա-
նակ քակելոյ. որպէս եւ Դաւիթ ասէ.
վասն այսորիկ յաղթս կացցեն առ քեզ...:
Ընդ որս եւ ամենայն հաւատացեալ քրիս-
տոնեայն սիրով միաբանութեամբ կատա-
րեն զկարգ եկեղեցւոյ, զհրամանն Քրիս-
տոսի: Զի հարքս մեր առաջինք յոր-
ժամ րան ինչ խօսէին յաստուածաշունչ
Գրոց... ՎԵՐՋ՝ ՏԵՐԷ խորով հայրն Գրիգորի
Նարեկացոյ եւ Ներսէս Լամբրոնացի ար-
ժակ եւ պայծառ քննութեամբ ետուն զմեկ-
նութիւն պատարագին տեսութեան:

Ա. խորագիր: Եւ թէ որոց լինի վերկու-
թիւն եւ որոց ոչ եւ կամ որպէս զրեծա տան
պատարագին...: Արդ նախ պարտ է զիտել
զայս, թէ ամենայն ար զիարդ հրաման ա-
ռաք պատարագ մատուցանել... 2ք—8ք.

Բ. Մատենան յաւանդատունն եւ զգե-
նուն...: Զգենու պատրիարքն որ է հարանց
հայր... 8ք—11ա:

Գ. Զինչ է որ զգենուն քահանայքն: —
Եկեղեցին տուն եւ քահանայքն երկնաւոր
թագաւորին... ՎԵՐՋ՝ զի այնպիսիքն են զա-
տելոյ ընդ այնոսիկ որք վաճառեցին զՏԷՐն
եւ զհեկոյն Աստուծոյ Քրիստոսի Յիսուսի
փառք յաւիտեանս. ամէն:

ԹՊ. 39ա—49ա. ՏԵՐԷ սրբոյն Աղադրանի
զոր ասացեալ Հոգւոյն Աստուծոյ վասն աղ-
գին Նետողաց, թէ որպէս կամ յումէ կորի-
ցէ, եւ վասն թաղաւորելոյ Հայոց եւ վասն
աղղի Աճուճաց. եւ զիդծ Նեոկոնն եւ կատա-
րածի աշխարհիս եւ զաւտեանն Որդոյն Աս-
տուծոյ: — Թէ յոր ժամանակի, յորում զո-
րանայ աղղի Նետողաց, ոչ որ զիմ<աղղ>-
իցէ նոցա. եւ նոքա թաղաւորեն ընդ արեւելս
եւ արեւմտին ընդ ծովակողմն...:

ԹՊ. 49ա—58ք. (Այլ գրչէ, բալորգիր).
Քարոց մեծի ուրբաթունն ի րանն Առաքելոյն.
կտակ յետ մահուն Հաստատ է... Սովորու-
թիւն է մարդկան յորժամ մեռանի որ ի այլ
տեղիս եւ առնէ կտակը:

58ք—62ա. [Թուղթ երկնաւոր] : Ի մեծ
քաղաքն Հրոմ ի յարեմուտս ի Ֆոռանկ,
եւ սպասաւոր սուրբ զերեզմանին զխաւոր
առաքելոցն Պետրոսի եւ Պօղոսի. ի միում
աւուր մտի ի տաճարն. յորժամ տեսի
զԹուխտս, զի խաղալք ի մէջ խորանոցն...

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԹՊ. 1ք. (Տարբեր զրով). Ի վայե-
լումն Դաւիթի Յարութիւնի որպի Թիֆ-
լիզեցի տէր Անտոնիոն, զոր ստացա Հոսով
զրով որ առի ննջեցեալ Գրիգոր եպիսկո-
պոսէ յետ վախճանի: Եւ յետ իմ ով առ-
ցէ, զին սորա 3 պատարագ է:

445

ԺԱՄԱԳԻՐՔ ԵՒ ՍԱՂՄՈՍԱՐԱՆ

Հին Խիւ Իթ — ԹՃՁ = 1657

ԹՈՒՂԹՔ՝ 298: — ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 20.8 × 15: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն 14.5 × 5 + 5 = 10: — ՆԻՒԻՐ՝ բաղր, հաստ եւ հաստատում: — ՏՈՂԹ՝ 23: — ԿԱԶՄ՝ կաշի—փայտ, ճախ ոսկեայ դրոշմադարձեալ, վնասուած եւ փակեմքեր գրկուած: — ՀԱՂԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: — ԴԱՏԱՐԿՔ՝ 1—4, 108թ: — ԳԻՐ՝ բաղրգիր, յստակ: — ԶԱՐԴԱԳԻՐՔ՝ յաճախ, սիրում: — ԼՈՒՆՑԱՆԱՐԿՔ՝ պարզ — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ կարմրագիր: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԹՃՁ (= 1657): — ՏԵՂԻ՝ վեճեր: — ԳՐԻԶ՝ ՄԵԼԻՈՆ Զուղայեցի — ՅԵՇԱՏԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ ԹՊ 213ա. եւ:

Մատեանս է ժամագիրք եւ Սաղմոսարան:

ԹՊ. 5ա. Հրամարիմք ի սատանայէ... խոստովանիմք...

ԹՊ. 8ա. Կարդաւորութիւն Հասարակաց (աղթից) որ կատարի ի մէջ զիշերին... (խորհրդերն միայն):

ԹՊ. 18թ—20ա. Կարդաւորութիւն եկեղեցւոյ եւ արարողութիւն ժամատեղեաց տեառն Ներսէսի Հայոց կաթողիկոսին:

ԹՊ. 20ա—21ա. խրատք ժամատեղեաց ըստ արեւելեան սահմանացն սկսւածոց եւ աղթից, զոր խնդրանք սուրբ վարդապետն Բաղդադըրիմեցին ի մէծ ըրարունոյն Գրիգորէ հալաբեցոյն եւ կատարեաց սցապէս...

ԹՊ. 21թ—168ա. Տէր եթէ զշրթունս... Գրիգորային ժամ. մինչեւ Հանդստեանի վերջը (Պատարադն եւս):

ԹՊ. 169ա—193ա. Սաղմոսարան:

ԵՒՇԱՏԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ.

1. 293ա. Աւարտեցաւ եւ կատարեցաւ սուրբ ժամակարգութիւնս ի նուէր սուրբ երրորդութեան. եւ եղեալ աստուածապաշտարանի ի Լիւթոնու ի վաղմիաթ. յիշատակ մընասցէ. ի սուրբ եկեղեցոյս սան Կոզմոյն մնասցէ աստ մինչեւ ի կատարած սորին... ի յիշատակի Հանդուցեալ ի Քրիստոս Ամիրասաթին, որ է աստ ի տապանի:

2. ԹՊ. 293բ. Փառք... Սրբ զրեցաւ զիրքս ի քաղաքն Լաթնացո որ կոչի Վէնէտիկ սուրբ Նիխարացն Մարկոսի եւ այլ բազում սրբոց: Եւ թվականիս Հայոց ԹՃՁ (= 1657) մայիսի ամսուն ժԸ: ի ձեռամբ... յուղայեցի ՄԵԼԻՈՆ. խնդրեմ զլէնդ յիշեցէ ի Քրիստոս զուսուցիչն իմ զտէր Սիմէոն, զծնողս իմ զՊողոսն, զմայր իմ զԼարին, որ բազում աշխատութեամբ անուցին եւ փոխաբէնք ընկալցեն ի Քրիստոս Աստուծոյ մերոյ: Եւ զհայրապետութիւնն տեառն Բակոր Կաթողիկոսին:

3. 294ա. (Ե) իշատակ ժամագիրքս ըստացող սուրբ տառիս Բարէն ի սեռն ազգաւ Դիւաթէնց. զհայրն եղիազարն եւ զմայրն Շէհզառայն եւ Փէրիխանն. զեղբայրն Ամիրասաթն որ է Հանդուցեալ առ Քրիստոս. զիս յընէից Ամիրասաթին զրեւելցաւ. վառն յիշատակի յուղ իւրոյ. եւ զեղբայրն սոցայ Աւետիկն, Միասարն, եւ քփերքն սոցայ Ռանփարփարն, Փէրիխանն որ է Հանդուցեալ. Խարփէզն, Պաթի շահ. եւ այլ արեան մերձաւոր սոցին յիշեցէք ի Քրիստոս Առաւուծ... (Ե) արդ զիրքս զայս տվաւ վաղմիաթ Սան Կազմոն սուրբ եկեղեցոյն որ զեր(եզ)մանն կայ ի մէջ եկեղեցոյն Ամիրասաթին: (Ո) խոս ունին զրած որ զիրքս այս ի քաղաք Լիւթոնոյ ոչ եյանէ ի յալ տեղ. ու որ որ սա ի դուրս տանէ Համ ի Զախս ձգէ պարտական լիցի առաջի աշեղ զատաստանին Քրիստոսի Աստուծոյն մերոյ: Տուաւնք սայ յիշատակի Սան Կոզմոն. Թվն. ԹՃԹ (= 1660). յուլիսի Ը ուն. մնասցէ աստ մինչ ի կատարած սորին:

4. ԹՊ. 168ա. Յիշեցէք ի Քրիստոս զՋոզայեցի զՄէլքոնս, զբիւս ամէն...

5. ԹՊ. 1ա. Այս ժամագիրքս յիշատակ է Ամիրասաթի Հոգւոյն յԱլէկոնայ

քաղաք ի դուռն սուրբ եկեղեցւոյն, ուր
զեռեղեւալք կան Հայոց վաճառականք:

6. (Առջեւի կողքին ներսի դին՝
նոտրդրով). «Յիւտակ է ժամայիրս

Ամիրասաթի հոգւոյն Ալիկտնոյ Հայոց
եկեղեցւոյ դուռն:

7. Թղ. 40. (Տարբեր գրով). Ա՛հ
ասեմ Բակատարայ հայրապետ:

446

ԳԻՐԻՔ ՁՆՈՒՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Հին Թիւ ԼԱ — ՌԿԼ + 1619

ԹՈՒԴԹՔ՝ 100: — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 20 X 15: —
ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միացիւթ, 15 X 11: — ՆԻՒԹ՝ Բուզը-
ռաբիկ — ՏՈՂՔ՝ 18: — ԿԱԶՄ՝ կաշի: — ՀԱՆԳԱ
ՄԱՆՔ՝ կազմը քերծ: Բայցայնուած: — ԴԱՏԱՐԿՔ՝
Թղ. 1. 3բ—4, 29—30ա, 63բ, 101—109: — ԳԻՐ՝ ճոտը
գիրք: — ԿԻՍԱՆՈՐԱՆ՝ Դա միջակ: — ԶԱՐԿԱԳԻՐՔ՝
պարզ: — ԼՈՒՍԱՆՅԱԶԱՐԻՒ՝ Թղ. 5ա. սովորակած: —
ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ կարմիր: — ԺԱՄԱՆԱՆ՝ ՌԿԼ (= 1619):
ՏԵՂԻ՝ ամբար: — ԳՐԻՉ՝ Յովնանէս վարդապետ:
— ՅԻՇԱՏԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ Թղ. 10բ:

ԴԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆ՝ Թարեակի մը վրայ
Աշրքեան Խ. վարդապետը կը ծանուցանէ
թէ 1930ին կաքաղիկստի արարողութիւնը
Հ. Ա. Ղազիկեանի խնդրամքին վրայ ար-
տագրած եւ ամբողջած է:

Մատենաս է Գիրք Ձեռնագրութեան,
ուր կան.

Թղ. 2ա—3ա. (Այլ՝ նոր գրչէ). Համա-
ռօտ պատմութիւն դարձին Հայոց ի քրիստո-
նէութիւն առ Տրդատաւ. Սկիզբն բարեպաշ-
տութեան Հայաստանայց ունիմք իմանալ:

Թղ. 5ա—28բ. Կանոնի կաթողիկոսի
ձեռնագրութեան: — Թորժամ Հանդերձեալ
լինին բարձրացուցանել զոք ի պատիւ կաթո-
ղիկոսութեան Տանն Հայոց, նախ ընտրել
պարտ է ըստ կաթողիկէ եկեղեցեացն սահ-
մանի...

Թղ. 30բ. Այս են նիւթք եւ պետք սրբա-
լոյս մեռունին: Պաշասանի փայտ ու հունտ...

Թղ. 31ա—60բ. Կանոնի Աւրհուրեան
սրբոյ Միոռնին: Այսպէս արասցեն. Յաւուր
մեծի Էնթոջն ի ժամ սուրբ պատարագին
զսուրբ միոռն թափեն յաման արծաթի...

Թղ. 60բ—99բ. [Եպիսկոպոս Գրչէ].
Թորժամ Հանդերձեալ յինին եպիսկոպոս կա-
ցուցանել զոք, ամենայն ժառանգաւորք յե-
կեղեցւոյն բոլոր բնակցաւք դաւառին...

Թղ. 100ա—բ. (Այլ նորագոյն գրչէ):
Վասն օծման կաթողիկոսաց. Նախ զի ասէ
Ըռուրենեաց պատմութիւնն ՁԺԵ ԹՎին Հայոց
ի Մամեստիա օծեցին զՅաղոր կաթողիկոսն
(եւ մատնացոյց կ'ընէ թէ ինչպէս պէտք է
օծել կաթողիկոսը):

ՅԻՇԱՏԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.

Թղ. 99բ. Գրեցաւ ձեռնադրութեանն
գիրս ԹՎին ԹԿԼ. Նոյեմբերի ԺԲ՝ Առ-
տուած ողորմի Յովնանէս վարդապետին,
որ քաղութեամբ յալիթեաց դիւր թշնա-
մին եւ ի նեղ ժամանակն զայս գիրկըս
կատարեց. Աստուած բարով վայել տա-
ցէ նմա. ամէն. Հայր մեր որ:

447

ԺՈՂՈՎԱԾՈՑ

Հին Թիւ ԼԳ — ԹՃԾԲ — 1703

ԹՈՒՎԹՔ՝ 240: — ՄԵԾՈՒԹԻՆ՝ 20,2 × 14,5: — ԴՐՈՒԹԻՆ՝ Երկսիւ, 15 × 5 + 5 = 10: — ՆԻԻԹ՝ րօւղք: — ՏՈՂՔ՝ 25: — ԿԱԶՄ՝ կաշի փայտեայ, զրօշմաղաքացած: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ յաւ: — ԴԱՍԱՐԿՔ՝ 1ա—բ, 3բ, 15բ, 140ա: — ԳԻՐ՝ Յօտք—շեղագիր մօմբ: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ կարմիր: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԹՃԾԲ (= 1703): — ՏԵՂԻ՝ եւ ԳԻՂ՝ ամծամօր: — ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՆ՝ ԹՂ—101բ:

Մատենան է ժողովածու, ուր կան.

ԹՂ. 2—3ա. Ցանկ բովանդակութեան:

1. ԹՂ. 4ա. Տեսիլ սուրբ վարդապետին Յոհաննոս որ մակառար է կոչեմ (Ո): — Դարձեալ թականակ^(*) Հայոց [նշլ] (անընթեռնի) ամին եւ թաղաւորութեան Յունաց Վասլի լեղի եւ թերկինս ահաւոր նշան... ԹՂ. 5բ. Դարձեալ ի թվականութեան Հայոց ՆՃՃԵ խաւարեցաւ արեղակն ահաւոր եւ սոսկալի...

2. ԹՂ. 7բ—10բ. Տեսիլ սրբոյն Արամիւսի Աղէհսմոյրի Հայրապետին: — Ամենեցունց Աստուած քանչեքի որ տեսիլ մարդարէից...

3. ԹՂ. 10բ. Աւդեան Աստուած. առ ընթերցողսն: — Ով աստուածասէր սիրելիք եւ ցանկալիք եւ քան զականս պատուականս, ի սուրբ Հոգոյն, ով ոք որ սիրէ զսրբութիւնն սուրբ սրտիւ, պարտ է որ խորհի... (Նրատականք), Նոյնը 192ա—193բ:

4. ԹՂ. 13բ. Այլ վասն Առաջաւոր պահոցն Գինչ Հարցանելի է. նախ թէ վասն էր Ե որ պահք անտուղ...

5. ԹՂ. 16ա. Քարոզ Յունան մարգարէին, որ ասէ Ահա Գ աւուրք... — Նիսի էր քաղաքն մեծ...

6. ԹՂ. 24բ. Քարոզ ի բան Սողոմոնի որ ասէ. Որ դանձն իւր ոչ բռնկէ... Անձն բանական հոգին ասէ...

7. ԹՂ. 32ա. Քարոզ ի բան Սողոմոնի, որ ասէ. Մահ եւ կեանք ի ձեռն լեզուի է... Առաջին խրատ վասն մարմնաւոր կենացս է...

8. ԹՂ. 40ա. Քարոզ եւ պատմութիւն Գողայ եւ Մաղոքայ: Յետ դարձի գերութեանն Բարեկացոց...

9. ԹՂ. 47բ. Յաղագս Թէոդոսի թաղաւորութեան թէ որպէս եղեւ: Վաղէր կայսր ըստ արժանի խորհրդոյն զաւետարանական զեհնոյն աստէն բերելով զօրինակ...

10. ԹՂ. 49բ. Վարք Երանելոյն Քսենոփայ եւ զուգակցին իւրոյ եւ երկու որդոցն: Երանելին Քսենոփոն էր ի Կ. Պօլիս եւ էր մեծատուն իշխան...

11. ԹՂ. 50բ. Վասն ոչ առնել ի կնոնք եւ ի պտուկն դուստնն: ի կնոնքն եւ ի մկըրտութիւնն ոչ է պարտ արբնայ քրիստոնէի եւ ոչ ի պսակն զուսան բերել... (Եովհնիսիկայի):

12. ԹՂ. 52ա. Քարոզս այս Աւետարանէ: Արթուն կացէք զի ոչ գիտէք յորում ժամուտէր տանն զայցէ... Նախախնամութիւնն Աստուծոյ եւ բարեբարութիւնն նորա յամենայն ժամ յայտնի է առ իւր արարածս...

13. ԹՂ. 55ա. Դիր կանոնական մեծի քաջ զիտնականի երանելոյն Բարսեղի ճպտակոպտապետի, Բան առ սուրբն Ակակիոս: — Արտաքնեալ յեկեղեցոյ որ ամենեքեան հերձուածողքն կոչեցան...

14. ԹՂ. 62ա. Դարձեալ սրբոյն Բարսեղի դիր կանոնական առ քահանայն Դիողորոս յԱնտիոքայ, վասն հեռանալոյ յազգակցութեանէն ասացեալ է: Ձայս իմն առաւել հարկ է մարդ, եթէ դատիցի յօրինացն ինչ...

15. ԹՂ. 63ա. Բարսեղի է դիր կանոնական վասն պկապէս եւ բիւրապատիկ ախտից. գլուխ ՄԾԲ: — Թէ ոք ապականէ յանկարծօրէն...

16. ԹՂ. 85բ. Ներսէսի կանոնք է վասն քահանայից ասացեալ է: — Մի ոք ի քահանայից պատարադողաց յոսկակութիւն ունեւ լով ի սրտին ընդ ունեմք մատիցէ յաստուածային խորհրդոյն կատարուին...

17. Թղ. 93ա. Երանելոյն Յսիանմուս Սս-կիրքնալի ասացեալ է ի Մեկնութիւն առա-կաւոր բանին որ ասէ. Այր մի իջանէր ի յերուսաղէմէ յերէքով... — Այրդ զեղամ ասէ վասն կատարեալ հասակին...

18. Թղ. 98ա. Դրիզոր վարդապետի քա-րոզ վասն հիւրընկալութեան. ասէ առա-քեալն Քրիստոսի, թէ զՀիւրասիրութեան զհետ երթայք. եւ գիտելի է յօրինակաց...

19. Թղ. 100ա. Պատմութիւն եւ սքանչե-լ(ազործ)ութիւն Ս. Մարիամու Մարգարի-նա(ցւոյն) ... Յետ համարտեալոյն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի...

20. Թղ. 102բ. Երանելոյն Եկլիմի ասա-ցեալ վասն պահելոյ զկիրակին. — Պատուե-ցէք զօր կիրակին...

21. Թղ. 106ա. Յովհ. Մանդակունցւոյ շրամբանելոյ զբահանայս եւ զվարդապետս. — Մթերք սղոյ...

21ա. Թղ. 112ա. Գեորգի վարդապետի ասացեալ է վասն Հաղորդութեան. — Ար-եամբն Քրիստոսի փրկեալ եւ աղատեալ եղ-բայրք իմ ի Քրիստոս, վասն զի պարտ է քրիստոնէին խոստովանել...

21. Թղ. 116ա. [Յովհ. Երզնկ.] Յաղագս շնութեան եւ պոռնկութեան. Քրիստոնեայք մի անկցին յախտ շնութեան...

Ինց. Յաղագս զոգութեան (Թղ. 118բ.) (Երկուքն ալ քաղածք Նրզնկացոյ իրաւո-րէն):

22. Թղ. 120ա. Պատճառք առաջաւորաց պահոցն. Վասն այսորիկ սոսի պահք առաջա-ւորաց, քանզի արարին Աստուած...

23. Թղ. 121բ. Ս. Յովհ. Մանդակուն-ցոյ Հայոց կաթողիկոսի ասացեալ է վասն պնդութեան պահոցն. — Աղղոյ եւ օգտա-կար...

24. Թղ. 126ա. Նփրեմի խորին ասորոյ վասն քառասնորդաց պահոց. ի չափոյս փա-ռաց քոց Տէր ընթանայ...

25. Թղ. 130բ. Եր. Նզիշէլի ասացեալ բան չափաւոր եւ օգտակար հոգւոց համայ-նից. — Ով աստուցեալ հայրք իմ եւ եղ-բայրք ծառայք Քրիստոսի եւ ծառայակիցք իմ հոգւոյս, մի ոք վհատեացի վասն շար զոր-ծոց...

26. Թղ. 134բ. Յաղագս հպարտութեան. Արդ այսուհետեւ փախերուք ի հպարտութենէ եւ յախակալութենէ... [Վարդանայ Այդեկ-ցոյ թուի]:

27. Թղ. 138ա. [Յովհ. Երզնկացի] Վասն բարեոք սնուցանելոյ զտղայս. Արքութեամբ եւ անարատութեամբ պարտ է սնուցանել քրիստոնէիցն զդասակա իւրեանց...

28. Թղ. 139բ. Բանք օգտակար եւ խը-րատք օղէչահք եւ պիտանիք. Ահաւասիկ ժա-մանակ ընդունելի... (Այդեկցւոյ):

29. Թղ. 144ա. [Յովհ. Երզնկացի]. Սուտ ասելի եւ սուտ վկայել. Եւթներորդ կա-նոնք զրեմք վասն այնոցիկ...

30. Թղ. 146ա. Քարոզ Երից մանկանց. — Եւ զի յառաջ քան զղերութիւնն Թարեյաց-ւոց աղգն Խարայէլի մուրեցեան...

31. Թղ. 154բ. Անծերանալի մնայր Ա-ղամ ի զբախտին. — Արդ զայս պարտ է զի-տել թէ որով հասակաւ յոռնեն...

32. Թղ. 155բ. Հարցումն վասն հրեշտա-կաց. Զինչ պատճառ է որ հրեշտակք մեղան-չեցին. Աստուած մարդն փրկեաց...

33. Թղ. 161ա. Քարոզ ի բան Աւետա-բանին որ ասէ. Օն արիք պնացուք. Հրա-մայլ մարդարէն Միքայլ...

34. Թղ. 171բ. Քարոզ ի բան Դանիէլի մարդարէին որ փոխեցաւ Թապաւորն ի կերպս զազանաց. — Եւ զի թապաւորն Նարուգո-դոնոսոր յորժամ ետես զհրեշտակս...

35. Թղ. 178բ. Վասն Պահոց ասացեալ է սուրբն Բայրեղ Կեսայրացի. Շարաթ տուաւ Հրէից ազգին...

36. Թղ. 181բ. Եթէ կամիս որ պտուղք ծառոցն որ առանց կուտ լինի որպէս խաղող եւ զեղմն... (զեղազիր). Նայնք թղ. 191ա.

37. Թղ. 182ա. Յաղագս հարցանելոյ զբախտին. Եթէ հարցանէ ոք թէ որչափ մեծ է զբախտն ասեմք...

38. Թղ. 186ա. Վասն մեծին Արմէնիեն, Հայաստանեայց, այն ոյժմ Քուրթիստան եւ Թուրքմէնի ասեն, որ յոռաջն անուանէին Սեծ Հայք... (Ժէ. զարու մարդու աշքով զիտուած Հայոց ժամանակակից կեանքը, հետաքրքրական). (Հաւաքօրէն Յովհ. Ա-մասիացոյ):

39. Թղ. 188թ—191թ. Վասն Նիգրայառուկայ բրազիլացի ընտելացնել Նիկարագուայի բրազիլացի, ոչ է առնելի պտղաբեր...

40. Թղ. 194ա. Զոր վկայեաց առաջի Պիլատոսի: Ի ժամանակի ութնատասնև-րորդի թագաւորութեան Տիրերեայ կայսերն Անայ եւ կայարայ Սիմոն... եւ այլք ի Հրէիցն առաջնորդացն եկին առ Պիլատոս եւ ամբաստան լինէին վասն Յիսուսի...

41. Թղ. 200թ. [Յակոբ Սրճեցոյ]. Վազարու Յարութեան է: Բաց զըրթունս իմ խօսելով վասն թո, Որդի Աստուծոյ, զի քեւ բարբառին ամենայն բանաւորք... Վերջ՝ Իւրաքանչիւր ոք առ զօրութեան իւրոց զործեաց առ ձեռեալն ի փառաբանութիւն Որդւոյն Աստուծոյ:

42. Թղ. 207ա. Պատմութիւն Համառօտ Եղիեայ մարգարէին: Եղիայ Թեապացի էր յազգէ...

43. Թղ. 223թ. Վասն բազում պատճառի յաղաղս կալի է մեզ <յաղօթս> ի հասարակ աւուրս: Նախ զի որպէս կերակուր մարմնոյ է...

44. Թղ. 225թ. Նորին վասն կարգաց աւթից ի բանն որ ասէ. Տէր էթէ զըրթունս...

45. Թղ. 229թ. Պարտ է քրիստոնէին որ ամէն իւր անկամ մի հաղորդի...

46. Թղ. 230թ. Յովսէփ քաղաքպետի արդարոյ: Եւ իբրեւ երեկոյ եղև եկն այր մի որում անունն էր Յովսէփ...

47. Թղ. 235ա. Սուրբ կղեմայ հայրապետին որ եղիտ ի մէջ ծովուն դպատանեակ ժանուկ: — Սուրբն կղեմէս էր ի քաղաքէն Հոռմայ...

48. Թղ. 236թ. Նահատակութիւն Նոր Նահատակին սրբոյն Գարրիէլի: Սա էր հաստով քրիստոնեայ... աղղաւ հայ... յերկրէն Տիմրիկու ի կեղջիկ Սուրբապիլու, ծրնեալ եւ սնեալ ի մայրաքաղաքն Ղալաթիայ... Կտարեցաւ սուրբ վկայն Քրիստոսի Գարրիէլ Քիլիս ՌճԺԱՆ (1662) սեպտեմբերի ամսոյ ժի, յաւուր չորեքշաբթի:

49. Թղ. 238թ. Յաղաղս խոստովանութեան է: Եւ արդ սրտազկտն Աստուած...

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

1. Թղ. 191. Թիլիս ՌճԺ ու Բն աւարտեցաւ զիրքս ձեռամբ անբանեալ եւ անարժան մեղաւոր սեւերեւ որ ոչ եմ արժանի միոյ Հայր մեղայի...

2. Թղ. 239թ. Այս գիրքս շնորհաց ինձ Գէորգ աղան վասն ընթերցելոյ...

448

ԲԱՐԴՈՒՂԻՄԵԱՅ ՎԵՑՈՐԵԱՅԻ

Հին Թիւ ԼԴ — 1672

ԲՈՒՂԲՔ՝ 165: — ՄԵՇՈՒԹԻՒՆ՝ 20.6 × 14.5: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միակում 14.5 × 0.5: — ՆԻԻԹ՝ քաղք իսաստան: — ՏՈՂՔ՝ 32 — ԿԱԶՄ՝ կաշի, փայտ: — ՀԱՆԳԱՆԱՐՔ՝ տեղ տեղ խոնաւութեմ զմաստեմ, կազմը եւս: — ԴԱՏԱՐԻՒՄ՝ Թղ. 1-ի, 141թ. 142թ. 160-61, 162թ-165: — ԳԻՐ՝ Յոսեփիւսի մանր: — ԿԻՍԱՆՈՐԱՆ՝ Տա, սովորական: — ԶԱՎԱՅԻՒՄ՝ պարգ: — ԼՈՒՍԱՆՅԱԶԱՐՔ՝ ութի, պարգ: — ԽՈՐԱՎՈՐԹ՝ կարմրագիր: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1672: — ՏԵՂԻ՝ Նոր Զուգայ: — ԳԻՒՅ՝ ամծամբ: — ՅԵՆԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ 73ա, 162ա:

Մատենան է Գիրք յաղագս վեցօրեայ գարծոց արարչութեամբ Բարդուղիմէայ.

Թղ. 6ա—7թ. Ցանկ:

Թղ. 8ա—141ա. Գիրք յաղագս վեցօրեայ գործոց արարչութեան: Աջանչիլի եւ զեւ զիտութիւն թո ասէ սաղմոսեկոյն Դաւիթ:

Թղ. 143ա—159թ. [Աղգարանութիւն Նահաւարց յԱղամայ եւ ոյսր ցԳրիստոս. ագղածառերով]:

Թղ. 162ա. Էս Ներքոյ գրեալս իմ Յովաննանիս գրքերին թասլիլն այ:

ա. Նոր կտակարան.

- ա. Շարական.
- ա. Առաքել պատմագիրք.
- ա. Յիսուս Որդի
- ա. Պզտիկ ստամփայ Սաղմոս.
- ա. Քերականութիւն տրամարանու-
թեամբն.
- ա. Վեցօրէից ձեռագիրք.
- ա. Ռադամի գիրք.
- ա. Տետր պատմայ Հոյովին չիրածն, որ
է Տրամարանութիւն.
- ա. Տումար Հայոց մաղաղաթ.
- ա. Գիրք ազգարանութեան որ այսօր ի
վերայ սորա գրի.
- ա. Մատեն.
- ա. Տետր մեծ կանօն ի վերայ ձեռացեալ
որ կոչի Կողբցի:

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ.

1. Թղ. 73ա. Փոքր թվին ԿԶ. 66
Շամա ժ գրվեցաւ:

2. Թղ. 162ա. Այս գիրքս որ կոչի
Վեցօրեայ արաշութեան գիրք եւ Ազգա-
րանութիւն ընդ մէջ շարհուսեալ, թվին
Փրկչին 1775, մայիս ամսոյ մէկ զնեցի
ի Սահակ Կօչկակար կոչեցելոյ քորն Վիլ
ըստակի. Տէր Յիսուս վայելուն
տացէ Զուղայեցի Գալստանի որդի...
Կարապետիս... եւ յետ իմոյ եղիցի յի-
շատակ աղգականացս:

3. (Կողիմ վրայ խորաքանդակ դրոշ-
մութեամբ). ԹիշաՏակ է Դիւքին եւ որդոյն
Յոհաննէս. Ռժիէ (= 1678):

449

ՄԱՏԹԵՆՈՍ ՈՒՌԼԱՅԵՑԻ

Հին Թիւ ԼԵ — Ռժիէ = 1699

ԹՈՒՂՔ՝ 290: — ՄԵՇՈՒԹԻՒՆ՝ 21 X 15,3:
— ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միապիւս, 14 X 9,5: — ՆԻԻԹ՝
բուլք լաւ, — ՏՈՎՔ՝ 27: — ԿԱԶՄ՝ կաշի - տախ-
տակ. սիրում գրռմագրեցեալ. լաւ պահուած
միայն քէ փակեմքերը համուած եմ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝
լաւ, քիչ մը քոք տեսած: — ԴԱՏԱՐԿՔ՝ 1ա-2ր, 15ա-
20ր, 28ր-290ր: — ԳԻՐ՝ ճոտրգիք յստակ: — ԶԱՄ՝
ԳԱԳԻՐՔ՝ վախճալ: — ԼՈՒՍԱՆՅԱՅԱՐԳՔ՝ ունի շատ
եւ տիրում — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ կարմիր — ԺԱՄԱՆԱԿ՝
Ռժիէ (= 1699): — ՏԵՂԻ եւ ԳՐԻՑ՝ անձամբ: —
ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ քղ 288ա. 21ա:

Պատմութիւն Մատթէի Ռեհայեցոյ եւ
այլ գրութիւնք:

Թղ. 4ա—29ր. Յանկ գրոցս, յե. հա-
տուածներով:

1. Թղ. 21ա—29ր. Կերպ խոստովանու-
թեան: Աս ի վերակոչել ի միտս դամենայն
մեզս գործեցեալս, զնեղիս եւ զմահացումս,
վասն բարութեւ եւ կատարեալեայ խոստովա-
նելոյ, վարդան Յուսեփեան, առ որ ընթեռ-
նու... (յամէ 1684):

2. Թղ. 29ր—50ա. խոստովանարան կամ
ամբաստանարան ըստ կարգի պատուիրա-
նացն տասանց պատգամացն եւ Լեթանց մե-

ղաց գլխաւորաց: Թարգմանեցալ ի Յահան-
նիսէ վարդապետէ ի փառս Աստուծոյ: Ա-
խրատ կամ ուսուցումն: — Ապաշխարողն
ուղղափառ յառաջ քան թէ երթայցէ... Ա-
Ե. զԼ.:

3. 50ր—70ր. Թուղթ սիրոյ եւ միայրա-
նութեան, շարադրեցեալ Կղմէս աստուա-
ծարան վարդապետէ: [Օրինակութիւն Կղմ-
մէս Գալմուսի աշխատութեան, սկզբէն
մինչեւ Գր. Լուսի մահը]:

3. Թղ. 70ր—117ա. Յաղագս դարմից Ս.
Գրիգորի Լուսաւորչին եւ Տեախ Ս. Լեւոնի-
սի... Յովն եւ տասաներորդի ամին մեծին
Տրդատոյ թաղաւորին Հայոց... [Մեսրոպ
երէցի]:

4. Թղ. 117ր—288ա. [Մատթ. Ուրհա-
յեցոյ Տարեգրութիւն]. Իսկ ընդ աւուրան
այնոսիկ եւ ի յամին ԼՍ. Եղև սով սաստիկ
ի բազում տեղիս... Վերջ՝ Յայսմ (Ռժ) ամի
առաւ մեծ եւ անուանի քաղաքն Դուին ի
թաղաւորէն Վրայ Գուրգէ բռնութեամբ...
եւ ինքեանք զարժան մեծաւ աւարաւ եւ զե-
րութեամբ յաշխարհն իրեանց:

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ.

1. Թղ. 288ա. Փառք... որ ետ կա-
րողութիւն մեղուցեալ անձինս հասուցա-
նել աւարտ զժամանակադրութիւնս
դայս թվին Հայոց ՌժՆԸ, նոյնմբերի ամ-
սոյ ին:

2. (Այլ գրչէ). Իսկ յետ ամաց ութ-
սունից եւ ութից եղև Վերստին օրինա-
կեալ ի նաւահանդիստ քաղաքն Լիկուռ-

նա յԱնկուրեցի Հայր Կարսպետէ միա-
րանէ Հայոց հարանց Լիբանանու վերա-
տեսուէ հոգաբարձուէ Հայոց ի նոյն
քաղաքի եղելոց. եւ յամի տեառն 1787:

3. Թղ. 21ա. (ի լուսանցս). Յի-
շատակ է Ամղեցի Զատորճի խօճայ երե-
միայի դուստր Սողոմէ խաթունին ի
դուռն վանաց Ս. Գրիգորի Լուսաւորչին
ի Հոսմ. ՌԶՀԲ (= 1772):

450

ԳԻՐԲ ԶԵՌՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Հին Թիւ 12 — ԺԶ-ԺԷ Դար

ԹՈՒՂԹՔ՝ 75: — ՄԵՄՈՒԹԻՒՆ՝ 20.8 × 14.2:
— ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին 15 × 9.5: — ՏՈՒՔ՝ 23:
— ՆԻԻԹ՝ բազր հաստատում: — ԿԱԶՄ՝ փայտ կաշե-
պատ, դրոշմազարդուած: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ քաշա-
յաւած, տեղ տեղ պատռտած, կազմը շատ վնասուած:
— ԴԱՏԱՐԿ՝ 1-4, 68թ-75: — ԳԻՐ՝ բալորգիր, յըս-
տակ: — ԽՈՐԱՆ՝ 5ա, 13ա, 22ա, 27ա, 29ա, 30ա,
35ա, 46ա 60ա. զուգաւոր: — ՆԿԱՐ՝ զուգաւոր եւ
բաւական յաջորդ: Տե՛ս բնագիրը՝ վարը: — ԶԱՐ՝
ԴԱԳԻՐՔ՝ օւթի, ցարգ: — ԼՈՒՍԱՆՅԱԶԱՐԴՔ՝ օւթի,
սովորական: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ կարմիր: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝
ԺԶ/ԺԷ դար: — ՏԵ՛ՂԻ եւ ԳՐԻԶ՝ անձանօք: — ՅԻ-
ՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ Թղ. 5ա:

Մատենան է Գիլի Զեռնադրուրեան (Ա-
ռաքել Սիւնեցւոյ):

Թղ. 5ա—12ա. (Որագիրը կը պահւի).
Արդ ըստ կարդի ժամանակին... «Որատք
հարկաւորք»:

Թղ. 13ա—21ա. Հարցաքննութիւն նուի-
րելոց:

Թղ. 22ա—34ա. Փոքր աստիճանք: — Թղ.
35ա. Սրկ.: — Թղ. 46թ. Քահանայութիւն:

Նկարք՝ 12թ. Եպիսկոպոսն առջևիւր նուի-
րեալները՝ ծնրադիր:

Թղ. 21թ. Եպիսկոպոսը առջևիւր ծնրա-
դիր կղերիկոսք:

Թղ. 24թ. Եպիսկոպոսն Աւետարան ի ձե-
ռին Ընթերցողութիւն:

Թղ. 26թ. Եպիսկոպոսն դաւաղան ի ձե-
ռին Երդմեկցուցչութիւն:

Թղ. 28թ. Եպիսկոպոս դաւաղան ի ձե-
ռին Զահրնկալութիւն:

Թղ. 34թ. Եպիսկոպոս դաւաղան ի ձե-
ռին Սարկաւալութիւն:

Թղ. 45թ. Եպիսկոպոս դաւաղան ի ձե-
ռին Քահանայութիւն:

Թղ. 59թ. Եպիսկոպոս դաւաղան ի ձե-
ռին Քահանայութիւն:

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ.

Թղ. 5ա. (ի լուսանցս). Գիրքս է
կրօնաւորացն Հայոց Լիբանանու, զոր ե-
րբը ընդ իւր ի Լիբանանէ Հ. Կարա-
պետն, որ յետոյ եղև յամի Տեառն 1772
Ժողովրդապետ ազդիս Հայոց ի Լիվօրնօ
քաղաքի մնալով միշտ միարան հարց Լի-
բանանու: (Հմտ. եւ Թղ. 68ա.):

451

ԺՈՂՈՎԱԾՈՑ

Հին Խիւ ԼԸ — ՌՁԱ = 1632

ԹՈՒՎԹԻՆ՝ 185: — ՄԵՆՈՒԹԻՆ՝ 20,2 X 13,2: — ԳՐՈՒԹԻՆ՝ միասին 16 X 9: — ՏՈՂԹ՝ 22: — ՆԻԻԹ՝ հաստ քուրք: — ԿԱՋՄ՝ կաշեպատ տախտակ, դյուշ-մագաղցեթով: — ՄԱԳԱՂԱԹԵԱՑ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 1 մագաղցթ, հատած մը Աւետարանէ մնարպետ տառերով: ՀԱՆԳԱՄԱՆԹ՝ բզբեր ինկած, տեղ տեղ կազմալոյծ եւ վնասուած: — ԳԻՐ՝ բոլորգիր յստակ: — ԽՈՐԱՎ՝ ԳԻՐԹ՝ կտրմիր: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՌՁԱ (= 1632): — ՏԵՂԻ՝ Զուգա՝: — ԳՐԻՉ՝ Յովհաննէս: — ՅԵՇԱՏԱՎԱԳՐՈՒԹԻՆԹ՝ Թգ. 179թ. 164թ. 170թ. 9թ. 9ա:

Մատենան է ժողովածոյ. ուր կան.

1. Խղ. 1ա—9ա. [Յաղագս բնութեան մարդոյ. Սիլվեր պակաս, այժմ կը սկսի ||| այնպէս եւ առաջին հայրանն կերակրոյն աղ-նըստոյն եւ պարպակոյն դուշտիկն նախ ի զլուին ելանեն եւ անդի դարձեալ կրկին հաւելաւ որպէս զոսկի քրոց. եւ զամենայն աւելորդս արտաքս հանէ... Եւ արդ կադ-մեայ Աստուած զըզնդն զիջին, զի մի ի ջեր-մութենէ յորովայնէն ի զլուին ելանէ վը-նասէ զըզնդն... Վերջ՝ Խէպէտ եւ ինքն ան-կարօտ է եւ անմարմին այնպէս ի ցանկու-կութիւն եւ ի հնչողութիւն մարմնոյ:...

2. Խղ. 9բ—25ա. [Վարդանայ աշխար-հացոյց]: Այս է աշխարհացոյց: — Նախ քան զամենայն խնդրեցուք եղեալքս զին... Վերջ՝ այլ բազում աղբ եւ քաղաք եւ աշ-խարհ, զոր անօգուտ համարիմ զշարա-զրեկն զցգա. վասն որոյ ոչ կամեցայ զրեւ:...

3. Խղ. 26ա—27բ. [Աշխարհացոյց Մ. Խորենացոյ. անխորադիր, կից Աշխարհա-հացոյցին Վարդանայ]. Յաղագս աշխարհա-զրութեան յաստուածային դիրս ոչ ուրեք զը-տանեմք ճոճով ասացեալ... Վերջ՝ Խղ. 27բ. եւ ամենայնքն Դ պոստոս, որ է միջին նա-հանգացն:

4. Խղ. 27բ—78բ. Վասն մեծի նախա-բարութեան Արարչիկանց եթէ ուստի էին եւ որպէս եւ վասն զալոյ նոցա յայս աշ-խարհս եւ վասն բազում բանից եւ զործոց զրոյցք յովոյք: — Յիս(կ)րան նահապետու-

թեանն աշխարհիս Հայոց եւ Վրաց... Վերջ՝ Որպէս թէ զիւր աղբ յաղ(ր)դէ եւ պատուէ եւ կամ կարծիք ինչ տացի թէ աւելի ինչ: (Տեղ տեղ թղթեր ինկած):

5. Խղ. 79ա—177ա. Պատմութիւն սրբոյն Նիքիտէի հայրապետին: Յուժեւտասն ամին Տրդատա նստաւ յաթոռ սուրբ առաքելոյն Թաղէոսի Լուսճորիչն Հայոց սուրբ Գրիգոր... Վերջ՝ առ յապա մինեւ ի լրումն ժամա-նակաց:

Խղ. 137ա. Տեսիլ մեծին Ներսէսի յաղագս աղբին Նևտողաց տիրելոյ ամենայն աշխարհի եւ յաղողելոյ մինչեւ ի սպառ: Իր-բեւ արբուց Պապ արքայն Հայոց զրաժակ մահու սրբոյն Ներսէսի...

Խղ. 151ա. Յաղագս պիղծ Նեոնի յայտ-նելոյ ընդ նմին եւ կործանմանն: Արդ իրբեւ պատմեաց մեծն Ներսէս վասն արձակման աղբին Նևտողաց...

Խղ. 164բ. Յաղագս վաղճանի սրբոյն Ներսէսի հայրապետին: Արդ զայս ամենայն լուեալ ի սրբոյն բաղմութեան ժողովոյն...

Խղ. 170բ. Վասն քաջին Մուշեղա մա-հուանն...

Խղ. 176բ. (Եփեսոս) ի ՆժԶ Թուակա-նին Հոց եւ ի վերադիտուութեան Տեսոն Վահանայ Հայոց կաթողիկոսի եւ յամա Աշո-տոյ Բաղրատունոյ Հայոց Թաղաւորի ի տա-նէն Շիրակա, եւ (Ես) Մեսրոպ նուաստ քա-հանայ ի Վայոց Ձորո ի պեղջէ Հողոցմանց... Վերջ՝ Խղ. 177բ:

6. Խղ. 178բ—179բ. Դարադուլս եթէ կամիցես զիտել: — Յառաջին զարուն Ենտիք փոխեցո. Երկրորդ զարուն ջրհեղեղն եկեալ... Վերջ՝ ի Մընդենէն Քրիստոսի ի Նիխիաի ժողովին ՅԻԲ. ի Կոստանդինուպոլսի ժո-ղովն (զատարկ) անդի յեփեսոսին Մ:

7. Խղ. 180ա—185բ. (Նոտրդիր). [Վասն Հարցմանց] անորինաց զանազան պատաս-խանիք, զոր խնդրեալ բարեպաշտին Արիսու-ղոմայ եւ պատասխանեալ վարդապետին Մա-

քէոսի: Յաստուածային դիրս զրեալ է բլ պատրաստեցէք տալ պատասխանի... (չա-րունակուած կից զետեղուած մազաղաթեայ պաշպանակին վրայ):

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ.

1. Թղ. 179բ. Թիլին ՌՁԱ. Փոսնդի 1632: Փառք... Արդ զրեցօ աստուածա-յին բիւրաստանս որ կոչի Աշխարհա-ցուց եւ Արպելեանց եւ այլ բազում պատմութիւն սրբոց հաւաքեալ կայ ի սմա որպէս զծաղիքս ի բազմաց ժողո-վեալ եւ եղեալ այստ: Էւ եւ Յովհաննէս Ջողայեցիս ըստապայ ի նախնեացն Յո-վանէս արեղային. զոր բազում քանքով դրչադրաց. ի Շաւշ քաղաքիս որ է Լս-պահան, ի գաւղս Ջողա: Էւ յիշատակ ծըննդաց իմոց Մատուրին, Քանդու-աէ: Դարձեալ յիշեցէք ի Թափուր զոր-ծոց եւ բարեաց յիւնան (ունայն) Յո-վանէս եւ զկողակիցն իւր զՓաշայրէկն: Տէր Աստուած բարով վայել տացէ եւ յերկար ժամանակ մինչեւ ի խորին ծե-րութիւնն. ամէն. Հա(յ)ր մեր:

2. Թղ. 164բ. Ողորմեա Քրիստոս Աստուած ստացողի սուրբ զրոցս Յովա-նէս արեղային եւ ծնողացն հօրն տէր Գրիգորին եւ մօրն Թուրուանին եւ եղ-բարցն տէր Յոհանիսին, տէր Յակոբին եւ միւս եղբարցն իմոց որ հանդուցեալ են առ Քրիստոս՝ Զարհապն, Ղարէն, Կիրակոսն, որ սրախոյխոյ եղեալ ի յազ-դէն Նետողաց. եւ Այտիչէն յիշեցէք ի Քրիստոս եւ Աստուած ողորմի ասացէք եւ Աստուած ձեզ ողորմեացի. ամէն:

3. Թղ. 170բ. Ողորմեա տացողի սուրբ զրոցս զտէր Խաչատարն, զՓլէ, եւ ծնողացն իմոյ 'Իրիգորին, Թուրուան-դին. եւ եղբօրն Ալէքսանիլն եւ եղբօրոր-դոյն իմօ Փանոսին: (Ընդգծուածները քերական են մօր գրեւած են ուրիշ գրչէ):

4. Թղ. 9բ. (Ի լուսնցս, այլ գրչէ) Եւ մեղաւոր եւ շանաթա(ն) Սահագէս զրեցի Արքիպսսին կէտին փոքր:

5. Թղ. 9ա. (Նոսր) Արդ յիշեցէք ի Տէր զտէր Քաշատուր որ ստացա զսա հալալ. ||| ոց իմոց եւ կողակցուն զՓլէ) ||| զին զաւակ Ստեփանոսն. ոյ որ յիշէ ըրչեալ լիցի...

452

ՄԱՇՏՈՑ

Հին Թւ. ԼԹ — ՌՃԻԵ (= 1676)

ՌՈՒՂԹՔ՝ 4եջ 5629 = 278: — ՄԵՆՈՒՌՈՒՆ՝ 19 × 13,5: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին 14.5 × 9: — ՏՈՂՔ՝ 22: — ՆԻԻԹ՝ բուրբ, բարակ ամուր: — ԿԱԶՄ՝ կաշի, տախտակ, դրոշմազարդուած: — ՀԱՆ-ԳԱՄԱՆՔ՝ լուս. տեղ տեղ խոնարհութիւն տեսած, սեռ-ցած: — ԳԻՐ՝ քոյրդիւր, յստակ: — ԿԻՍԼԵՈՒՄՆՔ՝ 1ա, 78ա, սովորական: — ԶԱՐԳԱԳԻՐՔ՝ պարզ: — ԼՈՒՍԼԵՆՅԱԶԱՐՔ՝ քանի մը հատ: — ՆՈՐԱԳԻՐՔ՝ կարմիր: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՌՃԻԵ (= 1676): — ՏԵՂԻ՝ Զուգա՞յ: — ԳՐԻՉ՝ Ստեփան: — ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒ-ԹԻՒՆ՝ Թղ. 276ա:

Մատենան է Մաշտոց, ուր կան՝

1. Թղ. 1ա. Կանոն Մկրտութեան: — Յօրժամ տղայն ութօրեայ լինի:

2. Թղ. 17ա. Կանոն եւ կարգ նշան առ-նելոյ եւ մատանի տալոյ, որ ձեռնագրունք ասի ամենայն քրիստոնէից առհասարակ: Առնու գիւնային մատանին եւ հարսին մա-տանին...

3. Թղ. 24ա. Կանոն պսակ զնելոյ (Հալաւ օրհնել): — Յառաջ առնու քահա-նայն զխաչն եւ զՄաշտոցն...

4. Թղ. 31բ. Կանոն պսակի: Գան ի դուռն եկեղեցւոյ եւ քահանայն ապրապարէ զհարսն ի փեսայն...

5. Թղ. 45ր. Կանոն հաղորդ տալոյ : Առնու թահանայն զփրկական խորհուրդն...

6. Թղ. 52ա. Կանոն զամենայն վախճանեալ տղայն որ ի ժ տարուն ի վայր են առ Քրիստոս յուղարկեն...

Թղ. 65ա. Ողբ ի նաղաչ Մկրտչէ եպիսկոպոսէ վասն տղայոց : Արարիչն արարածոց մեզ բարկացաւ...

Թղ. 79ա. Աշխարհաթաղ : — Թղ. 99բ. (Գանձ) Ով քահանայք եւ վարդապետք...

Թղ. 110ա. Կանոն հոգէհանգիստ առնել կամ պատարագ ներկեցելոց :

Թղ. 116ա. Կանոն տէրունական աղաւթնելոյ :

Թղ. 122ա. Կանոն ապաշխարող արձակելոյ ի մեծի Եւ. ին :

Թղ. 186ա. Կանոն քարոզ պատուիրանին զոր զեկուցանէ քահանայն ժողովրդեանն... Լուարուք ինձ...

Թղ. 192ա. Կանոն մեծի Եւ. ին ոտնլուսալին :

Թղ. 205ա. Կանոն զարմտիս սերմանց եւ զհեղձ օրհնելոյ :

Թղ. 211ա. Կանոն խաչալուսայ առնել աւանայն ցեղ ցաւոց եւ պտղոց :

Թղ. 213բ. Կանոն մրդաց օրհնելոյ :

Թղ. 214բ. Կանոն խաղող օրհնելոյ :

Թղ. 216ա. Որհնութիւն սեղանոյ տեառնականի եւ պատարապի :

Թղ. 216բ. Որհնութիւն հատի մարտիրոսաց :

Թղ. 217ա. Կանոն զատն օրհնելոյ Ջատկի եւ Վարդապետի :

Թղ. 217ա. Կանոն հաւ օրհնելոյ :

Թղ. 217բ. Աղօթք ի վերայ Երդմնահարաց :

Թղ. 218ա. Կանոն նորակերտ զիրք օրհնելոյ :

Թղ. 219ա. Կանոն խունկ օրհնելոյ :

Թղ. 219բ. Կանոն օրհնութեան զզետի սրբութեան Եկեղեցոյ զոր ինչ լինի :

Թղ. 221ա. Կանոն սկիւռ եւ մաղվման օրհնելոյ :

Թղ. 222ա. Վասն հիւանդաց : Աղօթք. Ամենակալ Աստուած արարիչ...

Թղ. 224բ. Կանոն աւազան օրհնելոյ :

Թղ. 230ա. Կանոն ջուր օրհնելոյ : յաւուր Յայտնութեան :

Թղ. 246ա. Կանոն խաչ օրհնելոյ :

Թղ. 264ա. Կանոն պղծեալ յօրինացն եւ չարժեալ սեղան վերստին հաստատել :

Թղ. 266ա. Իւղարկելոց տեստաւանք :

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.

Թղ. 275ա. Յիշատակ է սուրբ Սաշտոցս հեղահողի եւ բարեմիտ աստուածաւոր տէր Մեսրոբին, որ ըստացաւ զսահալալ վաստակոց եւ ընդից իւրոց յիշատակ իւրն եւ ծնողացն Կիրակոսին եւ կենակցոյն Շարխաթունին :

Դարձեալ յիշեցէք ի Քրիստոս զԿիրակոսն եւ զԾնողսն Չօխիկն եւ Մարիամն. եւ որդիքն Ղազարն, Մի(ն)ասն, Չօքարն եւ զուստրն իւր ինքնուրեւ ինքն եւ եղբայրն Պապերն :

Դարձեալ յիշեցէք ի Քրիստոս զԿիրակոսն եւ կողակիցն Շարխաթունն եւ որդիքն Թարսեղն, Վարթանն, Յարութիւնն, Թորոսն եւ զտէր Մեսրոբն, եւ զստերքն Արուսայթն, Անային, Մունդիկարն, Մարջանն, Արուսայթն :

Դարձեալ յիշեցէք ի Քրիստոս զտէր Մեսրոբն եւ կողակիցն Անուշն եւ զստերքն Նիխարեթն, Մարիամն, Մունդիկարն :

Դարձեալ յիշեցէք ի Քրիստոս Բարսեղն եւ կողակիցն ինքնուրեւ եւ որդիքն Յեղիղարն : Դարձեալ յիշեցէք ի Քրիստոս Ղազարն եւ կողակիցն Նիխարն եւ որդիքն Պապերն եւ կողակիցն Անթառնն եւ որդիքն Այվաղն :

Դարձեալ յիշեցէք ի Քրիստոս զՄինասն եւ կողակիցն Նիխարն. եւ որդիքն Կարապետն, Դիւնն, եւ զստերքն Մարանն, Շահրիստանն, Չարթարն, Մարգրիտն, Շուշանն : Դարձեալ յիշեցէք ի Քրիստոս Կիրակոսն եւ կողակիցն Շարխաթունն : Դարձեալ յիշեցէք ի Քրիստոս զՉօքարն եւ կողակիցն Նիխարն :

բեթն: (Նոյն անունները մոյմ ձևով կը կրկնուին նաեւ. թղ. 176ա-բ):

Ու չարք եւ եղբայրք... յիշեցէք ի Քրիստոս լի սրտիւ զվերայդեալ ուղիքս եւ անարժան Ստեփան չրէց զրիչս...: Այս եղև ի թվականիս Հայոց ՌՃԻԵ

սեպտեմբերի ԻԳ. ի Հայրապետութեան տեսուն Յակորայ. եւ մերոյս առաջնորդութեան տեսուն Դաւթի արհիեպիսկոպոսի եւ ի Թաղաւորութեան Շահ Սլէմանի ժամանակին...:

Դեռ եւ ի Հ. Վ. Ե. ի Զուղայ:

453

ԱՒԵՏԱՐԱՆ

Հին Թիւ Խ — ԺԶ—ԺԷ Դար

ԹՈՒՂԹՔ՝ 328: — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 20.7 × 14.8: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւմ 12 × 4 + 4 = 8: — ՏՈՂԹ՝ 19: — ՆԻԻԹ՝ բուզք, հաստատում: — ԿԱԶՄ՝ կաշի, տախտակ, դրոշմագարդում: — ՄԱԳԱՎԱԳԻՆԱՑ ՊԱԶ՝ ՊԱՆԱՎ՝ 1 բերք. երազեքեւ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լու: — ԳԻՐ՝ բոլորգիր յստակ: — ԿԻՍԱԽՈՐԱՆՔ՝ Թղ. 2ա, 100ա, 168ա, լու: — ՆԿԱՐՔ՝ 1ք (Մատ), 89ք, (Մարկ.), 165ք. (Ղուկ.), 254ք. (Յովհ.), արժեք չեմ Օբեկայցմեր. միջակ: — ԶԱՐԴԱԳԻՐՔ՝ շատ: — ԼՈՒՍԱՆՑԱԶԱՐԴՔ՝ շատ, լու: — ԽՈՐԱՎԱՐՔ՝ կարմիր: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԶ—ԺԷ դար: — ՏԵՂԻ՝ ամծագօթ: — ԳՐԻԶ՝ Թուման: — ՏԵՐ՝ Արքանամ: — ԳԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ Թղ. 1ա, 328ք:

Մատենան է Աւետարան, ուր կան.

Թղ. 2ա. Մատթէոս. (Սկիզբն ցտեկր ինկած):

Թղ. 98ք. Մարկոս (Մարկ. ԺԶ. 9-20, չունի):

Թղ. 163ք. Ղուկաս:

Թղ. 255ա. Յովհաննէս (Վերջը՝ «Իբր չնացեալ կնոջ չկայ»):

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ.

1. Թղ. 326ք. Զանարթան Թուման սարկաւապս յիշեցէք ի Քրիստոս... ամէն:

2. Թղ. 1ա. (Նոտք). ի վայելումն իկրահամ եպիսկոպոսին է:

454

ԱՒԵՏԱՐԱՆ

Հին Թիւ ԽԱ — ՌԺԸ = 1569

ԹՈՒՂԹՔ՝ 277: — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 21.7 × 16: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւմ 15 × 5 + 5 = 10: — ՏՈՂԹ՝ 20: — ՆԻԻԹ՝ բուզք հաստատում: — ԿԱԶՄ՝ կաշի, տախտակ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ բաւական լու, քայց կողմիմ կամակի կաշիմ համաւած: — ԳԻՐ՝ բոլորգիր, կամ ռոմաւոր: — ԿԻՍԱԽՈՐԱՆՔ՝ 2ա, 80ա, 130ա, 215, տոլորակամ: — ՆԿԱՐՔ՝ 1ք. (Մատ), 79ք. (Մարկ.), 129ք. (Ղուկ.), 214ք. (Յովհ.), գամազամ գոյնիւրով, շատ միջակ: — ԶԱՐԴԱԳԻՐՔ՝ քաղմաքի: — ԼՈՒՍԱՆՑԱԶԱՐԴՔ՝ յամախ, լու: — ԽՈՐԱՎԱՐՔ՝ կարմիր: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՌԺԸ (= 1569): — ՏԵՂԻ՝ Խաչեմ,

Յակորայ վամբ: — ԳՐԻԶ՝ Ռոփհամէտ արեգայ: — ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ Թղ. 274ք-275ք, 129ա:

Մատենան է Աւետարան, ուր կան.

Թղ. 2ա. Մատթէոս. (Գլխացանկերը չկան):

Թղ. 80ա. Մարկոս (ԺԶ. 9-20 չունի):

Թղ. 130ա. Ղուկաս:

Թղ. 215ա. Յովհաննէս (Վերջը՝ «Իբր չնացեալ կնոջ չկայ»):

1- Թղ. 274բ—75բ. Փառք... Որ ար-
ժանի արար... զանարժան (Յոնաննէս
զրիշ սուտանուն կրանուոր հասանել
ի վերջին գիծ սրբոյ անտարանիս, ի
թվարերութեան հայկազեան տուժարիս
Խեթէ՛ ի սուրբ եւ ի գերանշակ ուխտիս
որ կոչի Յակովբայ վամբ. եւ ընդ հո-
վանեաւ սուրբ Աստուածածնիս եւ այլ
բազմայհաւար սուրբ նշխարացս որ աստ
կան հաւաքեալ, ի յերկիրս ինչեան, ի
հայրապետութեան ճեառն Գրիգորիսին,
որդի Մէհրապ պէկին, եւ շխարհակա-
լութիւնն Շահ Խահմանին, Արդ յերեսս
անկեալ աղաչեմ... յիշել... զիս զա-
նարժան զրիշս Յովաննէս սուտանուն
արեղայ եւ զծնաւոյն իմ: ... Որում
ցանկացող եղեւ աստուածասէր... Առս-
տակէս էրեցն (յետոյ գրուած)... յիշա-

տակ իւրեանց եւ ծնաւոյս իւրեանց
հաւերն իւրոյ 'Հասումէն եւ մարն իւրոյ
Պէկիխանէն, եւ եղբարն Ջաւիքապէն,
Տաւուրէն, Աղաճանէն եւ կեմակցին իւ-
րոյ Գաւալին, եւ բուքն յանումին,
Շանումէն, Գաւազն: Եւ ամենայն արեան
մերձաւորաց իւրեանց...:

2- Թղ. 129ա. (Այլ գրչէ) . Սիւստակ
է մաղտսի Աղաճանին սյայգի(°) կէսն
ոխֆ ի դուռն սուրբ եկեղեցոյ Գէորգայ
ղաւաւորին եւ սուրբ Սարգսին եւ
սուրբ Աստուածածնին յիւստակ հոգուն
նաղվարդին զուտոր մղտսի Աղաճանին
եւ Հանային որդի Պապաճանին եւ ծնո-
ղաց նորին եւ ամենայն յարեւ մերձա-
ւորաց իւրոց. չունիս որ իշխանութիւն
ունէ կամ ծախել...:

455

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԹՂԹՈՅՆ ՊԱՒՂՈՍԻ

Հին Խիւ ԽԲ — ԺԷ Դար

ԹՈՒԴԹՔ՝ 324. — ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 22,3 × 12,5:
— ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկգծն 14 × 5 + 5 = 10: —
ՏՈՒԴՔ՝ 34. — ՆԻԹՔ՝ յօւղք. դիմացկուն: — ԿԼՁՄ՝
կաշի, տախտակ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ, բայց կազմը
վնասուած: — ԴԱՏԱՐԿՔ՝ 1-3. 304բ—324. — ԳԻՐ՝
Յոտրգիր, շատ փոքր: — ԽՈՐԱՆ՝ 33ա. (բազմագոյն):
ԿԻՍԱԽՈՐԱՆ՝ քղ. 14ա, 27ա եւ թ. սիրում: — ՆԿԱՐ՝
32բ. (Պղոս տառեալ): զուժուոր եւ գեղեցիկ: —
ՋԱՐԳԱԳԻՐՔ՝ բազմաբիւ, լաւ: — ԼՈՒՍԱՆՅԱՆ-
ՋԱՐԳՔ՝ յաճախ, օգտեալեամ: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ կտր-
միր: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ժԲ զար: — ՏԵՂԻ՝ ամծառք:
— ԳԻՒՉ՝ Յարութիւն: — ՅԵՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝
Թղ. 31բ եւ թ:

Մատենան Հ Մեկնութիւն Թղթոցն Պո-
ղոսի խմբագիր:

Թղ. 14ա. [Եւթաղեայ] Յառաջարան Պո-
ղոսի առաքելոյ նախակարգեալ ի դուռն զրոյ:
— Ընդ ուսումնասէր եւ փոյթ...:

Թղ. 23ա. Համոսոտ եւ պաշտօն տեսու-
թիւն եռամեծին Գրիգորի ի Յառաջարանն
Եւթաղեայ: — Ընդ ուսումնասէր եւ փոյթ:
Էծ. Եւթաղ զրկ առ ճշնաւոր ուն Աթանաս
անուն...:

Թղ. 26ա. Նախադրութիւն առ Հոռմա-
յեցիս Թղթոյն: Չայս առաքեաց ի Կորնթո-
սէ մինչ դեռ ոչ էր տեսեալ զՀոռմայե-
ցիսն...: Դուրսը Հոռմէացոց Թղթոյն:

Թղ. 27ա. Եր. Յովհան. Ոսկեքերանի Կ.
Պօլսի եպիսկոպոսի եւ սուրբ Հօրն Ուրբմի
Քօրին ասորոյ Համոսոտ մեկնութիւն Թղ-
թոց առաքելոյն Պաղտսի ԺԴ. հաւաքեալ ի
մի աստուածարան վարդապետացն: — Արդ
այսպէս իմանալի է մեզ...:

Թղ. 29բ. Պատճառ Թղթոյն Հոռմայեց-
ւոց: — Բազումք հաւատացին ի Քրիստոս ի
Հրէից եւ ի Հեթանոսաց...:

Թղ. 30ա—բ. Երանելոյն Յոնաննիս Ոս-
կեքերանիմ պատմութիւն Թղթոյն Հոռմայեց-
ւոց: — Բանկ եւ հանապաղ ընթեռնելով պղիրս
Թղթոց...:

Թղ. 33ա. Պօղոս ծառայ Յիսուսի Քրիս-
տոսի... Ուր յառաջին աստուածախօս ա-
րարչապատումն եւ պարապլուխ ամենայն
մարդարէիցն մեծն Մովսէս...:

Թղ. 68ա. Առ Կորնթացիս իբրեւ երկուս աւետարանն ի ձեռն Պողոսի...

Թղ. 111բ. Պատճառք Բ. Թղթոյն Կորնթացւոց, սուրբ Հօրն եփրեմի:

Թղ. 141ա. Առ Կորնթացիս Գ. Թուղթ... Ս. Հօրն եփրեմի Պատճառ Գ. Թղթոյն Կորնթացւոց:

Թղ. 144բ. Ս. Հօրն եփրեմի Պատճառք Թղթոյն Գաղատացւոց:

Թղ. 161բ. Ս. Հօրն եփրեմի Պատճառք Թղթոյն եփեսացւոց:

Թղ. 179ա. Ս. Հօրն եփրեմի Պատճառք Թղթոյն Փիլիպեացւոց:

Թղ. 195ա. Ս. Հօրն եփրեմի Պատճառք Թղթոյն Կոլոսացւոց:

Թղ. 20ա. Ս. Հօրն եփրեմի Պատճառք Թղթոյն Թեսաղոնիկեցւոյ Ա. Թղթին:

Թղ. 220ա. Ս. Հօրն եփրեմի Պատճառք (Բ.) Թղթոյն Թեսաղոնիկեցւոց:

Կից Ոսկերերանի՝

Թղ. 228բ. Դուռեք Թղթոյն Երրայեցւոց:

Թղ. 229ա. Եփրեմի սուրբ Հօրն:

Թղ. 231բ. Որոգիմնա յեկեղ. Պատմութեանցն այլ պատճառք Թղթին Երրայեցւոց:

Թղ. 231բ. Ոկեքերանի ասացեալ:

Թղ. 267ա. Սուրբ Հօրն Եփրեմի Պատճառք Ա. Թղթոյն Տիմոթեայ:

Թղ. 267ա. Ոսկեքերանի:

Թղ. 267ա. Սուրբ Հօրն Եփրեմի Պատճառք Բ. Թղթոյն Տիմոթեայ:

Թղ. 281ա. Ոսկեքերանի:

Թղ. 290բ. Տիտոսի Թղթոյն Պատճառք Եփրեմի եւ Ոսկեքերանի:

Թղ. 297ա. Յովի. Ոսկեքերանի Պատճառք Թղթոյն Փիլիմոնի:

Թղ. 300ա. Ս. Եւթաղի. Դրեցի եւ Կարդեցի: — Նաւարկութիւն Պողոսի առաքելոյ ի Հոռոմ: — Հարիւրապետին...

Թղ. 300բ. Յորդորակ Ս. Յոնամնա Ոսկեքերանայն ասացեալ. Եւ արդ վասն մեր ովոք արթնեցչ արդեաք... Վերջ՝ Թղ. 304ա:

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ.

1. Թղ. 31բ. Աստուած ողորմի տիրացու Դաւթին եւ Կողակիցն իւր Աննային Հոգոյն, որ ի ժամ զրելոյ սուրբ տառիս Բ զոռու խոսուն...

2. Թղ. 304ա. Զմկապարտ զծօղս եւ զծնօղսն իմ յիշեալ ի Տէր... Տէր Աստուած ողորմեսցի զրոյս ստացողին տէր Մովսէս վարդապետին. ամէն:

3. Թղ. 161ա. Զփափաքող սուրբ զրոցս զտէր Մովսէս վարդապետն յիշեցէք ի Քրիստոս եւ զամենայն աղղայինսն... Մանաւանդ Արութիւն. եւ զմեղապարտ զրիչս եւ զծնօղսն իմ որ առ Քրիստոս են Հանգուցեալ ալալեմ ի Տէր. ամէն:

4. (Կնիք). Թղ. 33ա. Յիսուսի Քրիստոսի ծառայ Մովսէս վարդապետ (բառ անընթեռնի. ԳլճԵՆց) ԹՃԽԵ:

456

ԱՄԻՐՏՈՎԼԱԹԻ ԱՆԳԻՏԱՅ ԱՆՊԵՏ ԵՒ ՕԳՈՒՏ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Հին Թիւ ԽԳ — ԹՃԿԳ = 1714

ԹՈՒՂԻՔ՝ 482 (904 էր): — ՄԵՍՈՒԹԻՒՆ՝ 31.5 × 21.3: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկարւմ 24 × 7 + 7 = 14: — ՆԻՒԹ՝ բուլղր, քարակ: — ՏՈՂՔ՝ 43: — ԿԱՅՄ՝ կաշի, տախտակ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: — ԴԱՏԱՐԿՔ՝ 3-8բ. 210-212բ. 243բ-344ա. 348ա. 354բ-356բ. 372ա-բ. 381ա. 382ա-432: — ԳԻՐ՝ նոտրդիր: — ԿՈՒՆԵՐՈՒՄ՝ ծա, միջակ: — ԶԱՐԴԱԳԻՐՔ՝ պարզ: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ կարմիր: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՌՃԿԳ (= 1714): — ՏԵՂԻ՝ կարիք: — ԳՐԻՅՔ՝ Թեոդոս.

Ուրախ: — ԿՆԻՔ՝ Թղ. 213բ: — ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ Թղ. 6բ. 208ա. 208բ. 309բ:

Մանաւանդ Ամիրտովաթի Անգիտաց Անպէտ եւ Օգոստ քճկուքեան:

Թղ. 1ա. (Այլ գրչէ). Վիճակաբաշ Հիւանդութեան չուրթ (Ա—Իէ.) ՎԱ. Որ այսօրիկ Հիւանդանայ, Հիւանդութիւն երկարանայ քայց վերջն բարի է...

Թղ. 1թ. (նոյն գրչէ) Յաղագս աւուրց լուսնի: Ա. որն արինն առնուլ չէ բարի:

Ա. Թղ. 9ա—219թ. Անգիտաց Անպէտ Ամիրտովլաթի Շնորհիս եւ ողորմութեամբն արարչին...

Թղ. 15թ. Վասն զեղերուն զօրութեան որ Եւա առնուլ: Արարուն որ չ. վառվորուկ ասեն...

Թղ. 48ա. Էն սկսեալ — 209ա. նոր. Ուրախ զրչէ:

Թղ. 219թ. Յիշատակարան Ամիրտովլաթի: Փոխեցաւ աշխարհէս Ամիրտովլաթ ըրժիչն եւ թվականութեանն Հայոց 217, զեկտեմբեր ամսոյ ԺԵ օրն: Եթէ ուղղափառ էր Աստուած լուսաւորէ հոգին. եւ թէ ի քաւարանին է տէր Յիսուս Հանգստութիւն շնորհեց ամենայն քաւարանի եղեալ հոգոցն:

Թղ. 210ա. (Այլ գրչէ). «Համասփիւռ ծաղկին մեկնութիւնն այս է, որ Դիոնիսիոս իմաստասէրն ակնատես եղեալ է... Վերջ՝ եւ այս է Համասփիւռ ծաղկին խրատն, զոր ի զիրքս այս ոչ է յիշեալ, եւ ես անարժան ծառայ Գրիստոսի Կարապետ զտի ի այլ ըրժիչաց զրչէ եւ աստ զրեցի եւ օրինակեցի թվին Հայոց ՌՃՂԷ (= 1748)ին, Հայոց ՌՃՂԷ. ին յուշիս ԺԷ. ին:

Բ. Թղ. 213ա—324ա. Օգոստ բժշկութեան Ամիրտովլաթի:

Թղ. 213ա—214ա. Ցանկ Ա—ՄԻԴ. հատուածոց: Ասոր անմիջապէս կը յաջորդէ. «Եւ զոր յօրինակ հոգմն որ ի հիւսիսոյ շնչէ զօդն յնու ջրով...»: Սկիզբն է բժշկական գրգոյս — Յառաջն ուսանիլ զբժշկութեան զլաթն եւ խափանել զմահացու զղեղոցն զօրութիւնն: Եւ այլ իմացիր որ զայս բժշկութիւնն սլատեհ է որ ամենայն մարդ ուսանի...

Թղ. 217թ. (Մարդակազմութիւն). Վասն կազմութեան ոսկերացն: Գիտացիր որ զոսկերքն մարդուն սուն է արեւր անձինն...

Թղ. 222ա. Եւ մարդակազմութիւն մի այլ զրոցն: Յառաջին աւուրքն հրամայեցին բժշկական վարդապետքն իմանալ զընտելութիւն մարդոյն... Ասաց Գալիանոսն եւ Արիստոտելն թէ յորժամ լինի միաբանութիւն այրն եւ կնոջն... Վասն լինուածոյ զլիւնն եւ ը-

զեղին: Իսկ զլուսն Դ փորուածս ունի, ի միջի փորվածն ըղեղն է...

Թղ. 224թ. Վասն առողջութեան: — Վասն զինի խմելոյ թստիր: — Վասն քնոյ եւ արթնութեան...

Թղ. 232թ. ԺԲ. Առաջագիտութիւն հիւանդին. ԺԵ. Ոստք համարձակ եւ պիտանի... խտերուն...

Թղ. 236թ—237ա. Դեղեր որ զկալուածն բանայ: Ախտանն, Համաման... Այսպէս համախմբում զեղերու անուանց բոս հիւանդութեանց:

Թղ. 237թ. Կիրք բժշկութեան Տումարի: Թեփուկ որ ի զլուսն լինի...

[Թղ. 213—272թ. Ա. մասին զրչէն է, բոլորգիր]:

Թղ. 324թ—390թ. Յառաջաբանութիւն Աղրապատին զրոյս: — Այլ եւ զիտացիր որ զայս զեղարանքս կէս մի փորձելով զտան...

Թղ. 325թ. Յիշեմք պինջ որ խառնուած զեղեր կայ որ են օդակար եւ պիտանի աւանայն ցեղ ցաւոց: — Այսրիմի էրբիզանիս, եւ ասէ Ջաքարիային որդին...

Ա—Բ կարգով:

Թղ. 388ա—390թ. Յիշեմք զմուշկարանին պարներն ի վերայ այրին եւն: —

Թղ. 391թ—432թ. Դատարկ թղթերու վրայ հոս եւ հոն անձանթ զրիչ մը զըրած է այլ եւ այլ դեղագրեր, անվարժ գրով:

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ.

1. Թղ. 8թ. Եւ եղեւ ակիրք զրոյս որ կոչի Բժշկարուն ի թուականիս Հայոց ՌՃԿԳ. (= 1714) եւ ի (ն)ամսեանն յուլիսի Ա. պատկեր աւուր հինգ շաբաթի ձեռամբ Խեղդաւի ծաղկարարի. ամէն. ի քաղաքս Կարնոյ որ է Թէոդուպոլիս եւ այժմ արտաձայնի Արզրում:

2. Թղ. 209ա. Կատարեցաւ Մուֆրատաթս ձեռամբ նուաստ եւ անպիտան ծառայիս Յիսուսի եւ սպասաւոր մօր նորայ սրբոյ Կուսին Մարիամու Աստուածածնին, տառապեալ Ուրախիմ:

3. Թղ. 209թ. Եւ ի վերջին զարուս եւ յետեալ ժամանակիս զրեցաւ ձեռամբ

նուառտ եւ տառապեալ մարմնով սպասաւոր արքայ կուսին Մարիամու Աստուածածնին եւ որդւոյ նորա Տեառն իմոյ եւ փրկչին Յիսուսի Քրիստոսի եւ որդի սուրբ եկեղեցւոյն Հոռմայնոյ անդէտ եւ անուամբ միայն զրադիւր Ուրախէն, որ միշտ ուրախ եմ ի փառս Յիսուսի եւ զօրութիւն մօրն Աստուծոյ եւ սպասիւրի ամենայն արքայ նորայ եւ նմոյ փառք յաւիտեանս. ամէն: Աւարտեցաւ ի թվականութեանն Փրկչին ճԱՌՈՒԺԷ, իսկ ըստ Հայոց թվականին ԾԱՌԿԵԼԻԱՒ, որք

Հանդիպէք ամոյ յիշեցէք զիս միով Հայր մերիս. եւ սխալանաց թողութիւն արարէք. ՎԵՐՋ:

4. Թղ. 213թ. (Կնիք). Քրիստոսի ծառայ Արութեան որդի Պողոս թվ. ՌՃԽԻ:

5. Թղ. 389թ. Յիշատակարան Մահտեսի Աւանի որդի Կարապետ զրչի, որ հէջիմ Պողոսի վերաբերող այս զրքի կամբազրկերը նորոգած է ՌՃԼԶ (1747ին):

457

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

Հին Թիւ ԽԴ — ՌՄԼԶ = 1787

ԹՈՒՂԻՔ՝ 28: — ՄԵՆԵՈՒԹԻՒՆ՝ 30 × 21: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն 22 × 6 × 6 + 12, եւ: — ՏՈՂՔ՝ զամազմ: — ՆԻԻԹ՝ քուղք ամուր: — ԿԱԶՄ՝ բղբայ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ, բայց քուր տեսած եւ պրած: — ԳԻՐ՝ մօտքիք, զամազմ, մամր: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ սեւագիր: — ԴԱՏԱՐԿՔ՝ 1ա-1թ, 13ա-թ, 17ա-թ, 28ա-թ: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՌՄԼԶ (= 1787): — ԳՐԻԶ՝ Գեորգ: — ՏԵՆԻ՝ Կ: Պօլիս: — ՅԵՆԱՍԱԿԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ 22թ:

Մատենա է ժողովածու, ուր ամփոփուած են.

1. Թղ. 2ա—12թ. Գիր Հաւատոյ խոստովանութեան Հայաստանեայց եկեղեցւոյ զրեալ ի Ներսէսէ Եպիսկոպոսէ... ի խնդրոյ... ի Լիբարիոսի... ի թուականիս Հայոց ՈՒԺԻ. (614): Բանիք զիպեաքեայ իմն խօսելով ի լսելիս:

2. Թղ. 14ա—15ա. Թուղթ Տեառն Գրիգորիսի Հայոց կաթողիկոսի, զրեալ յեղբօրէ նորին Ներսէսի Եպիսկոպոսի հրամանաւ նորին ի Միջպետոս Ասորւոց Յամայք կոչեցեալ նահանգին...

3. Թղ. 15ա—16թ. Նորին Ներսիսի... պատասխանի թղթոյն Յակոբայ վարդապետին Ասորւոց ի մայրաքաղաքն Մելիտին Հա-

յոց: Ի զպալի դիտաւորութեան զրաւորական քում նամակի:

4. Թղ. 18ա—22թ. (Թովմաս Մեծոփեցւոյ Պատմութիւն), վասն միաբանութեան Հայոց եւ կաթողիկոս ձեռնադրելոյ ի ՊԴ, թուականիս մեր աղղեցութեամբ, Հոգւոյ սրբոյ եւ հրաշապօրծութեամբ:

5. Թղ. 23ա—24ա. Պատճէն թղթոյն Հայրապետին Կ. Պօլսի Փոտա կամ Ֆոտա առ Աշոտ իշխանաց իշխանն: Քաջայայտղ բարեւտոճութեամբ, հօրադոյնդ ճոխութեամբ:

6. Թղ. 24ա—27թ. Պատասխանի թղթոյն Փոտայ, զրեալ Սահակայ Հայոց վարդապետի հրամանաւ Աշոտայ: Քահանայապետ զիօնացեալ պարկէշտ եւ առաքեալս:

ՅԵՆԱՍԱԿԳՐՈՒԹԻՒՆ.

Թղ. 22թ. Այս զիրքս որ կուի թումայ պատմագիրք արաբեալ ի Թումայէ վարդապետէ Մեծոփեցւոյ օրինակեալ եղեւ ի լաւ եւ ի սրբադիր օրինակէ զըշտութեամբ Գեորգայ ուրումն նուաստի Կ. Պօլսեցւոյ ի թուականութեանն Հայոց ՌՄԼԶ. ի մարտի ԺԷ ի թագաւորեալ քաղաքն Կ. Պօլիս:

458

ԱՏՆԵՆԻ ԺԱՄԱԳԻՐՔ

Հին Թիւ ԽԵ — ԺԷ Դար

ԹՈՒՂԹՔ՝ 207: — ՄԵՇՈՒԹԻՒՆ՝ 20×21.7 : — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկօրեւ $21 \times 6 + 6 = 12$: — ՆԻՒԹ՝ քուզք ռզորկ, ամուր: — ՏՈՂՔ՝ 24: — ԿԱԶՄ՝ կաշի, տախտակ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ, թիշ մը կազմալոյծ, տեւած: — ԳԱՏԱՐԿՔ՝ 1, 142թ. 157-80: — ԳԻՐ՝ բոլորգիր, յստակ: — ԽՈՐԱՆ՝ 2ա, պարզ: — ԿԻՍԱԽՈՐԱՆ՝ 190ա, 143ա: — ԶԱՐԳԱԳԻՐՔ՝ բազմաթիւ, լաւ: — ԼՈՒՍԱՆԱԶԱՐԳՔ՝ շատ սովորական: — ԽՈՐԱՆ՝ կարմիր: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ժէ՛ դար: — ՏԵՂԻ եւ ԳՐԻԶ ունեւոր: — ՅԻՇԱՏԱԿԱՆ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ չուծի:

Մատենան է Ատեմի ժամագիրք.

ԹՂ. 2ա—142ա. Գիւերայիւն — Հանգըստեան ժամերգութիւնք:

ԹՂ. 143ա. Կարգաւորութիւն տօնից եւ ժամակարգութեանց ըստ արարողութեանց Հայկազունեաց: — Աստուածայայտնութեան

ճրագաւորացի աւուր գիւերին կանոնադրին փառն հաւան (սյսպէս) է: Եւ դղենուն քանանայքն միարտն եւ Երանեն յատեան...

ԹՂ. 190ա. Պարգատումար լաւ եւ ընտիր օրինակէ անանց եւ յաւիտենական: — Այրն որ լինի գիրն՝ եւթներեակն Դ Յունվար Լիկ օր է Եւ յի մտանէ: Յայտնութիւն Յունվար 2. օրն Գ. չի...

ԵԻՇԱՏԱԿԱՆ ԳՐՈՒԹԻՒՆ.

(Ա. կողին Ներսիս՝ պիտակ մը). Գիրքս այս եկն ի Լիբանանէ յընդհանուր Արքայութեան Հօր Տիմոթեայ Խելլաւեան: Յամի 1834:

459

ԿԱՆՈՆ ՋԵՌՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ

Հին Թիւ ԽԶ — ԺԹ Դար

ԹՈՒՂԹՔ՝ 13: — ՄԵՇՈՒԹԻՒՆ՝ 30×21 : — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միտախմ, 21×12 : — ՏՈՂՔ՝ 37: — ՆԻՒԹ՝ քուզք բարակ եւ զորաւոր: — ԿԱԶՄ՝ կիսակաշի: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ շատ լաւ, քայք բնագիրը կազմէ բաժնուած, որ արդէն իրենը չէ եւ յարմարեցուած: — ԳԻՐ՝ մտորգիր. փոքր, յստակ: — ԽՈՐԱՆ՝ ԿԻՍԱԽՈՐԱՆ՝ ԹՂ. 13թ: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ժէ՛

դար: — ԳՐԻԶ, ՏԵՂԻ, ՏԷՐ՝ ամեւոր: — ԵԻՇԱՏԱԿԱՆ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ չուծի:

Մատենան է (ԹՂ. 1ա) Կառնոն ձեռնարկութեան եպիսկոպոսի: Յորժամ հանդերձեալ լինի Եպիսկոպոս կացուցանել (ձեռնարկը) զոր, ամենայն ժառանգաւորք Եկեղեցւոյն՝ բոլոր բնակչօք դաւառին:

460

ԿԱՆՈՆԱԳԻՐՔ

ՀԻՆ ԹԻՒ ԽԷ — 1837

ԹՈՒՂԹՔ՝ 114 (իցապրեալ 1-222)։ — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 20,7 × 10,4։ — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւմ, 21,5 × 8 + 7 = 13։ — ՆԻԻԹ՝ քուզք, բնտիր։ — ՏՈՂՔ՝ 38։ — ԿԱԶՄ՝ կիսակաշի։ — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ։ — ԳԻՐ՝ յեղագիր, մանր։ — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ սեւ-ւագիր։ — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1837։ — ՏԵՂԻ՝ Հոռմ։ — ԳՐԻԶՔ՝ Հ. Պ. Պոյնուէրեան եւ Հ. Ն. Կոկանեան։ — ԹԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ ԹՊ. 1ա։

Մատենան է Կանոնագիրք (Թանկ և Կանոնք կարգով յառաջ կը բերուին)։

ԹԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.

ԹՂ. 1ա. «Օրինակեացաւ. կանոնքս ի ձեռնարկէ Լէւոնցի խաչատրոյ՝ որ պահէ ի Պօրճիանո առացեալ Թանկարանի զպրոցին Բրժրականտայի, ձեռամբ Պոյնուէրեան Հ. Պօղոսին մերոյ և Կականեան Հ. Նիկողայոսի։ Ի Հոռմ յամի Տեառն 1837 ըստ պատմութեան։ Երոց զկանոնս Հայոց Թարգմանեաց ի լատին Հ. Արսէն, որպէս է տեսանել ի զիրս տպագրեալս ի կարգիւնալ Մայիս։

Բովանդակութիւնը տես մանրամասնօրէն Tisserant, Cat. Arm. Bibl. Prop. էջ 89—91։

ԹՂ. 112ա. (էջ 221) Երևատակարան (ձեռագրին)։

Փառք...

Ո՛վ ընթերծողք այսմ տառիս և չանդկալողք յայսմ տեղիս։ Առ ձեզ դռնմ առտառաւի վասն միոյ տէր ողորմի։ Ո՛վ ոք յիշէ մոռք սրտի, արժան առնէ Հայր մեղայի։ Տէրն ողորմած նմա լիցի և ի յաւուրն դատաստանի։ Զի յիշերդ յիշեալ լիցի, Տէրն Քրիստոս քաղցր և բարի, առ հասարակ ողորմեսցի, ամէն ամէն և եղիցի։ Իս խաչատուրս եմ Լէւոնցի որ սուրբ կանոնքս պրեցի, Թվականիս Հայոց ազգի մի. Զ. Էրեզ լըջականի, զի պաւտիս Ռատաղի որ մա-

կանուամբ Թէրերտող կուչի. ի դուռն սուրբ Յովհաննէս նորընծայ՝ աւետարալի։ Առաջնորդութեամբ սուրբ ուխտիս տէր Դրիդոր քաջ հեռէտոր բարունակեալն այլ և բազում քահանայից որ աստ կան հաւաքեալ։ Դարձեալ ևս խաչատուրս եմ մեղօք գիրքի, բիւր քանքարոյ պարտականի, մեղօք լցեալ ազգի ազգի, յուժ անպիտան և խոտելի, ողորմութեամբ աստուածային, աւարտեցաւ սուրբ կանոնքս, Աղոստոսի ամօռ իԳ. Յիշատակ տէր Մինաս զրոց աշակերտի, և քարոզող Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, և շնորհս տացէ սուրբ Հոգին ամենայնի այժմ և անգրբաւ յաւիտեանս ամէն։ Դարձեալ ի այս ամիս Ապրիլ ԺԳ. դատիկ եկաւ. ազգն Հոռմոց ծոպագտիկ արարին, Ապրիլ Զ. առնելով։ Զի յոյժ աղիողորմ անօրէնութիւն արարին ազգիս մերոյ Հայոց։ Որպէս Հրէայք Տիրօն արարին և որպէս Յուդա՝ վասն արծաթոյ առ Տէրն մեր մատնելով։ Նոյնպէս սոքա՝ մինչ որ, ԲԾ. բեռ աւելի ըստակ տալով, անօրէն ազգի Հաղարացւոց, Թաղաւորին ու վաղիրին. ամբարին Մինաս անուն աւագէրէց մի և Սաֆար անուն քրիստոնեայ մի նախատեղեցին քաղաքն Կոստանդինուպոլիս ի մէջ դիւանին։ Յայնժամ լոյս ծագեաց ի վերայ նոցա որ ամենայնքն տեսան յոյժ դոհութիւն և վառս մատուցին Աստուծոյ. ապա հրամայեցին տարէք ձեր օրինօքն Թաղեցէք, զի անմեղք էին սոքա։ Խիստ ուրախացան ուղղափառ քրիստոնեայք և ամօթայից եղան մատնիչ ազգն Հոռմոց ասելով. Թէ սոքա Ղզըլպաշ և Հայրենիք Ղզըլպաշ։ Եղբայրք ինչ երկարեմ պատմութիւնս իրեւոյ բազում է ու տաղաւորութիւն լսողաց. մի. խօսիցն մէկն զընցաք փոքր ի շատէ հաւատացեալ քրիստոնէից. փառք Աստուծոյ, Հայր մեր որ յերկինսց ևս։

461

Ն. ՇՆՈՐՀԱԼԻՈՅ ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՄԱՏԹԷԻ

Հին Թիւ ԽԸ — ԺԹ՝ Դար

ԹՈՒՂԹՔ՝ 40: — ՄԵՄՈՒԹԻՒՆ՝ 26.6 × 19.5: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, 20 × 13: — ՆԻԻԹ՝ քուզք, լաւ: — ՏՈՂՔ՝ 29: — ԿԱԶՄ՝ կիսակաշի: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ, քիչ մը վնասուած: — ԳԻՐ՝ թաղարկի: — ԶԱՐԳԱԳԻՐՔ՝ սեւաւ: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ սեւ: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԹ՝ դար: — ՏԵՂԻ ԵՎ ԳՐԻՋ՝ անծանօթ: — ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ յումի:

Մատեանս է Ներսէսի Շնորհալոյ Մեկնութիւն Մատթէի Աւետարանի:

Թղ. 1ա. Մկրտութիւն խորանացն Աւետարանին: Մատեանք աստուածադիժք եւ հոգեբուղիս վարդապետութիւնք:

Թղ. 9ա. Ժողովունն մեկնութեան Ս. Աւետարանին որ ըստ Մատթէոսի բանից... Ա. Ներսէսի Հայոց կաթողիկոսի ի խնդրոյ նորին Էղբօր Դրիդորիսի վերադիտողի Հայոց: Սիրոյ պօրութիւն պերտականց է քան զբունութիւն:

Թղ. 40բ. Կը հասնի. «Եւ մի համարիք ասել յանձինս... այլ զի մի մարմնական պարծանաւքն ձուլանայցեն յոգւոցն առաքինութեանց: Զի եթէ չլինիք |||»

462

Ն. ՇՆՈՐՀԱԼԻՈՅ ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ Ս. ՊԱՏԱՐԱԳԻ

Հին Թիւ ԽԹ — 1772

ԹՈՒՂԹՔ՝ 82: — ՄԵՄՈՒԹԻՒՆ՝ 27 × 20: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն 24.5 × 17: — ՆԻԻԹ՝ քուզք, բնոր: — ՏՈՂՔ՝ 43: — ԿԱԶՄ՝ կիսակաշի, լաւ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: — ԳԻՐ՝ շեղագիր, տղեղ: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1772 — ՏԵՂԻ անծանօթ: — ԳՐԻՋ՝ Հ. Կալապատ: — ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ Թղ. 81ա:

Մատեանս է Մեկնութիւն Պատարագի Ներսէսի Լամբրոնացւոյ:

Թղ. 1ա. Ս. Ներսիսի Լամբրոնացւոյն յաղազս Եկեղեցական կարգաց աւանդութեան եւ դիտումն նոցին: Զոր նոյն սուրբն Ներսէս մակարկէ այսպէս. Ս. Դիոնիսիոսի յաղազս Եկեղեցական կարգաց աւանդութեանց եւ դիտումն նոցին: — Իկող քանդի որ մերս է քահանայադործութիւն:

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ.

1. Թղ. 81բ-82ա. Յիշատակարան զաղափար օրինակին. («Տաղաչալի գոլով ոգեալ ի գծողէ»):

Փառք տերութեանն անորոշի,
Համադոյ Երեզրբնի,
Զոր եւ Որդւոյ իւր միածնի,
Եւ սուրբ Հոգւոյն Համադուղի.
Այժմ եւ անգրաւ յաւիտենի,
Որ յարահեղ հոսման շնորհի,
Ետ ինձ հիւսոյս մասն ինչ չիթի,
Աւարտ անել զճառս խորհրդի.
Սուրբ եւ յանձն սպասարարի,
Ի ձմբային ամանակի,
Եւ զձեղակ օդոյս ցրտի,
Զոր թիւս Եկեալ էր նայսմ ամի,
Քառակ կաճառ յանձնաւորի,
(1162 = 1713)

Դորնանային ամսոց նախկին.
Կալուածն կայր հնդից Երբի,
Ներ չարաթու վեցերորդի.
Սատուրս տանի սրբոյ նաչի,
Քառասնորդաց մեծ պատեղի.
Զբաւեցաւ ճառս Տեստն Ներսիսի,

Լամբրոնացւոյ պատրիարքի,
 Ի աստուածախոս վարդապետի,
 Ընծայ զսլով մերոյս ազնի,
 Յեկեղեցեաց Հայաստանի,
 Զի եւ սովիմր պայծառացի,
 Կաթուղիկէ մայր Սիսվնի,
 Զոր այժմ խոյտայ ցնծայ բերկրի,
 Եկեղեցիք Հայաստանի,
 Յաղապս սորին յիշատակի.
 Զոր յիշատակն օրհնեալ լինի,
 Եւ պահեսցի անդրդուելի.
 Անջինջ զգալ ներ յաշխարհի,
 Պարծանք մերոյս տանն Խորյովի,
 Եւ սա գրեցաւ մեր քաղաքի
 Նաւահանդիստն Տիգրանի.
 Առ դրան սրբոյն Կիրակոսի,
 Եւ մօրն նորին Յուդիտայի,
 Յիշխանութեանս Դանիէլի,
 Աստուածաբան վարդապետի,
 Եւ առաջնորդ Միքայելի,
 Մատակարար քաջաշովուի,
 Զոր Տէր նորին կեանս տարցի,
 Ապաղուութեամբ ներ յաշխարհի.
 Եւ պահեսցէ անսպթաղկի,
 Հաստատուն իւր դաւադանի.
 Եւ յետ աստեացս եւ որ փոխի,
 Յերկնից կայանսն Հանդուցի.
 Ի խումբս վեհից երկոտանի,
 Յանճառ ի փառսն զուարճացի,
 Իսկ ոմն շարժեալ նախանձ բարի,
 Ազարիայի քահանայի,
 Ըստ առաքելոյն Պօղոս բանի,
 Նախանձաւորք լերուք շնորհի.
 Որ լաւաւոյնքն երեւի,
 Սա նայելով խրատու Նարի(ն),
 Եւտ զծողրել փութեանակի,
 Զքայցրածաչափ միւղս ներսիսի,
 Սաստի եւ դառն ամանակի,
 Զոր եւ յառաջ վերծանուցի,
 Ընեղողացի 'ւ ընթերցողի,
 Առ յիշատակ իւրոյ անձնի.
 Յերկար կենօք մայրիչացի,
 Առ դրան սրբոյն Կիրակոսի,
 Ի փառս Տեառն եւ Համայնի,

Արդ աղաչեմ զձեզ նազելիք
 Որ Հանդիպիք այսմ մատենի,
 Եւ մրդայից յանդաստանի,
 Նա յիշեսցիք անինայելի,
 Ըստացող դրոյս զՏէր ողորմի.
 Զոր ի սկզբանն յիշեցի,
 Եւ յիշեսցիք զՏէրն իմ բարի,
 Զվեհ քահանայն Պօղոս կոչի,
 Զորս այժմ ներկայ յիշատակի,
 Աստուածաբան եւ բարունի,
 Մօրքս լուսոյ սուրբ Սիոնի,
 Եւ ինձ յողնամեղ գրչի
 <Իգնատիոս սարկաւազի>
 Նորին ծառայ 'ւ աշակերտի,
 Եւս յիշեսցիք զՏէր ողորմի,
 Դուք եւս յիշեալ լիջիք բարի.
 Ահեղ ատենան զատաստանի,
 Զոր Տէրն եկեալ բեմրին բաղմի.
 Եւ կոչնական ձայնն բարբառի,
 Եկայք օրհնեալք ծառայք բարի,
 Մուծջիք ի կեանս անդրաւելի,
 Իսկ թէ զտջիք սորին միջի,
 Աւել պակաս կամ արտուղի,
 Կամ վատութեան սորին գրի,
 Կամ պաճուճանք ծրդեալ ծաղկի,
 Եւ կամ արհեստ սորին գրչի,
 Նա ներեսցիք ինձ թշուառի,
 Զի կարս այսքան էր զոր զրեցի,
 Այսքան բաւականացի:

2. Թ. 81ա. Ներկայ դրեանս, զոր
 ամենանուստն Հայր Կաթապետս օրինա-
 կեցի կարի ըլտապմամբ եւ առանց սրբ-
 րապրութեան զաղափարին, որ էր կարի
 յոյժ աղափաղեալ, եթէ ի կէտադրու-
 թիւնս, եւ եթէ ի պարբերութիւնս
 քանդի հարկ դուրով ի վերայ իմ
 րստ հրամանի սուրբ ժողովոյն երթալ եւ
 հասանիլ ի յԱռիկօսայն Հայոց եկեղեց-
 ւոյն զհոգաբարձութեան կատարելոյ
 զպալտօնն, զայս միայն կալայ զինձ նպա-
 տակ՝ թէ եւ ի յանթիւս տեսանէի
 զսղխալանս, ոչ ինչ, այժմ հարեանցի
 եւ առանց երկար եւ մտախոյզ քննութեան
 սրբադրել, այլ միայն եւ եթէ՝ որպէս
 իսկ էր ի ձեռք 1772, Նոյեմբերի 21:

463

ՎԱՐԴԱՆԱՅ ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՍԱՂՄՈՍԱՑ

Հիս Թիւ Ծ — ՌՀ = 1621

ԹԻՒՂԹՔ՝ 273: — ԼԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 25.7×20 :
— ԳՐԻԹԻՒՆ՝ երկօր 20 $\times 7 + 7 = 14$: — ՆԻԻԹ՝
բուրք, ամուր, ռոգրկ: — ՏՈՂՔ՝ 26: — ԿԱԶՄ՝
կաշի, տախտակ, գեղեցիկ զրաշմազորդուած: —
ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ շատ զեշ, խժառուրեթն բարբրմ իբար
փակած շատ տեղ, թան, բարբր ինկած եւ խառնակ
դրուած: — ԳԻՐ՝ բոլորդիր: — ՋԱՐԴԱԳԻՐՔ՝ օգո-
րակած: — ԼՈՒՄԱՆՑԱՐՔ՝ սակաւ եւ պարզ: —
ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ կարմիր: — ԺԱՄԱՆԿ՝ ՌՀ (= 1621):
— ՏԵՂԻ՝ Ջուղղ: — ԳԻՐ՝ Ռստակէս: — ՅԻՇԱՍԱ-
ԿԱՐՈՒԹԻՒՆ՝ Թգ—259ր:

Մատենան է վարդանայ Լեկնութիւն
Սաղմոսաց Դաւրի:

Թգ. 1ա. «Համադիր Սաղմոսաց է»՝ Ա—
Կէ:

Թգ. 2ա. (Բնադիրը). Այժմ կը սկսի՝
... Եւ բաղմանոտ զորս առ ձեռն զը-
տանեմք ցասացեալ Հարանցս եւ տաքուք ի
ձեռս ձեր:

Շարունակութիւնը կրած է Թուղթե-
րու անկում եւ ետեւառաջութիւն. կար-
գա՝ այս կարգով 1—8, Թուղթ ինկած,
9, 12, 10, 11, 14, 15, 13, եւ այլն:

Վերջ՝ Թգ. 257բ. ... Եւ նոքօք որսացեալ
յոթեղերս ամենայն ի կեանս... ամէն:
[Գաւիլուած]՝ Ընդ որս երեւեալ ազգանա-
ղան ազդիս ի տանէ Թորգոմայ փառք եւ
պարծանք Այրարատեան գաւառիս, իբրեւ
զարեգակն փայլէր աշխարհիս սքանչելի
այրն Աստուծոյ եւ մեծանուն Հոռտորն
Վարդան վարդապետն վարժելով զրազումս
ի կրթապիրաց ի դիտութիւն աստուածայն-
չունչ զորոց կտակարանեաց. երեւելին ի դիտ-
նականս, այլ եւ յոյժ րոճալի փափագմամբ
մեկնեալ զՍաղմոս աստուածաբանն Դաւ-
թի, Թորոյ դանձ անհամեմատ աշխարհի եւ
սուրբ եկեղեցոյ եւ ինքն առ ցանկալին Յի-
սուս վերափոխի որոյ յիշատակն սուրհու-
թեամբ եղիցի...

Թգ. 258ա. Առաքել վարդապետէ ասա-
ցեալ. իմանալի այս բուրաստան... զի

վարդապետէն Առաքել վասն Գէորդ քահա-
նայ:

Այս ոտանաւորին կցած է զրիչն 7 տուն.

Արդ եւ տկարս ամենայնի, որ եմ ի

Եւթ աստիճանի,

Ռեստակէս անուամբ Զուղեցի, աւտար

պանդուխտ եւ նշգեհի.

Տէր Գրիգոր քաջ եւ արի, ... որդի

տէր Ռեստակեան,

Փափականաւք յաւտար սրտի զրեցի

զՄեկնիչս Սաղմոսի

... էր Թվական Հայկան զարմի ՌՀ

Թիւն...

Թգ. 260բ—65ա. [Գեղք Եսթերայ].
(Թ)ամին Բ. Թագաւորութեանն Արտասէ-
շի... (Նոտր—շղադիր)...

Թգ. 265բ. [Պատմ. Սամսոնի] եւ Եղեւ
այր մի ի Սարայայ ի յեղէ Դանայ...

Թգ. 268ա—673բ. [Յեղից եւ ի Թագաւո-
րութեանց]. Այս են ծնունդ(ք) որդոցն Իս-
րայէլի մտելոցն լեղիպոսոս Բակորաւ Հարոն
իւրեանց...

ՅԻՇԱՍԱԿԱՐՈՒԹԻՒՆՔ.

Թգ. 259բ. Փառք... որ ետ կարո-
ղութիւն... սուտ զրիչ Ռեստակէս
էրէցս... տեսնայ զայս անկողոպտելի
դանձա... զոր Թարգմանեալ է Հոգիւն-
կեալ Հայրն Հասարակեաց սրբայնեալ
րահրունի վարդապետն Վարդան: Արդ
եւ ես Թափիրս ի րարեաց... Ռեստա-
կէս էրէցս զրեցի սուրբ մեկնիչս Դաւ-
թայ ի Թվայրերութեան Հայկազան սե-
ռից ՌՀ Թվականիս, ի Թագաւորութեան
չաճ յԱպաղին, ի առաջնորդութիւն զե-
ղիս պարոն Նաղարին, ի քաղաքն Ըսպա-
հան, ի զաւրն Զուղայ, ի զուրն սուրբ
Սարգիս զաւրապարին, ձեռամբ անար-
ժան Ռեստակէս իրեցի... ի վայելումն

որդւոյն իմոյ Գրիգոր քահանային ամէն շարձեալ կրկին անգամ յիշեցէք զմահ-
դասի տէր Ռըստակէան որ զրեցի զԻր
յիշատակ հոյոյ իմոյ եւ իմ ծնաւդացն.
հայրն իմ Կոռնիկար, Թաւալին եւ մայ-
րըն Նազուխանն եւ զեղարաբն իմ հան-
դուցեալ ի Քրիստոս Յովանէան, Վար-
դան եւ միւս Վարդանն եւ քեռն իմ Ահ-
դունեամէն. եւ զկենդանիսն, Սիմոն,
Նաչխապարն, Մխիթարն եւ զքեռն իմ
Մէրոտտիկն: Պարձեալ յիշեցէք զվերոյ-
գրեալ զտէր Ռըստակէան եւ զամուսինն
իմ Աշխաւէն, եւ զորդին իմ զտէր Գրի-
գորն եւ զստերքն իմ Սատրիջահանն,
Աղլանդէրաբն, Ուլամբիաթն, Մա-
րիամն, Ողոհի, եւ հարսն իմ Սալվարի-
խանն: Պարձեալ յիշեցէք զտէր Գրիգորն

եւ կողակիցն իւր Սալվարիխանն եւ զոր-
դին իւր Վարդանէան. եւ զուստրն իւր
Նազույ տատիկն, [այլ զԻսով] Թաւալի,
Մխիթարն, Նաչխապարն: [Նոյն էջին մէկ
անկիւնը.] Վարդանէան ծնո Ռիկէ թվին.
Նազուլամն ծնո. Ռիկէ թվին: Թաւալի
ծնո. Ռէնէ թվին. Մխիթարն ծնո Ռէնէ
թվին: Նաչխապարն ծնաւ Ռէնէ թվին:

Թղ. 1ք. (Նոտր). Ես տէր Աղէ-
սատրս զրեցի որդի Պօղոսիս որ Աս-
տուած տուց թվին մէծ Ռիթում եւ Ա-
ղէսատրս որ ժամարար սրնիվեցաք
թվին մէծ Ռիթում թվին փոքր ծնո:

Թղ. 1ք. (Շղաղի). Ի վայելուին
Ստեփանոս Արքահաման:

Թղ. 92ք. Յիսուսի Քրիստոսի ծա-
ռ(այ) Մովսէս վարդապետէս:

464

ԲԱՐԴՈՂԻՄԵԱՅ ՄԵԿԵՈՒԹԻԻՆ ՎԵՑՈՐԷԻՑ

Հին Թիւ ԾԱ — ՌՀ = 1621

ԹՈՒՎԹՔ՝ 137: — ՄԵՍՈՒԹԻՆ՝ 25 X 18: —
ԳՐՈՒԹԻՆ՝ միաօւմ 19 X 13: ՆԻԹՔ՝ քաղք,
քաղաք եւ եաստատում: — ՏՈՂՔ՝ 35: — ԿԱՋՄ՝
կաշի, ամուր: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ յաւ: — ԴԱՍԱՐԿՔ՝
1-4, 5ք, 134-137: — ԳԻՐ՝ մօտքօք, մամբ: — ԽՈՒ-
ՐԱԳԻՐՔ՝ սեւագիթ: — ԺԱՄԱՆԱ՝ 1775: — ՏԵՎԻ՝
Հոռմ: — ԳՐԻՉ՝ Գրիգոր քահանայ Բագիմեան: —
ԹԵՍԱՎԱԳՐՈՒԹԻՆ՝ քղ 116ա:

Մատենա է (Թղ. 5ա.) Գիրք Բարդու-
ղիմեայ Վեցօրեայ գործոց արարչութեան
Աստուծոյ, հաւաքեալ եւ շարադրեցեալ ի
Բարդուղիմէոս վարդապետի կարգէ Քա-
րոյտիցա Ս. Տօմիթիկոսի ազգաւ հոռմայեցի
եպիսկոպոս քաղաքին Մարաղո, յամի Տեառն
1330: Եւ թարգմանեալ ի լաթին լեզուէ ի
հայ բարբառ ի Յակոբ վայդայայտէ ի կար-
դէն Տօմիթիկոսի ազգաւ հայ, յամի Տեառն
1332:

Թղ. 6ա. Առաջարանութիւն Վեցօրեայ
գործոցն Աստուծոյ, Սքանչելի եղևն զիտու-
թիւն թո, ասէ սաղմոսերդուն: (Վերջ) (Թղ.
116ա.) Արդ կատարեցաւ Գիրք Վեցօրեայ
գործոց արարչութեան Աստուծոյ, հաւա-

քեալ ձևամբ Բարդուղիմէոս վարդապետի ի
կարգէ քաղաքից քաղաք Տօմիթիկոսի, ազ-
գաւ հոռմայեցի, եպիսկոպոս քաղաքին Մա-
րաղո: Եւ թարգմանեալ ի լաթին բարբա-
ռոյ ի հայ լեզու, որոյ թարգմանն էր Յակոբ
վարդապետն ազգաւ հայ ի կարգէն Տօմիթի-
կոսի ի փառս Աստուծոյ եւ ի օգտութիւն եղ-
բարց: Արդ եղևն թարգմանութիւնս այս ի
քաղաքին Պառնոյ ընդ հովանեաւ սուրբ Աս-
տուածածնի. եւ պատճառ ձեռնատուութեան
սորին եղևն Յոհան վարդապետն Պառնոյ
որոյ հատուցէ Տէր զհատուցումն բարի:

Թղ. 116ք—118ք. Յանգ Հարցմանց.

Թղ. 119ա—133ք. Յանգ Նշանաւոր իրաց.
Աղար նմանի գիտութեանն. (Ա—Բ):

ԹԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՆ

Թղ. 116ա. Արդ օրինակեցաւ զիրքս
այս ի զաղափառէն տեառն տեառն Վա-
զարու աստուածարան վարդապետին
ժականուամբ Անմարմին կոչեցելոյ սր-

Հիւսիսարեւմտեան Պանտոսի, այսինքն Տը-
րապիզոնի, ձեռամբ Գրիգորի, որ Բա-
ղիւնեան, անպիտան քաջանայի Շամց-
խացոյ ի քաղաքն վէճանիստ ի մեծն
Հոսմ, ընդ Հովանեան սուրբ Մարիա-
մոս Լիդիպտացոյն ընակարանին Հայոց,
որ առ եզրն գետոյն Տիրերիայ ի փառս
մանկացելոյն Յիսուսի եւ ի պատիւ սրբոյ

Մարիամոս կուսին, եւ ի յօղոտ ընթեր-
նողաց. սկսեալ յամի մարդեղութեան
Տեառն 1774. զեկտեմբերի 23, յանկ ե-
լեւ 1775, Փետր. 15: Արդ աղաչեմ զսի-
րելի ընթերնողս յիշման զիս արժանի
առնել, հանդերձ, որոց ձեռնադրու-
թեամբն գրեցի զայս, ի մաքրափայլ զա-
ղօթս ձեռն:

465

ԳԱԽԱԶԱՆԱԳԻՐԳ ՅՐ. ՄԱՐԹԻՆԻ

Հին Թիւ ԾԲ — ԺԷ Դար

Էջ. 432: — ՄԵԾՈՒԹԻՒՆՆ՝ 24.8 X 18.5: —
ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն 21 X 7 + 7 = 14: —
Բուրգ, բարակ, ամուր: — ՏՈՂԳ՝ 28: — ԿԱԶՈՐ՝
կաշկկազմ, զորաւոր: — ՀԱՆԳԱՄԱՆԳ՝ լաւ: — ԴԱ-
ՏԱՐԿ՝ էջ 421, առջեւ ալ կայ դտաբակ բուրգ մը:
— ԳԻՐ՝ ցետրդիք, մամբ: — ԽՈՐՈՒԳԻՐԳ՝ կարմիր: —
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԷ դար: — ՏԵՂԻ եւ ԳՐԻԶ՝ անծածօր:
— ԵԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ չուփ:

Մատենան էջ 1. կը սկսի՝ Դիւք պառ-
մույնեանց, որ կուչի ըստ Հայոց Դիւք զաւա-
զանաց, որ պատմէ զծայրագոյն քաջանայա-
պետացն, նաեւս կայսերացն Հոսմայ զկարգ

Ժամանակագրութեանն նոցին. եւ զեկեալսն
ի նոցանէ եւ առ նոքօք զիրս նորապոյնս եւ
զարմանալիս. զոր չարապրեալ է զիրքս
զայս ֆրաղր Մարցիմոսն ի կարգէ քարոզո-
ղացն: (Թարգմ. Ներսէս Պալենցի): Քանզի
դիտել զԺամանակս ծայրագոյն քաջանայա-
պետացն Հոսմայ ...

Էջ 381—401. Իշխանութիւնք եւ Թաղա-
ւորութիւն Հայոց:

Էջ 422—32. Յանկ կայսերաց եւ քահա-
նայապետաց:

466

ՎԱՐԴԱՆԱՅ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ ՍԱԼՄՈՍԱՅ

Հին Թիւ ԾԳ — ԺԷ Դար

ԻՍՈՒԹԳ՝ 280: — ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 24.5 X 17.5:
— ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն 19 X 7 + 7 = 14: —
ՏՈՂԳ՝ 26: — ԵԻՇԱՐ՝ բուրգ, օգորկ, դեղ-
նագոյն: — ԿԱԶՈՐ՝ կաշկկազմ, փայտեայ, զրոյ-
մազաբոյսած, փակեմքնեք նամուած: — ՀԱՆ-
ԳԱՄԱՆԳ՝ լաւ: — ԴԱՏԱՐԿ՝ ԹՂ. 1ա: — ԳԻՐ՝
բուրգիք, ըմտիք: — ԿԻՍԱՆՈՐԿ՝ ԹՂ. 6ա. 13ք.
63ք. եւժ. պարզ: — ԶԱՐԴԱԳԻՐԳ՝ կամ, պարզ: —
ԼՈՒՍԱՆԱԿԱՐԿ՝ սակաւ եւ օղորակած: — ԿՈՐԱ-
ԳԻՐԳ՝ կարմիր: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԷ դար: — ՏԵՂԻ՝
անծածօր: — ԳՐԻԶ՝ Ամբակում վարդապետ տիս
վարդ: — ԵԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ ԹՂ. 5ա, 58ք.
263ա:

Մատենան է վարդանայ Մեկնութիւն
Սաղմոսաց.

ԹՂ. 1բ. Տեառն Յովաննիսի արարեալ
ծաղկաբաղ համարապիրս երկոյս Դաւթեան
ի խնդրոյ Թէոփիլոսի աշակերտի: — Եւ արդ
սոքայ են ըստ Երբանցոյն անլեւրադիր սաղ-
մոսք. ԺԺ եւ այսոքիկ...

ԹՂ. 5ր. Աշխարհալուր եւ տիեզերալուր
վարդապետին Վսլովաճայ պարզ եւ լուսաւոր
խորին խորհրդով եւ զԺուարագիւտ լուծ-
մամբ եւ բանի մեկնութիւն արարեալ Սաղ-

մոսխա, չարժեալ ի Հողոյն սրբոյ եւ յարհիսկանէն Հաղբատոյ եւ աշակերտացն իւրոց. յոյժ աշխատեալ մասուոր բանիւ, զոր ցուցանէ առաջիկայ ամբարեանս ի վարժ մանկանց Սիոնի եւ զսրբոցն ամենայնի ի մի հաւաքեալ ձեռնհաս սիրողացն զոր եւ ինքն հասցէ իւրայաւքն երկնից արքայութեանն. ամէն: —

Թղ. 6ր. Մի է Աստուած եւ մի միջնորդ Աստուծոյ եւ մարդկան մարդն Յիսուս Քրիստոս. ասէ Քրիստոսիւ կենդանին Պաշտօն... (Ապա կը խօսի նոթանասնից թարգմանութեան մասին):

Թղ. 13ր. (Մեկնութեան սկիզբը). Երանեալ է այր... Բայց նախ խնդրեցուք թէ զինչ է առանձին պատճառ առաջնունն Սաղմոսիս... Վերջ՝ Երմիայի պահանջն զմեզ Քրիստոս Աստուծոն մեր եւ խաչեալ թապաւորն անմահից... ամէն:

Թղ. 287ր. Կայ Վարդան Վարդապետի յիշատակաբութիւնը եւ սպա՝ թղ. 288ա. «Այս սաղմոսս ինքնագիր Դաւթա, արտաքոյ թուոց. Փոքր էի ես յեղբարս իմ...»:

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ.

1. Թղ. 5ա. Այլ ես յետեանս բանասիրաց Արարչամ լուս բարոնեանց անուամբ եւեթ միայն կոչած գործով կատար ոչ հասուցած, նորոգեցի զսա ձեռաց, սատար մատաւարս յունայ մտաց. զուրք ի իշեցէք զՏէր Աստուած, զմեզ ազատէ ի տանջանաց: (Արարչամի զրչէն են թղ. 1-21, ուրիշ զրչէ 22-255 եւ այլ զրչէ 256է վերջ, որով ան մասի մը զրիշէ կ'ըլլայ.

2. 101ր. Բարունի եւ հոնորր յորժամ ասան զսա որդոր Արարչամիս ո-

ղարմի տուր, արթուն կեցիր մի՛ հեղք եւ ծաւ:

3. Թղ. 158ր. Լուսանցքի վրայ: Զմեղապարտս զծոյս յիշեալ... Արարչամս իշեցէք:

4. Թղ. 203ա. Զյետեանս ի բանասիրաց եւ տրուպս ամենայնի զԱրարչամ վարդապետս յիշեցէք, յորժամ ընթեռնուք:

5. Ի վերջ ձեռագրին զբուած թղթի մը վրայ՝ Պահանակ այսր մատենիս զուրով նամակ ինչ՝ հանեալ եղաւ յիւրում տեղաջ ի տուփն 39, որոյ ետեւազրութիւնն որ պատկանէրն այսմ՝ փոխադրեցաւ աստէն, որ ունի օրինակ զայս:

Թվ. Հայոց ՌՃԴ. սեպտեմբեր ամսոյ վերստին նորոգեցաւ Մեկնիչս Երզրարանի աստուածաշարն Դաւթի մարդարէին, ձեռամբ նուաստ եւեթ տրուպ եւ ապիւկար միայն անուամբ Դաւթի երիցու: Արդ աղաչմ զամենեանեղ յիշել միով Հայր մեղայի ուր եւ զձեզ յիշողացդ մասն լիցի ամէն:

6. (Զեռագրիս Ա. եւ Բ. կաղին վրայ ներսէն, կը տեսնուի նամակ մը, փակցուած կողին, այսպէս՝ քաղուածաբար)։ «...Եւ ամենայն սրբոյ նայեւ յՍարգիս եպիսկոպոսէ սիրով Աստուած սուրբ Հոգոյն ժամանեալ հասցէ ողջուն... առ ամենայն հաստացեալ քրիստոնէից ուր եւ հասանի նամակ աւրճնութեանս մեր... զառն աղբատ է եւ պարտաւոր. ծփորին զոր պարտք ունի, տուն եկին ձեռաց առին. եկան տովլաթաւորք զորդին քաֆիլ արին. ու զինքն այլ քաֆիլով թողին: Վասն այդ պատճառիս համար ըրի... արարէք զորայ ողորմութիւն... ամէն: 1605(°):

467

ԳԱՏԱՍՏԱՆԱԳԻՐԻ ՄԵԻԹԱՐ ԳՕՇԻ

Հին Թիւ ՄԴ — ԺԺ Դար

ԹՈՒԼԹԻՐ՝ 178: — ՄԵՆՈՒԹԻՆ՝ 22.5 × 10: — ԳՐՈՒԹԻՆ՝ ԵՐԿԵԻՑ 15 × 5 + 5 = 10: — ՆԻԻԹ՝ ԲՈՂՐ, ԼԱՐ: — ՏՈՂԹ՝ 30: — ԿԱԶՄ՝ ԿԱՇԿԱԳԱՄ (ԿԻՍԱԿԱՇԻ): — ՀԱՆԱԳՄԱՆԹ՝ ԼԱՐ: — ԿԱՍԱՐԿԹ՝ 1-3Թ, 133Թ-34Թ, 139Թ-142Թ, 150Թ-58Թ, 170Թ-178Թ: — ԳԻՐ՝ ՆՈՒՐ — շԵՂԱԳԻՐ: — ԽՈՐԱԳԻՐԹ՝ ՍԵՆԱԳԻՐ: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԺ: ԿԱՐ: — ՏԵՂԻ և ԳՐԻՉ՝ ԱՄԺԱՐ: — ՅԻԱՏԱՍԿԱԳՐՈՒԹԻՆ՝ ԹՂ: 1Թ:

Մատենան է Մխիյար Կոնյի Կիրք Կատարանի:

ԹՂ. 3Թ. Նախադրութիւն Գրոց Կատարանաւի. Գանկ ԺԱ զլիոց Նախադրութեան):

ԹՂ. 4Թ. Գիրք Կատարանաւի ըստ աւանդակոյ կանոնաց Յիսուսի Գրիստոսի, Նախադրութիւն զրոց Կատարանաւի: — Ա. Կլուի յորում ընդգիմադբէ ըմբաստղաց Թէ ոչ ևն դատաստանբ: — Հանդերձեալ զբեւ զգիրս զայս Կատարանաց, նախ զընդգիմադրութիւն դիցուք պարսաւողաց զօրէնս Տեառն...

ԹՂ. 33Թ. Սկիզբն Կատարանաւի ի կամս Հաւր և Որդւոյ Նորա Յիսուսի Գրիստոսի, դաւրութեամբ և ընդօք Նոզոյն և յաղաղս վիճակի դատարանաց: — Եկեացուք այժմ իսկ ի դործ դատարանաւի, զիսկելով զի ըստ քաղաքաց դատարանս հրամայէ լինել Մովսէս...

Ընդ ամէնն Ա—ՄԾԱ. հատած. զերջինն է. Յաղագս դատարանն որք յաւարէ վաճառաց: — Եւ վաճառեալ և պնեալ զաւար ոչ դարձցի անդրէն իւր զլողացեալն... Կոնսթիւն և վառք Հաւր... ամէնն:

Կր յաջորդէ 103Թ—104Թ՝ Յիշատակարան Մխիթարայ. Փառք...

ԹՂ. 104Թ—105Թ. Արեւն յաղքոց քաղաքաց քրիստոնէից Կոստանդիանոսի, Խէղոսի, Լեւոնի: — Զաւրէնս բարի և ճշմարիտ... — Նոյնը կրկնուած յետոյ 106Թ—107Թ):

ԹՂ. 106Թ—129Թ. Արեւն յաղքոց քաղաքացն քրիստոնէից Կոստանդիանոսի, Խէղոսի և Լեւոնի: Զաւրէնս բարի և

ճշմարիտ Տէր Աստուած ի սկզբանէ եղ մարդոյն... Կանոնք վասն ժառանգութեան: Ա. Այր ոք Եթէ Մեռանի... Ա—ՃԾԱ:

ԹՂ. 129Թ—132Թ. Համառոտ Ժողովունն օրինացս վերստին. ա. իւրոյ դատարանին և իշխողի քաղաքին... Ա—ԶԵ:

ԹՂ. 135Թ—138Թ. Կլ. է. Յաղագս վկայից Եթէ զի՛նչ է հաւատարմութիւն նոցա և կամք ընդ Երկուք և երեք ընտրին: Եւ հարկաւորապէս իսկ զվկայսն խնդրէ դատարանն...

Նոյն Կոնյի Նախադրութեան է և Լ. զլուինեկու հետ, ԹՂ. 16Թ—21Թ. մինչեւ՝ Եւնյեպէս և Աստուած զձեւս զայս հառ բանի: — ԹՂ. 132Թ. Տէր Յիսուս վստելունն տացէ տէր Վրթանիսի արհիւկսկոպոսի և հոգեւոր վերադիտողի և բազմաց բարիս շնորհողի և մուրեկաց յարձուցչի, և մեղուցեւոց մխիթարչի: ՈՅԹ (= 1240): Այս դատարանադրքին ծանօթ մէկ յիշատակարանն է (Հմտ. Գէղիշեան Մ. Վ. Յուլիան Զեռադրաց Զմամուռ վանուց, Վիեննա 1964, էջ 486, անդ Թ. 180 Զեռ. տես և միւս յիշատակագրութիւնները, զի այս Զեռադիրն անոր մէկ արտադրութիւնն է (էջ 414—426):

ԹՂ. 143—156Թ. (Լրացում 2—103 քղքեղում մէջէն դուրս մնացած հատումներու, սկսեալ է հատումէն միմչեւ ՄԶ:

Կիտ. Կատարանադրքին մէջ ըստական դատարկ Թղթեր կան՝ պակասեւոր լրացնելու համար, հմտ. ԹՂ. 105, 132—134, 138—142, 156—158:

ԹՂ. 159Թ—173Թ. [Ժամանակագրութիւն յԱղամայ մինչեւ Կոստանդին Համբրոնացի կաթ՝] (Գալենցի ժամանակագրութիւնն է): Սկիզբ՝ և արդ ըստ ուխտագրութեան Յաւաղարանին և զՅարեթին արկցուք ձեռն ի դործ, զերկ զորս ըստ աղբի և զորս փո-

խանորդութիւնը, ի նոցանէ Պարթևացի մինչևև այսօրեմբ ժամանակացուք առ որ արար զերկոստին մի Տէր մեր... Վերջ՝ Թղ. 173թ. Ձկնի սորա Կոստանդին Կեսարացին ամս ԺԶ. յաւուրս սորա զարձակ ընկալան զԺողովն Քաղկեդոնի եւ հաւանեցան... արկանել ջուր ի սուրբ խորհուրդն: Եւ այս զործեցաւ ի թուակ՝ 222 (= 1337): Ձկնի սորա տէր Կոստանդին Լամբրունցին ամս Դ:

Թղ. 174ա—176ա. Ողբամ գեղգ Հայոց աշխարհ... (Ո. Խորենացի):

Թղ. 176ա. «Ի թուականիս Հայոց 224 (= 1324) յամսանն ապրիլէլի Է ի մեծի դալըստանն Մաղկաղարի...»:

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Թղ. 1ա. (Թղեակի մը վրայ). Ի յոմանս ճառս նախադրութեան Գրոցն դատաստանի տողք ինչ եղծեալք են ի հնութենէ զրգին, կամ ի պատահմանէ ինչ: Վասն այսորիկ նշմարեալ մեր զհետս տառից ջնջելոց եւ տեսակաց բառից, աստէն առնշանադրեմք զայնս կարծեօք՝ զհետ երթեալ մակերեւութի տառիցն եւ

լատից, որքան իցէ կարելի. զի թէ դուցէ յետ ժամանակաց ոչ գտանիցի այլ օրինակ այն գրոց. (որ այնպէս թուի մեղ թէ սա իցէ առաջին զծեալն ի հեղինակ նորին, յաղապս հնադոյն զոլոյն, եւ այլ առթից) յայնժամ ընթերցասէրն զգոն մտօք յառեալ ի տեսակս տառից եւ բառից դոր մեք ի ստորեւ զծելոց եմք, եւ եւս յիմացուած բանիցն՝ յարմարաւ զրենցէ զբառս կամ զբանս ի տեղի ջրնջելոցն ի ճառն եօթներորդ. յայն նիչ ընթացս բանից, որ ասէ. «զի որպէս ամենայն հասակ ի նմանէ», զոր եւ մեք յօրինակել մեր՝ թողումք զմիջոցն առ յապայն կատարունակել զայն յարմարաւ զրութեամբն: Այս խոստացուած նմանագրութիւնը չկայ այժմ ձեռագրին մէջ:

Ի խոսքս իւրեւ. Արտագրութեանս զաղափար օրինակ ծառայած է ինչպէս զիտեցինք, Զմմառի Թիւ 180 ձեռագրիւրը, որ ունի Դատաստանադիրքն ու Սրէնք Թալաւորացն. ուստի ժամանակագրութիւնը հանուած է ուրիշ ձեռագրէ: Զմմառ. Քէշիշեան, Յուցակ ձեռագրաց Զմմառու. քիւ 180:

468

ՆԵՐՍԷՍԻ ՇՆՈՐՀԱԼԻՈՑ ՄԵԿ. ՄԱՏԹԷԻ

Հին Թիւ ԾԵ — ԺԷ Դար

ԹՈՒՂԹԳ՝ 120: — ՄԵՇՈՒԹԻՒՆ՝ 23 X 15.6: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւմ 17 X 8: — ՆԻՒԻ՝ բօղբ, Եաստատում: — ՏՈՒՂ՝ 28: — ԿԼԶՄ՝ կիսակաշի, ամօր: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ, բիշ մը ցեցակեր: — ԳԻՍ՝ նոտը-չեղադիր, մամբ: — ԽՈՒՂԳԻՒՔ՝ սեւագիր: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ժը դար: — ՏԵՂԻ եւ ԳԻՍ՝ ամծառօք: — ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ չումի:

Մատենան է Ներսէսի Շմարեալայ Ո՛նկ-նուրիւմ Մատթէի. տե՛ս Թ. 462 (ՈԼ):

Թղ. 2ա. Մեկնութիւն խորանաց Աւետարանին:

Թղ. 10ր. Յեկեղեցական սատմութենէն:

Թղ. 14ա. Ժողովուրն մեկնութեան սըրբոյ Աւետարանին որ բոտ Մատթէոսի ի բանից իմաստուն վարդապետաց եկեղեցւոյ կարգեալ եւ յարինեալ զիւրահաս ընթերցողաց... Կը հասնի շնորհին Մատթէոսի ի Կաթառնաւ գիրք Բ. . . Եւ աշխարայլի այսչափ հաստոս գաի երբէք: Որպէս զի զնոսա յամալք արասցէ զի ոչ հաստացին ի նա իրբեւ զօտարն. քան զի... (Կը մնայ անաւարտ):

469

ՍՄԲԱՏ ՊԱՏՄԱԳԻՐ

Հին Թիւ ԾԶ — 1840

Թոժիվթֆ՝ 56: — ՄեծՊոթիթի՛ն՝ 22 5 × 14 5: — ԳրՊոթիթի՛ն՝ միասին 18 × 10 5: — Նիփթ՝ քուզք կապտագոյն: — ՏՈՂԳ՝ 22: — ԿԱՋՄ՝ կիսա-կաշի, ճերմակ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆԳ՝ լաւ: — ԻԱՏԱՐԿԳ՝ Խզ՝ 1ք. 53քմ: — ԳԻՐ՝ ճետք — շեղագիր: — ԽՈՐԱՎԳԻՐԳ՝ սեւագիր: — ԺԱՄԱՆԿԱՎ՝ 1840: — ՏԵՂԻ՝ էյմիածիմ: — ԳՐԻԶ՝ Գրիգոր Տէր Գրիգորեան: — ԵԻՇԱՏԱԿԱՐՊՈԹԻԹԻՆ՝ Խզ՝ 1ա:

Մատենա է «Մարատ պատմագիր»:

Թղ. 2ա. Սըիգրը՝ Ի ժամանակս թագաւորութեանն Յունաց Ռամանոսի որդւոյ Կոստանդեան... Ի թաուականին Հայոց և. թագաւորէ Գագիկ Բագրատունի տանն

Հայոց... 'Հերթ' Թղ. 53ա. Եւ ամենայն ընա-կիչք թաղաքին եւ դաւառին տեսան եւ գո-հութիւն տունն Աստուծոյ օրհնելոյն յաւի-տեանս. ամէն:

ԵԻՇԱՏԱԿԱՐՊՈԹԻԹԻՆՔ.

1. Թղ. 1ա. Օրինակեցաւ Ի սուրբ էյմիածիմ գրչութեամբ Գրիգորի զպրի Տէր Գրիգորեան Ի 1840 ամի յամսեանն մարտի:

2. Երչատակ Հ. յԱթանասէ Ի վանս Լուսաւորչին մերոյ:

470

ԲԱՐԳՈՒՂԻՄԵԱՅ ՔԱՐՈԶԳԻՐԳ

Հին Թիւ ԾԶ — 22 = 1331

Թոժիվթֆ՝ 331: — ՄեծՊոթիթի՛ն՝ 23 × 15 2: — ԳրՊոթիթի՛ն՝ միասին 18 × 11: — Նիփթ՝ քուզք ոգորկ. բամբակեայ: — ՏՈՂԳ՝ 35: — ԿԱՋՄ՝ կաշի տախտակ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆԳ՝ լաւ, տեղ տեղ քղքերը մաշուած, ամբրեռնի, քեթի, մկմակել: Կազմը վը-ճասուած: — ԳԻՐ՝ քոյրքեր: — ԿԻՍԱՆՈՐԱՆ՝ Խզ՝ 1ա, սովորակած: — ԶԱՐԻՎԳԻՐԳ՝ ցանցառ: — ԼՈՒՍԱՆՅԱԶԱՐԻԳ՝ ցանցառ, պարզ: — ԽՈՐԱՎԳԻՐԳ՝ կար-միր: — ԺԱՄԱՆԿԱՎ՝ 22 (= 1331): — ՏԵՂԻ՝ ֆոնայ վաճէ: — ԳՐԻԶ՝ Իսրայէլ: — ԱՏԱՅՈՂԳ՝ տե՛ս վարք: — ԵԻՇԱՏԱԿԱՐՊՈԹԻԹԻՆՔ՝ Խզ՝ 4ա, 5ա, 41ա. եւ:

Մատենա է Բարդուղիմայ Գարդգիրէ, ուր կան.

Թղ. 1ա. Պատճառ տունից տերունակա-նաց թարգմանեալ... (Էրեք բառ) սատա-րութեամբ... (մէկ բառ) Դանիէլի եւ նպաս-տաւորութեամբ... (չորս բառ) վասն տունի Աւետեաց սուրբ Կուսին:

120՝ Աւետիք ամեներջանիկ սուրբ եւ

Եւ փառաւորեալ Կուսին Մարիամու Ի կի-րակէ ասի լինել...

121. Թղ. 4ա. Պատճառ տունի Մենդեանի Գրիստոսի — Մնունդ Տեառն ըստ մարմնոյ որ եղեւ Ի յԱղամայ...

122. Թղ. 7ա. Պատճառ տունի Թլփատու-թեանն Տեառն մերոյ Բիսուսի Գրիստոսի ստուգագոյն կարգեալ: — Ի տունի Թլփատու-թեանն Դ լինի տնայամբութիւնս. Ա. ութ-րեայ կատարումն Մենդեանն...

Թղ. 8ք—9ա. (Յանկ Գարուգրիս), Ա—ՃԺԻ.

Թղ. 10ա. Նախադրութիւն Գարոդի գր-րոց, զոր յարմարեալ Բարդուղիմէոսի եպիս-կոպոսի իմաստուն վարդապետի եւ թարգ-մանեալ Ի լատինացոց: Երթայք թարգմեղք եւ աշակերտեցէք դամենայն Հեթանոսս... Վարդապետք ասեն...

(Ապա թարգմեղք), լինենք՝

¹ Թուերն թարգմեղքու կարգը կը ցուցնեն, այն (1—119, ապա 120—22, ուստի նախաբար 120—22 գրքին վերջը կը գտնուէր.

Թղ. 235թ. 55, ԽԳ. Քարոզ Աւետեաց Աստուածածինն. Եւ առաքեցաւ Գարրիէլ Հրեշտակ. . . Սովորութիւն է աղքատաց որ զիւրին է նոցա ողորմութիւն խնդրել ի կանանց:

Թղ. 258ա. ԿԲ, 64. Եւ յարուցեալ ի ժողովրդենէ անաթ. եմուտ ի տուն Սիմոնի. . . Ելանելն ի արտաքս ի ժողովրդենէն Հրէից. . . :

Թղ. 267թ. ԿԷ, 67. Այլ քարոզ խոստովանութեան. Երթիցուք Էրից աւուր ճանապարհ. . . Վարդապետք ասեն թէ սուրբ Աստուածածինն նման է լերինն:

Թղ. 52ա. (Այլ եւ այլ կախարդական կամ երդմանեցական քանաձեւեր օտար եւ Հայ. այսպէս. «Պէ՛ւ ուղի՛մ: Թրսխորտ: ՂԼԻ՛ լի իմ: Թուր սու Հուան իմ: Տէր Աստուած յախտենական. Աստուած թագաւոր. վասն սոցին եւ վասն քո սուրբ անուանդ. փրկեալ զիս ի թշնամեաց յորսողաց. եւ որ կամին շար ինձ, կապեայ զլեզլիս իւրեանց զի մի խաւեսցին ընդ յիս. կապեալ զաչս իւրեանց, զի մի նախացին ընդ յիս, զպուղիմն Գ չետ ասա:

Թղ. 52ա. Վասն կապից արձակելոյ առն եւ կնոջ: Սաղմոս. Տէր թաղաւորեաց, Աւետ. Յովն. Յարուր երրորդի. ի Հարսանիս մարդկային, փոխեցեր զչուրն ի գինին:

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ.

1. Թղ. 4ա. (Ի լուսանցս). Եւ անարժան եւ յետեալս ի կրօնաւորաց բստացայ զչին տօնապատճառս ի ղեօղն Օվանուիս ի տէր սրբազան Գրիգորէ Հրէցուէ, ի վայելումն անձս իմոյ Սարգիս անուն զպրիոյ. Թվին ՌՃԺ. վկայութեամբ խօսայ ներսէսին:

2. Թղ. 9թ. Եւ Փրայ Գրիգոր Էկեցապանս ծախեցի զիմ Քարոզգիրքս Փրայ Յեսուինի ի դահեկան նոր սպիտակով. ի Թվին ՊԿ ի սահմի Գ. Եւ Փրայ Տերունականս վկայ եմ: (Խրաքանչիւր տեղիմ տակ մանր նուրդիլը գրչափործն):

Ասոր տակ մասն քայտգի մը ուրիշ գրչէ:

3. Թղ. 41ա. (Ի լուսանցս). Եւ ան-

կեալ աղաչեմ զձեզ, ով ընթերցող, յորժամ ընթերցես զձադկաւէտ բուրաստանս, յիշման արժան ասնէք զՍտախ Սարգիս Չկապին, որ խիստ փափաքանօք առի զայս գիրքս որ սովաւ միթեալեցայց եւ ողտեցայց ի սմանէ Հոգով եւ մարմնով. ամէն:

4. Թղ. 52ա. (Ի լուսանցս). Եւ անապատճառ Հատորս Ճահեցի Թախաննի որդի Պետրոս Էրիցին, որ առայ իմ հալալ վաստակոց իմոց, որ է սուրբ գանձ աստուածային:

5. Թղ. 65ա. (Ի լուսանցս). Ձեզապարտ Յակոբ սպասաւոր բանի յիշեայ, զի զհամարայգիրն հանքի, Քնքեցի:

6. Թղ. 124թ. Չվերջինս ի սպասաւորացն բանի, եւ զառաքիսն ի ժեղաւորացն կարդի, զդատապարտեալս իմով մտացս խղճի զխորալէլ անպէտ ոգի յիշել մաղթեմ յարժանաժառոյց յաղօթման, եւ չմեղադրել սխալանացն եւ փութանակի զրելոյն. զի ժամանակս սուղ է եւ արհեստս երկայն. եւ Հոգք բազում առաջի, զի զայս միայն ոչ բաւական վարկանէի, այլ թէ զոյր հնար հարուր ձեռն ի զծաղրութիւն պարապեցուցանէի, վասն զի պատահեցայ առն բարեմտի եւ աստուածասիրի, եւ անյաղթ գիտնականի տէր: Ի բարդօղիմ Փոնեգ եպիսկոպոսի, զոր Տէր անասան պահեցէ: Գրեցաւ ի նորաչին վանքս Քրտնայ, լնդ հովանեաւ սուրբ Աստուածածնին, Իվին 22 (= 1331), Հոկտեմբեր ԺԴ:

7. Թղ. 146թ. Ձրագում աշխատող զմեղուցեալ Խարայէլ յիշեցէք:

8. Թղ. 146թ. Ձնուստ աշխատող եւ զրէութեան արուեստոր անարուեստ զծիւ եւ փութով գրեցի յիշեցէք:

9. (Այլ) Եւ զիս համարագրաւորս զԿԻ՝ (Յեզեք) սպասաւոր բանի:

10. Թղ. 191թ. Ձամենամեղ անձն Խարայէլ բանի սպասաւոր որ բազում աշխատութեամբ գրեցի Թէպէտ եւ . . . է, անմեղադիր լիքիք, զի բուն կառ զիս:

11. Թղ. 309ա. Մնացորդս սասց-

ածիս դրեալ եղեւ ի Խաւրէզ յեկեղեցիս
Փռանկնայն. ի թվ. 22 յունիս Գ յոյժ
դառն ժամանակի. յորժամ նոր նստաւ
Ղան Ուսի անուն. եւ երկրորդ թաղաւո-
րութեանն նորա էր Ողի փաշան, որ ոք

ընթեռնուցու յիշեցէ եւ մեղաց թողու-
թիւն:

12. Թղ. 373թ. Յիշեցէք ի Քրիստոս
զդեոարոյս քահանայ Խաղէոսն, որ տուն
երեստ:

471

ԲԺՇԿԱՐԱՆ

Հին Խիւ ԾԽ — ԺԼ Դար

ԹՈՒՂԹՔ՝ 182, էՋՔ՝ 384: — ՄԵՆՈՒԹԻՆ՝
23 5 X 10 5: — ԳՐՈՒԹԻՆ՝ միասին 22 X 15: —
ՏՈՂՔ՝ 22: — ՆԻԻԹ՝ բուգթ ցորաւօր: — ԿԱՋՄ՝
կիսայաթ, խեղճ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ կազմայոյժ, իմ-
կած էջ 1-16: — ԳԻՐ՝ մուտր-շեղագիր: — ԵՈՐԱԳԻՐՔ՝
«Գլուխ» քառերը կարմրագիր: — ԺԱՄԱՆԻԿ՝ ժԸ
գար: — ՏԵՂԻ ԵՎ ԳՐԻՉ՝ ամեամօր: — ՅԻՇԱՏԱԿԱՆ-
ԳՐՈՒԹԻՆ՝ շեմի:

Մատենաւ է Բժշկարան:

Առաջին 1—16 էջերը ինկած են, ուստի
նաեւ հեղինակին եւ գրքին անունը: Այժմ կը
սկսի էջ 17. «Եւ եթէ պաղպամ ապականի
լինի աղի պաղպամ եւ եթէ այրի՝ լինի սայվ-
տայ հարմունն:

Գլուխ իի (արաքատառ). Խէ ի որ տեղի
բնակի այս խառնրվածքն: Եւ թէ աւելորդ
արիւնն բնակի ի պարպութեան լիարդին եւ
միշտ խառնի ընդ արեան եւ սայֆէն բնակի
ի լեղեակին մէջը, որ կախեալ կայ խորս
լիարդին...

Գլուխ իԸ (արաքատառ). Հարցունն թէ
ամենայն մարդ յունի ըսչորս խառնրվածքն

եւ որպէս ասեն բժիշկըն թէ զայս մարդըն
ընութիւն յունի...

էջ 54. Մասն Բ. Որ աղաքըս ճանաչելոյ
նամզըն:

էջ 73. Մասն Գ. աղաքըս մէղի եւ աղբի:
Գլուխ Ա. աղ(ա)ղըս նշանաց մեղին բոլորոյ-
պէս:

էջ 92. Մասն Դ. որ պարունակէ զմի
առաջարանութիւն եւ զհիկն (հինգ) յուս-
մունք որ աղապրս տահելոյ առողջութեան:
Առաջայրանութիւն աղապրս մահու եւ առող-
ջութեան:

էջ 140. Մասն Ե. Յաղաղըս կանոնի
ճարտարութեան ըստ հասարակ հիւանդու-
թեանց. եւ այս մասնն պարունակէ յինքեան
երեսուն եւ զերկուս զլուխս...

էջ 356. Գլուխ յութ եւ տաաներորդ ա-
ղապրս մեկնութեան առքանդի կանանց:

էջ 379-384 Յանկ սյրութեանկան նիւթոց
(թերի):

Դուրս ինկած են էջ 1-16, 27-28,
181-96, 229-240, 362 եւն:

472

ԲԺՇԿԱՐԱՆ

Հին Թիւ ԿԱ. — 1841

ԹՈՒՂԹՔ՝ 58: — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ $22 \times 16-3$: —
ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւմ, 18×14 : — ՏՈՂՔ՝ 25: —
ՆԻԻԹ՝ բուզր, հաստատում: — ԿԱԶՄ՝ կիսալար:
— ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: — ԴԱՏԱՐԿՔ՝ 1, 48թ—52,
55թ—58: — ԳԻՐ՝ շնչագիր: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1841: —
ՏԵՂԻ՝ ամծամօր: — ԳՐԻԶ՝ Տիգրամ Նազարեթեամ:
— ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ յումի:

Մատենան է Ընտիր տետր Բժշկական,
օրինակեալ Կուտինացի տիրացու Սահակէն,

որ է Աղրապատ բազում աղտից. եւն. Ծա-
խիւք եւ աշխատութեամբ եւ նապարէքեան
Տիգրանս շարադրեցի. 1841, Ապրիլ 18:

Երկու տետր է Ա. Թղ. 30 Բ.
31—53:

Կը բովանդակեն զանազան ղեղա-
գրեր: Թղ. 53ա. Կ'ըստի. 42. Աթանաս
Տօղրամաճեանի զործածան է այս:

473

ՆԵՐՍԷՍԻ ԼԱՄԲՐՈՆԱՑԻՈՅ ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՊԱՏԱՐԱԳԻ

Հին Թիւ ԿԲ — ԺԸ—ԺԹ Դար

ԹՈՒՂԹՔ՝ 110, ԷՋՔ՝ 214: — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝
 22.5×18.5 : — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւմ 17×12 : —
ՏՈՂՔ՝ 28: — ՆԻԻԹ՝ բուզր, բարակ եւ ամուր: —
ԿԱԶՄ՝ կիսակաշի: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: — ԴԱ-
ՏԱՐԿՔ՝ 1ա, 3թ, 108—110: — ԳԻՐ՝ ցոտրգիր, մամր:
— ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ կարմիր: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԸ/ԺԹ
Դար: — ՏԵՂԻ եւ ԳՐԻԶ՝ ամծամօր: — ՅԻՇԱՏԱԿԱ-
ԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ տես վարդ:

Մատենան է Ուեկմուրիւմ Պատարագի
Ն. Ի Լամբրոնացոյ.

էջ 1-3 Յանկ:

էջ 5. Ձինչ յայտ առնէ քահանայն հան-
դերձ սարկաւազօքն յաւանդատունն պայծա-
ռազգեստիլ, Դ. Լ. Եկեղեցի տաճար եւ տուն
է Աստուծոյ... Վերջ՝ էջ 214 «ուր ոչ տիրէ
նեղութիւն շարացն»:

ԵԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.

(Ա. կողին ներսը պիտակի վրայ եկն
այս Ի Լիբանանէ յընդհ. արքայութեան
Գեր. Հ. Տիմոթեայ Թեւլախան. 1834):

474

ԲԱՐՍՂԻ ՀԱՐՑՈՂԱՑ ԳԻՐՔ

Հին Թիւ ԿԳ — 1829

ԹՈՒՂԹՔ՝ 84: — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 22×16 : —
ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւմ 16×12 : — ՏՈՂՔ՝ 27: —
ՆԻԻԹ՝ բուզր, հաստատում: — ԿԱԶՄ՝ կիսակաշի.
ամուր: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: — ԴԱՏԱՐԿ՝ Թղ. 1:
— ԳԻՐ՝ շնչագիր, փոքր: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1829: —
ՏԵՂԻ՝ Հոսմ: — ԳՐԻԶ՝ Յովսէփ վարդապետ: —
ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ Թղ. 84ա:

Մատենան է Բարսղի Գիրք Հարցուղաց:

Թղ. 2ա. Սրբոյն Բարսղի եպիսկոպոսի
Կեսարու Կապաղոկեցոյ ճգնողականաց կրօ-
նաւորաց: — Զգուշական կենցաղ մի դիտա-
ւորութիւն ունի...

Թղ. 3բ. Նորին սահմանք կրօնաւորաւ-
կանք: — Վասն զի Աստուծոյ շնորհօք...

Թղ. 6ա—12բ. Յանկ չարցմանցն. Ա—
ՅԿԱ.

Թղ. 12բ. Չարցողաց: Ա. Քանզի ետ մեզ
բանն իշխանութիւն չարցանել...

Վերջ՝ Թղ. 83բ. Ա: է հաճոյ մեզ թողուլ
զբանն Աստուծոյ եւ պաշտել զսեղանս:

Թղ. 83ա—բ. Կանոնականք եւ որչափ
պատահուեալ: Ա. Եթէ ոք ողջ իցէ մարմ-
նով եւ անփոյթ արասցէ զաղօթից... Ա—ԵԱ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ.

1. Թղ. 83բ. (Նախադադափարի).
Փառք... Ինչի գրեցաւ կանոնական Սահ-
մանադրութիւն ուղղութեանց յուսումն
խրատու. կարգաւորութեան վանականաց
յարմարեալս եւ շարակարգեալ ի հոգիա-
պայծառ եւ ի տիեզերալոյս վարդապետէ
եւ ի մեծէ եպիսկոպոսէն Կեսարու Կա-

պալովազեոյ սրբոյն Քարաղի, որ կոչի
Չարցողաց. զոր ետ զսա զրեւ Ստեփան-
նոս վարդապետն յիշատակ հողոյ իւրոյ
եւ ծնողաց իւրոց: Նաեւ Ներսէս վար-
դապետին եւ միարանիցն: Եւ է սա յի-
շատակ Լմայ անապատին ի դուռն սուրբ
Գեորգոս զօրավարին. յիշեցէք եւ Աս-
տուած ողորմի ասացէք ստացողի զրոցս
Ստեփաննոս վարդապետի եւ ողորմու-
թիւն տուողաց եւ միարանիցն, որ կան
այժմ Կ եղբայր միակեցական Հաստատ
կարգօք ի փառս Աստուծոյ:

2. (Արտագրողի). Յորմէ վերստին
օրինակեցաւ ձեռամբ Յ. ՏԵ. Յովսէփայ
Ջախսիլիեանց Գաղատացեոց ի միա-
բանութենէ Լիբանանեանց ի ժամանակի
Հալաժանաց ի սակս ուղղափառ հաւատոյ
ի մեծն Հռոմ, ի զրատան վանուց Մի-
նելովայ առձայնեալ կարդին Քարողաց
յամի Տեառն 1829, Մայիս 18:

475

ՄԵԿԵՈՒԹԻՒՆՔ ԵՐԳ ԵՐԳՈՅԻ ԵՒ ԵՐԵՄԻԱՅԻ

Հին Թիւ ԿԴ — ԺԸ Դար

ԹՈՒՂԹՔ՝ 80: — ՄԵՄԻԹԻՒՆ՝ 21 3 X 15 3:
— ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին 19 X 13: — ՏՈՂՔ՝ 30: —
ՆԻԻԹ՝ քաղք, զօրաւոր: — ԿԱԶՄ՝ կիսակաշի, լաւ:
— ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: — ԴԱՏԱՐԿՔ՝ Թղ. 1ա-բ. 20ա-
20բ. հնա-90բ: — ԳԻՐ՝ ցատրգիր, մամբ: — ԺԱՄԱՆ-
ՆԱԿ՝ ԺԸ Դար: — ՏԵՂԻ եւ ԳՐԻՉ՝ անծանօթ: —
ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ յաւմի:

Մատենաւ է Մեկնութիւնք Երգ Երգոցի
եւ Երեմիայի:

Թղ. 2ա—19բ. Բացատրութիւն Անթա-
ռամ Ժաղիկի, Վարդան վարդապետի ի խրե-
ղոյ Սարգսի:

Թղ. 21ա—52բ. Վարդան վարդապետի
Պարզութիւն Երգոց Երգոյն: — Նմանեցաւ
արքայութիւն երկնից զանձի ծածկելոյ...

Թղ. 53ա—87բ. Միքիար վարդապետի
Համառոտ մեկնութիւն մարդարկութեան
երեմիայ: — (Հ)արանց ոչոց բանին ծնը-
ղեամբ...

Վերջ՝ Զի հովիւ քն անմտացան եւ զՏԿ
ոչ խնդրեցին:

476

ՄԱՇՏՈՑ

Հին Թիւ Կէ — 1838

ԹՈՒՂԹՔ՝ 162: — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 21.8 × 15.8:
ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ ՎԻԱՍԻՆ: — ՏՈՂՔ՝ 20: — ՆԻԹ՝
ԲՈՒՐ ԳՅՈՒՆՈՐ: — ԿԱԶՄ՝ ԿԻՍԱԿԱՅԻ: — ԳԻՐ՝ ՇՅՈՐ-
ՂԻՐ, ՄԱՆՐ: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ ՍԵԼԱՂԻՐ: — ԳՆՏԱՐԿՔ՝
ԹՂ. 1-3, 162բ: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1838: — ՏԵՂԻ՝ ԼԻ-
ՅԱՅԱՅ, ԱՅՈՒՆՅԱՅԱՅ՝ ՎԱՅԻ: — ԳՐԻԶ՝ Ի՝ ՍԱՄԱՅ-
ՅԵԱՅ: — ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ ԹՂ. 161ա:

Մատենան է Մաշտոց, ուր կան.

ԹՂ. 6ա. Յովհաննու Մանդակունցի ա-
րարեալ վասն Հինգարկութեան սուրբ եկե-
ղեցւոյ:

ԹՂ. 11բ. Կանոն նաւակատեաց եկեղեց-
ւոյ:

ԹՂ. 19ա. Կանոն աւագան աւրչնելոյ.

ԹՂ. 20բ. Կանոն ժամահար աւրչնելոյ:

ԹՂ. 21բ. Կանոն հանդերձեղէն աւրչնե-
լոյ ի սպաս Ս. Սեղանոյն:

ԹՂ. 22ա. Կանոն սկիհ և մաղլմայ
աւրչնելոյ:

ԹՂ. 22ա. Կանոն յորժամ նոր զուռն ե-
կեղեցւոյ հաստատեն...

ԹՂ. 23ա. Կանոն նկար եկեղեցւոյ աւրչ-
նելոյ:

ԹՂ. 23բ. Կանոն նորակերտ զիւրջ աւրչ-
նելոյ:

ԹՂ. 24ա. Կանոն Սկրտութեան:

ԹՂ. 29բ. Եւ յետ ութ աւուր վերացու-
ցանէ զթապն...

ԹՂ. 30ա. Կանոն յորժամ է. աւուր լինի
ողայն, բերեն զմայրն և զմանուկն...

ԹՂ. 30բ. Կանոն խաչ փոխելոյ, որ է
ձեռն տալ:

ԹՂ. 31բ. Կանոն պսակ աւրչնելոյ:

ԹՂ. 33բ. Կանոն պսակ վերացուցանե-
լոյ:

ԹՂ. 35բ. Կանոն հաղորդ տալոյ:

ԹՂ. 37բ. Կանոն զամենայն վախճա-
նեալսն յուղարկել առ Բրիտոս:

ԹՂ. 46բ. Կանոն Բ. աւուրն:

ԹՂ. 49ա. Կանոն զամենայն վախճանեալ
ողայնսն յուղարկել առ Բրիտոս:

ԹՂ. 57ա. Կանոն Բ. աւուրն:

ԹՂ. 59ա. Կանոն տեսական աւրչնելոյ:

ԹՂ. 63ա. Կանոն ողեհանդիստ առնելոյ

կամ պատարագ:

ԹՂ. 65ա. Կանոն հատի պատարագի
աւրչնելոյ:

ԹՂ. 70ա. Կանոն զապաշխարողսն ար-
ձակել:

ԹՂ. 75բ. Կանոն մեծ է. չիս զոտս լուս-
նալ:

ԹՂ. 82բ. Յովհաննու Ոսկեբերամբն ա-
սացեալն է քարոյ պատուիրանի: ... Լուս-
րուք ինձ...

ԹՂ. 84ա. Կանոն զամենայն արժուիս
աւրչնելոյ:

ԹՂ. 85ա. Կանոն երդմանաւաց: Աս-
տուած որ զմարդկային բնութիւնս...

ԹՂ. 85բ. Կանոն որ ի կերակրոյ պղծե-
ցաւ: Տէր Աստուած մեր որ յանուն...

ԹՂ. 86ա. Որհնութիւն խառողոյ զոր ա-
րարեալ է տեսնել Նիքսէսի սուրբ կաթողի-
կոսի Հայոց յաւուր վերափոխման սրբու-
ւոյ Աստուածածնին:

ԹՂ. 89բ. Կանոն ջուր աւրչնելոյ յԱս-
տուածայայտութեան Բրիտոսի:

ԹՂ. 95ա. Կանոն խաչ աւրչնելոյ:

ԹՂ. 102բ. Յորժամ կաթողիկոս կամ ե-
պիսկոպոս կամ քահանայ կամ ուխտի առաջ-
նորդ վախճանի:

ԹՂ. 139ա. Բ. աւուրն: — ԹՂ. 142ա. Գ.
աւուրն: — ԹՂ. 144բ. Դ. աւուրն: — ԹՂ.
146ա. Ե. աւուրն: — ԹՂ. 148բ. Զ. աւուրն:
— ԹՂ. 150ա. Է. աւուրն: — ԹՂ. 152բ. Ը.
աւուրն: — 154ա. Թ. աւուրն:

ԹՂ. 158բ. Գանձ յորժամ քահանայ կամ
հայրապետ վախճանի: — Այսար եհաս ինձ
աւր վախճանի, կամ աւ անճատ Հոյոյն ճըլ-
մարտի... Տունք՝ «Առաքել»:

ԹՂ. 159բ. Ով քահանայք և վաղապետք
աստուածաբան...

21

Թղ. 41ա. [Գաղափար օրինակին յիշատակարանը] Մանաւանդ եւ ինձ տառապեալ անձինս Ղազար բանաստիւրի եւ սակաւ զծաղրողի զպատմութիւն քաջ հոնտորիս մերում [Թումայ] մեծ վարդապետի... զոր ընթերցեալ տեսաք եւ փափաղմամբ նստրեցաք. ի Ռեզ թվականս:

Թղ. 41ա. [Թիշատակարան Թումայի]. Եւ (Ի) ՊՂ թվականս մեր ազդեցութեամբ Հողւոյն սրբոյ... Եցին կաթողիկոս ի սուրբ Էջմիածին... զտէր կիրակոս...

Թղ. 50բ—54ա. [Վարդ Թումայի]. Եւ թվականութեանս Հայոց մեծաց ՊՂ եղեւ վաղձան մեծ վարժապետին... (Թումա-յի...):

Գ. 56ա—71բ. [Բարդուղիմեայ Մեկն Վեցօրեայ Արարչութեան, Սկիզբ՝ պակաս այժմ «... Վասն զործոց Երրորդ ||| Եթէ ժողովումն ջուրցն պատշաճ էր...»: Թերի, մինչեւ Դ. աւուր Ե չարցունք]:

Դ. 76ա—85բ. Նորին Գրիգորի աշակերտի... Համառօտ Լուծմունք... Յարայ: Վերջը Թերի կը մնայ:

Ե. Թղ. 87ա—99ա. Երանելոյն Բօհաւմուն [Սկիզբիւրան]... Ներքողեան ասացեալ ի վարս Գրիգորի... Լուսաւորչի ի խնդրոյ... Դեռսկորոս (Եպիսկոպոսի)... Հրաշալի է մեղ տօնս...

Թղ. 99ա—107բ. Պատմութիւն վարդապետի սքանչելեաց սրբոյ եւ մեծի առաքելոյ աւետարանչի աստուածաբան Յովհաննու: — Յետ Համբարձնայ Տեառն...

Թղ. 107բ—109բ. Եր. Գրիգորի Սքանչելագործի Նիդիկասարու Եպիսկոպոսի ասացեալ ի Մնունդն Քրիստոսի: — Պորճուրդ մեծ եւ սքանչելի...

Թղ. 110ա—112բ. Եր. Արամասի Սկիզբ սանդղու. Եպիսկոպոսի Ներքողեան ասացեալ ի սուրբ Աստուածածին եւ ի միշտ կոյսն: — Աստանօր զմտաւ անկող զխորճուրդն մեծ... (Վերջը Թերի):

Զ. Թղ. 114ա—123ա. Նորին քարոզ Մրնդեան ի բանն Սողոմոնի... Սրտացուցեր (պսպլէս) զմեզ թոր իմ...

Թղ. 123բ. Նորին քարոզ Մնդեան ի բանն Սողոմոնի. Ես ծաղիկ զաշտաց...

Թղ. 137բ. Նորին քարոզ Մնդեան... ի բանն Եսայեայ. Եւ յաւել Տէր Խօսել ընդ Ա-քալու: խնդրեա... (Թերի կը մնայ):

Է. Թղ. 139ա—146բ. Համառօտ ժողովումն մեկնութեան սուրբ մարգարէին Եսայայ ի լուսաւոր մեկնացն տեսնել Եփրեմի ասորոյ, Բօհանու Սկիզբեանի, Կիրիլ Աղեքսանդրացոյ, Հրամանաւ տեսնել Հայոց Հեթմոյ արարեալ լուսաւոր վարդապետին Գեորգի: — Թէ թննցէք զգիրս. պարտ է ապա զի որ կամիցին... (Թերի կը մնայ):

Ը. 147ա—159բ. Հատակոտոր Պարզատումարի, Սկիզբն եւ վերջն Թերի:

Թղ. Թղ. 161ա. «Յանկ զրոցս Համառօտ»: (Մասամբ կը հայի գլուխով):

Թղ. 162ա. Բաղադս Շարականաց թէ ով է ասացեալ զհին եւ զնորն: ՉՄնդեանն եւ զՏեառնրն յառաջին Մովսէս քերթողն է ողեալ...

Թղ. 162բ. Անուանք սրբոց Հրեշտականաց եւ ոք Հայցենն արապապէս Հասանին յողնութիւն:

Թղ. 162ա. Շարադրութիւն ողջունական, զոր թէ կաթողիկոսին կամ այլոց մեծաւորաց որ կամիս զիր զրեւ, ստալն զայս զովասանութիւնս զրէ եւ ապա զծառնուցումն: Ընտրեալ յորովայն եւ կոչեցեալ ի Հողւոյն սրբոյ, անօթ ընտրութեան...

Թղ. 164ա. Ի Դաւթա մարգարէի յաւել ինչ ասացուի... պատասխան Հարցմանց: — Չինչ է զի ասէ Դաւթ ի ԺԱ. սաղմոսին. Այրեցոյ զիս Տէր զի նուազեաց սուրբն: Պի. Երթամ մեռաւ Սամուէլ...

Քանի՜ ծայր եւ զոյիցս. Ստեփանոս երաժիշտ ԻԶ րաժանեաց. բառաւել, պոռել...

Թղ. 165ա. Բաղադս քրիստոնէութեան Արդ քրիստոնէութեան սկիզբն եւ զլուս մկրտութիւնն է... (քաղ Յովհ. Երզնկացիէն):

Թղ. 167բ. Դաւանութիւն սրբոյ Հօրն մերոյ Արամասի. Որ ոք կամեացի փրկեալ լինել...

Թղ. 168ա. Դաւանութիւն Տեառն Ներսէսի Հայոց կաթողիկոսի. Պատմութեամբ որպէս ուսաք ի Հարցն սրբոց...

Թղ. 170ա. Ի բան սրբոյ Աւետարանին որ ասէ. Հայր, զօհաննա՞մ զգէն զի յամենայն

ժամ յսեա ինձ: Ամաչնացի Խէոդարիտուն եւ նմանք նոցա հերձուածողքն, որք ասնն թէ ոմն կարդայր եւ ոմն լսէր:

Թղ. 170ր. (Թիւ.) Աստուածածնին րաբխօսութեամբ ողորմեա Տէր Բովնաննէս արեգային:

Թղ. 170ր. [Ի Պատասխանատութեանց Տիմիթեայ ընդ ամիրապետին]. Խաղաւորն Տասկաց ասէ. Ընդէր ինքն Աստուած իջանէր յաշխարհս միթէ ոչ կարէր ի ձեռն հրել տակի փրկել զմարդիկք ի ձեռաց րանսարկուն: Պատասխանի ետ Տիմոթեայ Անդիոյ (թ.) ու հայրապետն եւ ասէ. Եւ ընդէր ինքն Աստուած իջանէր ի մորենին...

Թղ. 171ր.—172ր. Թաղաղս երկնային չարժմանն նուստ Բովաննիսի եզկկացոյ չարադրեալ... Ամենայն ոք զբանն որ է ծրնունք... (Թեքի կը մնայ):

Թղ. 172ա. (Ի լուսանցս). Զգծապրող սուրբ տառիս զԲովաննէս զանաբժան վարդապետս յիշեւ աղբրսնմ...

Ժ. Թղ. 173ա.—81ր. [Ողջունադրութեան կաթողիկոսին, եպիսկոպոսին եւն. օրինակ].

Թէ՛ սկիզբէն եւ թէ վերջաւորութենէն պակաս:

ԺԱ. Թղ. 183ա. Սահմանք ինչ պիտեւանք որք որինակեալք եղեն ի ձեռագիր, քայց յանձանօթ հեղինակէ իմիք հնազունի: Հատալ զԱստուած, հատալ Աստուծոյ, հատալ յԱստուած. քանզի այն է կատարեալ...

Ի յաջորդս՝ Թաղաղս հպարտութեան: Թաղաղս նախանձու: Թաղաղս րարկութեան: Կերեւի ի Բանից իմաստասիրաց:

ԺԲ. Թղ. 180ա. [Որինակ նամակադրութեան Թաղաղաց, իշխանաց, դիւնուորաց եւն:]

Թղ. 186ր. Թարարածոց բան համառօտ: — Իկար Աստուած զմարդն ի պատկեր ըստ պատկերի Աստուծոյ... Վերջ՝ Թղ. 195ր. Թեքի:

[Հին եւ նոր Կտակարանէն մասեր]:

ԺԴ. 197ա.—203ր. Երսեւելոյն Տեառն Կիրդի Աղէֆսանդրացոյ զԻրք որոյ անուն Գանձ է:

Ա. Թերթն միայն հասած:

478

ՄԵԿՆՈՒԹԻԻՆ ԵՐԳՈՑ ԵՐԳՈՅՆ ԵՒ ԵՐԵՄԻԱՅԻ

Հին Թիւ Կէ — ԺԸ Դար

ԹՈՒՂԹՔ՝ 248: — ՄԵՄՈՒԹԻԻՆ՝ 22 7 X 17.5 — ԳՐՈՒԹԻԻՆ՝ երկսիւս 16 X 5 + 5 — 10: — ՏՈՂՔ՝ 22: — ՆԻԻԹ՝ քուղք: — ԿՈՋՄ՝ կիսակաշի: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: — ԳԻՐ՝ Յոտրգիր մանր: — ԳԼՍԱՐԿՔ՝ 50ա-ք. 247ա-248ք: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԸ դար: ՏԵՂԻ եւ ԳՐԻԶ՝ ամծաթօք: — ԵԻՓԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՆՔ՝ չունի:

Մատեանս է (Թղ. 1ա.) Մեկնութիւն երգոց երգոյն ի վարդապետի եւ Թղ. 51ա. Մեկնութիւն երեմիայի ի Միսիքարայ. (Լըկուքն ալ անխորապիր. կ'աւարտի՝ «Դեհ եւ այսպիսի չարեաց եւ զպատճառն. Զի հոգիւքն անմտացան եւ զՏէր ոչ խնդրեցին»:

479

ԱՄԻՐՏՈՎԼԱԹԻ ՈՒՍՈՒՄՆ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱԽՐԱՊԱՏԻՆ

Հին թիւ կը — ԹՁԹ = 1640

ԹՈՒՂԹՔ՝ 187: — ՄԵՆՈՒԹԻՆ՝ 21 × 15: 6: —
ԳՐՈՒԹԻՆ՝ ԵՐԿԱԾ 17 × 5 + 5 = 10: — ՏՈՂՔ՝ 28: —
ԿԱՋՄ՝ կաշի: — ՆԻԻԹ՝ ԲՈՒՂՐ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝
լաւ: — ԴԱՏԱՐԿՔ՝ 187: — ԳԻՐ՝ ՍՈՒՐԳԻՐ: — ԽՈՐԱՆ՝
ԳԻՐՔ՝ կարմիր: — ԺԱՄԱՆԿ՝ ԹՁԹ (= 1640): —
ՏԵՂԻ՝ ամհամօր: — ԳՐԻՉ՝ Խաչատուր Բախամայ: —
ԹԻՇԱՏԱՆԿՐՈՒԹԻՆ՝ ԹՁ 182թ:

Մատենան է Ուսումն Բժշկութեան եւ
Ախրապատին եւ Բժշկականք:

ա. ԹՁ. 1թ—47ա. Ուսումն Բժշկութեան
Ամիրտովլարի:

բ. 47ա—179ա. Ախրապատին Ամիրտովլարի:

գ. 179ա—բ. Խօսք վարպետացն որ ասա-
ցեալ են խրատ աշակերտաց, որ այս ար-
ուեստն կուսանին...

դ. ԹՁ. 179թ—81ա. Մատենան եւ Տա-
վալ Մուկեր:

ե. ԹՁ. 181ա.—82թ. Ջանազան զեղա-
ղրէր:

զ. ԹՁ. 182թ. Բիշատակարան Ամիրտովլարի եւ զրչին (տե՛ս վարր):

է. ԹՁ. 183ա—186թ. Ջանազան մանր զեղաղրէր:

ԹԻՇԱՏԱՆԿՐՈՒԹԻՆ

ԹՁ. 182թ. Վերջաւ Բժշկարանն ձե-
ռամբ անարժան եւ մեղսաւոր սուտա-
նուն քահանայի անուամբ Խաչատուրի:
Աստուած ողորմի ասացէք Ովանէս վար-
դապետին. թվին ԹՁԹ (= 1640) ամէն:

480

ՕԳՈՒՏ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ ԱՄԻՐՏՈՎԼԱԹԻ

Հին թիւ կը — ԹՃԾԸ = 1709

ԹՈՒՂԹՔ՝ 337: — ՄԵՆՈՒԹԻՆ՝ 21 × 15: —
ԳՐՈՒԹԻՆ՝ ԵՐԿԱԾ 18 × 5 + 5 = 10: — ՏՈՂՔ՝
34—35: ՆԻԻԹ՝ ԲՈՒՂՐ. ՍՈՒՐԳ. ԲՈՒՂՐ: — ԿԱՋՄ՝
կաշի: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: — ԴԱՏԱՐԿՔ՝ 1. 336թ-
337թ: — ԳԻՐ՝ ՍՈՒՐԳԻՐ, մամր: — ԿԻՈՒՆԵՐՈՒՆՔ՝
կամ պարզ: — ԶԱՐԻՒԳԻՐՔ՝ կամ, միազոյն: —
ԼՈՒՍԱՆՑԱԶԱՐԻՔ՝ միազոյն: — ԽՈՐԱՆ՝ կար-
միր: — ԺԱՄԱՆԿ՝ ԹՃԾԸ (= 1709): — ՏԵՂԻ՝
Մարգուտ: — ԳՐԻՉ՝ Յովհաննէս Բախամայ: — ԹԻ-
ՇԱՏԱՆԿՐՈՒԹԻՆ՝ ԹՁ 8թ, 50թ, 101ա:

Մատենան է Ոգուտ Բժշկութեան Ամիր-
տովլարի:

ԹՁ. 2ա. Այս է ցանկ Բժշկութեան
դրոցս. Ա—ՄԻ:

ԹՁ. 6ա. Բառաջարան Ամիրտովլարի:

ԹՁ. 8ա. Խրատ վարդապետաց:

ԹՁ. 9ա. (Ակիզրն դրոց). Եռաջն ու-
սանիլ զԲժշկութեան շարքն...

ԹՁ. 13թ. Մարդակազմութիւն եւն:

ԹՁ. 53թ. Գիրք Բժշկութեան տումարի:
ԹՁ. 252ա—336ա. Թիւնք զինչ որ խառ-
նված զեղեր կայ...

ԹԻՇԱՏԱՆԿՐՈՒԹԻՆ

1. ԹՁ. 8թ. Ջանապարտ Թովանէս
ուն անիմաստ երեց յիշեալ, որ սա գրե-
ցի բազում աշխատութեամբ ի Մար-
գուտն քաղաքի, ի թվականութեանն Հա-
յոց ԹՃԾԸ. ի յամսեանն Հոկտեմբերի
Ժ. զի եւ դուք յիշեալ լիջիք ի միւսան-
գամ զալստեանն. ամէն: Հայր մեր որ
յերկինս...

2. ԹՁ. 60թ. Գրողի դրոյն Թովան-
նէս երիցոյս, Աստուած իմ Յիսուս, մի
թողուր զիս անյոյս:

3. ԹՁ. 101ա. Եւ զտէր Թովանէս
զրչակս յիշէ:

481

ՎԱՐԴԱՆԱՅ ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՍԱՂՄՈՍԱՅ ԵՒ ԵՐԴ ԵՐԳՈՑԻ

Հին Թիւ 2 — 1833

ԹՈՒՎԹՔ՝ 237: — ՄԵՄՈՒԹԻՒՆ՝ 20-3 X 14-6: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին 18 X 72: — ՏՈՎՔ՝ 26: — ՆԻԻԹ՝ գորաւոր բուրբ: — ԿԱԶՄ՝ կաշեկազմ, շատ սիրում: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ շատ լաւ: — ԴԱՏԱՐԿՔ՝ 1ա—4բ, 10բ, 66, 67, 190ա—93բ, 223ա—5բ, 231ա—237բ: — ԳԻՐ՝ չեղազիր, փոքր: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ սեւ: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1833: — ՏԵՂԻ՝ Լիբանան, յԱՄՈՒՆԻԱՄ ՎԱՆԱ: — ԳՐԻՉ՝ եղբ: Բարբաղիմէոս: — ԳԵՇԱՏԱՆ ԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ ԹՂ 189ա:

Մատենան է վարդանայ Վ. ի Մեկնութիւն Սաղմոսաց եւ երգ երգացի:

1. ԹՂ. 5ա—188բ. վարդանայ Մեկնութիւն Սաղմոսաց: Սկիզբը՝ Մի է Աստուած եւ միջնորդ Աստուծոյ եւ մարդկան Յիսուս Քրիստոս ասէ Քրիստոսի կենդանին Պօղոս: — 189ա—բ. Մանթութիւնք Երկրորդ օրինակագիր:

2. ԹՂ. 194ա—222բ. վարդանայ պարպույտները երգող երգացն: Սկիզբը՝ Նմանեցաւ արքայութիւն Երկնից...

Կայ նաեւ 3. 226ա—230բ. Բացատրութիւն Անթառամ ծաղկի վարդանայ վարդապետի ի խնդրոյ Սարգսի: — Սկիզբը՝ Խաղաղութեալ սուրբ Եկեղեցի:

ԳԵՇԱՏԱՆԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.

ԹՂ. 189ա. (Մանթութիւնք Երկրորդ օրինակագիր) ի թուականութեան Հայոց ՌԻԶԲ (— 1833), ի Ժ. Նիսան ամսոյ եւ եղբայր Բարբաղիմէոս միաբան սուրբ Անտոնի վանացն Հայոց, որ ի Լիբանանու լեռան, զաղափարեցի զՎարդանայ գիրս յօրինակէն որ էր առ Լիբանանցի վանական Երէցս Վերսափոման վանացն: ... Գրութիւնս (ձեռագիրն) որ էր դրեալ ի դիր բոլոր, չէր զործ միոյ ուրուք, այլ չորից այլ-եւայլ անձանց... (ասոնք են Մկրտիչ, Սարգիս արկ. որդի Արքահայրն)...

ԴԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆ. Արդե՞օք Ջմառի Թ. Նոր՝ 126, Հին՝ 89 ձեռագիրը կ'ակնարկուի, ոակայն ան միայն Սաղմոսաց մեկնութիւնը կը լսվանդակէ: Ջմառ. Բէշիշեան Մ. Վ., Գուցակ ձեռագրաց Ջմառու վանուց, էջ 259—260:

482

ԳԵՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԹՈՎՄԱՅ ՄԵՄՈՒԹԻՒՆ

Հին Թիւ ՀԱ — ՌՄԼԶ = 1787

ԹՈՒՎԹՔ՝ 15: — ՄԵՄՈՒԹԻՒՆ՝ 21-3 X 15-3: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին 17 X 11-5: — ՏՈՎՔ՝ 27: — ՆԻԻԹ՝ բուրբ, բարեկէս ամուր: — ԿԱԶՄ՝ բրդալազմ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ, բիւ մը ետեւ: — ԴԱՏԱՐԿՔ՝ 12բ—15բ: — ԳԻՐ՝ մոտրգիր, մանր, յստակ: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ սեւագիր: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՌՄԼԶ (— 1787): — ՏԵՂԻ՝ Լիբանան: — ԳՐԻՉ՝ Յովն. Տօրոսեան: — ԳԵՇԱՏԱՆԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ ԹՂ 12ա:

Մատենան է Յիշատեկարան (Պատմագիրքի թովմայ Մեծովեցոյ): Կան՝

ԹՂ. 1ա. Վասն միաբանութեան Հայոց բոյ:

եւ կաթողիկոս ձեռնագրելոյ (= Յիշատեկարան Թ. Մեծովեցոյ): — Ի ՊՂ թուականի մեր ազդեցութեամբ Հոգւոյն սրբոյ եւ Հրաշապործութեամբ...

ԹՂ. 9ա. Պատմութիւն մեծ բարունակեալ թումայի, զոր արարեալ կիրակոս բանասէր վարդապետի, ի թուականութեան Հայոց մեծաց ՊՂԷ Եղեւ վախճան մեծ վարձապետին երկցս Երանելոյն սուրբ Հօրն մե-

ԹԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.

Թղ. 12ա. Այս գիրքս որ կոչի Թուսայ պատմագիրք արարեալ ի Թուսայ վարդապետի Մեծոփեցւոյ, օրինակեալ եղեւ ի լաւ եւ սրբապիր օրինակչ, զըջութեամբ Գեորգայ ուրումն նուաստի կուտանկիւնույսեցւոյ ի թուականութեանն Հայոց ՌՄԼԶ (1787) ի մար-

տի ԺԲ ի թաղաւորեալ քաղաքն Կոստանդնուպոլսն :

Եւ անտի վերստին օրինակեալ եղև ձեռամբ նուաստի ուրեմն Արեգայի Տալաւոնեան Յովհաննէս կոչեցեալ ի մեծն Պօլսոյ ի վերոյ զրեալ թուականութեանն Հայոց ի սեպտեմբերի ԺԷ ի Լիզուոնս աւաղ զքսական քաղաքի :

483

ՅԱՌԱՋԱՐԱՆՔ ՄԱՍԱՆՑ Ս. ԳՐՈՑ

Հին Թիւ ՀԲ — 1810

ԹՈՒԼԻՔ՝ 50 : — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 20-7 X 15-1 : — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին 18 X 12 : — ՏՈՂՔ՝ 27 : — ՆԻԻԹ՝ քույր քարակ եւ գորտոր : — ԿԱԶՄ՝ Բզբաւագմ : — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ յաւ, բիշ մը կեղտոտած. կազմը ցեցակեր : — ԳԱՏԱՐԿՔ՝ 1-2. 49-50 — ԳԻՐ՝ շեղագիր. յաւ : — ԽՈՐԱԳՐԻՔ՝ սեւագիր : — ԺԱՄԱՆԻԿ՝ 1810 : — ՏԻՂԻ՝ Լիբանան : — ԳԻՒՉ՝ ածածափ : — ԹԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ Թղ 3ա :

Մատենան է Թաւաղաքանք մասանց Ս. Գրոց :

Թղ. 3ա. Նախադրութիւն Մատթէոսի Աւետարանին. Աւետարանն որ ըստ Մատթէոսի գրեալ է :

Թղ. 3բ. Թաւաղարան զրոցս Գործոց Առաքելոց : — Որք մի անգամ ճշմարիտ եւ կարեւոր աստուածամեքն եւ աստուածասէր :

Թղ. 5ա. Թուղթ Կորնթացւոց առ սուրբ առաքելն Պօղոս. Ստեփանոս եւ որ ընդ նմա երիցունք. եւ Պատասխանի Պաւլոսի :

Թղ. 7ա. Նախադրութիւն Մենդոց : — Զսուրբ եւ զաստուածային պիրս Մենդոց գրեաց նախամարդարէն :

Թղ. 8բ. Նախադրութիւն Ելից : — Գիրք Ելիցն նախապատիւ...

Թղ. 9ա. Ոտանաւոր Մենդոց : — Աստուած անմահ եւ Տէր յաւիտենից...

(Այսպէս եւ այլոց զրոց) :

Թղ. 13ա. Թաւաղարանութիւն նախակարեւալ Թաւաղորութեանց :

Թղ. 29ա. Եւսեբի Կարպիանոսի սիրելի եղբոր...

Թղ. 29բ. Այլ նախադրութիւն Գործոց կարծ այլոյ ումեմն : Գործք Առաքելոց դիրքս անուանեցաւ զի ի միասին զգործս առաքելոց : Հնս ծան. (30ա.) Եղբար (sic) ի Դէորդ վարդապետին օրինակչն զրեալ է եւ նա այսպէս էր գրեալ յայսմ տեղով, թէ այս յետի ցանգս եւ ի քսան եւ Երկու գլուխ է ժողովել զԳործքս ողջ տասն սքանչելիք. զայլ առաքելոցն ի ծնէ կաղէն սկսեալ եւ տասն երկուք կոչմանէ Պօղոսի մինչեւ ցաւարտ զրոցս. մեք շղրեցաք կրկին զի յեւթաղեայն. զլուխն զտցես զսոսա :

Թղ. 30ա. Ընթացք Պօղոսի առաքելոյ : — Ի Դամասկոսէ սկսեալ զնոց յերուսաղէմ եւ անտի յԱնտիոք :

Թղ. 30բ. Թաւաղարան Եօթնցունց թղթոցն Կաթողիկեաց, ի փոքունս փոքումբ ինչ յանդգնեցոց չէ առանց կասկածանաց :

Թղ. 33ա. Աղերս Եւթաղի : Ամենայն ուրեք ամենայն իրիք :

Թղ. 33բ. Առաջարան Պօղոսի առաքելոյ նախադրեալ զլուխ զրոցս : — Ընդ ուսումնասէր եւ ընդ փոյթ քոյոյ սիրոյդ... Կը յաջորդեն ԱժԻ Թղթոց Նախադրութիւնք :

Թղ. 46ա. Թելադրութիւն եւ պատասխանի (ք) :

Թղ. 46ա. Թաւաղարան Յայտնութեան Յովհաննու : (Ի Սրբոյ Աւետարանչէն զիրքս որ կոչի) :

Թղ. 47ա. Երկատակարան զաղափար օրինակին (Տես Քէչիլեան Մ. Վ., Յուլ. հայ.

ձեռ. Զմամուռ նոր թիւ՝ 2, հիշ՝ 26, էջ 16—17) :

Թղ. 48ա—բ. Ուղիղ կարգ Աստուածաշունչ գրոց. և Գիրք Մենկոց, ք էլից :

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.

Թղ. 3ա. Նախադրութիւնք բովանդակ Աստուածաշնչի արարեալք ուրումն եւթաղեայ արկաւազի առն գիտնականի

484

ԳՐՈՒԹԻՒՆՔ ՆԵՐՍԷՍԻ ԼԱՄԲՐՈՆԱՑԻՈՅ

Հին Թիւ ՀԳ — 1700

ԹՈՒՂՔ՝ 137 : — ՄԵՆԻԹԻՒՆ՝ 20-5 X 13 8 : — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին 16 X 8 : — ՏՈՂՔ՝ 25 : — ՆԻԻԹ՝ քուզք. բարակ. գորտաք : — ԿԱՅՄ՝ կիսակաշի. ճերմակ : — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ : — ԴԱՍԱՐԿՔ՝ 1-2, 3ք, 44-46, 110-12, 137 : — ԳԻՐ՝ ճոտրագիր. յստակ : — ԽՈՐԱԳԻՐ՝ կարմիր : — ԺԱՄԱՆԿ՝ 1700 : — ՏԵՂԻ՝ ամծամօք : — ԳՐԻՉ՝ Կճարպետ փոքրիկ : — ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ Թղ. 136 :

Մատենա է Գրուքիւն Երեսէսի Լամբրոնացոյ, որոնք են.

Թղ. 3ա. Տեսութիւն աղօթից Պատմութեան քանից մեջման աստուածարան անտաւանչին Յօտանմու : Արարեալ (ի) Ներսիսի Լամբրոնացոյ և. Արքեպիսկոպոսին : Սատպեալ եղեւ ի Կ. Պօլիս թվին Հայոց ՌՃՁԷ ի տպարանի Սերաստացի տիրացոյ Քարսեղի :

1- Թղ. 4ա. Տեսութիւն քննութեան աղօթից Պատմութեան քանից ննջման Յօտանմու անտաւանչին : Արարեալ Ներսիսի Լամբրոնացոյ... ի խնդրոյ Ստեփաննոսի Յակովկացոյ Վարդապետի Գիրք քու պատուականութեան մի անգամ և. երկիցս...

Թղ. 43ա—բ. Վասն կենաց և. կեցութեան և. շնորհաց Ս. Ներսէսի Լամբրոնացոյն, Նկարիակի այսր զբիւր համառօտ աստութիւն : Սկսաւ երանելի և. բարգիւծաստ վարդապետս մեր սուրբն Ներսէս Լամբրոնացին :

Թղ. 47ա. Ներսիսի եպիսկոպոսի Կիլիկեցոյ Տարսուի խորհուրդ աստուածութեան վասն ուղղափառ Հաւատոյ Եկեղեցոյ որ ի սուրբ Երրորդութիւն և. ի տնայնութիւնն

Եկեղեցոյն ի խնդրոյ այլոյ ուրումն Սթանասի Աղեքսանդրացոյ իւր բարեկամի Երեւելոյ ի վախճան Դ. դարուն. և. աստ ի մի Հաւաքեալք ի միոջն ընտիր ձեռագիր օրինակէ՝ Հանդերձ ըստ ձեռագրացն զաստուորութեամբ իւրաքանչիւր սուրբ գրոց, ձեռամբ ուրումն զպրի ի Լիւանան յամի Տեառն 1810 ի յունիսի 20 :

Քրիստոսի : Հաւատամ իմացականիս դիտութեամբ զկատուած նախ քան զամենայն...

Թղ. 60ա. Ս. Ներսէսի Լամբրոնացոյ Ներրոցեան առացեալ ի Հոգին սուրբ. Ստեփաննի ի սիրոյ սրտիս բաղձանաց :

Թղ. 71ա. (Նալիկ) ի խնդրոյ Հայցմանց երից եղբարց քննութիւն կարգաց Եկեղեցոյ... Սկիզբն առաջի եղեալ քանիս զօհոթիւն զկատուած կարգեմք.

Թղ. 84ա. Դարձեալ վերստին խտրութիւն նորաձեռութեանց... Որոյ դիտաւորութենէն ակնկալութիւնէ մտաց... (այսպէս) Հարցմունք և. Պատասխանիք :

Թղ. 92բ. Քննութիւն օրինաց (Բն. Օրինակաւ) Հաստատութիւն Հարցն աւանդութեանց պատշաճարար որպէս կարծեմ եղ առաջի քան... (Գրիգոր և. Ներսէս կը խօսին) :

Թղ. 113ա—136ա. Գիրք կոչեցեալ Դիւանիս սրբապան Հայրապետին Հօռմայ Գրիգորի առացեալ : Վասն զի ճշմարիտ է Հոգեւորն քան զմարմնաւորն : Խարզմանցեալ ի Ներսիսէ Լամբրոնացոյ յեպիսկոպոսէ Տարսուի Կիլիկեցոյ : Յետ որ ի դրախտին ուրախութեան մեղօք նախաձօն...

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.

Թղ. 136բ. Օրինակեցեալ զրկուկս այս յամի Ներմարմնութեան Տեառն 1700 : Ձեռամբ տէր Կարապետ քահանայ Յոսեփիկ կոչեցեալ :

485

ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ ԻՄԱՍՏԱՍԻՐԱԿԱՆԱՑ

Հին Թիւ ՀԴ — ԹԶԸ = 1639

ԹՈՒՂԹՔ՝ 138: — ՄՈՒԹԻԹԻԿՆ՝ 10.5 × 13.5: — ԳՐՈՒԹԻԿՆ՝ միասին 14 × 8.5: — ՏՈՂՔ՝ 22: — ՆԻԹԹ՝ քուրք: — ԿԱԶՄ՝ կիսակաշի: — ՀԱՆ-ԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: — ԳԱՏԱՐԿՔ՝ 1, 2ք. 3, 135-38: — ԳԻՐ՝ Օստրգիր: — ԶԱԹԱԳԻՐՔ՝ 4ա, 12ա, 111ա: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԹԶԸ (= 1639): — ՏԵՒԻ՝ ամծամօր: — ԳՐԻԶ՝ Յովնաթան արեղայ: — ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻԿ՝ Թղ. 25ա, 110ք:

Մատենա և ժողովածոյ իմաստասիրականաց, ուր կան.

Թղ. 2ա. Յանկ բոյանդակութեան (նորագոյն զրէկ):

Թղ. 4ա. Սահմանք իմաստասիրականք Կաւքի փրկափայտի. Աստուած վսեմական և ինքնարուն զոյութիւն...

Թղ. 25ք. (Անխոր.) Հաւատալ զԱստուած, Հաւատալ Աստուծոյ, Հաւատալ յԱստուած. քանզի այն է կատարեալ... (այլ ևս այլ իրաց սահմանք և լծիոք):

Թղ. 48ա. Արիստոտելի յաղագս Առաքելութեան առ Աղեքսանդր Թաղատոր. Գովելի և յաղագս զեղեցիքն:

Թղ. 54ա. Նկատունն Արիստոտելի: — Ուսուցանել մեղ ի քնալսողութեանցն այնոցիկ...

Թղ. 56ք. Հարց. Գրատուն զԱրիստոտէլ որպէս ընդունէր: — Գատասխան. Որչափ աշակերտ էր, թէ մօտ չհանդիպէր, ասէր թէ խուլ է լսարանս...

Թղ. 57ք. Գրիգորի Մագիստրոսի առ Հեղոյ յուսունն իմաստից: — Գամաղտական զեղանամ...

Թղ. 60ք. Նորին առ Նոյնս: — Կրկուց փանեալ...

Թղ. 61ա. Նօթին Գրիգորի առ Հեղոյ աշակերտս յուսունն և Հայարտս զոր: — Գանդիւն թախիւն հասեալ...

Թղ. 62ա. Նորին առ որդին իւր զօրանալ ի պատերազմին, հասանելոյ ի չարարաստ ծերունոցն Արարատեա: — Հուսաք թէ եկն պապն պաղակ...

Թղ. 63ա—73ք. Վասն պատուիրանին Ազամայ: Հարց. Որով զանազանի օրէնք և պատուիրանք և հրամանք — Նախ զի հրամանքն ստեղծողի առ ստեղծուածսն... (զանազան հարցմունք և զպատասխանք ի Մերնդոց զրոց):

Թղ. 74ա. Երչատակարան Աւետարանի արարեալ յոգնամեղ Ստեփաննոս իրիցէ Զուղայեցոյ որդի Ստեփաննոսի:

Այգիս Հայոց Թուականին, կրկին քառեակ և երկ հարիւրին.

Եօթնասուն երկու ամիս, (ԹՀԲ = 1623) զրեցաւ զանձս աստուածային: — Աւետարան խորհրդով լին, զլուսիք

չորրորդ զոր կարգեցին:

Վերջ՝

Այդ ևս նուաստ անձն եղկելի.

Զիդ Ստեփաննոս մեղաց գերի, Անուն ունիմ քահանայի, բայց զործով եմ յոյժ աղտեղի...

Թղ. 78ք. Երչատակարան Աստուածաշունչ զրոց արարեալ Նոյն Ստեփաննոս իրից որդի Ստեփաննոսի ի խնդրոյ պարուն Մէլիք աղային որդոյ Խաչայ Սաֆարին:

Ի թվականս մեր հայկազեան, որ է անցալ քսան յորեկեան,

Այլ ևս եոթ տասն աւելի լման (ԹՀ = 1621) զրեցաւ շունչս աստուածական...

Վերջ՝

Իսկ ևս նուաստ անձն անարժան, Զիդ Ստեփաննոս ամենայն մեղաց աման...

Գրեցի զկրկին սուրբ Կտակարան,

Ոտամբ չափեալ (ըստ հոմերական:

Թղ. 87ք. Նորին Ստեփաննոս երիցու արարեալ յիշատակարան Շարակնոցի:

Որք զծորանս Հոգոյն արբին, զՇարականս ողեալ զրեցին...

Այդ ևս նուաստ անձն եղկելի, Զիդ

Ստեփաննոս անձն եղկելի,

Որդի գլով Ստեփաննոսի և զաւուսաւ Զուղայեցի:

Անուն ունիմ քահանայի, բայց գործով
 եմ յոյժ աղտեղի...
 Երիտ երբեակ եւ եղակի, այսքան հարիւր
 թվին հայի,
 Նոյնքան եթնից է աւելի, (ՌՀԷ = 1628)
 ասկաւ րանիս այս յարմարի,
 Ի մուտն ամսին ապրիլի, որ Ղազարու
 չարաթ կոչի,
 Եւ Շամշ ամսին կրկին վեցի եղեւ զրաւ
 դոյն ոյս րանի:
 Ով դու եղբայր իմ ցանկալի, Պօղոս
 պրվէտ քաջ եւ արի,
 Ընկալ սիրով անդրժեքի, ի զանձ ըղձոյդ
 ըստ Լոմայի...

Վերջին մասին տունք.

Ունեքիս ձոններ Ստեփ ևց. (Կարդալու է.

Ձիֆ Ստեփաննոս երեց):

Թղ. 92ա. Ուհման Բերականութեան
 (Սիմ. Ջուղայեցւոյ) — Բերականութիւն է
 արուեստ որ յասելոյ եւ ի զրելոյ բաղկա-
 նայ...

Թղ. 111ա.—134բ. Նախնիական քարոզի
 (եւ նամակաց):

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՆՔ.

1. Թղ. 110բ. Ի լցումն կրկնակի
 չրջանադափութեան (532+532+521+)
 եւ եօթնակ թուոյ յարամալման (1616+
 21=1637) արտարեւել որակացոյց ներ-
 գեղեցկօրէն ենթադատութեամբ եւ յա-
 ւէտ իմն ճշգրտութեամբ եւ շնորհօք
 քնաւից էին, Սիմէոն Բարունապետ՝ ա-
 մենավսեմականի Հոգոյն ներքնդունակ.
 եւ գերազանցեալ յայսոսիկ ամանակի
 մակացութեամբ քան զյոյունս: Ուստի
 եւ բացատրի իսկ առաւելութեամբ սո-
 րին նորայնկար, այնց որ իսկապէս են
 շմտացեալ ի տեսութիւն, այսմիկ իրի:
 Աւանդեալ զսա յաւթական հրճութիւն
 յապացոյց յարահետեւողաց սմա: Առ ի
 բարկաւածութիւն նոցայց ունակու-
 թեանց եւ ի պատիւ քնձեռողին այս
 իմացում: Սիմէոն Ջուղայեցւոյ Գեր-
 ականութիւն:

2. Թղ. 25ա. Ջսակաւ աշխատողս ի
 սմա զեռաստ անուամբ Էւեթ Յսեփաննէս
 արեղայս աղաչեմ յիշել ի Տէր: Գրեցաւ
 ի թվին ՌԶԸ. ի նոյնմբերի ամսոյն ԺԻ:

486

ԹՈՒՂԹ ԸՆԴՀԱՆՐԱԿԱՆ ՆԵՐՍԷՍԻ ՇՆՈՐՀԱԼԻՈՑ

Հին Թիւ Հե — ԺԷ—ԺԸ Դար

ԹՈՒՂԹՔ՝ 55 — ՄՆԵՈՒԹԻՒՆ՝ 20 1 × 16.4:
 — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին 17 × 12: — ՏՈՂՔ՝ 30: —
 ՆԻԻԹ՝ քօղք քարակ: — ԿԱԶՄ՝ կիսակաշի գօրշ: —
 ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: — ԳԻՐ՝ մօտրգիւր, դիւրեմբեօնի:
 — ԴԱՏԱՐԿՔ՝ 53բ—55: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ կարմիր: —
 ԺԱՄԱՐԱԿ՝ ԺԷԺԸ դար: — ՏԵՂԻ և ԳՐԻԶ՝ ամծա-
 օք: — ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ չօթի:

Մատենան է Թուրք ընդհանրական Ն-ի
 Շնորհալոյ:

Թղ. 1ա. Թուրք ընդհանրական տեան
 ներսէի հայոց կաթողիկոսի առ համօրէն
 հայասեռ տնձինս, որոց տեսչութիւն հաւա-
 տացաւ նմա ի Տեառնէ: Ներսէս ծառայ
 Քրիստոսի ողորմութեամբ նորին կաթողի-
 կոս Հայոց՝ ընդհանուր հաւատացեալոց Աս-
 տուծոյ հայկականացօ սեռի:

487

ԳՐ. ՏԱԹԵԼԱՑԻՈՑ ՔԱՐՈՁԳԻՐՔ (ԱՄԱՐԱՆ ՀԱՏՈՐ)

Հին Թի. 22 — ԹՃ = 1651

ԹԻՒԼՔՔ՝ 467: — ՄԵՇՈՒԹԻՒՆ՝ 20.3 × 13.2: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւմ 14.5 × 4 + 4 = 8: — ՏՈՂՔ՝ 33: — ՆԻԻԹ՝ քուղք, սղօրկ, եաստաւում, դեղմաղցմ: — ԿԱՋՄ՝ կաշեպատ, զրոշմազարդուած, փակամօճերը համուած, ֆայֆայեալ: — ՈՒՔԱՂԱՒԹԻԱՅ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ երկու մագաղաք, բում մեւ, մասն Աւետարանի: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: — ԿԱՏԱՐԿՔ՝ 1-2, 9, 455թ-57: — ԳԻՐ՝ ճշտդիք, մամք յստակ: — ԽՈՐԱՆ՝ 10ա. մամուշակաղցմ, պարզ: — ԿԵՍԱՆՈՐԱՆ՝ 212թ, եւ: — ԶԱՐԻՒԳՐՈՐՔ՝ շատ եւ պարզ: — ԼՈՒՍԱՆՅԱՆԶԱՐՈՐՔ՝ Թղ. 10ա, 11ա, 18թ եւ: — ԽՐԱԳՐՈՐՔ՝ կարմիր — ՓԱՄԱՆԱԿ՝ ՌՃ (= 1651): — ՏԵՂԻ՝ ամիսնօր: — ԳՐԻՃ՝ Դաւիթ երեց, Խասպէկ: — ՌԵՇԱՏԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ Թղ. 34թ, 346թ, 454թ, եւ: —

Մատենան է Գրիգորի Տաքեւացոյ Քա-
րոզգիրք (Ամարան Հատոր):

Թղ. 3ա. Յանդ է երկրորդ Հատորի Քա-
րոզգրոց: Ա—ՃՈԿ:

Թղ. 10ա. (Անխորապիւր). երկու են ճա-
նապարհք կենցաղոյ մարդկան. բարի եւ
չար: Բարի ճանապարհն եւ զործքն բնական
է մարդոյս...

Թղ. 441ա. ՃՈԿ. Յայլմէ քարոյ եւ
վերջին. Վասն փառաց արքայութեանն ի
րանն Մատթէոսի. Ուստ յուրախութիւն
Տեառն քոյ: — Որպէս ասէ առաքեալն վարձք
սրբոցն այնպիսի են զոր ակն ոչ ետես...

Թղ. 445ա—46ա. «Յիշատակարան զրոց»
(Տաթեւացոյ):

Թղ. 446ա. [Օրհնութիւնք Քարոզից].
Յորդորակ արա եւ զիս յիշեալ: — Այժմ
դարձուցոք զմականդ լեզուիս... Վերջ՝
454թ:

ՅԻՇԱՏԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

1. Թղ. 69թ. 2ճայրատ տառիս զծող
զանիմաստ Դաւիթ չրէց վերաձայնեալս
յիշելիք զոր ի ինչորոյ Քարմատանեց
տէր Յովնանէ քաջ բարունապետին եւ
արքեպիսկոպոսին եղեւ ի վայելումն:

2. Թղ. 345թ. Ով մայր եւ կոյս սուրբ
Աստուածածին բարեխօսեալեամբ քո
սուրբ ||| բարեխօսեա ստացողի սրբոյ

Հատորաց տէր Յովնանէ բարունայն եւ
քաջ Հոնտորին: Եւ իւր ծնողացն եւ աղ-
ջայնոցն: Սակս դասելոյ ի դասս աջա-
կողմեան ընդ ԲԺ. ան վարդապետացն ի
փառս Քրիստոսի որդւոյն քո եւ Աստու-
ծոյն մերոյ: Եւս զխասպէկ զյետեալ
չրէյս յիշեա առաջի զենչոյն Քրիստոսի
եւ բարեխօսեա վասն յաղում յանցանաց
իմոց առ Որդին քո միածին

3. Թղ. 372ա. «Եւս առաւել Յով-
Հաննէս բարունայ ստացողի սորին:

4. Թղ. 372ա. Թվ. ՌՃ. մարտի 14:

5. Թղ. 445ա. խասպէկ յետար սը-
ղալապիւր, անձն անարժան զործով զա-
ղիւր, զիտեմ չունիս արհեստ ընտիր, է՞ր
ստարկեա զանունդ ի կիր:

6. Թղ. 307ա. (Այլ) 2ստացող սուրբ
եւ պատուական աստուածային զանձին
զՄարտիրոս Ղրիմեցի անուամբ եւեթ ա-
մեղաս եւ ոչ զործով, աղաչեմ զդասս
լուսեւրամիցդ, որք հանդիպիք սմա ըն-
թերցմամբ... յիշեալիք... զՄարտիրոս
եղեռնագործ...:

7. Թղ. 454թ—455ա. Եւ Մարտիրոս
անպիտան Ղրիմեցիս կոչեցեալ անուամբ
խարեղայ եւ ոչ արեղայ ցանկացող եղէ
այսմ աստուածազարդ բուրաստանիս որ
են հաւաքեալ ի սմա զանազան եղեմա-
րոյս ծաղկունք ժողովեալ յաստուածա-
չունչ սուրբ կտակաց ձեռամբ տիեզերա-
լոյս երջանիկ եւ աստուածաբան քաջ
Հոնտորի Գրիգորի Տաթեւացոյ, որ կոչի
սայ Քարոզգիրք Հատոր Ամարան. եւ զիմ
տեսեալ զկեղեցիութիւն սուրբ մատենին
եղէ ցանկացող սմա. ի բաց մերկացայ
յիշէն զամենայն ինչս իմ եւ ըստացա
զպատուական ցանձա զայս բոտ հրամա-
նի Փրկչին, թէ վաճառեցէք զինչս ձեր
երկրաւոր եւ ըստացիք ձեզ զանձ ի
յերկինս. ուր ոչ ցեցք եւ ոչ ուտիչք ա-
պականեն եւ ոչ գողք ական Հատանեն եւ

զուգահեռն : Եւ նշեւ ըստացումս իմ ի չըր-
ջագայութեան հայկազեան տումարիս
ԹՃ եւ Էրկու թվին :

Դարձեալ յերեսս անկեալ աղաչեմ
զդաս լուսադարմիցդ մանաւանդ աս-
տուածարան իմրիցտ ի վարդապետա-
կան դասու , որք հանդիպիք սմա կարդա-
լով կամ դադափարելով , բոլոր սրտիւ
եւ յի բերանով մի անգամ Աստուած ո-
ղորմի շնորհեցէք ինձ սեւերես եւ բաղ-
մաչարաւ զազրապործ մեղօք մեռելոյս .
զի թերեսս վասն ձեր սիրալիր մաղթա-
նացդ զրոտայց սղորմութիւն յամէնողորմ
Փրկչէն մերմէ :

Դարձեալ յիշեսցիք ի Տէր զծրնօցս իմ
զհայրն իմ զԳրիգորն եւ զմայրն իմ զնա-
թունն , զքոյրս եւ զեղբայրս եւ զամենայն
արեանառու մերձակօրս իմ : Եւ զհոգե-
ւոր ծրնօցս իմ զնախնի ուսուցիչն իմ
զտէր Ստեփանոս սրբազան քահանայն
որ հանգուցեալ է առ Քրիստոս յիշեսցիք
միով հայր մեղայիւ . ամէն :

Դարձեալ յիշեցէք ի Տէր զտղմոս
ուսուցիչն իմ զտէր Աստուածատուր քաշ
բարունապետ աստուածարան վարդա-
պետն , որ է այժմոս հայրապետ սուրբ
Երուսաղէմի . եւ կամ ես տրուպս առ
ոտս ոտրին ի բնթերցումն աստուած-
աշունչ կտակաց , զոր հայցեմք ի յաղէ-
նիազ սուրբ երրորդութենէն , որ զրապ-
մօրեա կեանս շնորհեցէ եւ յետ աստի
ընդ Երկոտասան վարդապետացն դա-
սեսցէ : Դրեցաւ յիշատակարանս ի սուրբ
քաղաքս յերուսաղէմ ի դուռն սուրբ
Յակոբայ , ի փառս Աստուծոյ մարդասի-
բին . ամէն :

Տ . Թղ . 207ա . Յայտնեալ յօրինակն
Բ . Թուղթ պարապ կայր :

9 . Թղ . 394բ . Յօրինակն այլ այս-
չափ տեղ պակաս կայր :

10 . 11կ . Կողին ներսը պիտակի վը-
րայ) . «Գնեալ ի Հ . Վ . Ե . ի Զուղայ :

11 . Թղ . 3ա . Յիշատակ է հատոր-
գիրքս սուրբ էրուսաղէմ ի դուռն սուրբ
Յակոբայ (նոյնը Թղ . 8բ , 455ա .) :

488

ԺՈՂՈՎԱԾՈՅԻ

Հին Թիւ Հէ — Ժէ Դար

ԹՈՒՂԹՔ՝ 272 : — ՄԵՄՈՒԹԻՒՆ՝ 19 2 X 13 :
ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին 13 X 8 : — ՏՈՒՂՔ՝ 21 : —
ՆԻՒԹ՝ բազր ողբիկ . դիմագայմ : — ԿԱԶՄ՝ լաքա-
կազմ , բլղխայի , ցնցակեր : — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ գէշ
պահած . րգրեր իմկած ման : ետեսագութիւն
կրած . գործ ուղղեցի : — ԳԻՒ՝ բոլորգիր յստակ : —
ԽՈՒՂՆ՝ 245ա լաքալազմ , սովորակած : — ԶԱՄԳԱ-
ԳԻՐՔ՝ պարզ եւ շատ : — ԼՈՒՄԱՆՑԱԶԱՆՔ՝ եռա-
զայմ մեծ եւ փոքր : — ԽՈՒՂԳԻՐՔ՝ կարմիր : — ԺԱ-
ՄԱՆԿ՝ Ժէ դար : — ՏԵՂԻ՝ անծանօր : — ԳՐԻԶ՝ Գրի-
գոր : — ԾԱՂԿՈՒ՝ Աստուածատուր : — ՅԻՇԱՏԱԿԱՆ-
ՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ Թղ . 220բ , 71ա , եւ 0 :

Մատենան է ժողովածոյք , ուր կան .

Թղ . 1ա . (Սկիզբը պակաս , այժմ կը
սկսի) . «Դեռ ես սատանայ այնչափ մեղք
չէ զործել , սատանայ միայն հպարտութիւն
զործեաց . . .

Թղ . 1բ . Դարձեալ մեկնութիւն պողոյն
Աղամայ . . . Զի ոչ եթէ պտուղն չար էր ուր
կերաւ Աղամ :

Հոս կ'ըսուի (3ա .) զի Աղամ մին
հետ կերաւ ի պողոյն , Ե(է՞)Ռ . ՃԷԷ
տարի ի դժօխքն տանջեցաւ . . .

Թղ . 4բ . Պատմութիւն յեկանիւրն Աղա-
մայ . — Իսկ յորժամ տնկաւ Աղամ ի դրախ-
տէն ի յաշխարհս . . . (Թղթեր ինկած ընդ մէջ
5/6) :

Թղ . 8բ . Այս է պատմութիւն Յաբէլի
եւ Կայէնի վատն սպանմանն . եւ եթէ որպէս
Եղեւ կամ որպէս սպան Կայէն զկրկէ : Այս է
պատուէրն Աղամայ որ ետ որդսց իւրոց . . .
(Թուղթ ինկած 13/14) :

Թղ. 14ա. Մեկնութիւն րանիս զոր ասացայք անցեալ ճառիս: (Թուղթ ինկած 14/15):

Թղ. 17բ. Վասն Աւետեացն Սեթեայ որդոյն Աղամայ: — Եւ քաղցրացաւ Տէր ի վերայ Աղամայ...

Թղ. 23ա. Վասն մեկնութեան ճառիս, զոր անցեալ յաւուրն կարդացայք, թէ վասն է՞ր պատուհասեաց զնայ: Վասն այն Աստուած պատուհասեաց զնոսա, զի մեզ աւրինակ լիցի...

Թղ. 26բ. Խրատ եւ քարոզ վասն Հիւրընկալութեան: — Զի յորժամ վաղճանեցաւ նոյ,...

Թղ. 35բ. Վասն ծննդեան Սահակայ: — Իբրեւ մերձեցաւ Աբրահամ ի Սառայ...

Թղ. 39բ. [Յովսէփի զեղեցիկ] Իսկ Յակոր ծնաւ ձի որդիս...

Թղ. 48ա. Վասն զերութեան Իսրայելացոց: Եւ յետ Յովսէփայ բազմացան ազոյն Իսրայէլի...

Թղ. 57ա. Այս է մեկնութիւն րանիս զոր երկվան ճառն ասացայք: Զի ժողովուրդն Իսրայէլի որ զերի էին ի ձեռն Փառաւոնի...

Թղ. 61բ. Պատմութիւն տապալակ ուխտին Իսրայէլացոց: — Յորժամ ժողովուրդն ասացին Մովսէսի...

Թղ. 67ա. Խրատ վասն քահանայից եւ ժողովուրդոց: —

(Թուղթ ինկած 67/68):

Թղ. 71բ. Այս է պատմութիւն ծննդեան սուրբ Կուսին Մարիամու: Զի յորժամ ծնողք սորա Յովակիմ եւ Աննա ծերացեալ էին...

Թղ. 79բ. Եւ ծնաւ Եղիսաբեթ զորդին իւր... (Թուղթ ինկած 80/81):

Թղ. 81ա. (Յգութիւն Մարեմայ). Իսկ յետ 2. ամսոյ աւետ(ւ)ացն Գարրիէլի՝ Եկն Յովսէփի եւ մտնալ ի խոցն Մարիամոյ զի տեսէ թէ որպէս կայ նայ...

Թղ. 84բ. Այս է պատմութիւն ծննդեան Տեառն Յիսուսի Քրիստոսի: — Իբրեւ Գարրիէլ աւետեաց սուրբ Կուսին, ասող մի ելաւ ի շնորհասան...

Թղ. 97բ. Այս է պատմութիւն Ուլանէս Մկրտչին, որ ել անուպատէն եւ Եկն Յորդանան ի մկրտութիւն: — Զի այն ժամանակին որ Հերովդէս կոտորեաց զմանկունս...

Թղ. 100բ. Իսկ վասն զաւստեանն Քրիստոսի յերուսաղէմ: — Եւ Ել ի Բեթանիայէ յերուսաղէմ... (Թուղթ ինկած 101/102):

Թղ. 102բ. Յոհաննու վարդապետի ասացեալ վասն աւերման աշխարհի եւ վասն զատաստանի աւուրն եւ վասն զաւստեանն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ: — Մեք որ ակն ունիմք զաւստեանն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ...

Թղ. 108բ. Վասն չարչարանացն Քրիստոսի որ ոչ զիտէր Մարիամ: Իսկ այսչափ չարչարանացն զՔրիստոս զեռ եւս զիտակ չէր Մարիամ...

Թղ. 110բ. Ողբ Մարիամու: Ուլ իմ սիրայկան որդի, սիրտ իմ այրեալ կեկծի, մարմինս ամէն սասանի, զքեզ տեսանեմ ի խաչի...

Թղ. 111բ. Վասն թերահաւատութեան Թումայի: Սուրբ առաքեալն Թումայ յորժամ որ զՔրիստոս ըմբռնցին Հրեայք...

Թղ. 115բ. (Վասն համբաւանայն Քրիստոսի): Իսկ յետ յայրութեանն զատկին մինչ ի Խ. օր ի լազուս տեղիս երեւաց...

Թղ. 118ա. Քարոզ Երեմի (Եփրեմի) ասացեալ: — Զի զլուխ ամենայն առաքինութեամբ հաւատն է...

Թղ. 123բ. (Քարոզ պատուիրանի) Մեծ պահոց Բ. չարաթ աւուրն կարդան քարոզ ի բերանոյ Եւայ(նայ) մարգարէին խօսքն է: Լուսացաբուք, սրբեցարուք...

Թղ. 125ա. Քարոզ վասն խոստովանութեան եւ մեկնութեան սուրբ աւետարանին Քրիստոսի: — Որ այսչ. Եկայք առ իս ամենայն վաստակեալք եւ ծանրայրերինք... Զի ծանրայրեան մեղաւոր մարդն է...

Թղ. 132ա. Քարոզ ննջեցելոց ի բերանոյ Յորայ ասացեալ սրբոյն Գրիգորի Տաքեւացոյն: (135/36 թուղթ ինկած):

Թղ. 139բ. Յոհան Ոսկեբերանին ասացեալ վասն ողորմութեան: — Քանզի հրամայէ Տէր մեր Քրիստոս եւ ասէ. Վաճառեցէք զինչս ձեր... Զի որ խնդրէ զարքայութիւն զձեռն իւր արժակէ ի տուրս...

Թղ. 145բ. Երանելոյն Երեմի ասացեալ ի մեկնութիւն րանին Քրիստոսի որ ասէ. Ի րանից քոց զատապարտեցան: Զի ճշմարիտ մարդոյ բարի լեզոյն իւրն արքայութիւն եւ փառք է...

ի՞Ֆա մի... (Հանդերձ կաֆայիս Գր. Ազ-
քամարցոյ. Վերջն՝ անոր յիշատակարանը) :

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

1. Թղ. 39ր. «Եւ ոչ յիսկատար
զրեցաք զպատմութիւնս զի տարինակն
այս էր : Ազաչեմ եղբայրք, յորժամ կար-
դայք եւ լսէք զպատմութիւնս զայս, լի
սրտիւ ողորմի տապէք զԱւետիսին եւ
կողակցին Թուրքիանդին եւ զստերացն որ
Հանդուցեալ են առ Քրիստոս :

2. Թղ. 47ր. Ողորմի տապէք զրոցս
զԱւետիսն եւ զձեռոյն Յերոգարչէն եւ
Ուղիւրիկն եւ որդին Դաւիթն որ Հան-
դուցեալ առ Քրիստոս :

3. Թղ. 71ա. «Եւ զվերջին ըստացողի
զրոցս Մնացականին եւ կողակցին Սէլի
խաթուն եւ որդիքն Մուրատխանն,
եւ Միրզախանն : ... (ստէպ) Թղ. 218ա.
... Եւ միւս որդին մահտեսի Բարե-
յամբն :

4. Թղ. 210ր. Յիշեցէք ի Քրիստոս
զանարժան սուտանուն Աստուածատուր
Երէցս, որ փոքր ի Հատէ ծայիկ արարի
եւ կաղմեցի : ... Թուրքիւն խնդրէ մե-
ղաւորիս եւ ծնողացն իմ եւ կողակցին
(իմ)ոյ. ամէն :

5. Թղ. 214ա. ԶԱւետիսն եւ իւր
ծնողան Յերոգարչէն եւ մաւրաքորն եւ
որդին Յակոբն եւ ամենայն արեան մեր-
ձաւորք. կաղմեցաւ թվականին ՌՂԴ.ին
ի յամսոյ սկսողէրն ժԴ :

6. Թղ. 22ր. (Ստացողէն). ԶԱւե-
տիսն եւ կողակցն եւ որդին Գրիգորն

որ Հանդուցեալ է. եւ զստերքն Սառայ
խաթունն եւ Խոսրովն (յիշեցէք). ամէն :

7. Թղ. 71ա. Աստուած ողորմի ա-
տացէք ստացողի զրոցս զԱւետիսի եւ իւր
նորարողորդ զստերացն ի Հլուսն եւ Մա-
րիամին որ Հանդուցեալ են առ Քրիս-
տոս. ամէն : (Եւ զայն նման յիշատակա-
զրուքիւնք, ուստի զանց կ'առնենք նշա-
նակում եւ յառաջ բերում) :

8. Թղ. 218ր. (Այլ զըջէ) : Եւ Սիմոնի
որդի Մարգարէն զրեցի թվում ԽԳ. ա-
րեամ : ժՁում զրվեցաւ Խակայ մի-
ջում : (Եւ քաղաքէն... (զժուարաւ կը
կարդացուի) :

9. (Խտեսի կողքին ներսը) : Բանդայ
նվիշտամ խաթ րամում ալ զաս բրովադ
թայ յոուչի զիսյամթ Բանդայ Անաց-
ական Վալայի մահդեսի պարոն Փերայ
թամ եղեւ թվ. ձ0ն : եւ թվն. ՌձԿ0
(= 1711) զրեցի որ եւ Թարվիդի փան-
չայ սուլթան կու ||| ը Թաքայորնն Խեհ-
րան էր կամիլ Թուսն իւր վապիր Ֆա-
թայի իսն ||| մալ զօրվաթի յաշկերն
Հանեյ էր Համ Իբուսն խարար արեկ
Թարվիդ Գ ||| Էր Զրազան արարին
իշալայ Աստուած զ ||| ըն յերկի' :
ուերն տայ որ էլ ժոն : ||| որ Հսպիսի
րան չէր արարել :

10. (Ա կողքին ներսը) : Գնեալ ի Հ-
Վ. Ե. ի Զ(ուշայ) :

11. Թղ. 272ր. Եւ ինձ անիմաստ
զրչիս սուտանուն Գրիգոր(ի)ս Թողու-
թիւն Հայցեցէք եւ անդիտութեան եւ
սղալանաց անմեղադիր բերուք :

ԹՈՒՆԹԻՔ՝ 205: — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆՔ՝ 188 X 13:
— ԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ 14 X 9: — ՏՈՂՔ՝ 10: — ՆԻԹՔ՝
բուզք, դեզմազդմ, լաւ: — ԿԱԶՄ՝ կաշի. դրոշմա-
զարդերով: — ՊԱՆՊԱՆԱՅ՝ բզրեայ, մասնով Յայս-
մաւորքի: — ՀԱՆԳԱՐԱՆՔ՝ լաւ, քանի մը բզրեք
սեւցած, կորսումն չմ փակամբները: — ԳԻՄ՝ խոշոր

բոյսրգիր, տղեղ: — ԿԻՍԽՈՐԱՆՔ՝ 1ա, 50ա, 160ա,
տղեղ: — ԶԱՐԴԱԳԻՐՔ՝ զԵՂԵՂԻ: — ԼՈՒՍԱՆՅԱՆՔ՝
ԶԱՐԴՔ՝ քաւական շատ եւ միջակ: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝
կարմիր: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 22Ը (= 1339): — ՏԵՂԻ՝
Մար: — ԳՐԻԶ՝ Վասիլ: — ԿՆԻՔ՝ Թղ. 70ր: — ԹԻ-
ՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ Թղ. 203ր, 205ա, եւն:

Մատենան է ձեռնդրված, ուր կան.

Թղ. 1ա. Նուստս վարդապետի Զոհան-
նիսի Երզնկացւոյ՝ Քրատ հասարակաց քրիս-
տոնէից... Ամենազօր Թաղաւորին մերոյ
Քրիստոսի եւ բարերար Փրկչին:

Թղ. 43ա. Վարդամայ (Այգեկցւոյ) խոր-
ատք յիստուածաշունչ գրոց ... յաղաչելոյ
Թաղէոսի քահանայի: — Ով որդեակք վեր-
ջին է ժամանակս եւ լցաւ երկիրս ամենայն
մեղաւք:

Թղ. 59ա. Վարդամայ (Այգեկցւոյ) վասն
դժոխոցն եւ անբուն որդանցն... ի խնդրոյ
Թաղէոսի քահանայի: — Ով քահանայք եւ
ժողովուրդք իստուծոյ դիտացիք եւ ի միտ
առէք:

Թղ. 171ա. Նորին ասացեալ է: իստուած
իմ Յիսուս Քրիստոս կամեցող փրկութեան
իմոյ...

Թղ. 173բ. Նորին է: — Աւրենցին եւ
Էլին ի լեռն Զիթենաց: Քրիստոս փառաց
Թաղաւորն ելից եւ կատարեաց գհինն:

Թղ. 175ա. Նորին վասն Դժոխոցն...:
Զարաշար է անուն դժոխոցն ի լսելիս մարդ-
կան...:

Թղ. 86ա. Ու Եփրեմի խաւսք վասն Ա-
ղայթից: — Անփոփնալ ի միտս մեր իմաս-
ցուք զճառս բանիցս երեւելով զանբեւոյթ-
սքն:

Թղ. 96ա. Նորին յԱպաշխարութեան
ճառէն: — Դարձեալ կուցցից զձեզ յերկրորդ
թլփատութիւն եւ հոսեցի ի ձեզ երկրորդ
մկրտութիւն:

Թղ. 108ա. Տեօիլ Արամասի սրբոյն Ա-
ղէկսանդրու հայրապետին զոր տեսն ի սուրբ
խորհուրդն ի սուրբ եկեղեցոջն իստուծոյ: —
Ամենեկոցն իստուած սքանչելի տեսիլ երե-
ւեցոյց...

Թղ. 113ա. Նեղիշէի վարդապետի ասա-
ցեալ վասն Հաղորդութեան: — Զոր աներե-
ւոյթն ասեն ոչ ահայ մի է Տէր, մի հա-
ւատք:

Թղ. 114բ. Դեորգեայ վարդապետի ասա-
ցեալ վասն սուրբ Հաղորդութեանն ի խն-
դրոյ Յովանիսի քահանայի: — Արեւմտեան
Քրիստոսի փրկեալ եղբայրք իմ ի Քրիստոս:

Թղ. Թղ. 121ա. Այլ կարճ թլ պիտոյ իցէ:
— Լուարուք Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ

փրկեալ ժողովուրդք, զի սրպէս Քրիստոս
ճշմարիտ Աստուած է:

Թղ. 122ա. Այլուստ: Լուիցուք բանիցս
կամակար յաւժարութեամբ, մատիցուք եւ
ճաշակեցուք զքաղցրութիւն:

Թղ. 125ա. Յովհաննու Ոսկեբերանի
վասն չաղալոյ զվախճանեալս... Բեր այսու-
հետեւ մանաւանդ քան զառաջագոյնիցն:

Թղ. 132ա. Նորին Յովհաննու Ոսկեբերա-
նու: — Քրիստոս կառ երկրպագեցուք,
ստեղծիչն վերստին ստեղծ:

Թղ. 140ա. Նորին այնոցիկ որք տղայք
վաղմանեցան: — Այսմիկ հոյ տանել կարե-
ւոր է զայս խորհել:

Թղ. 144ա. Նորին Յովհաննու Ոսկեբերա-
նու: — Աղէ ասա ինձ ով կին դու...

Թղ. 146ա. Ու Կլարդի Աղէքսանդրացոյ
ասացեալ: Քանզի յորժամ զպատարապէս մա-
տուցանեմք իշլեմք ի Քրիստոս:

Թղ. 147ա. Տեսնեմք Յովհաննու Ոսկի (այս-
պէս) վասն Գեհենին: — Եւ արդ տես մեղաւ
Աղամ, մեղաւ եւ Եւոյ...

Թղ. 153բ. Ուրբ հաւան Թէոփիլոսի ա-
ռասցեալ վասն արտասուաց: — Յորժամ
միտքս զրազեալ լինի եւ կամիս որ ի զղձումն
աձեւս:

Թղ. 160ա. ի Կալիստատլուսի Պատմու-
թենէն: — Յարուցեալ մի ոմն ի նոցանէ, ո-
րում անուն էր Դաղմատիոս:

Թղ. 183ա. Քաղաւթարար յԸնդհան-
րական թղթէն Ներսիսի: ի վերայ ասացե-
լոցս եւ զայս աւանդեցուք...

Թղ. 228ա. Նորին Աղայթք հասարակաց
ամենայն քրիստոնէից... (Նախերդան, սպա
Հաւատով խոստովանիմ):

Թղ. 235բ. Հարցումն էթէ որ մեղաւք
ձերանայ... Պատասխանի. Զոր արեւնակ
ապրեցաւ մաքսաւորն...

Թղ. 236բ. ի Ներքողենէն Հրեշտակա-
պետաց տէր Ներսէս Կար. Կլայնցոյ: Եւ
արդ վասն զի ծանուցաւ փոքր ի չառէ...

Թղ. 250բ. Նորին ասացեալ բանս մաղ-
թանաց առ սուրբ Հրեշտակա ատանաւոր
չափ: — Այլ պաղատմք...

Թղ. 255ա. ի Պատմութենէն մեծին
Ներսէսի Հայոց հայրապետի: — Զի ահագին

է անջատումն հողւոյն ի մարմնոյ... (Տեսիլն յառաջ ընտանաւ) :

Թղ. 260ա. Վարք երանելոյն Պետրոսի որ եր յառաջ մաքաւուր եւ անողորմ. եւ ապաշխարութիւն նորա : ՅԱփրիկեցոց աշխարհին էր այր ոմն մեծատուն յոյժ...

Թղ. 278բ. Նեղոսի սուրբ հաւրն : Վայ ամբարշտին յորժամ ամենեքեան լուսաւորին նա միայն խաւարի...

Թղ. 280ա. Բանք խոստովանութեան յանցանաց ասացեալ սուրբ վարդապետն Միգրիկ : Որդի Աստուծոյ արարիչ եւ Տէր զտաւուր կենդանեաց եւ մեռելոց...

Թղ. 285ա. Տեսոն Յոսիմնու Ոսկեքե-րանի ասացեալ ի Պատմունանն Տեսոն : Ապոստոս Թադաւորեաց...

Թղ. 290բ. (Վասն Արծաթին) : Ասէ Յիսուս ցաւակերտսն իւր. Ուստի՞ իցէ արծաթս այս...

ՅԵՃԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ.

1. Թղ. 293բ—94բ. Շնորհաւք եւ առատ ղթութեամբ մարդասիրին Աստուծոյ Հաւր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն սրբոյ, այն որ վասն կամելոյ զկեանս ամենայն մարդկան ընդարձակեալ անեցոյց զարինակս եւ զճանապարհս փրկութեան ըստ այլ եւ այլ բարոյից Հասակաց եւ արուեստից մարդկան այլ եւ այլ ձեւս եւ արուեստս փրկականս, բարձրադոյն եւ խոնարհադոյն, նրբաշաւեղս եւ անդորրընթացս, յուրովջանս եւ թլթեախոնջս, նախապատիւս եւ երկրորդականս, զի ըստ կարի կամ յաւթարութեան այսմ կամ այլոմ ճեւտեելով ոք մի յուսահատեալ ի զժուարութենէն վերջնոտեալ անհաղորդ մեռացէ փրկական ճանապարհի իմիք, այլ ըստ չափոյ զարութեան կամ յաւթարութեան ընդ մի կամ ընդ յուրիս ի ճանապարհաց ճեւտեալ ժամանեցէ փրկութեան : Յայս ամենառատ ղթութիւն Աստուծոյ Հայեցեալ ծառայս Աստուծոյ Վստիլ զմտաւ ամի զի դոնէ այնու արիանակաւ շահեցայց զոյգն ինչ մասն փրկական, զտիմարութեան եւ զտկարութեան վճատութիւնս ի լաց եղեալ ձեռնամուխ եղէ ի գրութիւն ժողովածոյս, մեծաւ աշխա-

տութեամբ... Հանի... յիշատակ... ծնադացն (Հան) զուցեւոյց եւ եղբարց եւ ամենայն զա... զմե... աւ թախանձ... ինչորեմ ի ձեռք որբ Հանդիպիք սմա ի սոյն զմեղ բարոյ յիշման արժանի արասցէք զի եւ ինքն յիշեցի ի բարեբարէն Աստուծոյ ամէն : Կատարեցաւ զիրո ի մեծ թուականութեան Հայոց 22Ը, ի Հայրապետութեան Տեսոն Յակոբս եւ թաղաւորութեան Լեւոնի տղայ զոլով. ի փառս Աստուծոյ որ է արհնեալ յաւիտեանս : Ի Մար որ կոչի յեղիպտոս :

2. 187բ. Զկորդս, զփշարեա, զհեղձուկս... զվստիլ... Թողութիւն խնդրեցէք ի Գրիստոսէ մեղ եւ մէր ծնողացն եւ իմ եղբարն Հանէսին... Վասն զրոյս աղաչեմ անեղադիր լինել զի ես աշխարհական մարդ էի ապա զրի ծանաթ էի եւ զտայ զայս աստուածային աւրինաց բանքս... եւ կայսք ի զլրութիւն յեղիպտոս որ կոչի Մար բազում քրիստոնէք ի ժամանակս թաղաւորին Հայոց Լեւոնի. եւ ի Հայրապետութեան Տեսոն Յակոբոյ ի փառս Աստուծոյ. ամէն :

3. Թղ. 160բ. Զողորմելի ստացող զրոցս զՎասիւլ զանգին զիրեն (զերիս) եւ... զեղբայրն մեր զՀանէս յիշեցէք :

Ով մանկուսն Նոր Սիրնի, եւ սպասաւորք սուրբ սեղանի Աղաչեցէք զՏէրն բարի, Տացէ մեղ շնորք ու ինձ ողորմի, եւ հաւրն իմոյ Յովանէս քահանայի :

4. Թղ. 295ա. Զվերջին կապող զրոցս Ներսէս եւ անարժան գրչիս զայս ժողովածու զիրքս ի Կարմիր Վանք ընդ հովանաւ սուրբ Կարապետին եւ սուրբ Նրշանին եւ սրբոյն Սարգսի զօրավարին, եւ որդւոյն նորա Մարտիրոսին. ի յառաջնորդութեան սուրբ ուխտիս իշատուր եպիսկոպոսին եւ ժիւնձ կրանաօրին որ կան ի յայս սուրբ ուխտարանիս : Դարձեալ յիշեսջիք ի մաքրափայլ աղաթս ձեր իշատուր աշխատակցոյն ու (որ) կապել տունց այս ժողովածու զիրոս :

միջ սրբոյն Սիրոյն Բաղիկն եւ ցանկա-
ցող եղիւ կենսաբեր սուրբ Աւետարանիս
եւ ետ գրել զսա եռափափաք սիրով, զի
ի վաղուց հետը ցանկայր այսմ լուսա-
լբական եւ աստուածախոս մատենիս եւ
յիշատակ հոգոյ իւրոյ) եւ կողակցին
Մալին (լուսանցքի վրայ՝ Բալին) որ-
դոցն Աստուածատուրին, Աղազարին,
Մարիամին, Նանաֆանին, որ փոխեցան
ի անանց կենսին եւ տեսոյն Քրիստոսի
արժանի լինին, որ է արհնեալ յաւի-
տեան: Դարձեալ աղաչեմ յիշել ի Տէր
դժասալի, եւ կողակցին Ասլիֆանն եւ որ-
դիքն Շափալի, Յէրապետն, Սիրապետն
եւ զուստր Ուաթալի, Սոլթաթաթունն,
Շանաղն, Բախոսն, Անախաթունն
որդոցն եւ զստերացն, յիշեցէք եւ Աս-
տուած որդորմի ասացէք եւ զուք որդոր-
մութիւն ի Քրիստոսէլ զտղիք, որ է...
Դարձեալ աղաչեմ յիշել ի Տէր զտէր
Սարգիս, զտէր Ղազարն եւ զտէր Առա-
քելն, որ եղեն միջնորդ եւ յորդորիչ ա-

ւետարեբո, արժանի լինին երանական
ձայնին, որ է արհնեալ յաւիտեան: Արդ
ղայս պատուական ահա շափուղայ, ուր
կայ հանգուցեալ Աստուածն Իսրայէլի եւ
զկտոքս Նիզէրէլի, որ պարագրէ զյոյսն
արդափայլեալ առեալ Բալիկն յիշատակն
իւր եւ կողակցին Մալին: Բիշեցէք եւ
որդորմի ասացէք եւ զուք յիշեալ լինիք ի
Քրիստոսէլ: Ամէն: Հայր մեր:

Գրեցաւ սա ի թուականիս Հայոց
Ռ եւ ՂԵ՝ ձեռամբ անիմաստ տէր Առա-
գելիմ եւ րազմամեղ զղբի: Յիշեցէք
զԲանիկն եւ զեղբայրքն իւր Անդրէան
եւ զՅովհաննէսն եւ զգոյրքն իւր Բուր-
սամն եւ Բուրսամին կողակց կարա-
պետն եւ զուստրն իւր Սաւադուլն: Գրեցաւ
յիշատակարանն ՌՃՂԸ՝ ամի
թվականիս:

2. (Այլ գրով, անգլ.) Մերտին որ
Աստուած տվեց թվին ՌՄԽԵ՝ ին

3. (Ա. կողին ներսը). «Գինեալ ի Հ՝
Վ. Ե՝ ի Զուրա»:

492

ԳՐ. ՏԱԹԵՒԱՑԵՒՈՑ ՔԱՐՈՉԳԻՐՔ (ԱՄԱՐԱՆ ՀԱՏԱՐ)

Հին Թիւ ԶԱ — Ժե Դաբ

ԹՈՒՂԻՔ՝ 441 — ԼԵՆԻՆԻՍԻՒՆ՝ 14 X 13.5 —
ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին 14 X 10 — ՏՈՂՔ՝ 25 —
ՆԻՒԹ՝ բուրբ, ոգորկ, դեղմաղոյն — ԿԱԶՄ՝ գորշ
կայնպատ, ամուր, Յոն դրոշմադրոյնով — ՀԱՆ-
ԳԱՄԱՐ՝ յաւ, գործածութեմ սեւցած, փակեմքեր
իմկած — ԴԱՏԱՐ՝ 141ա, 181ա — 382ա —
ԳԻՐ՝ ճոտրցիւր, մամր: — ԿԻՍԼԵՆՈՐԱՆ՝
10ա, ճաշակաւոր, զամաւոր: — ԶԱՐԴԻՆԳԻՐ՝ Էիւ,
բոյճաղիւր — ԼՈՒՍԼԵՆՈՐԱՐ՝ սակաւ, յաւ —
ԽՈՐԱՐ՝ կարմիր — ԺԱՄԱՆԻՒ՝ Ժի դար —
ՏԵՂԻ՝ ամեմօր: — ԳՐԻՉ՝ Թովմաս — ԲԻՇԼԵՆ-
ԿԱՐՈՒԹԻՒՆ՝ Թղ. 280թ. 295ա

Մատենան է Գրիգոր Տալեազցոյ Քա-
րոզգիրք, Բ. հատոր Ամարան:

Թղ. 1ա. Ճանցն է Բ. Հատորի Քարոզիս
(Ա—ՃԻ):

Թղ. 7ա. Գրիգորի աշակերտի եռամեծի
Յոհաննէս Որոտեցոյ Երկրորդ Հատոր Քա-
րոզգրոցս (Ա.) ի բան մարգարէին Դաթի

որ ասէ. Առաջնորդեա ինձ ի չափոյս պատ-
ուիրանաց: — Երկու եւ ճանապարհք կեն-
ցաղոյս մարդկան:

Թղ. 10ա. (Բ.) Սկզբն տասնարանեան
աւրինացն, որ ինքն թարոզ տասնարանեան
աւրինացն որ ասէ՝ Էս եմ Տէր Աստուած
քո...: Մարդն ի հոգոյ իմանալոյ եւ ի
մարմնոյ զգալոյ է անգեմել:

Թղ. 376ա. (Վերջ)՝ ՃԺԺ. Յայլմէ թարոզ
եւ վերջին՝ Վասն փառաց արքայութեան:

Թղ. 379թ—380թ. Բիշատակարան Տա-
լեազցոյ:

Թղ. 382ա. Ներին թարոզ յաղացս մեծա-
հաղէս եւ փառաւորացոյն չորսեմին տեղիցն
որ նախ թան զՄեծնոցն փրկական պա-
տուի յեկեղեցիք...: Ամենայն տեղք եւ հան-
գէսք սրբոց նահատակաց:

Թղ. 387ա. Նորին Ժարոզ Ս. Ստեփանոսի. — Պայծառ եւ հրաշալի է խորհուրդ:

Թղ. 393ա. (Այլ գրչէ). Յոնաննա Ս. լուսնեցոյ ասացեալէ. — [Ի բանն՝ ընդ քեզ է սկիզբ աւուրց զօրութեանց ի վայելչութիւն սրբոց]: Ով Տէր Աստուած իմ Յիսուս Գրիստոս... Զրեաւ իմ բացի եւ առի զհոգիս: Այլ նախ քան ի մտանել բանիս, բեր աստանօր... (Վերջ 416ր.):

Թղ. 416ր. Յաղագս Փոխման եւ ինքնդեան. Եսայի Վրդ. — Զինչ երկիր իցէ յորում լոյսն անդանիցի: Եթէ ոք իմաստուն խորհրդով ներակրթել զինքն կամիցի:

Թղ. 426բ. Տեառն Յովակիմի Սի(ւ)նեաց եպիսկոպոսի ի բանն որ ասէ. Որպէս ջուր ցուրտ անձին ծարաւելոյ ախորժելի է... Բռնադատիմ ահա...

Թղ. 429ա. [Նախկանքներն]. Մեծ վարդապետ: Այսուհետեւ զլուխ եւ պսակ արասցուք...

Թղ. 431բ. Արդ այսուհետեւ դարձուացուք զմակոյկ բանիս մերոյ ի ծովատարած...

Թղ. 433ա. Այժմ դարձուացուք զմակոյկ ինդուխտ մեր ի բանն յորդորական...

Թղ. 437բ—440բ. Կրկնութիւն 393ր—

395ա. (Հաստատմք), Հարսնակութիւնը 440բ—444բ. (Այլուստ). Հաստաք ի Ս. Երրորդութիւն: Վերջը պակաս. Հասանորէն ի բանից Որոտնեցւոյ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ.

1. Թղ. 295ա. (Ի լուսանցս այլ գրչէ! Գիրքս յիշատակ է Պետրոս վարդապետին թվին ՌՃԼԷ ըստացա ինձ):

2. (Ասորն են թղ. 7ա. մեծ եւ փոքր կնիքները, մեծն ունի)՝ Պետրոս վարդապետ Հայոց(²) թվին ՌՃԼԴ:

3—Թղ. 380բ. (Բուն գրչէն). Այլ եւ զծողիս որ անուանի Թումայ տրուպ բանասիրի. եւ ծնողացն իմ ըստ մարմնի Մարտիրոսին ու Արեւտիկնի. եւ Մեծատուրս Հեղաճողի եւ չորս որդիքս իւր ըստ մարմնի Աստուածատրոյ եւ Մինասի, որք ըստ կարգին Մեխիսեղեկի բսպասաւոր են սուրբ Սիոնի. որոց եւ մասն ի սմա լիցի այժմ եւ յաւրն աներկի. յիշեմք զվերոյգրեալքս եւ զուք յիշեալ լիջիք:

4. Թղ. 386բ. Կայ ուրիշ գրչէ յիշատակագրութիւն մը, այժմ դժուարեմբեռնի:

493

ԳԻՐԻՔ ԷԿԿԱՅ

Հին Թիւ 2Բ — ԺԸ—ԺԹ Դար

ԹՈՒՎՔ՝ 18: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 19:4 × 13:8: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ 14 × 10: — ՏՈՎՔ՝ 23: — ՆԻՒԹ՝ բազր, բաթակ, ամուր: — ԿԼՁՄ՝ բղրակազմ: — ՀԱՆԳԱՍԱՆՔ՝ լուս: — ԴԱՅԱՐԿՔ՝ 1, 18: — ԳԻՐ՝ չեղագիր — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ սեւագիր — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԸ/ԺԹ Դար: — ՏԵՂԻ եւ ԳՐԻԶ՝ ամօմօր: — ԱՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ Թղ. 17բ:

Մատենան է Գիրք Էպկաց.

Թղ. 2ա. Հարցումն Զորեպի եւ պատասխանի Մովսիսի քերթողի եւ Դաւիթ Հայոց փիլիսոփայի: Հարցումն. Էպկա են երկու ի բնութեանցն Գրիստոսի, Եթէ անկակք: — Պատասխանի Էպկա եւ ոչ անկակք: ... Վերջ՝ իմանալի բնութեանցն բարձան տար-

բերութիւնք թէ ոչ: Պատասխանի. Ոչ բարձան տարբերութիւնք...

Թղ. 13բ. Հարցումն ընդդիմադարձութեան: Աստուածածին կոյսն մայր արարչին անհայր որդւոյն ծնողն է... Վերջ՝ եւ Եկեղեցիք Գրիստոսի երկոքումքս այդոքիւք վարին ձայնիւք խառնմամբ եւ միասութեամբ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ.

Թղ. 17բ. Օրինակեաց ի Հին պապախարէ իմեկի բազում պուշտութեամբ, ու ի ըստ ամենայնի պահել ի նոյնութեան զբանս, զբառս, զտառս, զկէտս եւն:

494

ՄԱՇՏՈՑ

Հին Թիւ 27 — Ժէ Դար

ԹՈՒՂԻԹ՝ 105: — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 18.3 X 13:
— ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, 13.5 X 7: — ՏՈՂԹ՝ 17:
— ՆԻՒԹ՝ բուզր, դեղմագլուխ: — ԿԼՋՄ՝ կայն-
պատ, վնասուած: — ՀԱՆԳԱՄԱՆԹ՝ լաւ, զորածառ-
քեմէ սեւցած: — ԴԱՏԱՐԿԹ՝ 1, 3բ: — ԳԻՐ՝ բո-
լորգիբ, յստակ: — ԿԻՍԼԵՈՐԱՆ՝ 4ա, պարզ: —
ԶԱՐԳԱԳԻՐԹ՝ կամ, ըմտիբ: — ԼՈՒՍԼՆՑԱԶԱՐԳԹ՝
սովորակամ: — ԽՈՐԱԳԻՐԹ՝ կարմիր: — ԺԱՄԱՆԿԻ՝
ժէ դար: — ՏԵՂԻ Ե՝ ԳՐԻԶ՝ ամծամօր: — ՅԵՇԱ-
ՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ հաւածօրէն իմկած:

Մատնանս է Մարտոց, ուր կան՝

Թղ. 2ա. Կանոն կենդանարար սուրբ
Մկրտութեան:

Թղ. 19ա. Կանոն նշան օրհնելոյ:

Թղ. 29բ. Կանոն շանդերք չարսանեաց
օրհնելոյ:

Թղ. 48ա. [Պսակ վերացուցանելոյն]:

Թղ. 52բ. Կարգ Բ՝ ամուսնութեան:

Թղ. 55բ. Կանոն հաղորդ տալոյ:

Թղ. 62բ. Կանոն յորժամ որ տղայն ա-
ռանց կնուսք մեռանի:

Թղ. 62ա. Կանոն դամենայն վախճանեալ
տղայսն, որ տառն տարուն ի վայր են, առ
Քրիստոս յու(ղ)արկել:

Թղ. 76ա. Ողբ Նալսաչ եպիսկոպոսէ ա-
սացեալ վասն տղայոց մահուանն: Արարիչն
արարածոց մեղ լարկացաւ...

Թղ. 81ա. [Տղայաթաղի այդոյն]:

Թղ. 88ա. Կանոն դամենայն վախճա-
նեալսն ի հանգիստ փոխել: — Թղ. 116ա.
[Այդոյն]:

Թղ. 126ա. Կանոն հոգէհանգիստ առնել
մեռելոց:

Թղ. 131բ. Կանոն խաչ արհնելոյ:

Թղ. 150ա. Կանոն Տեառնական օրհնելոյ:

Թղ. 157ա. Կանոն սերմն եւ սեղծ, կալ
եւ հնձան օրհնելոյ:

Թղ. 161ա. Օրհնութիւն հատի պատա-
րադի:

Թղ. 12ա. Աղօթք վասն որ պիղծ կերա-
կուր ուտէ:

Թղ. 163բ. Կանոն յորժամ նոր դուռն
Եկեղեցւոյ դնեն:

Թղ. 164բ. Կանոն օրհնութեան զպետի
սրբութեան Եկեղեցւոյ զոր ինչ եւ լինի:

Թղ. 165բ. Կանոն սկի եւ մաղգման
օրհնելոյ:

Թղ. 167ա. Կանոն նկարեալ Եկեղեցի
օրհնել:

Թղ. 167բ. Կանոն զնշխար սրբոցն ըն-
դունել:

Թղ. 169բ. Աղօթք վասն երաւտութեան:

Թղ. 170ա. Աղօթք վասն երջանաւորի:

Թղ. 170բ. Կանոն ժամաւար օրհնել:

Թղ. 172ա. Կանոն խաչալուայ առնել
ամենայն ցաւոց, բուսոց եւ պտղոց:

Թղ. 175ա. Կանոն խունկ օրհնել:

Թղ. 175բ. Կանոն նորակէտ դրոց:

Թղ. 175բ. Կանոն Ասաղան օրհնելոյ:

Թղ. 181ա. Կանոն Գառն օրհնելոյ:

Թղ. 181բ. Կանոն վասն հիւանդաց ա-
ղօթելոյ:

Թղ. 185բ. Իւղաբերից աւետարան(ք)
(եւ Բժշկութեան): — Թղ. 196 աւել ինկած,
հետք՝ յիշատակարանը:

495

ՈՒՐ ԵՌԵՍԻՈՑ

Հին Թիւ 27 — ԺԸ—ԺԹ Դար

ԹՈՒՂԹՔ՝ 1181 — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 19 X 14 2:
— ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին՝ 11-13-5 X 8-5, Բ՝ 12 7 X
5, Գ՝ 14 X 9, տես բնագիրը: — ՏՈՂԳ՝ 11-22, Բ՝
20, Գ՝ 26, տես բնագիրը: — ՆԻՒԹ՝ 11- քաղի հաստ,
Բ՝ քաղի բարակ, Գ՝ քաղի կապտագույն: Տես բնա-
գիրը — ԿԱԶՄ՝ կիսակաշի — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ 11
բառական լաւ, Բ՝ էջ 16-32 հաղառակ շքուած եւ
կազմած Գ՝ քաղի համուած եմ տես վարը: —
ԳԻՐ՝ 11-Գ՝ 80աղիք: — ԶԱՐԳԱԳԻՐՔ՝ 11-Գ՝ չուծի:
— ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ 11-Գ՝ սեւագիր: — ԴԱՏԱՄԻՔ՝ Թղ-
1ա-ք, 40ք-50ք, 117ք-118ք: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԸ—ԺԹ-
ղար: — ՏԵՂ եւ ԳՐԻԶ անծանօթ: — ՅԻՇԱՏԱԿԱՆ-
ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ Թղ, 40ա:

Մատենա է ներսէսի Շնորհալոյ Ողբ
կոչման, Երեք օրինակ ի միասին կազմուած,
բայց ունի թիշ մը տարրեր ծաւալ եւ անջատ
իջնամարներ:

11- Թղ. 2ա. Թղ. 2ա—49ա. Նորին Տեառն
Ներսէսի կիսյեցւոյ Հոյոց Կաթողիկոսի ա-
սացեալ Ողբ վասն քաղաքաց եւ վասն առ-
ման Ուրհայտ քաղաքին ի թուականին 27.Գ
եւ ի Դ՝ ղեկեմերերի: Ողբացէք եկեղեցիք.
Հարսունք վերին առաքաստին:

Էջք 1—95. Թղթձ. 49ա. ուր վերջն է՝
Որբեալ սրբոյց, որ ի մարմնի, Աստուա-
ծութիւնն միշտ երեսի:

ԹԻՇԱՏԱԿԱՆԳՐՈՒԹԻՒՆ

Թղ. 49ա. (Գրչէն). Ի վայելումն
Պատրիարքի սրբի Կառլոսին (էր զբնալ ի
վերջն զաղափարին, յորմէ օրինակեցաք)
տարրեր զրոյ՝ «չաղակրատութիւն»:

Բ. Թղ. 51ա(— 93բ.) Տեառն Ներսէսի
սրբազան եպիսկոպոսի, Երբօր Տեառն Գրի-
գորիս Հոյոց Կաթողիկոսի, բան բարառնա-
կան, տաղիւ չափեալ հոմերական, խօսեալ
բանի ողբերգական, վասն Եղեալոյ մեծի
առման, ի թուականի հինգհարիւրի եւ ին-
նասուն եւ երեքի, քսան եւ երեք ղեկեմերե-
րի, Երբորդ ժամու օր չալաթի: Ողբացէք
եկեղեցիք:

Էջք 1—96. Թղթձ. 93ա. Վերջ՝ «Յայր-
ժամ ծաղի յարեւելից, զուք ընդ նմա փա-
ռօք յայտնիք, յաջակողմեանն զասիք ընդ
վկայեցին պատկիք...» ուստի բառական մաս
մը կը պակսի:

Գ. Թղ. 94ա(— 117ա). խորագիրը ըստ
Բ. ի ապա՝ Ողբացէք եկեղեցիք:

Էջք չեն նշանակուած (Թուղթ կորուած
հանուած) այս եւս պահասաւոր, Թղ. 117ա.
կը վերջնայ. Զոր ապանօր իմ յանդերց,
լղղիւրս բանիս վճարելոց, ի փառս Հօր ա-
ւարտելոց Հոգւոյ՝ Ն. Որդւոյ կատարելոց:

496

ՄԱՇՏՈՑ

Հին Թիւ 26 — ԶՈՒ = 1495

ԹՈՒՂԹՔ՝ 202: — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 17 8 X 12 6:
— ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին 13 X 9: — ՏՈՂԳ՝ 17: —
ՆԻՒԹ՝ մազաղար, բնութիւն: — ԿԱԶՄ՝ կաշի. կազմա-
լոյծ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ, տեղ տեղ վնասուած: —
ԳԻՐ՝ բոլորգիր, յասակ: — ԿԻՍԱՆՈՐԱՆ՝ 12ք, եւն
սովորակեց: — ԶԱՐԳԱԳԻՐՔ՝ պարզ: — ՀՈՒՍԱՆՑԱ-
ԶԱՐԳՔ՝ միեւլ: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ կարմիր — ԺԱ-

ՄԱՆԱԿ՝ Զեմ (1405): — ՏԵՂԻ՝ Կուսից ամապատ:
— ԳՐԻԶ՝ վամակամ: — ԹԻՇԱՏԱԿԱՆԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝
Թղ 202ա, 182ա, 10ք, 50ք

Մատենա է Մաշտոց, ուր կան՝

Սկիզբէն Ա—Դ քերքերն ինկած: Այժմ
կը սկսի. Թղ. 1ա. [Կանոն պատկիր] ||| Նա-

ցէք, մի իբրեւ, անխմաստք այլ իմաստութեք,
զնեցէք ժամանակս...

Թղ. 12ր. Կանոն Հաղորդ տալոյ:

Թղ. 17ա. Կանոն զամենայն Հաւատա-
ցեալս ննջեցեալս ի Քրիստոս յուղարկել:

Թղ. 32ա. Գանձ. Մինդ ի յէջն Բանդ որ
ի Հաւրէ... (ՄԱՆՎԷԼՍ)... Ողբ աղնիւ թէ
կամիս ասա. Եկայք այսաւոր եղբայրք ամէն
... (ԱՐԻՍՏԱԿՍԻ):

Թղ. 41ր. Կանոն Բ. աւուրն: — —

Թղ. 52ր. Կանոն Էաթթն աւուրն:

Թղ. 56ր. Կանոն զամենայն վախճանեալ
տղայս որ ի Ժ տարուն վայր են առ Քրիստոս
յուղարկել:

Թղ. 70ր. Այդուն:

Թղ. 78ր. Կանոն տեառնական աւրհնե-
ւոյ:

Թղ. 88ա. Կանոն ողջնանդիստ տոնելոյ
ի պատարաղ մեռելոց:

Թղ. 94ր. Կանոն Ուշ աւրհնելոյ:

Թղ. 117ա. Կանոն Զուր աւրհնելոյ. յա-
ւուր սրբոյ Յայտնութեան:

Թղ. 134ա. Կանոն Ոտնլուային:

Թղ. 154ա. Քարող պատուիրանի...
Լուարուք ինձ:

Թղ. 162ր. Կանոն ապաշխարող արձա-
կելոյ:

Թղ. 182ր. Կանոն զարմտիս սերմանցն,
չեղջ եւ հնձան աւրհնել:

Թղ. 187ա. Կանոն զնշխար սրբոց ըն-
դունել եւ փոխել ի հանդիստ:

Թղ. 190ր. Կանոն յորժամ նոր դուռն
Եկեղեցւոյ հաստատեն:

Թղ. 192ր. Կանոն շանդերձեղէն աւրհ-
նել:

Թղ. 193ր. Կանոն նոր գիրք աւրհնել:

Թղ. 195ա. Կանոն ժամհար աւրհնել:

Թղ. 197ա. Աղաւթք վասն Երաշտի:

Թղ. 198ր. Աղաւթք որ պիղծ ինչ եթեալ
իցէ:

Թղ. 198ր. Աղաւթք որ ի կերակուրն
միայն պղծեցի:

Թղ. 199ա. Աղաւթք վասն Երդմահա-
րաց:

Թղ. 200ա. Ուռաւրհնէք Մարկոսարդին:

Թղ. 201ա. Աղաւթք խոնկ աւրհնելոյ:

Թղ. 182ա—202ր. Կրկնագիր. Կարեւի
չէ կարդալ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ:

1. Թղ. 202ա. Փառք... Արդ զրեցո
սուրբ զիրքս... ի թուականիս Հայոց
Ջն՝ ամին: Եւ զրեցաւ ի յանապատս որ
կոչի Կուսից անապատս սուրբ Աստուա-
ծածնի տաճարիս եւ սրբոց սուրբելոց
նշխարաց թաթկոթի առաքելոյն. ի
(հ)այ(ր)ապետութեան տեսուն Սարգսի
եւ աւոաջ)նորդի սուրբ ուխտիս տէր
Սաթկոթի իւս այլ կրօնաւորաց Շիմոնի
Դոթիս, այլ գլխի ի թաքաւորութեան
Ուռոտամի զոր ի սորա տարբոս յսոռ-
ջացան չար Դաւիթ եւ բաղում վիշտք եւ
նեղութիւնք հասուցին քրիստոնէիցս. եւ
ամենայն քրիստոնաքս ի մեծ տարակուսի
կանք յապօրենեալ եմք յապէնիազն
Աստուած զի ինքն իւրի նոցա վրէժխըն-
դիր:

Արդ ի յայս դատն ժամանակիս ցան-
կացա այս պատուական զանձին եւ լու-
սափայլ մարդարտիս: Եւ ալդ ևս ան-
պտուղս ի բարեաց եւ մեղսւորս յարդա-
րոց անկատարս ի կա ||| (Ս)ուրդ ին-
կած:

2. Թղ. 182ա. Ուր ընթերցողք սուրբ
զրոց, իշխնաթիք ի ուրբ յաղօթս ձեր զԱ-
կոր վարդապետն եւ զԱստուածատուր
ան(տ)եան եւ զՎանական հանդերձ ծը-
նողաւրն:

3. Թղ. 16ր. ԶՎանական հէք փա-
նաք իշխել ի Տէր ՂԶ (Թաճա՝ ՋԶ) հա-
ղերձ ծնաւորաք:

Թղ. 44ա. Յիշնաթիք ի յաղաթս ձեր
զԵնդղչա հաւաքաւոր մեր...:

4. Թղ. 56ր. (Նոտք). Եւ ծառայ
տէր Կարապետ Վարդանեան զրեցի թիւն
1834 ղեկոնմերերի Դին:

5. Թղ. 1ա. (Ի լուսանցս) Հ.Վ.Ե.:

497

ՔԱՐՈԶԳԻՐՔ ԵՒ ՃԱՌՔ

Հին Թիւ 22 — Ժէ՞ Դար

ՔՈՒՂԹԻՒՆ՝ 108: — ՄԵՇՈՒԹԻՒՆ՝ 10 X 12 7: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ ԵՐԿՍԻՑ 14 X 4 + 4 = 8: — ՏՈՂՔ՝ 25: — ՆԻԻԹ՝ ԲՈՂԻ, ԴԵԳՈՎՈՂԵ: — ԿԱԶՄ՝ Կաշեպատ, զորք: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ — լաւ, սեւցած եւ կեցտոտած, փականցմբ իմկած: — ԴԱՏԱՐԿՔ՝ ԹՂ. 1ա-4բ, 6բ-8բ, 40բ-117ա, 98ա-108բ: — ԳԻՐ՝ ճոտրգիր, մանր: — ԶԱՐԴԱԳԻՐՔ՝ պարզ: — ԼՈՒՍԱՆԱԶԱՐԻՔ՝ սովորեալ: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ կարմիր: — ԴԱՄԱՆԿ՝ Ժէ՞ դար: — ՏԵՂԻ եւ ԳՐԻԳ՝ ամեամօք: — ՅԻՇԱՏԱՆԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ ԹՂ. 24ա, 85բ:

Մատենան է Քարզգիրք եւ Ճառք

ԹՂ. 5ա—6ա. Ցանկ նոր ձեռնէ:

ԹՂ. 9ա. Քարոզ վարդապետաց ի բան մարգարէին. Գաւազան զորութեան առաքեացէ թիւ տէր ի Սիոն... Թէ վասն է՞ր զգաւադանն զարդարեալ յեկեղեցւոյն արտաքս բերեմք...

ԹՂ. 12ա. Նորին վասն վարդապետաց ի բանն. Դուք կոչէք զիս վարդապետ... Դիտելի է զի վարդապետութիւնն ի Քրիստոս կրկնակի է...

ԹՂ. 14բ. Նորին վասն գաւազան տալոյ ի բանն. Տուաւ ինձ ամենայն իշխանութիւն... Տուաւ ինձ ասելն ըստ մարդկութեան իմա...

ԹՂ. 19ա. Այլմէ քարոզ վարդապետաց եւ եպիսկոպոսաց ի բանն Առաքելոյն որ ասէ. Զորս եղ Աստուած յեկեղեցւոյն այս են... Բազմապա առաջարկեալ տեսութեանս երիս իրս լացատրեալ է:

ԹՂ. 22ա. Որաւ չողեւորական ասացեալ Յովիմանէս վարդապետի եզնկացոյ որ Պիւղին կոչէին: — Ակար Աստուած զմարդն... Զմիտքն Հոգւոյն աչք արար:

ԹՂ. 23բ. Որաւ մարմնաւոր կենաց աշխարհի իմաստութեան: Զպարոնութիւն արժանաւոր մարդոյն այնով ճանաչէ որ իւր խնդրն իւր իշխանն է...

ԹՂ. 24բ. (Բանք իմաստասիրաց). Ասաց Պրատոն եւ Արիստոտէլ. է կարգ են աշխարհի եւ է պործք եւ բարութեան...

ԹՂ. 25ա. Յոսիմանու Որոտնեցոյ... ի բան մարգարէին որ ասէ. Արդարութիւն Տեառն ուղիղ է եւ ուրախ առնէ զսիրտս... Բեր յետ եղանկոյ ի զապաթս լերանցս աստուածարեալ Սինէի...

ԹՂ. 35բ. Կրիզարի աշակերտի եռամեծին Յոհաննու Որոտնեցոյ Տեսութիւն ի բան մարգարէին որ ասէ. Հոգի Տեառն ի վերայ իմ... Տեսանողն վեհերեալ տեսութեամբ (Վերջն թերի):

ԹՂ. 47բ. (Մառ մը). Եւեթն մահու չափ մեղք եւ անիծեալ զստերքն իւրս:

48ա. ԹՂ. Յոսիմանու Որոտնեցոյ ասացեալ ի բան մարգարէին որ ասէ. Ի սկզբանէ Տէր զերկիր հաստատեցեր... — Այլ նախ քան ի մտանել բանին, նախերգարա յարդարեցուք զլուխս ժիւ...

ԹՂ. 71բ. Ի հանդիսարանս խոսից ատենի բանս մաղթանաց... (աղօթք). Աղաչեմ զանկոփոխելի տէրութիւն ամենազօր Հոգւոյդ հղորի...

ԹՂ. 71բ. Նորին սրբոյ վարդապետին Կրիզարի (Սկեռացւոյ) ի լաւութեանս թիւնն 86ա) սուրբ Պատեքս եւ ի կենսաբեր Յարութիւնն Տեառն... (Տէ՞ս 86ա—97բ, սպա 72ա—բ. սասր կցորդ յիշատակարանն է Յովսէփ զրչէն 72բ—73բ):

Ճառս տե՛ս Սիրմէեան, Յույ. Հալէպի Ա. Թ. 146:

ԹՂ. 72բ. Բանք յիշատակի ընդունողի տաւի եւ արարողի ստիճն եւ խնդրողի: — Ուրախ լեր ոյ՛ եկեղեցին հարսն մաքուր... Յովսէփ զրչէն եւ կր վերաբերի Սկեռացւոյ ճառին):

ԹՂ. 73բ. Յովիմանու Ոսկեքերանի ասացեալ Աւետարանի մեկնչացն է (ի բանն). Զի ոչ գիտէք երբ Տէր տանն զայցէ... Առաջօք խօսեցաւ Յիսուս. Տուն եւ տանուտէր ասէ...

ԹՂ. 74ա. Աւետարանի մեկնչաց. Ոչ ոք

կարէ կրկուց տերանց ծառայել: Աստ մեկ-նեաւ է եւ հրամայէ... (այլ եւ այլ հատուծ-մք):

Թղ. 76ա. Քարոյ վասն Ծննդեան Կուսին. ի տէր Առաքելէ Սիւնեաց Եպիսկոպոսէ ի բանն Սողոմոնի. եւ ծաղիկ դաշտաց... Ասէ ուրեմն յերգս երգոցն Անկղական բնութիւնն...

Թղ. 82ա. Քարոյ Ս. Աւետարանին Մատթէոսի. Դիրք ծննդեանն Յիսուսի Քրիստոսի. Արդ տեսութեամբ թէ ամենայն աստուածային զրոց...

Թղ. 84բ. (Այլ գրիչ). Վասն պատուական Մարգարտին թէ ուստի գոյանայ: Եւ պարտ է զիտել զի յԱւետարանին զմարդս վաճառական անուանէ...

Թղ. 86ա—92բ. (Սկիզբ 71բ.) Պատեքն եւ ի կենսարեւր Յարութիւնն Տեառն միաբա-

նութեամբ աւետարանչացն բանից եւ ի բացայայտումն կանոնացն Իւզարեւրից: — Այսօր յարեաւ Քրիստոս ի մեռելոց եւ յարոյց ընդ իւր. — Վերջն Թղ. 72ա—բ. Եւ կցորդն 72բ—73բ.:

ՅԻՇԱՆԱԿԱՆԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

1. Թղ. 24բ. Զգծողս յիշեա ուղ ընթերցասէր եղբայր:

2. Թղ. 85բ. Դատարկ երեսին վրայ կան տարբեր զրչէ գրուած անուններ՝ Աստուածատուր, Խաչատուր, Սարգիս «... ուսի ծնողացն հոգոյն փոքր սոքոթափս մի, Մանուշի հոգոյն Թափս մի, աննձ նկարէր մի, տէր Դաւիթ կնոջն հոգոյն Որտէկին սրդին Պապուկն Բ զաչ. Ղազարին կինն Նազլու տղան Մլըչա նոցա հոգոյն քմմխանի»:

498

ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ ՃԱՌԻՑ

Հին Թիւ 21 — ԺԸ Դար

ԹԻՒԴՔԻ՝ 172: — ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 10.5 × 13.4: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասեւ 14.5 × 8.5: — ՏՈՂՔ՝ 23: — ՆԻՒԻ՝ բազր, լաւ: — ԳԻՐ՝ Յօտը-շնգազիր: ԿԱԶՄ՝ կիսակաշի: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: — ԴԱՍԱՐԿ՝ յգ 59բ-70բ, 161ա-168բ: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԸ զար: — ՏՆԴԻ՝ եւ ԳԻՂ՝ աճածօր: — ՅԻՇԱՆԱԿԱՆԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ չունի:

Մատենան է այլ եւ այլ ձեռքէ գրուած ձառից հաւաքածոյ. ուր կան.

Թղ. 1ա. Բան երանելոյն Յոհաննու Ոսկեբերանին ասացեալ յԱնտակ որդին: — Առն միով էին երկու արդիք՝ Դէմք առակիս առ ամենակալ ընտիթիւնն Աստուծոյ հայր...

Թղ. 71ա/10ա. Յօհաննու Ոսկեբերանին ի մեծատունն եւ ի Ղազարոս: Էր ոմն մեծատուն... եւ ո՞ւր իցէ (անուն) մեծատանն...

Թղ. 20բ. Էր. Յօհաննու Ոսկեբերանին ասացեալ ի տան կուանն եւ ի զալուստն Քրիստոսի: — Յորմամ զմտաւ ամեն զգիւրածախ կենցաղոյս...

Թղ. 74բ—80ա./24ա. Մեծի եւ հրաշափառ զալստեան Քրիստոսի փառօք յերուսաղէմ: Եւ զիտելի է զի օրս այս յուրոգումեան...

Կից՝ Ասպ Բչ—Եչ աւուրց մասին:

Թղ. 80ա. 12ա. Դեկտեմբերի ի. Նախատունակ է Ծննդեան Քրիստոսի յուսոյն մերոյ եւ Աստուծոյ: — Զտօն երկրպագելի Ծննդեանն փրկչին...

Կից՝ Դեկտ. ԻԼ—ԻՊ աւուրց մասին:

Թղ. 83ա/51ա. (Ուրիշ գրչէ, շնչազիր). Յովհաննու Ոսկեբերանի ասացեալ ի մեկնութիւն Աւետ. Ղուկայ: Ընդ աւուրսն ընդ այնոսիկ եւ հրաման յՈսոստոս կայսերէ աշխարհազիր առնել ընդ ամենայն տիեզերս, ընդ գրով արկանել զամենայն աշխարհ: Փոքր են բանքս եւ մեծ է խորհուրդն...

Վերջ՝ այլ ճշմարտութեամբ Քրիստոս ծնաւ յանարատ Կուսէն Մարիամայ...

Թղ. 84ր. 53ա. Դեկտեմբերի ԻԷ. տոն է Մենդեան... Տօնեմք այսօր զմեծ խորհուրդ զայստեանն Աստուծոյ...

Թղ. 84ա. 53բ. Էր. Յովի. Ոսկեքերանի ասացեալ ի Մնունդ Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի — Այսօր ծագեաց մեղ արեգակն արդարութեան. երկինք երկիր լցան...

Թղ. 84բ. 53ա. Դեկտ. ԻԶ. Վերստին տոն է Մենդեանն Քրիստոսի եւ յիշատակ սրբունոյն մերոյ Մարիամ, ողեալ ի Ոսկերերանէ՛լ երէկ զփառաւորեալ Մնունդն տոնեցաք. այսօր զկուսական արդանդն...

Թղ. 84բ. 53բ. Ս. Եփրեմի ասացեալ ի Մնունդն տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի — Մեծ են փառք այսմ աւուր առաւել քան զամենայն աւուրք... (Բնագրին մէջ տեղ տեղ տողեր բաց մնացած) :

Թղ. 85ր. 58ա. Դեկտ. ԻԷ. ...Նահատակութիւն Նախալկային եւ առաջին սարկաւային Ս. Ստեփաննոսի — Մաղեցի եւ մեղ այսօր կրկնակի տոն Տեառն եւ ծառայի... (սկզբնակիցն պակասաւոր եղած է) :

Թղ. 71ա—96բ. Այլ գրչէ՛ Ինչ ինչ կայ Ու. մասին մէջ, զոր կը նշանակեմ հոս :

Թղ. 72բ. [Անխորագիր. Յովի. Ոսկեքերանի] Երրորդ եւս ճանապարհք ապաշխարութեան. զի ի բաղում ճանապարհաց զիրաւ ցտանիցեմք զփրկութիւն...

Թղ. 86ա. Դեկտ. ԻԸ. Վերստին տոն է Մենդեան... ասացեալ Յոհաննա Ոսկեքերանի : Եւ իբրեւ մտին ի տունն, տեսին զմանուկն... Եւ զիսորդ Ղուկաս ասէ, թէ ի մասուր զնէր մանուկն...

Թղ. 87ա. Դեկտ. ԻԹ. Եփրեմի մանկանցն Բեթղէ՛էմի : Գոհան Ոսկեքերանի : Եւ իբրեւ լուսա Հերովդէս զծնունդն Քրիստոսի... Տես, սիրելի, զիարդ...

Թղ. 87բ. Դեկտ. Լ. ... Եփրեմի աւանաստեղծուի Աստուածածնին — Ս. Գրիգորի Սեանքի զգործիքն էլ ասացեալ — Յորժամ յիշեմ զանկանէն եւայի արտաւանեմ...

Թղ. 89բ. Յունուարի Ու. Տօն է ութօրեայ Քրիստոսի Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի...

տոսի : Տէրն եւ Աստուածն մեր Յիսուս Քրիստոս...

Թղ. 91ա. Ը. աւուր Մենդեան Քրիստոսի ասացեալ. Ներքողեան ի Ս. Ալփիլոսայ [Ամփիլոք] յիկոնիւյ եպիսկոպոսի — Բաղումք են պարզեւք շնորհացն Քրիստոսի...

Թղ. 92ա Յունվ. ԻԶ. Աստուածայայտունութեան յօր Մկրտութեան... Յօշ. Ոսկերերանի ասացեալ : Քրիստոս աշխարհի յայտնեցաւ եւ զանպարզ աշխարհս...

Թղ. 93բ. Փետրուարի Բ. Տօն է Խօրեայ զաշտեանն ի տաճարն Քրիստոսի յուսոյն մերոյ — Երբժամ ծնաւ ըստ մարմնոյ Յիսուս Քրիստոս...

Թղ. 95բ. Մարտի ԻԷ. տոն է Աւետեաց ամենասուրբ Տիրուհւոյն մերոյ եւ միշտ Կուսին Մարիամու Աստուածածնին — Երբժամ եկեալ առ նա Հրեշտակապետն Գարբիէլ աւետարանեց նա...

Թղ. 96ա. Մարտ ԻԶ. Վերստին տոն է աւետեացն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ յանարատ եւ յաստուածածնէն Կուսէն Մարիմայ. եւ յիշատակ ամենասրբունոյ Տիրուհւոյն մերոյ : Որ փակեալ զոլով անրիժ կուսութեամբ... 97—100 դատարկ :

Թղ. 101ա. [Վարք Ներսէսի Լամբրոնացւոյ]. սկիզբը թերի :

Թղ. 106ա. Եփրեմի Պատրիքիոսի սրբւոյն հօրն մերոյ Երանելւոյն եպիսկոպոսի եւ ճղնաւորի, որ էր աշակերտ սրբոյն Գերմանոսի — Ու նախ եւ առաջին քարողեաց յերկիրն Սկզբիւյ զՔրիստոս (վերջը պակաս) :

Թղ. 109ա—172բ. (Այլ գրչէ, 15,8×11). Յովհաննա Ոսկեքերանի խաւք որ ի չարժմանն եղեն — Տեսէք զԱստուծոյ զպաւորութիւնն, տեսէք զԱստուծոյ զմարգարէութիւնն...

Օրինակուած էջ առ էջ ձեռագրէ մը, ուր իբր ԺԳ ճառ կը գտնուէր, էջ 97—160 : Մէջէն եւ վերջէն թերի եղած է ձեռագիրը :

499

ԺՈՂՈՎԱԾՈՑ

Հին Թիւ 2Ը — ԷՃԺԶ = 1267

ԹՈՒՂԻՔ՝ 78: — ՄԵՆՈՒԹԻՒՄ՝ 20 × 13 2: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին, 15 × 9: — ՏՈՂՔ՝ 20: — ՆԻՒՒՔ՝ բուրբ, լաւ: — ԿԱԶՄ՝ բղրակազմ: — ՀԱՆ՝ ԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: — ԳԱՏԱՐԿ՝ 1բ, 14-18, 27բ-28բ, 38, 48բ, 70-78: — ԳԻՔ՝ ճութիւն, շեղաշիւք, բոլոր-գիր: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԷՃԺԶ (1267), ՏԵՂԻ՝ ած-յայտ: — ԳՐԻՉ՝ (մաս մը) Յոգիւստին: — ՅԻՇԱՏԱՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆՑ՝ Թղ. 75բ:

Մատենան է ժողովածոյ այլ եւ այլ դրուածոց (դանդաղան ծաւալով):

Ա. Թղ. 2ա. Թուղթ Սաեակայ Արծրու-նեաց իշխանի առ Էրանելի վարդապետն Մովսէս Խորենացի: — Հրեշտակ եւ սպա-սաւոր մեծութեանցն Քրիստոսի: — Թղ. 3ա. Պատասխանի թղթոյն Սահակայ. Զյոր-դութիւն առատութեան աստուածային Հոգ-ւոյն շնորհաց:

Թղ. 1ա. Կ'ըսուի թէ Մովսէս Խո-րենացւոյ Պատասխանի թղթին մէջ թո-րոյթ մը կար, որուն վրայն Միսիս-րեանք ի ձեռագրաց խորանց հանեալ ա-ռաքելն ըստ խնդրոյ Գեր. Բագինեանի արքեպիսկոպոսի Թէոդոսիոսիոյ, յա-մին 1835: Այդ լրացուցիչ մասն է Թղ. 13ա. «Էրու՛նն բանից զոր խնդրէ Գերա-պոյցձառ Պակինանդի ի թղթոյ Խորենաց-ւոյ առ Սահակ Արծրունի»: —

Բ. Թղ. 19ա—27ա. (18.5 × 13) Գիրք սիրոյ եւ խաղաղութեան շարադրեցեալ ի Ս. Ներսիսէ կամբրոմացւոյ: — Հրամանա-Տեառն Յարութեան արշի Լեյիսկոպոսի եւ փոխանորդի ի Թուին Հայոց ՌՃՂԸ. ի Կոս-տանդնուպոլիս: Խոսք աստեանական: Ով հարբ սուրբք եւ վարդապետք ճշմարտու-թեան:

Գ. Թղ. 29ա—37բ. (16 × 11.2) Թղ. 29ա. Աղաթք Մովսէսի Քերթովի ասացեալ է ի պահպանութիւն ծառայիս Աստուծոյ Յովան-նիսի. Արաշմ դեզի Տէր, թող ինձ բովեղս իմ: — Թղ. 30ա. Աղթք առ Սուրբ Աստուա-ծածին. Աղաշմք զամէնաւրձեալ Տիրու-

հի... — Թղ. 31ա. Հիանդութիւն(ք). ա-ղանդք զիսականք եւ աղթք ընդդէմ նոցա: — Ամենակալ Տէր որ արարիչդ եւ երկնի եւ երկրի...

Թղ. 31բ. Աղթք... Սուրբ վարդա-պետի վարդապետ...:

Լոյս համատարած...:

Առաւօտ քաղցրահնաց,

Մաղունն անստուեր:

Թղ. 34բ. Նորին Առաքել վարդապետի է ասացեալ Աղթից ձեռով: — Տէր եւ փր-կիչ Յիսուս Աստուած Հօր հառաքայթ եւ լոյս փառաց... (տունք՝ Տէր Առա.) մեա-ցեալն յաւելուած զրչին:

Թղ. 35ա. Նորին Առաքել վարդապետի ասացեալ...: Տարփմամբ ձայնի հառաչա-նաց... (տունք «Տէր Առաքել ասէ»):

Թղ. 36ա. Անուանք սուրբ նշանաց Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ: Բարեխնսու-թեամբ սուրբ նշանաց Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ. նախ փրկական խաչի...:

Թղ. 37ա. Աղաթք սրբոյն Կիսրիանոսի զոր ասացեալ է վասն դիւաց եւ կախարդաց եւ ամենայն չար հնաբիւս: — Արդ սուրբ խաչն մեզ նշան...:

Դ. Թղ. 39ա—48ա. (17.2 × 11.8 չնդա-դիր):

Թղ. 39ա—48ա. Մեկնութիւն տէրունա-կան աղթից, մեկնեալ լեւիշէ վարդապետէ Հայոց: — Հայր մեր որ յերկինս: Զաս-տուածային աղթս ի փրկչէն մեր աւան-դեալ...:

Ե. 49ա—58բ. (16. × 11, Թանձր նոսր) Գլխակարգութիւնք Հոռոմոց զորս պահանջն առ ի մէնջ ի պէտս խաղաղութեան. ընդ որս եւ լուծմունք առնեթեր եղեալ Ս. Ներսէսի կամբրոմացւոյ: — Սոյնք հրամայեն. Նշովե-ցէք...:

Թղ. 58բ. Ողիւստակարան. Ստացողն է ներսէս ուն. չի յիշեր տեղն ու տարին: «Զստացոյիս կեանք, զստացողսն իւր յողթ,

գտասցողն Ներսէս, յոյժ վերջացեալ յաչա-
կերտութիւն եւ (յ)որդիութիւն...

2. Թղ. 59ա—75բ. (Մասն ձեռագրի մը.
այժմ է թերթին վերջին թուղթն եւ 2—է
թերթերը, չին բոլորդիր 16.5 × 12.3): Է
նոմնոսի Մեկնութիւնք առասպելաց ճառիցն
Գր. Աստուածարանի եւն: Այժմ կը սկսի
այսպէս. ... Մաւք, յորոց զՓանէս ի ներք(ս)
մուծանէ. պատկառանս ունելուլ ի յետուստ
կողմանէ, զոր ասն վերատեսուչ զոյ կեն-
դանածնական զարութեան... Էթ. Յա-
ղագս Հոմերոսի եւ Նորուն բազմահաչակ
պատմութեանն:...

Թղ. 63բ. (Ա. տողն բերուած. գրուած
նոր ձեռքէ կարմիր. նմանապէս պատմու-
թիւն) ... եւ այնոցիկ որ յերկորդում Ար-
ձանականին յիշեալ լինի: Ա. Պատմութիւն
յաղագս Արիաշնա պատկին...

Թղ. 74բ. Յաղագս որ ի սրբոյն Կիւրիւս-
նոսի ճառին պրեալ է Հեթանոսականացն
իրաց րանք:

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ.

1. Թղ. 75բ. Փառք... Գրեցաւ ի
թղթին Հայոց էժ ու ԺԶ. ձեռամբ մեղա-
պարտ սարկաւազի Յով. ի յիշատակ
իւր եւ ծնողաց իւրոց:

Աղաչեմ զձեզ, ով պատուական հարք
դիմասիլ եւ գտառապեալ գծողս եւ զծը-
նաղս իմ յիշեմ իր աղաչեմ (գիծ եւ կէ-
տով ծածկագրութիւն) զՅովանէս յիշեմ:

2. Թղ. 75բ. Օղ կենդանական

Հնդ ամենայն փոփոխական...

Ջուր սննդական...

Երկիր ծանր անշարժ...

Մաղիկ է ի կատարելումն սկիզբն...

500

ԳՐՈՒԹԻՒՆՔ ՆԵՐՍԷՍԻ ՇՆՈՐՀԱԼԻՈՅ

Հին Թիւ 2թ — ԲՁԴ = 1635

ԹՈՒՂԹՔ՝ 97: — ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18 × 12.3: —
ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասեւ, 15 × 10: — ՏՈՂՔ՝ 22: —
ՆԻԻԹ՝ բազր, գրաւոր: — ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ, ճեր-
մակ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: — ԳԻՐ՝ ճստրգիք, յըս-
տակ: — ԶԱՐԳԱԳԻՐՔ՝ սեւագիր: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝
ԲՁԴ (= 1635): — ՏԵՂԻ՝ Հայեպ: — ԳՐԻՁ՝ Մկր-
տիչ Լեւոն: — ԵԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ Թղ 91ա:

Մատենա է Գրութիւնի ներսեւի Շնոր-
հալոյ:

1. Թղ. 1ա. Թուղթ Ընդհանրական Ներ-
սէսի Հայոց կաթողիկոսի... Ներսէս ծառայ
Քրիստոսի եւ ողորմութեամբ նորին կաթո-
ղիկոս:

2. Թղ. 50ա. Նորին Ներսեւի... Թուղթ
ի Սամստեայ քաղաք յաղագս արեւորդեացն
դարձի: Ներսէս ծառայ Աստուծոյ... պատ-
ուական քահանայիցի որ ի Սամստեայ քա-
ղաք...:

3. Թղ. 51ա. Սահմանք հաստոյ Հա-

յաստանեայց եկեղեցւոյ զրեալ Նիրսէսի կա-
թողիկոսի Հայոց ի խնդրոյ քրիստոսասէր
Թաղաւորին Հոռոմոց իմամանէլի: — Թէ-
պէտ եւ աղքատութիւն մտաց եւ բանի:

4. Թղ. 60ա. Նորին յաղագս աւանդու-
թեան եկեղեցւոյ: Առասցուք սակաւութեւ եւ
յաղագս աւանդութեան:

5. Թղ. 68ա. Պատմութիւն վարուց Ս.
Ներսեւի Հայոց կաթողիկոսի եւ տիեզերա-
ւոյ իմաստասիրի, սկսեալ ի նախնացն նո-
րին: — Չաստուածային անբաւ զթութեանցն
չնոր, որ միշտ առ ի յօյուտ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.

Թղ. 91ա. «Մանաւանդ յիշման ար-
ժանին ստացող զընդհանուր տիեզերա-
կան նամակին սրբոյ Ներսէսի՝ զիւխանն
իշխանի որդին պարոն Սեանդար չալա-

պին, զի յոյժ փափաղանօք եւ յօժար սրտեւ ետ զսայ զրեւ յիշատակ իւրեանց եւ ծնողաց նորին՝ հօրն պարոն Սանուս չէլկպին եւ մօրն Շահմելիք խաթունին եւ իւրայնոցն ամենեցուն։ Իսկ ես թարմատարս եւ տկարացեալս ի ընաւին բարեաց զծաղրեցի զԸնդհանրական նամակն Ս. Ներսէսի ի թուականիս Հայոց ՌՁԴ ի մայրաքաղաքն Բեյրութ, որ այժմ կոչի Հալապ, ընդ հովանեաւ սուրբ Աստուածածինն եւ սուրբ Քառասունք եկեղեցեաց, ի հայրապետութեան Կիլիկիա նահանգին

Տեառն Տէր Սիմէոն կաթողիկոսին. եւ եւ քննակալութեանն Տաճկաց սուլթան Մուրատին, ձեռամբ յոքնամեղ եւ երաթլուառ զառածեալ անձին անհմուտ եւ անարհեստ տրուպ եւ բժուն զբժիս լեկցի Մկրտչի։ Այաչեմ զձեղ զվայելողք սորին յիշեցէք զվերոյիշեալ զյիշման արժանին պարոն Սքանկար չեւեպին ի սուրբ եւ մաքուր ազօթս ձեր, ընդ նմին եւ զիս զանարժանս եւ զծնողսն իմ, որ եւ զուք յիշեալ լիջիք ի Քրիստոսէ Աստուծոյ մեքոյ ի միւսանդամ զալստեան իւրում, որ է օրհնեալ յաւիտեանս. ամէն։

501

ՄԱՇՏՈՑ

Հին Թիւ Դ — ՌՃԺԴ = 1665

ԹՈՒՂԹՔ՝ 58: — ՄԵՐՈՒԹԻՆ՝ 18 2 X 12-7: — ԳՐՈՒԹԻՆ՝ միասին 12 X 7: — ՏՈՂՔ՝ 21: — ՆԻԻԹ՝ քաղք, քարակ եւ զօրաւոր: — ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ, կօզի երկու երեսներում վրայ իայ եւ Ուստուածածին շուրջը գեղեցիկ զարդատիպէ: — ՀԱՆ-ԳԱՄԱՆՔ՝ յաւ: — ԴԱՏԱՐԿՔ՝ ԹՁ. 3. Յա, 54ա, 58: — ԴԻՐ՝ մօտք, գեղեցիկ: — ԽՈՒՄԻՐ՝ կարմիր: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՌՃԺԴ (= 1665): — ՏԵՂԻ՝ վեցերորդ: — ԳՐԻՉ՝ Ամսոմ զպիր: — ԵԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՆՔ՝ ԹՁ. 6բ, 46բ:

Մատենաս է Մաշտոց, ուր կան.

ԹՂ. 1ա—2բ. (Այլ գրչէ). Դոնբայի կարգ:

ԹՂ. 4ա—5բ. (Այլ գրչէ). Քաղուածք Մենդեան, Մկրտութեան, Յարութեան չափաներէն:

ԹՂ. 6բ. Ցանկ գրոցս.

ԹՂ. 7ա. Կանոն ջուր արհնելոյ յաւուր Յայտնութեան:

ԹՂ. 19բ. Կանոն Մեծի Հինգշարաթի ոտնուային:

ԹՂ. 33բ. (Կանոն Դոնբայէի) Ով տօնասէր եթէ կամիս Դոն(բ)ացէք առնել այսպէս արա. Վերջ՝ եւ արձակին ի խաղաղութիւն: Եւ զովելին այս է ով եղարայ:

ԹՂ. 35բ. Կանոն մեծի Հինգշարաթի աւուրն (Ապաշխարող արձակել):

ԹՂ. 46բ—47բ. Յիշատակարան զծողի: ԹՂ. 47բ. Կանոն Քարող Պատուիրանին ... Լուարուք ինձ որդեակէ իմ եւ զերկիւղ Տեառն ուսուցանեմ ձեզ:

ԹՂ. 52բ. Կանոն զհանդերձեղէն սպասուն չուրջառ եւ այլն օրհնել:

ԹՂ. 53ա. Կանոն սկիւհ եւ մաղղման օրհնելոյ:

ԹՂ. 54բ. (Այլ գրչէ). (Աղօթք). Տէր Աստուած մեր որ ես ամէնառատ եւ ամենազօր (Աղօթք նեղեցելոց):

ԵԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՆՔ

1. ԹՂ. 6բ.

Ով ընթերցողք սուրբ մատենիս

Յիշեցէք ըզկանոն եղկելիս,

Լի բերանով մէկ ողորմիս,

Յիշող զու յԱստուծոյ օրհնիս:

1665:

2. ԹՂ. 46բ. Յիշատակարան զծողի ի վայելումն ընթերցողի: Փառք... Արդ զրեցաւ հոգեւոր մատենան ձեռամբ Զուղայեցի դպիր Ամուսի ի վայելուչ եւ ի զեղեցկաչէն ծովանիստ կղզիս Վէ-

նէտքոյ ի ժամանակի պապին Հոռոմայ Աղէքսանդր եօթներորդին: Եւ իշխանութեան սոյն քաղաքիս Վէնէտիքոյ 'Իօմէնիկօ' Կօնդարինի ղուծին: Եւ ի հայրապետութեանն սուրբ Էջմիածնա՝ Տեառն Յակոբայ կաթողիկոսին Զուղայեցոյ, որ կրկին լուսաւորիչ եղև հայկազեանս սեոթ: Եւ ի թուականութեանն որ ի ծննդենէլ Քրիստոսի հաղար վեց հարիւր վաթսուն եւ հինգ: Եւ ի թուաբերութեանս Հայոց **ՌՃԺԴ**: ի յամսեանն մարտի Թ աւարտեցաւ: Արդ եւ տրուի լինտոնս զրեցի յիշատակ ինձ եւ ծնողացն իմոց մահտեսի Ղարտաշին, իմանումին, եւ եղբօրս Հայրապետին, եւ կողակցին իմոյ, եւ որդոյն իմոյ Պօղոսին...: Օրինակն խիստ սխալ էր եւ ես սրբազրեւով զրեցի զսա եւ փութով եւս, փոքր ինչ ի տունջեան զրեցաք, փոքր ինչ զիւրով սակս սյն որ օր մեծի աւագ

հինգւարտթոջն հասուցանեմք ի Լիւօռնայ, Դարձեալ յառաջ պիտէր ըստ կարգի 'Իոնրացէրն եւ Ապաշխարող արձակելն զրէաք. եւ ապա զՈստալուայն. յորինակն չկայր եւ յետոյ զտաք այլում զրքի օրինակ եւ աստ զրեցաք: Դարձեալ զգիրքս զայս զրեցի եւ ընծայեցի ի Լիւօռնայոյ Հայոց լուսաւորչի եղևալ ժողովրդեան համար վաճառականացն ուր եւ ժամկարգութիւն կատարի: Եւ արդ ոյ՞ ոք յանդղին լրրարար եւ լիտի երեսօք կամ ծածկեցել կամ զողայեացել եւ կամ հանել ջանայ զգիրքս ի Լիւօռնայ քաղաքէն կամ ժողովրդեանէն, մասն Յուդայի սոցէ եւ զպատիմն Կայնի եւ ընդ Քրիստոսի խաչահանուացն եւ տիրամարտիցն զասեացի. ամէն: Խնամով պատեղէ սորայ օրնին յԱստուծոյ եւ ամենայն ընտրելոց սրբոցն ամէն: Հայր մեր որ յերկինս, սուրբ Եղիշի:

502

ՆԵՐՍԷՍԻ ԼԱՄԲԵՐՈՆԱՅԻՈՅ ԹՈՒՂԹ ԱՌ ՅՈՒՍԻԿ

Հիւ Թիւ ՂԱ — ԺԷ Դար

ԹՈՒՂԹՔ՝ 13: — ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18-2 × 12-3 — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին 13 × 7: — ՏՈՂՔ՝ 25: — ՆԻԻԹ՝ բուզք քարակ. փայլուն: — ԿԱԶՄ՝ խաւաճաւորտեղ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ յա: — ԴԱՏԱՐԿՔ՝ ԹՂ 12թ—13: — ԳԻՐ՝ ճօտք-յեղագիր, մամր: — ԽՈՐԱՎԻԹԻՒՆ՝ սեւագիր: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԷ Դար: — ՏԵՂԻ՝ անծանօթ: — ԳՐԻԶ՝ իրիպլէլ Դպիր: — ԵԻՇԱՏԱԿԱՎԻԹԻՒՆ՝ ԹՂ. 12թ:

Մատեանս է Ներսէսի Լամբրոնացոյ Թուղթ առ Յուսիկ:

ԹՂ. յա. Թուղթ ի Նիյսիսէլ պապիսկապոսէ Կիլիկեցոյ Տարսուսի պատասխանի Յուսիկն արգելական ճշնաւորի ի

մեծն Անտիոք...: Դիրքս պատուականութեանդ Երանելի պարզ Աստուծոյ եհասառ իմս չափաւորութիւն:

ՅԵՇԱՏԱԿԱՎԻԹՈՒԹԻՒՆՔ.

ԹՂ. 12թ. կայ՝ ի յեօթն հարիւր յիսուն եւ մեկ (= 1302) թուականութեան մերում զրեցեալ յօրինակէ երրորդ դադափար ձեռամբ Միքայէլ իրր զպրի:

(Ա. կողին եերսը.) Գիրքս է վանաց Փրկչին կրօնաւորաց Հայոց:

503

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

Հին Թիւ ՂԲ — ԺԷ Դար

ԹՈՒՂԹՔ՝ 70: — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 18:6 × 13:3: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ ԵՐԼԵԻՍ 14 × 4 + 4 = 8: — ՏՈՂՔ՝ 30: — ՆԻԻԹ՝ ԲՈՂՐ, ԳՐԱՆՈՐ, ԴԵՂՈՎՈՂՈՎ: — ԿԱԶՄ՝ ԿԱՅԵԿԱՎԱՊ, ԳԱՐԴԵՐՈՎ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ ԵՄ: — ԴԱՏԱՐԿ՝ ԹՂ ԶԱՊ, ՎԵՐԻՆ ԿԵՇԵՑ ԿՍՐՈՒԱԾ, ԻՌԿԱԾ: — ԳԻՐ՝ ԲՈՂՐԳԻՐ, ԵՍՏԱԿ: — ԶԱՐԳԱԳԻՐՔ՝ ԴՈՒՆԱՅ: — ԼՈՒՈՒՆԵԱԶԱՐԳՔ՝ ՍԱԿԱՆ, ԳՈՒՆԱՅ: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ ԿԱՐԺԻՐ: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԷ ԴԱՐ: — ՏԻՂԻ ԵՎ ԳՐԻԶ՝ ԱՌԾԱՆՈՅ: — ԵԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ ԴՈՒՆԻ:

Մատենան է ժողովածու, ուր կան.

ԹՂ. 1ա. (Այժմ կը սկսի, վերի կէսէն պատուած ինկած). Այր ոմ ԲՈՂՐՈՒՄ անուն էր Փոնցիանոս Թաղաւորեաց ի Հոռոմ քաղաքի: ՎԵՐՔ՝ ԹՂ. 53ա. (Յաշատակարանի քարգմանկին) Եւ Յակոբ Երկը Թախաթցի որ եմ թոռանց Բաթուկենց Թաղաւորեացի զԿԵՂԵՂԻԿ պատմութիւնս ի լատինական զրոյց ի հայ գիր ի խնդրոյ վարժապետին իմո՞ Թախաթցի տէր Յակոբին որ ասան Արաբիենց. թվին ՌԿԻ՝ Փետրվարի ԺԳ Երկիրն ԼԷՆԱՅ ի քաղաքի Զամօսցա՞ւ...:

ԹՂ. 53բ. Պատմութիւն Մանկանն Եւ Աղջկանն. պատճառ ուրախութեան: Այր մի էր ի քաղաքի մի Եւ ունէր անչափ զանձ ոչ կայր այն աշխարհ քան զնա մեծ...:

ԹՂ. 58ա. Պատմութիւն Փալուր Թաղաւորին ասացեալ առակօք: — Էր սա մեծ Թաղաւոր առաքինի... (կափաճեցող):

ԹՂ. 61ա. Այս է պատմութիւն Պղնձէ քաղաքին: — Կայր ի Պաղտատ խալիֆայ մի... (Գրիգորիսի կափաներով առանց անուն):

ԹՂ. 73ա. Բարսեղի Բարվախօսի ասացեալ վասն րարուց իւրաքանչիւր կենդանեացն ի խրատ Եւ ի յօղոստ որդոց մարդկան ի յամօթ Եւ ի նախատին այնոցիկ որ քան զպաղանս Եւ զանասունս վատթար են Եւ անպիտանն դտանիցի:

ա. (է) զնունն ինչ որ կոչի ՄՈՂԵՂ. առաղապրեաց է նա...:

բ. Առաջին րաթն Առիւծոյն: Յորժամ զնա Եւ ճեմի, հուր հարկանի ի նմա...:

ՎԵՐՔ՝ Որպէս կարին առիւծոյ յարուցանէ զնա հայր ամենեցուն:

գ. ԹՂ. 73բ. Վասն հատկացն որ ոչ հանին ի զլուսն զառաքինութիւն: Է իրէ ինչ որ կոչի կիթիգորա զպաղան է Եւ որսորդաց չէ հնար զսա ի բուռն ածել... ՎԵՐՔ՝ Բարուախօսն ասէ վասն Յովադի... Եւ արար իսաղաղութիւն մեզ հեռաւորաց Եւ մերձաւորաց, որպէս ասէ Առաքեալն: (ԹՂ. 76ա.):

ԹՂ. 76բ. (Այլ գրչէ նոսրգիր). Ասէ Եւրեմ Եւստարանիւն Ղուկաս. Իբրեւ էջ Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս ի լեռնէ անտի... Արդ իմանալ պարտ է մեզ աստանօր լեռան...:

504

ԳՐԻԳՈՐԻ ՏԱԹԵԼԱՑԻՈՅ ԼՈՒԾՄՈՒՆՔ ԶՈՎՀԱՆՆՈՒ

Հին Թիւ ՂԳ — ՌՂԷ = 1648

ԹՈՒՂԹՔ՝ 242: — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 18:1 × 13: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ ԵՐԼԵԻՍ 14:5 × 4 + 4:5 = 8:5: — ՏՈՂՔ՝ 34: — ՆԻԻԹ՝ ԲՈՂՐ, ՆՈՂՐԿ, ԴԵՂՈՎՈՂՈՎ: — ԿԱԶՄ՝ տախտակ, կաշեպատ, զարդերով. զօրաւոր: — ՊԱԶՊԱՆՈՒՆ՝ ԵՐԼԵՎ ԲՈՂՐ, ՅՈՒՆԱՅՈՒՆ ԱՆՏԱՐԱՆՈՒՆ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ ԵՄ, ԲԱՅՑ ԲԱՆԿԱՊԱՆ ՍԵՆՍԱԾ:

ԴԱՏԱՐԿ՝ 1—2, 241—42: — ԳԻՐ՝ ԲՈՂՐԳԻՐ ԵՎ ՆՈՂՐԳԻՐ: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ ԿԱՐԺԻՐ: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՌՂԷ (= 1648): — ՏԵՂԻՒՆ՝ ԷՐՄԻՍԺԻՍ: — ԳՐԻԶ՝ ԴԱՐՎԱՐԴԱԳԱՅԵՆ: — ԵԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ ԹՂ 240ա—բ:

Մատենան է Գրիգորի Տաքեւացոյ
Լուծմունք Թովհանուն:

Թղ. 3ա. Գրիգորի եռամեծի եւ քաջ հր-
ոնորի եւ իմաստասիրի աչակերտի Յով-
հաննու Որոտեցոյ մականուն Կախելոյ ի
սէրն Աստուծոյ ի յիղձ րազմանաց բանասէր
անձանց նորին աչակերտաց արարեալ Լու-
ծունն համառօտ: Բառաջարան: Աւետարա-
նին Յոհաննու:

Առաջարան. Լծ. Կախերգաբանս. ոչ է
Կանայի մեկնչի, այլ վարդապետին որ վասն
խոնարհութեան զանուն իւր ոչ զրէ. որ
Թարգմանեալ է ի մեր լեզուս:...

Թղ. 12ա. Համառօտ մեկնութիւն Աւե-
տարանին Յովհաննու նորին Գրիգորի աշա-
կերտի Յովհաննու Որոտեցոյ. ի հին եւ ի
նոր Թարգմանչաց, ի խնդրոյ համաշունչ
աչակերտաց: — (Ի) սկզբանէ) Կախ ասելի
է վասն սկզբանէ)...

(Ա. Հատոր Թղ. 13ա—78ա).

Բ. Հատոր Մեկնութեանն, Ե. գլուխ ըստ
կարգի. եւ Ա. ըստ Հատորի. Ա. գլուխ. Յետ
այսօրիկ տօն էր Հրէից... — Թղ. 78ա—
162բ. Կորին հաւաքումն Գ. Հատորի Մեկ-
նութեան Աւետարանին: Բն. Եւ էր ոմն Հի-
ւանդ Ղաղարոս... Թղ. 163ա—178 (230բ):

Թղ. 225բ. Կ'ըռօւի (յետ բնարանին
մեկնութեան. Եիսկ զինուորքն իբրեւ հա-
նին ի խալ... Դարձեալ ծանիք զի մեծն
Գրիգոր րազում աշխատանք եւ ջերմ սի-
րով Յովհաննու Աւետարանս զաս ասաց
եւ քաղաւածու չինեաց մինչեւ ցայն որ
առէ. Յառաջագոյն քան Կտօն դատկին
եւ փոխեցաւ ի Քրիստոս եւ զիրքս թե-
րատ մնաց: Իսկ եւ նուաստ Դոկթ քանի
սպասարար զՔաղաւածս յորժամ ստացա
պակաս էր. զպակասն ի Մատթէոս վար-
դապետի չինած քաղաւածուն լինեցի:

Աղաչեմ անմեղադիր լինել, զի էր զի Աէր
նւ (Իմա զի ես) փափաք բազում ունէի
վասն այն գրեցի: Արդ ոչ լիապէս գրեալ
է աստ, այլ մասնաւոր բանից եղև լու-
ծումն, իսկ զղերականտարն ի մեծէն
Գրիգորէ լուծեալ, անդր զտօքս ճշմար-
տապէս. Թվին ՌՂԷ:

Թղ. 230բ—240ա. Յիշատակարան Մեկ-
նութեան Մատթէոսի:

ՅԵՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՆՔ.

1. Թղ. 240ա—բ. Որ եւ զիս զանար-
ժանս եւ զունայնս յամենայն բարեաց
զպիտականուն Դաւիթ վարդապետս եւ
զծնողնս իմ զմահտեսի Մանուկն եւ
զՄարթան եւ զՍառնս եւ զամենայն ար-
եան մերձաւորսն իմ... այլ եւ զհոգեւոր
որդեակս իմ զՊօղոսն եւ զՂազարն զիո-
խեցեալսն առ Քրիստոս որք աշխատեցան
ընդ իս ի զծաղրելն... Այլ եւ զՊօղոս
նախասարկաւագ սուրբ էջմիածնա', որ
զօրինակն շնորհեաց: Եւ կատարեցաւ
սակաւ զիրս ի դուռն սուրբ Էջմիածնա'.
ի հայրապետութեան Տեառն տէր Փիլիպ-
պոս սրբազան կաթողիկոսի, ի թվակա-
նիս Հայոց ՌՂԷ. օրն ուրբաթ:

2. Թղ. 240բ. (Այլ զլուծ, յետոյ զըն-
թում, այժմ կը կարդացուի դժուարաւ)
Ի Թվին ՌՁԻԵ ին րոտացայ զԵհաննու
Լուծմունս զայս Սարգիս վարդապետ(ը)
ի հալալ արդեանց իմոց ի վայելումն ան-
ձին իմոյ. Թվին ՌՁԻԵ ի քաղաքն Հա-
լապ ի դուռն սուրբ Աստուածածնին եւ
սուրբ Քառասնից. (ով) զիս յիւլէ. յի-
շեալ լիցի ի Քրիստոսէ:

Թղ. 1ա. (Տարբեր գրով) Սարգիս
վարդապետին էմանէթն է:

506

ԳՐԻԳՈՐԻ ՏԱԹԵՒԱՑԻՈՑ ԼՈՒԽՄՈՒՆԻՔ Ս. ԳՐՈՑ

Հին Թիւ ՂԶ — 1425Է յառաջ

ԹՈՒՂՔ՝ 455: — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 18 2 X 14: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին 14 X 10: — ՏՈՂՔ՝ 31: — ՆԻՆԹ՝ բուրբ, ողորկ զորաւոր: — ԿԼՋԻՄ՝ կաշկատ, գնդեցիկ զարդերով: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ, տեղ տեղ կազմալոյծ, բարձր իմկած, սեւցած, կոնակի մասը չկայ, փակեցնեց չկած: — ԳԻՐ՝ բոլորգիր, լուս: — ԽՈՐԱՆ՝ 174 տ և: 188 տ. զոմաւոր, պարզ: — ԿԻՍԼ-ԽՈՐԱՆ՝ 2 տ, 101 տ, 108 տ, 227 տ. զոմեան, պարզ: — ԶԱՐԳԱԳԻՐՔ՝ միջակ: — ԼՈՒՍԱՆՈՒՄԱՆԻՐՔ՝ ոռվորակեան: — ԽՈՐԱՄԻՐՔ՝ կարմիր: — ԴԱՏԱՐԿՔ՝ բզ: 167բ—108բ, 173բ: — ԺԱՄԱՆԻՍ՝ 1425Է յառաջ: — ՏԵՂԻ՝ ամեմած: — ԳՐԻԶ՝ Լկրտի: — ՏԵՐ՝ Զա-
 փարիտ վարդապետ: — ԳԻՄԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ Թզ: 1բ, 228բ, 167 տ եւ:

Մատենա է Գրիգորի Տաքեւացւոյ
 Լուծումն Ս. Գրոց, ուր կան:

Թզ. 1ա. (Այլ) ձեռքէ՝ սկիզբէն պակաս, այժմ Ե... Հարց. վասն է՞ր ասի Հոգին քննող զիտրա Աստուծոյ...:

Թզ. 1ա. վասն կապանաց սատանայի զոր կապեաց Գրիստոս ի վերայ խաչին: — Երրորդ մ ճապանով զթշնամին չգրայես, զո՞ւս վտանդիս թէ նա...:

Թզ. 1բ. (Այլ) հին գրչէ. (Ուս.) Տես-լեամբ զուշակէր զմահն իւր Ազդահակ, ի լեռան մի երկայն եւ բարձրադիտակ...:

Թզ. 2ա. Թանգ է Առակացն Սողոմոնի (մեկնութեան):

Թզ. 3ա. Գրիգորի աշակերտի եռամեծի հաւր եւ բարունակետի Հայոց Հաւաքեալ Ժողկաթոյ յԱռակաց զրոց եւ Երզնայ Սո-ղոմոնի, ի լուսաւոր բանից վարդապետ եւ յձինն Ներսէսի: — Զինչ է որ ասէ Սողոմոն եւ այլ մարդարկբ:

Թզ. 60բ. Թանգ տաքակա՞ լուծմանց Երզ Երզոց(ի)ս:

Թզ. 62ա. Համառօտ Հաւաքումն ի տե-սութիւն լուծմանց Երզոյ երդոյն, աշխատա-սիրեալ Գրիգորիոս Հակոբի... ի լուսաւոր բանից վաղապետին վարդապետ... վասն է՞ր աստ յետոյ էր կարգեալ:

Թզ. 89ա. Հարց. եկեղեցիստէս: Պա-տանախնի. Ժողովումն լսի, որ զգրուեալ միտս:

Թզ. 92ա. Արկադէոս եւ Սնորիս սրդիք Թէոդոսի. մաս ի Գ. ի սոցա Գ մամի էլլ (sic) Է: Թաղի երանելոյ յԱղեքսանդրացոյ...:

Վերջ՝ Որ վասն Գրիստոսի խոտէին: (Հատուած մը):

Թզ. 89ա. Երանելի սուրբ Հոր մերոյ ե-ռամեծի... Բովի. Որոտնեցոյ ի Յառաջա-րանս առաքելոյն Պաղոսի. Համառօտ եւ պայ-ծառ տեսութիւն: Աշխատասիրեալ Գրիգորի աշակերտին: (Բն.) Ընդ ուսումնասէր եւ փոյթ. Էծ. Է: Թաղ պրէ առ ճղնաւոր ուն: —

Թզ. 98ա. Այս ինչ է ի Լուծմանս զրոց Մեկնութեան Երկրայ: Առաջին չորս յատ-կութիւն Երոց:

Թզ. 101ա. Նորին Գրիգորի... Համա-ռօտ Լուծմանք զմարիմաց բանից ի մեկ-նութիւն զրոցն Երոց եւ ի բանս Մեկնաց: Ներդրածական ինն: Էծ. Մաքուր եւ Հոգեւոր սիրոյն... Վերջ՝ 167ա...:

Թզ. 169ա. Թանգ է զլիսաւարդոյն քա-նից բոլոր զրոցս...:

Թզ. 173ա. Սրդ ունի Մաթէոս Աւետա-րանն շէշտ ԵՊԻ, մանր բաժանեալ. ունի Երառա ծնիկ. Գրիստոս ԺԲ. Երառա ԻԶ. Էնն (այսպէս Ա—Դ. աւետարաններէ):

Այս ի Հոգեւոր հարցն յԱմենէ եւ յԵսե-րէ եւ ի Կարպիանոսէ կարգեալ է աղկեցու-թեամբ Հոգւոյն սրբոյ եւ նմա փառք յաւի-տեան:

Թզ. 174ա. Գրիգորի... Հաւաքեալ քա-ղաւանդ Մեկնութիւն Ս. Աւետարանին Մատ(ի)թէոսի (Ա—Զ հատոր):

Գրուածքին վերջաւորութենէն թուղ-թիւ ինկած:

Թզ. 360բ—61ա. Նման զրոցս այս պա-տանական չեա այլ տեսեալ ով սրվապան... (զովք զրոցս առանուն):

ԵԻՇԱՏԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ.

1. Թզ. 1բ. ԶԱւետարանի քաղաւա-նոս Սաղաթէլ վարդապետին. եւ յիշա-

տակ Մկրտիչ վարդապետին աւրհնութեամբ եղիցի եւ ազօթք նորա մեղ աւդնական. ամէն: ՊՀԻ (= 1425):

2. Թղ. 173ա. Ես Մկրտիչս դտոյ ի Քարթլ Վրաց, ի յԱւետարանին յետեւն գրած. այսպէս յիշեցէք:

3. Թղ. 226բ. Զվերստին ստացող սուրբ զրոցս Զաքարիայ վարդապետս եւ գծնաւոյն իմ եւ եղբարսն իմ, զԱւետիս եւ զԿարապետ եւ զայլ ամենայն արեան մերձաւորս իմ զկենդանին եւ զՀանգուցալս յիշեցէք...

4. Թղ. 167ա. Սաղաթիլէ վարդապետին է զիրքս, ով որ կարգայ թող Աստուած ոչորմի ասէ. եւ այլ Մկրտիչ վարդապետին եւ Մարգարայ վարդապետին եւ ամենայն աշխատելոյ ի սմայ եւ որ զԱստուած ոչորմին ասէ ամէնոց

մասն եւ բաժին եղիցի ի սմայ ամէն եւ զիցի, եղիցի:

5. Թղ. 167ա. (Վարի լուսամցքիմ) «Եւ սղալական (քն. սղալին) բանն անմեղապիւր լերութ. զի ես անվարժ է ի զրշութիւն. յօժարութիւն տէր Մկրտիչ վարդապետ վատահացոյց զիս. ողջ լեր ի Տէր:

6. Թղ. 92բ. «... եւ մեղ անարժան քաշանայի Մկրտիչ սուտանուն աշակերտի, որ զյխացաւ յոյժ եւ անմար դժող աղաչեմ յիշել յարժանաւոր յազօթս ով մանկանք սուրբ Սիրնի. եւ Աստուած ձեզ ոչորմեացի. ամէն:

7. Թղ. 188ա. (Ի լուսամցս). Զաքարիայ վարդապետս զվերստին ստացուս սուրբ զրոցս եւ զկարորորդին իմ զՄկրտիչ սարկաւաչն յիշեցէք ի Քրիստոս. եւ Աստուած զձեզ յիշէ. ամէն:

507

ԻԳՆԱՏԻՈՍԻ ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԴՈՒԿԱՅ

Հիւ թիւ 2է — Պի = 1371

ԹՈՒՂԹՔ՝ 311: — ԻՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 17.5 × 12.3: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւմ 14 × 0: — ՏՈՂՔ՝ 23: — ՆԻՒԹ՝ քուրք, եղբրկ, զօրաւոր, դեղմագոյթ: — ԿԱԶԻՐ՝ կայնպատ, զորշ, ամուր, զրոշմագարդերով: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ, շատ էիյ սեւցած, փակամեմբր իմկած: — ԳԻՐ՝ քոյոյդիւր, յստակ: — ԺԱՐԱՆԱՆ՝ Պի (= 1371): — ՏԵՂԻ՝ անծամօք: — ԳՐԻՉ՝ ՈՒՄԵՆ՝ քանիստ: — ԵՄԵՆԱՍԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ Բգ. 17ա, 311ա, 311բ:

Մատենան է՝ Իգնատիոսի Մեկնութիւն Դուկայ.

Թղ. 1ա. [Սկիւրէն թուղթ մ'իսկած է, այսու նախ խորագիրը. այժմ կը սկսի «ՈՌՔԱՆՈՂ ՀԻՆ. մանաւանդ եթէ հայկազան կարի զաւրացեալ... Վերջն՝ Թղ. 310ա. Վասն որոյ եւ մեք այսպէս ի կատարումն անեալ սահմանեցաք զրանս ի Հայր եւ յորդի եւ ի Հոգին սուրբ...]

Ընդ մէջ 133/34 երեք թուղթ դուրս կորցուած:

ՅԻՇԱՏԱԿԳՐՈՒԹԻՒՆՔ.

1. Թղ. 311բ. Փառք հանուրց ինան մաղին... որ զաւրացոյց շնորհաւք զըթութեամբ իւրով զիմ տկարութիւն հասանել ի կէտ աւարտման դժի աստուածային զանձու զուրաւոր եւ զեղեցեակաւ յարմար, ճշգրտահառ եւ հրաշապատում մեկնութեանս աստուածաւանդ աւետեաց աւետարանին Ղուկասու զոր արարեալ է տեսուն Իգնատիոսի ի հրամանէ եւ ի խնդրոյ Գրիգորիսի կաթողիկոսի Հայոց: Եւ զրեցի բաղում երկով եւ աշխատութեամբ եւ ապիկարս եւ անարիս ի մանկունս եկեղեցոյ, Սիմէոն չամարդիս ի կարգս վարժապետաց. լայց զրեցաւ սոյ ի դառն եւ ի վշտարեք ժամանակիս յանիշխանութիւն Հայոց զԿոստ, ի թվականութեանս յեկեց նախաստեղծին ի դրախտն փափկութեան ՅԶԶԻ. իսկ ի

մերս Հայկազնեան թղի Պ. Երոզդի Ի. Եր-
րոզդի. Լկրդ աղաչմ գրնթերցողսդ որ
ճաշակէք ի քա(ղ)ցր եւ ախորժ պտղոյս,
յիշել արժանի համարեսցիք զՍիմէոն
վարդապետ եւ դիմն ամենայն, նաեւ
գեղեցնէս եւ զՍար [շարունակութիւն
նոր ձեռքէ արտագրուած] դիւ քահա-
նան, որ օգնեցին ի զրեւ զոր երեւին ի
տեղիս յիշեցէք... նաեւ զբարունա-
պետն մեր զԳրիգորիոս (քաղի վր տեղ
քաղ) փոխաւն առ Քրիստոս ի մաքրա-
փայլ աղօթս մեր եւ նորին սրդիացեալսն
ի վարժս մակացու կրթութեան զՍարգիս
վարդապետ եւ զվտեփաննոս եւ Յոհան-

նէս եւ զհայր իւրեանց Աստուածատուր
քահանայն եւ զիս զմեղապարտ զրիշ
զՍիմէոն սպասաւոր բանի եւ զծնողսն իմ
եւ զապցայիսն ամենայն...

2. Թղ. 311ա. Դարձեալ յիշեցէք ի
Քրիստոս զԳրիգոր պաշտօնեա Տեառն,
որ վերստին նորոգեաց զսուրբ զիրքս ի
թուականութեան հայկազնեան ՌճԻԵ:

3. Թղ. 17ա. Զստառտիպ զծիս զմե-
ղապարտ բաղամվկր ողի զՍիմէոն սպա-
սաւոր բանի յիշել աղաչեմ:

4. (Ա. կողմն Ենքը). Գնեալ ի Հ.
Վ. Ե. ի Զուղա:

508

ԳՐԻԳՈՐԻ ՆԻՍՍԱՑԻՈՅ ԳՐՈՒԹԻՒՆԻՔ

Հին Թիւ ԴԸ — ԺԴ եւ ԺԵ Դարեր

ԹՈՒՂԹՔ՝ 392 + 8 = 398: — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝
187 × 12:2: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միաթիւ 14 × 8: —
ՏՈՂՔ՝ 25: ՆԻԻԹ՝ բուզք. փայլուն, զօրութիւն: —
ԿԱՅՄ՝ կաշնպատ. զօր, ամուր, դրոշմագործերով:
— ՊԱՏԱՆԱԿ՝ սկիզբք եւ վերջք 3 + 3 սովորական
բուզք, առանց զրուրեան: — ԷԱՆԴԱՄԱՆՔ՝ լուս: —
ԴԱՏԱՐԿ՝ 70թ—82թ. 172. 293—7: — ԳԻՐ՝ քղ 1—
78 քաղաքի, յատկ. 83—392 մետրգիթ, մամր: —
ԿԻՍՏԱՆՈՐԱՆ՝ 83թ. 173ա. 242—ք. 296ա. 351ա. մի-
ջակ, զունեան: — ԶԱՐԴԱԳԻՐՔ՝ սովորական: —
ԼՈՒՍՆԱՆԱՆՈՐԿՔ՝ պարզ ճաշակաւոր, զունեան: —
ԵՆՈՐԱԳԻՐՔ՝ կարմիր: — ԴԱՄԱՆԱԿ՝ ժԴ/ԺԵ եւ ԺԵ
դարեր: — ՏԵՂԻ՝ անծանօթ: — ԳՐԻՉ՝ Այնփախան
եւ Բարսեղ: — ՏԷՐ՝ Մատթեոս վարդապետ: — ԵՆ-
ԴԱՆԱՆԱՆԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ Թղ 1թ. 342ա. 392ա:

Պատեանս է Գրիգորի Նիսացոյ զրու-
րիւնք՝ [յիշն երանութիւնս:]

Թղ. 2ա. Գրիգոր Եպիսկոպոսի Նիսացոյ
առաջեալ երանի աղբատաց հողով դի նոցա
է արքայութիւնն երկնից: — Ով արդեաւք
այնպէս...

Թղ. 42ա. Վերջ՝ Ասարտ է երանութեան
զրոյց: Եւ զարձեալ կրկին սկիզբն Տէրունա-
կան աղաթիցն. բացայայտութեան նորին
Գրիգոր Եպիսկոպոսի Նիսացոյ Բան Թ. Հայր
մեր որ յերկնս: (Զաղաթիցս մեղ զվար-

դապետութիւն աստուածայինս պատմէ
բան... Վերջ՝ ճեան ԺԴ. Բան ԺԴիւ Թղ.
79ա:

Թղ. 1—78թ. Բուրդիւր ԺԴ/ԺԵ դա-
րու որ թերի կր մնայ. վերջին կէս է ԴԸ
(Թղ. 79ա.) լրացուած է շնորհիւ:

Թղ. 83ա. Աստուածաբանական զըր-
ուածքի մը (ունիթոռական դրութիւն.)

Վերջին 5 տողերը:

Թղ. 83թ—172ա. Գրիգորի Եպիսկոպոսի
Նիսացոյ յաղաղս բնութեան մարդոյն: —
Մարդ ի հողույ իմանալոյ եւ ի մարմնոյ.
[ի կատարածին՝ Յիշատ. Թարգմանիւն]:

Թղ. 173ա—242ա. Գրիգորի Եպիսկո-
պոսի Լեղոս Բարսիլ Տեսութիւն ի մարդոյն
կազմութիւն: ... Զի թէ ընդ այնոսիկ որ ի
ձեռն ստացուածոցն...

Թղ. 242թ—92թ. Երանելոյն Գրիգորի
Նիսացոյ Լեպիսկոպոսի Երուրդունմն ման-
կանց ի կուսութիւն... Բաղմաց կանխա-
նկեւ կուսութիւն:

Թղ. 298ա—350թ. Համառոտ հաւաքումն
յաղաղս հողույ եւ զօրութեանց նորին: —
Առէ Արիստոտէլ ի զիր հոյնաց թէ հողին:

Թղ. 351ա—31բ. Յաղագս Առաքինու-
թեանց հոդույն: — Յետ ասելոյ յէութենէ
հոդույն եւ ի զորութեանց նորին...

Թղ. 392բ. Հատած մը. «Բն. իմացական
հոգին անմարմինք սկզբունք եւն: Ի՞նչ. Իբր
թէ զգոյականն եւ իմացականն...

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԻՒՆԷՔ.

1. Թղ. 242ա. (Գրչեմ). Փառք...
աղաչեմ... յիշեմ ըստ էր մտօք զստա-
ցող սորա զտէր Մաթէոս աստուածաբան
վարդապետ. եւս եւ զգծող սորին զԱլէէ-
սիանմէ քարտուղար դիտապետի Հայոց
տեառն սրբազան Փիլիպպոսի կաթողի-
կոսի...:

2. Թղ. 392ա. (Գրչեմ). Քանզի զը-
րեալ եղեւ դիրքս որ կոչի Հոգեաց ձե-
ռամը Զուղայեցիոյ Բարսեղ պիտակ
բանի սպասաւորի ի վայելումն Մաթէոս
վարդապետի Զուղայեցոյ, զոր Տէր Աս-
տուած վայելել տացէ. ամէն:

3. Թղ. 1բ. (Տարբեր գրով). Գիրքս
սրբոյն Գրիգորի Նիսացոյն յիշատակ
կարդեաց Լիբանանցի կրօնաւորացն Հա-
յոց ուղղափառաց ի կարգէ Ս. Անդօնի
մեծի զարդին յանապատի Ղազար արհի-
եպիսկոպոսն Պոնտոսի, եւ մեծն Հոսմ
վասն Նորալէն վանուցն Ս. Գրիգորի
Լուսաւորչին, սրբոյն Պաբոսի ի Վա-
թիքան թմբին մարմնադրութեան Փրկչին
1764. Մայիս 15. որ է ընդ հովանեաւ ե-
կեղեցոյն Ս. Պաբոսի ի Վաթիքան:

509

ՄԱՇՏՈՑ

Հին Թիւ ՂԹ — ԺԶ Դար

ԹՈՒՂԹՔ՝ 161: — ՄԻՇՈՒԹԻՒՆ՝ 17.3 X 12.8
— ԳՐԻԹԻՒՆ՝ միասին 13 X 9: — ՏՈՂԹ՝ 17: —
ՆԻԹ՝ բազր, ամուր: — ԿԱԶՄ՝ կաշնպատ, զար-
դարում: — ՊԱՆՊԱՆՎ՝ 2 բուրբ յուճարէմ: — ՀԱՆ-
ԳԱՄԱՆՎ՝ յաւ, սեւցած: Տեղ տեղ մտնողած. իմկած
եմ տեղ տեղ քաղեր: — ԳԻՐ՝ բաւորցի, դիւրմբե-
մելի: — ԿԻՍԱԿՈՐԱՆ՝ 2ա. խեղճ: — ԶԱՐԳԱԳԻՐԹ՝
կամ, պարզ: — ԼՈՒՍԱՆԹԱՐԳՐԹ՝ պարզ — ԽՈ-
ՐԱԳԻՐԹ՝ կարմիր: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԶ. Դար: — ՏԵ-
ՂԻ եւ ԳՐԻԶ՝ ամնամօր: — ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝
յաւթի:

Մատենան է Մաշտոց, ուր կան՝

Թղ. 2ա. (Կանոն ՈՒԿրտութեան) անխո-
րադիր:

Թղ. 13ա. Կանոն յորժամ տղայ վաղճա-
նի:

Թղ. 20ա. Կանոն Բ. աւուր:

Թղ. 26բ. Կանոն զամենայն վաղջանեալս
ի հանդիստ փոխել:

Թղ. 54բ. Կանոն Պսակ առնելոյ:

Թղ. 62բ. Կանոն Պսակ վերացնելոյ:

Թղ. 63ա. Կանոն Հոգէհանգիստ առնելոյ
կամ պատարագ մեռելոց:

Թղ. 68բ. Կանոն Տեառնական աւրհնելոյ:

Թղ. 77ա. Կանոն Զուր աւրհնելոյ յա-
ւուր Յայտնութեան:

Թղ. 96բ. Կանոն ՈՒԾԻ Հիւնդարաթի ո-
տրնյուային:

Թղ. 116բ. Կանոն Նաւակատեաց եկեղե-
ցոյ աւրհնելոյ (մէկ Աղօթք):

Թուի խառնակեալ ի զազափար օրի-
նակին բղրից. շար. յաւի 17բ—129ա:

Թղ. 116ա. Կանոն հանդերձեղէն աւր-
նելոյ ի սպաս պատարագի:

Թղ. 117ա. Կանոն օկի աւրհնելոյ:

Թղ. 129ա. Կանոն աւագան աւրհնելոյ:

Թղ. 135ա. Կանոն Խաչի աւրհնելոյ
(Վերջն թերի):

Թղ. 154ա. Գանձ ամենայն նշխարաց: —
Մինդ ի յէնն Բանդ ի օկգրանէ:

Թղ. 159ա. Ողբ. Ով բահնայք եւ վա-
րդապետք աստուածաբան եւ ժողովուրդք
հաւատացեալք միաբան:

510

ԳԱՆՁԱՐԱՆ ԵՒ ՏԱԿԱՐԱՆ

Հին Թիւ ձ — ԺՁ Դար

ԹՈՒՂԹՔ՝ 270: — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 18 X 12: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին 14 X 10: — ՏՈՂՔ՝ 23: — ՆԻԻԹ՝ բազր. գեղմագոյն, տկար: — ԿԱՋՄ՝ կիսալար: — ՀԱՆԱԳԱՆՔ՝ շատ գէշ պեռեւած մաշած, սեւ-ցած եւն: — ԳԻՐ՝ բոլորգիր. յստակ: — ԽՈՐԱՆ՝ բզ-յա գունեան. պարզ: — ԶԱՐԴԱԳԻՐՔ՝ սիրուն: — ԼՈՒՍԱՆԱԶԱՐԳՔ՝ միջակ: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ կարմիր: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺՁ Դար: — ՏԵՂԻ՝ սննամօք: — ԳՐԻՋ՝ Միքթար: — ԲԵՇԱՏԱԿԱՐՈՒԹԻՒՆ՝ ԹՁ 256ա:

Մատենան է Գանձարան եւ Տաղարան, ուր կան՝

ԹՂ. 1ա. Գանձ Գովակիմայ եւ Աննայի: Գոյին անկղի, ղոյին անմահի, ղոյին անհա-
ւի... (Թերի):

ԹՂ. 3ա. Տաղ ի Գրիգորէ Անուարդեց-
ւոյ: Ի նրբերելուն Հրճուէին...

ԹՂ. 3բ. Նորին յորդորակ բանիւ Հրա-
չալի: — Բարւոյն նահատակաց նորոյ մեծի
տաճարիդ...

ԹՂ. 4բ. Գանձ Աւետեաց սուրբ Աստուա-
ծածնին ի հաշատուր վարդապետէ ասա-
ցեալ: ինդութեամբ ձայն բարբառ աւե-
տեաց...

ԹՂ. 6բ. Մեղեղի Աւետեաց սուրբ Աս-
տուածածնին. անոյչ ասա: Այսաւր աւետեաց
ուրախութեան Հնչումն...

ԹՂ. 7բ. Տաղ աղին եւ պիտանի: Ամ-
սեանն վեցերորդի Կարապետի բանարեր
Հրեշտակն եկեալ... Ա—Բ:

ԹՂ. 8բ. Գանձ Բայտնութեան ձրաղա-
լուցին: Տարփումն բղձական...

ԹՂ. 10բ. Տաղ ի տէր ներսիսէ: Նոր ծա-
ղիկ բղիւէ այսաւր...

ԹՂ. 11ա. Յորդորակ. Անմահից արքայն
եւ սրովբէիցն Տէր... Ա—Լ:

ԹՂ. 11բ. Գանձ Պնընդեան Ա. աւուր: —
Թաղըդ պարծանաց...

ԹՂ. 13ա. Մեղեղի Սրբիկ Կոստանդնա
ասացեալ: Կոյս անապական եւ անախտ...
— Յորդորակ...: Հրճուիմք այսաւր մեք
(Հոգեպէս)...

ԹՂ. 14ա. Գանձ Բ. աւուրն. ի Մկրտիչ
վարդապետէ: Մաքուր եւ տմբիծ սուրբ Աս-
տուածածին...

ԹՂ. 16ա. Տաղ ի տէր ներսիսէ: Տէր
փառաց անճառ... — 16բ. Բարդ. Այսաւր
նոր խառնումն եղեալ...

ԹՂ. 17ա. Երգ Ջրաւորչնեացն եւ Գ. ա-
ւուրն ասացեալ Յոն. Մործոքեցոյ: Յամե-
նայն ժամ աւրչնեմք դաւրչնեալ փրկիչդ էմ-
մանուէլ...

ԹՂ. 18բ. Տաղ ի Սրբիկ Կոստ(անդիգէ)
Բրիստոս Բանդ Հաւր... — Բորդ. Ով զար-
մանալի...

ԹՂ. 19բ. Գանձ Թրիատութեան եւ տը-
նաւրչնութեան Բրիստոսի: — Գոշումն ըղ-
ձաղին...

ԹՂ. 21բ. Տաղ ի Կոստանդ. Անեկեղբն
Բանն Հօր... — Բորդ. ի ներսիսէ. Ստեղ-
ծաւդ մանկանց մանուկ ցուցաւ...

ԹՂ. 22բ. Այլ տաղ ձԴ. Կենոջ: Կայր կոյսն
ի յայրին...

ԹՂ. 23բ. Կանոն Ե. աւուրն ի հաշա-
տուր վարդապետէ: — Նորան փառաց էին
արարչին...

ԹՂ. 25բ. Մեղեղի. Երգ նոր աւետեաց
բարբառ... («Երգ ներսիսի») Տաղ ի սուրբ
Գրիգորէ նարեկացւոյ: — Աւետիս մեծ խոր-
հրդոյ...

ԹՂ. 27ա. Զ. աւուրն ի խաչ(ատուր)
վարդապետէ: — ինդա խորան...

ԹՂ. 28բ. Տաղ Հրաշայամար ի Գրիգորէ
նարեկացւոյ: էին աջոյ աջոյ ձեռնին...

ԹՂ. 29ա. Նորին ի նայն խորհուրդ: —
Աչքն ձով ի ձով...

ԹՂ. 29բ. Նորին: — Սեաւ իմ զեղե-
ցիկ...

ԹՂ. 30ա. է աւուրն ի Թրիգուրանցւոյն:
Բանեղական յուսոյն...

ԹՂ. 31բ. (Տաղ) Այսօր ցձան դասք հո-
ղեղինացն... — ԹՂ. 33ա. Բորդ. Դու շուշան
ծաղիկ...

33ր. Այլ տալ. Գովեստ բերկրանաց...
(«Գովեստ ի սուրբ կոյսն Մարիամ է»):

Թղ. 34ր. Գանձ Յովհ. Կարապետին: —
Մեծապայծառ փառք պանծալի...

Թղ. 36ա. Մեղեղի ի Սրիկ Կոստանդեա:
— Ի զոտո հրեշտակաց: — Այլ տալ ի Ներսէսէ: Անմարմնոցն հրեղինաց... Ա—Ք:

Թղ. 37ր. Գանձ սուրբ հօրն Անտոնի...
ի տէր Մխիթ. Այրիվանեցոյ: Բարձրեալ ահաւոր...

Թղ. 41ա. Մեղեղի: Անտոն, Անտոն...
Յորդ. Անձամբ խոնարհիմք...

Թղ. 41բ. Գանձ Թաղաւորաց սրբոց. ի
տէր Մխ. Այրիվանեցոյ: Համալոյական հօր
սահման եւ Բան...

Թղ. 45բ. Տալ. Քաղաւորին երկնաւորի...

Թղ. 46ա. Գանձ Ս. Վահանայ Գողթ. ի
Գրիգոր վարդապետէ: — Գլթացեալ քոյին...

Թղ. 48ա. Տալ Բաղթոյ զօրութեամբ...
(«Յովհաննէսի») — Յորդ. Շնորհալից Հոգւոյն
ընդունարան...

Թղ. 48բ. Գանձ Ս. Կիրակոսի եւ մօր
նորա Յուդիտայ. Գրիգոր վարդապետէ: Գե-
րապայծառ արփիդ...

Թղ. 50ա. Տալ ի Սիմէոն արեղայէ.
Սուրբ Յուդիտայ զուտար...

Թղ. 51բ. Գանձ Ա. Ուրբաթուն. ի Գրի-
գոր վարդապետէ: Գոյիդ կառարեալ...

Թղ. 54ա. Տալ ի Ներսիսէ կաթողիկոսէ:
Պատճառ պարծանաց...

Թղ. 54բ. Գանձ Ս. Սարգսի զօրավա-
րի... ի Մկրտիչ վարդապետէ: Մեծապայ-
ծառ...

Թղ. 56բ. Տալ Ս. Սարգսի՝ Յակոբայ:
ի քէն աղերսիւ հայցեմք... ի ՅԱԿ: — Այլ
տալ. Վկայից հանդիսի...

Թղ. 57բ. Գանձ Տեառներեղատալին... ի
Գրիգոր վարդապետէ: — Գովեալ եւ աւր-
եալ... (Վերջը պակաս, պակաս նաեւ
սկիզբը յաջորդ տաղին):

Թղ. 60ա. Գանձ Բուն Բարեկենդանին...
ի տէր Մխիթարայ: Երգս յաւերժ...

Թղ. 64ա. Տալ ի տէր Ներսիսէ կաթողի-
կոսէ: Ճրաղ ճշմարիտ... Փ. Պատուիրե-
ցիք...

Թղ. 65բ. Գանձ Թէոդորոսի... Գոհա-
րանեալ տէր սուրբ Հոգի...

Թղ. 67ա. Մեղեղի: Քաջամարտիկ... —
Յորդ. Խաղաղարար...

Թղ. 67բ. Գանձ Բ. Կիրակէի... ի Գրի-
գոր վարդապետէ: Գթութեամբ իջէր...

Թղ. 70բ. Տալ ի Գրիգոր վարդապետէ:
Գոյիդ անեղ...

Թղ. 72ա. Գանձ Գ. Կիր. ի Մկրտիչէ: —
Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ տիրական, ան-
ճառ անհաս...

Թղ. 73բ. Տալ ի Գրիգոր վարդապետէ:
Ան Հայրդ աղաղակեմք...

Թղ. 74ա. Յորդ. ի տէր Ներսիսէ: Հե-
տեւեցոյ անառակին...

Թղ. 75ա. Դ. Կիր. Մեծ եւ ահեղ խոր-
հուրդ տիրական որ նորոյեաց...

Թղ. 76բ. Տալ. Լսէ զմեծատան առակն.

Թղ. 77ա. Տալ. Ընդ մեծատան փափկա-
սիրին...

Թղ. 78ա. Գանձ Ս. Քառասուն վկայիցն:
— Մեծ եւ հօր...

Թղ. 79բ. Տալ սուրբ մանկանցն Խ-ից ի
Գրիգոր Նարեկացիէ: — Գունդք սուրբ վկա-
յից: (Խերի):

Թղ. 81բ. Խ. Կիր. ի զատուտն: Մեծ
եւ ահեղ խորհուրդ անքին...

Թղ. 83ա. Տալ ի Գրիգոր վարդապետէ:
Գանդատ ունիմ...

Թղ. 83ա. Տալ ի տէր Ներսէս կաթողի-
կոսէ: ի յերուսաղէմ քաղաք...

Թղ. 84բ. Գանձ Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի:
Մեծ եւ հօր անմահից...

Թղ. 87ա. Տալ. ի յևլս արեւու արեւ...
Բարձրացիր... — Թղ. 88ա. Տրդատ զոռոզ
արքայն...

Թղ. 88բ. Գանձ Զ. Կիր.: Մեղայ Տէր
մեղայ... — Թղ. 91ա. Տալ. Զայն այն որ
զաշխարհս...

Թղ. 92բ. Գանձ Գայտան Մայկազ. ի
տէր Մխիթարայ: Համալոյական... — Թղ.
94ա. Տալ. Աստ Երբայեցոց...

Թղ. 94բ. Գանձ Աւազ Բշ. ի Գրիգոր
վարդապետէ: — Գերազոյն էից... — Թղ.
98բ. Տալ ի Պլուզ վարդապետէ: Անդ թ մէջ
ղրախտին... — Յորդ. Աղամայ ստեղծողն
եկեալ:

Թղ. 99ր. Գանձ մեծի Գշ. ի Գրիգոր վարդապետի: — Գործ արարչական... (թերի):

Թղ. 104ա. Վրանձ Աւաղ Դշ. ի Մեծ Լւ ահնդ խորհուրդ անեղին... (սկ. թերի):

Թղ. 105ա. Տաղ. Գառն անարատ... Տէր մեր Յիսուս որդի Դաւթի...

Թղ. 105բ. Գանձ աւաղ Եշ. ի Մեծապայծառ խորհուրդ... (թերի եւ յաջորդ):

Թղ. 112ա. Գանձ աւաղ Ուրբաթու Ոորհուրդ սոսկալի... (թերի): — Թղ. 113բ. Տաղ. Առեալ Յուդայի...

Թղ. 114ա. Գանձ աւաղ Ուրբաթու յերկնայի: Զանեղական ամենից Աստուած...

— Թղ. 115բ. Ողբ Աստուածամօր կուսին ընդդէմ խաչին: Աստուածածին կոյսն Մարիամ...

Թղ. 117բ. Գանձ մեծի Շարաթի: Ոորհուրդ հանգստեան... (թերի):

Թղ. 120բ. Մեղեղի Գր. Նարեկ: Ես ձայն զառիւծուն ասեմ... (թերի):

Թղ. 125ա. (Թուի այլուստ հոս ինկած սկիզբը պակաս տաղի. ապա.) Նորոգեա մեղ ի հնութենէ մեղաց... (Ներսիսի): — Դարձեալ ի նոյն խորհուրդ (յԱռաքեալսն?): Առաքեալը Աստուածորդւոյն ի ծոցոց ձօր առաքելոյն (Ա—Ղ):

Թղ. 126ա. (Սկիզբը սակաւ Յարութեան տաղի. — Գանձ Յարութեան ի տէր Միսիքայ: Տէր տէրունական...)

Թղ. 127բ. Մեղեղի. Յարեալ հաւայն... — Տաղ. Այսօր աւետիս մեզ ննջեցելոց...

Թղ. 129ա. Գանձ զլխատման Յովհ. [սկիզբը պակաս]... այժմ միայն չորս տուն. (Գր)իգոր:

Թղ. 130ա. Գանձ Նոր Կիրակէի Գրիգոր վարդապետի: — Դադտնի խորհրդին... — 132բ. Տաղ Յարութեան Նոր Կիրակէի. Այսօր նոր արեւ... (թերի):

Թղ. 135ա. Վրանձ Համարածման. Մեծապայծառ տօնիւս] սկիզբը չկայ: Թղ. 136բ. Տաղ ի Ներսիսէ: Տէր մեր որդին Մարիամուն...

Թղ. 137ա. Գանձ Հոգւոյ Գալստեան. ի Թղութարմնոյ: Յաւտ իսկապէս: — Թղ. 139բ. Տաղ. Աստուծոյ ծաղկաց...

Թղ. 140ա. Տաղ (Չ. Վ. Ներհիւսեացուք քաղցր եղանակ...)

Թղ. 140բ. Գանձ Ներսէսի հայրապետի: Այսօր խնդալի եւ ուրախալի Հայոց բրամի... (Թուի նոր խմբ. թերի):

Թղ. 142բ. (Տաղ). Նոր մեծահանդէս տօնիւ... — Յորդ. Հնամամր ձայնիւ...

Թղ. 143բ. Գանձ (Վարդապետի) ի Մկրտչէ: — Մեծ Լւ ահնդ խորհուրդ մեղ յայտնեալ...

Թղ. 145բ. Տաղ ի Գր. Նարեկացւոյ. Գոհար վարդն վառ արեալ:

Թղ. 146ա. Մեղեղի. Արիփական նոյն... — Թղ. 146բ. Յորդ. Ոստէր բանիւ...

Թղ. 147բ. Գանձ Փոխման Աստուածածնի: Մեծապայծառ հրաշակերտ...

Թղ. 150ա. Տաղ ի տէր Ներսէս կաթողիկոսէ: Այսօր Գարբէլէլ:

Թղ. 150բ. Յորդ. Անարատ տաճար...

Թղ. 151ա. Գանձ Ս. իմաչի: — Յեղեմական տեկոյն... (թերի):

Թղ. 154ա. Տաղ ի տէր Ներսիսէ: Նոր զրախտին եկեղեցւոյ:

Թղ. 154բ. Յորդ. Կենաց փայտ տնկեալ...

Թղ. 155ա. Գանձ Վարադայ Ս. իմաչին: — Գրուխն եկեղեցւոյ...

Թղ. 157բ. Տաղ. Այսօր մեծ դարձանք...

Թղ. 158բ. Դարձեալ ի նոյն խորհուրդ: Այսօր ի մեռն խաչին...

Թղ. 159բ. Գանձ Հրեշտակապետացն... Մեծապայծառ խորհուրդ:

Թղ. 161ա. Մեղեղի: Գովեստ բերկրանաց... — Թղ. 161բ. Յորդ. Զօրք երկնայինք...

Թղ. 162ա. Գանձ Բակորայ Մծրնայ...: Մեծահամբաւ...

Թղ. 164ա. Տաղ ի Մատթէոս վարդապետէ ասացեալ: Մեծի հանդիսի... — Յորդ. Վարիչ հանուրց... (թերի):

Թղ. 167ա. Վրանձ Դաւթի... Ոորք անքրնին. (սկիզբը սակաւ):

Թղ. 168բ. Տաղ Դաւթի ի Յոհաննիսէ: Յիսուս լոյս ծաղկալ...

Թղ. 169ա. Յակորայ սուաք. Յակովբոս ընտրեալ...

Թղ. 169բ. Գանձ Ս. Ստեփ. Նախ. Մեծ Լւ. Հօրք անմահ թաղաւոր:

Թղ. 171ր. (Տաղ) Ի տէր Ներսէսէ կաթողիկոսէ : Ի խաչին տնկեալ : Յորդ. Ի պառաշանէն... կենդանի վկայ :

Թղ. 173ր. Գանձ Ս. առաքելոցն Պետրոսի եւ Պօղոսի : Սուրբ երրորդութիւն... (Թերի) :

Թղ. 178ա. [Գանձ որդւոցն Որոտման. Գթացեալ քոյին... սկ. Թերի] :

Թղ. 180ր. (Տաղ) Որդիքն Որոտման... — Յորդ. Նոր լոյս արիւնեւոյն :

Թղ. 182ր. Գանձ արդոյ չայրապետաց աստուածաբանից՝ Կիրղի եւ Աթանասի, Գրիգորի, Յոհաննու եւ այլոցն ամենեցուն : Գովեմք յաղթանակ դուատ դովեստի... (Դէսրդա) :

Թղ. 184ա. Երգ հսկման զիւրոյ պաշտման : — Հայր անըսկիւն եւ զբթածական, անոխակալ եւ ողորմած... «Հայրապետ երեցսի» :

Թղ. 185ր. Գանձ ԺԲ. Առաքելոց : — Որհնորդազգեաց...

Թղ. 186ր. Տաղ Ի Ներսիսէ : Եկայք զուարճացեալ պարեսցուք... (Շար. տե՛ս վերը 125ա) :

Թղ. 188-էն ցվերջ այլ զրչէ Տաղաբան :

Թղ. 188ա. [Տաղ Մենդեան. սկ. պակաս. այժմ ծ—Ք տունք] : Ժամարիտ արթուն ստեղծեք եւ բարունակ ողկուղարեք...

Թղ. 188բ. Փռիւ զծայն. Թագաւորն Լրկին յերկրի Լրեւեսցի, բնութեամբ արարիչն որդի մարդոյ լինի... Թ—Ո տունք :

Թղ. 189բ. Ի յՈստանցի Լրիցու < Ի լուս. Տաղ Ա. աւուր Մենդեան> : Սիրով սիրելի Որդին իջեալ յերկրի Ի ստորին... (տունք՝ Սաղաղից ե այս բան) :

Թղ. 190ր. Բ. աւուրն Մենդեան մեղեդի այնոյ : — Յանդական լուսոյն անժամանակեայ լոյս...

Թղ. 191ա. Տաղ Բ. աւուր Մենդեան : — Արեւ. լուսատու տաճար Աստուծոյ (տունք Ա—Ք) :

Թղ. 191բ. Գ. աւուր Մենդեան տաղ : — Որեկի ծառիդ նման ես...

Թղ. 192բ. Մեղեդի Դ. աւուր Մենդեան : Հրաշալի խորհուրդն այսօր մեզ երևի...

— Տաղ յԱռաքել վարդապետէ : Անճառ ճառաղայթ լուսոյն...

Թղ. 195ա Այլ տաղ սորա է : Աստուածածին բարեաց պատճառ... — Մեղեդի աւուր Ե. աւուր Մենդեան : Պարագրի անպարպրելի բանն...

Թղ. 195բ. Մեղեդի իւրուր : Գահար վարդն ինքնաղոյն... (տե՛ս վերը) :

Թղ. 196ա Յորդ. Ստեղծող մանկանց մանուկ ցուցաւ... (տե՛ս վերը) :

Թղ. 197բ. Մեղեդի Յարութեան : — Ի յերուսաղէմ զնամ... (Հ տող) : — Տաղ Յովհաննու ծննդեան : Անմարմնոցն հրեղինաց... Ա—Ք : (Տե՛ս վերը) :

Թղ. 199ա. Տաղ Թէոդոսի Թագաւորին : Թագաւորին երկնաւորի, պատկերակից կանչեալ յերկրի... (տե՛ս վերը) :

Թղ. 199բ. Տաղ Գրիգորի աստուածաբանի : — Գիրք հոսեալ աստուածային... «Գրիգոր» :

Թղ. 200ա. Յորդ. Բարբառող Բանին լեւու... «Բան Խ» :

Թղ. 200բ. Մեղեդի Յոնանու մրգ. : Պատճառ պարծանաց մարդարէից զնտին...

Թղ. 202ա. Տաղ (Ս. Սարգսի) Յակոբ վարդապետէ : — Յառաջ յանել տեսող, կրկ. յարարչէն ընտրեալ սուրբ Սարգիս... «Յակոբէ երգս» :

Թղ. 202բ. Մեղեդի վասն երից ամաց Ի տաճարն զաւով : — Այսօր պարզողին զերկինս... — Այլ տաղ սուրբ Սարգսին : Երջանիկ մեծ զօրական... (տունք եւ զերեստ) :

Թղ. 203ա. Տաղ Ի Գրիգոր վարդապետէ : Սուրբ Ոսկի քահանայդ նազելի...

Թղ. 203բ. Մեղեդի Յարութեան : — Առ պարտիզպանն ձայնէր Մարիամ... (8 տող) : — Տաղ Ի տէր Ներսիսէ Յարութեան : Նստեալ կանայքն ողորային...

Թղ. 205ա. Տաղ Ի տէր Ներսէսէ (Ի լու. Տաղ Թարգմանչացն ասա քաչիւ բարայ) : Այսքմ շնորհի սովաւ աւելեալ...

205բ. Մեղեդի անոյ, Գաթուղիկէ եկեղեցի ուրախ լեր բերկրեալ...

Թղ. 206ա. Տաղ ազնիւ (Յարութեան) : Իսկ մեծ Մարիամ Մազդաշեանցին...

Թղ. 206ր. Տաղ անոյշ եւ լաւ Վարդանայ — (ի լուս. Տաղ Վարդանայ զօրավարին) : Սուրբ Վարդան նահատակըն բարի...

Թղ. 208ա. Ի Բովանմէս Թլգուրանցոյ ձԾ հայրապետացն : Խոստովանիմք եւ դաւանիմք ըզբեղ Լկոտած անժամանակ...

Թղ. 209ա. Բ. Կիրակէին տաղն է : — Ողոս այս խորհուրդ յոյժ խորագոյն...

Թղ. 210ա. Տաղ Կիրդի եւ մօր նորա Լկնայի : — Աստուած փառաց լոյսդ անքնին... փ. Լկսօր եւ մէք ցնծամք տօնիւս...

Թղ. 211ր. Տաղ Ի Գրիգորի Երաննու, Եպիփանու : — Գերագոյն Հոգւոյն շնորհաց սուրբը Եպիփան տեղ ծաւալմանց...

Թղ. 212ա. Դ. Կիրակէին տաղ : — Տընտն չեղէ հաւատարիմ...

Թղ. 212բ. Տաղ Քառանիցն : — Ի դէպիս Երեւեալ արդարութեան արեգակն...

Թղ. 213ա. Տաղ Ե. Կիրակէի Ի Գրիգոր Մեքենցի : — Գանդատ ունիմ սակ Քեղ թաղաւոր իմ Յիսուս Քրիստոս...

Թղ. 214ա. Նորին ասացեալ Յարդորակ : Տէր իմ զթած եւ բարերար, անոխակալ, անխշաշար...

Թղ. 214բ. Ողբ ապաշխարութեան : Աստուած իմ Յիսուս Քրիստոս կենդանի եւ կենդանարար, դիս կենդանացոյ հոգով մեռեալ եւ մեղօք չարաշար... Առն :

Թղ. 216ա. Եկեղեցին ասէ առ տէր Գրիգոր (Լուս.) : — Եկեղեցի կաթուղիկէ ի Հայաստան, այսօր զմանկունսս ժողովէ համաձայն...

Թղ. 217ա. Տաղ Զ. Կիրակէի : — Յորժամ ծագիս Տէր ի յերկնից :

Թղ. 217բ. Տաղ Ղազարու Յարութեան : Զայնն այն որ զաշխարհս արար...

Թղ. 218ա. Այլ տաղ Ղազարու : — Ծառազայթ Հօրն Երկնային... (Տաւք ձ—Ք) :

Թղ. 218բ. Այլ տաղ անոյշ Մաղկազարդի : — Աստ Երբայեցոց մանկունքն զերցս սրովբէից առեալ...

Թղ. 220ա. Տաղ տաղ Երկու չարաթի : — Սխարանին օձն եւ Լայ չարիս խորհին վասն Լկամայ...

Թղ. 221ա. Այլ տաղ տաղ Երեք չարաթի : — Որք ընկալայք ի զործ զքանքար...

Թղ. 222ա. Տաղ աւաք Զորեքչարաթի : Սեճ խորհուրդ յերկրի այսօր յայտնեցաւ...

Թղ. 223ա. Տաղ աւաք Հինդչարաթի : — Տէրքն կատարիչ հին օրինաց ուխտին...

Թղ. 223բ. Տաղ Ոսնայլուային : — Աստուածն ամենի միածնի Որդի...

Թղ. 225ր. Տաղ աւաք Ուրարաթին : — Երթեալ եւ նստէր առ խաբուկին Պետրոս...

Թղ. 226ա. Փոխէ դձայն : Ով Սիմէոն ծերունի ա՜նա բանք քո կատարի...

Թղ. 226բ. Փոխէ դձայն : Մարաւեցաւ որպէս ըզմարդ Տէրն ի խաչին...

Թղ. 227ր. Տաղ Թաղման Ճրագալուցի : Լկնքուն Հիցըս պահապան, ննջմամբ ի զերեղման...

Թղ. 228ա. Տաղ Աւետեաց սուրբ Աստուածանկն : — Աւետիս բեղ Մարիամ, զոր Դարբիկ սկզբնաւորեաց...

Թղ. 229ր. Տաղ Բ. աւուր Յարութեան : Սեճ հառաջանօք Եկին յայն առաւօտին... (տունք ՄԿԿՏ) :

Թղ. 230ա. Տաղ Գ. աւուր Յարութեան : Ի նմին աւուր յայլում դիմաց :

Թղ. 230բ. Այլ տաղ Յարութեան : — Յարուցեալ յերրորդ աւուր առաւօտուն ձայնեաց հրեշտակն... Յ—Ք :

Թղ. 231ա. Տաղ Յարութեան : Յնծան այսօր Երկինք եւ Երկնային զօրք անմարմին...

Թղ. 231բ. Վասն Աւետարանին իննբորդ : Յիսուս թաղաւոր փառաց Հօրն Երկնայնոյ Որդին կամաց...

Թղ. 232ր. Տաղ Յարութեան : Դարձեալ յայտնի այլանքման...

Թղ. 233ա. Տաղ Համբարձման : Աստուածքն Բան Հօր միածին, տէր մեր Յիսուս լոյս անքնին...

Թղ. 233բ. Տաղ Հոգոյ զալստեան Բ. : Աստանօր ծաղկաց լոյս աւետեաց կենաց...

Թղ. 234ա. Հոգոյ զալստեան յորդորակ Դ. աւուրքն : Այսօր սուրբ Հոգին Աստուած Եկեալ յաշխարհս...

Թղ. 234բ. Տաղ Հոգոյ զալստեան. Գ. (աւուր) : Զայնի ցնծութեամբ քաղցրանալ չընշմամբ...

Թղ. 235ա. Տաղ սրբոց Հոգիփսիմեանց : Առաւօտ լուսոյ արեւելեան ազանց...

Թղ. 236ր. Տաղ եկեղեցւոյ: — Սուրբ Կտաճար տէրունական...:

Թղ. 237ա. Տաղ Մանկանց Բեթղզահմի: — Արթունք զուարթունք... Ա—Ք:

Թղ. 238ա. Տաղ Կոստանդիանոսի Թաղաւորին: — Թաղաւորդ աստուածարեալդ սուրբ եւ զղալի իւրով օծեալ...:

Թղ. 239ա. Տաղ Ներսէսի Հայրապետին: — Հնշմամբ ձայնիւ բերկրնանաց...:

Թղ. 240ա. Տաղ Տրդատայ Թաղաւորին: — Եւ Տրդատ զոռոզ արքայն:

Թղ. 241ա. Տաղ Որդւոց եւ Թոռանց: Գովեստ քեզ բարեաց պատճառ Քրիստոս կենդանի... «Գրիգորի է»:

Թղ. 241բ. Տաղ Մարգարէից: — Աստուծային խորոցն անճառ...:

Թղ. 242բ. Տաղ Տապանակին: Մայր հատույ սուրբ Հարսնարան...:

Թղ. 243ա. Տաղ Տապանակին: Այսօր զտապանակ ուխտին, խորհուրդ մարմնոյ Փրկչին...:

Թղ. 243բ. Տաղ Այլակերպութեան Բ. օրն: — Աստանօր տեսիլ անեղ...:

Թղ. 244բ. Տաղ զեղեցիկ Գ. օրն: — Այսօր ցնծայ լեառն Թարօր... (ի լուս. «ի Մովսէսի ներսէս վարդապետէ ասեւ տաղս»):

Թղ. 246ա. Տաղ Նահապետաց: — Պաղատանք սուրբ Նախահարց...:

Թղ. 246բ. Տաղ Հայրապետացն Եփեսոսի: — Բամբ հանդիսի Հայոց ազգի... (թեթի):

Թղ. 248ա. (Տաղ. սկիզբը պակաս այժմ՝ «...էն Աստուած ի քէն ծընաւ, միջնորդ կենաց մեղ տըւաւ... է—Ի»:

Թղ. 248բ. Տաղ Աստուածածնին. Դ. աւուրն: Պրլուզ Յոնանիսի ասացեալ: Առաջնաճաշակ պրտոյն...:

Թղ. 249ա. (Տաղ Աստուածածնին) Սկիզբը պակաս՝ Ա—Ձ տունք. այժմ. «էն արարչակիցըն Հօր ի քէն մարմնացաւ այսօր. ցընծայ Հերմոն եւ Թաթօր, Մայր Մանուէլի...») է—Ք:

Թղ. 251ա. (Տաղ Աստուածածնի.) Ե. օրն: Ահա երանի է ինձ Յիսուս որդեակ...:

Թղ. 252ա. [Գրիգոր Աստուածարանին] Գլու հոսեալ աստուծային... Գրիգորի բանն:

Թղ. 253ա. Գորգորակ աղնիւ սուրբ Խաչին Ա. օրն: — Ի մի յարմարութիւն զոգիս ընտրեալ...:

Թղ. 253բ. Տաղ սուրբ Խաչի: Կենաց փայտ տնկեալ... (տե՛ս վերը) «Կաթողի»:

Թղ. 254ա. Տաղ Խաչի ուրբաթ Մեռելոցին: — Որհնեալ եւ փայտ սուրբ փրկեալ...:

Թղ. 255ա. Տաղ սուրբ Խաչի: Կազմեն տապան յանիւտ փայտեաց... Վ. Եւ Յովանէս մեղօք արբած, որ աստ շունիմ զործ մի բարեաց, փրկեալ Քրիստոս զմեզ ի մեղաց...:

Թղ. 256բ. Տաղ Գէորգայ զօրավարին: — Յաստուծոյ ընտրեցար զու բարի... տունք՝ «Յակոբ եպիսկոպոս»: Վերջ՝ Սխալամիտ եւ տըղէտ երգողի. նետրաքնց անտառն Գալիլի. Մովսիսի այս բանի իրնդրողի, հաւասար ասացէք ողորմի:

Թղ. 258ա. Տաղ Վարդայ Խաչի: — Այսօր մեծ զարմանք հրաշից... — Յորդ. Ամփոփեալ զնշան Խաչին:

259բ. Տաղ Խաչի դիւտին: — Այսօր խաչափայտն սուրբ... — Յորդ. Այսօր եղեւ զաւ դէշխային...:

Թղ. 261ա. Ողբ Ննջեցելոց: — Ով քահանայք եւ վարդապետք...:

Թղ. 263ա. Տաղ ձեռնադրութեան քահանային: Ով անմահ հաց կենաց...:

Թղ. 263բ. Տաղ Ննջեցելոց: — Էիդ ստեղծողի բնութեանս զոչեմք միաձայն...:

Թղ. 264ա. Տաղ եւ ողբ ի մեռելի: — Աչք իմ ծովացեալ: — Ա—Տ. մնացեալն ինկած:

Թղ. 264ա. (Յանձն Գանձարանիս, նորապրի ուրիշ զրէշ: Սկիզբն ինկած. այժմ Խ—ՃԺԻ):

Թղ. 269ա—270բ. (նոյն զրէշ) Ստողողիք:

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.

Թղ. 256ա «Եւ զՄըխիթար մեծօք մեռած, որ զԳանձարանքս նա զբնաց, երբորդութիւն լըր ողորմած, փրկեալ չարեաց ի փորձանաց:

511

ԹՈՎԱԴԱՅԻ ԱԳՈՒԻՆԱՑԻՈՅ ԳԻՐԲ Է ԽՈՐՀՐԻՈՅ

Հին Թիւ ծիւ — 1775

ԹՈՒՂԹՔ՝ 384, էջ 768: — ՄԵՍՈՒԹԻՆ՝ 253 18:2: — ԳՐՈՒԹԻՆ՝ Երկսիմ 18X6+4=12: — ՏՈՂԹ՝ 32: — ՆԻԻԹ՝ քուզք, բարակ, զորաւոր: — ԿԱԶՄ՝ կաշեկազմ, ամուր: — ՀԱՄԳԱՄԱՆԻՔ՝ լաւ: — ԴԱՏԱՐԿՔ՝ շատ մը թղթեր վերջաւորութեամբ: — ԳԻՐ՝ ցօտը-չեղագիր, մամր: — ՊԱՏԿԵՐ՝ Ա. Թովմայի: — ԺԱՄԱՆԿ՝ 1775: — ՏԵՂԻ՝ Հոռմ: — ԳՐԻՁ՝ Գրիգոր Բագիմաւմ: — ԱՆԿԱՍԱԿԱՐԹՈՒԹԻՆՔ՝ էջ 734, 731:

Մատենա է Թովմայի Ազուխնացոյ (Ախուխնացոյ) Գիրք է. Խորհրդոյ (Խ. Հատոր):

էջ 1. Թաղազս խորհրդոյ եկեղեցւոյ: Եւտ քննութեան այնոցիկ, որք վերաբերին առ տնօրէնութիւն Բանին մարմնացելոյ... (Խնդիրք Կ—ՃՄԸ):

էջ 733. ՎԵՐՋ. Ատանօր կատարեցաւ Բ. Հատոր Խորհրդի մասին Հաւաքմանն սրբոյն Թովմայի Ախուխնացոյն յաղապս Եօթն խորհրդոցն եկեղեցւոյ, ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ եւ ի պարծանս սրբոյ կաթողիկէ եկեղեցւոյն Հոռմէականի:

էջ 734. Յիշատակարան զբոյս այսմիկ: (Թարգմանչիւն). Կից Գրիգոր (Մարմոյեցւոյ) Յիշատակագրութիւնը, (ուր զրութեան թուականը 1315 սխալ է, պէտք է ըլլայ 1415?):

Ապա 735—36. Բան առ ընթերցողսն. յայտարարութիւն օրինակողի զբոյս:

էջ 737—751. Բանկ խնդրոց զբոյս:

էջ 752—54. Պատուագիրք որք դտանին ի սա: (Տես Քէլիլեան II. Վ., Յուցակ Հայ Ձեռ. Ձմառի, Թ. 406, էջ 719—721):

ՅԻՇԱՏԱՅԻՆԳՐՈՒԹԻՆՔ.

1. էջ 734-5. Գերմանօր եւ գեր-յարդելի Հայր մեր քստ Հոգւոյ Ֆրա Յովսէփ կոչեցեալ, մականաւոր Շահապօնեցի, սկսեալ զաստուածային խորհրդաւոր զծառութեան մատենան եւ ոչ առեալ

զաւարտ վասն վրդովման ժամանակին, եւ խստութենէ այլազգեաց. եւ մնացեալ թերատ րազում ամ: Եւ յետոյ շնորհեաց մեղ ի խնդրոյ մեր, լիւով զթերին: Եւ զայս որոյ եւ նուազս ի Քրիստոս եւ յետին որդիս Սիօնի, ապիկար Ֆրա Գրիգոր սպասաւոր րանի, շնորհօք եւ զթուրթեամբ, Տեառն եւ Փրկչին Յիսուսի Քրիստոսի, սկսեալ եւ կատարեալ յանկեցաւ: Եւ ստացայ զյալ րազում փափաղմամբ, ախոյան Ներշակչական դաւանողաց(“) եւ ընդհանրական կամացն Աստուծոյ. որ ի սմա Հաւաքեալ կան պէսպէս եւ աղղի աղղի ձիւս պարզեաց...

Արդ մակարեալ եղև. աստուածային մատենան յամի ՌԵԺԵ, յուլիս ամսոյ 23 օրն, եւ ի թուականութեանն Հայոց 764 (= 1315?): ... Արդ եղև զրումն սորա ի վայելումն եւ ի յօղուտ կարգին, որ եւ ի ծոց ամին եղբարցս, Ֆրայ Լօրենցիոսի, Ֆրա Մարտիրոսի, Ֆրա Կոստանդի, Ֆրա Յօրի, եւ այլ նորարարող մանկանցս որք կան: Եւ եթէ արժան առնիլիք զիս յիշել եւ զուսուցիչն իմ Հոգեւոր Հայրն զսրբակրօն քահանայ զՖրա Պետրոսն, եւ զմարմնաւոր ծնողսն իմ զտառապեալ Հայրն իմ զԽոջողեղ եւ զմայրն իմ զԹանիկն(“) . եւ Լորսոյրն իմ Աղբկի, որ կայ այժմ ... Ամէն:

2. էջ 735. Բան առ ընթերցողսն. յայտարարութիւն օրինակողի զբոյս... Արդ եւ ամենաւնաստ ծառայ Տն. Երտուան եւ յետին սպասաւոր նորոյս Սիօնի կաթողիկէի մօրն իմոյ Հոռմէականի անյաղթելի Պետրոսեան զահին, Եւհաննէս Աղարիլայի կուսակրօն արեւոյս եւ աշակերտ ձեռնասուն տեառն Սարգիս Շնորհաւոյ եւ աստուածաբան

վարդապետին Կոստանդնուպոլսեցւոյ եւ արհիեպիսկոպոսին Կեսարիոյ. մինչ էի ի Հոռոմ յամի Տեառն 1747 յուլիս ամսոյ 7. կարպեցեալ ի սրբոյ ժողովոյն ի վերայ Փրօփաքանդայի զպրատան եղեալ տղայոցն Հայոց, առ ի յուսուցանել եւ վարժել զընթերցմունս հայկականի լեզուի: Զինչ որոյ մինչ յաւուր միում լըջա(յս)յէի հանգերձ մանկամբ եղելոցն անդ ի զբատունն Փրօփաքանդայի, տեսի զգիրքս զայս Եօթն խորհրդոց համալցման Ս. Թումայի Աքուինացոյն, թարգմանել ցեալ ի վաղընդոց ժամանակաց ի դաւառն Նախշուանայ ի Քոնայ վանքն, . . . շնորհեալ յամի Տեառն 1705 ի Ստեփանոս վարդապետէ Հեհնացոյն տուրք յաւիտեական եւ յիշատակ զբատունն յայնմիկ զպրատան: Արդ մինչ րացեալ ընթերցալ զգիրքս զայս՝ իսկոյն ի սիրտ եւ ի յոյի յարեալ՝ կամեցայ աշխատասիրել եւ օրինակել. . . Ուստի աղերսելով առ երջանիկ հայրն իմ սրբազան Վրթանէս արհիեպիսկոպոսն Կեսարիոյ. . . Վան սորոյ խնամարեցալ եւ հոգ առնին տարեալ խնդիր արար ի մօնսիւնիս Լերքար Նիզովայէն, որ էր ժամանակին յայնմիկ սէքրէթար սրբոյ ժո-

ղովոյն: Իսկ նա ծանուցեալ առ սրբազան Քահանայապետն Բէնեդիքոս Դփն որ եւ իւր ամենապառ չայրական խնամօքն տնօրինեալ ետ հրաման. եւ վերստին անդր դարձուցանելոյ: Ուստի այնուհետեւ սկսայ. . . օրինակել, եւ աւարտեցի զսա ի մէջ վեցից ամսոց, որ էր սկսումն յամի Տեառն 1746, մարտ 20: . . .

3. Թղ. 151. Արդ օրինակեցաւ սա ի գաղափարէն տեսուն Յովհաննիսի Բիւզանդացւոյ արժանաւոր քահանայի մականուամբ Դուրսունեան կոչեցելոյ, ձեռամբ Իրիզորի, որ Բաղինալի անպիտան քահանայի Ծամջխացւոյ ի քաղաքն վեհանիստ ի մեծն Հոովմ, ընդ հովանեաւ սրբոյ Մարիամու Եփրատացոյն բնակարանին աղյացն Հայոց, որ առ եզրն զետոյն Տիբերայ, ի փառս մանկացելոյն Յիսուսի եւ ի պատիւ Մարիամու կուսին եւ սրբոյն Թովմայի Աքուինացոյն եւ յօղուտ մերազնեայ ընթերցողացն սկսեալ ի թուին 1775 Փետր. 15, յամի յորեւեան աւարտեցաւ Օղոստոս 2 նոյնոյ ամի: Արդ աղաչեմ զընթերցողս արժանի առնել զիս յիշման ի մաքրափայլ աղօթս ձեռնեւ զայնոսիկ, որոյ ձեռնուուրովեամբն զրեցի զայս:

512

ՆԵՐՍԵՍԻ ԿԼԱՅԵՑԻՈՅ ԳԻՐ ՀԱՒԱՏՈՅ ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԵԱՆ

Հին Թի. ձԲ — ԺԷ—ԺԸ Դար

ԹՈՒՂԹՔ՝ 20: — ՄԵՆՈՒԹԻՆՆ՝ 17 X 11: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին 10 X 10: — ՏՈՂՔ՝ 10: — ՆԻԻԲ՝ բուրբ, բարակ, զօրաւոր: — ԿԱԶՄ՝ քարակազմ: — ՀԱՆԱԳԱՆՔ՝ լաւ, կազմը վճատած: — ԴԱՏԱՐԿ՝ քչ. 20: — ԳԻՐ՝ մտորգիր, մամբ: — ԽՈՐԱՎՐՔ՝ սեւագիր: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ժԷ—ԺԸ Դար: — ՏԵՂԻ՝ ամծամբ: — ԳՐԻՉ՝ Մարտիրոս: — ՅԻՇԱՍԱԿԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ տեւս վարդ:

Մատենա է Թղ. 1ա. «Ներսիսի Կլայեցւոյ Գիր հաւատոյ խոստովանութեան Հայաս-

տամեայց եկեղեցւոյ. . . Բանիք զիւղնաքեայ իմ խօսելով ի լեկիւս»:

Անձանթիկ մը համեմատուած ուրիշ ձեռագրի մը հետ եւ ի լուսանկար լրացուած:

Թղ. 25ր. Ուղերձ մ'առ Ներսէս Շնորհալի. «Առ սուրբն Ներսէս Շնորհալին Հայոց. ի շնորհաց հոգւոցն լցեալ մօտք արփոյ նման փայլեալ: Տուեք ի Մարտիրոսէ՝ հաւանորէն ձեռագրիս գրչէն»:

ԹԻՇԱՏԱՆԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

1. Բղ. 1ա. Սկիզբը (նոյն դրէկն).
«Զտառապեալ որդի զԳրիգորիս կաթու-
ղիկոս յիշեցէք ի Քրիստոս»:

2. Բղ. 25ա. ի կատարածին. Զվե-
րոյ յիշեալ հայրապետն յայոց աղաչեմ

յիշել ի Տէր, ընդ նմին եւ զիս զհարա-
գատ նորին զնկրսէս եպիսկոպոս, որ շա-
րադրեցի զբան զաւանութեանն հաւատոյ
Հայաստանեաց եկեղեցւոյ ի թվականու-
թեանս հայկազնեան տումարի ՈՒՐ. եւ
որ յիշէ, յիշեալ լիցի ի Քրիստոս»:

513

ՔԱՐՈՉԳԻՐԲ

Հին Թիւ ճԳ — ԺԷ Դար

ԹՈՒՂԹՔ՝ 171: — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆՆԷ՝ 173 X 12: —
ԳՐՈՒԹԻՒՆՆԷ՝ միասին 12 X 7: — ՏՈՂՔ՝ 23: —
ՆԻՒԹ՝ քաղք, ողորկ, տկար: — ԿԱԶՈՒ՝ կաշեպատ
եւ դրոշմագործութիւն: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ խոնարհութեան
վնասում: — ԳԻՐ՝ բոլորգիր, խառնիկ: — ԿԻՍՍ-
ԵՈՐԴԱՆՔ՝ Թղ. 4ա, 48ա, 164ա, միջակ: — ՆԿԱՐ՝
Թղ. 3բ (Յովն. եւ Պրոքորիոս) խեղճ եւ վնասում:
— ԶԱՐԴԱԳԻՐՔ՝ պարզ: — ԼՈՒՍԱՆԵԱԶԱՐԴՔ՝ օռ-
վորակամ: — ԽՈՐԴԱՆՔ՝ կարմիր: — ԺԱՄԱՆԿ՝
ԺԷ Դար: — ՏԵՂԻ՝ ածածօր: — ԳՐԻՉ՝ Գրիգոր: —
ԿՆԻՔ՝ Թղ. 4ա, 170բ, 171ա: — ՅԻՇԱՆԿԱՆԳՐՈՒ-
ԹԻՒՆՔ՝ Թղ. 38ա, 166բ:

Մատենան է Բարոզգիրք, ուր ամփո-
փում են.

Բղ. 1ա. (Նոստր). «Նորին երգ (իմա՝
նախերգանք) քարոզի»:

Բղ. 2ա. (Նոստր). «Ցանկն է զորոս»:
(Ա—ԻԸ):

Բղ. 4ա. «Ս. Յովհաննէս Երզն. զոր մա-
կանուն Կորնելիոսի յորջորջի, Մեկնութիւն
Աւետարանի Մարկոսի ի Ե. Կիրակէին ա-
ղուհացիցն վասն մահու եւ կատարածի աշ-
խարհի. ի բանն որ ասէ. Արթուն կացէք,
զի ոչ գիտէք յորում ժամու գող զայցէ...
Նախախնամութիւնն Աստուծոյ եւ բարեա-
րութիւնն յամենայն ժամ յայտնի»:

Բղ. 12ա. Դարձեալ Թ. Բան Մխիթա-
րութեանն վասն մահու Երիտասարդաց.
Վասն էր տարածած մեռանին մանկունք եւ
Երիտասարդք: — Պատախանեալ ասն վար-
դապետք, եթէ քնական մահ է, յորժամ ա-
յեւորի մարդն:

Բղ. 14ա. «Դարձեալ վասն Մխիթարոս-

թեան. առաջին: — Ասն իմաստունքն թէ
վասն Դ. պատճառի պարտ է սղալ...»

Բղ. 15ա. «Քարոզ վասն անկման Աղա-
մայ: — Պարտ է զիտեղ զի Աստուած եւ
հրեշտակք...»

Բղ. 26բ. «Դարձեալ վասն Ողորմու-
թեան: Տուք բաժին եօթանց այլ եւ ութից,
ասէ Առակն: — Ասն վարդապետք...»:

Բղ. 32ա. «Նորին քարոզ վասն մանկանց
եւ Երիտասարդաց ի բանն Ժողովողին. Յի-
շեալ զարարիչն քո... ի մէջ ամենայն կեն-
դանեաց մարդս միայն է բանաւոր»:

Բղ. 38բ. Քարոզ վասն վոխման Աս-
տուածածնին. ի բանն. Բաղում դստերք...
Ջնախատեսութիւն աստուածապսակ արքա-
յին Ողորմոսի...»:

ՅԻՇԵՆԶ ԴԵՌ՝

Բղ. 74բ. Քարոզ չորրորդ կիրակէի ի
բանն. Մի Երկնչիւր հօտ փոքրիկ: ի տէրու-
նական հրամանացս այս երեք ինչ հարցանե-
լի եւ քննելի է:

Բղ. 82բ. Քարոզ մեծատան եւ Ղազա-
րու. ի բանն. Այլ մի էր մեծատունն... Զա-
մենայն առականոր բանն որ խոսի աւետա-
րանն ճշմարտութեամբ եղեալ:

Բղ. 90բ. Քարոզ սրբոց Քառասնից ի
բանն Սողոմոն, Անցաք մեք ընդ հուր եւ
ընդ ջուր: Լուսապսակ եւ արփաղարդ, մե-
ծապայծառ եւ ջահաւորեալ:

Բղ. 95ա. Քարոզ Ս. Գրիգորի Լուսա-
ւորչին: ի բանն. Եկին զիս ի դրի. Նախա-
տես գիտութիւնն Աստուծոյ ընտրեաց զաւուն:

Թղ. 117ր. Նորին քարոզ Մեծի Հինդչաթին ի րանն. Ի գիշերին յորում մատնէր... Ի վերայ այսմ րանի վեց իրս տեսանելի է վերջին քարոզ.

Թղ. 158ա. Նորին վասն ապաշխարութեան ի րանն. Ապաշխարեցէք զի մերձեալ է արքայութիւնն: — Տէրն մեր զապաշխարութիւնն րանիս եւ արդեամբ կամեցաւ ցուցանել...

Թղ. 164ա. Նախերգանք քարոզից. սկըսեալ 167բ—170ր. նորոյ յայլմէ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՂՐՈՒԹԻՒՆՔ.

1. Թղ. 38ա. «ԶԱպիրատ Գրիգորս աղայեմք յիշել ի տէր:

2. Թղ. 166բ. Մանասանդ ստացողի սուրբ զրոցս եւ զծողիս Գրիգոր Ապիրատի եւս առաւել զարմից յարեթեայն...

3. Թղ. 4ա. Կնիք* Քրիստոսի ծառայ Աստուածատուր 1771: Նոյնը նաեւ Թղ. 170բ. իսկ՝ Թղ. 171ա. «Քրիստոսի ծառայ Գրիգոր 1820»:

514

ԹՈՎՄԱՅԻ ԱԳՈՒԻՆԱՑԻՈՅ ԳԻՐՔ ԽՈՐՀՐԴՈՑ

Հին Թիւ ձեւ — 1325*

ԹՈՒՎԹՔ՝ 272: — ՄԻՆՈՒԹԻՒՆ՝ 16 × 12: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ 12.5 × 8.5: — ՏՈՎՔ՝ 21: — ՆԻԻԹ՝ քուզր, ռոզրկ, դեղմաղպմ: — ԿԱԶՄ՝ տախտակ կաշեպատ, ծոխ եւ ծաշակաւոր զորշմագարդուած, քիչ մը վնասուած: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ բնդեամուրք լաւ, զործածութեմէ մաշած, անցած, ման քիչ մը ցեցակեր: — ԳԻՐ՝ քայրցիկ, յստակ: — ԶԱՐԳԱՎԻՐՔ՝ պարզ, զուռուր: — ԽՈՐՀՐԴՈՑ՝ կարմրագիր: — ԽՈՐՀՐԴ՝ քզ. 218ա, սովորական, զուռնած: — ԿԻՈՒՆԻՐԱՆՔ՝ քղ. 28բ 66բ. 135ա—տեղ ձգուած, քայց չէ զծուած, 254ա. պարզ, զուռուր: — ԼՈՒՆԱՆՑԻՈՒՆ՝ 218բ 66բ. 135ա—տեղ ձգուած, քայց չէ զծուած, 254ա. պարզ, զուռուր: — ԼՈՒՆԱՆՑԻՈՒՆ՝ 218բ 66բ. 135ա—տեղ ձգուած, քայց չէ զծուած, 254ա. պարզ, զուռուր: — ԳՐԻՇ եւ ՏԵՂԻ՝ ամծածօք: — ԳԻՇԱՏԱԿԱՂՐՈՒԹՆՔ՝ քզ. 271ա—272ա:

Մատենան է Թովմայի Ազուխիմուղոյ Գիրք Խորհրդոց Մկրտութեան, Կնքոյ եւ Ս. Պատարագի) եւ այլ գրութիւնք:

Թղ. 1ա—28ա. Սկիզբէն պակաս, այժմ կը սկսի. «Հարցումն, Դարձեալ թէ ոմն ազատ մարդ ունիցի կին ծառայ եւ ծնանիցի նմայ որդիս, պարտ է քննել թէ ընդ հաւրն ազատ է թէ ընդ մօրն ծառայ» (ամուսնութեան հարցեր՝ արդեւքներ):

Թղ. 28ա—66բ. Խնդրի թէ ի զրախտն մարդոյն պէտք էին խորհուրդն թէ ոչ: Պատասխանի. Երեւի թէ պէտք ունէր, զի պատկն խորհուրդ էր եւ եղաւ ի զրախտն, ապա ուրեմն խորհուրդքն պիտոյ էին ի զրախտն (Թլխատութիւն եւ այլ հարցք):

Թղ. 66բ—73բ. «Խնդրի թէ մկրտութիւնն Յովաննու խորհուրդ էր: Պատասխանեմ եւ ասեմ, թէ մկրտութիւնն Յովաննու կերպիւ ինչ խորհուրդ էր»:

Թղ. 73բ—83բ. «Խնդրի թէ նոր արիւնի նացս պարտ էր ունել խորհուրդ ինչ: Պիտ. Ասեմ, այոյ, որոյ պատճառ որպէս ասէ Օղոստինոս»:

Թղ. 83բ—86բ. «Խնդրի թէ մկրտութիւնն պարտ էր զի ի ջուր լինիցի: Պիտ. Ասեմ թէ պարտ էր որ ջուր լինի»:

Թղ. 86ա—135ա. Խնդրի թէ զինչ է կնիքն: Պիտ. Ասեմ թէ սուրբն Դիոնիսիոս է սկիզբն» (ապա պաշտօնեայի եւ այլ հարցեր):

Թղ. 135ա—217բ. Խնդրի թէ պատարագն սեղանոյն խորհուրդ է: Պիտ. Ասեմ թէ խորհուրդ է զի ամենայն գործ ի պաշտօնէից եկեղեցւոյ տուեալ է»:

Թղ. 218ա—254ա. «Խնդրի թէ զինչ է բնութիւն եւ բանի՝ եղանակաւ ասի: Պիտ. Ասեմ թէ անունն այս բնութիւն զրազումն նշանակէ»:

Թղ. 254ա—270բ. «Խնդրի թէ զինչ է անձն: Պիտ. Ասեմ թէ անձն հասարակաց առեալ ոչ կարէ սահմանել յատուկ սահմանաւ»:

ԹԻՇԱՏԱԿԱԿՐՈՒԹԻՒՆՔ.

ԹՂ. 271ա—272ա. Զատուածային եւ գերկնսուր իմացուածդ ամենաուրբ Հոգւոյն զոր ընդ աղաւտ ցանկացան տեւանել չրեչտակդ զոր շնորհաց Աստուած եկեղեցոյն Հոռմայ, շինեալ ի վերայ վիմին Պետրոսի զխորհուրդս սուրբ Եկեղեցւոյ զմկրտութիւն ասեմ, կնքոյ եւ սուրբ պատարագին տնտութիւն, զոր յօրինեալ տրամարանական արուեստիւ եւ ապացուցական մակացութեամբ, համառուութեամբ եւ հզաւր զաւրութեամբ իմաստուն ումեն վարդապետի Ֆրա Թումա կոչեցեալ ի կարգէ Բլազուրացո առաքինութեամբ կատարեալ եւ ի ծայրս իմաստասիրութեան եկեալ, դատին բարբառով, որում տեւեցաւ (յ) Հոգով նուաստողիս եւ յոյժ կարաւտ բանի Յովաննես Եզնկացի եւ սյոժ կոչիմ Մործորեցի: Եւ մեծաւ թախանձանաւ թարգմանեցի զառ ի հայ բարբառ հրամանաւ պապին Հոռմա: Եւ ձեռնտուութեամբ արհեստակցութի տէր Զաքարիայի սուրբ Առաքելոյն Թաղէոսի վերադիտողի եւ միջնորդութեամբ տէր Բարդուղիմէոսի հեղանոցի Ֆռանկի^ն ցեղական եղած լեպիսկոպոսի եւ յոյժ դիտնականի եւ ասանդեցի զսա եկեղեցեաց Հայաստանի ընծա անդին, դանձ պատուական աշխատեալ իմովս տկարութեամբ եւ յղկեալ ըստ կարի գրառս եւ զբանս Արդ որք աւղտիք ի սմանէ, եթէ գտանէք ի սմա ախորժ կերակուր եւ համ իմաստից յառողջութիւն մտաց ձերոց եւ պարարուն հոգոց իմաստից եւ նիւթ գիտութեան խորհրդոյ սուրբ եկեղեցւոյ,

Տեառն իմոյ եւ Աստուծոյ Յիսուսի Քրիստոսի եղիցի զհոռութիւն եւ շնորհք եւ փառք եւ պատիւ եւ պարծանք կաթուղիկէ եկեղեցւոյն Հոռմա: Եւ թէ ոչ զտցի ի սմա ըստ կատարեալ իմաստից ձերոց կատարեալ եւ առողջարար կերակուր, մերում տկարութեան լիցի պակասութիւն, զի ոչ կարացաք յանդընդական ծովէն քարէլ կաթիլս ջրոյ, զործիական իմացմամբ մերով, յարումս պատքեալ անձանց եւ փարթամութիւն կատարեալ զխոնոց, միայն աղաչեմ ի բասարնաց զմեզ ազատել, զի ցանկութիւն ողջախոհ եւ մոլի սանց^ն թեւոց թռչել տա եւ առանց զօրութեան նահատակել, Վասն որոյ աղաչեմ դատուածսէր պատահողսդ յիշատակել ի Տէր բարեկամաւք զյառաջասացեալ աւժանդական այսմ իրողութեան եւ ընդ նոսին զմեր նուաստութիւնս կրկին ծնողաւք մերաւք եւ երախտաւորք, զի եւ ձեզ լիցի մասն յիշատակի ընդ յիշատակեալ յաւիտեական արդարոցն: Եւ որք աւրինակէք զսա զընդլիք զսոյս սակաւ զիր յիշատակի աշխատելոցն ի սմա, զի եւ դուք զընսլիք ի զիրն կենդանի, ի զպրութիւն վերին կենացն շնորհաւքն Քրիստոսի որ է աւրհեալ յաւիտեանս ամէն:

Գրեցաւ զիրս այս խորհրդոյ ի թուականութեան մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի ՌԳՃԻՆ յամսեան ի Հոկտեմբեր Ը. երկու ամաւ յառաջ թարգմանեալ եւ ի թիւ Հայոց 22, թարգմանեալ եւ գրեալ ի դուռն Մործորու ընդ Հովանեաւ սուրբ Աստուածածնիս, որոյ ողորմութեամբ եւ շնորհաւք եղեւ կատարունս սորին:

Թղ. 30ր—32ա. «Երանելոյն Յովհաննոս Ոսկեբերանի ասացեալ ի վերացումն Տեառն մերոյ Յիսուսի: — Պայծառ է ինձ այսօր եկեղեցոյ տեսարան...» Վերջ՝ «Եւ զփրկական զայս կատարեալ տալես...»

Թղ. 32բ—37բ. «Սրբո Մ(ե)րի եպիսկոպոսի ասացեալ ի սուրբ վերացումն Տեառն: — Ի դէպ ժամանակ է մեզ այսաւր գոչել բոլորիցս...» Վերջ՝ «Ըստ յառաջագրութեան յախտեանցն զոր արար. որում փառք...»

Թղ. 37բ—88բ. (Թղթերու Խոնաւաջութիւն կայ 37բ—89—93 Անանիայի ճառէն շատ քղբեր մտած եմ Գրիգորի ճառին մէջ, ինչպէս նաեւ մասեր նախորդ ճառերէն: Լաւ դասաւորելու կարիք կայ): Սրբոյն Գրիգորի Սիմանչիլագործի Նեոյկեսարոս եպիսկոպոսի ի Համարածումն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ: Լոյս իսկական Աստուած եւ ծագումն անպարագրելի. — Վերջ՝ Ըստ կանխագիտութեան Հայրական մտաց ի զիրս կենաց յառաջ քան զյիշելն յաշարհին որպէս եւ դարձեալ առէ, թէ զոր պատրաստեաց Աստուած ի փառս սրբոց իւրոց...»:

Թղ. 89ա. (Տե՛ս նախորդ հատուածի ծանօթագրութիւնը). Երանելու Խաւր (Անանիայի Հոգե՞ վարժ փիլիսոփայի Ներողեան ասացեալ ի ռուբր կաթուղիէ որ ի Նոր քաղաքի որ այժմ կոչի Վաղարշապատ քաղաք ի տեղւոյն յորում ցուցաւ Հրաշական տեսիլ մեծի Նահատակին սրբոյն Գրիգորի Հայոց Լուսաւորչի: — Նոր արհնութիւն Նուաղեալ երգեցէք Տեառն Աստուծոյ մերոյ Նոր ժողովուրդ տիեզերական եկեղեցւոյ...» (Թերի):

Թղ. 97ա. Սրբոյն Յով(հ)աննոս Ոսկեբերանի կոստանդինուպոլսի... ի զատկն եւ ի յարութիւն Քրիստոսի... Այսաւր է զ(որ

սրար) Տէր աղաղակէ (մարդար)էն բարձրաժայն բար(բառով): Վերջ՝ «Եւ զաշարհի վերակացութիւն ընկալան քարոյքն Քրիստոսի եւ զտիեզերս աղատեցին յունայնութեանցն ծառայութենէ որում եւ զմեզ արժանի արասցէ այսօր առաւոյսարդեւ բարեբարութիւնն Աստուծոյ, Հաւր առաքչի Որդւոյ եւ Փրկչին մերոյ արարչաւցին իւրոյ եւ առաքելոյն առ մեզ Հոգւոյն սրբոյ. անբաժանելի յերրորդութեանն յաստուածային էութեանն. որում փառք...»:

ՅԻՇԱՏԱԿԱԿՈՐՈՒԹԻՒՆՔ.

1. Թղ. 116ա. «Թարութեամբ բոլ Տէր Նորդեաւ գհողի ստացողի պատուական զանձիս՝ Աստուածատրոյ եւ ծնողաց իւր եւ եղբարց. ընդ Նո(ս)ին եւ զնուստ գրչի Մուքիա...»:

Թղ. 2. 88բ—89ա. Քրիստոս Թաղաւոր յորժամ զայցես փառաւք Հայրենի յանունէն (յիշ)եալ զստացող գրոցս զԱստուածատուր:

3. Թղ. 116բ. (Այլ գրչէ). «ԹՎ. 24Ը. էր տանուէր կար(իճն) ... էր որ Սէթն տղայ եղաւ. Աստուածայծնին Բարէկենդան: Բայսմ ամի անաւրէնն Ուռուռմչի յարեւ ի վերս Զաւսան Բաւայթուրին բազում զարաւք եւ զբազում տեղիս աւար էաւ. այլ ի վերին աւանականութենէն ընդեցել եւ մատնել եղեւ ի ձեռն Զաւսանին, զոր աղղի աղղի տանջանաք սառտակեցաւ: Ի թՎ. 25Ա. Ասսան խաթունն տղայ եղաւ. տանուտէր այծեղջիւրն»:

4. (Ա. կողին ներսը պիտակի վերայ). «Գնեալ ի ՀՎԵ. ի Զ(ուղայ)»:

517

ԳՐԻԳՈՐ ԱՍՏՈՒԱԾԱՐԱՆԻ ՃԱՌՔ

Հին Թիւ ձԸ — ՇԿԶ = 1117

ԹՈՒԼԹՔ՝ 130: — ՄԵԾՈՒԹԻՎՆ՝ 167 × 114: — ԳՐՈՒԹԻՆ՝ միասին 12 × 8-5: — ՏՈՂՔ՝ 10: — ՆԻԹ՝ քուզք. լաւ: — ԿԱԶՄ՝ կաշնպատ տախտակ: — ՊԱԶՊԱՆԱԿ՝ 3 + 3 քուզք: — ՀԱՆԳԱՆՄԱՆՔ՝ խոնարհութեան վնասում: Դաստորոտ բնութիւն: Բարոյ Ա. մասին խառնակ: — ԳԻՐ՝ անցման քոյորգիր: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՇԿԶ (= 1117): — ՏԵՎԻ՝ Սամշուղէ: — ԳՐԻԶ՝ անձամօր: — ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՆ՝ Թղ. 130:

Մատենան է Գրիգորի Աստուածաբանի մասի.

Թղ. 1ա. [Ա.] Ոսք ի Մենուկն Քրիստոսի: Քրիստոս ծնեալ լինի, փառաւորեցէք...»:

Այժմ սկիզբը ինկած. թղթերը խառնակ դասաւորուած է կը սկսի թղ. 1ա. «Բերմամբ^(*) չափեալ, նոյնպէս մշտնջենաւորացն յաւիտեան...» կ'աւարտի Թղ. 12ա. զոր եւ այժմ Հաստատուն ի մեկ մաղթմէք, որքան Հասանելի է կա... ելոցս մարմնով ի Քրիստոս Յիսուս...»:

Թղ. 12ա. [Բ.] Նորին Ի Մկրտութիւնն Տեառն (եւ ի Յայտնութիւնն (քերտած անընթեռնի): Դարձեալ իմ Յիսուս...»:

Թղ. 30ր. [Գ.] Նորին Ի Մկրտութիւնն Տեառն: — Երկի զպայծառ...»:

Թղ. 78ա. [Դ.] Գրիգորի Նազազացւոյ Աստուածաբանի ի Պասեֆն եւ ի յամելն: Յառութեան աւր եւ սկիզբն աշողակ...»:

Թղ. 81ր. [Ե.] Նորին ի սուրբ Պատար: ի պահու իմում...»:

Թղ. 100ր. [Զ.] Նորին Խաւսք ի Նոր Կիրակէն, ի Կեսարիա Կապոպոլիեցւոց ի կատարման վկային Մամա. քանդի Նորում Կիրակէին կատարի միշտ ի Կեսարացւոց քաղաքին: Նաւակատիք. պատուեսցին Հին աւրեանքն...»:

Թղ. 109ր. [Է.] Գրիգորի Աստուածաբանի ի Պենտակոստեն եւ ի Հոգին սուրբ: Յաղապս տաւնիս զսուգաքեայ իմաստասիրեսցուք...»:

Թղ. 123ր. [Ը.—ԺԱ ճառք չկան] Նորին Աստուածաբանի ի Մակարայեցիս վկայան: Զինչ եւ Մակարայեցիքս... Վերջ՝ 136ա:

ԾԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՆՔ.

1. Թղ. 136ր. ի ՇԿԶ թուականիս զրեցաւ վատթարաւ արինակս^(*) վասն կարեաց իմոց որ վտարեալ էի յաշխարհս Վարդ մերձ ի յամատ^(*)ւրն կոչեցեալ Սամշուղէ: Փառք եռեակ միակին մըտնջենաւորի եւ անստացականի եւ միւս^(*) քարաւոյ երեքարեանոյ. յաւատարմաց եւ առաջնոյ բնութեանն այժմ եւ զամենայն յաւիտեանս:

Այլ եթէ խիստ զիտեաւոր չեա, եւ պերանս մի զնեւ զի աստուածաբան է. վկա են ինձ սուրբ որ ժամանակս չեր զրոց թողութիւն շնորհեցեցէք եւ Աստուած Հաւարակաց ողորմեսցի:

2. [Ա. կողմն ներսի պիտակին վերայ]. Գնեալ ի Հ.Վ.Ե. ի Զ(ուշայ):

518

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

Հիւ Թիւ ԺԺ — ԹԺԸ = 1679

ԹՈՒՂԹԹ՝ 94: — ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 10 X 10: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ մասիւն, 10.5 X 6.5: — ՏՈՂԹ՝ 21: — ՆԻՒԹ՝ բուգր, ոգորկ, զորաւոր: — ՎԱԶՄ՝ կաշեպատ, զորաւոր: — ՀԱՆԳԱՄԱՆԹ՝ լուս: — ԴԱՏԱՐՎԹ՝ մը—10թ. 94թ: — ԳԻՐ՝ ձոտրգիր: — ԿԻՈՒՆԵՈՐԱՆ՝ 11ա, սովորական: — ԼՈՒՍԱՆՑԱԶԱՐԳԹ՝ պարզ: — ԽՈՐԱԳԻԹ՝ կարմիր: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԹԺԸ (= 1679): — ՏՆՂԻ՝ ամծամօր: — ԳՐԻԶ՝ եասաղէկ: — ԲԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ Բգ. 52թ:

Մատենան է՝ ձեռնգրւածու, ուր կը գրուենուն:

1. Թղ. 1ա. (Այլ՝ նորագոյն գրչէ՛ն Պատմութիւն Մատենան եւ Հարցմունք Աղջկան)։ Այր մի էր մեծատուն...

2. Թղ. 11ա. (Բուն գրչէ՛ն)։ Հարցմունք եւ պատասխանիք Երանելի կրօնաւորին Մակարայ եւ աստուածասէր ամիրային Տիգրան Բագրատին: — Ի թվականիս Հայոց երկերիւր եւ յիսուն: Ի յաւուրս յայնուսիկ թաղաւորեաց ի Տիգրան այր մի բարերարոյ որոյ անունն Արդիս ճանաչիւր...

3. Թղ. 53ա. (Այլ գրչէ՛ն)։ Անտիա Շիրակացոյ Համարողի թիւք որ զշափութեան տանց Հիւ Կտակարանացն: Գիրք Մովսէսի օրէնադիր մարգարէին...

4. Թղ. 53բ. Նորին թիւք որ շափութեան տանց Նոր Կտակարանացն: Աւետարանացն Մատթէոսի ՈՈ...

5. Թղ. 54ա. Վասն որպիսութեան բնութեցումոց զիտելի է այս եւ զլուսիք վերծանութեան: Նախերկան, Պարզ, Շարապրեալ, Ժամանակեան...

6. Թղ. 57ա. Դարձեալ յաղագս կերպի բնութեցումոցն թէ որպէս պարտ է բնութեուն: Զատաբերոցն ողբաձայն... (6 տող):

7. Թղ. 57ա. [Եղապս ժիւ. Ականց]։ Սարտիւնն չիկաղոյն է եւ արիւնատեալ: Գրտանի ի Բարեկուն... — Վերջ՝ Թղ. 57բ. եւ այս է ալն Յովսէփա:

8. Թղ. 58բ. Վասն անուանց եւ որպիսութեանց պատուականաց Ականց: Կայծ որ է եւ պիտի ըրարիքն այն է որ թէ մարդ ի բնութեան անուէ՛ր զծարան կտրէ... — Վերջ՝ Մղնադիւֆոյա... եւ արծաթ քաւօղ է:

9. Թղ. 66բ—77բ. Այս է գիրք ջօհարացն որք կան ի վերայ աշխարհի, թէ որ տեղաց հաւ կու լինի: Նախ եւ յառաջ Այմաստն: Այմաստն ժիւ ազգք են. Բ. տեղաց ելանեն: — Վերջ՝ Եկաւ. ի մէջ իսթայոյ եւ Զինա զեւտ մի կայ իւր քարերն եւ չէ... Կայծակի աղէկ է:

Թղ. 78ա—82ա. Խօսք անեկոյ եւ ի միտ պահելոյ: Դ. է որ զսիրտն բանայ, ուսանել իմաստութիւն, հարկիք աւագաց...

Թղ. 82ա. Հանելուկ է այս: Կան ի կաւէն թունիք լինի. ատանց հոյ ըաղարջ եփի. հաղար եփող մին ըաղարջի. ըաղարճ զեփողն ձնանի:

Թղ. 82բ. (Դեղագիր փոշտանկի):

11 Թղ. 83ա—93բ. Նախերկանք Քարոզի: Արդ ըաղից զբերան մտաց... — Թղ. 83—93 ի լուսանցս այլ եւ այլ զեղադրեր (յամէ 1712—1715): — Թղ. 94ա. Դատարկ: 94բ. Դեղագիր (լաւ չէրպէս է):

ԲԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Թղ. 52բ. Տէր Երեսու ողբման զծոյի սորա... մանաւանդ տէր Զաքարիայ քաջ ըրարունապետին եւ ծնողաց նորին, որ ետ զբն զսա ինձ մեղաւոր իսապէկի ի թվին Հայոց ՌԺԸ (= 1679):

Թղ. 16ա. Թէ չեղայ իմոյ պիտելով յապաղէի, ով երանելի, ձեռնարկել ի վերագոյն քան զկար մեր զործ... (Նախերդանք) :

Թղ. 16բ—Տէր. Սրբոյ եւ աստուածագեց (զգեաց) չոր մերոյ Յեիւննու 'Իմասկացոյ չամառտեալ բան ի ստութեանց (ստորոգութեանց) չեռորիցն զեոցայն չաճեալն ասելով... Յաղագս էութեան եւ զոյութեան եւ պատահման. պրակ Կ. էութիւն չասարակաց անուն է... (Ա—Ճ պրակք) :

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1. Թղ. Տէր. (էջ 1381. Փռաք... Արդ աւարտեցաւ զիրքս սրբոյն Յոհանայ Դամասկացոյն ի քաղաքն Եւդոկիեայ ի

Թաղն Պազարճուխ, ընդ չովանեաւ սըրբոյն Սարգսի զօրավարին... ձեռամբ մեղաւոր եւ անարման Յովհաննէս քահանայի... Դարձեալ եղբայրք ներեցէք սիրալանաց իմոց. Թէպէտ մարդ եմ եւ ոչ հրեշտակ, յայց զբոցս օրինակն Յիւտարոյ էր, վասն այն քաղում տեղիս թողեալ եմ եւ ես զրեցի թվին չայոց ձԻՉԶ (= 1707), նոյնմբերի մէկն. որ այսմ ամի քաղաքիս բերին կրակ անկաւ եւ վառեցաւ մինչսեւ Մի. օր. Աստուած զվերջն րարին արասցէ, ամէն :

2. Թղ. 15բ. (Նոր ձեռքէ). Ի վայելումն Հ. Անդունի Թիֆլիզցոյ Հարուսթիւնեան. (նոյն տեղ կնիքն Հ. Անտոնի) :

521

ԱՊՈՒ ՍԱՅԻՏԻ ՅԱԳԱԳՍ ԿԱԶՄՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐԳՈՅ

Հին Թիւ ճԺԳ — ՌՃԼԵ = 1686

ԹՈՒՂԹՔ՝ 71: — ՄԵՄՈՒԹԻՒՆ՝ 15,8 × 10,7: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միաթիւն 11 × 8: — ՏՈՂՔ՝ 19: — ՆԻԻԹ՝ քուրք, քարակ, եստատում: — ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ: — ԶԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ տեղ տեղ ցեցակներ, նաեւ կազմը: — ԳԻՐ՝ ճոտր, մանր. — ԽՈՒՄԳԻՐՔ՝ կարմիր: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՌՃԼԵ (= 1686) — ՏԵՂԻ՝ ամենօր: — ԳՐԻՉ՝ Ուղտալան քահանայ: — ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ քղ. 71ա եւ 31ա:

Մատենան է Ապու Սայիտի յաղագս կազմութեան մարդոյ:

Թղ. 1ա. Յաղագս կազմութեան մարդոյն եւ զոյացութեան ամենայն անդամոց մարմնոյն կամաքն Աստուծոյ: — Ստուգիւ ճարտարօրէն զբաժ իմաստնասիրած եւ բժշկական մարդակետաց... Ընդ որս եւ մի ոմն ի նոցանէ որ կոչի Ապու Սայիդ զոր առեալ ի զրոց բժշկապետացն յստակ եւ չամառտեալ տ մեղ... Արար Աստուած զերկինս...

Թղ. 31ա. Վասն կազմութեան մարդոյն մեծին Գրիգորի Նիսացոյն չամառտեալ

րազդատարար ի չորից զոյացեալ ասի մարդըն...

Թղ. 46բ—71ա. Դուռն որ ցուցանէ զպատճառներն Որեմոն Սապասպաթներն եւ պատճառն այն բանն է երբ իրքն որ դեռ չէ եղել նայ յառաջն պատճառն լինի... (ի լուս.) «Թ—ՅԹ» պատճառք:

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1. Թղ. 71ա. Գրեցաւ թվին ՌՃԼԵ. ձեռամբ մեղապարտ քահանայի որ կոչի տէր Ապտալան:

1800 1900 1900 1900

2. Թղ. 31ա. Ապայ եղբարք յիւնցէք առ Քրիստոս զստացողս սորայ Ամիրասլանն եւ զրչիս տէր Ապտալայն. եւ դուք յիշեալ լիջիք...

522

ԺՈՂՈՎԱԾՈՑ

Հին Թի. ճժԴ — ՌՂԳ = 1644

ԹՈՒՂԳ՝ 167: — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 15.4 × 10.7: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին 9 × 8: — ՏՈՂԳ՝ 17: — ՆԻԻԹ՝ քուզք, բարակ եւ զորաւոր: — ԿԱՋՄ՝ կաշե-
զատ, Յոն դրոշմագրագիրով, փակագիրը յկամ: —
ՀԱՆԳԱՄԱՆԳ՝ լաւ, չի՛ մը ցնցակեր: — ԴԱՏԱՐԿԳ՝
1. 163բ—167բ: — ԳԻՐ՝ Ոտորգիր, յատակ: — ԽՈՐԱ-
ԳԻՐԳ՝ կարմիր: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՌՂԳ (1644): —
ՏԵՂԻ՝ երեսագէտ: — ԳՐԻՉ՝ Ոմափրիտս նպիսկեպոս:
— ԳԻՇԱՆԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆԳ՝ 18բ, 20ա:

Մատենան է ժողովածոյ, ուր կան.

Թղ. 2ա. Այս են ամենայն տնարինա-
կանք Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի ի
սուրբ եւ աստուածաբանակ մայրաքաղաքն յե-
րուսաղէմ ի միջոյ եւ արտաքոյ... Նախ եւ
առաջին քաղաքն Նապարէթ... (տէ՛ս Յիշա-
տակարամ):

Թղ. 16բ. Տաղ աացեալ ի վերայ սուրբ
քաղաքին յերուսաղէմայ: — ՅԱՍՏՈՒԾՈՅ ՀԻ-
ՆԵԱՂ քաղաք պատուական... ՅԱԿՈՒՔ ԳԱՀԱ-
ՆԱՅԻ ԱՍԱՑԵԱԼ Է (1635):

Թղ. 20բ. (Տաղ.) Աւաղ Ուրբաթի: Եա-
հեղ յաւուր ուրբաթուն, մահուան մեծի կոյս
որ(դ)ոյն...

Թղ. 21բ. (Տաղ) Աւաղ չարաթն օր:
Յորժամ ի հոգ մահու իջանէր անմահ զօրաց
թապաւորն...

Թղ. 22բ—32բ. Սրինակ նամակագրու-
թեան: Սարկաւադի: Արմատ բարի շառաւիղ
լուսափայլ...

Թղ. 31բ. Ի թվին Հայոց 22Ը (1539) —
մին Եղեւ խանդարուն զատկի որ կոչի Մոա-
զատիկ...

Թղ. 32ա. Դարձեալ թվին ԽԶԳ (1634)
ապրիլ ԺԳ Եղաւ Մոազատիկ Հոռմի...

Թղ. 33ա—35բ. (Պարգաւտումար). Քա-
ղոց ամսոյ Հայոց Ա. եւ Եբրայեցոց ԻԳ եւ
Դեկտեմբեր Հոռմայեցոց Թ:

36ա—134ա. Աւետարանացոյց եւ տօնա-
ցոյց եւ կարդաւորութիւն եւ հրահանք տէ-
րունական տօնից (Ալեկուք. Ժամամուտը):
Նախ եւ առաջին Աստուածայայտնութեան
ժրագալուցին...

Թղ. 134բ—163ա. Նախերգանք քարոզից
եւ մաղթանք եւ օրհնութիւնք:

ՅԻՇԱՆԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆԳ

1. Թղ. 19բ.

Ողորմութեամբ Աստուծոյ կատարեցաւ,
Տնաւրինականք Փրկչին պատմեցաւ.
Նախնեաց մինչ ի վերջն գրեցաւ,
Թէ որպէս մեր Տէրն չարաւարեցաւ:
Ով որ ունի փափաք Փրկելին,
Եւ ուխթաւորք Լուսաւորչին,
Փառօք ի փառս լուսոյ կանչին,
Լուսաբուղիս սուրբ գերեզմանին,
Բոտմամբ սրտիւ հաւատասցեն,
Եւ թողութիւն մեղաց վրտցեն:
Ի սայ զանձկս առնուն տարցեն,
Իւրեանց յերկիր տարածեցեն.
Ողորմայիւ մի ժողացեցն,
Օմափրիտսըն յիշեցեցն:
Սէրն Յիսուս աւհնաբանեցին,
Ղեպիսկոպոսին մեղքն քաւեցին.
Ի թվականին Հայոց ազգին,
Հազար և ինսուն եւ երեքին.
Է ի տարիս սուրբ քաղաքին,
Գրեցի սայ զգոստոսին:

[Թերեւս սա ըլլայ զրուածքին հեղի-
նակը]:

2. Թղ. 20բ. Թվին ՌՂԷ. յունիսի
ԺԱԼ. օրն կիրակի, Եկեղեցոյ տօնին, ԻԳ
ժամին, խիստ մեծ եւ ահագին չարժ
եղաւ, որ բազում ապարանք եւ մինարաք
ըլլաւ. Աստուած զբարին տայ: Այս ամե-
նայնի հեղեւ վասն ծովացեալ մեղացս: Եւ
յարձեալ այս ցուցանքս յայտնեցաւ Մ օր
անցաւ վրան թաղաւորն փոխեցին. վա-
ղիրն եւ խաղաքներն սպանեցին. եւ այլ
բաղումք Թվ. ՌՂԷ. ԻԸ յուլիսի... (Եւ-
րուածի) առաջնորդն այն տեղն էր:

3. Թղ. 45ա. (Լուսամբի վրայ,
տարբեր գրով. լեզվ.) Ապաջահան:

523

ԺՈՂՈՎԱԾՈՅՔ

Հիւ Թիւ ձժեւ — ԲԼԵ = 1686

ԹՈՒՂԹՔ՝ 258: — ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 155 X 10: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ մասիւն, 11 X 7: — ՏՈՂՔ՝ 22: — ՆԻԻԹ՝ քաղք, քարակ եւ ամուր: — ԿԱԶՄ՝ կիսալար, ցեցակեր: — ՀԱՆԳԱՄԱՐՆՔ՝ լաւ: — ԳԻՐ՝ նստաբազիր: — ՊԱԿԱՄ՝ տեղ տեղ քաղք ինկած, 11-12, 90-97, 97-98, (12 քաղք), 190-200 (10 քաղք), 230-231, 238-239: — ԳԱՏԱՐՔ՝ 1, 115, 122-123, 140ա, 143-144բ: — ԽՈՐԱՎԱՐՔ՝ կարմիր: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԲԼԵ (— 1686): — ՏԵՂԻ՝ վանքի: — ԳՐԻԶ՝ Յովնան: — ԳԻՆԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ 140բ, 254բ:

Մատենան է թուղովածղոյ, ուր կան՝

Թղ. 2ա—բ. Ռանկ Նիթոց Սկիդրէն Թուղթ մ'իկեցած):

Թղ. 3ա. Մխիթար Բահանայի Սկեռացոյ որ պանդխտութեամբ բնակ է Սկեռացոյ: Բաղադս համապատմութեան երկոտասանից առաքելոց... Անհասանելի է անծանօթ ծոցոյ ծնունդ...

Թղ. 29բ. Վկայութիւնք յաղազս անգանդանութեան առ միմեանս ժիւ առաքելոցն... Նախ հասարակաց ասաց Քրիստոս...

Թղ. 34ա. Ընդդէմ կարծեացն Յունաց. Եղեք չորս ասնն նախաթոռս...

Թղ. 38բ. Վասն Կ. Պալստի առանձինն որ է յատուկ Յունաց: Արդ վասն Կ. Պալստի...

Թղ. 41բ. Վասն Հայոց Եկեղեցոյն, զի հաւասար է Հռոմայ եկեղեցոյ եւ Եփեսոսին... Եւ արդ եթէ ասնն Եղեք...

Թղ. 76ա. Ստեփաննոսի Որինեաց եպիսկոպոսի տիեզերալոյս վարդապետի ասացեալ ի դիմաց հերետիկոսաց: — Լուր երկինք եւ ունկնդիր երկիր...

Թղ. 77ա. Գլ. Բ. Յաղազս ընտրեան դուռն (դոյզն) ինչ բնախօսութեան: (Յաղազս) ընտրեանս զանազանութեան զարանչելին ի բնաւ Գրիգոր Նիսեան ուսուցանէ մեզ...

Թղ. 44ա. Մխիթար վարդապետի ասացեալ յաղազս միութեան ընտրեան եւ ներգործութեան եւ կրից մարդացելոյ Ռանին

Աստուծոյ... Ամենայն ումեք պարտ է ողբակից եւ ծայրակից լինել...

Թղ. 81ա. Եթէ բնութիւն անմարմին առանց ենթակայի դոյութիւն ունի թէ ոչ: — Գիտել պարտ է նախ...

Թղ. 88բ. Յորում խնդրի ի մէջ, ԼԹէ Բ. բնութիւնք զոր ասնն, անձնաւորք են եւ զիմաւորք եթէ անանձն եւ անդէմ: — Ահայ այսուհետեւ ախոյեանն չարութեան...

Թղ. 86բ. Չորրորդ ձեռնարկս. Ընդդիմաբանութիւն վասն Բ. բնութեանցն այլ եւ այլ, ԼԹէ ան ՍԵԼ ի միում զիմի լինել եւ համարան ծայրակցութեանց Նեստորի եւ այլոց հերձուածողացն: — Ել ի վերայ լերինոյ Սիոնի...

Թղ. 94ա. Ստեփաննոսի Սիւնեաց եպիսկոպոսի... Հակաճառութիւն ընդդէմ այնոցիկ որք զմի եւ զանբաժանելի բնութիւն Որդւոյն Աստուծոյ ժպրհին... յերկուս հատանել... Ա. ձեռնարկս սակաւ ինչ նախադրութիւն բանիս: — Աստուծային եւ երկնաւոր շնորհ որ ի վեր բան զարժանն...

Թղ. 95ա. Երրորդ ձեռնարկս, յորում զմի բնութիւն Բանին յատկաբար յայտնի կացուցանէ կանոն առաքելական... Ձիմաստութիւն խօսիմք...

Թղ. 100ա—199բ. [Կիրակոս վարդապետի]. Խորատք առ ուղղափառ հաւատացեալս Հայոց ազգի եւ պատասխանի առ արիւնջեալսն չարեօք... (որք) պէս պէս եւ ազգի ազգի դիմաւ քարոզեն զսուր խորհուրդ մկրտութեան: — Ատաջին այս որում ասնն թէ յորժամ մկրտեն զոք չէ պարտ հաղորդել կամ մեռնել... (Թեքի որպէս եւ ի զաղափար օրինակին):

Թղ. 140բ—143ա. Պաղտասար սարկաւազի յիշատակագրութիւնք:

Թղ. 145ա—222. Թուղթ Ընդհանրական տեառն Ներսէսի... Ներսէս ծառայ Քրիստոսի:

Թղ. 223ա. Սահմանք հաւատոյ Հայաս-

տանեայց եկեղեցւոյ գրեալ Ներսէսի կաթողիկոսի... Թէպէտ եւ աղքատութիւն մտաց... (վերջը թերի) :

Թղ. 239ա. [Թողթ Ներսիսի առ համարէն աղինս...] սկիզբն թերի. ... հաւատն եւ մաքուր վարքն, այլ եթէ պարզ մոռք եւ ոչ հերձուածողական ինչ կարծեօք... Վերջ՝ Ըստ չափոյ պտղաբերութեանն ընկալլիք ի Բրիտոսէ... :

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

1. Թղ. 140բ—143ա. Ի թվին ՌՃՂՂ եւ տիրացու Պաղտատար յունվարի ի Թօրն ամուսնացայ : Ի թվին ՌՃՂԹ յունվարի է հայրս առ Աստուած փոխեցաւ. ի նոյն թիւն ղեկտեմբերի ի է օրն տօնն սրբոյն Պետրոսի եւ Պողոսի ձեռնադրեցայ աւաղ սարկաւաղ ի Հալապցի տէր Պետոս եպիսկոպոսէն : Ի թվին ՌՄ եւ Պաղտատար սարկաւաղս եւ եղբայրս տիրացու մահտեսի Մօվսէս եւ աներս տըղան մահտեսի Եղիեայն եւ Սասընցի մահտեսի Գասպար եւ Աբրահամ զնացաք ի Մշու սուրբ կարգակտն Մկրտիչ ... եւ Վարդաւառն յայն տեղն արաք յունիսի ԺԴ օրն է. եւ ի նոյն թիւն աղլիմն Նուրիխաթուն եղեւ, յունիսի Գ. ի տօնն Ս. Թովմայի առաքելոյն : Ի թվին ՌՄԳին զնացի ի սուրբ քաղաքն Երուսաղէմ. Զ. ամիս կեցայ եւ հոգեւոր եղբայրս մահտեսի Մօվսէսն եւ զնալս սուրբ յերուսաղէմ ցամաք ճանպուզնացի. եւ զառնալս ծովու մայիսի ի Դ օրն Դ շարաթի եւ մայիսի ի Զ օրն ուրբաթու եղեւ ինձ տղայ մի եւ անունն նորա եղի Յակոբ ... որ է թիւն ՌՄԳին. եւ ի թվին ՌՄԴին յուլիսի է, օրն Վարդապետի... ձեռնադրեցայ եւ եւ եղբայրս եւ առի ղկարգ քահանութեան ի տեառն Գաբրիէլ արհեպիսկոպոսէն, որ է տեառն Միղայիչ կաթուղիկոսին եղբօրն. ամէն : Դարձեալ ծանիք իմ անունն տիրացու Պաղտատար էր. ի օծման ժամանակի անունն տէր Եղիեայ եղաւ. եւ իմ հոգեւոր եղբայրս տիրացու Ապղլապիղ էր տէր Մօվսէս եղաւ ... ի թվին Հայոց ՌՄԺԻ զեկտեմբերի ի Գ ծնաւ որդիս Յակոբճան :

2. Թղ. 254բ—55ա.

Զրաւ, աւարտ վերջ յանդ առ զկա Նօտրը զբրիս խոշորակաւ.
Ի Վեմետիկ քաղաք Փոսեղա,
Բան պիտանի եւ մըշտակա :
Թիւ չափութեան որքան նորա
Հաղար երեսուն հինգ այլ վերա
Մասամբ ածի հոլովանա,
Եւ ժամանակ յիշման մընա :
Ծայթ աբրուպ սոսկ թափառս մոլոր,
Յօտարութիւն յոյժ հեռաւոր,
Նըղեհ՝ պանդուխտ եւ չըքաւոր,
Յովանէս հոգրս մեղաւոր :
Գըրոզ գրեւ արդիւնաւոր :
Արժան որ է պատշաճաւոր :
Հարց պատասխան խորհրդաւոր,
Յեղծունմն որոց մեկ զիմաւոր :
Վարդապետաց որք էին խոր,
Աստուածաբանք եւ հոգեւոր,
Կրթեալ վարժ յոյժ ի վիրս հին նոր,
Առնեն յայս բանս զմեկ զգուշաւոր :

3. Թղ. 13բ. Նուաստ, տրուպ սոսկ Յովանէս, ծըրոզ վիպիս զմարտից հանդէս, առեալ զփորձող իսկապէս, գրեցեր յետնոցրն փաստ պէսպէս :

4. Թղ. 33բ. Տէր Առաքել (իմա՝ Տէր Մխիթար... անունը սխալ գրած կ'երեւայ) Այսպէս նաեւ թղ. 41ա. Վէր Առաքել մեծ փրկիստիայ, որ զէմ Յունաց պատասխանեա, բոլոր նոցա եղծէ եւ ջրբնայ, ի գրոց վկայսն իրաւանայ) : պետ քաջարան, բողոքահանար եւ ճարտասն, որ լիկաթին լատինական, վանիչ գըտար քաղգ ախոյեան : Զոր իմ բանիցդ քո պատահման փափաք եղէ յոյժ բովական. Յովանիթիս լուկի յանուան, սոսկ սպասաւոր բանի անջան :

Թղ. 43բ. Աւարտ զբրաւ յանգ պատմութեան, եկեղեցւոյ ցեղ արամեան, Առաքել Հարաղարական, յարմար պատշաճ կազմ պատասխան... :

5. Թղ. 45բ. Ի մուն զգիրն չորացուցի այրաւ. ի Վեմետիկ ի մէջ գիւնիս :

6. Թղ. 74ա—75բ. Ի նպն Յովանանէս

գրչեմ ի Մխիթար Սասնեցի)։ Հանուրց
Հայոց հայրդ Մխիթար, քաջ հովուա-
պետ գերահանճար... Ծըրի իմ գոա
պանդրխտարար, ի Վենետիկ զի ի յան-
ճար, ի Հայոց թիւն որ էր հազար, երե-
սուն եւ հինկ ապա կառար։ ... (Այլ
յիշատակագր. քղ. 86ա, 93բ)։

Դ. Թղ. 115բ. Եղբայրք աստ բան

պակաս կայ. եւ յօրինակն չկայ. մի մե-
ղադրէք։ (Նոյնը քղ. 6ա)։

Ց. Թղ. 122ա. «Ով պատահող բա-
նասէր Եղբայր, ի յայս տեղս Բ. Թուխ
ի յօրինակն չկէր. անկած էր թէ կլտ-
րած. անմեղադիր լերուք. ում պատահի
թող զպակասն ընու ի Թողածս զրէ զԲը-
նացած բան որ չի մնա թերի։

524

ԺՈՂՈՎԱԾՈՅՔ

Հին Թիւ Ճոճ — Ժէ Դար

ԹՈՒՂԹՔ՝ 43: — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 18 X 11: —
ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին 10 X 6: — ՏՈՂՔ՝ 21: —
ՆԻՒԹ՝ քաղք. քարակ. հաստատում: — ԿԱՋՄ՝
կիսալայ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ, բզրեքաւ նտառա-
ջութիւն: — ԳԻՐ՝ մօտք. փոքր: — ԿԻՍԱԽՈՐԱՆ՝
լաւ, պարզ: — ԶԱՐԴԱԳԻՐՔ՝ սովորակամ: — ԼՈՒ-
ՍԱՆՅԱԶԱՐԻՔ՝ օտակաւ, միջակ: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ կտր-
միր: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ Ժէ դար: — ՏԵՂԻ եւ ԳՐԻՉ՝
ամայտ: — ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ լուծի:

Մատենան է՝ Ժողովածոյք, ուր կան.

Թղ. 1ա. Մխիթարայ քահանայի Սկեւ-
ռացւոյ, որ պանդխտութեամբ ի Սկեւռեայ,
Յաղազս հոմապատուութեան ԲԺ. ան առա-
քելոցն... Անհասանելի եւ անձանօթ ծոցոյ
ծնունդ...

Թղ. 15ա. Վկայութիւնք յաղազս անղա-
նազանութեան առ միմեանս ԲԺ. ան առաքե-
լոցն:

Թղթերու ետեւառջութիւն կայ.
կարգն է. ա) 1—10, բ) < 1—2 Թուղթ
ինկած > ղ) 43բ—34ա, դ) 29ա—30բ.,
ե) 11ա—17ա վերջ):

Թղ. 4բ. Կ'ըստի Վկայ տեղ պակաս
էր յօրինակին, հիշդ այն մասը, որ
Թ. 323ի զաղափար օրինակի մէջ ալ կը
պակսէր (Թղ. 6ա):

Թղ. 17բ. Վասն որ ասնն թէ հեշտ ցան-
կութեամբ լինի մի մարմին՝ այր եւ կին: —
Պատասխանի. նախ ներքին (իմա՝ Գր. Տա-
թեւ.), որ ասէ ի քաղուածուն Սաղմոսին,
Աղամ ի զրախտին պսակեցաւ...

Կարգն խառնակ, իմա՝ 17բ—20բ.
31—32 պակաս, 21—27ա:

Թղ. 27բ—28բ. Յաղազս երկնային
չարժմանն, նուաստ Յանանեւ վալդապե-
տի նզրմկացոյ... Ամենայն ոք որ զբանն,
որ է ծնունդ անմարմին մտաց... (միայն նա-
խարանն):

Թղ. 28բ. (Այլ գրչէ). Ախթարագան զիր
վասն մարտի:

525

ՊՐՈԿԼԻ ՇԱՂԿԱՊԻ

ՀԻՆ ԹԻԼ ԺԺԸ — ԺԷ ԴԱՐ

ԹՈՒՂԹՔ՝ 205: — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 18 X 10-2: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին 10 X 7: — ՏՈՂԹ՝ 23: — ՆԻԻԹ՝ քաղթ, ճղարկ, դեզմազդ: — ԿԱԶՄ՝ լաքակազմ, եիմ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆԹ՝ լաւ, գործածութեմէ սեւցած, կազմ ալ ՎՊատուած: — ԳԱՏԱՐԿԹ՝ ԹՊ՝ 5ր. 180թ—182թ, 202ա-թ: — ԳԻՐ՝ մատրգիր, շատ փոքր: — ԽՈՐԱՆ՝ Դա, ժաշակաւոր: — ԼՈՒՍԱՆՍԱՐԱՐԿԹ՝ փրօւծ, զուճած: — ԽՈՐԱՎԵՐԹ՝ կարմիր: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԷ Դար: — ՏԵՂԻ ԵՆ ԳՐԻԳ՝ ամծա-
նօք: — ՅԻՇԱՏԱԿՐՈՒԹԻՒՆԹ՝ չաճի:

Մատենա է Պրովկի Շաղկապ:

ԹՂ. 1ա. (Ս)իմէմնի Գա(ննեցոյ) արա-
ր(եալ Մեկնութիւն Շաղկապ)ցն Պրովկի:
Ի Թարգմանչաց մերոց առաջնոց...

ԹՂ. 3թ—5ա ցանկ:

ԹՂ. 6ա. Պրովկի Դիաղթոսի պղատո-
նական իմաստասիրի Շաղկապ աստուածա-
բանականք. Հատորք ՄԺԱ. — Ամենայն բազ-
մութիւն հաղորդի միոյն... (Կից Լուծմունք
Սիմ. Զուղայեցոյ (Գառնեցոյ)):

ԹՂ. 186ա. Յիշատակարան Թարգմանո-
ղի զրոցա: Թարգմանեցաւ զիրքս Պրովկի
զիւղորդոսի պղատոնական իմաստասիրի:

(Հմտ. Գիշիշեան, Յուց. Հայ. Ձեռ. Ջըմ-
մարի Թ. 220 եւ Թ. 221:

ԹՂ. 193ա. Համառօտ հաւաքումն վասն
մարմնոյ եւ հոգոյ եւ յորոց բաղկանայ մար-
մին: — Հասարակաց մտաց ըղձալի ճըշ-
մարտութիւն... Վերջ՝ Բայց այս ոչ է ըստ
դոյաքութեան, այլ ըստ պատահման. զի
չափն է պատահումն: —

ԹՂ. 203ա. (Այլ անվարձ գրչէ տաղ).
Կայթեա սուրբ կաթողիկէ եկեղեցի եւ պա-
րէ, զմանկունս թո՛ղղիլէ...

ԹՂ. 203բ. (Տաղ). Ի յեւ արեւու արեւ
(Ս. Գր. Լուսաւորիչ):

ԹՂ. 204ա. (Տաղ). Ես թո՛ւսիս չեմ
զիմանար, իւրէկիմ թուրուղուփ եանար...

ԹՂ. 204բ.—205ա. Արեւ լուսատու բա-
ժակ կենսատու, զերապանծ լուսով դու
մայր...

ԹՂ. 205ա. Ի թուին իծլի՛ դաս առիք
տրամարանութիւն:

ԹՂ. 186ա. (Ի վերջ Խարզամանի յիշա-
տակարանին). Յիշեջիք եւ ստացող գրոյս
զտէր Ստեփաննոս: —

526

ԳՐ. ԽԼԱԹԵՑԻՈՅ ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԱՐԱՐԱԾՈՑ

ՀԻՆ ԹԻԼ ԺԺԸ — ՌՄԿԳ = 1824

ԹՈՒՂԹՔ՝ 188: — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 15-0 X 9-9: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին, 12 X 7: — ՏՈՂԹ՝ 20: — ՆԻԻԹ՝ քաղթ, ճերմակ, լաւ: — ԿԱԶՄ՝ խաւաք-
տեպ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆԹ՝ լաւ: — ԴԱՏԱՐԿԹ՝ 1ա-թ, 187ա—188թ: — ԳԻՐ՝ մատր, մանր: — ԽՈՐԱՎԵՐԹ՝
սեւագիր: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՌՄԿԳ (= 1824): — ՏԵՂԻ՝
ճրապիգեմ: — ԳՐԻԳ՝ Հ. Գեորգ Սրապեմ: — ՅԻ-
ՇԱՏԱԿՐՈՒԹԻՒՆԹ՝ ԹՊ՝ 2ա:

Մատենա է՝ Գրիգորի հալքեցոյ Մեկ-
նութիւն Արարածոց:

Akhian-Oskian, Katalog

ԹՂ. 2ա. Համառօտ մեկնութիւն Արա-
րածոց հաւաքեալ ի մեկնութեմ վարդապետ
վարդապետ Բարձրբերդացոյ: Արարեալ ի
Գրիգորէ ուսմանէ վաղապեմէ (Խաթեցոյ):

3ա. Նախերգանք. Գիտե՛լ պարտ է, զի
անուն զրոց որ կոչի Արարածք, ասի եւ Մը-
նուդք:

ԹՂ. 7ա. Ի սկզբանէ արար Աստուած
զերկինս եւ զերկիր: — Բազմադիմի որդի-
մամբ երեւի սկիզբն...

Թղ. 142ա. Համառօտ հաւաքումն ի գլու-
րոց Ելից: Եւ արդ զիտեղի է զի յաւետեացն
կրբահամու:

Թղ. 184ա—186բ. Վերջարանութիւն օ-
րինակողի: Ապաքէն մեծ ինչ է վաստակարեկ
լինել առանց իրիջ օգտի:

527

ՄԱԿԱՐԱՅ ԿՐՕՆԱԻՈՐԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԻ ՀԱՐՑՄԱՆՅ ԱՄԻՐԱՅԻ

Հին Թի. ձժԹ — ԹԶԲ = 1633

ԹՈՒՎԹՔ՝ 72: — ՄԵՇՈՒԹԻՆ՝ 15,5 × 10,7:
— ԳՐՈՒԹԻՆ՝ միասին 11 × 6: — ՏՈՂՔ՝ 10:
— ՆԻԻԹ՝ Բուզք դեղձագլմ, գորաւոր: — ԿԱԶՈՐ՝
կիսակաշի, լաւ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: — ԳԻՐ՝
նօտր դիւրեմքեռնի: — ԿԻՍԱԽՈՐԱՆ՝ յա, գունա-
ւոր, պարզ: — ԶԱՐԿԱԳԻՐՔ՝ սակաւաբիւ: — ԼՈՒ-
ՍԱՆՅԱԶԱՐՔ՝ սովորեակաւ: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ կար-
միր: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԹԶԲ (= 1633): — ՏԵՂԻ՝ երու-
սաղէմ: — ԳՐԻԶ՝ եւատաւոր օմն: — ԾԻՇԱՍԱԿԱՆ-
ԳՈՒԹԻՆ՝ Բղ. 71բ:

Մատենան է Մսկարայ Պատասխանի
հարցմանց Ամիրայի:

Թղ. 1ա. Հարցմունք Ամիրային Տեսրոնի
եւ պատասխանիք կրօնաւորին (Մակարայ):
... Ի մեծ թվականութեան Հայոց ձ եւ Ն
երրորդի, թաղաւորեաց այր մի ի Տեսրոն...
Վերջ՝ Եւա:

Թղ. 64բ. Եւթն բան խաւսեցաւ Տէր մեր
ի վերայ Խաչին եւ եւթն չարէ փրկեաց զմեզ:
Ա. բանն է որ ասաց Հայր թող սոցայ, զի ոչ
գիտեն:

Թղ. 66բ—71բ. (Այլ գրչէ է խորագիրս)
Եռամեծի եւ քաջ վարդապետի Մխիթարայ
Գռչի ճգնաւորի ասացեալ (Աղօթք) ի ժամ
պատարագի: — Տէր Աստուած իմ Յիսուս
Քրիստոս բան Հօր եւ կերպարան կենդանի:

ԾԻՇԱՍԱԿԱՆԳՐՈՒԹԻՆ՝.

Թղ. 2ա. Օրինակեցաւ ի Հ. Կեօր-
գեայ Սրապեան ԱՅԼԻՐԻԱՅԵՐԱՅ ի յետին
կրօնաւորէ որ ի Մխարանութենէ Հարց
լիբանանեանց, յամի 1824, իսկ ըստ
Հայոց ՌԻԿԳ, ի Տրապիզոն քաղաքի:

ԾԻՇԱՍԱԿԱՆԳՐՈՒԹԻՆ՝.

Թղ. 71բ. Կրեցաւ Պատմութիւնս
կրանաւորին եւ Ամիրային ի սուրբ քա-
ղաքն էրուսաղէմ ընդ հովանեաւ սուրբ
Յակոբայ եւ սուրբ Փիլիպի եւ սուրբ
Հրեշտակապետացն եւ տիեզերալուր
սուրբ Թարութեան եւ տիրամայր Աս-
տուածածնին սուրբ դերեղմանին ի թվին
ԹԶԲ (= 1633) ամին ձեռամբ անարժան
անգիտան եւ տրուպ եւ ամենայնի հող
ու փոշի սուտանուն հաւատարմի որ լի եմ
ամենայն շար մեղօք. եւ չիք առողջու-
թիւն հողոյ իմոյ եւ հնար փրկութեան:
Բայց միայն ապաւինեալ եմ ի սուրբ Աս-
տուածածնին որ բարեխաւս է ամենայն
արարածոց եւ վասն մեր մեղաւորաց եւ
ձեզ կարգացողացդ. ամէն: ... Աստուած
բարով վայելիլ տացէ մեր հոգեւոր
հարն խղայ Դաւթին ուր (իւր) ծաղ-
կեալ որդեացն Մկրտչին, Սողոմոնին.
սուրբ Դերեղման ձեզ պահապան ամե-
նայնի: Ով Հայրք եւ եղբայրք անմեղա-
ղիր լեր զրիս սխալանացն ու խղորու-
թեան նոտր լաւ չի զիտէի. անմեղաղիր
լերուք. մեր կայրն այս էր:

Ուրիշ յիշատակագրութիւն զրչէն
Եւա անկարեւոր, անուն չի յիշուիր, այլ
լո՞ք՝ ըստառածնէ հաւատարմի:

528

ՏՂԱՅԱԻՆՏԱՐԱՆ

Հին Խիւ ծի — ԺՁ Դար

ԹՈՒՂԹՔ՝ 77: — ՄՆՍՈՒԹԻՒՆ՝ 10.4 X 12.8: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին 12 X 8: — ՏՈՂՔ՝ 17: — ՆԻՒԻ՝ յուզի, զգոյի զեզմադոյն: — ԿԼԶԻ՝ կիտակաշի, լաւ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ աղէկ, բայց զօրձածույնն սեւցած եւ բղիթի ինկած, այսպէս բգ՝ 207, 28—29, 40—41, 46—47: — ԳԻՐ՝ բալթրգի, համեմի: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ կարմիր: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺՁ Դար: — ՏԵՂԻ՝ ամլայտ: — ԳՐԻՁ՝ Յովնան: — ՅԻՇԱՆԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆ՝ 12բ—13ա, 64բ:

Մատենան է՝ Գիրք Մանկութեան, կամ Տգայանտարան, որուն սկիզբն թղ. 1ա. աւելի թերթերն ինկած են. այժմ կը սկսի. «եւ կամ քահանայիցն եւ ժողովրդեանն, որպէս համարձակեաց խաւսել առաջի նոցա...»

Թղ. 4բ. Յաղագս տրտմութեան Յովսէփի եւ զրպարտելոյ զկոյսն եւ անմեղութեամբ դատապարտել զնայ: — Եւ ի կատարել աւուրցն այնոցիկ՝ դար հասանէր Յովսէփ ի տան իւրում...:

Թղ. 12բ. Յաղագս Մարիամոյ յանդիմանելոյ զկուռութիւնն սուրբ եւ զսարկելտութիւնն Յովսէփի. եւ տալ նոցա երկուցունց զշուրն փորձութեան: —

Թղ. 18բ. Յաղագս ծածուկ ելանելոյն Յովսէփի եւ Մարիամոյ. երթալ նոցա ի Բեթղէհէմ քաղաք. եւ ծննդեան Ս. Կուսին որ եղև անդ: —

Թղ. 24ա. Յաղագս նշանացն եւ սքանչելեացն որ զործեցաւ ի յայրն եւ մանկարարձին հետեւելով առ Ժամայն տեսանելով զկուռութիւնն սուրբ անարատ եւ ամբողջ մլնալով յետ ծննդեանն:

Թղ. 27բ. Յաղագս բաղմութեան զաւրաց՝ ժողուցն հետեւելով նոցա, ընծաբերելով ի սլատիւ նորածին մանկանն արքաի, որդւոյ թաղաւորին Իսրայէլի:

Թղ. 35բ. Յաղագս դարձեալ նոյն նենգութեանն Հերովդեան: ...:

Թղ. 39բ. Յաղագս հրեշտակին յայտնելոյ Յուսէփի զնալ նոցա: ...:

Թղ. 41բ. Յաղագս խորտակելոյ զկուռսըն: ...:

Թղ. 46բ. Յաղագս դարձեալ հրեշտակին աղղ առնելոյ Յովսէփի զնալ նոցա յերկիրն Իսրայէլի, եւ ընակել յաշխարհն Կալիլէացոց ի քաղաքն Նազարէթ: — (Հստ քղթի ինկած են):

Թղ. 53ա. Յաղագս փոխելոյն նոցա ի տեղւոյն անտի եւ զնալ յերկիրն Իսրայէլի:

Թղ. 55բ. Յաղագս երթալոյ նոցա յերկիրն Իսրայէլի, տղայութիւնն զոր առնէր Յիսուս: —

Թղ. 58ա. Յաղագս զնալոյն նոցա յերկիրն Իսրայէլի. եւ զործ տղաութեան զոր առնէր Յիսուս. եւ տալ զնա յուսումն զըպրութեան:

Թղ. 64բ. Յաղագս զնալոյ նոցա ի քաղաքն Տապարիա եւ տալ զնա յարուեստ ներկութեանն, տղայութիւնն, զոր առնէր Յիսուս եւ սքանչելեացն զոր արար: Վերջ՝ Թղ. 77բ. Ասէ Յիսուս. բնդէր ստութեամբ խաւսիս առաջի Աստուծոյ եւ ոչ երկնիս: |||:

ՅԻՇԱՆԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆՔ

1. Թղ. 64բ. Զտառապեալս ի զործոց բարեաց զՅով(իսանէս) անարհեստ զրիչ աղաչեմ յիշել:

2. Թղ. 12բ—13ա, (Վարի լուսանցհեքու վրայ տարբի գրով) «Սուրբանին յիշատակ է»: — Թղ. 56ա. «Ողորմի Սուրբ»:

նութիւն ժողովրդեան, օրինակ չըջարեալականի եւն) :

Թղ. 213ա. Նորին Ս. Գլխաւոր Սրճոյ աւանդեալ ի Գալուստի Տեառն. Աղբիւր կենաց Քրիստոս... (իբր նախերգանք) :

Թղ. 213բ. Երանելոյն Յակոբայ Սրճոյ եպիսկոպոսի բան զրուատեաց ի Յովհ. Մըկրտչի... Յիսուս լոյս փառաց... (Սախերգանք) :

Թղ. 221ա. (Այլ գրչէ). Տաղանդ կոչոյ անուն կոչի. եւ է կէտով ձիւի լիտր... (տե՛ս Թղ. 162ա.) :

Թղ. 221բ. (Ե) աղագս մեծ չըջանին որ կատարի ի Շէ՛՛՛ ամն : — Քանի չըջան արեղական եւ շինչ է որ չըջ զնայ... :

Թղ. 222բ. (Տէր Միքայէլի գրչէն). Բաժակի ահ (օրհնութիւն) է : Աւրհնեայ է Աստուած ամենայն ժամ... :

Թղ. 223ա. (Բոյժ գրչէն). Քարոզ վասն որոնմանց, սերմանց եւ հնձոց (ի բանն) Ոչ սերմ բարի սերմանեցեր... || Ասեն իմաստունք թէ չարն եւ բարին... :

Թղ. 226ա. Նորին վասն աղաթից ի բան Առաքելոյն որ առէ, Աղաչեմք դժեղ նախ քան զամենայն ինչ առնել աղաթս : Նախ գիտելի է զի Գ եւ տեսակք բարի զործոց... (քերի) :

Թղ. 227ա—28ա. (Այլ գրչէ) | Տեղեկութիւնք զեթովպացոց | Սկիզբը պակաս. ||| մերձ այն լեռանն անցաւ զնաց զաղարեցաւ ի Մասիս, թէ դժեղ հարցանէք մէք ենք զարմէն Սեթայ : Յորժամ որ Աղամ արտաքնեցաւ ի զրախտէ, աստ բնակեցաւ... Վերջ՝ վասն անջրութեանն եւ խստութեանն Օ՛ մարդ եյառէ :

Թղ. 228բ. (Խորագիր չէ դրուած). Բարձրագնացն եմ քան զերկինս, ուսածառացոյն եմ քան զարեղակն... :

Թղ. 229ա—բ. Հատածք ի Մեկնութենէն տեսլեանն Յովնանուն եւ Տեսլեանն Սահակայ :

ԹԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՆՔ.

1. Թղ. 27ա. «... եւս առաւել զըրջադիրս զԳաբրիէլ անարժան արեղայս ըզրոցս աշակերտսն :

2. Թղ. 42բ. «... եւս առաւել Գարիէլ անուն արեղայիս զզրոցս աշակերտս եւ զերիս. զիրս զրեցի փափականօք, որք հանդիպիք ասէ(ք) Հայր մեղայ. Թվ. ԹՀԱ (= 1622) :

3. Թղ. 69բ. որ եւ կատարեցէ Տէր Աստուած զամենայն ինչորուածս ըստացող զրոցս տէր Գարիէլ զրոց աշակերտի :

4. Թղ. 83բ. Որով արժանի արասցէ Տէր Աստուած ըստացող զրոցս զտէր Գարիէլ անարժան արեղայիս. յիւնցէք ի սուրբ յաղաթս ձեր որք հանդիպիք ի սուրբ զրոցս, որ ըստում աշխատութեամբ վասն տաղոյն եւ հանչից ամառնոյ արեւ էր :

5. Թղ. 160ա. «... եւս առաւել ստացող զրից տէր Գարիէլ կրանաւորիս զրոց աշակերտիս : Թվ. ԹՀԱ զրեցաւ սոյ :

6. Թղ. 177ա. Որ եւ արժանի արասցէ Տէր Աստուած մեր զԳարիէլ եպիսկոպոս զժապրողս :

7. Թղ. 229բ. Վարի լուսանցքի վրայ տարբեր զրով «Ստեփան վարդապետին է Գորեցոյն» :

Կան տեղիս տեղիս վրացերէն յիւստակարութիւններ, այսպէս՝ 132ա, 136բ, 145բ, 146ա, 168բ, Մատենիս ըստացիւն եղած է Միքայէլ վարդապետ սախիւ անունը դրած է. (հմտ. վերջ Թղ. 168ա) :

8. Թղ. 179ա. Կնիք. Յիսուսի Քրիստոսի ծառայ Մովս(է)ս վարդապետի ԹՃԻ ՍՏԱԹ : Եւ Թղ. 221բ. Կնիք Ծոյ. Քի տր Միքի Եպո ? :

530

ՊԱՐԶԱՏՈՒՄԱՐ — ԺԱՄԱԳԻՐՔ

Հին թիւ ձիւ — 1634է առաջ

ԹՈՒՂԹՔ՝ 101: — ՄԵՇՈՒԹԻՒՆ՝ 15 X 10-5: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին 9 X 6: — ՏՈՂՔ՝ 17: — ՆԻԹՔ՝ ԲՈՂՔ ԵՂՐԵԼ: — ԿԱԶՄ՝ կաշնպատ, դրոշմագարդ: — ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 1 + 1 ԲՅՐԵՅԱՅ, բարդգիր, մասն վկայաբանութեան (Պետրոսի առաքելոյ ?): — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: — ԳԻՐ՝ բարդգիր: — ԶԱՐԳԱՎԻՐՔ՝ ԲՈՂՄԱԳԻՐ ԵՈՂ: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ կարմիր: — ԽՈՐԱՆՔ՝ 15ա, 80ա, պարզ: — ԿԻՍԱԽՈՐԱՆՔ՝ 103բ, 128ա, 132բ, 138ա, 140ա, 162բ, գունեան: — ԼՈՒՍԱՆՅԱԶԱՐՔ՝ ԲՈՂՄԱՎԱՐԳԻ ԵՈՂ: — ԴԱՏԱՐԿ՝ 8բ—10ա, 13բ—14բ, 88ա, 187բ—191բ, ԲՈՂՔ ԻՈՂԿԻՍ 129/130 — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1634է առաջ: — ԳՐԻԶ՝ Ղազար: — ՏԵՂԻ՝ անյայտ: — ՏԵՂԻԿԻՒԹԻՒՆՔ՝ 80ա:

Մատենաւ է Պարգատումար, ժամագիրք:

1ա. (նոտր) Տաղ՝ Արթունք Եղերուք, արթունք եւ պատրաստք ահա զայ Գրիստոս... (Ա—Բ):

3բ—8ա. աղիսակք Պարգատումարի, սկսեալ ՌԻ (1553էն):

10բ. Երգ զիշերային պաշտաման: — Առտուածածին շայր Գրիստոսի Ա—Բ: Տէր ողորմեա. Իմ յոյսն զու յաւուր մեծի. Տէր ողորմեա...:

15ա. [Պարգատումար] Լեւնէրեան Դ. Եւսեփար ԼԱ. ...

87բ. (նոտր, նոր ձեռքէ) Երգ Ներսէսի շայր կաթի:

Երեւոյք զիշերի...

88բ. Կարգաւորութիւն Հասարակաց աղաթից Եկեղեցեաց շայստանեաց...:

89բ. Բաղճաննու Մանդակունոյ Ի գաւառի Արշամունեաց, Ի զեղջին Մախնոտայ Գարոյ զիշերային պաշտամանց: Զարթուցեալք...:

Թղ. 149բ—50ա (երեկոյեան ժամ. Լոյս զուարթիւն յառաջ Յաղագս Օրհնութեան Ճրարացն. արարեալ սրբոյն Պետրոսի եղբորն Բարսեղի, եւ կամ Երաննու է: Արհնեալ Տէր որ ընտելեալ եւ ի բարձունս...:

159բ. Արհնութիւն մարմնաւոր սեղանոյ (երեկոյեան ժամէն վերջ):

177ա. Նախադրութիւնք խրատականք Յաղագս աղաթից զոր արարեալ է տեառն Ներսէսի եղբար Գրիգորի շայր վերագիտողի: Աղթք Հասարակաց քրիստոնէից...: Հաւատով խոստովանիմ:

186/187 Թուղք(եր) ինկած, ասկէ կորսուած է եւ Յիշատակարանը: Այժմ թղ. 187ա. ունի Վեր, եւ իւր Հաւասար կենդանեացն... ամէն. շայր մեր:

Թղ. 189բ. Մատիտով ստուերագիծ նկար մը:

190բ—91բ. Մատիտով փորձեր զարդագրերու:

ԵԻՇԱՆԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

Թղ. 86բ. «...որք ընթեռնուն սիրով սրտի... յիշման արէք զիս արժանի, զՂազար զերէն մեղօք ի լի:...

Զեռագրիս Պարգատումարն կը սկսի ԹԲԷՆ, ուստի հաւանօրէն զբնութեամբ է այս քտին (1553էն), կ'ըսուի Յան. քէ ԹԶԳ քտին Մուսապիկ պիտի ըլլայ. ուստի յամենայն դէպս 1634էն յառաջ:

Թղ. 1 Վերի յուսանցի վրայ թղիւն ԹԶԳ:

Թղ. 3ա. Երկարակէ զիշեր Նորաշէն վանքին Երեսնի Փրկչին ի լեառն Գէսրովան ամի Տեառն 1739, Նոր սոմարի:

531

ԺԱՄԱԳԻՐՔ

Հին թիւ ծից — 1651

ԹՈՒՂԹՔ՝ 328: — ՄԵՍՈՒԹԻՒՆ՝ 14.5 X 10: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին: — ՏՈՂՔ՝ 17: — ՆԻԻԹ՝ քուրք, քարակ: — ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ, երփապատ: — ԳՐՈՒԹ՝ քուրք: — ԶԱՐԳԱԳԻՐՔ՝ պարզ: — ԵՐԻՍՈՒՐՔ՝ կարմիր: — ԳԱՏԱՐԿ՝ 317—328: — ԺԱՄԱԳԻՐՔ՝ 1651: — ԳՐԻՑ՝ կիրակոս: — ՏԵՂԻ՝ ամբար: — ՏԵՐ՝ Սարգիս եպիսկոպոս: — ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ 312, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000.

Մատենա և ժամագիրք:

1ա. Այս է դաւանութիւն ուղղափառաց: — Հրաժարիք ի սատանայէ... Խոստովանիք եւ հաւատամք...

6ա. (Գիշերային ժամ. անխորագիր).

149—156թ. (յետ ձաղում) (Պատարազամատոյց. հմտոյ): — Վերջ (Հանգստեան ժամում) 255ա:

255թ. Տէր րարերար Հաւր միածին (և),

Թիսուս Գրիսուս որդի կուսին... (տաշ):

256թ. Ընթերցուածք եւ աւետարանք Սրբոց տօներու համար:

291թ. Աւետարանք Խաչիւթեան, Տաճարի, Իւղարերից եւն:

312—317ա. (Այլ գրէ: Մտերիք եւն:

Ժամագիրքս կը ներկայացնէ այժմեան ժամագրոց զարգացած խմբագրութիւնը:

ԹԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ.

Թղ. 312ա.

Անմեղադիր լեռուք ինձ անարհեստ գրոյս, զի չէի վարժ գրչութեան... Ինքը կրեցաւ սա ի թվականութիւնս Հայոց Ռժ ի հայրապետութեան Տեառն Ներսէսի ի առաջնորդութեան Աստուածայտուր վարդապետին: Այս գիրքս զրաժ տարին Աստուած անչափ առատութիւն արաւ: Ի քիւլայ ցուրէն ժե փարայ եղաւ: Ի լիւս. հացն Ի. փարայ եղաւ: Ժինչեւ մայիս ամսուն ժե. անձրեւ կու գայր:

Թղ. 5թ. 4... Եւ զծողիս սորա սուտ անուն կիրակոս յիշեալ ի Տէր:

Թղ. 6ա. Յիւստակ է այս գիրք Տեառն Սարգիս Եպիսկոպոսին Կենդոյ եկեղեցւոյն Սուրբ Մարիամ Եղիստացւոյն, թվին Գրիսուսի Ռժ Եւստիւսի տօն ժըն:

(Բ. կողին ցերսը). Գիրս այս եկն ի Լիբանանէ յընդ. արքայութեան Գեր. Հօր Տիմութեայ Թեւլալեան. յամի 1834:

532

ՏԱՂԱՐԱՆ

Հին թիւ ծից — ժե զար

ԹՈՒՂԹՔ՝ 165: — ՄԵՍՈՒԹԻՒՆ՝ 15.2 X 10.5: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին: — ՏՈՂՔ՝ 17: — ՆԻԻԹ՝ քուրք, քարակ: — ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ: — ԶԱՐԳԱԳԻՐՔ՝ քաղցր: — ԳՐԻՍՈՒՐՔ՝ կարմիր: — ԳԱՏԱՐԿ՝ 128թ, 162թ—164թ, 168—169թ: — ԺԱՄԱԳԻՐՔ՝ ժե զար: — ԳՐԻՑ՝ վարդապետ: — ՏԵՂԻ՝ ամբար: — ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ 4ա:

Մատենա և Տաղարան, որ կը գտնուին

Թղ. 1ա. (Առաջիկ Ռազիշեցւոյ) Տաղ Վարդին եւ Գլուկին. սկիզբ պակաս այժմ

4... Վարդին ի րկուրն ասաց. Գեղ երանեմ ես, որ այն թագաւորին դու սպասաւոր ես...

Վ. Եւ Առաքել մեղոք լցեալ յաշխարհէ...

Թղ. 2թ. Տաղ զարնան: Անրդկիրն եւ անսահման, անտանելի եւ անթարգման, զգարուն արար հանց պատուական, նման զարխտին եղեմական...

4թ. Տաղ վասն հոգոյ ասացեալ ի Առա-

քել վարդապետէ : — Ամենայն փառք մարդոյ
դատարկ եւ ունայն... Ա—Ք :

Թբ. Ոորդորակ է : Վայ այն աւուրն իմ
ծննդէն, Տէր Ողորմեա... (տունք Վ—Ք) :

7ա. Տաղ սուրբ Աստուածածնին : —
Աւետիս քեզ Մարիամ, զոր Գարրիէլ սկզբ-
բնաւորեաց... Ա—Ք :

9բ. Տաղ Հոգոյ Նաղաշէ աղագոս Հոգոյ
ասացեալ է : — Ամաւ բնութիւն առի եւ
զմահու օրն մոռացայ... Ա—Ք :

11բ. Տաղ Նաղաշի ասացեալ է : — Ան-
ցանի մեծութիւն եւ փառք աշխարհիս...
(կամ միայն Ա—Դ տունքը : Թաղք ինկած) :

12ա. Տաղ վասն օրհնութեան ի Նաղաշէ
ասացեալ : — Սողոմոն մայր իմաստութեան,
առ մեզ խօսի բան խրատական... :

15ա. Ի Գրիգոր բանէ աշակերտէ ասա-
ցեալ :

Այրէն մինչեւ ի քէն զանկատիմ ես, բա-
նէրս ում ասեմ երբ զու լսող չես, — Գրիգոր
ես զրեցի թէ մտիկ այնես, զու առ զգիրս եւ
քնեա, զգալարես եւ տես... Ա—Ք :

16ա. Անձինք ի Կոզմեցի Թաղէսէ
վարդապետէ առ իմաստուն վարդապետ Մա-
ղաքայ Դերմանեցի : — Այրէն մինչեւ ի քէն
զգլորեալս յառաջիկայ, բանէրս ես յամ ասեմ
երբ զու չաք գիտես... Ա—Ք (պակաս Խ—
Հ) :

17ա. Տաղ ի մեւ խոստովանութեան
Առաքել վարդապետէն է ասացեալ — Այրէն
մինչեւ ի քէն Քրիստոս մեղայ քեզ... Ա—Ք :

18բ. Տաղ բաղձանաց Կափացի Վրդան
վարդապետէ ասացեալ : Այրէն մինչեւ ի քէն
քեզ զոհութիւն Տէր, բարեաց քոց զոհա-
նամք, աւիտենից Տէր... Ա—Ք. (Երո-
Անիման, Հիմզ պանդուխտ տաղասացնք,
էջ 29) , Վ. Մեղաւոր Վրդանէն ի քէն խնդրէ
Տէր... :

19բ. Անձինք խրատական յԱռաքելական
վարդապետէ ասացեալ : Այրն (է) Աստուծոյ
է օրինակ ուսուցանէ զքեզ չամարմակ...
Տունք՝ Ա—Ք. ՅԱռաքել :

23ա. Տաղ ի վերայ պսակաց ասայ : —
Ամենազօր Տէր Թաղաւոր Թաղաւորաց...
(ընդ մէջ 23/24 չորս քուրք ինկած) :

24ա. (Տաղ. սկիզբ ինկած. տէ'ս 125,
147բ.) Գիր տերեւներ լայն ու մեծ. թէ նշա-

ն(եալ) ճղերքն ամէն հօր միաբան. թէ ինչ
գեղեցիկ է... :

(Ե) որդորակն է. Մաղկեցաւ ծառն կե-
նաց. Աստուածածին է... :

24բ. Ղարապետեան տաղ է : — Հոգի
մի' ասեր զարիւս... :

25բ. Տաղ Հոգոյ եւ մարմնոյ, Հոգին
մարմնոյն ասաց. Այլ ճար չունիմք... (Թա-
ղէտ թոխարեցի. Երտ. Քիւրտեմ, Հայրե-
Սիք, 1935, Թ. 11, էջ 79—81) :

29ա. Տաղ զինու է : Այն առաջին ժամա-
նակին որ զպաղարեքն տեկեցին... :

30ա. Տաղ լաւ եւ գեղեցիկ եւ պիտանի :
— Է՛ վայրի հաւակ մի բռնած ու դրած
զինքն ի նեղ զրնտան... :

Վ. Է՛. եկայք ինձ վայ տէ՛ք երգողիս
բանիս Գրիգոր արեղիս. որ է զարիւս ու
անտէր ի այսմ քաղաքիս... :

31ա. Որք հեռաւոր մեռածի : — Ինձ ու-
մէտ կայր եւ կուժան... :

32բ. Տաղ Ծննդեան ասայ Քրիստոսի
Թխուտի : — Արհնեալ փառաւորեալ քո ան-
հառոյի զարմանք... (Խալ. եւ քուրք) :

Վ. Շամնն է մեղաւոր մեղօք իրական... :

33բ. Տաղ սիրոյ ասացեալ խիստ լաւ եւ
գեղեցիկ եւ պիտանի : Ես քո սիրուն չեմ զի-
մանար, ուրակում տուժուցի եմանար... :

34բ. (ամխորազի. կից ճախորդիմ) . ի
լուսանցս այլ զրչէ. «Այս տունն ի վեր Ծաղ-
կունք ասեն Հէրիքի Թաղիլն է» . ուստի
պէտք է եթաղարել թէ (վերադոյն) ինկած
թղթերու մէջ կար Գրիգորիս Աղթամարցոյ
«Մաղկունք ասեն» տաղին Ամասն. այժմ կը
սկսի. Ի քեզ նայիմ աչօք անթարթ... :

35բ. Տաղ Երուսաղեմի խիստ լաւ : —
Զոխ սովորուկում երուսաղէմ... :

Վ. Նուառա Գրիգոր ոտից մեր հող,
միաքս խաչի է տեսնող... :

37ա. Տաղ ի վերայ Ղզպաշի որ զաշ-
խարհս աւերեց Հայոց : — Դաւիթ արքայի
որդին Սողոմոն զայս մեզ քարազէ... :

41ա. Տաղ Յակոբ վարդապետին եւ ըն-
կըրեաց նորա : — Կամիմ ես ի բան խօսել,
խօսելոյ ոչ եմ արժանի... :

43ա. Տաղ Սողոմոնի լաւ եւ անուշ : —
Զօրք ի վերուստ իջեալ առ Սողոմոն արքայն,
չինէին զտաճարն... :

44ա. Տաղ Գեորգիսի եւ Պողոսի: — Գետրոս երազ է տեսեր. կրկնեա՛ւ. հիշք պատմէր Պողոսի...

45ա. Տաղ Քոթանայ իւրաքեղոյն: — Այ՛ Տէր տերանց մեղայ բեղ, բան զայլ ծառայ չեղայ բեղ...

47բ. Տաղ անուշ, խիստ լաւ: — Անձն իմ ընդեր ես խրոտվեր...

48բ. Տաղ զարնան: — Գարուն էր բացեալ, վարդն ի պաղլանին...

Վ. եւ Տէր Յակոբին Երզողի տաղին, որ նա յԱրծրկոյ Հանդէպ ծովակրին...

49բ. Տաղ լերինն Թափօր: — Այսօր ցրե՛ծայ լեռուն Թափօր, եւ զուարճանայ մեծն Ահմարմուն...

51ա. Տաղ Սուրբ Աստուածածնին: — Խրնկի ծառի նրճան ես...

52ա. Տաղ վասն զինոյ արեւցոյթեան: — Քեզ Հոգեւոր խրատ մի տամ, է՛ անսխտան անձն իմ լրսէ...

Վ. Խեւ Յովանէտ կարճապաշէ:

53ա. Այլ բանք Յովանիսի ասացեալ վասն սիրոյ: — Արեկ, արեկ իմ խուպ սուրբ...

Վ. Խէկ, Ովանէտ Բուրկուրամցի...

54ա. Այլ բանք Յովանիսի: — Տեսայ պատկեր դեղեցիկ...

54բ. Այլ բանք Յովանիսի: — Արեւ նրճան չողջող կտան...

55բ. Այլ բանք Յովանիսի: — Հազար եսուֆ է բեղ ծառայ...

56ա. Այլ բանք Յովանիսի: — Հանցական այլ ով տեսեր զմիութ...

56բ. Այլ բանք Յովանիսի: — Լոյս Երեւոյց եմ փափաք...

57բ. Այլ բանք Յովանիսի: — Թէ մահն կամ մեռանել...

57բ. Տաղ ի Առաքել վարդապետէ: — Արայ անմահ Երկնային... (Առաքել):

Փոխէ զմայնն. Առ բեղ զԷմ սրտիս մեղայ... (Այս յԱռաքել):

59ա. Տաղ Ալեքսանդրի ճշմարտին զոր արար: — Աստուած զթա՛ծ եւ մարդասէր...

63ա. Տաղ ի Կիլառեցոյն ընդ Հոգոյ է ասացեալ: — Էս եմ մոլորեալ ի քո սուրբ Հոտէն...

65ա. (անխորագիր) Երթամ Գարրիէլ կուշէ եւ յառնեն մեռեալքն ի Հոգոյն...

Վ. Նայ եւ Յովաստափա ասեմ, եղկելի եւ սխտակ անուն...

66ա. Տաղ վասն Աղամայ ասացեալ: — Երթամ Աղամ ստեղծաւ զերդ արեգակն էր...

68բ. Տաղ Յոհաննոս ոսկի բերսին: — Ի Հանդէս քո սուրբ տոնի ցնծամք եւ մեք Հրեմայի... (Ի Առոմ իրիցուն է):

Վ. Յոհաննոս Հնորճօր ի լի, Յովսէփ մեղացեալ Հոգի, ... յիշեցէք ի աղօթս ձեր բարի: (Սա հաւամբօրէն զրիչն է):

69բ. Տաղ սուրբ Աստուածածնին Դ լեզու է ասացեալ: — Զրպրայէլ կօկտան եմիշ... (2 տուն միայն, 3 թուղթ ինկած):

70ա. [Տաղ զարնան] Մուրատ խիկարի. սկիզբ «Ահա Հոտն զայր զարնան». սկիզբը ինկած է. այժմ... Հայոց վատիկըն զայր. Բարկ արեգակն ծագեցաւ...

71ա. Տաղ ի վերայ փոխման Աստուածածնին ասացեալ: Ս. Աստուածածին տունին. կրկ. զայր ի զայր արծիւն քարին... Վ. Զրաներս վարդապետն ասաց. ի վերայ սուրբ Աստուածածնին...

72ա. Տաղ սուրբ Աստուածածնին ասացեալ: — Անեղին տաճար, բանին բարեբար... (Գր. Աղթամարցի): Ա—Ք.

73ա. Տաղ Ծննդեան Յիսուսի Քրիստոսի: Հրեմիմք այսօր մեք Հոգեպէս...

74բ. Ով զարժանայի խորհուրդս այս մեծ յայտնեալ...

75ա. Տաղ Տեառներդառաջին: Քրիստոս փառաց թաղաւոր, այսօր եկեալ յընծայուն...

76բ. Նոյին Տեսարնդառաջին: Այսօր Երուսաղէմ ցնծայ եւ զուարճացաւ պայծառանայ...

78ա. Տաղ Ս. Սարգսին զօրավարին եւ որդոյն Մարտիրոսին. Երջանիկ մեծ զօրական... Տունք՝ «Էի զովեստ բանիցս այս մեծի վկայիս»: Վ. Նայն երկուս երկեցոյիս ինձ Յովսրթայ անարժանի...

80բ. Տաղ Ս. Թէոդորոսի: Խաղաղարար նոր թաղաւոր...

81բ. Տաղ անառակ որդոյն: — Առ Հայրդ աղաղակեմ... Տունք՝ «Այս բանս»:

Թորդորակն է. Ընկալ զիս Տէր Հայրդ
երկնային...

83ա. Տաղ մեծաառնն եւ Ղազարու : —
Լրսէ զմեծատուն առակն որ հանգիւրդ զրեհնդ
ծիրանի...

Թորդորակ խիստ լաւ. Տնտես եղէ հա-
տարարիմ...

84բ. Տաղ սրբոյ Բառաանից : — Աղա-
յանօք սրբոց մանկանց... Թորդ. Քրիստոս
փառաց թաղաւոր...

85բ. Տաղ ի Գրիգոր վարդապետէ առա-
ջեալ : Գանդատ ունիմ ասել քեզ...

86բ. Թորդ. Տէր իմ զթաճ եւ բարե-
բար...

87բ. Տաղ Եարութեան Ղազարու : —
Փայթ ընդ փայթ արի արտաք...

88բ. Տաղ Ոտնալուային : — Յերեկոյի
Հինգշաբթի...

90ա. Նոյն ողբ ընդգէմ Խաչին : — Ով
Սիմէոն ծերունի...

90բ. Տաղ Նոր Կիրակին : — Դասքն
հրէական...

92բ. Տաղ սրբոյն Յակոբայ Մհրեան : Ան-
հառ միածին Հօրն երկնաւորին... Վ. Եւս
Տէր Առաքեալ անձամբ ստուապեալ...
Տունք՝ «Առաքել վարդապետի է» :

94ա. Տաղ ի վերայ Ֆրանկայ : — Քանդի
Ֆրանկայ աղօց չարժին կամօք անմահ թա-
ղաւորին... (Առ. Բաղիշեցոյ) :

96ա. Տաղ Աստուածածնայ է : Անճառելի
Բանն ի Հօրէ (?) Թէ ինչ անըման է : Լոյս
ծաղեաց մեղի համար խիստ զեղեցիկ է...

Թորդորակն է. Անճառելի Բանն ի Հօրէ
այն Հայր Աստուածն է...

97բ. Տաղ Չախուի է տապեալ : —
Սիրոս ի փորիս քու զողոյս ա հուս... (Մար-
տիրոսի) :

99բ. Տաղ ԲԼԹդայէմի : — Արթուն
զուարթուն Բանին բռնաւոր ծիրունք...
Ա—Բ :

100բ. Տաղ հոգոյ ասացեալ խիստ լաւ :
Անճն իմ արի աղօթէ զէմ արարողին...
Ա—Բ :

103բ. Յովամէտ Թուրկույանցու է ասա-
ցեալ : — Է մահ քանի զքեզ հիշեմ կու դո-
ղամ...

104բ. Տաղ Ղարիպին ասացեալ : Աստու-
ծոյ մարդասիրին փառք յաւիտեան. որ ըս-

տեղծեր է զարարածքս զանաղան... Վ. Նա-
ղաշն ասաց թէ զարիպին կեանքն է հա-
րամ...

107բ. Տաղ հոգոյ ասացեալ : — Ես գի-
տէի զաշխարհս ինձ մուք է տուած...
Վերջ՝ Գերի Ակոբ յուսայ յարարին Աստու-
ած : Գրեմ առ քեզ Հեթում խրատ հոգե-
ւոր...

110ա. Տաղ մեռելի ասացեալ : — Բերեկ
հոգուերօրդ անցայ, հոտ սոի զքիմիս կա-
փուցի... Վ. Ես ողորմելի զրչիկս աղա-
չեմ զդասս քահանայից...

112ա. Տաղ սիրոյ ասացեալ : Եայտ վե-
րին լեռնէս ի վայր փութի ի շինոյս մէջն ան-
ցանէր, ա՛յ...

112բ. Ճառ Եայտնութեան Տեառն մերոյ
Բխուսի Քրիստոսի եւ զայտեան մուգոյցն :
Ասոյ մի ելաւ ի Հնգստան աւետիս...

114բ. Այլ ճառ Ծնընդեանն Քրիստոսի
եւ զայտեան մոգուցն : Այսօր տուն է ծնըն-
դեանն աւետիս. Տեառն մերոյ եւ Եայտնու-
թեանն աւետիս :

118բ. Եայն տունն որ խոս չի տանի, ի
այն տունն զայս ետ փոխս ասայ : — Մըքին
պառուս մի տրտնջիր, աւետիս...

119բ. Տաղ Ծնընդեանն Քրիստոսի : —
Աւետիս մեծ խորհուրդով, խորհուրդ ծած-
կեալ մեզ յայտնեցաւ...

121ա. Երբ պաշտման գիւերոյ ի Տէր
Ներսէսի ասացեալ : Առաւօտ լուսոյ, արե-
ղակն արդար...

123ա. Ներսէսի ասացեալ : — Աշխարհ
ամենայն, առ իս նայեցեալ...

125ա. Տաղ սուրբ Աստուածածին Ու-
րիամու : — Աստուածածին Մարիամ, չաղա-
ւաթ հոգիներ զիմ...

Վ. Ես Յովամէտ քեզ ծառայ...

126ա. Տաղ Խէնե Յովամիսէ : — Քիմայ
պանի պիլմագիտի... Վ. Ես Յունեմ Թուր-
կուրանցի...

127բ. Չերդս զայս ի պատարագն ասայ :
— Նուիրեալով Աստուծոյ ով երջանիկ սուրբ
քահանայ, նրմանեալ Ահարովին եւ Մովսէսի
մարդարէի...

129ա—158ա. Վարք եւ պատմութիւն
սըրբոյն Գրիգորի մերոյ Հուսաւորչի Հայոց
հայրապետի ասացեալ ի Ասաքեմ վարդա-

պետե՛լ յաւ եւ ընտիր զովասանքս: — Որչնեան շա՛րն երկնաւոր լոյս անճառական...

Վ. Եւ Առաքել յցեալ մեղոք բաղմազոյն, որ զովեցի զհոգոյ մարդկան յուսատուն...

158ր—162ր. Վարք եւ յիշատակ սբբոյն Բարդաճու հղնաւորին եւ Ռովասափուս ասացեալ ի Առաքել վարդապետէր ըսն խրատական: — Յորժամ շայրն երկնաւոր երկիր հաճեցաւ... (թերի):

164ր. (այլ գրչէ) Տաղ հոգոյ ասացեալ: — Սրտով եւ հոգովս մոյար, հեռացեալ եմ ես ոչխարէն... Տունք՝ «Արարիս երէց այրի շառապ Բերթիս»: Վերջ՝ ինձ ողորմեա այրուս. այրի եմ ընկեր ի կարգէն, երէցս ուրացաւ դեհ, այնպէս թող ինձ Տէր ապաւէլ(ե): Լծաւ եղծաւ հող եղաւ $30 + 50 + 1 + 5 + 90 + 50 + 1 + 70 + 600 + 90 + 5 +$

$+ 90 + 1 = 1083 (1634)$]: Թվական թվէ ի գրչէն. ինի թվական ԲԱՌԻԿ. $2 + 1 + 1000 + 20 + 60 = 1083$. Մտաւ դատիկ ինի ունարէն:

Ձեռագիրս 1—124 մէկ գրչէ. 125—128 այլ գրչէ. 129—162 այլ գրչէ. 164ր—165ր այլ գրչէ:

Սկիզբէն ինկած են Ա. Թերթին ա—և Թղթերը եւ այլուր կան ինկած Թղթեր:

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.

Թ. 4ա.

Ով իմար գրիչ Վարդան փութով գրեց զտաղեքս որ կան, մեղուցեալ եմ ես տմարժան, Բրիստոս յիշեալ էմ սուրբ տառնամ:

533

ԺԱՄԱԳԻՐԻՔ — ՏԱՂԱՐԱՆ

Հին թիւն ձիւն — 1622է առաջ

ԹԻՒՆՆԵՐ՝ 246: — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 14.8 × 10.4: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին 11 × 7: — ՏՈՂՔ՝ 15: — ՆԻԻԹ՝ ԲՈՂՔ: — ԿԱԶՄ՝ կիտալաք — կաշնպատ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ բուն բնագիրք, վերջինք փայլալած: — ԳԻՐ՝ ՅԵՍՏՐ: — ԶԱՄԻՆԻԳԻՐԻՔ՝ պարզ — կիՍԱԿՈՐԱՆՔ՝ 118ր. խեղճ: — ԼՈՒՍԱՆՑԱԶԱՐԻՔ՝ պարզ: — ԺԱՄԱՆԱՆ՝ 1622է առաջ: — ԳՐԻՆ՝ ՅՈՎԻԱՅՈՒՆ՝: — ՏԵՂԻ՝ ամպալ: — ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ 194, եւ Յ:

Մատենան է ժամագիրք — Տաղարան:

Թ. 1ա. Տէր եթէ զըթունս իմ բանաս... Գիչ: — Խաղաղական

79ր. Հրաժարմ ի սատանայէ... Մեղայ...

83ա. Այլ խրատք պիտանի(ք) յաղաղս խոստովանութեան: — Պարտ է ամենայն քրիստոնէից որ ամենայն կիրակի խոստովանի...

87ա. Խոստովանիմ եւ հաւատամ... կից Եայելի խղճի:

107ա. Հոգի Բրիստոսի սրբեայ զիս...

107բ. Աղօթք Ա. Գրիգորի Նարեկացոյն: Ուղի Աստուծոյ...

109ա. Աղօթք առ ամենայն Հրեշտական

Աստուծոյ: — Յաղօթս Եկաց սուրբն Գրիգոր Լուսաւորիչն եւ ասէր. Տէր ցոյց ինձ զօղնութիւն Հրեշտական... (առ զանգամ անգամս հրեշտակաց Յիշտայնեք):

111ր. Այլ բան պիտանի եւ զեղեցիկ ի վերայ մեղաց: Անձն իմ արի աղօթէ զէմ ալարողին... Ա—Բ.

116ր—117ր (այլ գրչէ) Գիր վասն զոգի: — Գիր վասն քերթի եւն:

118ր—193ր (Տաղարան ուրիշ գրչէ):

118ր. Առաջ ուրբաթին ասայ: Աստուածածին կոյսն Մարիամ կայր առ խաչին իւրոյ միանին...

123ա. Տաղ Աստուածածինն. Աստուածածին մայր Բրիստոսի, Տէր ողորմեա, իմ յոյսն դու յաւուր մեծի... Ա—Բ:

125ր. Տաղ ի Ստեփաննոս կաթողիկոսէ Սայմաստեղոյ ասացեալ: Եկուկ եւ վայ ինձ որ ի յայս հասայ...

127ր. Տաղ Աստուածածին: — Աստուածածին սրբուհի, ամէնօրհնեալ տիրուհի, կայր առ խաչին Յիսուսի եւ արտասուէր տրտմապին...

131բ. Տաղ Ծննդեան Փրկչին: — Երկինք
երկնից իմաց արարէք, եւ երկնայինք զուգ
խոնարհեցէք...

134ա. Աղաչանք առ կոյսն Մարիամ: —
Անեղին տաճար. Բանին բարերար... Ա—Ք.
Վերջ՝ Ով եղանակէ զՅովսփոսէ
յիշէ... (Իմա՝ գրիգորիոս Աղքատաբայն):

135ա. Տաղ Ջրօրօհնեաց: — Ով զարմա-
նալի...

136ա. Տաղ ոգբերդական Հոգոյ: —
Փանդատ ունիմ ասել թեղ... Տունք Գրի-
գորի եւ:

137բ. Տաղ վասն Հոգւոյ: Տէր իմ գրթած
եւ բարերար...

138բ. Տաղ վասն Սողոմոնի: — Յաստը-
ւոր ով շինեաց իւր տուն կամ Հանդաւ սըր-
տովն ի վերա...

140ա. Տաղ անուշ ի զինէ խումն ասայ: —
Գարունն է բացուէր վարդն ի պաղշա-
նին... Վերջ՝ Պահապան լինի աշըն Հայ-
րենի...

142ա. Տաղ սուրբ էջմիածնա: — Ահայ
ցընծայ Վաղարշապատ մայրաքաղաք երկ-
նաքառակ...

143բ. Տաղ սուրբ Լուսաւորչին: — Ի
յեւ արեւու արեւ...

144բ. Տաղ երկու աղջ լեզւէ: — Է արա-
րիչդ արարածոց զասուց անթիւ եւ անհա-
մար. եւրիոսիօկի եարատան եւրիւս կօկտա-
նի օկար...

Վերջ՝ Գերի Թոքս մըտօք յիմար...

146ա. Տաղ զարնան: — Այսօր եղեւ
պայծառ դարուն...

Վերջ՝ Այսօր մարդիկ ուրախանան որ
տեղ որ կան ընկերք սիրուն...

147բ. Ջտաղիկս անուշ ասա ծանում: —
Մարդիկեցաւ ծառն կէնաց թինչ անմրման է.
լուսաւորու պըտուղ երբ, թինչ գեղեցիկ է...

Այն ծաղկեալ ծառըն կենաց Աստուա-
ծածինն էր...

148բ. Տաղ Ս. Յակոբա ի յԱռաքել վար-
դապետէ: Անճառ միածին... Տունք՝ Առաքել
վարդապետի:

150ա. Տաղ վասն Ղարիպի: — Ղարիպի
կեանքն է լալի... Վերջ՝ Նաղաշմ ասաց թէ
ղարիպի կեանք է Հարամ...

154բ. Տաղ Պաւլ վարդապետի ասացեալ

վասն Աղամայ: — Աղամայ ստեղծողն եկեալ
... Վերջ՝ 156ա:

156բ. Տաղ Յարութեան: Դառն հրէ-
կան էին պահապան...

159ա. Տաղ Ս. Սարգսի զօրավարի:
Վկայից Հանդիսից... Վերջ՝ 160ա:

160բ. Տաղ Տճառնընդատաշին: — Այսօր
ցնծայ Երուսաղէմ...

162ա. Երուսաղէմ նորին զաւստեան: —
Քրիստոս փառաց Խաղաւորն...

164ա. Աւետիս Ծննդեան Գրիստոսի
Աստուծոյ մերոյ: — Աւետիս մատուցանեմ
աւետիս, Բեղշահմի այն սուրբ այրին.
աւետիս. Ա—Ք.:

166ա. Կրկին Աւետիս Ծննդեան Թի-
ստոսի Քրիստոսի: — Ասող մի եւա ի Հըն-
դըտան...

169բ. Տաղ Ֆրիլան ասացեալ: Պատգամ
որ երեստ Աստուած Մովսէսի...

173բ. Նորին Ֆրիլայ ասացեալ: Է շարի
երբ ծրոխ մարդոյն...

177ա. Նորին Ֆրիլան ասացեալ վասն
ասպախարութեան: — Աննեբրէի Հուր վա-
ռեցի...

181ա. Ողբ վասն մեռելի: — Յէրէկ Հոդ-
վերօքդ անցա... Վերջ՝ Մէսիսի Թիւսվրէ
անխել...

184ա. Տաղ Յովնանու մարդարէի: —
Յունան քարոզըն Նինուէի...

186ա. Երուսաղէմ է փոխէ զճայնն եւ
անուշ ասայ: — Լուսն զբարբառ մարդ...

187ա. Տաղ Նուիրակներուն: — Ինչ հա-
րիւր Հայոց թվական, իստուն եւ Հինկ թիւ
աւելեան... (1506):

(Տնակապք ի Յովնան իրից ասացեալ
յսոն այց յնվերկերն):

(Ասկէ սկսեալ այլ գրիչներէ է:)

194ա. Երուսաղէմ զորութիւն ստացչի
(1622) տես վարդ:

194բ—195ա. (այլ գրչէ) Ծննդեանն
ուր աւրն զիւր աւրնութիւն եւ զմեծա-
ցուցէք...

195բ. Երգ գիշերային պաշտման:
Առաւօտ լուսոյ...

198բ. (Պատմ. մամլեմ եւ աղջկամ) Այր
մի էր ի քաղաք մի որ ունէր անշափ դած...
(Երբի):

202ա. 216ա—217ա. (երրորդ գրէ դե-
զագրեր) :

202բ. Յաղաքս Սաղմոսի վասն որո դեղ
են...

203բ. (աղյարակամ դեզագրեր կեոփի.
կարճի եւն) :

205ա—բ. Դատարկ. 217բ—18բ. 228բ.
244ա :

206ա—212բ. Պարգատումար :

213ա. Նոր ձեռքէ դեզագրեր :

213բ. Յլագկ (մկկնութիւն) Երագոց
(1 էջ) :

214ա. Տարուն Էղանակ այս է ՂԱ տա-
րուն դարուն է... 219ա—227ա. Բախտա-
ցոյց — վիճակացոյց :

227բ—28ա. Երագ տեսնուած ՌձԻԳ Թի-
բայ ամսի զ :

229ա—30ա. դեզագրեր. նաեւ 231ա—բ :

232ա—237 հայատառ սպաներէն Հայր
մեր եւ բառք :

237բ. Կը ծանուցուի Փոքր Թվին 2Դ.
Հարիպ խան ոմն վախճանած է :

238ա—238ա. Թուրքերէն (") դրուածք
մը հայատառ «Տուշտի արար դօր ինջաք
սալվի. խօսաման. օնս զաջ...»

239բ—43բ. դեզագրեր 245ա :

244բ. Ուսարունն արեգական Փոքր
Թվին 2 :

246ա—բ. Մեսուդք ՌձԻԶ—ՌձԻ տարի-
ներուն :

247ա—248ա. Ժամանակադրութիւնք :

Թվին ՌձԻԶումն նոր մտաք. չա՛ Սկֆի
թախտ նստաւ ի քաղաքն ըմպա՛նն. Զդոյ
քալանթարութիւն Զմբերի մատուրին. յա-
ռա՞նորդութիւն մեր Հայոց Յակոբ վարդա-
պետին. առա՞նորդութիւն Զուղայոյ Դաւիթ
վարդապետն. գրվեցաւ Դամայ ամսին
Աւումն :

Այլ գրէ. Թվին ՌձԻԶումն չա՛ Սկե-
ման վաղճանեցաւ. իւր որդին թախտ գրին.
չա՛ սուլթան Յուսէն : Զ(ուղայոյ) յառաջ-

նորդութիւն ԸՍտեփանոս վարդապետին.
քալանթարութիւն խօջայ Ղուգագին :

248ա. Թվին ՌձԻ (1671)ումն Ռվան (°)
վարդապետն որ վանքումն թաղեցին, զնաց
քուրդացաւ : Թագաւորութիւն ըմպա՛ննայ
չա՛ն Սլիմանին ախտիմայ դալվաթութուն
Նեխալի խանին. Հայոց հարապետութիւն
Յակոբ կաթողիկոսն եւ Զուղայոյ առաջնոր-
դութիւն Դաւիթ վարդապետին. եւ փոքրն
Շիլ Մանուկին տղայ Ըստեփանոսին եւ քա-
լանթարութիւն խօջայ... այ փիրէ... եւ տա-
նուտէրութիւն Լէրտիկ (°) մատուրին էկե-
ղէցերուն խաճոր դձեցին էսա ժամանակով
Էղեւ. Թվին ՌձԻ-ու(մն) Արամ ամսին
Իոււմն. Թասիլ... արեկ Զուղու մէջն էք փո-
ղիս յե... :

244բ. Թվին Փոքր Զումն համրայ
ԺԱւումն օրն Էրեքարաթ արեգակն լոնվեցաւ
է սա՛հաթումն մինչ ի Ը սա՛հաթ որ աստղեր
Էրեւման գիւլերէ նման : Գու՛ջրաթումն զլվե-
ցաւ : Նոյնը 247բ :

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ.

247բ. (տարբել զրոպ) Ես տիրացու
Գէորգս գրեցի... :

247բ. Նորագոյն գրէէ. ի վայելումն
Ստեփանոս Արարահաման :

Իիւտ. Թղ. 134ա. «Անեղին տաճար
բանին բարերար» սկսող տաղին (որ
Դրիդոր Աղթարմարցոյ գրչէն է «Աղա-
չանք առ Կոյսն Մարիամ» | վերջաւորու-
թեան (թղ. 35ա.) կայ. «Ով Էդանակէ
գեովաննէս յիչէ» : Այս Յովհաննէս կա՛մ
այս տաղին եւ կա՛մ Զեռագրիս գրիչը
կրնայ ըլլալ :

Թղ. 194ա. (տող մը Բա-
նափով անընթեռնիլի դարձուած տարբել
զրոպ) որ լուսոցաւ ճաղարանս ի հա-
լայ վաստակոց իւրոց յիշատակ ինձ...
Թվին ՌձԻ. ամի Թագօրութիւն չա՛
Այսպսին. ի հոյրապետութեան Հայոց
աղգին տէր Մովսէս քա՛չ հոյրաբունապե-
տին : Աստուած բարի վայելումն տացէ :

534

ԺՈՂՈՎԱՆՈՒ

Հին թիւ ճիշդ — ՌՃՈԳ՝ = 1694

ԹՈՒՂԹԻՔ՝ 100: — ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 14.5 × 10: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին, 11 × 7: — ՏՈՂԹ՝ 23: — ՆԻԻԹ՝ քսզր: — ԿԱԶՄ՝ կիսակաշի: — ՀԱՆԳԱՄԱՆԹ՝ բնագիրը լաւ, կազմը վնասուած: — ԳԻՐ՝ ձօտը: — ԽՈՐԱԳԻԹ՝ կարմիր: — ԻԱՏԱՐԿ՝ 21—24թ. 67ա—դ. 71ա—բ: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1694: — ԳՐԻՋ ԵՒ ՏԵՂԻ՝ անյայտ: — ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆԹ՝ չուցի:

Մատենան է ժողովածու (Բժշկարան):

Թղ. 1ր. Պատճէն հռոմայեցւոց տումարին: Ամիսք, օր կրկնակ, քանիք, կիսակ եւ ամսամուտք կարգաւ: Կրկնակ ամսոցդ այսպէս արա...:

Թղ. 15ա. Խուժանու իմաստասէրք արարեալ են քննութիւն վասն այս աստղիս, որ անուանեցին Սուք յըլտղ, որ է հարրած աստղ...:

Թղ. 25ա. Շէյխ Մահմատն ասեր է թէ մարդոյ անձին Գձկ ցեղ մարտդ կայ. բոքչկնեքն զայսոնց հանապարհն եւ զղեղն դտեր են այնչափ աշխատանք, Գձկ ցաւոց դեղ զբուրուողին դեղն եւ զջուրն: (Ա—ԻՖ հիւանդութեանց դարման):

Ապա զանազան զեղեր եւ նիւթեր պատրաստելու ձևեր եւ միջոցներ. այսպէս Թղ. 28ա. Զիննուֆր Կուպելու: — Թղ. 28ա. Խրատ մաղաղաթի, որ զիր առնու: — Թղ. 28բ. Խրատ զհին մաղաղաթին գիրն հանես: — Թղ. 29ա. Մարդ որ ֆրէնկ ուշուղի լինի: — Թղ.

32բ. Տալախի համար լաւ դեղն այս է: — Թղ. 35բ. Պոտունօթի — Թղ. 37բ. Քրտիք բերելոյ: — Թղ. 42ա. Թունաց ի հայ թարգմանեալ, Աստառն օխրա, եւ թուխ, եւ ճերմակ: — Թղ. 43բ. Խրատք վասն ամենայն ցեղ զունոց, զոր պէտք է նախաշի եւ ծաղկաբարի: — Թղ. 62ա. Ոսկէ, դեղ այսպէս արա: — Թղ. 68ա. Զօղան: — Թղ. 77բ. Քեսսէլէ ներկէլ: — Թղ. 82ա. Խրատ սօսինձ եփելոյ: — Թղ. 86ա. Բաղապս բորակի: — Թղ. 90բ. Վասն թանաք եփելու: — Թղ. 94ա. Նչանք խաս ջրդեղի: — Թղ. 98ա. Նչանք մաղ ներկելոյ: — Թղ. 109բ. Թէ ուղես ուր մատրն ծարեր վառի որպէս մոմ եւ չայրի:

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, չուցի. սակայն կան զիտոզութիւններ. Թղ. 63ա, Օրինակն զինչ էր, զայն գրեցի ՌՃՈԳ: — Թղ. 83ա. Տէր Աստուածատուն լաւ պատկերաց հանդերձի խրատատետր ունի: — Թղ. 105բ. Օրինակէն կորեր էր: — Թղ. 106բ. Օրինակն կորեր էր: Թղ. 68 արտաքին լուսանցքին վրայ. Զուգայեցի պարոն Թարսեղն ասաց թէ կամ չողանն եւ կամ թէ չիպն որ շատ լինին թխադոյն ասունն զծաղիկն: Իսկ չայր Բարսեղիս Մտեփաննոս աղայն ասաց չիպն այրած լաւ լինի: Եւ կամ լիմոնի փուր կաթեցնես ի տեղի չալին այլ եւս պայծառ լինի ասաց:

535

ԿԱՐԳ. ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ

Հին թիւ ճիշդ — ՌՃՈԳ՝ = 1705

ԹՈՒՂԹԻՔ՝ 69: — ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 14.2 × 9.5: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին: — ՏՈՂԹ՝ 27: — ՆԻԻԹ՝ քսզր: — ԿԱԶՄ՝ չուցի: — ՀԱՆԳԱՄԱՆԹ՝ լաւ: — ԳԻՐ՝ ձօտը — շեղագիր, խեղճ: — ԽՈՐԱԳԻԹ՝ կարմիր: — ԿԻՍԱՆՈՐԱՆ՝ 16ա, խեղճ: — ԴԱՏԱՐԿ՝ 1—8, 69բ: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1705: — ԳՐԻՋ՝ Պետրոս: — ՏԵՂԻ՝ Հասամասուր: — ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆԹ՝ 16ա, 69ա:

Մատենան է կարգ վարդապետութեամբ:

Թղ. 9ա. Բոհաննու եպիսկոպոսի աշակերտի Գրիգորի երամեձի արարեալ զշարադրութիւն կարգաց ԺԴ աստիճանի վարդապետաց: — Թղ. 9ա—10բ. քերի քաղուած միւսամեզամ օրինակուած մաքաղութեամբ Թղ. 16ա—69ա, տես վարը:

Թղ. 11ա. Կանոն յորժամ նուիրի ոք ի Փոքր իշխանութիւն վարդապետութեան: Նախ ի զիւերի հսկմամբ եւ պաշտամամբ կանխեցին. ընդ առաւօտն սաղմոսիք...

Թղ. 16ա—69ա. Յոհաննու եպիսկոպոսի աշակերտի Գրիգորի եռամեծի արարեալ զարարողութիւն կարգաց յՊատմականի վարդապետաց ի լուսաւոր բանից աստուածաբան մարգարէին յեսայիեա լուսաւոր մտօք մեկնողօրէն իմաստութեամբ կարգաւորեալ. յաղագս գաւազան տալոյ աշակերտեալ սպասաւորեալ բանին: — Զարդարեն զգաւազանն եւ զեկնն ի սեղանն եւ ապա սկսանեն զիշխրապաշտօն:

ԹԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. Թղ. 69ա. Գրեցաւ ի քաղաքն Հասմասուր ի ձեռամբ Ուրայեցի տէր Պետրոսին. ի վայելումն Երեւացի Տէր

Պետրոս աստուածայրան վարդապետին: Աստուած բարով վայելել տայ իւրեան:

2. Թղ. 16ա. Հայցեմք ի ձենը լոյս երամք սուրբ վարդապետք, յորժամ առնուք զսոյս տետրակս ի ձեռս ձեր յիշեցէք զգծապրողս սորա:

Ռ. ձ..... Ռ..... Ռ... 11 ձ... ձ... Ռ..... ձ...

Ս Ո ի Տ Ա Ն Ո ի Ն

+ ձ..... Ռ.... Ռ... Ռ.... ձ..... Ռ.

Պ Ե Տ Ր Ո Ս

(Մտմկագրութեան մէջ կէտերը շեղակի կը բարձրանան:)

բանասէր անունս ունիմ եւ զործս (ոչ) եւ թափուր ամենայն բարեաց զործոց... Գրեցաւ ի թիջն ՁՃԾԻ (1705) սեպտեմբերի ամսոյն Լ. օրն Վարդապետ սուրբ Նաչի տօնին կատարեցաւ:

536

ԽՐԱՏ ԽԻԿԱՐԱՑ

Հին թիւ ձեւ — ԺԼ դար

ԹՈՒՂԹՔ՝ 163: — ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 14.8 × 10.4: ԳՐՈՒԹԻՆ՝ միտանիւ, 9 × 6.5: — ՏՈՂՔ՝ 13: — ՆԻՒԹ՝ բուրբ: — ԿԱՋՄ՝ կաշեկազմ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: — ԳԻՒ՝ ճտրագիք: — ԶԱՐԴԱԳԻՒՔ՝ պարզ: — ԽՈՐԱԳԻՒՔ՝ կարմիր: — ԿԻՍԱՆՈՐԱՆ՝ 1ա, զծագարգ: — ԼՈՒՍԱՆՑԱԿԱՐԴՔ՝ պարզ: — ԴԱՏԱՐԿ՝ 137թ. 145թ. 162թ. 163ա—բ: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԼ դար: — ԳՐԻՉ՝ Պետրոս Զուգայեցի: — ՏԵՂԻ՝ անյայտ: — ԹԻՇԱՏԱԿԱՐՈՒԹԻՒՆ՝ 60թ:

Մատենան է Խրատ Խիկարայ եւ այլ գրութիւնք.

Թղ. 1ա. Խրատ Խիկարայ իմաստասիրի բանք խորհրդական: (Յիմաթ թաղաւորութեան Սենեքարիմայ յարքային Նիկուէի եւ ի) յԱտրեանտանեաց, եւ իՆիկար տոյրի է Սենեքարիմա արքային. եւ ստացայ ինձ ծառայս եւ աղախնայս եւ ստացուածս բազում... Եւ խրատն այս է զոր ուսուցի Նաթան քեւերողոյ իմոյ: Որդեակ իմ Նաթան, եթէ լսիցես բան ինչ ի դրան

արքունի, թաքոյ զնա... (16ա) եւ եւ իՆիկար զպիր Սենեքարիմայ արքային զսոյս ամենայն յուսուցի Նաթանա... (58թ) Եւ ասեմ ցնեթան յեկանելն իմ եւ մտանելն իմ զոր ինչ ասեմ, զրեա ի մատինի քում (2 տող զատարկ). Որոյ ընդ ականջն ոչ լսէ՝ ընդ թիկունսն եւ ընդ լանջն լսեցուցանեն... Վերջ (60ա) Որ սիրէ զչար՝ ատելի է ըրդմաց... եւ անդ աւետենական բարին զուարճացի...

61ա. Պատմութիւն Աղէկսանդր Հարս թաղաւորին: — Յօժն է կորստեան սպառնար որ Եհան Աղամի ի զրախտն... (Հաւաքածոյ Կաֆայից Աղէկսանդրի վարքէն): Թղ. 79ա. Զայս Գրիգոր խաթողիկոս ասաց. Յայ իմ անեման սլաթսն, Լրսանի քո բախտիդ եւ տամ... Վ. (98թ) Նման առիժոն եւ որ իջանէ զայ անվաղական, Աստուած պաշտպան լինի քո աջովն իւր տերունական: Փառք յաւիտեան:

89ա. Պատմութիւն Պղնձէ քաղաքին եւ Սողոմոնի պատերազմին — Կայր ի Բաղտատ քաղաքն խալիֆայ մի ու ունէր անուն Ավդուլ մէլիք. աւուր միում ի մօտան իշանէ ժողովեաց զիւր մեծամեծա էնարց վասն Սողոմոնի արքային... Վ. (135բ.) պակասաւոր. կ'աւարտի. Ասաց խալիֆայն թէ ոչ մեռ... Կաֆաներով:

136ա. (այլ գրէ) Յօհաննէս վկայեաց վասն նորա. աղաղակեաց եւ ասէ... (մէկ էջ): Վերջ՝ Եւ ոչ որացաւ:

136բ. Աղոթք սրբոյն Գրիգորի: Որդի Աստուծոյ կենդանոյ...

138ա. Սայաթիբի տեղն այս է: ('Ինքագիր):

139ա. Տաղ Սուլիսա վարդապետին: Ի քեզ պարծիմք պարծանք մարդկան... Վերջ՝ ՊԱԼԱՅ (1683) Թուին յարմարական, քո ծառայէդ ով սուրբ Նշան: (Տունք՝ Սուբխասէ ասացեալ երգս այս):

141բ. (Տաղ) Իմ աչաց լոյս իմ սիրելի, իմ զեղեցիկ եւ նազելի... Վերջ՝ Եւ յիշեցես զիս մեռեալ օրդ, ի թուիս ՊԱԼԱՅ զասօղ բանիս (Տունք ի Սուբխասէ: 1683):

142բ. (Տաղ) Ի քոյդ սիրոյ յազել երբեք երբ իցէ... (Թերի. Տունք ի Ս...):

143ա. Տաղ Աստուածածնայ: Աստուածածին ամէնօրնեայ, Հոգւոյն սրբոյ եղեր լցեալ... (Տունք ԱՍԱ(Պ)ՈՎ):

143բ. (Տաղ) Թաղի սարահ զէլտի մէնի բիզար էյլէտի... Վերջ՝ Հաւ հանիամ պու դունեաղայ...

145ա. (այլ գրէ) Աստուածաշունչին մէջն երկու տեղ թուղթ կայ կյացուցած, որ առաջն սղալ են զրաց այնոր համար... (145բ դատարկ):

146ա. Զօրութիւնք թրիաքի Փարուխին: Ա. Խէ որ մարդ մին նուշի չափ ուտէ... Ա—Ժ. Դատուածք:

149ա. Յոնանու վարդապետին ասացեալ է վասն երեւման աշխարհի եւ վասն դատաստանի օրն եւ վասն դալստեան Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ: — Մեք որ ակն ունիմք դալստեան Քրիստոսի վկայութեամբ սուրբ զրոցն... Վերջ՝ (162.) Որով դասակից եւ պսակակից լինէք ամենայն սրբոց եւ ար(մ)անի լինէք յերկնից սուրբ արքայութեան եւ մասն եւ բաժին լիցի կարգացողաց եւ լսողաց. ամէն:

ՅԵՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.

Թ. Զ. 60բ. «Արդ Կատարեցաւ Պատմութիւն Ռիկարայ ձեռամբ սուտանուն Ջուղայեցի Պետրոսին որ է որդի ամի Սարգսէ... Դարձեալ յիշեցէք... զմեղապարտ զրչիս Պետրոս եւ դուք յիշեալ լիջիք ի Քրիստոսէ ի միւսանգամ դալստեանն:

537

Ն. ԼԱՄԲԲԻՆԱՅԻՈՅ ԽՈՐՀՐԴԱՍՏՈՒԹԻՒՆՔ

Հին թիւ ձեռ — ՌՄՀԴ = 1824

Էջ՝ 6 + 528: — Մետրիքիւն՝ 15 × 11,1: — Գրութիւն՝ միասին: — Նիւթ՝ քուրդ ոգրիկ: — ԿԱՅՄ՝ կիսակաշի: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: — ԳԻՐ՝ նոսր: — ԽՈՐՀՐԴ՝ սեւ: — ԴԱՏԱՐԿ՝ 1—4, 6 եւ էջ 527—8: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1824: — ԳՐԻՉ՝ Հ. Գեօրգ Սրապիանց: — ԹՆԻ՝ Տրապիզոն: — ՌԵՇԱՏԱԿԱՆ-ԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ ըս:

Մատենան է խորիւղածութիւն վասն ուղղափառ հաւատոյ եկեղեցւոյ. որ ի սուրբ երրորդութիւն եւ ի տնօրէնութիւն Քրիս-

տոսի Շարագրեալ Տեառն Ներսեսի Լամբրոնացւոյ արքեպի-Տարսնի Կիւրիկեցւոց: Ի հայրապետութեան Տեառն Գրիգորի ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի Տղայ Կրչեցւոյ: Եւ ի տիրապետութեան արքային Լեւոնի: Ի թուին Հայոց ՈՒՉ. ի մէջ Լեւոնեց Տարսնի: Յետ երկիցս անգամ օրինակելոյ ի Ռիւսապօլիս ընդ հովանեաւ եկեղեցւոյ սրբոյ Խաչի ի վերջոյ օրինակեցաւ ի Հ. Գեօրգեայ Սրա-

պիանց Աճիկյոսցայ՝ որ ի Միարանութենէ
Հարց Հիբանանեց, Յամի 1821. իսկ ըստ
Հայոց ՌԻՀԳ. ի Տրապիզոն:

Էջ 1. Ոորհրդածութիւն... Գլ. ԼԿ. Հա-
տաւաճ իմացականիս գիտութեամբ...
Վեպի՝ Գլ. Խ. Ս. Դիտնէսիոսի յաղապս եկե-
ղեցական կարդաց աւանդութեան եւ ի դի-
տումն նոցին (որով կ'աւարտի 515):

Էջ 516—18. Համառօտ վերջաբանութիւն
Որինակողի: — Լեպաքէն ցանկանալի է ամե-
նեցուն ըմպել ջուր յիւրոց յաղորդաց, որ
անուշագոյն թուի քմաց ըստ ախորժանաց
սլտի իւրաքանչիւր ուրուք, ըստ սմին օրի-
նակի ամենայն ուրեք ցանկալի թուի բանք
եւ վարդապետութիւնք իւրոց նախնեացն,
յայս սակս տեսնալ մեր զայս խորհրդածու-
թիւն յանուն Ներսէսի Լամբրոնացոյ, ցան-
կացաք օրինակել, եւ թէպէտ երկու ինչ ա-
րկանէր մեզ, մի՛ զի ուրեք ուրեք ունի
զիրա մոլորական կարծիս, մանաւանդ ի լսան
պատարադի եւ շանդերձեալ կենաց, որ է
քուն իսկ կարծիք այժմեան վարդապետացն
Հայոց, իսկ թէ արդեօք իցէ կարծիք չեղի-
նակիս, թէ յետոյ մուծեալ է, ոչ կարեմք
գուշակել, զայս գիտեմք յայլոց զրուածոց
նորա, թէ զլիտփին չեոի չի ի չոգւոյ առն
երանելոյ այնպիսի կարծիք, զորմէ Յոյնք
համարաւին լինել երկրորդ Պօղոս Տարսոնեցի

եւ ընտելացեալ եւ սիրելի աղբիւն Լատինաց-
ւոց Զաղջախիչ զվսոյ Հաղարատացոց, այլ
յետոյ մուծեալ ի զործ նորա յանուպայից
ոմանց, որպէս արարին այլոց գործոց նախ-
նեաց մերոց, այսմ վկայէ եւ առաջին օրինա-
կողն յասելն անդ ի ճակատ զբոյն թէ
աւրարարար օրինակեցի: Իբր այն թէ
այժմեան մոլորական կարծիք վկայութեամբ
առն երանելոյ Հաստատեցի: Եւ միւս եւս՝
թուեցաւ մեզ, թէ ուրեք ուրեք մարդկային
սկարութեամբ թողեալ են զտառս, զբառս
եւ զբանս իսկ, որով աղօտացեալ երեւէր
իմաստ րանին, ըստ քանդի անշուշտ ստու-
յութեամբ չէր հնար մեզ գուշակել մարդա-
րկական չոգւով, անմերձ թողաք զսոյնս,
զյայտնի սխալանա տառից միայն ուղղա-
ղրեալ, զի մի լեցուք անհատարիմ ի
զործս, իսկ եթէ զկայ լինիցի մեզ ի ձեռս րե-
րել զընտրելապոյն օրինակ նորա, ուղղաղրե-
ցուք եւ զպոյն: Եւ յայժմ այսչափ ինչ ծանուցեալ
բարեմիտ րնթերցողաց, յանձն առնեմք նոցա
զաշխատանս ի փառս ամենակալին Լևոտե-
ծոյ եւ յսուտ ազգին:

Էջ 519—26. Ցանկ զլիտց (էջ 1—6)
չեն իմաստարուած, զի դատարկ եղած
են, միայն էջ 5ին վրայ համտ. վերը
կայ անունանալիւր:

538

ՍԱԿՄՈՍԱՐԱՆ

Հիւսիս ձև — 1663

ԹՈՒՂԹՔ՝ 197: — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 15.1 × 10.4:
— ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին: — ՏՈՂԹ՝ 18: — ՆԻԻԹ՝
քօղբ: — ԿԱՋՄ՝ կայեղմտ տեղիտակ: — ՀԱՆԳԱ-
ՄԱՆԹ՝ փայլաւած, կեցտեղ: — ԳԻՐ՝ մոտր: —
ՋԱՐԳԱԳԻՐԹ՝ քայնագիր: — ԽՈՐԱԳԻՐԹ՝ կարմիր:
— ԿԻՄԱՆՈՐԱՆԹ՝ 17ր, 74ր, 119ա, 138ր, 163ա, մի-
լեկ. գումար: — ԼՈՒՄԱՆՈՐԱՆԹ՝ սօվորակամ:
— ԺԱՄԱՆԻՐ՝ 1663: — ԳՐԻՋ՝ Ստեփան երէց: —
ՏԵՂԻ՝ ամպալ: — ԲԵՆԼԵԱՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ 197ր:

Մատենան է Սաղմոսարան. սկզբէն
թղթեր ինկած. այժմ կը սկսի (Սղմ. Բ...)

մասն ՏԵՄԱՆ Եւ մասն տաճկոյ նորա: (Մամ-
րագիր)՝ Այս ինքն... ինչ պլլպլիլ. կամ
ժպիթի փոփոխումն: Խղեղուր, զկապտան
նոցա... (Մէջ ընդ մէջ կան ժամագրքի
մասեր):

190ր. խոստովանութիւն Մանասէի:

192ր. Այսթք ՏԵՄԱՆ Ներսէսի Հայոց
կաթի ասացեալ իւրաքանչիւր հաւատացե-
լոց, որ ի ժամ աղօթից տան. Հաւատով
խոստովանիմ...

196թ. Դովասանութիւն վստի Սաղմոսին :
Բանք Սաղմոսիս է պատուական...

ԹԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.

Թղ. 197թ. «Գրեցաւ թվ. ՌժժԲ,
հոկտեմբեր ամսոյ Բ. ձեռամբ բազմա-

մեղ եւ անարժանի ոտից կրխան Ստեփանն—
Առաւ Երեցու, որք հանդիպիք ի սմա
սաս...

Ա. կողին ներսը պիտակ. «Գիրս այս
եկն ի Լիրանանկ ի յընդհանրական
աբրայութեան Գեր. Տիմոթեայ Խեւ—
լալեան. 1834.

539

ՍԱՎՄՈՍԱՐԱՆ

Հին թիւ ձև — ՌՂԶ = 1627

Թուիթթ. 286: — Մեծութիւն՝ 14 × 10 —
Գրութիւն՝ միասին: — ՏՈՂԹ՝ 15: — Նիւթ՝
բուրդ դեղմագոյն: — ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ տախտակ: —
ՄԱԳԱՂԱԽԵԱՅ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Սկիզբն եւ վերջը 2 + 2
մագաղաթ մասն լատին ժամագրքի: — ՀԱՆԳԱՄԱՆԹ՝
բուրդեք ինկած, կազմալոյծ: — ԳԻՐ՝ քուրդիք: —
ԽՈՐԱԳԻՐԹ՝ կարմիր: — ԿԻՍԱԽՈՐԱՆԻ՝ տեղեքն քաց
ձգուած, 235ա, մոր գրչէ ամնոյն: — ԴԱՏԱՐԿ՝ 286թ:
— ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1627: — ԳՐԻՉ՝ Սաեակ: — ՏԵՂԻ՝
վաճփ: — ԹԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆԹ՝ 285ա:

Մատենան է Սաղմոսարան: Սկիզբը պա—
կաս այժմ կը սկսի. Ա. Սաղմոսի վերջին
տունէն (Թղ. 1ա.) Գանպի ճանաչէ Տէր զճա—
նապարհս արդարոց...

264ա. Աղաթք Ամրակումայ մարգա—
րէին: — Երգ երեք Մանկանցն: — Մարիա—
մու Աստուածածնին եւն. Ալկուք Անդեալ եւ
Զաքարիա (Ողմ. ճԽԸ—ճԽ): Աղաթք Մա—
նասէի:

279ա. Աղաթք Տեսուն Ներսէսի Հայոց
Կաթ.ին արարեալ վստն ամենայն քրիստո—
նէից ուսանելոյ, ծերի եւ տղայի, եւ կին
մարդոյ եւ աղջնկունք, որ օրն եւ գիշերն,
Ի՜Դ սահաթ է եւ այս աղօթքս Ի՜Դ տուն է.
ուսանին անպատճառ եւ ասնն ամէն ժամ
ղմէկ տունն եւ անա՜ կենան յամենայն փոր—
ձանաց հոգոյ եւ մարմնոյ, ամէն: Պարտ է
յուսանել: Հաւատով խոստովանիմ...

ԹԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆԹ.

Թղ. 285ա—286ա. Փառք... Արդ
պրեցաւ Երգս Դաթի ի ըստոյզ եւ լըն—
տիր ալինակէ սուրբ հաւրն Յովհան—
նէս Գառնեցոյն որ եւ յանձն էր
առեալ բազում աշխատութեամբ եւ
զրեալ էր այսպէս. թէ Վասն ստուգա—
րան Սաղմոսից պնացի ի սուրբ ուխտն ի
Հաղրատ, եւ Երկրպագեցի կենսաբեր
Ուրբ խաչին Քրիստոսի եւ համբուրեցի
զկերեղման մեծ եւ տեսանող սուրբ
վարդապետին Սարկաւազին, այն որ
զՏոմարն ճշգրտեաց եւ Աղաթս ողբեր—
պանս յաւրճեալ զբով զբովմեաց. եւ
զՍաղմոսս ի թարգմանչալիւր Սաղմո—
սարանէ զաղափարեաց, զոր իմ առեալ
զայն Սաղմոսարանն համբուրեցի եւ եղի
ի վերայ աչաց: Եւ ինձ դրեցի իւրմէն եւ
լցուցի զփափագս իմ:

Արդ զրեցաւ սա ձեռամբ փրցուն
զրէի Սահակ անցաւորի ի թվ. ՌՂԶ.
(1627) ի սուրբ ուխտս առննհաս Սուրբ
Սարգիս ի պիղն վանք կոչի: Որք հան—
դիպիք սմա յիշեցիք... զճնաւղօ իմ եւ
զմերձաւորքս իմ...

2. Ա. կողին ներսը կպցուած պի—
տակի վրայ.

«Գիրս այս եկն ի Լիբանանէ յԸնդի. Աբ—
րայուքեան Գեր. Հօր Տիմոթեայ Թեփլալեան
յաւրի 1834»:

540

ԽՈՐՀՐԳԱՏԵՏՐ

Հիւ թիւ ձևի — ժե դա՞ր

ԹՈՒՂԹՔ՝ 50 — ՄԵՇՈՒԹԻՒՆ՝ 14.3 X 10.8 — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւՑ — ՏՈՂՔ՝ 15 — ՆԻԻԹ՝ ԲՈՂՔ՝ — ԿԱՋՄ՝ մագաղաթ անգիր — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լուս — ԳԻՐ՝ բոլորգիր — ԶԱՐԳԱԳԻՐՔ՝ հիւսկեթ — ԽՈՐՀՐԳՔ՝ կարմիր — ԼՈՒՍԱՆՅԱՆՔ՝ սակաւ — ԳԱՏԱՐԿ՝ 1—3, 57ր—59 — ՓԱՄԱՆԱԿ՝ ժե՞ դար — ՏԵՂԻ ԵՒ ԳՐԻՉ՝ անյայտ — ԵՒՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ չուի:

Մատենա է Խորիդատետր, հասարակաց օրինակ, չուի խորագիր: Թղ. Հա. ՎԵԼՔԱՆԻԱՆ ասէ զԱղօթս. Որ զգեցեալ էս զլոյս որպէս հանդերձ, Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս, անճառելի խոնարհութեամբ:

541

ՔԱՐՈՋԳԻՐՔ ԱՌԱՔԵԼԻ ՍԻՒՆԱՑԻՈՑ

Հիւ թիւ ձևի. — ժե—ժՁ դար

Ե՞ր 1007 — ՄԵՇՈՒԹԻՒՆ՝ 14 X 9 — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւՑ — ՏՈՂՔ՝ 20 — ՆԻԻԹ՝ ԲՈՂՔ՝ — ԿԱՋՄ՝ կաշեպատ տախտակ — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լուս — ԳԻՐ՝ բոլորգիր — ԶԱՐԳԱԳԻՐՔ՝ սովորեակաւ — ԽՈՐՀՐԳՔ՝ կարմիր — ՓԱՄԱՆԱԿ՝ ժե—ժՁ դար — ԳՐԻՉ՝ Մարգարէ: — ՏԵՂԻ՝ անյայտ — ԵՒՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ 382:

Մատենա է Քարազգիրք Ա. ի Սիւնեցւոյ եւ այլոց:

Էջ 1. Ա. ի տէր Առաքել Սիւնեաց եպիսկոպոսէ առաջեալ յաղապ Տարեմտին ի բանն որ ասէ. Սրահեցէ՞ զտէր օրհնութիւն: Սրահեցի է Աստուած եւ սրահեցի են ամենայն զործք նոր:

Էջ 13բ. Բ. Նորին քարոզ Մենդեան Տեառն ի Կուսէն ի բանն որ ասէ. Սրահեցի ի անեակ մեր երդեսցուք: — Ասէ ուրեմն հոգեբուն եւ մեծն յիմաստունս...

Էջ 29. Գ. ի բան Սողոմոնի երկ երդոյն. եւ ծաղիկ դաւտաց... Ասէ ուրեմն յերգս երգոցն անեղական բնութիւնն ինքն վասն իր...

Էջ 54. Դ. Նորին ի բանն որ ասէ. եւ ծաղիկ դաւտաց... Արդ ի վերայ այս բանի ժինչ զանազանելի է...

Էջ 72. Ե. Նորին տէր Առաքելոյ ի նոյն բանն Սողոմոնի, որ ասէ. Գեղեցիկ եւ մերձաւոր իմ... Անեղական բնութիւնն եւ անճառելի թաղաւորն, անհասն յեղեղոցս:

77. Զ. Գեղեցիկ եւ մերձաւոր իմ... Իայց նախ եկեսցուք յառաջին զլուսն եւ տեսցուք, թէ զինչ զանաղանութիւն զովեւեացն... (Շար. Ուախորդիկ):

109. Ը. Նորին քարոզ Մենդեան Տեառն ի Կուսէն ի բանն իսայեա մարգարէին որ ասէ. Եւ յաւել Տէր խօսել ընդ Աբաղու... Ահա մեծ եւ անճառելի քաղցրութիւն...

128. Ը. Տիրատուր վարդապետի արարեալ պատճառս յաղապ Մենդեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի: — Իայց աստառաւոր պարտ վարկանիմ սակաւ ինչ յապագումն առնել տեսութեանս... Արդ եկեսցուք յԱ. զլուսն եւ առաջուք թէ որքանաբար յաղապս կենդանեաց ծնելութեան բնութիւնն արուեստասիրեաց...

143. Թ. Քարոզ Տեառնըդառաջին իրրեւ յցան... Լրումն արինաց եւ մարգարէից եղեւ Քրիստոս...

158. Ժ. Նոթին թարոզ վասն Պանոսի և վասն Ստափանուրի ի բանն Յուսեանու։ Ահա երեք ատուրք...։ Վասն պանոսի նախ գիտելի է զի մարդն հոգի է և մարմին...

168. ԺԱ. Նոթին թարոզ վասն չորեքշաբաթուն և Ուրբաթուն ի բանն. Պանոսի երկիցս ի շարաթու...։ Պատճառք պանոս, որպէս առ սուրբն Բարսեղ, ի զրախտին աւերեղեցաւ...

177. ԺԲ. Առն միոջ էին Բ որդիք...։ Սոփորութիւն է մարմնաւոր ծնողացն...

200. ԺԳ. Այր մի էր մեծատուն...։ Առակիս բանն և ոմանց թուեցաւ թէ առանց էութեան բանի սոսկ ասացան...

Եւ այլ ԺԴ—ԿԳ. թարոյներ անանուն վերջինն է...

850. ԿԳ. Նոթին վասն ճաշոյ մամուն. Էս առ Աստուած կարգացի։ Եւ վասն բազում պատճառի յաղօթ կայի է մեղ, ի հասարակ ատուրն...։ Կ'աւարտի թերի էջ 865 յաջորդ 866—887 դատարկ թղթեր են կաղճողէն զրուած)։

888. ԿԸ. Վասն անբուն Որդանցն, թէ որպէս, ուստի են և կամ թէ զինն են նոքա, և թէ որպէս են կերպարանք նոցա։ Եւ վասն զմոխոցն զի ոչ է խարճութիւն կարծեալք որպէս և ասեն ոմանք։ Եկայք աստանաւոր ի միասին առաջի Աստուծոյ, ով քահանայք...

910. ԿԹ. Վասն պալատեան Որդոյն Աստուծոյ և կատարածի աշխարհի։ (Աւրդ ի

թթիւն ական լինի յանկարծակի զալուստ Որդոյն Աստուծոյ և ահագին ահալ)...

918. Հ. Մառայակիցս մեր ի Քրիստոս Յովհաննէս Գառնեցի հարցանեմ զոգովնէ տիրեցելոյ ի Տեառնէ թէ զիարդ կայք այս դառն դարուս որ զիպեցաւ մեզ, Քանզի վասն ծովացեալ մեղաց մերոց Տէրն խառտեաց զմեզ ի սով, ի սուր և ի գերութիւն... (խրատականք)։

936. ՀԱ. Թուղթ մեծ հաւրն Մակարայ։ Հայրն Մակար զրէ ամենայն սիրելի որդոց իւրոց աղաչելով և առ զառաջինն եթէ սկսանցի մարդ տալ զինքն ի գիտութիւն...։ Վերջ՝ զոյսն առ ինքեան ունի։ (Էն շարանց վարաց)։

941. ՀԲ. Նոթին դարձեալ վասն սիրոյն որ առ Աստուած և առ բնկեր իւր — Սիրեցես զՏէր Աստուած թո յամենայն արտէ թումէ և յամենայն։ Ամենայնս առա զբոլորն նշանակէ... (Եւ այլ թարգմ. ՀԳ—ՀԷ. էջ 959էն ետքը պէտք է գետեղել և թերթը, էջ 984—1007) Իսկ էջ 960—981 նկատել իբրեւ և՛ թերթ, Զեռագիրք թերի կը մնայ, էջ 1—3, 25—32 պակաս եղած են և լրացուած նորոգողէն, նաեւ այլուր (հմտ. վերը) դատարկ թղթեր կան լրացնելու համար։

ՅԻՇԱՆԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Էջ 382 Կ'բառի — Զմարգարէս յիւլ յաղաւթս և թողութիւն մեղաց ի (եղբէ)։

542

ՅՈՎՀ. ՈՐՈՏՆԵՑԻՈՑ ԼՈՒԽՄՈՒՆՔ

Հիւ թիւ ճլե — Ժէ դար

ՔՈՒՂԹՔ՝ 83 — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 14 X 9.7
ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւ, 11 X 7 — ՏՈՂՔ՝ 23 —
ՆԻԹՔ՝ քուրք — ԿԼԵՂ՝ տախտակ կաշեպատ —
ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լուս — ԳԻՐ՝ Յօսեփ — ԵՈՐԱՅԻՐՔ՝
կորմիր — ԴԱՏԱՐԿ՝ 1ա — ԻՋԻ—ԲՅԻ — ԺԱՄԱ-
ՆԱԿ՝ Ժէ դար — ԳՐԻՑ ԵՒ ՏՅՂԻ՝ ամպստ —
ՅԻՇԱՆԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ չուծի։

Մատենա է Յովհաննու Որսմեցւոյ
Լուծմունք։

Թղ. 2 — 81ր. Նորին Յօհաննու Որս-
մեցւոյ համառօտ Լուծմունք Պերխարձնիս
զրոցն։ — Սկիզբն և նախադրութիւն։ ԼԾ.
Նոյն նախադրեալ բանքը նոյն է և սկիզբն
զրոցդ...

Թղ. 81ր—82ա. (ա՞յլ դրէ՛) . Իւրաքան-
չիւր բանքս յիւրում բանից վերջն զա-
սեցես :

Պրփիւրի :

Յանկումն գծիս ներածական
Պոյիիւրիոսի համեարարան...

Ստազերացոյ :

Աւարտ իրիս նիմակամի,
Ստազիրացոյ ներքախօսի...

Պէրիարմէն :

Վախճան տառիս դժուարահասի,
Յոյժ խրտառած ասացուածի...

Աշխարհաց :

Կուպր բամիս այս սխրական,
Աշխարհավէլ ասացական...

Թղ. 82ա. Վերջը. Լիւսապատում իմա-
ցական, սա՛հ դժածս վախճանական :

543

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

Հին Թիւ ձև՝ — ԹԶԲ = 1633

ԹՈՒՂՔ՝ 344 : — ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 14.4 X 0.6 : —
Գրութիւն. միասին 9 > 6. — ՏՈՂՔ՝ 31 : — ՆԻԻԹ՝
բուրք : — ԿԱՅԻՄ՝ կաշեգատ տախտակ : — ՄԱԳՆԱ-
ԹԵՆՆՆ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ վերջը՝ 1 րդ բոլոր մեծ-
քաղանք ներկարգիր. մասն Ունտարանէ : — ՀԱՆՊԱ-
ՄԱՆՔ՝ բաժնաբ. պտղած, կարմիրագրերը գրեթէ
առնալուծանի : — ԳԻՐ՝ ճոտը : — ԿՈՐԱԳԻՐՔ՝ կար-
միր : — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1633 : — ԳՐԻՋ՝ Աստուածատուր
զգիր : — ՏԵՂԻ՝ երեքիս — ՅԻՇԱՅԱԿՈՒԳՐՈՒ-
ԹԻՒՆՔ՝ 365, եւն :

Մատենան է ժողովածու, (Ժամագիրք
եւն) ուր կան Տոնացոյց — Աւետարանացոյց,
3ա. Առաջարանութիւն. պրոցս-
ցանկ. (Ա—ՃԹ) :

5ա. (Տումար Հռոմայեցոյ) ՄԼԺ
Հայոց վերագրուին զամենայն աղկաց
զիս : Կալ զհայ վերագիրն ժ. ած եւ
զհասարակածն Լ. Լրթ որ մնա Հոռ-
մոց է...

6ա. (այս նորագլուխ գրչէ). Կանոն
արհնութեան ջրոյ. ամենայն Կիրակէի
քահանան արհնէ եւ ցանէ ի վերայ ժո-
ղովրդեանն... Երգմենեցոցանեմ զքեզ
արարած աղի...

10ա—բ. Երկու բոլորակ տոմա-
րական :

(Ղուկաս Կեղեցոյ) Պատճէն թրոյ
նոր Տումարի է Մերնդեանն Քրիս-
տոսի... (իստ ի սկրքնաւորութեան կ'ը-
ստի. ճայց եւ տրուիւ եմ ի կարգի

վարձապետաց աստիճանի... Ղուկաս
անունն Գեղեցի... որ բոլորմարս յար-
մարեցի... զայս սակաւ բանս ի յոտք
Հանի... ի թուականիս մեծ Հայկազնի,
արեթականն տումարի Ռ անցեալ ընդ
քառասնի եւ Բ թիւ այլ աւելի. ի դուռն
սուրբ Կարապետի որ մականունն Ղըյ-
պա՛հ կոչի... :

11բ. Նորին Ղուկաս վարդապե-
տի արարեալ Տումար..... Հոռոմա-
յեցոց պատճէն : — Պատճէն... (անըն-
թեռնյի)... Թղ. 17ա. Զտակաւ Տու-
մարս ի վոտք Հանի եւ որ յիւման չեմ
արժանի անումար միայն արեղայի : Իսկ
Տէր Պետրոսն երկրեկացի յինչն խնդ-
րեաց եւ եւ զրեցի... (Թղ. 13բ. դա-
տարկ) :

14ա—18բ. Աւրհնեալ է.....
Սուրբ Հոգի, զի աւրհնական ինձ եղիցի.
Հանել յաւարտ բանս ի կարգի : Կամբ
իինչ ի չափ տաղի բղբուն Տումարն Հա-
յոց աղի...

18բ. Թուականք յԱղամայ միւ-
նե... ամբ ՌԴԽԲ...

18բ. Դիւտ պրոյ այսպէս արաւ
(եւ լալ պալլաւաւարական) :

22ա. (Գիշերային ժամերգ.) Տէր
ԼԹԼ զըթունս... Այսօր անձառ...

35ր. Անձինք Ա. Աստուածածնին ասացելու կիրակոս վարդապետէ եղբնկացոյն: Արեւելք... (եւ քաղաւածք ի Շարակնոցէ):

44ա. Անձինք Ս. Գրիգորի Լուսաւորչին Յովհաննէս վարդապետի ասացեալը:

52ր. Կարգաւորութիւն հաս. Աստուածուն ժամուն:

Քաղաւածք չարականոց:

119ր. Կարգաւորութիւն Արեւազայի: Ճաշու:

133ա. Պատարադամատոյց:

164ա. Երեկոյեան ժամ. խաղաղական: Հանգստեան:

216ա. Քաղաւածք ի Նարեկացոյ Աղոթից:

224ա. Ն. Շնորհալոյ Հաւատով խոստովանիմ:

226ր. Օրհնութիւն Սեղանոյ:

228ա. Տօնացոյց (եւ Աւետարանացոյց):

276ր. Կարգ զաւանդութեան. Հրաժարիմք ի սատանայէ... Մեկայ ամենասուրբ Երրորդութեան...

279ր. Աղօթք Ս. Եփրեմի ասացեալ: Տես Տէր զոստապետալս...

284ր.—293ա. Յազազս վասն Այոթից: Աղաւթք եւ պաք եւ ողորմութիւն ընդ միմեանս լծեալ. աղաւթք եւ ողորմութիւն լուծէ եւ ընդդէմ դիւանցն անյաղթելի...

285ա. Մեղեդի. Նոր եղեմ լանաւոր տեկոյն...

Վերջ 293ա. «Յորժամ կարգայք զվարքս ողորց (սրբոց) հառաչէք եւ արտասուէք, յիշեցէք զչինոզ լանիս զեսուանց Իրիգոր վարդապետն եւ զիս զգծողս եւ զրոտացողս սորա վարպետ Կառաշ...»

293ր. Գանձ Աւետարան Աստուածածնին. խնդութեան ձայն, բարբառ...

294ր. (Տաղ. խորագիրն չի կարդացուիր) Առաջնայճաչակ պրտոյն մահուամբ Տունէ՛ Ա—Ք:

295ա. Տաղ Այսօր երեւի անտեան ի բարձանց... Ա—Ք:

295ր. Գանձ Բ. աւուր Ենեղեան. Մաքուր եւ անբիծ...

297ր. Տաղ Ներսէսի ասացեալ: Տէր փառաց անճառ ծնեալ...

298ա. Տաղ Գրիգոր վարդապետի ասացեալ: Այսօր նոր խառնումն եղեալ... 297ր. կից՝ Պարագրի Բանն...

298ր. Ի Ս. Գր. Նարեկացւոյն Աւետիս ժեծ խորհրդոյ...

299ր. ...Ով զարմանալի խորհուրդս այս ժեծ...

300ր. Գանձ Տեառնընդառաջին. Գովեալ եւ աւերհեալ:

301ր. Տաղ (Տեառնընդառաջի) Քրիստոս փառաց Թագաւոր:

302ա. Տաղ. Այսօր Երուողէմ ցնծայ:

302ր. Տաղ Յովհաննէս եւ Նպփանու. Գթութեամբ քային...

304ր. Տաղ Մարկապարդին. Համադոյական Հար...:

306ա. Տաղ Մեծի Ուրբաթու. խորհուրդ սոսկալի...

309ր. Գանձ Ս. Զատիկ Երարութեան: Մարդասիրութեամբ Որդիդ...

314ա. Գանձ Համարածման, Մեծապաշտառ տառնէլ:

316ա. Գանձ Պենտակոստէի. Յաւէտ իսկական:

318ա. Գանձ Վարդապետի: Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ:

319ր. Գանձ փոխման. Սուրբ մայրդ լուսոյ:

322ր. Գանձ խաչին. Յայն եղեմական զրախտին:

325ր. Գանձ Մարգարէից: խորհուրդ անքննին...

328ա. Գանձ Պետրոսի եւ Պողոսի, Սուրբ Երրորդութեան:

332ա. Գանձ Ապաշխարութեան, Մեղայ Տէր, մեղայ...

335ա. Գանձի գունք. Բ վանկէն եւ Դ վանկէն. խորք անքննին:

Արեւելք: Բարձրեալ անքննին...

336ր. Տաղ. Գոհար վարդ ինքնացոյն (այլ եւ այլ մեղեդիներ, առաջին վանկն միայն):

341ա.—358ր. Տաղ Տեառն Ներսիսի ասացեալ: խոստովանիմ Աստուած զՀայր...

359ա. Նորին Ներսէսի Կլայեցոյ ասացեալ. Այրն անսկիզբն ասէ զԱստուած... Բան հաւատոյ վասն անեղինն եւելոյ (եղելոյ*) Միաձնին:

361ա. Տեսոն Ներսէսի Յիշատակարան յԱռակացն Սողոմոնին, զոր իւրովք ձեռսւքն զրեաց. Աստուածեղէն Հոգին...

361բ. Անդրադարձութեան տառից յիշատակի. Քաղցրագունի...

362բ. Տաղ ասացեալ ի յԱղամա հետէ միշեւ ի Քրիստոս:

(Տաղ Թաթեօսի.) Հաղար կենդանակերպ Աստուած ստեղծեր է... Աղամայ հնազանդ արեր է զզրախտն լուսափայլ նմա շնորհեր է...

365ա. (Տաղ Հոգւոյ.) Մեղա քեզ Քրիստոս Աստուած ապաւէն յոյս դեղ ունիմ...

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ.

1. 365բ. Փառք... Գրեցաւ սուրբ զիրքս որ կոչի ժամագիրք եւ խորհուրդ սուրբ Պատարագի. եւս առաւել Տանաքոյց եւ զայլ երգերս ձեռամբ ըզմամեղ զրչի Աստուածատուր զսրի: Ի թվականութեանս Հայոց ՌՁԲ (1633) ամի ապրիլի 11 ի քաղաքս Երեւնիս. առ զրան սուրբ Աստուածածնի՛ս եւ սուրբ Քառասունք եկեղեցեացս հայրապետութեան մերոյ Տեսոն Տէր Սիմէոն կաթողիկոսի, ի խնդրոյ սորա հեղահոգի եւ իմաստուն աշխատասէր վարպետ Կանաչին, որ բազում փափաքանաւք յետ զրեւ զսուրբ զիրքս ի վայելումն անձին իւրոյ... Եւ զարձեալ զսուրբ զրքին սրբազրոյն զԱստուածատուր մղտեսին որ ըզմամ աշխատեցաւ եւ սրբազրեց զսուրբ զիրքս, Տէրն մեր Յիշուս Քրիստոս սրբեցեղիւր մեղքն ամէն: Ով զասք քահանայք

եւ իմաստունք... վասն սիրոյն Քրիստոսի... հոս կ'ընդհատի ձեռագիրը:

2. 235բ. Ի վայելումն Աբրահամ արքեպիսկոպոսին Իրեւնոյ: Թվ. 360ա. ուրիշ ձեռքէ. «Թվ. ՌՁԻԸ ի սուրբ քաղաքն Նաղարէթ Եմմին Մարկոս, կինն Ուոթիէլ ձէպայիլ, Ֆոանսիս, յԱնտոն, Հոթբուլ, Հէրակլ, Հաննայ խոստացաւ տալ Գ. առիւծ ի տարին վասն պատարագի յաղաղս փրկութեան իւրոյ եւ իւրայնոցն. ամենայն տարի զիր օրհնութեան ընկալցի յինչն ի Մենդեան Տեսոն մերոյ Յիշուսի Քրիստոսի. եւ յղեսցէ Գ. առիւծն ի ձեռն թարթման Պ. Իպրահիմին ի քաղաքն Մայտայ եւ նա ի մեղ հասուցէ առ ի նորաչին վանքն Հայոց Սուրբ Փրկիչ: Գրեցաւ յունվարի առաջի օրն Հինգշաբթի, յաւուր Թլփառութեան Տեսոն մերոյ Յիշուսի Քրիստոսի որ է Նոր տարի. այլ բուէ է:

3. 19բ. Դարձեալ ով Եղորայք վասն սիրոյն Քրիստոսի, յորժամ որ տեսանէք կամ աւրինակ զնելով, նա մի ողորմի ասացէք մեղաւոր եւ անպիտան փծուն զրչիս, եւ զստացողս սորա վարպետ Կանաչին...

4. 35բ. Զգծողս եւ զաշխատողս մի ողորմի ասացէք... Թվին Հայոց ՌՁԱ:

5. 35բ. Ի վայելումն Աբրահամ արքեպիսկոպոսին Իրեւնոյ:

Զեռագրին վերջը մագ. պաշապանակի վերայ:

Թվական ՌՁԻԶ. հոկտեմբերի ամսոյն ի Գ. շուկայս ուրպիս խաչատուր:

Մաղաղաթեան պահպանակին վրայ նստր զրոյ՝ Մահտեսի Գլորքն՝ Մ. Պարաղամն՝ ՄԽ. մահտեսի Աբրահամն Խն. զարձեալ Թ. զՀնճիւր:

544

ՅԻՍՈՒՍ ՈՐԴԻ — ՏՕՆԱՑՈՑՑ

Հին թիւ ՃԼԸ — ԺԴ — ԺԵ դար

ԹՈՒՂԹՔ՝ 226 — ՄԻՆՈՒԹԻՆ՝ 18,8 × 13,5 : — ԳՐՈՒԹԻՆ՝ միասիւժ. 10,5 × 6,5 : — ՏՈՂՔ՝ 18/19 : — ՆԻՒԻ՝ րուղի : — ԿԱԶՄ՝ տախտակ կաշեպատ : — ՊԼԶՊԼՆԱԿ՝ 1 քղ. մամր միջին մետր. երկարագիր, մաս վկայաբանութեան Արամազինէսի : — ՀԱՆԳԱՎԱՆՔ՝ լա : — ԳԻՎ՝ բոլորգիր, (մտոր՝ քղ. 37—115, մարդիչէ) : — ԽՐԱԳԻՐՔ՝ կարմիր : — ԿԻՈՒԼԽՈՐԱՆ՝ 4տ. 127տ ցարդ : — ԼՈՒՈՒԼՆՑԻԼ—ԶԱՐԻՔ՝ տեղիս տեղիս. պարզ : — ԺԱՄԼՆԱԿ՝ ԺԿ—ԺԵ դար : — ԳՐԻԶ՝ Սիմէոն : — ՏԵՂԻ՝ ամյայտ : — ՅԵՇԱՍԱԿԱԳՐՈՒԹԻՆՔ՝ 126ր, 225ր :

Մատենա Հ Յիսուս Որդի, Տօնացոյց, Աւետարանացոյց (անխորադիր) Պարգատումար :

Թղ. 1ա—114ա. (Ախտորադիր) (Ն. Շնորհաւորոյ) Յիսուս որդի Հայր միածին...

115ա. (Ոորոգողէն) Ով զարմանալի խորհուրդս այս մեծ յայտնեալ...

116ա. (բուն գրչէն) Այրն առաջին գեղցողա...

121ա. Տեառն ներսիսի րան խրատական ընդդէմ այրուրենից : Արթունք եղբորս արթունք եւ պատրաստք...

123ր. Նորին Նորսէսի այլով եղանակախաւսք ընդ Աստուծոյ :

Աստուատ յուսոյ... Կից՝ Նորոգող Հնու-թեան մարդկան... ճԵՆԲՐՍԷՍԻ ԵՐԳ :

127ա. Տաւնացոյց եւ Աւետարանացոյց եւ կարգաւորութիւնք տէրտեաական տանից, զոր եղեալ եւ սահմանեալ արդոյն Սահակայ Հայրապետին : — Աստուածայայտութեան Ա. Կանոնագրիւն...

193ա—212ր. (Պարզատոմար) :

213ա—222ա. Յոհանէս վարդապետի ստացեալ Պրիւս — Ա. երկուս ի մէջ տեղ բերած զերդ զընկեր կասնն թէ պահէ, ու չորս քնութիւն աւտար հետ իրաց կասնն թէ սաղէ... վերջիմիջ Հ. ՄԲ. Իմ սիրտ վատին մի լըսեր, ու չարին տեղ իսկի մի տար... (Ա—ՄԲ. քառեակք) :

222բ. Յարաչութեան յԱ. աւուրն դործ՝ Լ. Հուր, Զուր... Յառաջին դարն՝ Ենովք վերացա...

222բ—223ա. Ամք յեկանելոյն Աղամայ ի զրախտէն առ մեղ. ԲԶԶ — զհայ թվականն ի վերայ բեր եւ այն է...

223ա. Յորժամ թէ կամեցիս դիտել թէ արեւական յորում կենդանակերպի է : Կալ ի զարնանային հասարակածէն...

224ա. Կրկնակ ամսոցոյ այսպէս արա... (Վերջ 224ա) :

Թղ. 1ա—3բ. անվարժ գրչէ ազօթական եւն հատուածք :

ՅԵՇԱՍԱԿԱԳՐՈՒԹԻՆՔ

1. 126ր. (Բուն գրչէն) Ով պատուական եղարք որք հանդիպիք յուսաւոր տառիս... յիշեցիք զՍիմէոն կրօնաւորս զանարժան զրիչ... ամէն :

2. 225բ. (յետիմ գրչէ մը) Ով եղարք մեր... աղաչեմ... ողորմի ասել... Թումա անուամբ միայն արեղայիս, որ սակաւ ինչ աշխատեալ ըստ իմում կարի նորոգեցի զսա վերստին ի քաղաքն Հալապ թվին ՌԺԷ (1608) : Այլ եւ զսիրասնեղ պատանին զհողեւոր որդին իմ զԼիպարիտ սարկաւազն որ զպական սորա զրեաց ըստ իւրում կարի. բայց խիտ փափագ ունէր... Զսպէն. Աստուած զիւր բարի խնդրուածէ... կատարէ ամէն. որ ըստացաւ զսա յիշատակ իւր եւ ծնողաց իւրոց եւ զհայրն իւր զԳիրական եւ զմայրն գիշխոյն եւ եղբարքն զԳրիգոր եւ քորքն իւր զՄուղայ եւ զՄարիամ աղաչեմ յիշել...

3. 225ա. Ծածկագիր, նոր գրչէ, ծածկագրութիւն (կէտնիւով — զծիկեմբով) :

545

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

Հին թիւ ճիւղ — ԺԷ — ԺԸ — ԺԹ — ԺԽ

ԹՈՒՎԹԹ՝ 224 — ՄԵՆՈՒԹԻՆ՝ 13.7 X 9.7 — ԳՐՈՒԹԻՆ՝ միասին, 10 X 6: — ՏՈՂԹ՝ 28: — ՆԻԹ՝ բուրբ: — ԿԱՋԻ՝ կաշնպատ տախտակ: դրոշմագործ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆԹ՝ լատ: — ԳԻՐ՝ Պոստ մատր: — ԶԱՐԴԱԳԻՐԹ՝ պարզ: — ԽՈՐԱԳԻՐԹ՝ կարմիր: — ԿԻՈՒՆՈՐԱՆԹ՝ 26, 27ա, ԷԲ, 145ա եւ: — ԼՈՒՄԱՆԶԱՆԹ՝ միջակ: — ԳԱՏԱՐԿ՝ սկիզբէն 1 ամօրն յուր, բնի մէջ 28: — մէկ բոլ ինկած: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԷ—ԺԸ դար: — ԳՐԻԶԹ՝ Մաքաթա եւ Պաղոս — ՏԵՎԻ՝ ամօրն: — ԵԻՄԱՏԱՆԳՐՈՒԹԻՆԹ՝ 144թ. 200թ:

Մատենան է ժողովածու:

Ա. Թ. 1ա—191ա. Համարատ Հաւաքումն աստուածաբանական ճշմարտութեան: Բանդի դերագանցութիւն աստուածաբանական ճշմարտութեանն է նշուի: Ա—Է դիրք: (Վերջինն՝ Յաղապս վերջին դատաստանին): Թ. 124ա. կայ՝ Բ. զրուի յորինակն պակաս էր, զտեղն թողի:

Բ. Թ. 191թ—204թ. Սկսանի Դիւան: Կուս արդեւ Օգոստինոսի առ Օրատորիոս. Ի

սկզբանէ ստեղծեաց Աստուած գերկինս եւ գերկիր եւ զամենայն. բաղմաթ... Վերջին մասը պակաս:

Գ. Թ. 205ա—324թ. (Բարդղղիմեայ) Դիրք յաղապս վեցօրեայ գործոց տարաչափեան: Աստուածաբան գրոցս: Որանքիւն եղև զիտութիւն թոսակէր... վերջաւորութիւն լեռնի մնացած: Այժմ կ'աւարտի «Թէ ոչ էր ի մեղանէլ մարդն...»

ԵԻՄԱՏԱՆԳՐՈՒԹԻՆԹ.

1. Թ. 144թ. Յիւնցէք զՊոլոս փշուն դրակս ի տարր աղօթս ձեր (նախարինակի՝ զրիշն. զի զրեռու տարրերութիւն աննկատելի է):

2. Թ. 200թ. ԶՄարգարա զրիշ յիւն աղակեմ: Ո՛վ հայր իմ:

Աստուծանց վանքն եկած է 1834ին՝ Արքահայր Տիմ. Թեյլալեանի որով:

546

ՍԱՂՄՈՍԱՐԱՆ

Հին թիւ ձեւ — ԺԴ — ԺԵ — ԺԶ — ԺԷ

ԹՈՒՎԹԹ՝ 132: — ՄԵՆՈՒԹԻՆ՝ 13.5 X 9: — ԳՐՈՒԹԻՆ՝ միասին, 9 X 6: — ՏՈՂԹ՝ 17: — ՆԻԹ՝ բուրբ: — ԿԱՋԻ՝ կաշնպատ տախտակ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆԹ՝ լատ գէշ, մաշած: — ԳԻՐ՝ բոլորդիր: — ԶԱՐԴԱԳԻՐԹ՝ միջակ: — ԽՈՐԱԳԻՐԹ՝ կարմիր: — ԿԻՈՒՆՈՐԱՆԹ՝ 29ա, 29ա, 29ա: — ԼՈՒՄԱՆԶԱՆԹ՝ պարզ: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԷ—ԺԸ դար: — ԳՐԻԶ ԵՒ ՏԵՎԻ՝ ամօրն: — ԵԻՄԱՏԱՆԳՐՈՒԹԻՆԹ՝ յուրի:

Մատենան է Սաղմոսարան, լատ թերի. Թ. 1 կը սկսի՝ Յիւնս զրան ծառայի քոյ,

յար յուսացուցէր զիս: Սա մխիթարեացէ ի խոնարհութեան իմում, զի բան թո կեցայ զիս (Ողմ. ճիւղ):

Ի կատարածին Ապաշխարութիւն Մանասէի եւ սյլ յարակիցէ:

124ա. Ն. Շնորհալույ Հաստոյ խոստովանիմ:

129թ. Զորս Գուրգայից Քարոզք եւ Աղսթբ:

547

ՔԵՐԱՎԱՆԱՎԱՆՔ — ՔԱՐՈՋԱԳԻՐՔ

Հի թիւ ծեփ — ՌՃԲ 1653

ԹՈՒՂԹՔ՝ 467: — ՄԵՄՈՒԹԻՒՆ՝ 13 X 10 —
ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միտսիւմ. Ե X 6 — ՏՈՂՔ՝ 21 —
ՆԻԹՔ՝ քուրք: — ԿԱԶՈՒ՝ կանգաւտ տախտակ.
դրոյմագրոյ: — ՈՒՄԱՂԱԹԵԱՌ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ սկիզբը
4 քգ ամբիր մագաղաք: — ՀԱՆԳԱՄԱՐՔ՝ լաւ: —
ԳԻՐ՝ մուր եւ քուրքիր: — ԶԱՐԿԱՐՔ՝ երբեմն
պարզ: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ կարմիր: — ԿԻՍԱՆՈՐԱՆՔ՝
լաւ. 85ա. 182ա. սովորակամ: — ԼՈՒՍԱՆՑԱԶԱՐՔ՝
պարզ. զաւակամ: — ԴԱՏԱՐՔ՝ 84ր. 454—455ր —
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1653: — ԳՐԻՉ՝ լաւակ արեգա Շախա-
քաթի: — ՏԵՂԻ՝ Ն. Զուլա — ԳԻՇԱՆԱԿԱՐՔ՝ ՌԻ-
ԹԻՒՆՔ՝ 458ա

Մատենա է Գերսկամբ եւ Քարոզգիր

1. 1ա—82ա. Գերականութիւն է ար-
ուեստ զործիական ընկանարար ասական եւ
դրական. եւ մասունք եւ սորա յորք: Գիր
Վանգ, Բառ, Բան: — Քաղաք տառի: Գիր
է յորաւոր ծայնի մասն նուաստ...

Վերջ. սոյնպէս եւ դորոշականն եւ գրա-
յաւարտականն իմաստի:

2. Թգ. 82ր—83ա. Վարդապետք ասեն
թէ 7. զորդի կա՛ յայտարհ... 83ր—84ա
աղիւսակ, եւն:

3. 85ա. (Դաւրի Ամյաղքի Սահմամբ),
Առաջին սահման իմաստաբիրութեան: Որք
միանդամ... կից՝ Ամենայն յար տանջի:

4. 175ր. (այլ գրչէ) ի տեան Միսիքարայ
վարդապետի ասացեալ Ազոթք ի վերայ հի-
ւանդաց: Որհնեալ եւ փառաւորեալ սուրբ
երրորդութիւն... 180ր. Յանկ քարոյից:

5. 182ա—408ր. Ա—ՄԱ. Քարոզք Ա.
Նորին քարոյ վասն պաշտաման պատահաւ
ի լաւն Յովկիւս. Փոզ հարէք ի Սիրն...
Փոփոխական է մարդոյս բնութիւն...

6. 409ա—40ր. (այլ գրչէ. քուրքիր)
Նախերգամբ քարոյի:

7. 441ա. Վասն ինն դասուց եկեղեցոյ:
— Ա. գաւթ եկեղեցոյ չայրապետք...

8. 441ր. Հոմապրութիւն եկեղեցական
յաղապս Հ աշակերտաց Տհառն որք ընդ
սփիւսս ընթացան: — Դորոշկոս եպիսկոպոս
Տիրոսի Հոսպոյն առն Հոգեբղեցի եւ մար-
տիրոսի եղկոյ ի մամանակս Յուրիանոսի

Քաղաւորի այս յառաջասացեալ քաղմահամ-
բաւ այրս Հոմապրութիւն եթող Հոմապեցի
եւ Հեղեանական: — Դարմեալ Դորոշկոս
եպիսկոպոս յեղեանացոց քաղաքն... այս
սպա Մերս մեծ եւ Հոմապրութիւն մեծ մեղ
եկեղեցոյ եթող յորս եւ սակս Հ աշակերտաց
Փրկչին պատմագրեաց...

9. 445ա. Քաղաք Բժանիցն: Վսեմա-
կան Դորոշկոս յիշատակու լաւն եւ ԲԺ
ատաքեղոցն...

10. 446ր. Եպիփան այսպէս պատմէ
Գեորգոս ի Հոմ...

11. 447ա. Թէ յորոց աղղապ էին (ԲԺ
ստաքեալք): Գեորգոս եւ Անդրէաս ի ցեղէն
Նեփթաղիմբ...

12. 447ր. Թէ որ լեզուս գրեցին գլեւե-
տաբանն...

13. 447ր. Յոնամ Բոմեղին դրէ ընդդէմ
Հոյոց այսպէս Ա. դժբախտութիւն մի բնութիւն
ասեն ըստ կարծեացն Դորոշկոսի... Ա—
ԺԺ խղիւրք):

14. 448ր. Բոհան Գոնեցի, մեծին Եսա-
յնայ աշակերտք եւ եւ այսչափ վարդապե-
տութիւն դարձեր եւ Յոնակաց դասնու-
թիւնն: Ա. Մարգարէ վարդապետ ի ցեղէն
Սոմպայ... (ա—թ): Կից՝ եւ Սոմպոյն
(= Բարտող.) վարդապետ արար Հակա-
նատութիւն ընդդէմ Հոյոց եւ Յոնակաց
Հոմայ պապն է գլուխ ամենայն ազգաց...
կից՝ Մեկնիչք (449ա—451ր):

15. 452ա. Որհնութեան մեծ: 452ր.
Վերջամ զայրուան Որդոյն Աստուծոյ
մեծ...

16. 454ա. Տասն փորձութիւնք Աբրա-
համո: (Ժէ 9):

17. 457ա—467ր. (այլ գրչէ յաւելաւ
քերի) Որհնութիւն ժողովրդեան:

ՌԵՄԱՏԱԿԱՐՈՒԹԻՒՆՔ

1. 458ա. Փառք: Ուանկ ելեալ
դիրքս այս որ է քարոզգիրք ձեռամբ ի

Սահակ արեղայի (վրան՝ վարդապետ) ի յերկիրս Պարսկաստանի ի քաղաքն Շոշ յոր ևս Ասպահան յորջորջի, ի զիւղ Նոր-Ջուղայ յեզր զերոյն որ ասի Ղանդար, ընդ հովանեաւ Ամենափրկչի վանիցս ի թվին ԹՃԲ (1653) ամին. յայսմ ամի առաջնորդ նստաւ հեզասոյի Դաւիթ վարդապետն այր իմաստուն, հանճարեղ ևս փիլիսոփայ, աշակերտ մեծին բարունոյ Տեառն խաչատուրոյ Կեսարացոյ որ հանդուցեալ է յոյսն վերին տոցանկային իւր. զկնի նորին յաջորդեաց զաթոռ զայս. և ևս Սահակ (վրդ.) արեղայ աշակերտակից սորին ստացող զրոյս (վրան՝ ևս նստող զրդիս)...

2. Թղ. 456ր. Յիշատակ է սուրբ զիրքս ի զուռն Թաղէսաի սոռաքելոյն:

3. Թղ. 82ա. Ով եղարք յորժամ զՔերականութիւնս կարդաք կամ որինակէք, մի տարակուսիք այս երկու լէշիս միջին լէշն Քերականութիւն է, եզերինն բառ է Քերականի. որիչ տեղ չկայր յետ կաղմելոյն այսպէս զրեցի տեմեղադիր լերուք խոհուէ Սահակայ բանի սպասաւորի արեղայիս Շախսարանցի:

4. Թղ. 171ա. Արդ ևս Սահակ վարդապետս որ զթերատ Սահմանացս կատարեցի, որք վայելէք յիշեսջիք ի Քրիստոս:

548

ՄԱՆՐՈՒՍՄՈՒՆՔ

Հին թիւ ճիշդ — ՊԽԶ = 1397

ԹԻՒՂԹՔ՝ 206: — ՄԵՇՈՒԹԻՒՆ՝ 12,8 × 8,8: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միագիւծ. 0 × 6: — ՏՈՂՔ՝ 13: — ՆԻԻԹ՝ բուլք: — ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ տախտակ, դրշմագարդ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ, բուր տեսած: — ԳԻՐ՝ բայրգիր: — ԶԱՐԳԱԳԻՐՔ՝ պարզ: — ԽՈՐԱՎՐՔ՝ կարմիր: — ԿԻՍԱԽՈՐԱՆՔ՝ ճճ, 120ա, 150բ, 244ա, միջակ: — ԼՈՒՍԱՆՑԱԶԱՐԳՔ՝ սեփարակած: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1397: — ԳՐԻԶ՝ Պօղոս: — ՏԵՂԻ՝ Սիս: — ՅԻՇԱՅԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ 88ա, 206բ:

Մտեանս է Մանրուսմունք (խաղաղութեան):

1ա. Հաւատամք ի Հայր Աստուած որ տեհասանելի է... Ամենակալ Տէր զօրութեանց... Անրաժանելի և բնամայր երրորդութեանդ... Փառք Հօր... Յիշեսցուք

ի զիշերիս վերջ 266ա. Սուրբ Աստուած... Փառասուրեակ ևս միշտ կայս...

ՅԻՇԱՅԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ.

1. Թղ. 266ա. Փառք... Գրեցաւ եղանակաւոր տառս որ կոչի Մանրութեան ձեռամբ մեղայապարտ զբնի սուտանուն Պաւղոս արեղայի ի թվիս Հայոց ՊԽԶ. ի հայրապետութեան տեսան Կարապետի. և զբեցաւ ի մայրաքաղաքիս ի (Սիս?) ընդ հովանեաւ..... կր ոլակսի, բուղր ինկած է:

2. 88ա. ԶՊաւղոս սուտանուն արեղայ և զճնալոսն իմ... աղաչեմ յիշել ի Տէր. ամէն:

549

ԲԱՌԱՐԱՆ

Հին թիւ ձեռք — ժշ—ժէ դար

ԹՈՒՂԹՔ՝ 154: — ՄԵՇՈՒԹԻՒՆ՝ 13×80 — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ Երկսիւմ, $8,5 \times 2 + 2 = 4$ — ՏՈՂՔ՝ 23: — ՆԻԻԹ՝ քուզք: — ԿԱԶՄ՝ կաշնպատ խաւափարտ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: — ԳԻՒ՝ քոյր: — ԶԱՐԴԱԳԻՐՔ՝ զեղեցիկ: — ԿԻՄԱՆՈՐԱՆ՝ լաւ, միջակ, դուռնոր: — ԼՈՒՎԱՆՆԱԶԱՐՔ՝ յաջող: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ժշ—ժէ դար: — ԳՐԻԶ ՆԻ ՏՆՂԻ՝ ամբայտ: — ԹԻՇԱՏԱԿՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ յուժի: — ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՔ՝ ցեղազրկ սկիզբէն դուրս եամուած եմ 15 եւ կէս բերք:

Մատենաւ է Բառարան:

ԹՂ. 1ա. Արարողք. անշէն: Ար. այ. Հօր օրհնութիւն. Աբարիմ. անջք. կամ տնջանօղք: Արրայ. հայր, կ. հայր հօր. կ. մեծ. կ. պապ. Ասորաց կ. բառս: Արբայկ. յԱ—

տուծոյ: . . . Լին զիր բաղաձայն եւ թաւ, զի յայր է քան զնոս եւ զդատ. նաեւ կրկնակ տնաւանեալ. զի բաղկանայ ի կրկին զղից: Լարան սպիտակ կ. պայծառ: Լարոս. միեղջերու թարգմանի. օձաճալած: Լար. զարշկերակուր. կ. շանց կերակուր: . . .

Վերջ Օջառղ. քննօղ:

Անտոնեաց Մատ. մտած 1834ին:

Առջեւի կողքին ներսի զին կայ՝ էջմիածնեցի երեմիա վարդապետի ի Լիվոնիա տպուած բառաղբերքին ձեռագիրը ըստ կը թուի: Թէ ողիկ:

550

ՇԱՐԱԿՆՈՑ

Հին թիւ ձեռք — ժէ դար

ԹՈՒՂԹՔ՝ 323: — ՄԵՇՈՒԹԻՒՆ՝ $15,1 \times 11$: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւմ, 10×6 — ՏՈՂՔ՝ 23: — ՆԻԻԹ՝ քուզք: — ԿԱԶՄ՝ կաշնպատ տախտակ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ քղբեր իմկած: — ԳԻՒ՝ մուր: — ԶԱՐԴԱԳԻՐՔ՝ յաջող: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ կարմիր: — ԽՈՐԱՆՔ՝ 44ա, 129ա, 174ա, 230ա, 263ա, 264բ: — ԼՈՒՎԱՆՆԱԶԱՐՔ՝ պարզ, ճշակաւոր: — ԴԱՏԱՐԿ՝ 320բ—323բ: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ժէ դար: — ԳՐԻԶ՝ Խաչատուր երէց: — ՏԵՂԻ՝ ամբայտ: — ԹԻՇԱՏԱԿՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ 262բ:

Մատենաւ է Շարակեց, որուն Ա թերթն եւ Բ. Թերթէն Երկու թուղթ ինկած են, այժմ թղ. 1ա. կը սկսի «...ցըն տեսեալ զարդարութեան արեգակն եւ ընդ հրեշտակս երգէին փառք ի բարձունս Աստուծոյ»:

Թղ. 44ա. Երդ բուն Բարեկենդանին: — Բանն որ ընդ Հօր:

129ա. (Յարութեան) Այսօր յարեալ:

174ա. Կանոն Դաւանագատեաց Սուրբ Խաչին:

239ա. Կանոն Համօրէն ամենայն Մարտիրոսաց:

263ա. Կանոն Հանդստեան Համօրէն:

294բ. Օրհնութիւններ Յարութեան Տեառն (Երկեսցութեան երգ նոր):

317ա. (Քաղաւթ Մանրումութիւն) Թիշեսցութեան:

ԹԻՇԱՏԱԿՐՈՒԹԻՒՆ.

262բ. Զմեղապարտ զրիչս զհալաւտուր Երէցս յիշեալ, ով եղբայր, մէկ ճշայր մերս ասելով:

551

ՇԱՐԱԿԱՆ

Հին թիւ ձեռն — ժէ դար

ԹՈՒՂԹՔ՝ 330: — ՄԵՆՄԻԹԻՆ՝ 14,7 × 10,2:
— ԳՐՈՒԹԻՆ՝ միասիւ, 10 × 6: — ՏՈՂՔ՝ 22: —
ՆԻԻԹ՝ բուրդ: — ԿԱՋՄ՝ տախտակ կաշեպատ,
դրոշմագարդ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լուս: — ԳԻՐ՝ բոլոր:
— ԶԱՐԳԱԳԻՐՔ՝ բոշմագիր: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ կար-
միր: — ԽՈՐԱՆ՝ 1ա, պարզ, գումատուր: — ԿԻՍԱ-
ԽՈՐԱՆՔ՝ 9ա, 47ա, 103ա, 209ա, 282ա, 284ա, 316ա,
պարզ, կարմրագոյն: — ԼՈՒՍԱՆՑԱԶԱՐԳՔ՝ կարմիր:
— ԴԱՏԱՆԿ՝ 136ա, 138ա: — ԺԱՄԱՆԿ՝ ժէ դար: —
ԳՐԻՋ ԵՒ ՏԵՂԻ՝ ամոյտ: — ՅԵՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՆՔ՝
չուփ:

Մատեանս է Շարակնոց, ուր կան:

ԹՂ. 1ա. Կանոն մեծի եւ հրաշափառ
Մենդեան Տիրուհոյ Կուսին ի Յովակիմայ
Եւ Աննայէ: Երկնցէք որդիք...

9ա. Կանոն Սատուածայտնութեան
Ճրագալուց: Ուրախացիր...

47ա. Երգ Աղուհոյ. Բարեկ. առաջին
Կիրակի:

94ա. Կանոն Ղաղարու Յարութեան:

119ա. Կանոն կենսարեւ Յարութեան

Տեան մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի:

163ա. Կանոն Պենտակուստէին Ա. օրերն:

209ա. Կանոն Նաւակատեաց Սուրբ
Խաչ(ին):

262ա. Կանոն Համօրէն Մարտիրոսաց:

284ա. Կանոն Համօրէն ամենայն ննջե-
ցելոց:

316ա. Կանոն եւ օրհնութիւն Քրիստոսի
Սատուոյ մերոյ:

552

ՇԱՐԱԿՆՈՅ

Հին թիւ ձեռն — ժ. դար

ԹՈՒՂԹՔ՝ 284: — ՄԵՆՄԻԹԻՆ՝ 13,2 × 0,5:
— ԳՐՈՒԹԻՆ՝ միասիւ, 10 × 7: — ՏՈՂՔ՝ 23: —
ՆԻԻԹ՝ բուրդ: — ԿԱՋՄ՝ խաւափառ կաշեպատ,
դրոշմագարդ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ խաւափառ զմա-
սուած. բերքը ինկած. 178, 275—84 նորագոյն: —
ԳԻՐ՝ բոլոր: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ կարմիր: — ԿԻՍԱ-
ԽՈՐԱՆՔ՝ 7ա, 81ա, 103ա, 141ա, 225ա, 282ա, զեղե-
ցիկ, ասկեխած: — ԼՈՒՍԱՆՑԱԶԱՐԳՔ՝ տեղիս տե-
ղիս. վարդագոյն: — ԺԱՄԱՆԿ՝ ժ. դար: — ԳՐԻՋ
ԵՒ ՏԵՂԻ՝ ամոյտ: — ՅԵՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՆՔ՝
չուփ:

Մատեանս է Շարակնոց, ուր կան:

Ակիդր պահաւ 1ա... Այսօր աստեղք
Եւ լուսին ընդ արեւու...

1ա. Այլ կանոն Մենդեան Մերոյ Աս-
տուածանին. Որ նախեմաց...

4ա. Կանոն Աւետեաց Սատուածանին.
Արհնութիւն ի յորհուրդն անհառ...

7ա. Այլ Հարց Աւետեաց Սատուածանի,
Ուրախ ընդ Մարիամ...

7ա. Կանոն Սատուածայտնութեան
Ճրագալուցին. Որհնութիւն Ուրախացիր...

Ընդ մէջ 40/41ի թուղթ մ'ինկած, հոս
Ելլալու էր... Կանոն Աղուհոցից Կիսախո-
րանով:

81ա. Կանոն Յարութեան Ղաղարու:

103ա. [Կանոն Յարութեան Տեան]:

141ա. Կանոն Պենտակուստէին արեւն:

220ա. Կանոն Համօրէն ամենայն Մար-
տիրոսաց:

238ա. Կանոն Համօրէն ամենայն ննջե-
ցելոց:

275ա. (այլ գրչէ) հոս կան Անձինք Գրի-
գորի Ա—Ը՝ պահաւ. Լերինք ամենայն...:
(278ա) Անձինք Աստուածանին. Արեւելք
զերաբոփին...

280ա. Կանոն Ներսիսի Հայրապետին...

282ա. Սարգսի պարափարի եւ որդոյ

նորա Մարտիր: Ամենատուրը երբորդու-
թեանն...

283ա. Յովանիսի եղբնկոցոյ ասացեալ ի
Վաննն իննտկնեան ուր ի սուրբ Կարապետ:
Յաւուրց Վերջին...

200ր. Շարական Իգնատիոսի հայրա-
պետի:

Շարական Յովհ. Ոսկի:

Շարական Ս. Բարսիլ:

Շարական Սուրբ Գրիգոր Աստուածա-
բանի:

Շարական Ս. Եփրեմի:

Շարական Ս. Եւստորատիոսեանց:

Շարական Երկուց Բիւրուջն:

Շարական Ս. Թէոդորոսի զաւրափարի:

Շարական Ս. Ստեփանոսի Իսկնցոյ:

Շարական Միոսնի աւրհնեոյ:

Մեղեղի Միոսնի ի վերայ նորածնեոցն:

Շարական Ս. Սուքիասեանց:

Շարական Ս. Վաշանոյ Գողթնոցոյ:

Շարական Ս. Դաւթի Դիմեցոյ:

Շարական Ս. Կիրակոսի և Յուդիտայ:

Յութաւորց... Վերդայոյն:

Շարական Ս. Ոսկեանց:

Շարական Ս. Ատովմանց:

Շարական Ս. Վարդանանց, Արիսցեալ,
Նորաշրալ:

Շարական Ս. Ղևոնդեանց. Որ յառա-
ջագոյն... Սրհնեմք գրեղ Արեղակն արդա-
բութեան. Անճառեկի Բանդ Ա—Բ. Պայծառ-
ացան...

ՅԵՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՈՂ չկայ. թուղթ
ինկած:

553

ՇԱՐԱԿՆՈՑ

Հիւ թիւ ճմրկ — Զմե = 1306

ԹՈՒՎԹՐ՝ 310 — ՄԵՇՈՒԹԻՒՆ՝ 13.05 X 9.6:—
ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին, 10.5 X 7: — ՏՈՂԳ՝ 23: —
ՆԻԻԹ՝ բուրբ: — ԿԱԶՄ՝ կաշնպատ տախտակ.
դրոշմագորդ: — ՄԱԳԱՎԱԹԵԱՅ ՊԱՀՊԱՆԱՆ՝ քղ 1
մագաղաթ, գարդագիր. կիսով պատռած կիսախո-
րանն եանուած: — ՀԱՆԳԱՄԱՆԳ՝ լաւ: — ԳԻՐ՝ բո-
լորգիր: — ԶԱՐԳԱԳԻՐԳ՝ վարդագոյն: — ԽՈՐԱԳԻՐԳ՝
կարմիր: — ԿԻՍԱՆՈՐԱՆԳ՝ Յր, 45ր, 80ա, 108ա,
148ա, 187ր, 234ա, 271ր, ոսկեխառն: — ԼՈՒՍԱՆՍԱ-
ԶԱՐԳ՝ քոյմացիր, վարդագոյն: — ԴԱՏԱՐԿ՝ 310ա:
— ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1306: — ԳՐԻԶ՝ Գրիգոր դպիր: —
ՏԵՂԻ՝ Սիս: — ՏԷՐ՝ Սաղքեօ: — ՅԵՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒ-
ԹԻՒՆԳ՝ 203ա:

Մատենան է Շարակնոց, ուր կան:

Սկիզբն է՝ Երգեցէք որդիք Սիրոյնի Երգ
նոր...

Վերջ. Յաղթական քեզ արհնութիւնք...
ապա՝ Շարական մեծի Ուրբաթին, ԳԶ. Մ.
Յաճեղ աւուրն ուրբաթուն մահուան մեծի
կոյս որդւոյն, Կայր առ խաչին միջարեկ
մայրն կենաց մեծելոյն...

Յր. Կանոնն Աստուածայայտութեան
ճրագագրուցին:

45ա. Շարական Համամայ. Հայր Երկ-
նաւոր...

45ր. Երգ Բուն Բարեկենդանին Ա. Կիր
Աղուհացից. Տեառն Ներսէսի ասացեալ:

86ա. Կանոնն Յարութեան Ղազարու:

109ա. Կանոնն սրբոյ (Յարութեան):

148ա. Կանոնն Պենտափոստէին:

187ր. Կանոնն Նաւակատեաց Սուրբ Ռա-
չին:

214ա. Կարգք շարականաց Իգնատիոսի
եւն:

234ա. Կանոնն Համ. ամենայն ննջեցե-
ւոց:

274ր. Աւրհնութիւններ Յարութեան
Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի:

292ա. Շարական Մեծի Ուրբաթին: —
Յաճեղ աւուրն Ուրբաթուն մահուան մեծի
կոյս որդւոյն...

Այլ զոչէ յաւիտիպ շարակագ:

[illegible]

։ Ըմտի ողջ ։ սովորեցիկումը զոհիմսխտ
 տամ զիջ ինչ զսիլիսիտիւմում տեղի ։ թէհեղ
 ւել ։ ստորկիմոյ ։ զողեղզւ ստիկումոյ ։ ոյ
 յերթ զիւրա (զցեխեմսոյ) ։ Եւ թի՛
 զոհի մաւ ։ Բացիկումու ի ողորտոյ

[illegible]

DATE - PAGE NO

ՑԱՆԿՆԵՐ

554

Վճիռք . հվզգսլւոմ ողոցք
 -վւոմ ժստփ ուրզ րզ . վնեղքմսնս ոհն
 -ըշվմ րզ նեռնսվմ ճոսստոյլ րզ . խնկոս
 վնգմտնեմոս րզ . վնգմոս հւգսստոյլ ղլբոցթ
 -սոնսմտփ վնգսծ . մըր ռթլոտոն մմսն
 վ յնշվմ րգշնեմոն րվ ոհնուղզն րզ մսն
 -վնգմոս ուշվմ վնգնկնղն ոյկն րզ ղվբզ հղմ
 . հսմսվ նոնուղզ րզ հմսվ հսնհս կոսս
 -տւշվմ րզ հմսվ ղվբզոս ղլւսւղոմփ վ տոն
 տոնտոտ վնղոծ . մսվ ոհնուղզն րզ ոյկն
 -մտոլն ղվվոն մշոտմմոն ովստոս նտոն
 -տոտոն ոստոմվձ . վ ժվճոշվմ 'չկոտ
 վ ժվսնուտ ժմս ղոցոցղզրոսն րգշնեմոն
 հեյլ . վոնեմոլ վմոն մշոտմմոն հմսղոլ
 վ . վմոն վկնեվկն վմոն նշրոքոնեմ
 մշոտսց . ովգոշղ մմսլ տոցոլոխն հղմ
 . ովլ ոծտոնծոմմոն վ . վմսնվձ ղստոս
 ղոցթլստոցկոսմոնզ վ րզ հւրթղշ ղոցթ
 -սոցսմտոն վ րզ . վզսւղլ ղվնոծմոն հսնս
 'վոսմսսլ հւնեմ վզսւղլ հոնոլ ողոցթ
 -սոսմստոնթ վ (ՅՕՅԷ) զՋՋ (յվ)սթ
 վ ոստոս մարտիկոցն շոնցձվ

ԴՆՏՈՒՆ : ԳՈՂԺՈՒՆ ԳՈՐԱՄԱՆՈՒՅՈՒՄՈՒՄ ԿԵՐ
 ԳՈՂԺՈՒՆ ԿԵՐԱՆՈՒՄՈՒՄ ԿԵՐԱՆՈՒՄՈՒՄ : ԿԵՐԱՆՈՒՄՈՒՄ

· 3444400600571249

... զգտվի մտք ժողովրդի : ղվադիտմոհ
 հոգիներամզ զնմալի (ցուխմոշ) • 1603

...զիջվի Լազարյի վ վեռոռ ոչ .ՃՅԾԷ
...Լեհոպսզո

Յարմարակ Վահագնյան (Երևան) 307ա. (անկողն.) Արարիչ և Բարդախյան

ՂԵՆԻՄԻՆԵՐԱՍԻՐ Գ ԶՄԻՄՈՉ ԹԳՈՑ
...ԿՎԵՐԵ ԴՄԻՆՆԵՐ

— Երկրի իմ փրկության համար զոհվեցի

...դոգիւսեմանով քմաստոյ

...դիմադրող և զինվորական...

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԳԵՂԱՐԱՆՈՒԹՅԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐԱԼ ԿՈՄԻՏԵ

... 944/2

... հուղավաճիկ համար 108

Երևանի քաղաքապետարանի քաղաքականության բաժնի
 ղեկավար Գ. Գ. Գրիգորյան
 Երևան, 1996 թ.

...զվիմումդե թեղիւն

1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 26

էջ 161. *Կանոնը Ղազարու Բարու-թեան:*

էջ 203. (*Կանոնը Յարութեան*):

էջ 277. *Կանոնը Պենդակոստէին:*

էջ 350. *Անձինք Ս. Աստուածածնին. Ի յնգնկացի կիրակուս վարդապետէ:*

էջ 444. *Կանոնը Համօրէն ամենայն մարտիրոսաց:*

էջ 479. *Կանոնը Համօրէն ամենայն նրե-րեցեցելոց:*

էջ 523. *Օրհնութիւններ Յարութեան:*

էջ 555. *Շարական է խոստածարակաց:*

էջ 558. *Բժ առաքելոց:*

էջ 559. *Շարական. Ս. Սարգսի. Ամենա-սուրբ Երրորդութեան:*

էջ 561. *Շարական. զգեստու պատա-րագին: խորհուրդ խորին:*

էջ 562. *Շարական ինկարկութեան պա-տարագի. Յայս յարկ:*

555

ՇԱՐԱԿՆՈՑ

Հին թիւ ճԾԳ — 21 = 1481

Թոհվթ' 312: — ՄեծՈւթի' 13,2 × 8,9: — ԳրՈւթի' միասիւն, 10 × 6: — ՏՈՂԳ' 22: — Նի' Թ' քուրք: — ԿԱԶՄ' կաշնպատ տախտակ, վնասուած: — ՀԱՆԳԱՄԱՆԳ' կազմալոյծ, քուրքեր ինկած: — ԳԻՐ' քուրք: — ՋԱՐԳԱԳԻՐ' պարզ: — ԽՈՐԱԳԻՐ' կարմիր: — ԿԻՍԱԽՈՐԱՆԳ' 40ա, ԽՈ, պարզ: — ԼՈՒՍԱՆԵԱԶԱՐԻՐ' պարզ, զուգուրք: — ԺԱՄԱՆԿ' 1481: — ԳՐԻՉ' Առաքել: — ՏԵՂԻ' Աւագ վամբ: — ԾԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆԳ' 311բ:

Մատենան է Շարակնոց:

Սկզբէն 3 թուղթ ինկած. Թղթեր ինկած նաեւ այլ տեղերէ: Կը սկսի (մասն «Երգե-ցէք» ի կանոնին. վառեցաւ հուրն աստուա-ծային զոր ետես Մովսէս...

300ա. Վերջ [այլ զրէ՛] Յեաննէս վար-դապետի ասացեալ ի սուրբ Գրիգոր Լուսա-ւորիչ] Այսօր զուարճացեալ: — Լերինք...

306ա. Արեւելք գերարփի... (Թերին)

308ա. Ով գերահաւը ծաղիկ բուրեալ յեղեմա(յ):

308ա. Յաւուր վերջին ժամանակի չի-նեաց իւր տուն:

310ա. Արարիչ եւ մարդասէր անոխա-կալ...

312բ. Փառք քեզ Աստուած փառաւորեալ յախտեան:

Տե'ս Թ. 556, որ սղոյ գրչէս է:

ԾԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.

Թղ. 311բ. «Փառք... Արդ զրեցաւ Շարակնոցս ի լաւ եւ յընտիր արինակէ Թվ. 21. ի սուրբ անապատս որ կոչի Աւագ վանք, ընդ հովանեաւ Սուրբ Աս-տուածածնին եւ Սուրբ Կարապետին եւ Սուրբ Առաքելոցս, առ ռոտ Յովաննէս րարունապետին, յառաջնորդութիւն Տէր Յովաննէս Լալիսկոպոսին ձեռամբ անար-հեստ գրչի Առաքել արեղի: Արդ աղաչեմ զամենեսեան որք հանդիպիք մայ տե-սանելով կամ աւրինակելով յիշեցնիք ի սուրբ եւ մաքրափայլ յաղթս ձեր եւ ներուժն յանցանաց մերոց եւ զԱստուած ողորմին եւս (բառ մը անընքեռնի)... այլք տառապելոյս եւ սղալանաց եւ անարհեստութեան մի մեղադրէք, զի կար մեր այս էր: Եւ ինքն որ առատն է յամենայնի ձեզ յիշողացդ եւ յիշեցնողդ եւ մեզ ինչորոգացս տացէ զպարգեւս ողորմութեան իւրոյ ի միւսանդամ փա-ռաւոր զալստեան իւրոյ եւ նմա փառք յախտեանս ամէն:

Թղ. 312ա. Լուսանցքի վրայ, տար-բեր գրով. Այս շարակնոցս ինկցի է, զրեցաւ ի թուականիս ՌձԻ(*)...

556

ՇԱՐԱԿՆՈՑ

Հին թիւ ԸՊԴ — ԶԼԴ — 1485

ԹԹԻՎԹԹ՝ 784: — ՄԵՆՈՒԹԻՆ՝ 10,2 X 8,8 — ԳՐՈՒԹԻՆ՝ միասին, 10 X 8: — ՏՈՂԹ՝ 21: — ՆԻԻԹ՝ բուրբ: — ԿԱՋՄ՝ կաշնգատ տախտակ, զմաստիւ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆԹ՝ լաւ, ճարտար լրացում, բուրբեր ինկած: — ԳԻՄ՝ բալար: — ԶԱՄԿԱԳԻՄԹ՝ միասն: — ԽՈՐԱԳԻՄԹ՝ կորմիր: — ԽՈՐԱՆ՝ 1ա, պարզ: — ԿԻՍԱՆՈՐԱՆԹ՝ 10ա, 35ա, 108ա, 134ա, 181ա, 234ա, 285ա, 322ա, 352ա, պարզ: — ԼՈՒՄԱՆՆՈՐԱՆԹ՝ վարդազոյն: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԶԼԴ (1485): — ԳՐԻԶ՝ Ստեփանիստ: — ՏԵՂԻ՝ Աւագ վամբ: — ԵՒՇԱՏԱԿԱՊՐՈՒԹԻՆԹ՝ 362ա:

Մատենան է Շարակնոց, բովանդակութիւնն ու կարգը բաւականապէս սոյնումը: Եւ յայտնի է նաեւ նախորդին: Վերջ Յաղթական թիւն օրհնութիւնք: Ապա՝ կան՝

375ա. Անձինք Ս. Գրիգորի Լուսաւորչի նախնայ Գոհամնէս Պապ վարդապետին նկարագրաց: — Այսօր գոյարհացանքն ցնծայ:

379բ. Նորին ի լեւոն Սեպուհայ: — Լերինք ամենայն...

381բ. Շարական խնկարկութեան:

382բ. (Անիտրագիր) Արեւելք գերարփին...

386բ. Շարական Ներհեցելոյ: Արարիչ եւ մարդասէր...

388բ. Շարական Ս. Սարգսի:

389բ. Ս. Ս. վերահաւ ծագիկ. — Թիւ. Ըգլիշատակ վկայից սրբոյն մեծին Մինասայ...

390ա. (Անիտրագիր) Յատուր վերջին ժամանակի...

393ա. (սյլ) զրէկ. Ս. Ս. ի յաման

վեցերորդի առաքեցաւ հրեշտակապետը Գարբիկ...

393բ. ի յանսման ծովէն...

ԵՒՇԱՏԱԿԱՊՐՈՒԹԻՆԹ.

1. 392ա—բ. Փառք... Արդ զրեցաւ Շարակնոց ի լաւ եւ յընտիր արինակէ թիւ. ԶԼԴ (1485) ի սուրբ անապատս որ կուրի Աւագ վանք, ընդ հովանեաւ Սուրբ Աստուածածնին եւ Սուրբ Կարապետին եւ Սուրբ Առաքելոցս, առ զոտ Յովաննէս բարունակետին եւ Ստեփաննոս վարդապետին եւ Արարչամ վարդապետին եւ զրոց աշակերտացն եւ այլ կրանաւորացն. ի յառաջնորդութիւն Տէր Եղիշտին եւ Կարապետին. եւ սպասաւորաց նորին. ձեռամբ անարհատ զրէի Աստուծոյ սուտանուն արեղի: Արդ. աղանձմ զամենեւեան որք հանդիպէր այսմ տառին աւգտելով կամ տեսանելով կամ արինակելով, յիշեցէր ի սուրբ աղաթս ձեռ վերակալ զրիչս եւ զծնաւոյս իմ եւ զայլ մեծաւորն իմ. խոչորութեանս եւ տղայանաց սորա մի մեղադրէր, զի կար մեր այսչափ էր: Եւ Աստուած յիշողացդ եւ յիշեցելոցս ողորմեացի ի միասնոյս զալրստեանն իւրում. եւ նմ փառք յաւիտեանս, ամէն:

2. 133բ. Յիշեցէր եւ զԱռաքել զրիչս ի յաղաթս ձեռ եւ Աստուած զմեզ: 3. (Ա. Կողիմ Ոնրս պիտակի վրայ). «1836 զկտ. 20 Էհաս ի Հոգով ի վանս սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին»:

557

ՇԱՐԱԿՆՈՑ

Հին Թի. ՃԾԵ — ՌԵԳ = 1594

ԹԵՂԵՔՔ՝ 354. — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 12.8 X 8.3 —
ԳՐԱԹԻՒՆ՝ միսթիմ, 9 X 8. — ՏՈՒՂՔ՝ 21 —
ՆԻՒԹ՝ բուգր: — ԿԱԶՄ՝ կաշնպատ տախտակ, վեռ-
սուած, դրձմազարդ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ եզերմերը
մաշած, բուղբեր ինկած: — ԳԻՐ՝ բայթը: — ԶԱՐ-
ԴԱԳԻՐՔ՝ եխածոյ: — ՊՈՐԱԳԻՐՔ՝ կարմիր: —
ԿԻՍԱՆՈՐԱՆՔ՝ 23ա, 41ա, 83բ, 112ա, 164բ, 218ա,
280ա, 304բ, 325բ, լաւ: — ԼՈՒՍԱՆՅԱԶԱՐԴՔ՝ ծա-
ղիկներ, միազոյն: — ԴԱՑԱՐԿ՝ 111բ: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝
Թեգ (1594): — ԳՐԻԶ՝ տէր Ղազար: — ՏԵՂԻ՝ Մա-
րեթիկ գիւղ: — ՏԵՐ՝ Հայրապետ: — ՅԻՇԱՑԱԿԱ-
ԳՐԱԹԻՒՆՔ՝ 356ա:

Մատենա է Շարակնոց (նախորդներու
կարգով եւ բովանդակութեամբ) սկիզբը ին-
կած 11 Թուղթ՝ Կը սկսի 1ա. Կանոն Առաւու-
ծայայտութեան ճրագաւոյցի: Վերջ Յաղ-
թական:

344ա. [Շարական Ս. Սարգսի] Ամենա-
սուր Երրորդութեան:

344բ. Կանոն Ս. Ապտմուսեհ: Առաւուծ
հղար...

345ա. Շարական ըղղեստի: Ոորհուրդ
խորին:

346ա. Արարիչ եւ մարդասէր...

347ա. Յաւուր զերջին... (քերի)

348ա. [Արեւելք զերարփի, սկիզբը Բերի
Կը սկսի Ճ տառով]:

350ա. Արհնութիւն Ս. Գրիգորի. Այսօր
գոտարծացեալ...

354ա. Լերինք ամենայն...

ԹՂ. 357—58 ու ձեռքի օրինակութիւն-
ներ Շարակնոցէն:

Շարականին հիմնական մասը գրուած է
ԺԻ. դարու առաջին ժողովրդին, ինչպէս
կ'երեւայ: Ինկած թղթեր լրացուցած է
1594ին Տէր Ղազար: Իրմէ են ԹՂ. 1—63,
151—54, 164, 212—14, 305, 307—356:

ՅԻՇԱՑԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.

356ա. Փառք... Արդ զրեցաւ Շա-
րակնոցս օտոյ՜ եւ ընտրի աւրինակ էր
կուչի սայ եւկըցի: Ի Թժին Հայոց Ի եւ
եւթ. (1594). յոյնիս Զ. ձեռածին...
Տէր Քազարին: Ի զիւղն որ կուչի Մօրե-
նեկ ընթ հովանեա... (քերուած):
Արդ երես անգնեալ աղաւթ զամենեանեան,
որք հանդիպէր սմայ եւ թէ կաթողիկոս
եւ թէ վարդապետ, եթէ եպիսկոպոս,
եթէ կրօնաւոր, եթէ քահանայ, եթէ
սարկաւաղ աղաւթ զմեզ յիշեալթ ի
մաքրափայլ յաղօթս ձեռ եւ յառատ
ողորմութիւն Առաւածոյ զմեղաւոր եւ
զանարման զծողո... եւ զոռուցիչն իմ
դեմովանէս եպիսկոպոս... Դարձեալ...
զատացող շարակնոցիս զշարապետն,
զկեն(ա)կիցն զհոռածի որ իւրեանց հո-
ղոյն յիշատակ են զբեր. Առաւուծ ողոր-
մի, ամէն. Դարձեալ... զՏէր Վարդան,
զկենակիցն զեթիմաթն, զօրդին զՂու-
կասն, զեղրայրն զԴաւիթն, որ յայս
տարին առ Առաւուծ փոխեցաւ, յիշե-
ցէք...:

558

ՇԱՐԱԿՆՈՑ

Հին թիւ ԸԾԶ — ԹՀ — 1621

Թուիլթի՝ 330: — ՄԵՄՈՒԹԻՆ՝ 12.7 X 9.1: — ԳՐՈՒԹԻՆ՝ միասին. 9 X 6: — ՏՈՒԳ՝ 19: — ՆԻԻԹ՝ բուրբ: — ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ տախտակ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆ՝ լաւ: — ԳԻՐ՝ բօլբոլ: — ԶԱՐԳԱԳԻՐ՝ օտվորակամ: — ԽՈՐԱԳԻՐ՝ կարմիր: — ԿԻՍԱԽՈՐԱՆ՝ 255ա, 258ա, 277ա, միջակ: — ԼՈՒՍԱՆՑԱՆ՝ 255ա, 258ա, 277ա, միջակ: — ԼՈՒՍԱՆՑԱՆ՝ 255ա, 258ա, 277ա, միջակ: — ԼՈՒՍԱՆՑԱՆ՝ 255ա, 258ա, 277ա, միջակ: — ԳՐԻԶԳ՝ վարդամ եւ այլ: — ՏԵՂԻ՝ Զմշկածամ: — Կարմիր վամ: — ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՆ՝ 329:

Մատենան է Շարակնոց (կարգ ու բո- վանդակութիւն ըստ նախորդներու): Սկզբ- բն 3 թուղթ ինկած. այժմ կը սկսի (Թղ. 1ա). կիւմ եւ Աննայ ետուն մեղ զգեղմն ըն- ղունիչ:

316ա. Շարական կիլակնս վարդապետի ասացեալ է: Արեւելք գերարփի...

318բ. Այսօր զուարճացեալ... (322ա կերինք):

323բ. Յաւուրց վերջին...

325ա. [Շար. Ս. Սարգսի]:

326ա. Շարական ԲԺ առաքելոց:

327ա. Ով գերաշրջ...

327բ. Նորհուրդ խորին...

328ա. Արարիչ եւ մարդասէր...

Թուի ուրիշ ձեռագրէ հոս եկած թղ.

331ա—բ. «Ի յանսահման ծովէն...»:

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՆ՝

1. Թղ. 329—330ա. Յերկրէս յեր- կինքն հունդ մանանեխի կուտած ամէն հատի բիր հարիր հաղար բերան արեւ- նեալ է Աստուած յամենայն արարածոց:

որ ետ կարողութիւն փծուն եւ արմար զրիւս վարդան խարերայ արեղիս հասա- նել ի վերջ կրտսիս: Գրեցաւ ականց շարոց ի թվարեութիւնս Հայոց ԹՀ. յերկիրս Զմշկածակու ի սուրբ մենաս- տանս Կարմիր վանք ընդ հովանեալ Սուրբ Կարապետին եւ Սուրբ Նշանին եւ Սուրբ Սարգսեա արաղահաս աւղանկանի եւ այլ սրբութեանցս. ձեռամբ յողնա- մեղ... եւ մ(եղա)ց կարաւտ թարով եւ որդուզ այտուցեալ եւ թշուառացեալ վարդանի ի լաւ եւ յընտիր արիւնակէ որ կուի ի կիրցի: Գիտացեալ ով սուրբ եղա- նակաւոր որ յառաջն մինչեւ ի յապաշ- խարութեան չորորդն զրեաց իմ վարդա- պետ Տէր Գրիգորն. անդի զրեաց աշա- կերտ իմ Յոհանէս Մայրոն մինչեւ ի Հոգոյ զալրստեան Գ պատլահն. եւ անտի մինչեւ ի վերջն մեղաւորս ասարտեաց: Արդ աղանձք զմեղ ով զասք քահանայից եւ թեկ սարկաւազաց զի ի սխալմանցս անմեղադիր լերութ, զի ժամանակս կարի շար է զի խելքս չեմ կարեր ժողով պահեր ի դառնութենէ աշխարհիս: Ի ինդոյ տէր... (ճատարկ):

2. Թղ. 330բ. «Գառկա զէջը կու- սան եղիսարեթէ վիսիւլ ոլա՛ պու Շա- րականս = 1792 = Նոյն 16:

3. (Ա. կողին ներսը պիտակի վե- րայ) «Ի 6 Յունիսի 1851 առաքեաց զայս շարականս ի Գաղատիոյ ի վանս Հոռով- մայ Վ. Հ. Կ(ղ)եմէս Միքայէլեան:

559

ՇԱՐԱԿՆՈՑ

Հին թիւ ճծԸ — Ժե դար

ԹՈՒՂԹՔ՝ 304: — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 12.4 X 8: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւժ, 10 X 6: — ՏՈՂՔ՝ 23: — ՆԻՒԹ՝ քուղք: — ԿԼԶՄ՝ կաշնպատ տախտակ, վնասուած: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ, քուղքեր ինկած: — ԳԻՐ՝ քուղքեր: — ԶԱՐԴԱԳԻՐՔ՝ պարզ: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ կարմիր: — ԿԻՍԱԽՈՐԱՆՔ՝ 148ա, 240ա, ԽՈ. սովորական: — ԼՈՒՍԱՆՅԱԶԱՐԴՔ՝ պարզ: — ԴԱՏԱՆԿ՝ 294թ, 301—304: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ Ժե դար: — ԳՐԻՉ ՆԻ ՏԵՂԻ՝ ամլայտ: — ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ 302թ:

Մատենան է Շարակնոց (նման նախորդներու) սկիզբէն 5 թերթ եւ մէջէն եւս թղթեր կը պահպանէ: Ուրի՛ ձեռք մը ապա ինչ ինչ մասեր լրացուցած է (հմտ. 257—618, 295—301) Այժմ կը սկսի թղ. 1ա. Ուրախ լեր, մայր լուսոյ Մարիամ, Երկիր բանաւոր արեղականն...:

Նորոգողի գրչէն.

295ա. Անձինք Լուսաւորչին: Այսօր զուարճացեալ:

298թ. Լերինք ամենայն:

300թ. Այսօր ցընծայ եկեղեցի եւն եւն:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

Ձարտուղներ 304ա—բ:

Թղ. 302թ. Թվին փրկչին Ռիին (°) որ ետ ինծ կեսարացի Կարապետ եպիսկոպոսն որ առեալ էր ի Մալղայ զազագէն այս շարականս: (Նոյնը կրկնուած ուրիշ գրչէն):

(Այլ գրչէն) եւ Հ. Վրթանէս Երեզնէկեան առաքեաց ի Հոռվմ ի վանս սրբոյ Լուսաւորչին 1838 ապրիլ 20:

560

ՇԱՐԱԿՆՈՑ

Հին թիւ ճծԹ — ԺԳ՝ դար

ԹՈՒՂԹՔ՝ 250: — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 12.0 X 7.5: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւժ, 9.5 X 6: — ՏՈՂՔ՝ 21: — ՆԻՒԹ՝ քուղք: — ԿԼԶՄ՝ կաշնպատ տախտակ, վնասուած, դրոշմավոր: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ, ուշ ծամաթակ են թղ. 177, 188 (լրացում): — ԳԻՐ՝ քուղքեր: — ԶԱՐԴԱԳԻՐՔ՝ յաջող: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ կարմիր: — ԿԻՍԱԽՈՐԱՆՔ՝ 3ա, 30ա, 78ա, 92թ, 114ա, 137ա, պարզ: — ԼՈՒՍԱՆՅԱԶԱՐԴՔ՝ յաջող: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԳ՝ դար: — ԳՐԻՉ՝ Բարսեղ — ՏԵՂԻ՝ ամլայտ: — ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ 248թ:

Մատենան է Առաքաղիք Շարակնոց ուր կան սկիզբէն իւր 2 թուղթ ինկած: Այժմ կը սկսի 1ա. «Որ ի Հաւր. անեկէ: ... Ուրախ լեր Մարիամ! Մուրք Աստուածածին...»

2թ. Կանոպն Աւետեաց Աստուածածնին: Ուրախ լեր Մարիամ Մուրք Աստուածածին:

3ա. Կանոպն Աստուածայայտնութեան ճրագալոյցին եւ ԼԷ՝ աւուրց:

Մեծացողէք Բարութեան...:

18թ. Կանոպն Փոխման Աստուածածնին. Ա—Գ. աւուրց:

23թ. Կանոպն Քառասարեա ի տաճար Մարմնացեալդ... — Կանոպն Անտոնի անապ: — Կ. Ս. Թազաւորացն: — Կ. Դաւթի եւ Բակ. — Կ. Ս. Ստեփ. Նախավկայի — Կ. Ս. առաքելոցն Պետ. եւ Պող.: — Կ. Հիցն: — Կ. Համ. Առաքելոցն. Երանելի... — Կ. Թովհ. եւ Սակ. «Որ էն» Կ. սրբոյ Քառասնիցն. «Այս. ընդ անմահ: —

39ա. Կ. Բուռ Բարեկենդանին: — Կանոն ապաշխարութեան: Ս. Կիւրք. Կանոն Ե:

Կիր... Կանոնն Ո. Գր. Լուս. Որ ի Հաւրէ
... Զ. Կիր... Համամայն է Շարականս: —
Կ. Բովնանու մարգ:

78ր. Կարգ Հանգստեան Հարցներ: —
Աւրհնեայ ես դու...

90ա. Համարաձիք Ապաշխարութեան: —
Մանկտի Ապաշխարութեան:

92ր. Կանոնն Ղաղարու: Կիր—Էջ.: Կ.
Մեծի Ուրբաթուն:... Երգ մեծի Ուրբա-
թուն պիշերոյ Աւետարանացն: Այսօր
անճառ... Ա—Ք.: ...Երգ ցերեկոյն Աւե-
տարանացն: Նորոգաւդ... Եւտուն բմ-
պել... Բարբառելով... Աղբերացն... Կա-
նոնն մեծի Շարթու: Գովաջ յինանց:

114ա. Կ. Մեծի կենսաբեր (չիք Որհ.):
Բարութեան: — Հ. Որ եկիր, Ո. Բանդ սր.
Տ. Ընդ լուս... Յայս չարաթն աւրս Եովան-
նու առի: Նոր կիր. (չիք Որհ.): Հ. Որ
եկիր...:

Եայս Կիրակէս Աշխարհամատրան:

137ա. Կանոնն Համարաձման Տեառն:...

138ր. Կ. Հողոյն Գոյտտեանն: ... (Ա-
է աւուրք):

150ա. Կ. Բովաննու Կարապետին: — Կ.
Ո. Գր. Լուս. Ով երջ... Կ. Թոռանց Ո.
Գր.: — Կ. Ո. Հովիվաժեանց: — Ո. Սան-
դրիտոյ է չարակ. Քեւ պարծի... Կ. Ո.
Տապանակին: Կ. Վարդապետին... Ա—Գ.:
Կ. Շողակաթին:

165ա. Կ. Նաւակառուց Սուրբ Խաչին:
Ա—է աւուրք: Կ. Վարդապետ Խաչին: — Կ.
Գիւտ Խաչին: Կ. Ո. Մարգարէիցն: Կ. Ո.
Հայրապետացն: — Կ. Ո. Բակովրայ (Մծր.):
— Ո. Եփրեմի: Ո. Սուրբաւանց: — Վա-
հանայ: — Ղեւոնդեան թւից: Պայծառա-
գան. Ղեւոնդեանց. Երգեմք: — Վարդանանց
է չար.: — Ո. Ուկեանց. Կիրակոսի եւ Բու-
դիտոյ: Դաւթի Դիւն: — Ստամեանց: —
Իգնատիոսի Հայրապետի: — Բարսղի: —
Թովհ. Ոսկ.: — Գր. Աստուածաբանի: Գէորգ-
այ զարաւարի եւ որոց նման սորին: Ճղնա-
ւորաց:

189ր. Կ. Հ. ամենայն Մարտիրոսաց: —

199ր. Կ. Բարութեան արհնութեան-
ներոյն: ... Կից* (Արեւադայի) ձանապարհ
եւ ճիւղ: — Բարսղի. Ի զանձարանդ Հրաչն
Հրացեալ Հորդէ զանցանս էակն տարբից...

ԴԶ. Մայր Բնութեան մարմնացեալ յու-
սոյդ: — Հաստատարոյս ներգործմամբ
մեկ փայտեալ (") զտունին առ յերկրի
սեւտին... — Ծննդ. Այսաւր ցնծան Երկինք
ի վերստ...:

209ա. (այլ զըջէ) Շարական Երրորդ
ժամուն զկնի Ոգորմանն: Աւրհնեմք զղջեղ...
Ա—Ք.: — Նորաստեղծեալ րանն յանէից...:
— Երկրորդ ա(ւ)ր արարչու: Երկնային զու-
րիաց: Արարչական րանին Հրաման... Ա—Ք.:
— Երգ Արեւադայի. Բարեւելից... Լոյս...:
— Շարական Ո. Կիրակոսի եւ Եւդեմէ:
Վարդապետի փառեալ... (Վարդգ): — Աս-
տուած անեղ անժամանակ... Ա—Ք. (Ո.
Կիրակի) Մանկունք...: — Ներսէսի Հայրա-
պետի. ԴԶ. Որ ընտրեցար յԱստուծոյ
հովիւ...: — Իսահակայ Հայրապետին: Որ
յարմատոց... Տէր Բարսղի. Թագաւոր: ԴԿ.
Մատառնի խնդոյն յուսով փայլածու տը-
եալ...: — Կանոն մեծի Զատիկին. Աւրհն.
ԶԱ. Այսաւր յարեալ ի մեռելոց փեսայն
անմահ...: — ԴԿ. Այսաւր մեծ աւետիք...
(Կից. Հ. ա. տ.): — Կանոն Նոր Կիրակէին
Զատիկ: Նորոգեալ կղկիթ առ Աստուած...
(Հ. մ. ո. տ.): Կանոն Մարգարիին. ար-
հնութ. ԶմեծաՀրաչ զայս խորհուրդ աւան-
դութեամբ առ մեկ Հասեալ, զոր Հողոց յու-
սատուն ի պաշտպանէն խրմէ լուեալ...:
Թղ. 228ա. Կանոն) Մերսորա վարդ.
արհն: ԱԿ. Որք զարդարեցին...:

Թղ. 229ա. Կանոն սրբոց Նախահարցն:
ԴԶ. Որ ընդ Հողեղէն Բնութեան մերո խառ-
նեցեր զբանական Հոյիտ...: Ո. Որ աւետա-
ւոր քում զայտեանդ...: Տ. Այսաւր Ժողո-
վուրդ...: ԴԿ. ՄԿ. Այսաւր ցնծան զուար-
ճացեալ եկեղեցի...:

230ր. Ստեփ. Ունեցոյ: ԴԿ. Մարտի-
րոս եւ վրա Քրիստոսի...: — Նիկիոյ Սուրբ
Վարդապետ. ՄԿ. ԶԴ. Այսաւր Երկնայնոցն
ընդ մեկ տաճարաւորելով...:

231ա. Ղեւոնդեանց սրբոց: ԴԿ. Անճա-
ռելի Բանդ Աստուած... Ա—Ք:

232ր. Եկեղեցոյ է ձալո: Այսաւր ցնծան
զառք Հրեշտակայ...:

232ր. Մերոն արհնելոյ: Որ յառաջա-
ղոյն յարհնան...:

233ա. Երբ Նորակնքի Մերոն արհնելոյ.
ԶԴ. Գործամ Եկն Յիսուս:

233ա. Աստուածածնի. Հ. ԴԶ. Անճառելի խորան եւ առադաստ...

233բ. Յետի տուլն (փոխման) Համարձի: 2Դ. Այսաւր ի Հոգւոյն սրտոյ հրաւիրեալ Սուրբ առաքեալքն...

233բ.—34 ի վերա զերկմանին սասա Այսաւր եղև ինձ կառարումն եւ բաժանումն յկրարց իմաց... Ա—Ք:

234բ. Կրանաւորաց ասա: Մկ. Հր. ԱԶ. Որ զանժարմնոցն ի մարմնի տպաւորեցեր (եր)անեկի ի Հարս սուրբրդ Պաղ. այսաւր տանեմք ըզյիշատակ ճղնաւորին Քրիստոսի...

235ա. Խաչի Համբարձի տւղն(?) ԴԿ. Աւրհնեմք զքեզ վայոյ Խաչի աստուածընդալ Սուրբ նշան...:

235բ. Պետրոսի եւ Պաղոսի Մանկունք 2Գ. Այսաւր բերկրանալ լըցեալ ցնծութեամբ հրճւի եկեղեցի քո Քրիստոս...

236. Խաչի Դ. աւուր աւրհնութ. 2Գ. Արարթիւնք սրբոց շնորհնցեր եկեղեցոյ... (տոմոս Ստեփաննոս):

337ա. Կանոն Աստուածամաւրն Նշընդեան ի Յովակիմայ եւ յԱն(ն)այ է. աւրհնութիւն ԱԿ. — Որ նախիմայ իմաստութեամբ...

339բ. Շարական Հանգստեան: Զքեզ աղաւեմք Տէր բարեխաւսութեամբ Սուրբ Աստուածածնին... — 240ա. ԳԿ. Ընդ զուարթունս երկնից աւրհնեցէք... — Փառք քեզ Աստուած փառաւորեալ յաւիտեան... Լեւոն վիմանծին ազրիւր յորդառատ...

240բ. Եւթանասիցն: ԳԿ. Ժողովեալ

Սուրբ առաքեալքն ի Համասփիւոս քարոյութեանն...

241ա. Կանոն Սուրբ Մանգանցն Բեթղեհեմի: Հ. 2Դ. Այսաւր անմկ Սուրբ մանդունքն... Ս. Այսաւր տրդայք ըստընդեայք... Տ. Այսաւր ընդ զաստ Հոգեղինաց... Ստ. ՄԿ. ԴԶ. Երանելի Սուրբ մանդունքն...

242ա. Երկ (Յովհաննու Մկրտչի) խնդրաւոր սպաստորաց... (Հայ)ոց կաթողիկոսէ՝ Նշն: Արդարութեան արուսեակդ առաւատեալն... Ա—Ք. 1: 1 (Հ.) 2Դ. Որ աւետարտ քո զայստեանդ... Ս. Երկնաւոր փեսա անբատեւր ըստ իմանալի... Տ. Այսաւր ցնծան Հրեշտակք ի բերկինս...

245ա.—250բ. Տաւադայց բաւանդակ տարոյն թղչայ եւ թղչոռումն... (բոտ ամա)ոցն կարդաւորեալք... ար? ըստ պատշաճի աւուրցն աւեալ? 2. զատկին Բ. շարաթն աւուր մեռելոց է. Հ. ԱԶ. Աւրհնեալ ետդ ի նոյն ՇԹ. Յովաննու Կարապ. Հ. ԱԶ. Դաւադայ. Բ. Կիր. Հ. ԱԿ. Որ եկիր ի փրկ. Երկրորդ շարաթուն չորեքշ. Աւետեաց Աստուածածնին սասա. Հ. 2Գ. Ուրախ լեր Մկ. կամ զՍուրբ Հուրդն անճառ. Թէ զիտեա Թէ չգիտեա... զայն սասա: ... Վերջին թուղթը տեղափոխութիւն կրած կ'երեւայ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ.

Թղ. 240բ. Փառք ամենասուրբ Երրորդութեան եւ մի Աստուածութեան: Աղաւեմ յիշել ի Տէր զեղկելիս զրիշ Բարսեղ եւ զեղրայրն իմ Մի(ք)այլ...

Բարսեղ հաւանորէն 208բ.—250 յաւետեալեան բաժնին զրիշն է. նոյնպէս ԺԳ. զարկն:

561

ՇԱՐԱԿՆՈՑ

Հին թիւ ձկն — ժէ դար

ԹՈՒՂԹՔ՝ 345: — ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 12.1×8.5 : — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին, 9.5×6 : — ՏՈՂՔ՝ 22: — ՆԻՒԹ՝ բուրբ: — ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ տախտակ, դրոշմագործ: — ՊԱՀՊԱՆՈՒՆ՝ Սկիզբն հւ վերջը՝ վրացիներն ձեռագրէ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ խոնարհութիւն վճարած: — ԳԻՐ՝ բարեգիր: — ԶԱՐԳԱԳԻՐՔ՝ սովորական: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ կարմիր: — ԽՈՐԱՆ՝ քղ: 1ա, պարզ, գունաւոր: — ԿԻՍԱԽՈՐԱՆՔ՝ 35ա, հւն: — ԼՈՒՍԱՆՑԱՆՈՐԳՔ՝ պարզ: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ժէ դար: — ԳՐԻՉ ԵՒ ՏԵՂԻ՝ ամայտ: — ԳԻՇԱՏԱԿԱՆ ԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ չափ:

Մատենոս է Շարակնոց, նման նախորդ-
ներու: Կը բովանդակէ նաեւ:

ա. Անձինք Ս. Գրեգորի Լուսաւորչի:
Այսօր դուարճացեալ... ր. Լերինք. — Գ.
Արեւելք գերարփի. — Դ. Ով դերահրաշ. —
Ե. Յայտ յարկ. — Կ. Արարիչ հւ ժարդա-
սէր: — Զ. Առաւաւտ լուսոյ. — Ը. Ի յանսան-
ման... Թ. Խորհուրդ խորին. — Ժ. Որ յամ-
սեան վեցերորդի. — Ժա. Սարսափելի որոտ-
մամբ. — Ժբ. (նստը, այլ կոչագոյն գրչէ.)
Կանոն թրիատու թեան Տեառն մերոյ Յի-
սուի Քրիստոսի (Մխիթ. Արքայոց) Որ-
նութիւն: Փառացի շօր ճառագայթ...

562

ՇԱՐԱԿՆՈՑ

Հին թիւ ձկն — ժէ դար

ԹՈՒՂԹՔ՝ 260: — ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 12×8.5 : — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին, 9×5 : — ՏՈՂՔ՝ 22: — ՆԻՒԹ՝ բուրբ: — ԿԱԶՄ՝ չափ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ քաղցրեղ. պակասութիւն: — ԳԻՐ՝ բարբ, գոնագոն գրչններէ: — ԶԱՐԳԱԳԻՐՔ՝ պարզ: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ կարմիր: — ԿԻՍԱԽՈՐԱՆՔ՝ 70բ. 155ա. 201ա, պարզ:

— ԼՈՒՍԱՆՑԱՆՈՐԳՔ՝ սովորական: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ժէ: — ԳՐԻՉ՝ գոնագոն, ամծամօք: — ՏԵՂԻ՝ ամայտ: — ԳԻՇԱՏԱԿԱՆ ԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ չափ:

Մատենոս է Շարակնոց, շատ պակասնե-
րով, բայց Երբեմն լրացուած:

563

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

Հին թիւ ձկն — ժէ դար

ԹՈՒՂԹՔ՝ 299: — ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 11.2×8.1 : — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին, 9×6 : — ՏՈՂՔ՝ 20: — ՆԻՒԹ՝ բուրբ: — ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ տախտակ, դրոշմագործ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ Լաւ: — ԳԻՐ՝ մօտը:

— ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ կարմիր: — ԿԻՍԱԽՈՐԱՆՔ՝ 220ա, միակ, գունաւոր: — ԼՈՒՍԱՆՑԱՆՈՐԳՔ՝ պարզ: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ժէ՝ դար: — ԳՐԻՉ՝ ցովհամօք: — ՏԵՂԻ՝ ամայտ: — ԳԻՇԱՏԱԿԱՆ ԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ 160բ:

Մատենան է ժողովածու, որ կը բովանդակէ:

Թ. 7. 1ա—բ. (սյլ գրչէ Ոտ տուն (ստացե) ալ ի ներսնէ այս բանս սկիզբը կը պակսի. այժմ ճշգրտեան սեռք մարդկային...)

2ա. «Յայտարարութիւն դրոցս թէ զինչ կայ գրեալ ի սմայ: Ա—ԿԴ զլուխք:

5ա. Կիրակոս վարդապետէ նամակ հրամանի: Ընկալ ի նուաստ Կիրակոս վարդապետէ զնամակ հրամանի... ով սրբազան եւ արժանապատիւ զէտ կարգեալ Սատուծոյ եւ մչակ շրջան Սիմէոն քահանայ...

5բ—ճա. սյլ զրիչներէ անպէտ դրուածքներ. 6բ. դատարկ:

7ա. Խրատք ուղղափառ Հատապետայն Հայոց ազգի եւ պատասխանի առ արիւցեայսն չարեօք եւ առ ամպարիչսն կամօք. որում խնդարութեամբ յանդիմանին պէսպէս եւ ազգի ազգի յիմասք քարոզեն. ի սուրբ խորհուրդ Մկրտութեան: — Առաջինն այս որում ասեն թէ յորժամ մկրտեն զոք չէ պարտ հաղորդել կամ մեռնել...

Ի լուս. Կիրակոս վարդապետի եղնկացւոյ:

34ա. Թուղթ սիրոյ եւ մխարանութեան. (Թուղթ Դաշնաց):

51բ—52ա. [Բարդուղէոս Երեմիայի] Նախ ի Շողոմոյ աստուածային մարեալ հոգի սրբոյ կուսին...

52բ. Հատուած. «Յորժամ հեղու քահանայապետն ի դադարս սեղանոյ զձէթն եւ ասէ բարձր ձայնիւ՝ Օծեր լուրդ...»

53ա—83բ. Մխիթար քահանայի Սկեռացոյ պատասխանիք յաղապս Հոմապատուութեան Բժ Առաքելոցն ընդդէմ այնոցիկ որ նուազ ասեն զմետասանսն իշխանութեամբ քան զՊետրոս: Անհատանկի եւ անձանթ ծոցոյ ծնունդ...

Մխիթար քահանայ Սկեռացոյ: Ուստի ունի եկեղեցին Հոմայ վիճխանութիւնոյ զայդ...

61ա. Հարցումն վասն վիճի:

69ա. Վասն Պետրոսի որ ասեն զլուս Հոմայեցիքն:

78ա. Վկայութիւնք յաղապս անգանապատութեան...

81ա. Վասն Հայոց եկեղեցւոյն:

83բ. Մխիթար վարդապետի (Ստանցւոյ) ասացեալ յաղապս միութեան ընդմեջ եւ ներդրութեան կրից մարմնացելոյ Բանին Աստուծոյ Տեառն Յիսուսի Քրիստոսի... Ամենայն ումէր պարտ էր ողբակից...

105բ. Պաղոսի իմաստասիրի ճարտաչափ պատասխանի ընդդէմ ժողովոյն Քաղկեդոնի: — Աստուծային եւ մեծն առաքեալն Պօղոս զրէ առ Կորնթացիսն...

127բ. Վսմախմի վարդապետի ասացեալ բան Հատապետի: Կենսարութս սուրբ Աւետարանն...

130բ. Կոստանդնուպոլս, զոր գրեաց յաստուածապահ զղեական Հովնակայ առ Թագաւորն Հեթում ի մայրաքաղաքն Սիւս. պատասխանի թղթոյն որ ի Պապէն ընդառաջ Թագաւորն Հեթում ի ձեռն ծաթ լիկաթին որ կոչէր Տիմանթ լիկաթ, ի թվ. Հայոց Ողէ գրեցաւ ի ձեռն արդիւնական վարդապետին Վարդանայ յարմարեալ: — Քրիստոսապաւնեալ Թաղաւորի ամենայն Հայոց Հեթում ի Տէր խնայալ: Յատարեալ դրոցդ քո զբոյին հրամանն զոր հրամայեալ էիք՝ քաղցր եւ կալուղ առնել պատասխանի թղթին պապին եւ նորախառն Տիմանթի...

138ա. [Մխ. Սկեռացոյ] Վասն Կոստանդինուպոլսի առանձինն որ է յատուկ Բուճաց: Արդ վասն Կ. Պօլսի...

141ա. Վասն խմորոյ եւ փրոյ եւ յայտարարութիւն սրբոյ եկեղեցւոյ, ասացեալ Ս. Ստեփաննոսի Սիմեոն եպիսկոպոսի: Լուր որդեակ խրատոյ հօր քո Աստուծոյ...

145ա. Բանք ընդդէմադրականք առ Մահմետականքն, որ կարծիս տան թէ զիտեն իկառուած եւ զօրէնս նորա: — Այլ մեք երիս աստուածօ օտարս եւ զատեալ ի միմեանց ոչ ասեմք, որպէս եւ զուրկ կարծէք...

145բ. Ի բան սրբոյ Աւետարանին որ ասէ. Հայր, զոհանամ զքէն զի յամենայն ժամ լսես ինձ: — Ամաչեսցէ Թէոդորոսն եւ Իմասք Կոյա հեթուածոյքն, որ ասեն ոմն կարգաւոր եւ ոմն լուր... (Եղիշէ — Մամբրէ ի Յալուքիւմ Ղազարու):

— Թե՛նք զվշտցւոյի թոր վ կիսաւրտն զնոցման
 մա ըզ ' Լիկիտտովմ տտո տմտոն չ 'ն ման
 զվիթաւտոննքու Եւսնտմ Լու ոյ ' զղխսնդ ժրիչ
 — Եւնքմ թոր ման զժմմստոն ' զըմտաւտի զսա Եւ
 զվշտնքմ վլսնսբ վշսնդկիւնոյն ' ուտտովմ չ վ
 զըոտ ժվիկ Եւնդտկիւտտու ոյ զվիթաւգմսննդ
 ' յ ոյ ժթոկ ' յ ըզ զվիթաւգմ ' յ ' քնտմտտ
 — Եւ իսմաւթվ Լու Լու իսմք զնույր 'ն ' Եւնաւ
 զտղթաւտույնքն յսքտոն վշս Երբք Լու ոյ զ
 — յ ' Լիկիտտովմ զըվմս Եւսն ըզմ կիթաւզն ոյ ոչն
 — մա ' Լիկնտաւտտոն մտմտմտտու զ Լիկիւստո
 ' Լիկտըւսմ զուտոն ' զտղթաւսաւզ զտտի Լու
 ' Լու ուվնքվ զտղթաւսաւտընք զտտի մչ 'ն
 վն ըզ ' Լուտաւթվ Եւնմսմտտ Երվի կտտու
 — սի ոյ ' վմտտ մտն զվմտտնքմ Երտիկն Լու
 — զշտմ ' Եվ վն ' զվիթաւտտուտու ըզ Եւսմզս
 — Եւ ուվն կնք ժշնք ' Լուտու Ենչիւմ Եւմ վ
 կիսաւրտն Եւշտմն Եւտգմն Եւսքմմ չք զվնտու
 ' զվչ ' զնտիկուտտ Լու վն ' Ժթոկն զվճտու
 — յ ոյ զվննչմտղ սվրիքվ Եւտղտըտտմն Լուչն
 — սմ մտտղթաւսաւ Եւսնտմ մտն Լունն զշվկ
 ման ժըւմ զնտմվոտտուտտուտու կիթաւնք

[illegible]

յոզման արժեքը

Ի ՝ զնշմանսն առաքալոյն զնխանսք նսոյն
 ՎՍԵՆ ք զգլխամբն յոսան Ի . . . սոնն սեռչն
 ժնկմաւս ք ըստեպտ ոնկմոյք Ի յսկոտո զովն
 ետթգմաւ ստ սանտոն զտորժոտստ ք քննն նսմմ
 իմք ք ք զք յք զպտղժմք ք զպմոմտ ք զմաւն
 ք զգլխաւ ք յմկմք զգրոսկի սս քք (Կ) Կ
 ք զգլխաւ ք զպտղ ք մմնաւ ք սովկմք զգրոսկի
 սս քք Կ ըն յոտ ոյնմա ք ոչնչմք զմմաւս
 ետգլն ընն զոմ զկնտմտտգլոսն յոպ ք ք
 ք մտղղմսնսկի նսմն զնկն քստտոտոս ք ըսն
 սովմտըն նննք մսն ք ժտղղսսսմմ ըն ք
 ոչնկմս զնմսնսմսն մմստ վ ըզպտոյ վ սմտոն
 ք զնկն զոտն ք զնչնչքտտտտտո զսպմսն
 տղնոտստ ք զտղղղմսկտոյ զըրստնն տղն
 սս ընն սս ք ք վննոմմս վկտղմտկմս վննն
 նստն վոնսկնսմմոյ վմնսկմկ ք ք ք ք

... ԿՍՏԱՆՈՂՉ ԺԱՄԿԻՄՆՈՒ ԻՉ ԺԿԵԱՍ ԺԱՆԻ
ԻԿԿ՝ ՈՅԽՈՒՄ ԻԳՅԻՆ ԶԳՆԱՅԻՆՈՒ ՄԱ՝ ՎԶՊՈՎԱՄԱՍ
ՄՈՒՄ ՈՒՆԱԶ ՄԱՍՈՒ ԶԻՆԱԶԳՐՈՒՄ ԶԱՄՔ ԶԱՄԱՄԿ

— զսկսուցումը մյշն ողջստ ժոքով խան
 Բաղդեկիկը նմուղդտառնուհ հատուկ, ստիկոն
 -նու յղ մմսու մբուղժումս տեղմուկ . տղ՝

... թողյալ թղթի՝ թռչն թղթի՝ թղթերու թղթի
դելվաթահմանով յսնադրբոսի զվեցեսմած և
դղտվեամբ՝ յսանալի պրասկոմով յվաստեռով
սաղտվեհաստակ զվերի տողերում։ Եւսնադրվ
ւնի յսկիւն զ շտեյնբերգի թղթաւսանքս
18) զժամանակ յմասն 14-ում։ 1891

... Եղովնու զմաստ հուղճաւսմ յգմկ
: Գրիգորի - Ա Վրդովորտաւի յ զվեմովմաւի
դրահմաւ - Եւսեբի - Կ Վ զգուրդ հաւորհ
զմաստաւսողի յ մարդիկ աղտեղի շահաւ
քաբմաւ հանգրկվկն վարտաւ զստեհիսիկի
մասա վոգովուր զարդհ

: ԺԵՂ ԵՒՂԻՆ ԵՄԻՆ ԴԺԺԴԴԻՆ Վ ԶՈՐԻՆ ԵՄ
 ԴՆԴՆԱՆ ԵՄ (ԵՒՂԻՆ) ԴՆԱՄԻՆ ԴՈՐՈՒՄ
 ԴՆԴԴԴՆԱՄԻՆ ԴՈՐՈՒՄ ԴՆԱՄԻՆ ԵՄ

... վաստիպի զնախնիք ժմաստ
զտրկոյմբաւ արքի կիւղ զհոռազարաքցի ստմ
-ամսո՞ւն ւն զհոռազարաքցի զտառակտմաւ իւր
վ վորդոտառաւ ւն զնախնիք զտառակտմաւ ուր
-առ ւն զտառակտմաւ վն զտառակտմաւ իւր
-տեւեւա զվիժնառառառաւ իւր զտառակտմաւ
-ւանկիւն իւր զտառակտմաւ իւր զտառակտմաւ
՝ նախնիք իւր զտառակտմաւ իւր զտառակտմաւ
-առաւ զտառակտմաւ իւր զտառակտմաւ իւր
զնախնիք ժմաստ նվաճ իւր իւր իւր

[illegible]

... ազգի
-մի զհեղձիկ ճոռաւոյն մոռնի . վերադառաւ
- 1 զմաստ զվրաստ զգ ժամսի վրէժ . դրան
-մտն 1 ետադիւտեալով . ետմա ժվերադառաւ
-տեւ 17 ետմիտադառաւ դրանմտ . տէր

226ա. Ս. Ստեփանոսի Սիւնեաց եպիսկոպոսի... ասացեալ ի զիմաց Հերետիկոսաց եւ Հերձուածողաց — Լուր երկին... Դլ. Բ. Յաղագս բնութեան դուռն ինչ բնախոտութիւն: Զբնութեանս...

Եթէ բնութիւն անմարմին առանց ենթակայի զոյութիւն ունի, թէ ոչ: Գիտել պարտ է...

Յորում խնդիր ի մէջ եկի երկու բնութիւնք զոր ասեն, անձնաւորք են եւ զիմաւորք եթէ անանձն — Գայ սցառնեալ... Երկրորդորդ ձեռնարկս բնոյզիմարանութիւն վասն Բ բնութեանցն... Էյ ի վերայ յերկն ըստ ըստ...

(243բ) Սո-ի Սիւնեաց եպիսկոպոսի... Հակաբանութիւն բնոյզիմարանք զմի եւ զանբանելի բնութիւն Որդւոյն ժպրհին յանդգնարար քակել... Ա. ձեռնարկս սակաւ ինչ Նախադրութիւն բանիս — Աստուծային եւ Երկնաւոր չորհրդէ...

(245ա) Գ. ձեռնարկս յորում զմի բնութիւն Բանին յատկարար յայտնի կացութեան... Զիմաստութիւն խոսիմք...

248բ. Ընդդէմ այնոցիկ որ երկու ասեն բնութիւն: Արդ տեսցուք որ երկու բնութիւնս այլասեռս ի միում զիմի չարադրեն...

258ա. Ընդդէմ այնոցիկ որք զմարմինն Քրիստոսի տպականացու ասեն Հերձուածողքն — Արդ եթէ զՔրիստոսի մարմինն տպականացու կարծէք, զիարդ ասէ Քրիստոս... Վերջ 263ա:

263բ. Թէ Ֆոանկն Հարցանի ընդ մեկ թի Հայ աշխարհական էրէցն եւ իւր կենակիցն մի մարմին են... Թէ Ֆոանկն Հարցանի ընդ իս, թէ ոչ է պարտ զմարմին Քրիստոսի Աստուած ասել...

264բ. Պատմութիւն տնտրեմութեան Քրիստոսի — Այսպէս ուսաք ի խնդրոյ ոսկի զրոյ ի պատմագրի թագաւորութեան քաղաքին Կ. Պոլիս... Վերջ 267ա. Օրինակս թարգմանեցաւ ի Հոռոմ զրոյ ի թի. Ուշ:

267բ. Վասն Մենդեանն Տեառն յունիար Զ. եւ պապանձման Զաքարիայի. Տաւապատհառն բանք Համառոտ: Վիւրդի. Զինչ ծայրադոյն է պատիւ քան պատուածեղբայր անուանին...

271բ. Փետրուարի ԺԴ զոր տօնեն Հայք: Սքանչելիք որ եղեն ի Տեառնդառաջին տօնին: — Արդ ուղղադատան Հաւատոյս մերոյ այս է մեղ տօն... Տեառնդառաջի: Որպէս Դրիպոր Արժրունեաց եպիսկոպոս զրեաց ի Հայս... (քաղուածք ի թղթոյն):

272բ. Վասն այլաղեկաց որք տպականեն զսբ. Քառասնօրեայ պահս աղղի աղղի խժրբ՝ ծանօք եւ պահողքն բամբասեն զՀայք: — Սուրբ վարդապետքն մեր եղին Հիմն Հաստատութեան կարգաց Ս. Եկեղեցւոյ...

280ա. [Ժողով Նիկիայ] Այս սուրբ Ժողովս որ եղև յետ յարութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի յերեքհարիւր եւ Ժեւ մմին եւ յեւ մմի թագաւորութեան Կոստանդիանոսի ի Նիկիայ: Եւ պատրիարքունք էին անդ Արիստակէս Հայոց...

281ա. Եփեսոսի սուրբ Ժողովն որ զկնի Կոստանդիանոսի տալսի. Ին մմին եղև... (10 տող):

281բ. Թուղթ Պիղատոսի զատաւորի զոր զրեաց յաղագս Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի եւ առաքեաց առ Տիրերլոս կայսրն ի Հոռոմ: Ի ժամանակին յայնմիկ յետ խաչելութեան Տեառն մերոյ... Ինքնակալ մեծի Սերաստոսիք...

Վերջ եւ այսոցիկ այսպէս գործեալ վառաւոր լինէր անունն Քրիստոսի Աստուծոյ առ ամենեանս...

287ա. [Վարդանայ] Յաղագս բնութեան զոր Հրամայեցիք: Արտաքին խմաստասէրքն այսպէս ասացին. բնութիւն տեսակն է որ երեւի...

289բ. Այլ ոճ վիճելոյ ընդ Քաղկեդոնացիսն: Հարցումն. թէ Մարիամ զոր բնութիւն ծնաւ...

293բ. Իսկ վասն զՍուրբ Աստուածն խաչեցար ասեն ի մեծէն Իզնաւիա աստուածաղեկէն եղաւ...

295ա. Վասն արհնութեան Եկեղեցւոյ եւ խաչի եւ մատուղի. — Բուստոսի որ երբորդ Լայ. Երուտագէմի զկնի Թակովոյս եւ Ծմատիւ: — Ի ձեռն Թակովրոս եղբորն Տեառն յոնաց քաճանցութիւն յղետական:

Այլ խորհուրդ: Սուրբ Գրիգոր եւ Սեդրեատրոս Նոյնպէս ալ արհնեցին... Կը յա-

Ջորդեն վկայութիւնք ի կիրողէ, ի կտնոնայ Ս. Սահակայ:

296ա. Վասն անխմոր նշխարին եւ անջուր բաժակին: Սուրբն Եփրեմ ասէ. խմորն սկսաւ յեւայէ... (եւ այլ կոչմունք Գրիգոր Աստուածաբանէ, Կիրողէ, Ոսկերերանէ, Կիրարանոսէ):

296բ. Յաղպս ի ժողովոյ որ եղեն: Զկնի Յօկն ամի յարութեան Տեառն եկեւ ժողովն նիկիա...

Վերջ՝ Իսկ ի [ժողովն եղեւ] ի թաղաւորութեանն միւս կոստանդենայ յաղպս զպատկերս անարդելոյ...

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.

169բ. Սուրբ երրորդութիւն ողորմեա մեղոցեղոյս եւ թշուառականի սուտանուն զրշի անարժան քահանայի Յովնովի անուամբ միայն...

564

ԺԱՄԱԳԻՐՔ Ս. ԿՈՒՍԵՆ

Հին թիւ ռիջ — ժջ — ժէ դար

ԹՈՒՂԹՔ՝ 150: — ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 12.6 × 10.2: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւմ, 8 × 6: — ՏՈՂՔ՝ 10: — ՆԻԻԹ՝ բուդք: — ԿԱԶՄ՝ խաւաքտ կայնպատ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: — ԳԻՐ՝ բօլբ: — ԶԱՄԻԱԳԻՐՔ՝ պարգ: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ կարմիր: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ժջ — ժէ դար: — ԳՐԻՉ ԻՆ ՏԵՂԻ՝ եմսյտ — ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ յումի:

Մատենան է ժամագիրք Ս. Կոյսի, ուր կան՝

11ա. [Անշարժական Օրացոյց] Յունվար ա. Թշխաւութիւն Տեառն:

23ա. (Պարզատօմար):

35ա. Սկսանի ժամէր երանուհոյ միշտ Կուսին Մարիամու Աստուածածնին. ասի ամենայն աւուր օր ըստ օրէ. սկսանի այսպէս: Փոխիկ, Ողջոյն Մարիամ լի շնորհօք Տէր ընդ քեզ: Պատասխան. Օրհնեալ եւ զու ի կանայս...

42ա. Դաւանութիւն ասացեալ սրբոյն Լմբրօղոսի եւ սրբոյն Արամասիսի: — Զքեզ Աստուած զովնմք, զքեզ Տէր խոստովանիմք...

69բ. Երգ. Ողջոյն քեզ ասող ծովային...

107ա. Ժամէր վասն հաւատացեալ ննջեցեալ...

137բ. Դաւանութիւն Ս. Արամասիսի ասացեալ վասն հաւատոյ: Որ ոք կամիցի փրկիլ յառաջ քան զամենայն հարկ է ունել զհաւատն ուղղափառ...

150ա. Երգ քառասորդական պահոցն ասի... Քրիստոս որ տիւ եւ միշտ եւ լոյս...

151բ. Երգ ասացէ ի ժամանակս յարութեան... Յիսուս մեր յոյս եւ փրկութիւն...

152բ. Երգ Համարածման ոսկ. Բարձեալ արքայ յաւիտենից...

153բ. Երգ Հոգւոյն սրբոյ. Եկ սուրբ Հոգի ստեղծող անմահ...

155ա. Երգ սուրբ Երրորդութեան: Լեր ընդ մեզ սուրբ Երրորդութիւն...

158ա. Աղօթք Ինճօղիցիոսի փափին... Ողջոյն քեզ փայտ փրկութեան:

158բ—59բ. (այլ զրէն) Փառք զսուրբութեան եւ պատիւ քեզ թաղաւոր Քրիստոս փրկիչ...

159բ. Աղօթք Ս. Սիստասի փափին... Ողջոյն քեզ սրբունի Մարիամ մայր Աստուծոյ...

565

Ն. ՇՆՈՐՀԱԼԻՈՑ՝ ԹԻՈՒՍ ՈՐԳԻ ԵՒ ԱՅԼ ԳՐՈՒԹԻՒՆԻՔ

Հին թիւ ճկթ — Պթ — 1360

ԹՈՒՂԹՔ՝ 158: — ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 12.2 X 8.5 |
— ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասու, 9 X 6: — ՏՈՂՔ՝ 17: —
ՆԻՒԻՔ՝ բուղթ: — ԿԱՋՄ՝ կաշեպատ տախտակ,
դրոշմագործ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: — ԳԻՐ՝ բոլոր:
— ԵՐԱԳԻՐՔ՝ մասամբ կարմիր: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝
Պթ (= 1360): — ԳՐԻՁ՝ Սամաւէլ: — ՏԵՂԻ՝ ամ-
լայտ: — ԹԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ 150թ:

Մատենա է Յիսուս Սրբի, ուր կան զեռ՝

1ա—110թ. Թիսուս Սրբի, սկիզբն ին-
կած. այժմ կը սկսի «այլ լսելոյ Տեառնդ բա-
նին: Յանկացելոյ ջերմ եղջերին...»

110թ—119ա. Տեառն Նիխիսի սրբոյ տիե-
զերական վարդապետի և կաթուղիկոսի Հա-
յոց յաղագս երկնի եւ զարթուցն նորա. ի
դիմաց նորա բարառնարար ի չափ երկոյտա-
սանիցն, պարզեալ ոտիցն, ի խնդրոյ առն
բժշկապետի և աստղագետի Միսիթարայ —
Իմ եղական զոյով բնութիւնն...:

119ա. Նորին բան ներտաղական ի խրատ
ողոց Համայնից ի դիմաց մերոյին տառից
տանց յիւրաքանչիւրն քառից: — Այբն Աս-
տուծոյ զբեզ մերձակա լինել խրատէ թէ Հա-
տուտ... «Ա—Բ. Ներսէս»

126ա. Նորին բան Հատուոյ վասն անեղին
և ևեղելոց բարառնարար ի դիմաց Հայկական
տառից, չափարեմամբ ողբալ ի Ներսիսէ: —
Այբն անսկիզբն ասկ զԱստուած... «Ա—Բ.
Ներսեսի է»:

130ա. Տեառն Նիխիսի աստցեալ բան
խրատու մանկանց ուսումնասիրաց ի զիմաց
սրբուհեանց տառից ոտանուստ չափով: —
Այբն ստափինն բղբնդ տղայ... Ա—Բ. Ներ-
սեսի: Տունք 2:

134թ. Մէկնէն ի Սաղմոսին: Երեցունք
ք՝ զգեցցին զարդարութիւն... փոխանակ զի-
զդեցեալ էր Յեսու զազտելի պատմու-
ճանն... Ուղիղ եղիցին աղաթք իմ...:
Պաղատի ուղղիլ աղաթիցն ճանապարհաւ
առ Աստուած...:

140ա. ԹԼԹ քանքականէն յաղագս Խա-
չին: — Իսկ յաղագս խաչ աւրհնելոյ զայս
ինչ ծաներուք...:

144ա. Վասն անխմոր նշխարին և ան-

ջուր լաժակին: — Սուրբն եփրեմ ասէ.
Խմորն սկսաւ յեւայէ... (կան զկայա-
թիւնք Գր. Աստուածաբանէ, Կիրեղ Լեզբ-
սանդրացիէն, Յովհ. Ոսկերբանէն. Կիպ-
րիանոսէն. «Քարսամայ առորի Հայոց ցիւն-
զեւտիանոս պապն Հոռմայ. Զինչ ընդունիս
զխմորով և զջրով պատարագն...»):

145ա. Այլ դասանումն: Իսկ թիւ իմանի,
Հոգով դասանի և խոստովանի, զերթ Հուր
յերկաթի է անջատելի... (տունք է, ր. ք.
Ի բանից Ն. Շնորհաւոյ?):

146ա—149թ. Ի Վանական Գրոց: Հար-
ցումն. Երթայք ի քաղաքն առ այս անուն
Պատասխանի. Բաղաքն աշխարհս և այլն
զարձեալքն յԱստուած... (Իբր 9 Հարցում
և Պատասխան: Ընդ մէջ 147/48. 148/49 Թղ-
թեր ինկած): Թղ. 148ա— Վասն անապա-
կանութեան մարմնոյն Քրիստոսի բանք:
149թ—50թ. անխորապիր զանազան բարոյա-
կան առածներ, մասամբ յԱռաքեաց Սողո-
մոնի:

151ա. Գիր Հատուոյ խոստովանութեան
Հայաստանեայց եկեղեցւոյ. զրեալ ի Նիք-
սիսէ արքեպիսկոպոսէ ի խնդրոյ զերապա-
տիս փեսայի ինքնակալ Թադատորին Հոռմոց
եմանուելի: — Աստուծոյ զամենա-
սուրբ զերբորդութիւնն...:

154ա. Տեառն Ներսեսի Հայոց Կաթուղի-
կոսի աղաթք ասացեալ Հասարակաց քրիս-
տոնէից. և առնէ իւրաքանչիւր անձին առ
Սուրբ Երբորդութիւնն և մի Աստուածու-
թիւնն: — Հատուով խոստովանիմ...:

ԹԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.

158թ. Փառք... Ով ամենամաքուր
Հոգով եւ հեղ և կուսակրաւն քահանայ
Տէր Տիրացու զուսուս զրիկս ընկալ և
զառածեալս մեղաք զսուտանուն կրաւ-
նաւոր զծաւղս [ղՄ]ամ[ու]էն յիշեալ ի
մաքրափայլ աղաւթս քո: Զի կար մեր
այս էր: Դրեցաւ ի մեծ Թառականին
Հայոց Պթ (1360):

566

ԳԻՐԲ ԻՐԱՒԱՆՑ ՖՐ. ՊԵՏՐՈՍԻ

Հին թիւ ձէ—ժԴ—ժԵ դար

ԹՈՒՂԻՔ՝ 107: — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 12 X 7,7 — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին, 9 X 0: — ՏՈՂԻՔ՝ 26: — ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆ՝ լաւ: — ԳԻՐ՝ բոլոր: — ԽՈՒՂԱԳԻՐՔ՝ կարմիր: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ժպտի գար: — ԳՐԻԶ՝ Ստեփանոս: — ՏԵՂԻ՝ ամայտ: — ԹԵՆԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ 40թ. 99թ.

Մատենան է Գիրք իրաւանց ֆր. Պետրոսի:

1ա. Գիրք իրաւանց զոր ժողովեալ է Ֆրա Պետրոս վարդապետն ի կարգէն սրբոյն Դոմինիկոսի միջնորդութեամբ Առաքելին որն [նոր տող] ի էր ի քաղաքաւորութիւնն սկսել. ով (sic, այսինքն դուք որ զրէք) զրէք զայս շափա յիշեցէք եւ զուրք յիշեալ լիցիրք.

(Յատնարան) (Թ)աղաւորն խաղաղաբար Գրիստոս սահմանեաց որ իւր հաւատացեալքն լինին ամօթխած... Վասն այն եւ փանաթի եւ ապիկարս (Պետրոս) ի կարգէն Երանելոյն Դոմինիկոսի հոգ արարի ինչ մի օգտութիւնք ի կանոնաց եկեղեցոյն Հոռոմայ ի հայերէնն թարգմանել. ոչ խոփա համարձակութեամբ, այլ ի հարկէ սիրոյ որ զամենայն առէ հասարակաց. կու խոստովանիմ ոչ բաւական լինել այսմ. զի փոքր կարգացի եւ սաւաւս գիտեմ. Այլ կու վստահանամ ի շնորհքն Գրիստոսի որ ստէ. Ոչ եթէ դուք էք որ խօսիք, այլ Հոգին Հօր ձերոյ որ խօսի ի ձեզ: Եւ զի բաժնի այս առաջիկա զործս ի հինգ մասունքն: Առաջին մասն է ի Դատաւարաց: Երկրորդն ի Դատաստանաց: Երրորդն ի Վարուց Կղերիկոսաց: Չորրորդ ի Պատկաց: Հինգերորդ ի Պատժոց մեղաւորաց. բոտ հինգ արդարութեան, այսինքն Արդարութեան հատուց, եւ Դ կարօնաւորական զօրութեան:

Ի սկիզբն նոյն թարգմանի. (Թզ. 2ա. Ա—ՆԻ գլխաց ցանկ): Ա. զիրք կր սկսի, (Թզ. 3ա): Ինքուենցիոս երրորդ ի ժողով

հասարակաց: — (Հ.)աւատամք հաստատուպէս եւ խոստովանիմք պարզապէս որ մի միայն է Համարիտ Աստուած... (Հանդանակ): Ա. զլ. ի գրութեանց: Շուրջ գրութեանց ութ ինչ ինչոյցի չէ...

Թզ. 3ա—49բ. Ա. զիրք... Թզ. 49բ. 50ա. Գլուխք Բ. զրոց (Ա—ԻԹ) — Թզ. 50ա—59բ. Բ. զիրք — Թզ. 100ա—100բ. Գլուխք Գ. զրոց (Ա—ԵԼ) — Թզ. 100բ—107բ. Գ. զիրք, որ թերի կը մնայ: Ե. զլիւն եւ կը պակսին նաեւ կամ չեն արտադրուած Դ. եւ Ե. զըրքերը: — Թզ. 107բ. Թուղթ փակցուած եւ տղեղ զըրբով գրուած՝ հաւատամք ի մի Աստուած հայրն ամենակալ...

ԹԵՆԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ.

Թզ. 1ա. (վերի լուսանցքի վերայ). [Աղարանացոյն է]: Աստուած ողորմի թարգմանչացն եւ զրոգացն եւ ընթերծողացն. եւ պահողացն: Եւսեւ կարօտելոյս ողորմութիւն, ֆրա Միթիթարիս խնդրողի բանի:

Թզ. 49բ. Կատարեցաւ առաջին մասն զատաւորաց... Չաղքատ եւ զղճուծ զրոյս սորա զմտեփանս որ փափաքանօք զրեցի դաս եւ ով որ կարգաց կամ օրինակէ յիշեցէ զմեզ յաղօթս իւր եւ ինքն յիշեալ լիցի. զրեցաւ զիրքս մուրով:

Թզ. 99բ. (զրչէն) Աղաչեմ զձեզ, ով Եղբայրք, իմառ նեղութեամբ եւ աղքատութեամբ եւ ի տեղաց ի տեղ չընելով զրեցաւ զիրքս: Բայց Աստուծոյ ողորմութիւնն առաւել է քան զամենայն: Ով որ կարգայք զմեզ յիշէք. եւ դուք արժան լինիմք տեսնել զՔրիստոս:

567

Մ. ԽՈՐԻՆԱՑԻՈՅ ԱՇԽԱՐՀԱՑՈՅՑ ԵՒ ԱՂՈՒԷՍԱԳԻՐՔ

Հին թիւ ճՀԱ—ՈՃԳ—1685

ԹՈՒՆԴՔ՝ 227: — ՄԵՆԹՈՒԹԻՒՆ՝ 12 × 9.5: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին, 8 × 6: — ՏՈՂՔ՝ 15: — ՆԻԹ՝ բուրբ: — ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ տախտակ, դրձմապարզ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: — ԳԻՎ՝ ճռտը: — ԶԱՐԻՍԱԳԻՐՔ՝ սովորական: — ԿԻՍԱԽՈՐԱՆ՝ յա, պարզ: — ԼՈՒՍԱՆՑԱԳՐՈՒՔ՝ պարզ: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԻձԼԳ (1685): — ԳՐԻԶ՝ Գիճեօս: — ՏԵՂԻ՝ Սպահան: — ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ 225ր: — ՏԵՂԵ՝ ԿՈՒԹԻՒՆՔ՝ զօնեալ ի Հ. Վ. Ե. ի Զուգայ:

Մասեանս է Մովսէսի Խորենացայ Աշխարհացոյց եւ Ազուհասգիրք:

ԹԳ. 1ա. Աշխարհացոյց Մովսէսի Խորենացայ: — Յաշաքս աշխարհազրութեան յատուածային զիրս ոչ ուրեք գտանեմք ոճով ասացեալ...

43ա. (Մղոնաշափք):

45ա. Աորս զետքն են. Փխտն...

46ա. Կետք եւ զնացք նոցա մեծ եւ անուանեք խի: Նարանայ...

50բ. Անուանք քաղաքացն Հնդկաց եւ Պարսից: Պանիան քաղաք...

59բ. Բ. Ազուհասգիրք:

59բ—60բ. Ճանկ սյրուրենական:

60բ—225ա. Կիրք առասպելաբանութեանց որ ասի Աղուէսագիրք, արարեալ ասկս խրատու եւ զգուշութեան: Թագաւոր մի կազմեաց սեղան զնսպանաց... Ա—ՃԿԻ (164) առակք: ՃԿԻ. Ասի յԱսակաց թէ ի տօնի զատկին Եկին թուռնքն ամենայն եւ խոտառմանէին ըստ օրինացն... ՃԿԻ. Այր մի զնալով ի ճանապարհի Հանդիպեցաւ արանց որք զճոպանս կոսկեալ ի բուն վիժ մի...

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

225բ. Փառք... որ ետ կարողութիւն... սուտանուն զծող Կինկոսս որ չեմ արժանի անունկոչութեան, ի յարարտեալ ի տառս որ է Աղուհասգ գիրք:

Կրօնեացաւ զիրքս ի Սպասան քաղաք ի թիւն փրկչին ՌԶԾԶԻ. եւ թիւն սուրբ Լուսաւորիչ Գրիգորին ելն ի վերապէն ՌԻԺԻ. եւ թիւն զիւտ զրոյն ՌԻԺՂԳ. յունիսի ամսուն ԻԷ. եւ թիւն մեր Հայոց ՌԺԼԳ. Նախ ամսին Թ. օրն ուրբաթ աւարտեցաւ զիրս. նահանջ էր տարին, տանուէրն ժուկն էր. ի Հայրապետութիւն սուրբ Էջմիածնա Եղիազար կաթողիկոսին, այլ եւ քաջ կաթողիկոսին, ի յառաջորդութեան Ճուղայեցոյ ի Սպասան ըմտկիանոս վարդապետին. եւ ի Թաղատուրութիւն Պարսից շահ Սլեմանին. Աստուած իւրն երկար ամօք պահեսցէ. ամէն:

Դարձեալ յիշեցէք զՀանգուցեալ Հայրն իմ Պետրոսն. Աստուած իւրն Հանգիստ արքայութիւն շնորհեսցէ. ով որ մէկ բերան յիշի, յիշեալ լիցի Քրիստոսէ ամէն: եւ զմայրն իմ Բեթանն Աստուած իւրն յերկար ամօք պահեսցէ. ամէն: Յիշեցէք զմեծ Հայրն իմ Հայրապետն եւ զկողակիցն իւր Թլէնն որ են Հանգեալ. ով որ կարգայ մի Տէր ողորմի ասի. Աստուած ողորմի եւ իւր ծնողացն: Յիշեցէք ի բարի Հայրաքերքն իմ Մարամ, Թալթէն, եւ Փէրիխանն. Աստուած իւրէնքն դատրովքն եւ որդովքն ծաղկեալ յերկար ամօք պահեսցէ: Ով Հանդիպող սուրբ տառիս կարգալով կամ օրինակելով, մէկ բերան ուղիղ սրտով Հայր մեղա ասի: Հայր մեր որ յերկինս ես:

ԹԳ. 227բ. (տաքքեր գրով) Ես տէր Աւետի որդի Ոսայիկս զրեցի. ով որ կարգայ, ինձ մին բերան յիշէ, յինքն յիշեալ լինի առաջի Աստուծոյ. զրկեցաւ թիւն ՍԺԻԹ. (1745) Նախայ մին ամսին:

568

ՄԱՇՏՈՑ

Հին թիւ ժՀԹ — ԹՂԹ — 1643

ԹԻՒՂԹԹ՝ 179: — ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 12 X 9,8: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասնաձ, 11 X 8: — ՏՈՂԹ՝ 18: — ՆԻՒԹ՝ Իւրաք: — ԿԱՋՄ՝ կաշնպատ տախտակ, դրաշմապաղ: — ՀԱՆԻԱՄԱՆԹ՝ լաւ: — ԳԻՒ՝ բալս: — ԶԱՄԻԱԳԻՒԹ՝ երեսկէն: — ԽՈՐԱԳԻՒԹ՝ կարմիր: — ԽՈՐԱՆ՝ Յա, գունեղ: — ԿԻՍԱԽՈՐԱՆԹ՝ 44թ, 62թ, 83ա, 92թ, 140ա, վերջինս սլլ գըշէ: — ԼՈՒՍԱՆԹԱՄԱՐԻԹ՝ միջակ: — ՆԿԱՐԹ՝ 2թ խաշ, երեսկէն: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԹՂԹ (1643): ԳՐԻՋ՝ Բարսեղ քանանայ, — ՏԵՂԻ՝ անյայտ: — ՍԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆԹ՝ 144թ:

Մատեանս է Մաշտոց:

ԹՂ. 1թ. Յանկ:

2ա. Կանովն Մկրտութիւն յորժամ քրիստոնեա առնեն. նախ չէ պարտ եկեղեցի թողուլ, այլ ձեռնադրիցն յառաջ երեք շաբաթով կամ աւելի քան զմկրտութիւնս... այս կարգ չափ հաս(ար)ակացն է...:

14թ. Կանով Պսակ աւրճնելոյ: Տանին ի դուռն եկեղեցոյ...:

21թ. Կանովն պսակ վերացուցանելոյ:

22թ. Կանովն հաղորդ տալոյ:

26ա. Կանովն յորժամ տղայ վաղճանի:

44թ. Կանովն զամենայն վախճանալսն յուղարկել:

83թ. Կանովն Ողէհանգիստ առնելոյ:

92թ. Աւրճնութիւն Աղիի:

96թ. Կանովն տեառնական աւրճնելոյ:

103ա. Աւրճնութիւն սեղանոյ տեառնականի:

104ա. Աւտարանք իւղարեղիցն:

116ա. Կանովն Սկի եւ մաղձմաւրճնելոյ:

116թ. Կանովն դարձտիս սերմանաց եւ զլեզլ եւ զինորասած խաղող եւ զհնձան աւրճնել:

120ա. Կանովն իրաչուա առնելոյ:

123ա. Կանովն քառասնաւորեա տղա ածեն եկեղեցի:

Աղօթք Յոյս եւ իրկութիւն ամենայն արարածոց...:

124թ. Կանովն հանդերձեղէն սպասաւրճնել...:

125թ. Աւրճնութիւն նորակերտ դրոյ:

127ա. Գանձ մեռելի. «Մինդ ի յիջն»...:

131թ. Ողբ ի վերայ ննջեցւոցն, Դուռն առ ձեզ ողբերգական... «Դէորդ վարդապետի բան ի բերանայ մեռելոց»:

135ա. Տաղ մեռելի. Ես դիտէի թէ աշխարհս ինձ մուլք էր տըւած...:

136թ. Տաղ մանկանց: Արթունք զուարթութեամբ...:

138ա. Արարիչ եւ մարդասէր անոխակալ եւ բարեգութ...:

141թ. Հրաժարիմ ի սատանայէ եւ ի շարկամաց նորա... (հայեկի կենաց):

146ա—79թ. (այլ գըշէ, նոտր—շղագիթ) հատուածներ Յովհաննու Աւետարանէն:

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆԹ.

ԹՂ. 141թ—145ա. Փառք... Գրեցաւ աւրճնութիւնարեր ցուցակս այս ի թվականիս հայոց ԹՂԹ ձեռամբ ամենամեղ եւ անարհատ զըշիս որ զանունս ունիմ Բարսեղ քահանայ եւ զործովս ոչ. ի հրչակաւոր անապատս Սուրբ Աստուածածնիմ. եւ այլ ամենայն սրբոցս որ աստ կան: Եւ ի յառաջնորդութեանս մերոյ Առաքել պարոնտիրին: Արդ յերկրս անկեալ աղաչեմ յիշել ի Տէր զհայր իմ Աւագ քահանան եւ զմայր իմ, զկենդանիս եւ զհանգուցեալս. ամէն:

Դարձեալ յիշեցէք ի մաքրափայլ յաղօթս ձեր զԱռուցի Պաղտոստ Պառապն որ էառ զՄաշտոցս զայս յիշատակ իւր հոգոյն եւ իւր ընկերին հախվետէ եւ որդոցն Տիրատուրին եւ Արդիամեհին եւ դստերացն Մարամին եւ Անայիին որ փոխեր են առ Քրիստոս. Սառային եւ Գոհարին եւ Տաւաթի յիրիցկնոջն եւ Կիսանուն Լայէ եւ իրաչերին. եւ Տէր Սարգիսին ի ձեռն յիշատակ հաւասար համարէն ի տուրս բարեաց ձեզ եւ մեզ ողորմեսցի եւ նմա փառք յաւիտեանս. ամէն. Հայր մեր:

ԹՂ. 146ա. «Գրիգորի որդի Բարսեղ»:

569

ՏՕՆԱՑՈՅՑ ԵՒ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱՅՈՅՑ

Հին թիւ ճՀԴ — ԺԷ դար

ԹՈՒՂԹՔ՝ 143: — ՄԵՐՈՒԹԻՆ՝ 12.2 × 8.0 —
ԳՐՈՒԹԻՆ՝ միասին, 8 × 8: — ՏՈՂՔ՝ 15: —
ՆԻԻԹ՝ բուրդ: — ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ տախտակ: —
ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: — ԳԻՐ՝ ճստը: — ԶԱՐԳԱԳԻՐՔ՝
բոցեղաքի: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ կարմիր: — ԿԻՍԱՅՈՒ-
ՐԱՆՔ՝ յաւ, ճեւ: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ժէ դար: — ԳՐԻԶ
ԵՒ ՏԵՂԻ՝ ամշայտ: — ԿՆԻՔ՝ 120թ եւ 130թ. եր-
կուքն ալ անընթեմեկի: — ՅԻՇԱՏԱԿԱՐՈՒԹԻՆՔ՝
չսւնի: — ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՆՔ՝ առջեւի կողքին Օճըսը
եկեմ ի Լիբանանէ, 1874:

Մատենա և Տօնացոյց:

Թշ. 1ա—138թ. Տօնացոյց եւ Աւետարան-
նացոյց:

Թշ. 138թ—139թ. Խրատ յաղագս պաշտա-
ման սուրբ Եկեղեցոյ արարեալ սուրբ վար-
դապետին Խաւմայի Մեծափեցւոյ: — Պարտ
է յաւուր Հսկման զիշերային՝ զկնի Տէր Եթէ
չրթանցն ասեւ զերկ Տեառն Ներսէսի Բի-
շէպոսի...:

570

ՍԱՂՄԱՐԱՆ

Հին թիւ ճՀԵ — ԺԴ դար

ԹՈՒՂԹՔ՝ 229: — ՄԵՐՈՒԹԻՆ՝ 11.8 × 9.1 —
ԳՐՈՒԹԻՆ՝ երկսին, 8.5 × 5 + 5 — 10: —
ՏՈՂՔ՝ 17: — ՆԻԻԹ՝ մագաղաթ: — ԿԱԶՄ՝
կաշեպատ տախտակ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ կազ-
մալոյժ, իճկած եւ Ա-Գ բերքերը, Դ-Էն
միայն երկու բուրդ մնացած: — ԳԻՐ՝ բոլորքի: —
ԶԱՐԳԱԳԻՐՔ ԵՒ ԼՈՒՍԱՆՅԱԶԱՐՔ՝ յաջող, կարմիր
եւ կանաչ գունով: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ կարմիր: — ԿԻՍԱ-
ԽՈՐԱՆՔ՝ 22թ, 50թ, 90թ, 145թ, 180թ: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝
ԺԴ՝ դ: — ԳՐԻԶ ԵՒ ՏԵՂԻ՝ ամեմեմք: — ՅԻՇԱ-
ՏԱԿԱՐՈՒԹԻՆՔ՝ չսւնի:

Մատենա և Սաղմոսարան, սկիզբէն
պակաս:

Ա-Ի՛՛՛ Սաղմոս: Նաեւ վերջաւորու-
թիւնն ալ կայ: Թշ. 1ա. կը սկսի Տէր բար-
կութեամբ իւրով խոովեցուցէ զնոսա եւ
հուր կերեցէ զնոսա:

215թ. Աղաթք Մանասէի Թաղաւորի:

224թ. Հաւատով խոստովանիմ:

229թ. Մաղթանք զարաւորք յաղագս
զիշերայ արհարադ: Ընկալ քաղցրութեամբ:

Մէն մի Սաղմոսի սկիզբը ունի Հա-
մառօտ մեկնութիւն այսպէս Սղմ. ԻԹ.
«Տունք ԺԱ. Սաղմոս Արհնութեանց
նաւակատեաց տաճարին. ի Դաւիթ —
Գուշակէ թէ ի ձեռն յայտնութեան Թի-
սուսի Քրիստոսի Աստուածոյ մերոյ ի
կուսէն փոխեցաւ սուք որոց յուրա-
խութիւն. եւ մերկացաւ ի նոցանէ
զպատմութեանն ապականութեան վասն
որոց առէր Դաւիթ զՍաղմոս. Բարձր առ-
նեմ...»:

571

ԳԱԽԹԻ ԱՆՅԱՂԹԻ ԳԻՐԲ ՍԱՀՄԱՆԱՑ

Հին թիւ ձՀէ — 1730

ԹՈՒՂԹՔ՝ 194: — ՄԵՇՈՒԹԻՒՆ՝ 11,6 X 8,5: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասնա, 2 X 6: — ՏՈՂՔ՝ 17: — ՆԻԻԹ՝ բուրգ: — ԿԱԶՄ՝ կաշնպատ տախտակ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ, տեղ տեղ ցեցակեր: — ԳԻՐ՝ բալբգիր: — ԶԱՐԳԱԳԻՐԲ ԵՒ ԼՈՒՍԼՆԵԱԶԱՐԻԻԲ՝ կարմիր, սովորական: — ԽՈՐԱԳԻՐԲ՝ կարմիր: — ԳԱՏԱՐԿ՝ բղ. 1: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1730: — ԳՐԻՉ՝ Յովսէփ: — ՏԵՂԻ՝ ամսայտ: — ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ 194ա—բ:

Մատենա է Դաւթի Անյաղթի Դիրք Սահմանաց: 1ա. Խորադիր չուելի. «Որք միանգամ իմաստասիրութեան տնչան բաշխեց...»

Թղ. 146բ. Դաւթի մէծի եւ անյաղթ փառաբանի ընդդէմ չորից առարկութեանցն Պիհոնի իմաստակի. եւ սահմանք եւ տրամարանութիւն իմաստութեան մինչեւ ցայս վայր: Ամենայն չար տանջելի...

148ա. Լուծմունք Սահմանացն: Որք մի անգամ իմաստութեան ցանկան բան, ոչ որպէս դուք կարծէք ոչ գոլ իմաստութիւն եւ

ոչ հակացեալ... Արձակ լուծմունք է, ընթացիկ, կ'արտայայտէ պարզ՝ միտքը կ'աւարտի 194ա. Մինչ զի ծանեալ զգիտութիւն, վասնորոյ եւ հաւաքէ, որ պտանէ զգերազոյնս. Յակոբ ամուսնի վնասորայ գրեաց ի տառս յայս վերայ:

ԾԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ.

Թղ. 194ա—բ. Հայցեմ ի ձէնջ հարց եւ եղբարց... յիշեսցիք... զՅովսէփ անարդիւն քահանայս եւ զծնողսն իմ: Ընդ որս եւ (զուք յ)իշեալ լիջիք ի Տեառնէ...: Յամի Տեառն Ռիժէլ յունիսի Լ. Ա. Կողիս ներսը՝ Գնիշ՝ Հ. Վ. Ե. ի Զ(ուղայ):

Թղ. 194բ. նոտք. Ով բաղձալի ընթերցող՝ յիշեալ զՅաւատուր արեղայս ի սուրբ եւ ի ջինջ յաղաթս քոյ: Թվի 1230 (1781):

572

ԺԱՄԱԳԻՐԲ

Հին թիւ ձՀԼ — ՌՀԼ = 1629

ԹՈՒՂԹՔ՝ 351: — ՄԵՇՈՒԹԻՒՆ՝ 10,5 X 7,1: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասնա, 6,5 X 5: — ՏՈՂՔ՝ 17: — ՆԻԻԹ՝ բուրգ: — ԿԱԶՄ՝ կաշնպատ տախտակ: — ՊԱՀՊԼԱԿ՝ բգբեայ, միլիմ Մեսր. ձառնութիւն: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ, ցեցակեր տեղ տեղ: — ԳԻՐ՝ բալբգիր: — ԶԱՐԳԱԳԻՐԲ ԵՒ ԼՈՒՍԼՆԵԱԶԱՐԻԻԲ՝ ոսկեխառն քաղմագղմ: — ԽՈՐԱԳԻՐԲ՝ կարմիր: — ԿԻՍԱԽՈՐԱՆՔ՝ 1ա (պարզ), 13ա (ոսկեխառն քաղմագղմ, յայտը, 104բ պարզ): ԳԱՏԱՐԿ՝ 12ա, 00ա, 104ա, 258բ, 346—50ա: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1629: — ԳՐԻՉ՝ Յովնան: — ՏԵՂԻ՝ Զէյրու: — ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ 350բ:

Մատենա է Կարգաբոլորիւն Հասարակաց Ողորդից 2բ—130ա:

Թղ. 1բ. Փառք Հօր... ամէն (1ա. նախնարար դատարկ. այժմ նորադոյն անվարժ գրէ բաներ, չի կարողացուիր, որովհետեւ վրան պիտակ փակցուած է:

Թղ. 2ա. Երկ Տեառն սրբոյ Ներսիսի կաթողիկոսի. Յիշեսցուք... (խաղերով):

5ա. Երկ ողորդական արարեալ Տեառն Ներսիսի կաթ. ի վասն գիշերային պաշտաման: Աշխարհ ամենայն...

7բ. Նորին Տեառն Ներսէսի ասացեալ ի մխիթարութիւն մտաց ի խորոց սրտից խօսք ընդ Աստուծոյ: Առաւօտ լուսոյ...

10ա. Կանոնագրութիւնները կարգով: Գա-տեա Տէր...

12բ. Կարգաւորութիւն Հասարակաց Աղթից Եկեղեցեաց Հայաստանեայց արա-րեալ... եւ Գիւտայ եւ այլոց վարդապե-տացն ի փառս Աստուծոյ: — Տէր եթէ ղըըր-թունս...

13ա. Թովհանու Մանդակունոյ կաթողի-կոսի Հայոց, ի զատեալ Աշմոունեաց ի ղեղ-լէ Մախնոտայ արարեալ զաւղօթս յաղազս գիշերային ժամու: Զարթուցեալքս...

39ա. Սարկաւազ վարդապետին ասա-ցեալն է: Երեւա Տէր զպաշտօնեայս քո...

47բ. Թովհանու Մանդակունոյ: Միաբան ամենեքեան...

51բ. Թովհանու Մանդակունոյ: Արթուն մտօք...

55բ. Թովհանու Մանդակունոյ: Սուրբ սրտիւ...

59բ—103բ. Արէնք արկանելոյ սպաս եկեղեցոյ: Խղթ. 60 ինկած:

78բ. Պատարագամատոյց զոր արարեալ է սրբոյն Աթանասի Աղեքսանդրու Հայրապե-տին: Տէր Աստուած զօրութեանց եւ արա-րիչ ամենայն լինելութեանց...

132ա. [Տօնացոյց — Աւետարանացոյց]: Աստուածայայտութեան ճրագալուցին Ա-ստուրն դիշերն Կանոնագրին փառն Հաւատո: ... Կաւարտի 225ա. այսպէս, «Այս է ձայ-նատար եւ կողմնատար ասելն: Այսպիսի արարողութիւն տեսաք ի Սեպուհ առ դամ-բարանի սուրբ Լուսաւորչին որ կատարի, ի փառս Քրիստոսի: Եւ յաջակողմեան դիշն այն է, ուր աւագանն եկեղեցւոյն է»:

255բ. Խրատք Իւղարերից Աւետարան-ներուն:

226բ. Մեսեղիք:

230բ. Ժամամուտներ կարգով:

243բ. Աղ աւրչնելոյ:

245բ. Ստեղծիք Աղուհացիցն:

245բ. Խրատք անդաստան աւրչնելոյ:

247բ. Խաչի օծման դայս ասասլիք: Արնեացի, օծցի...

248ա—252բ. (Այլ զըշէ նոտր) Մէղա ամենասուրբ Երրորդութեան...

253բ—258ա. [Աղիւսակներ տանուտէրն գտնելու համար]:

259ա—307ա. Պարզատումարս կարգաւ: Այբն որ լինի զերն է երեւան Դ: Թունվար ԼԱ որ է ելչի մտանէ...

307բ. Պարզատումարս զովկի է ղեղե-ցիկ եւ պիտանի. զբոլոր տարին յինքեան ունի եւ ցուցանէ զամէնն յայտնի: Եւ թնե-րեակն սկսանի, Հոռմայեցոց ուստով վարի: Մինչ Եայտնութեան Բարեկենդանի ԽԶ թիւ համարի: Հինգ հարիւր ամ անցանի, ԼԲ արարարի: Այսքան ամօք վերջըն լինի, զարձեալ յառաջն սկսանի: Է սահմանած անփոխելի, մինչ ի դաւաւստըն Քրիստոսի:

308բ. Ծնունդն Լուսնի սյսպէս արա...: Վրան բոլորակ մը:

309բ—23բ. Իւղարերից, Բժշկութեան, Հանդստեան Աւետարանք:

324ա—347ա. Կիրակի եւ Տօնաւորց Ընթերցումաք:

347ա—բ. Նոտրադիր երկու հատումաք Հոգոյ (Շարակնոցէն):

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ.

Թղ. 350բ—351ա. Փառք... Ծնոր-հիւ Տեառն յանդ ելեալ կատարեցաւ տառս այս որ է Աղօթամատոյց եւ տօ-նացոյց եւ պարզատումար եւ այլն ի միասին, ի թվին Հայոց ՌԷԼ. ի յեր-կիրս Դերմանիկոյ, ի զիւլաբաղաքս ի Զնքմուն, ընդ հովանեաւ սուրբ Աստուա-ծածնին եւ սուրբ Գրիգորի Լուսաւորչին եւ այլ սրբոցն որ աստ կան ի յօղնու-թիւն ամենայն հաւատացելոց: Ի Հայ-րապետութեանն Կրիիկոյ տէր Մինասի եւ ի յառաջնորդութեան այսմ դահի տէր Մկրտչի. զերեցաւ սա ձեռամբ անիմաստ զրչի Թոնան անարժանի. ի խնդրոյ հե-ղահոյի տէր Ռաւտակէս քահանայի որ բազում փափաղանօք ետուր զրեւ զսա ի վայելումն անձին իւրոյ եւ յիշատակ ծնո-ղաց իւրոց: Արդ որք հանդիպիք սմա յիշեցէք զուսուցիչն իմ զտէր Վահան քաջ քարտուղարն եւ զանարժան զրիչս եւ զբոսացող սորս եւ զարեան մերձա-ւորան իւր: (Եւ) Տէր Աստուած ձեզ յի-շողացդ (եւ մեկ) յիշելոցս առ հասարակ ողորմեացի ի միասնիկամ զալստեանն. ամէն. Հայր մեր:

նայն մտքով ուրիշ Յիշատակարան մը թղ. 307ր. Պարզատումարս դովեկ, զեղեցիկ և պիտանի. . . է սահմանած անփոխելի, մինչ ի զարուստն Գրիստոսի, որք ընթեռնութիւն սրտի, յիշման առէք զիս արժանի: ԸզՅոհան մեղօք ի

լի, զըծաղբող յայն մատենի, և զբստացող այն սուրբ տառի տէր Ռըստակէս քահանայի: Հայցող եղև այսմ պանծի, մեք զրեցաք ըստ մեր կարի, ով որ յիշ վարձս ընդունի, ի զալստեանն Գրիստոսի:

573

ՏՕՆԱՑՈՅՑ — ՊԱՐԶԱՏՈՒՄԱՐ

Հին Թիւ ՃՀԹ — Ժէ՞ դար

ԹՈՒՂԹՔ՝ 228: — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 11.5 X 8.2: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւմ, 7.5 X 5: — ՏՈՂԹ՝ 18: — ՆԻԻԹ՝ բուրբ: — ԿԼԱԶԻՐ՝ կաշեպատ տախտակ. դրօշմազարդ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: — ԳԻՐ՝ բոլորգիր: — ԶԱՐԳԱԳԻՐԹ ԵՒ ԼՈՒՍԱՆՅԱԶԱՐԳՔ՝ զօժատք: — ԿԻՍԱՆՈՐԱՆՔ՝ թա, պարզ: — ԴԱՏԱՐԿ՝ չք, 170ա. 173բ: — ԳՐԻԶ՝ Մարգար: — ՏԵՂԻ՝ ամյալո: — ՏԷՐ՝ Պետրոս: — ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ 144բ, 224բ:

Մատենան է Տօմացոյց — Պարզասումար:

1ա. Քաղսց ամսոյ Հայոց ի ԻԼԵ և զԵԿեմերն Հոռմայեցոյ ի ԹՆ. Քսաղ երբայեցոց, ի ԻԻՆ: Աւետիք է Յովսէփմայ և Լևնայի. . .

Յա—143բ. Յայտնութեան ճրագալուցի տուր զիշերն կանոնադրին փառն Հաւատեա. . .

143բ. Խրատք Իւղարերից Աւետարանոցն և Հանդստեան և Բժշկութեան:

145ա. (ասկէ սկսեալ նոսր). Ժամաժուտերն կարգաւ:

159ա. Մեակցիք:

162բ. Ալիւրք:

171բ—172ա. Աղիւսակներ:

173ա—225բ. Պարզատումար. Ա. Յունիս (խմացիք Յունուար) ԼԼ. որ է. Ե. ի մտանէ. . .

226ա. Զամս ի սկզբանէ արարածոց այսպէս արա. կալ Ր. Զ. Զ. զհայ մեծ թուականն ի վերայ բեր:

226բ. ՅԱղամայ մինչ ի ջրհեղեղն ամք ԲԲՄԽԲ:

227բ. Գարնանամուտ ևն:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԳՐՈՒԹԻՒՆՔ.

144բ. Զստացող սորին տէր Պետրոսն և, Մարգար զրիս յիշեա:

224բ. Եւ ստացող սորին տէր Պետրոսն ի վայելումն անձին իւրոյ և զգծող սորին Մարգար զպիւրս:

Թղ. 228բ. Նոսրգրով աննշան բան մը ՌՃԻԹ թուականէն:

Ա. Կողին ներսը. «Գնեալ ի Զ. Վ. Ե. ի Զ(ուգա):

574

ՍԱՂՄՈՍԱՐԱՆ

Հիս Թիւ ԺԶ — ԺԷ՝ դար

Թոժիթֆ՝ 266: — Մեծոթիթիւն՝ 10.6×7.4 : — Գրոթիթիւն՝ միասիւմ, 7×4 : — ՏՈՂՖ՝ 18: — Նիիթ՝ բուզք: — ԿԱԶԼ՝ կաշեպատ տախտակ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՖ՝ լաւ: — ԳԻՐ՝ բոլորգիր: — ԶԱՐԴԱ-ԳԻՐՖ եի ՀՈՒՍԱՆՑԱԶԱՐԴՖ՝ սովորական: — ԽՈՐԱ-ԳԻՐՖ՝ կարմիր: — ԿԻՍԱՆՈՐԱՆՖ՝ Ց, ևս. սովորա-կամ, վարդազոյն: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԷ՝ դար: ԳՐԻԶ եի ՏԵՂԻ՝ ամայտ: — ԸԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻԻՆՖ՝ չուծի:

Մատենան է Սաղմոսարան: Մկրտչն 22 թուղթ ինկած: Այժմ (թղ. 1ա) կը սկսի. Տէր յերկնից նայեցաւ յամենայն որդիս մարդկան, տեսանել թէ իցէ ոք իմաստուն որ խնդրիցէ զԱստուած: Ի կատարածին՝ Աղոթք Մանասէի, Հաւատով խոստովանիմ, Ժամամուտներն:

575

ԱՍՏՂԱԲԱՇԽՈՒԹԻԻՆ ԵՒ ՏՕՄԱՐ

Հիս Թիւ ԺԶԲ — ՌՄԽէ = 1798

ԷԶՖ՝ 275: — Մեծոթիթիւն՝ 10.6×7.7 : — Գրոթիթիւն՝ միասիւմ, 8×5 : — ՏՈՂՖ՝ 22: — Նիիթ՝ բուզք: — ԿԱԶԼ՝ կաշեպատ տախտակ: — ՀԱՆԳԱ-ՄԱՆՖ՝ էջ 1—3 շատ վնասուած. Յանւ Յարէն ինչ ինչ քերքեր: — ԳԻՐ՝ նոսր: — ԶԱՐԴԱԳԻՐՖ՝ քոյնու-գիր: — ԽՈՐԱԳԻՐՖ՝ կարմիր: — ԴԱՏԱՐԿ՝ էջ 1 — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1798: — ԳՐԻԶ՝ Յարաւրիւմ: — ՏԵՂԻ՝ ամայտ: — ԸԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻԻՆՖ՝ էջ 150:

Մատենան է էջ 1 Գիրք Աստղաբաշխ(ու-քեան) և Տօմարական. Հաւաքեալ ի գրենաց բազում... գրեալ իսկ ձեռամբ յար... դրա-ւեր քարտուղարէ... Միքայէլի Արեւելց-ւոյ): Ի Թուականիս Հայկազեան Տօմարի) ՌՄԽէ ամին, ընդ Հովանեաւ սրբոյ Խաչին Վարազայ:

Էջ 2—5 աղիւսական, 3բ—4ա. բոյո-րականեր աստղարաշխական:

Էջ 6. Ողբ յարմարական ստուգածներ ան-ձին զծագրողիս: Վայ այն աւուր որ ես ծը-նայ, վայ այն ժամուն յոր իղկեցայ...

Էջ 7—67. Շրջան մշտնջենական գուշա-կութեանց: — Գիրտիկ է եղբայր բանասէր զի յայսմ աստղարաշխական գիրտութեան այլ և այլ աստեղաց անուններ տրին...

Էջ 14ա. Մշտնջենաւոր չրջան արեգական:

(Գուշականք): 1752, 1780, 1808, 1836: Թորթմ Մարտի 21 արեգակն յառաջին կէտն Խոյին մտանէ...

Էջ 68—83. Յաղագս բնութեան երկնից. ասացեալ մեծին Ալեքեւրտի:

Էջ 84—89. Բոյորակ ճորք տարերքն եւ այսորիկ: Թարմարեալ Ղուկասու վանամ-դեցայ յաղագս Տարեբաց:

Էջ 90—113 Բուն Տօմար Հայոց: 109—Տօմար Հոռմայեղուց:

Էջ 113—129 Տօմար Մոլորականացն:

Էջ 130—135 Անանիայի Շիրակացայ Երիցս Երանեալ վարդապետի և որպիսու-թեան կենաց նորին: Եւ Անանիա Շիրակայ զեղջէ, որ բովանդակեցի զպարութիւն մերոյ աղղիւս Հայոց...

Էջ 135ա—189ա. Արդ զարճցուք Մեկնու-թեան վեցհապտերակին և բուռն հարցուք ի ամա: Այս է վեցհապտերակն տարեալ Դաւթայ Հայոց անյաղթ փրկիսովայի և Մովսիսի քերթողի և Հոմերնայ և Փիւնիկ Հոռմայ վարդապետի ի խնդիր վառագա-նաց սիրոյ յաղագս վարժողական ուսմանց...

էջ 145ա. Դարձեալ յայսպէս Քերականին որ կոչի եօթն գրեանքս եւ են այսպիսիք. Ա. Ե. Ը. Ը. Ի. Ո. Ի. . . .

էջ 152—58. Այս է արհեստ ԶԻՆԿԻՆ. զոր զովէ Անանիա Շիրակեցին. եւ ասէր. Գանձ ծածկեալ էր յաշխարհին Հայոց եւ ակն թաղուցեալ ի տան Թորգոմայ, զի մայր է ամենայն իմաստութեան եւ թաւով աղբիւր ամենայն արուեստից Հանդերձ ամենայն րաժանմամբ. եւ զրեթէ տեսին զքեզ ամենայն հարտարքն Յունաց ի մերում նահանգիս եւ դարմացան. եւ թէ չէ որ մտեալ ի սմա ոչ կարէ իմանալ կամ զրով զրովանդակն լսել. թէ զի՞նչ առնէ, զի ամենայն զիր ԺԻՒՒ ճառս խօսի. եւ ո՞վ կարէ զիտէլ զի՞նչ խօսի. . . .

էջ 189. Վերջ Եօթնագրեան Քերականն իս. ի կոտորանդնուպօսոյ արքայանիստ քաղաքէ զայս վեցհազարեակս բերեալ եղև ի Յարութիւն քարտուղարէս որդւոյ Միքայէլի յարեւելոյ ի բնտիր օրինակէ զաղափարեալ ի ՌԻՄԻԷ (1798) թուականիս Հայկազեան:

Դարձեալ այս յետկոյս թղթիս (էջ 190) հորանն չարադրեալ է բաղձմ. քանիք եւ աշխատութեամբ ի վարդան մարդապետէ կարողութեամբն Աստուծոյ. (Ո)՞վ բացցի զիւրին է Հմտասիրաց եւ իմաստեաց: Զայս դուռն է Աստղարաշխական իմաստասիրութիւն եւ մողապիտութեան:

էջ 190. Դուռն վարդամայ մարդապետին: (Տաղտակ. ապա՜) Այս դուռն Համեմատ է իմանալիք եւ զգալիք. Բաւ է: Վերջ:

էջ 191—220 Նրաւ Աղաւելովն — Նրաւ խորանն Աղաւելոյն թէ որպէ՛ս պարտ է ի դորձ արկանել: Գրեալ թէ իմաստութեանն աւելնայ. . . .

էջ 192—219 Նորաններ: էջ 220. Նրաւ Աղաւելոյն: Ամէն աղիւս սուրբիս ի տարածանին աղղ մի ասացեալ են. . . .

221—225 Օրինակ նշանագրի (նշանագիրք իմաստնոյ, իրր 195):

226—228 Այս նշանագրերնրով խորան աղիւսակածեւ, զաշակութիւնք (՞) Վիճակալաջ:

228—248 Նրաւ մասն քաղաքատուն: Յառաջ զրէ զքո անունն. . . եւ այլ նմանք (էջ 231—248 շատ պատաստունն):

էջ 249—264. Մեկնութիւն տոմարի զոր արարեալ է Սաւուել քահանայի ի խնդրոյ Ստեփանոսի իմաստասիրի: Հարց. Զի՞նչ է Տոմարն: Պատասխանի. Տոմար ասի ժողով ի սկզբան աստեղարաշխութեան. ի նոցանէ պատեալ զայս Բ լուսաւորացս Համանդմայն րեթացից արեւական մասն Հարկաւորութեան. . . .

Հց. Զի՞նչ է որ ի մարտի ի է Հասարակածն: Պատասխանի. Վասն զի աստ պատահեաց ի բաժանման լեզուացն եւ կայ անչարժ, ոչ միայն այս, այլ ամենայն տոնք եւ եղանակք աղղաց իւրաքանչիւրոց, բայց ի Հայոց. զի զօրն յաւելեալ ի Դաւիթ նոքա եւթերեակն յաւելին. զայս առանձինն նահանջ կարգեցին. զոր ոչ զովեցին ներհոնք արուեստին: Այլ եւ սահմանեցին նոքա տոմար մերոյ աղղիս անչարժելիս. ասացեալ եւ այլոց աղղաց. որ զտանի կարգեալ ի մեծէն Սարկաւաղէ:

Կաւարտի «Զի՞նչ է տարին եւ ամիսն, չարաթն, օրն, Ժամքն եւ մասունքն: Պատասխանի. Տարին ունի ԲԺԺան ամիս. . . եւ ի Դ տարին լինի օր մի որ կոչի նահանջ: Եւ Քրիստոսի յօրինողին փառք յաւիտեանս. Ամէն:

Շատ բառական նմանութիւն ունի Անանիայի Տոմարի մեկնութեան Հետ:

265—271 Աղիւսակք Պարզատոմարի:

272—3. Դուռն ԶԻՆԿԻՆ: Առ Բ անուն մէկ Յակոբ (եւ մէկ) Սարգիս. . . .

էջ 274 Ամիսք Տաճկաց (աղիւսակածեւ):

էջ 275 Հմայական խրատ մը:

ՅԻՇԱՏԱՆԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. տե՛ս վերը:

576

ՏՈՆԱՑՈՑՑ

Հին թիւ ՃՁԴ — ԺԷ՞ դար

ԹՈՒՂԹՔ՝ 213 — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 9.4 × 7: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին, 6.5 × 4: — ՏՈՂՔ՝ 21: — ՆԻՒԹ՝ մագաղաթ: — ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ տախտակ: — ՊԱՆՊԱՆԱՎ՝ սկիւրք 2 քա: ամգիր: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ շատ լաւ: — ԳԻՐ՝ մօտր: — ԶԱՐԴԱԳԻՐՔ՝ քոչմագիր: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ կարմիր: — ԽՈՐԱՆՔ՝ 3ա, 53ա, քաղմագոյն, ոսկեխառն, յաջող: — ԼՈՒՍԱՆՑԱԶԱՐԴՔ՝ քաղմագոյն, ոսկեխառն: — ՆԿԱՐ՝ 2ք, ԽԵՂԱԿԱՅՈՍ մը տակտարան ձեռքը, յաջող: — ԳԱՏԱՐԿ՝ 177ք—179, 211ք—213ք — ԺԱՄԱՆԱՎ՝ ԺԷ՞ դար: — ԳՐԻԶ՝ ՊԵՍՐՈՍ ԽԵՂ: — ՏԵՂԻ՝ անշայտ: — ԵՒՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ 50ք:

Մատենան է Տօնագոյց:

ԹՂ. 1ա—2ա. (Սկիւրքն 1 քուղք իմկած, այժմ կը սկսի անխորազիր՝ Գծողէն)

Արդ պատուիրեմ կարդայ եւ տես...
 Զտօնացոյցն լաւ պահես,
 Ին զամենայն տաւն տեղումնս,
 Զժամատեղն ժիր պահես,
 Զօրն քրքոց տօնի պատմես,
 Զմեծատեղն յիշատակես,
 Ողորդուելով միշտ ապաւոքես,
 Շարակեմաւ աւրեմարմնես,
 Զվարժ մօցս դու միշտ պատմես,
 Գեմձեր, տաղեր ամոյշ ասես,
 Եւ գծողովուրդն ուրախ առնես.
 Այլ լուսի գաւառ մեծարես,
 Թագաւորի գաւառացոյնն,

Եւ խօնկ անայշ մատուցանես,
 Ի սուրբ տաճարն մտանես,
 Զասի լուցանես եւ մօտ վառես,
 Եկեղեցւոյ առեկ տեսնես...

ԹՂ. 3ա—144ա. Տօնագոյց:

ԹՂ. 144ա. Խրատք Իւզարեւրից եւ Բժըլ-կոթեան եւ Հանդուտեան Աւետարանաց:

ԹՂ. 148ք. Ժամամտեր կարգաւ ամենայն սրբոցն:

ԹՂ. 151—177ա. Այլաւորք. Արատուր Լրդեր. Մեհեղիք:

ԹՂ. 180ա—210ք. Քաղուածք չարականաց ըստ խորհրդոյ տաւնից սրբոց եւ տէրուհական տաւնից:

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.

ԹՂ. 50ք. Ով սրբաւնեայ քահանայք... աղաչեմ... զսուտանուն զՊետրոս էրէցս յիշել միով Աստուած ողորմիլէ...

(Այլ գրչէ) Հայր Պօղոսն Սամանձի-օղլի Թիւղանդացի Լրեր զայս Տօնագոյցս ի վանքն յիշատակ 1743: Որ յետոյ Եղեւ Եպիսկոպոս Դամասկոսի. եւ վաղճանեցաւ ի Սարտիկեայ կղզի 1755 Տեւրմար:

Գիրքս այս է յիշատակ վանոց Յիսուսի ամենափրկչին, որ է լեւոն Լիւրանան 1744 ամի:

577

ՍԱՂՄՈՍԱՐԱՆ

Հին թիւ ՃՁԴ — ԲՃԼ՝ = 1659

ԹՈՒՂԹՔ՝ 298: — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 10.3 × 7: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին, 7 × 4: — ՏՈՂՔ՝ 17: — ՆԻՒԹ՝ քուղք: — ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ տախտակ: — ՄԵՄԻՂԻՒԹԵԱՑ ՊԱՆՊԱՆԱՎ՝ 1 + 1: քուղքի, մօտ Մաշոցի՝ — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: — ԳԻՐ՝ քուղքի: —

ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ կարմիր: — ԿԻՍԱԽՈՐԱՆՔ՝ 1ա, 107ա, 190ք, 218ք, 240ք, պարզ: — ԶԱՐԴԱԳԻՐՔ՝ ԽԻ ԼՈՒՍԱՆՑԱԶԱՐԴՔ՝ միջակ: — ԺԱՄԱՆԱՎ՝ 1650: — ԳՐԻԶ՝ Աւետիւ: — ՏԵՂԻ՝ Արմատմց: — ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ 292ք:

Մատենան է Սաղմոսարան:

Թղ. 1ա. Երանեալ է այր...

Թղ. 276ր. Սերահոթիւն Դանիէլի եւ երկից մանկանց. Սեծացուցէ: Այոթք Մանասէի. Հաւատով խոստովանիմ:

Թղ. 294. Յիւնացուք ի գիշերի. խաղերով:

Թղ. 297ա—ր. Հայր անակիւրն եւ զբթական, Ստիտակալ եւ ողորմած: (ՏՈՒՌԲ՝ Հայրաբեկեւի. վերջին բուլբը կէսէն սլուտած):

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.

Թղ. 292ա—ՅՅր. Փառք... որ ետ կատարուիւն անարժան եւ անիմաստ զրչիս Աւետիսի Հասանել յաւարտ աստուածախաւս եւ լուսադարձ տառիս կոչեցեալ Սաղմոսարան. ի Բաւականիս Հայրիս ՌՃԸ ամին, ի Զառն եւ ի նկղ ժամանակիս յորում նկղմք ի Հարկապահանջութենէ անորինաց. քանզի եւս քան զեւս աստուանո՞ւ յոռութիւն եւ նեղութիւն ի վերայ աշխարհիս, եւս առաւել ազդիւս Հայոց, վասն ծովացեալ մեղաց մերոց: Արդ ուրք Հանդիպիք սմա կարգաւոր կամ աւրինակելով, պաւելորդն բառնայք եւ զպա-

կասութիւն ընդ եւ խոշորութեանց եւ սխալանաց անմեղադիր լերութ, զի կար մեր այս էր: Վասն որս երեսս ի գետին դնելով աղաչեմ զմանկունսդ սուրբ եկեղեցւոյ զի լի սրտիս եւ բոլոր Հաւատով Աստուած ողորմի ասացէք անարժան զծողիս Աւետիսի. եւ ծնողաց իմոց եւ ամենայն ազգականաց իմոց. ամէն: Շնորհիւ Տեառն սկսա եւ ողորմութեամբ նորին կատարեցի զսուրբ զիբքս որ կոչի Սաղմոսարան ի յերկիրս Մայեկաց ի գետիս որ կոչի Աւրնդանց, ընդ Հովանեաւ սուրբ Երեք խորանաց Ս. Պետրոսի եւ Պօղոսի, եւ Ս. Գէորգա զօրավարին. որ է արեւելեան կուսէ Հանդէպ Ապարանից սուրբ Նշանին: Արդ աղաչեմ, զձեզ, ով Հարք եւ եղբարք իմ յիշեցէք ի Քրիստոս ըզՏէր Գալուստն եւ Աստուած ողորմի ասացէք նմա որ ստացաւ զՍաղմոսարանս ի Հալալ վաստակոց իւրոց ի վայելումն անձին իւրոյ եւ յիշատակ ծնողաց իւրոց՝ Հաւրն Ապարանիս եւ մար Մարգարտին եւ Լեդորն Յուանիին եւ կողակցին Սաթուին. լի սրտիս եւ բոլոր Հաւատով. ասացէք Աստուած ողորմի նոցա Հողւոյն եւ Աստուած ձեզ ողորմեացի յիւր սուրբ միւսանդամ զալքստեանն. ամէն:

578

ԺԱՄԱԳԻՐԳ

Հին թիւ ծՁԵ — ՌՁԱ = 1692

ԻՌԻՎԹԳ՝ 100: — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 10.3 × 7.4 — ԳՐԻԹԻՒՆ՝ միասիւն, 7.4 × 5: — ՏՈՂԳ՝ 17: — ՆԻԹ՝ բուլբ: — ԿԱՁԻ՝ կաշեղ տախտակ: — ՄԼԳԱՎԱԹԻԱՍ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 2 + 2, ամբիւր: — ՀԱՆԳԱՄԱՆԳ՝ լաւ: — ԳԻՐ՝ ճոտ: — ԶԱՐԻԱԳԻՐԳ՝ պարգ: — ԽՈՐԱԳԻՐԳ՝ կարմիր: — ԿԻՍԱԽՈՐԱՆԳ՝ լաւ պարգ, զօրեման: — ԼՈՒՍԱՆԱԶԱՐԳ՝ զուսուր: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1682: — ԳԻԿ՝ Աստուածաստուր զգիր: — ՏԵՂԻ՝ ամբար: — ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ 168ր:

Մատենան է Ժամագիրք ի Գիշ: — Հաւադրտեան):

Թղ. 2ա—101ա. Տէր Էթէ զըրթունս իմ...

Թղ. 2բ. Յաննա Մանդակունեոյ ի դաւառ Արշամունեայ ի գեղջիկ նախնաւոր Գա-

րող զիւերային պաշտամանց: Զարթուցեալք...

Թղ. 48ա—86ա. Աւրէնք արկանելոյ սպաս եկեղեցւոյ:

Թղ. 86բ. Յաղաղա ճրագացն աւրհնութեան, արարեալ սրբոյն Պետրոսի եղբորն Բարսղի եւ կամ Յոհաննէ: Աւրհնեալ Տէր ինակեալ ի բարձունս...

Թղ. 102բ. Մեղայ ամենասուրբ Երբորդութեան...

Թղ. 104բ. Տաղ լաւ եւ գեղեցիկ սուրբ Աստուածանին: Թէ ձայն ունիս ասա, թէ չէ նա Հաղաւ: Գոհար վարդն ինքնագոյն... — Մն. Դու ծաղիկ անթառամ...

579

ԲԱՐԴՈՒՂԻՄԵԱՆ ԲԱՆՔ

Հին թիւ ԺԶԶ — ԺԸ դար

ԹՈՒՂԹՔ՝ 100: — ՄԵՐՈՒԹԻՒՆ՝ 10,9 X 7,5: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւմ, 8 X 5: — ՏՈՂՔ՝ 10: — ՆԻԻԹ՝ քուղք: — ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ տախտակ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ յաւ: — ԳԻՐ՝ ձուր: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ կարմիր: — ԴԱՏԱՐԿ՝ քղ. 1, 100: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԸ դար: — ԳՐԻՁ ՆԻ ՏԵՂԻ՝ ամծամօք: — ՅԻՇԱՍԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ յուծի:

Մատենա է Բարդղումեայ քանի Ա. եւ Բ. երկուքն ալ անանուն:

Թղ. 2ա.—3հա: Դիրք վասն Բանին մարմնացելոյ ասացեալ: Բանն մարմին եղեւ եւ բնակեաց ի մեղ: Արդ չորից աւետարանչացն պատուականապոյն դտանի տւտարանիչն Յոհաննէս... Վերջ՝ մերձաւոր զոյոյ մեղ Բանն... մարմին եղեւ եւ բնակեցաւ ի մեղ:

Թղ. 38ր.—39ր: Դիրք յազապս Դժոխոցն: Հարցումն թէ հոգիքն բաժանեալք եւ մարմնայն ի նմին ժամուն հասանին ի տեղիս իւրեանց: — Պատասխանեմ. Վասն զի տալ Աւետարանն... Վ. Կատարեալսպէս լսեմք ի զիրս զատաստանաց: Ի փառս Քրիստոսի օրհնելոյն յստեանս. ամէն: Վերջ:

ՅԻՇԱՍԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.

Դրչէն չկայ: Ա. Կողին Ենյար: Դիրսայս Էկն ի Լիբանանէ յԸնդ՝. Աքրայոթեան Գեր. Հօր Տիմոթեայ Թեկլալեան յամի 1834:

580

ԺԱՄԱԳԻՐՔ

Հին թիւ ԺԶԷ — ԺԺ դար

ԹՈՒՂԹՔ՝ 165: — ՄԵՐՈՒԹԻՒՆ՝ 10,5 X 7,5: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւմ, 6 X 4: — ՏՈՂՔ՝ 12: — ՆԻԻԹ՝ քուղք: — ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ տախտակ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ յաւ, տեղ տեղ ցեցակեր: — ԳԻՐ՝ ձուր: — ԶՈՐԳԱԳԻՐՔ՝ պարզ: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ կարմիր: — ԴԱՏԱՐԿ՝ 1աք, 16հա: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԸ դար: — ԳՐԻՁ ՆԻ ՏԵՂԻ՝ ամծամօք: — ՅԻՇԱՍԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ յուծի:

Մատենա է Կառնալիք (Համասոտ):

Թղ. 2ա. Տէր ԼԵՂ զՆԹՈՒՆ: Ստղմոսք շարակամք չկան. միայն Աղօքք, մաղքամք, քարոգի:

Թղ. 2ա. Զսիամու Մամղակումեցոյ կաթողիկոսի Հայոց. ի դասուէ Ալամունեաց ի զԷԿԷՆ Մաննոտա արարեալ զԱղաթս յաղապս զիչերային պաշարմանց, Զարթուցեալս...

Թղ. Տր. Քարոզ (եւ Աղօթք) Երանելոյ եւ իրրեւ զի արարեալ սրբոյն Ստեփանն Հայրապետին եւ Միսրոպա վարդապետին. Վասն ի վերուստ խաղաղութեան:

Թղ. 31ր. Քարոզ սրբոց Առաքելոց եւ մարդարէից եւ սրբոց Հոսիսիմեանցն. արարեալ Ս. Գրիգորի Լուսաւորչին: Աստուած մեզ Հղաւր...

Թղ. 42ա. Թումայի առաքելոյն Փառաւորեալ եւ արհնեալ միշտ սուրբ կոյս:

Թղ. 50ա. Քարոզ Արեւազային զԷկն երդոցն եւ կանոնին. արարեալ Ս. Դիւտայ: Բարեւելից մինչեւ ի մուտս ընդ ամենայն տեղիս...

Ճաշու ժամու. մեծ քարոզներն եւ աղօթքներն չկան:

Թ. Գ. 66ր. Արեւիք արկանելոյ սպաս եկեղեցւոյ: 73ա. Եւ ասէ զաղօթս ի ծածուկ մահանու Ոսկերերանի: Աստուած Աստուած մեր. որ զերկնաւոր հացց. . . :

Ու 6ի Հանգստեան ժամը:

Թ. Գ. 157ր. Խոստովանութիւն քահանայից: Մեղայ ամենասուրբ երբորդութեան. . . վկայք՝ 163ր: 164բ—165ա. անվարձ մօր գրչէ աղօթք նուիրման Յիսուսի:

581

ԿԻՊՐԻԱՆՈՍ ԳԻՐԳ

Հին թիւ ժՂ — ԹԻԿԻԲ = 1713

ԹԻՒՂԹՔ՝ 97: — ՄԵՄՈՒԹԻՒՆ՝ 10. 4 × 8: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին. 7 × 4,5: — ՏՈՂՔ՝ 18: — ՆԻԻԹ՝ բուրբ: — ԿՈՋՄ՝ կաշեպատ տախտակ: — ՀԱՆԳՈՐԱՆՔ՝ յաւ: — ԳԻՐ՝ մօտը: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ կարմիր: — ՆԿՈՐՔ՝ Յա, Տր, ՅՏր, զունաւոր, բաւակամ յաջող: — ԴԱՏՈՐԿ՝ 1—Յա, 900—97ր: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1713: — ԳՐԻԶ՝ ամծանօր: — ՏԵՂԻ՝ Զմիւտիծ: — ՏԵՐ՝ Աւետիք: — ԲԵՇԱՏԱՆԿԱՎՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ ճոռ:

Մատենան է Կիպրիանոս զիրք:

Թ. Գ. 4ա. Տեառն Ներսէսի Հայոց կաթ. ի սասցեալ վասն պահպանութեան ծառայոյ Աստուծոյ: Հաւատով խոստովանիմ. . .

Թ. Գ. 9ա. Այս է զիր Ռ եւ Ա. անուն Աստուծոյ, որ կարդան կամ առ ինքն պահէ կատարի ամենայն խնդրուածք ի բարին: — Անսկիդրն Աստուած, անեղ Աստուած. . . (վերագիրք Աստուծոյ):

Թ. Գ. 14ա. Աղօթք Ս. Գր. Նարեկացոյն. . . Ընկալ բաղցրութեամբ. . .

Թ. Գ. 15ա. Աղօթք Ս. Գր. Նարեկացոյն. . . Որդի Աստուծոյ կենդանոյ. . .

Թ. Գ. 16ա. Աղօթք Ս. Գր. Նարեկացոյն. . . Աստուած յաւիտենական. . .

Թ. Գ. 17բ. Աղօթք պահպանութեան յամենայն չարէ: Տէր Աստուած ժարդասէր. . .

Թ. Գ. 19ա. Այլ զիր ակին եւ ակնահարին, յամենայն չարէ: Դայր զեհտն Յորդանան. . .

Թ. Գ. 19բ. Աղօթք չար աշխից եւ չար լեղուի. . .

Թ. Գ. 20ա. Աղօթք եւ կապք ամենայն ցեղ զխաղաւոց. . . : Տէր Աստուած մեր եւ Քրիստի. . .

Թ. Գ. 21ա. Գիր խոստուկի եւ ամենայն ցեղ ցաւոց: — Դղիկ, յուր եղար կամ յուր բուսար. . .

Թ. Գ. 21բ. Աղօթք ծննդեան որ Հեշտով ձնանի զտղայն եւ բերէ զաւակ մնացական: — Կարմիր կատրին, կակատրենի, ուլիաս ուլթաս կատին. . .

Թ. Գ. 22ա. Աղօթք վասն զխաղաւի եւ նուղայի ամենայն ցաւոց: ՉՏէրն մեր Յիսուս Քրիստոս զՈրդին Աստուծոյ ի խաչ հանին. . .

Թ. Գ. 22բ. Աղօթք Սուրբ Աստուածածնին: Ով ամենասուրբուհի Աստուածածին. . . (Ոկար 23ա):

Թ. Գ. 25բ. Աղօթք յեղուակապի ամենայն չար մարդոյ ի զէմ: Սուրբ կոյս Աստուածածին նաւեր ի վերնատունն. . .

Թ. Գ. 26ա. Աղօթք պահպանութեան. . . : Յիսուս Քրիստոս ի սուրբ Սիւն պատարադէր. . .

Թ. Գ. 26բ. Աղօթք վասն կապանաց դիւաց եւ կախարդաց եւ աղանդաւորաց եւ վասն դատաստանի յաջողելոյ եւ վասն բաղցրութեան եւ երեսրախոտութեան. . . : Թապաւոր Հգօր սպասէն. . . : (27ա. Ոկար խօշիլութեամբ):

Թ. Գ. 28ա. Աղօթք պահպանութեան. . . : Բարեխոսութեամբ սուրբ եւ փառաւորեալ պատուական սուրբ Խաչին. . .

Թ. Գ. 28բ. Աղօթք առ ամենայն սուրբ Նշանաց Քրիստոսի. . . : Բարեխոսութիւն սուրբ եւ աստուածային Նշանաց Քրիստոսի եւ անբարբառ բարեխոսաց. . .

Թղ. 29ր. Աղերս առ Յոհաննէս Կարապետն: Թաղաւորին յերկնաւորի...

Թղ. 30ա. Աղերս առ Ս. Գր. Լուսաւորին: Խնդրեմք ի քէն հայր պատուական...

Թղ. 30ա. Աղերս առ սուրբ հայրապետն: Բարեխօսութեամբ եւ աղօթիւք...

32ա. Աղօթք սրբոց Հրեշտակապետացն... Գարբրիէլ եւ Միքայէլ... (31ր. նկար Միք. ի):

Թղ. 32ր. Աղօթք վասն վաճառի եւ տաւհի եւ սխարայի եւ յորժամ ի դատու եւ ի պարոնի զիմաց կանչնի. խօսքն կտրուկ լինի... Եայնժամ րացան երկիրք...

Թղ. 33ա. Աղօթք ճանապարհորդաց: Կենձայէլ կենդանաւորէլ որք էք սպասաւոր...

Թղ. 33ա. Աղօթք չար նաղարի եւ չար լեզուի... Հրանիւթ, հրափայլ...

Թղ. 33բ. Աղօթք սուրբ հօրն մերոյ Աբրահամին: Եւ էառ Աբրահամ զորդին... (34ա. նկար Աբրահամաւ):

34բ. Աղօթք Ս. Գեորգոս զօրավարին: Բարեխօսութեամբ եւ աղօթիւք... (35ա. նկար Ս. Գեորգայ):

Թղ. 35բ. Աղօթք Ս. Սարգսի... Երջանիկ մեծ զօրական... (36ա. նկարն):

Թղ. 37ա. Աղօթք պահպանութեան... Քրիստոս Աստուած Փրկիչ մեր...

Թղ. 37բ. Աղօթք լեզուակապի եւ երեսախտութեան, վաճառի աղողելոյ... Կայր Սոլմէս յեղր կարմիր ծովուն... (38ա. նկարն):

Թղ. 38բ. Աղօթք լեզուակապի եւ կինսասացին թէ...

40ա. Աղօթք պահպանութեան... Եւ ես յամենայն ժամ զոյս ասեմ... (39բ. նկար վարդապետի):

Թղ. 41բ. Աղօթք վասն վախճարի, զրէ ի վրան պահէ Աստուծոյ, Ամայիւր, սկուռ...

42ա. Աղօթք քերթան զօղի եւ տկնտի... Ակաս, միաս, ապիաս...

42բ. Գիր զլիսացաւի եւ այլ ամենայն բժշկութիւն: Տէրն մեր Յիսուս Քրիստոս յայնժամ դայ ի Գալիլեա առ Յովաննէս:

43ա. Աղօթք զօղու եւ հարամուր, առիւծու եւ օձի: Յիսուսի եւ Քրիստոսի եւ...

Թղ. 43բ. Գիր քաղցրութեան պատուոյ եւ թողութեան որ բարի խօսին... Եւ նուն Մեարիային որ տնուանեցաւ Քրիստոս...

Թղ. 44ա. Ով սուրբ Մարիանէ եւ սուրբ Գայիանէ եւ սուրբ Հովնայեիք որք կայք Կոստանդինուպոլս, կայսեղէք զսիրտ զատուորաց իմոց...

Թղ. 44բ. Աղօթք պահպանութեան յամենայն չարէ յորոյսթից երեւելի եւ յանբերելի թշնամոյն: Տէր մեր եւ Փրկիչ Յիսուս Քրիստոս Հօր անաղայթ...

Թղ. 45բ. Աղօթք սիրոյ եւ քաղցրութեան, որ ամենայն մարդ սիրէ զինքն: Արդէն Հայր Աստուած առաքուն Որդոյ իւրոյ քաղցրացաւ...

Թղ. 46ա. Աղօթք պահպանութեան եւ քրկութեան յամենայն չարէ: Տէր Աստուած մեր դու ես աղբիւր բժշկութեան...

47ա. Աղօթք վասն կապանաց զիւր եւ սատանայի որոյ վերա զիրս կենա: Ողջոյն ընդ քեզ Մարիամ... Սողոմոն մայր իմաստութեան Ետեա զիշխան զիւսցն...

Թղ. 48ա. Աղօթք սուրբ առաքելոցն Բարեխօսութեամբ սուրբ առաքելոցն Պետրոսի եւ Պողոսի... (նկար ժ. Բ. առաք. 48բ):

Թղ. 49բ. Աղօթք պահպանութեան: Եւ Պօղոս հալածիչ եկեղեցւոյ...

Թղ. 52բ. Աղօթք սրբոյն Գրիգորի Նարեկացւոյն... Երեքանձնեա տկութիւն...

Թղ. 54ա. Եանուն Հօր... եւ Թ զասուց Հրեշտակաց նորա: Կապեցի ամենայն չար աչք եւ չար լեզու քան կապանօքն...

Թղ. 55ա. Աղօթք ի վերայ ամենայն դիւաւարի: Տէր Աստուած զօրութեանց...

Թղ. 55բ. Աղօթք Ս. Կիպրիանոսի ասացեալ է վասն զիւսց եւ չար կախարդացեալ աղանդաւորաց... Եւ Կիպրիանոս ծառայ Աստուծոյ եւ Յիսուսի Քրիստոսի Անտիօքացի սպաս: Հեղեղացի... (Ինչ. 56բ. նկար Կիպրի):

Թղ. 57բ. Պատմութիւն Յուստինիէ կուսին: Եայն ժամանակի յորում զկախարդական արուեստն առնէի... (նկար Յուստ. 58ա):

62բ. Աղօթք ի վերայ քերթան: Աստուած յիթած եւ ողորմած...

64բ. Գիր զլիսացաւի կապի եւ զատաւորանի աղողելոյ: Եւ ծառայ գացի առ սկիւնցոյց, առի ոսկի մարդապա մի...

Ճնա. Գիր թրի, որի ղանակի... Տէր Աստուած Գրիստոս լոյսդ անձառնի...

Թղ. 65ր. Ուրախ որ կամ ԴՇ տանի զհիւանդն ի ղոռն եկեղեցոյն եւ ասեն զհարցին սաղմոսն մինչեւ ի զործքն. եւ ասեն ժի՛՛՛՛՛ Տէր ողորմեա եւ ասէ զաղոթս. Կարդամ առ քեզ Հայր...

Թղ. 72ր. Երդումն է բժշկութիւն հոգւոց եւ մարմնոց... Երզնիցացւանեմ զամենայն դեւս...

Թղ. 78ր. Այս զիրս ամենայն իրաց ղեզ է. հիւանդի, այսահարի, ալքի, եւ ճանապարհի, վաճառի, լեզուի, շար աշիչ եւ շար նիւթի վախճալու եւ ամենայն իրաց որ կապի եւ հալածական լինի — Թէնիթասակիոս տօթլըմիսիաս խմանուէլ... (յունարէն) :

Թղ. 79ա. Գիր շար աշիչ եւ շար լեզուի եւ շար ծաղարի: Յանուն Աստուծոյ ամենակալի եւ Թղատուց հրէշտակաց...

Թղ. 80ա. Լեզոթք եւ պահպանութիւն ամենայն հրէշտակաց որ կան անդադար բարեթոս եւ պահպան ազգի մարդկան ամենայն ցաւոց... Յիշեալ զՍարարիէլ հրէշտակն որ ապրիս ի նեղութեանց...

Թղ. 82ա. Աւետարան ըստ Յոհաննու ի սեզրանէ Հր Բանն. (Թղ. 81ր. Ոկար Յովն.) :

Թղ. 84ա. Աւետարան ըստ Մատթէոսի. Այլ իրբեւ չէ ի լեռնէ... (Թղ. 83ր. Նկար Մատթէոս) :

Թղ. 87ա. Աւետարան ըստ Մարկոսի: Եւ մտեալ զարձեալ ի Կափառնաում... (Թղ. 86ր. Նկար Մարկոսի) :

Թղ. 87բ. Աւետարան ըստ Ղուկասու: Եւ եղև իրբեւ կատարեաց... (Թղ. 88ա. Նկար. Յիսուս կը բժշկէ հարկաւապետին ծառան) :

ՅԻՇԱՏԱԿԱԿՐՈՒԹԻՒՆ.

Թղ. 89ա. Կրեցաւ Կիպրիանոս ի Զմիտին քաղաքն ի դուռն Ուրոյն Ստեփաննոսի Նախավկային եւ Առաքելոյն Բարդուղիմէոսի, Թվին ՌճկԲ. Փետրովարի եւ ի վայելումն զաւուսճի Ասպի որդի Աւետիքին Տէր Աստուած Յիսուս Գրիստոս սրբութեամբ վայելել տացէ, ամէն: Հայր մեր...

582

ԺԱՄԱԳԻՐԺ — ՏՕՆԱՅՈՑՑ

Հին թիւ ձևեր — Ժէ զար

ԹՈՒՂԹՔ՝ 397 — ՄԵՄԻԹԻՒՆ՝ 8 × 6.0: — ԳՐԻԹԻՒՆ՝ միասիւն, 6.8 > 4.5 — ՏՈՂՔ՝ 18: — ՆԻԻԹ՝ բուրդ: — ԿԱՋՄ՝ կաշեկազմ, դրոշմազարդ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լուս: — ԳԻՐ՝ նետ: — ԵՈՐԱԳԻՐՔ՝ կաթմիր: — ԳԱՑԱՐԿ՝ 1—3ա, 5ա—10ր, 55ա—57բ, 351. 373բ—74ա, 349բ—397բ: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ժէղար: — ԳՐԻՑ ՆԻ ՏԵՂԻ՝ ամծամբ: — ՅԻՇԱՏԱԿԱՆ ԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ յուճի:

Մատեանս է ժամագիրք — Տօնացոյց:

Թղ. 3ա—4բ. (Սոր ծեփէ) Օրհնութիւն Երեց մանկանց:

Թղ. 11ա. Յիշեցուք ի գիշերի (խաղերով) Այլ զբժէ լրացուած կը շարունակուի Թղ. 21ա:

Թղ. 14բ. Կանոնադրութե կարգաւ. որ կ'ընդհատի սակախ:

Թղ. 15ա. Ախարհ ամենայն... Առաւօտ լուսոյ...

Թղ. 18բ. Երդ զիշերային Պաշտաման խորհրդաւոր (ի) ղէմ Հայր Աստուծոյ, Հայր անսկիզբն... Ապա Թաղաւորք: Երդ Արեւազային: Ստեղծք կարգաւ:

Թղ. 58ա. Հաւատամք ի մի Աստուած: 59բ. Սրբաւարձութիւններ կարգաւ:

Թղ. 65ա. Երդ պատարագի լաշխման Խորհրդոյ: Տալ մեզ հոգի զպատուութեան, հայել ի լոյս աստուածութեան... (8 տուն):

Ընդհանուր... 66ր. Կաթնու սուրճ
Կաթնուդիկէ կկեղեցի... (22 տուն): 69ր.
Արարիչ և մարդասէր անոխակալ...

Թղ. 71ա. Ես ասացի ի վերանալ...

Թղ. 72ր. Խրատք ժամակարգութեան:
Ի՞նչտեղի է զի յաւուրս հսկման գիշերային
պաշտաման...

Թղ. 73ր. Այլ խրատ ժամատեղեաց Բ
ղաս ասելու: Իսկ յորժամ տէրունական տուն
հանդիպի եւ հսկումն առնէս զիշերի...
Այսպիսի արարողութիւնս տեսաք ի լեւոն
Սեպուհոյ առ բարաւորի զբան սուրբ Լուսա-
ւորչին զի կատարէին ի փառս Աստուծոյ...

Թղ. 78ա. [Տենացոյց] Քաղոց ամսոյ հա-
յոց ի Ա. եւ Իեկտ. ամսոյ Հոռմայեցոյ ի
Թ...

Թղ. 80բ. Տաւնացոյց եւ Աւետարանա-
ցոյց եւ կարգաւորութիւնք եւ հրահանք տէ-
րունական տաւնից, զոր եղեալ է եւ սա-
մանեալ սրբոյն Սահակայ հայրապետին. զոր
առեալ ի նմանէ նախնիքն մեր հասուցին ի
մեզ: Յունվարի ի վեցն է յայտնութիւն Քրիս-
տոսի Աստուծոյ մերոյ: — Յայտնութեան
հրապարակի առաջի աւուրն Ա. կանոնին
Փառն... վերջ՝ 182ա:

Թղ. 182ա—96բ. Կարգաւորութիւն կկե-
ղեցոյ եւ արարողութիւն ժամատեղաց
Տեստն Խորսուի հայոց կաթ. ի զոր ետ բերել
ի սուրբ եւ ի հռչակաւոր աստուածաբանի եւ
հրեշտակակրոն սուրբ հարցն մեծ ուխտից
Մաքենեացն. եւ ամենայնիւ ամենայն կա-
մաւք հաճեալ եւ հաւանեալ զպսկասն ելից եւ
զսղայն ուղղեաց եւ կարկեաց ամենայն հա-
յաստանեաց կկեղեցոյ անդրելի եւ հաստա-
տուն ասանդ, առաջնորդութեամբ Հոգւոյն
Աստուծոյ որ յաջողեալ է զամենայն բարի
յամենայնի: Զի յառաջ քան զամենեւեան
պարտ է յառնել փակակալին եւ զամենայն
ջաշք եւ կանթեղք լուցանել...

Թղ. 196ր. Այլ խրատք ժամատեղեաց բոտ
արեւելեան սահմանացն սկսուածոց եւ
աստիճանն աղաթիցն զոր խնդրեալ սուրբ
վարդապետն Յակոբ Ղրիմեցին ի մեծ բա-
րունւոյն Գրիգորէ Նալաբեցոյ եւ նա կատա-
րեաց սցալէս: Որ դասի որ աւուր մայն լինի
այս է ասմունքն: Տէր եթէ զշրթունս...

Վերջ՝ 197բ. Այս է՝ արեւելեան տունս սահ-
ման ժամակարգութեան:

Թղ. 197ր. Խրատք Իւղարիւրից Աւետա-
րանոց:

Թղ. 198ր. Կարդ... Աղեղախ(ից) Էն:
Մենեղիք:

Թղ. 209բ—308ա. Կարդալորութիւն հա-
սարակաց աղօթից...

Թղ. 210ա. Յոնակնու Մանդակունեցոյ
ի դասուէ Աշմունեաց ի զեղչէն Ախնրա-
տոյ Քարող գիշերային պաշտամանց: Զար-
թուցեալքս...

Թղ. 246բ—280ա. (Սրէնք արկանելոյ
սպաս...) Յորժամ կամիցի քահանան պա-
տարաղ մատուցանել...

Թղ. 280ա. Այլ աղաթք որ ասի նախ
քան զհաշակէն Խորհրդոյն ի բանից Թու-
մայի առաքելոյն: Մարմին քո անսպական
լիցի ինձ ի կեանս...

Թղ. 281ա. Տեստն Ներսէսի Լամբրա-
նացոյ խրատք եւ սահմանք վերայդեալ
զործոյս: Քանզի բազում ինչ կցոյց բանս...
Վերջ՝ որ ոչ ունիս զանդերձ հարսանեաց:

Թղ. 284բ. Երամեծի եւ քաջ վարդա-
պետի (Յովհ. Գառն? Իերուամ) խոտա-
կրան ճգնաւորի եւ բանիբուն հռետորի
ասացեալ զաղաթս ի մամ սուրբ պատարա-
դին: Տէր Աստուած իմ Յիսուս Քրիստոս
Իան Զօր եւ կերպարան կենդանի... Վերջ՝
290ա:

308բ. Մեղսոյ ամենասուրբ երրորդու-
թեան... Արձակումն մեղաց. Ողորմեացի
քեզ մարդասէրն Աստուած...

Թղ. 311. Ժամամուտք կարգաւ:

Թղ. 328ա. Խրատք Իւղարիւրից, Բձկու-
թեան, Հանգստեան աւետարանաց:

Թղ. 330բ. Խրատ եւ կարգ շարական
բաղկում ի Ղուկաս վարդապետէ Կեղացոյ:

Թղ. 345բ. Խրատ եւ Հարցմունք եւ Պա-
տարանիք... զոր արարեալ է... տիեզերա-
լոյս վարդապետի Գրիգորի ճոռմեծի Տա-
թեացոյ յաղապս Շարականաց թէ որպէս
պարտ է քաղել:

Թղ. 347բ—364բ. Քաղուածք Շարակա-
նոյ բոտ Խորհրդոյ աւուրք աշխատեալ յու-
մանէ երամբշտէ բարունէ եւ բանասիրէ Կի-
րակէի եւ ամենայն տէրունի աւուրք ի վերայ
ուր մայնից:

365ա. ԹՎԻՆ Ի ԵՒ ԲՆ Բանայի առաջի
զիրն Լիւնն է... Եւ տող յետայ (ՈՍՄ) Պար-
զատումարս զովկի է զհեղեցիկ Եւ պիտա-
նի... ապա արձակ խրատ պահոց օրերու
մասին :

Թղ. 366ա. Վասն գիտութեան արեգա-
կան թէ յոր պուտ է : Մարտի Ժիկ նազ-
ուող է...

Թղ. 367ա. Մոռորումն Յունաց որ է
Մոռագատիկն : (Ուշադիր կ'ընէ, թէ ՌԶԳ
տարւոյն Մոռագատիկ պիտի հանդիպի կը

նշանակէ նաեւ Հայոց ՌՃՀԸ. ԻՄՀԳ. ԻՆՁ.
ԻՇԻ պատահելիք Մոռագատիկները :

Թղ. 368բ.—373ա. (այլ գրչէ) ադիսա-
կածեւ ցուցակ կենդանակերպներու :

Թղ. 374բ.—385ա. (այլ գրչէ) անծանօթ
տարւոյ մը տօնացոյցը :

Թղ. 386ա. (նոյն մտք գրչէ) Ս Պօսա-
զենգուրայի աղոթքն նախ քան զպատարազ.
«Եւ կամիմ մատուցանել...»

Թղ. 388ա. (նոյն հոգ գրչէ) Աղոթք
զկնի պատարագին... Երկիր պատանեմ քեզ
... Վերջ 389ա :

583

ՏԱՂԱՐԱՆ

Հին Թիւ ԺՂԳ—ԺԷ դար

ԲՈՒԹԻՔՔ՝ 181 : — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 9 X 0.7 : —
ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասնի, 5,5 X 4 : — ՏՈՂՔ՝ 13 : —
ՆԻԻԹ՝ բուրբ : — ԿԱԶՄ՝ կաշիպ տախտակ : —
ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ բուրբեր իմկած, ցնցակեր : — ԳԻՐ՝
ճառք : — ԽՈՐԱԳԻՐ՝ կարմիր : — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ժէ-
ղար : — ԳՐԻՉ՝ Աղամալ : — ՏԵՂԻ՝ ամեամար : —
ՅԻՊԱՆԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ 181բ, 40ա, 23ա, 1ա :

Իրտեանս է Տաղարան, ուր կան՝

Թղ. 1ա. խկիկբբ պակաս տաղ նազու-
շի : — Զինն ունիս աստեղիս փոխ տուր Աս-
տուծոյ... Տունք Զ—Ք. ապա՝ Աստուծոյ նա-
ղաշ դու լսէ զինն որ քարողես... Իր դատիր
մի դատիր նաղաշ մի դատիր, մի խաբեր
մի խաբեր, մեղօք մի խաբեր...

Թղ. 7բ. Ողբ ապաշխարութեան Առաքել
վարդապետէ : Ողբս աղիողորմ եղբայր :

Թղ. 8բ. Տաղ զեղեցիկի վերայ կանանց :
Փառք քեզ թաղաւոր փառաց... Վերջ՝ խեղճ
'ւ ողորմելի յիմար Ստեփանոս Կեղեցի :

Թղ. 11բ. Տաղ Աղամալ : Ինքն տէրն ի
դրախտն երեկ. յԱղամալ ծայնեց թէ ուր էս
... Կէջ՝ Օրհնեալ Աստուծոյ անուն որ փա-
կած զուրն րացեր... (Փոշխակեան 6 քա-
ռեակ) :

Թղ. 16ա. Տաղ Աղամալ : Աղամ նստեալ
դուռն ի դրախտին...

Թղ. 19բ. Տաղ Մարտիրոս վարդապետէ :
Կալթեայ սուրբ կաթողիկէ եկեղեցի Եւ պա-
րէ, զմանկունս քո ժողովէ...

Թղ. 23բ. Խոստովանութիւն զազա-
նեաց : Ինչպէս Տէր ինձ ողորմեա...

Թղ. 27ա. Տաղ ողջչաւ Եւ զեղեցիկ :
Կ'ուզես որ աղիզ կենաս...

Թղ. 30բ. Տաղ ի վերայ կուսանաց : Թէ
մարդ էս ու միտք ունես, էս տամ քեզ խրատ
մի քանի...

Թղ. 34ա. Ողբ Եւ նախատինք Առաքել
վարդապետէ : Ինքի շարեօք յանցեալ Եւ մե-
ղաւք աղտեղացաւ Եւ :

Թղ. 38բ. Տաղ Քառասներեայ Գալուս-
տեանն Քրիստոսի Աստուծոյ Այսօր ցնծայ
Երուսաղէմ... Ա—Ք :

Թղ. 40բ. Տաղ Քառասներեայ Գալուս-
տեանն Քրիստոս փառաց թաղաւոր այսօր
Եկեալ յընծայունն :

Թղ. 43ա. Տաղ խաչելութեան Ուրբ :
Այսօր Բանն Աստուած կացեալ յաղենի...
«Առաքել վարդապետի է մեծի Ուրբաթին» :

Թղ. 46բ. Տաղ խաչելութեան Քրիս-
տոսի Աստուծոյ Լցան քանք այսօր...

48ր. Այլ տաղ խաչելութեան Քրիստոսի Աստուծոյ: Քրիստոս փառաց թաղաւոր եկիր ի խաչ երանելի:

49ր. Ողբ խաչելութեան: Աստուածածին սրբուհի ամենօրհնեալ տիրուհի:

54ա. Տաղ Աստուծան Քրիստոսի Աստուծոյ: Դասքն հրեական էին պաշապան:

55ա. Տաղ Մկրտութեան: Ով դարձանայի խորհուրդ:

58ր. Տաղ անոյշ եւ զեղեցիկ: Խաչն ի նախնունքն Երեւեցաւ ծաղկեալ զրախտ աստուածատուն(կ):

60ր. Տաղ Հայրատութեան Առաքել վարդապետէ: Քան զամենայն զործաւ շարի հոգարտութիւն զգաղարի:

63ա. Տաղ Ալեքսանդա Տղնաւորի ի Յովնանէ Խոյկաւորից: — Աստուած զթամ եւ մարդասէր... Վերջ՝ խել Աստուծոյ Խոյկաւորանցի զրեաց զվարդ:

73ա. (Տաղ. սկիզբը պակաս այժմ)... Հայս ամբարեալ մեղքս որ ունիմ որ եմ լցեալ նման հորու... (Ընդ մէջ 72 եւ 73 թուղթ ինկած):

75ր. Տաղ խաչելութեան Քրիստոսի Քրիստոս խաչեալ ի փայտին...

76ր. Տաղ ի վերայ մեղաց: Ամէն ատուտ եւ բոյս...

78ա. Խրատ եւ նախատինքն Նազաչ վարդապետէ: Անձն իմ արի աղօթիլ...

82ր. Տաղ ողբեալ աղբի Առաքել վարդապետէ: (Ինքի, երեք տուն միայն): Քրիստոս Ողբի Աստուծոյ փրկեալ զհոգիս ի հոյս...

Ինձ բարի ճանփելի ցուցու
Աստուած քաւեալ զրազմամեղս:
Մարմինս է խիստ ծուլացեր
Հոգոյս նարակ չէ արեր,
Ինքն իւր միտքն անմահացեր,
Աստուած քուտայ...

83ա. [Այժ իմ ծովացեալ... սկիզբը պակաս Ա՜: տունք այժմ]... Գոյնքս յինչն քաղի, բոյսս խաւարի... տունք Ա՜: Տէր Առաքել: (989 = 1404էն): Վերջ՝ Տառապեալ հոգին Եկեալ առ մարմին... Թիւ Հայսց մեծի, ութ հարիւր տարի եւ յիսուն երեք էր մըտեալ, որ զրանս ասացի:

Թղ. 88ա. Տաղ ի վերայ տեղաւոր կանանց: — Որհնեալ անուն տեման բանին... որ ի հոգին տեղեցեալ է կին...

(Թղ. 88/89 թուղթ ինկած):

Թղ. 89ա. Այժմ կը սկսի... զով. զիս ի սեր քո... եղէ, Հանցեղ զինչ երբ մամ մամ, Թանձրացեալ թութա ամբ ի ծով... Վերջ՝ ով Կեանքի մեղեալ ի մեղաց ծովն քանք սար (որ) ի դաս երեւա, որ չայրիս յանգիլ զեհեհէն:

91ա. Ողբեր եւ վերջ՝ պակաս... Աստուածածին զու զրախտ ծնար մարմնով կոյս անյաղթ...

93ա. Ողբեր պակաս Ա՜ տունք ժամեալ է արիւտս ի փորիս, մոլոր զնամ եւ զերիս...

95ր. Տաղ Անտոնի Տղնաւորին: Անձմար խոնարհեալ ի Տղնաւորին քո...

97ա. Խրատ խոստովանութեան: Եղբայր ինձ միտ զիր եւ լսէ... Վերջ՝ ով որ լսէ բանին եւ վկայեմ ի երկոյս յիշէ...

Թղ. 102ա. Խրատական բաներս յԱռաքել վարդապետէ: Արեւ տեմ բան հրաւարի...

Թղ. 104ր. Ողբ ի վերայ մանկանց: Արարիչն արարածոց... (Նովալի) ի Հայոց մեծ թուական Զին եւ համատուտ ոյլ տեւի ժժ-ին... (1469):

Թղ. 105ա. Ողբ համարէն նեղեցեաց: — Եկայք այսօր եղբայր ամէն...

112ա. Գովասանք սուրբ Աստուածածին: Խնկի ծառին նման եւ...

114ր. Գովասանք Նոր փեսի: — Ամենայն Տէր թաղաւոր թաղաւորաց, մեր թաղաւորիս զեղեցոյ հանգերմ փառաց:

Թղ. 115ա. Խրատք վան հոգոյ: — Եղբայր խոսիմ բան մի առակ, թէ մարդս ինչպէս է նմանակ...

118ր. Ոտանաւոր եւ ողբ Առաքել վարդապետէ: Յիշեալ զօր մահուն...

Թղ. 121ր. Տաղ դարձան: Մարտն զայր ծաղկներով...

Թղ. 121ր. Նազաչի ասացեալ: Երազ է եւ ատու եղբայրք աշխարհի բաներ ի լրժան:

Թղ. 129ր. Ողբ եւ խրատ Առաքել վարդապետէ: (Ի) միտ ասէ զոգրս բանին:

135ա. Նորին Առաքելի ասացեալ: Դու
Հարսն էիր աուրբ փեսային... տուն Հարսա-
նեացն յեկեղեցին, թողեր փեսայն քո երկ-
նային, խառնակեցար Հետ աւտարին...

Թղ. 137բ. Տաղ Առաքել վարդապետէ:
Որհնեալ անուն անմահ աուրբ թագաւորին
Յիսուսի Քրիստոսի Որդոյն միածնի. որ
մարմին զղեցաւ... Վերջ՝ մի սէր կապեր
դու ընդ շարին... Տունք՝ Այս Առաքել վար-
դապետի:

142ա. Գանձ մանկանցն Բեղդաճէմի: —
Արթուր զուարթունք...

144ա. Երրորդակ նորին Տէր Կոստան-
դիա: Հրճուիմք այսօր մեք հոգեպէս...

Թղ. 147ա. Երրորդակ՝ Պոսէր բանիւ
նա Հարցական ընդ աշակերտան Երկոտասան:

Թղ. 150ա. Այլ Տաղ Աստուածածնի:
Աղբիւր կենդանի ըրդիտմն զանազան... Ես
աչրդ Քուչակս որ կասեն ի Վան...

Թղ. 156ա. Գովասանք կուսութեան յԱ-
ռաքել վարդապետէ ասացեալ: Փառք արար-
չին տնօրէնութեանն որ զըթացաւ յաղպս
մարդկան...

176ա. Տաղ. Դու ես արեղակն յուսին ի
յրման... (Աղթ.) Կ'աւարտի՝ Աստուծոյ Այ-
քամարցի դու ծառայ մեղաց աուրբդ զնաց
անայ ի ձեռաց:

ԵԻՇԱՏԱՆԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.

Թղ. 181բ. այլ գրչէ. ՌճՄԳ (1704)
յունիսի Երկուշարթի ԻԴ. Երչատակ է
Տաղարանս Ներսէսին. Աստուած ընդ
երկայն աուրբ արասցէ եւ իւր Հանգու-
ցեալ Հայր Տէր Սահակին եւ իւր մայր
Նանէ Աստուած ողորմի աջէք իւրեանց
հոգոյն. եւ ետ իշատակ անպիտան ծա-
ռայից ծառայ Գրիգորի որդի Մինաս իրի-
ցիս վանումն. դուք վարձն ի Քրիս-
տոսէ առնուք:

23ա. Գրչէ՛ն՝ «Ջապիկար եւ ախմար
սուտանուն... (քերուած) յԷ.

46ա. Ջանպիտան ԲՁ ԲՃ ԲԻ
Վ... (իմացիր Ազամալմ) յԻշնոյ Դ
Քրիստոս:

Թղ. 1ա. Ստորեւ՝ Գիրքս Հ. Կարա-
պետի Լիւր. Կրօն:

584

ՏԱՂԱՐԱՆ, ԽԱԶՏԵՏՐ, ՏՕՆԱՅՈՅՑ

Հին թիւ ԺՂԴ — ԺԵ դար

ԹՈՒՂԹՔ՝ 123: — ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 10,8 X 7,6:
— ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, 7 X 4: — ՏՈՂՔ՝ 17: —
ՆԻԻԹ՝ բուրբ: — ԿԱԶՄ՝ կաշեպ: տախտակ: —
ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ, քուրքեր իմկած: — ԳԻՐ՝ ձուր:
— ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ կարմիր: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԵ դար: —
ԳԻՐԶ ԵՒ ՏՆՂԻ՝ ամեմօք: — ԵԻՇԱՏԱՆԿԱԳՐՈՒ-
ԹԻՒՆՔ՝ յուրի:

Մատենա է Տաղարան, Խազտեսուր եւ
Տօնացոյց:

Սկիզբն Ա. Թերթն (12 Թուրթ) եւ Բ
Թերթն 8 Թուրթ ինկած: Զեռապրիս Ա.
մար Տաղարան է այսինքն Եկեղեցոյ մէջ
Երկուստ տաղերէ տուներ, մեղեդիներ խա-
զադրուած: Այժմ կը սկսի Թղ. 1ա կուսա-
նաց նուիրուած յորդորակէ մը... քայի.
Սանարուի չարի, Թեկ յիկոնացի առաքե-

լուհի, բանիւ Պողոսի. (Հաւանորէն Կանձէ
մը Հատուած):

Թղ. 1բ. Փոխէ յորդորակի Աստուածա-
ծին մայր Քրիստոսի գունդին: Ի կենարար
փայտէն ծաղկեալ... (3 տուն):

Թղ. 2ա. Տաղ սրբոց Հայրապետացն.
Տեառն Ներսէսի: Այսօր մայր Սիւն ցնծա
տօնելով... Ա—Դ:

Թղ. 2բ. Փոխէ զպայնն. Ողջոյն ընդ քեզ
Մարիամ (գունդին). Այսօր զչխոյն պան-
ծալի, Երկնահրաւիր բարձրացի... (6 երկ-
տող):

Թղ. 3ա. Տաղ ճգնաւորացն. առհասա-
րակ յամենում: Աստուած բարձրեալ Տէրդ
յերկնային... (3 տուն):

Թղ. 3ր. Բորդորակ. Որք աղօթից ըղ-
շնորհս առին... (6 տուն) :

Թղ. 4ա. Տաղ անուշ սուրբ Մինասին և
ընկերաց : Այսօր նորաշրաշ տօնիւս ցըն-
ծամք... (1 տուն) :

4բ. Բորդորակ, Տէր բարերար Հօր միա-
ծին... (3 տուն, ընդհատուած, թուղթ ին-
կած) :

Թղ. 5ա. Տաղ ճրագալուծի Ծննդեան :
Նոր ծաղիկ բրդիւն այսօր... (2 տող) :

Մեղեղի Մընդեան Ա. աւուրն. Կոյս
անապական և անախտ ծնողութիւն : (Այս-
քան. խաղաղուած) :

Տաղ Ծննդեան Քրիստոսի : Հրճութիւն
այսօր մէք հողեպէս... (2 տուն) :

Թղ. 5բ. Տաղ Ծննդեան Բ. աւուրն : Տէր
փառաց անճառ... (Տունք Տ. Բ.) :

6ա. Տաղ Ծննդեան ի Գրիգոր վարդա-
պետէ : Այսօր նոր խառնումն եղեալ... (4
տող) :

Տաղ ի Ալիկ Կոստանդեա վասն Ծննդեան
Գ. (աւուր) : Քրիստոս Բանդ Հօր ծնունդ
անժամանակ... (4 տող) :

Թղ. 6բ. Բորդորակ վասն Ծննդեան : Ով
ղարմանալի խորհուրդս այս... (2 տող) :

Մեղեղի ի Տէր ներսեսէ : Նոր եղեմ...
(2 տող) : — 7ա Տաղ Գ. աւուր : Այսօր Երեւի
անտես... (2 տուն) : — Տաղ Ս. Գրիգորի
նարեկացայ ասացեալ է. էին աջոյ... : 7բ.
նորին Գրիգորի նարեկացոյ Երդ զարմա-
նալի...

8ա. Տաղ նորին Յովաննէս Թուկու-
րանցոյ : Աչքն ծով ի ծով ծիծաղախտ... :
Բորդորակ, Սեաւ եմ...

Մեղեղի է. աւուրն Ծննդեան ի Խա-
չատուրէ (ճ). Պարապրի...

Աստիք և յաջորդներէն ոմանք հանուած
են Մանուսմունքէ : Կը յիշեմ միայն հետեւե-
կաները.

Թղ. 9ա. Մեղեղի Ը. աւուր Թլփատու-

թեան ի Գրիգոր վարդապետէ : Յանձնական
լուսոյն :

Թղ. 9բ. Տաղ Ը. աւուր Թլփատութեան
ի Գրիգոր վարդապետէ Գովեստ բերկրա-
նաց. Հրճուողական :

Թղ. 10ա. Մեղեղիկ Յովանու Մկրտչին
ի Գրիգոր վարդապետէ : Ի դասս հրեղինաց
յօղեալ միանամք :

Թղ. 10բ. Տաղ ծննդեան Յովանու
Մկրտչին ի Գրիգոր վարդապետէ. Անմարմ-
նոցն հրեղինաց մարմնով հաղորդիմք :

Թղ. 11ա. Տաղ Ս. Կիրակոսի : Ի Գրի-
գորէ ասացեալ : Սուրբ Յուդիտայ...

Թղ. 12ա. Մեղեղիկ Յարութեան ի Տէր
Մխիթար վարդապետէ ասացեալ : Ես ծայն
դառնիծուն ասեմ...

Թղ. 12բ. Տաղ Ս. Յովաննու Մկրտչին
Յովաննէս մեծ մարդարէ... (16 տուն) :

Փ. Դու. յորովայնէ երկրպայտոյ... (11
տուն) :

Թղ. 15բ. Տաղ թագման ճրագալուցին. ի
Խաչատուր վարդապետէ : Այսօր է չարաթ և
լուսթիւն... (6 տող) :

Թղ. 17ա. Կանոնադրութիւն կարգա : Կան
նոր Կիրակիէ :

Թղ. 21բ. Թաղաւորք ապաշխարու-
թեան :

36ա. Ալեւութ :

Թղ. 49ա. Ժամամուտներ կարգա :

Թղ. 66ա—123բ. Տօնացոյց և Աւետա-
րանացոյց և Կարգաւորութիւն և Հրահանգ
տէրունական տօնից. զոր եղեալ և սահմա-
նեալ է սրբոյն Սահակայ Հայոց հայրապե-
տին — Եռնվարի 2. : Աստուածայայտնու-
թեան առաջի յաւուրն դիւերն Ա. Կանոնա-
դրիւն Փառ. ԲՁ. Հաւատ... Կ'ընդհատի
թղթեր ինկած ըլլալով :

Ա. մասին մէջ ի խորագիրս յիշուած
ամուսնի առանց տարակուսի երգի եղանակն
յօրինողներն են :

585

ՏՈՆԱՅՈՅ

Հին թիւ ճՂԵ — ԹՂԱ — 1642

ԹՈՒՂԹԹ՝ 180: — ՄԵՆՈՒԹԻՆ՝ 10 X 7,5: — ԳՐՈՒԹԻՆ՝ միասին, 7,2 X 4,5: — ՏՈՂԹ՝ 17: — ՆԻԹ՝ թուրք: — ԿԱԶՄ՝ կաշեպ. տախտակ: — ՀԱՆ-ԳԱՄԱՆԹ՝ լաւ: — ԳԻՍ՝ բոլորգիր: — ԶԱՐԴԱԳԻԹ՝ պարզ: — ԽՈՐԱԳԻԹ՝ կարմիր: — ԿԻՍԱՆՈՐԱՆԹ՝ օտ, 4ՏԲ, 6ՅԱ, գումար: — ԼՈՒՍԱՆՑԱՄԹ՝ գումար: — ԴԱՍԱՐԿ՝ յգ. 3—4, 120Բ—130Ե: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1642: — ԳՐԻՉ՝ Աստուածատու: — ՏԵՂԻ՝ վեճերի: — ՏԵՐ՝ Ոսեակ: — ՅԻՇԱՍԱԿԱՆ-ԳՐՈՒԹԻՆԹ՝ 14ՏԲ, 150Բ, 16ՏԲ:

Մատենան է Տօնացոյց. ուր կան.

Թգ. 1ա—բ. Զարդուտ: 2ա. Այլ գրչէ շնորհականն սրբոյց Սուքիանու: Ստուգու-դութեամբ: . . . Թգ. 2բ. Զարդուտ:

Թգ. (Ակրբէն իգլիբի ինկած այժմ. կը լրացնեմ փաղոց ամսոյն Ա. . . այժմ կը սկսի) գտնեմ կամ Մայր ստոր: . . . Տրէի ԺԳ և Նո-յեմբեր. ԻԱ. . . . Ի կառույթածին՝

Թգ. 7բ. Ով տեսակը Եղբայր. . . բազում աշխատութեամբ և ի շատ աւել-նակ բառուղարանելով գրեցաք: . . .

Թգ. 8ա. Տառնացոյց և աւետարանա-ցոյց. . . (տես Թիւ 582, Թգ. 80բ):

Թգ. 9բ. Զարդուտ:

Թգ. 118բ. [Նրատք] Արարեալ զայս և սահմանեալ սուրբ վարդապետին խնամայի Մեծափնցոյ ի պայծառութիւն մանկանց և կե-ղեցոյս. Յազգայս պաշտաման և կեղեցոյս Հա-յատանանց: — Դիտելի է զի յաւուր Հըսկ-ման գիշերային ժամու. . .

Թգ. 127բ. և զխնամայ բարեւասպետն յիշեալ առ Քրիստոս և զիս զգծողս զԱ-տուածատուս յիշեալ ի Տէր:

Թգ. 123ա. [Պարզատեմար] Թվ. ԽՂԱ (1642). Բանայի գիրն Մէն է և տանուէրն ի վերէն Կոյն է. և կարմիր գրած տողերն նահանջ. . . Թգ. 123բ—129ա. Պարզատեմարի աղիտակներ: Բացատրութիւնք Բ—Ք վե-րագիրներու: Թգ. 148բ—149ա. Եղևտակա-րան:

(Թգ. 129բ—130ա և 150ա, դատարկ):

Թգ. 149բ. անվարժ գրիւն Մարտիրոս կը փորձէ յիշատակարան մը գրել:

Թգ. 150բ—152բ. 4 խորաններ. «Ծանիք Եղբարք, զայս խորանքս ցուցանէ զթիւն Յի-սուսի, զթիւն մէծ (Հայոց), զթիւն փոքր (Աղարկայի), զվերագիրն և զեօթներեակն, զգիր տարուն և զտանուտէրն և տանկաց թիւն»: Այս բաժինը օրինակել տուած է Խոյ-ման 1711ին (տես յիշատ.):

Թգ. 153ա—168բ. ուրիշ տեղէ բերուած աղուցուած է հոս. Աղարկայի Տօմարն է (153—54 դատարկ):

Թգ. 155ա—բ. Նորանք. Ամիսք Աղա-րկայի և Ամիսք Հոսմայեցոյ հասարա-կուած:

Թգ. 156ա—163ա. Պատճէն Աղարկայի Թուական սյուղէս արս. կալ գմէծ թուականն Հայոց. ՇԼԲ, ՇԼԲ չբջանն ի լաց երթ սր մնայ փոքր թուականն է: . . .

Թգ. 163ա. Զայնագլխտ սյուղէս արս:

Թգ. 164բ—165ա. Զատկացոյց ևն:

Թգ. 165բ. Վանն գերպաւնց լուսոյն:

Թգ. 166ա—167բ. (Շարժմունք արկու-կան և կեղևտակերպ):

Թգ. 166բ—166ա. Երկու գումար 8 հրէշտակներու զլուխներով դարգարուած բոլորակ:

Թգ. 169ա—189բ. Աստուածատուր գրչէն քաղուած քալակամներէն: Թգ. 189բ. Դրնդ-հատի յուրք ինկած ըլլալով:

ՅԻՇԱՍԱԿԱՆԳՐՈՒԹԻՆԹ:

Թգ. 148բ, 149ա:

Փառք. . . Արդ գրեցաւ Տառնացոյցս և քաղուածք պարզատեմարիս ի լաւ և քնտիր յարինակէ. ձեռամբ նուաստ և անարժան գրչիս Աստուածատուրի Հա-յապեցոյ. ի յայլուսմն քոյակցի լալլա-համի ռըղի Սահակին (Յնջումի վերայ գրուած) ի թվին Հայոց ԹՂԱ, զեկտեմ-բերի ԻԳ օրն տարութ: Գրեցաւ ի Վէջն-

տիկ կզգին ընդ հովանեաւ սուրբ Աւետարանչին Մարկոսի: Արդ աղաչեմ զամենեւեան որք հանդիպիք ամա կարգալով կամ աւրինակելով, յիշեալիք ի Քրիստոս զնստոս յսղի զԱստուածատուրս. եւ զոսոյցիւն իմ զՏէր Միկան եւ զամենայն արեան մերձաւորսն իմ. եւ Աստուած զմեզ յիշէ իւր սուրբ արքայութիւն. ամէն: Հայր մեր որ յերկ:

Թղ. 150ր. (այլ զբն):

Քրիստոսի ծառայ Թուման որ խոստացայ զՏումարս զսցս ետու զրել յա-

ղաղցս իմոյ բնութեամբ, թիւն Ռճկ յունվարի Գումն:

Թղ. 168ր. Յիշատակ է Տոմար Տէր Պողոսի որդի Թումանին. թիւն Ռճկ յամենան մարտի Ի՛ի ունն:

Ա. Կող. ներսը՝ Գեղէ ի Հ. Վ. Ե. ի Ջ(ուղայ):

Ա. Կողին վրայ դրոշմուած.

Քրիստոսի ՆԻՈՒ ԲԱՆԲԱՆԻ Ի թիւն փոքր (իմա փոքր) Ղէ. Նախա ժԱ. Վերջ: Մէջտեղը կաշիւու քիւժ Քրիստոսի:

586

ԺԱՄԱԳԻՐՔ

Հին թիւ ճՂԷ — ԺԸ դար

ԹՈՒՂԹԻՔ՝ 74: — ՄԵՆԹՈՒԹԻՒՆ՝ 10 X 74: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասն, 6 X 4: — ՏՈՂԻՔ՝ 15 — ՆԻԻԹ՝ բուր: — ԿԱԶՄ՝ կաշեկալմ. — ՀԱՆԳԱՄԱՆԻՔ՝ լաւ: — ԳԻՐ՝ ճոտ: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ կարմիր: — ԿԻՍԱՆԻՐԱՆԻՔ՝ իւ, վրայ: — ԼՈՒՍԱՆԵԱՆՔ՝ ամնշամ: — ԿԱՏԱՐԿ՝ 74ր — ԺԱՄԱԳԻՐՔ՝ ԺԸ դար — ԳՐԻՉ ՆԻ ՏԵՂԻ՝ ամնաթ: — ԲԵՆԱՍԱԳԱՐՈՒՆԻՒՆԻՔ՝ յունի:

Մատենա է ժամագիրք — Պատարագամատոյց:

Թղ. 1ա—11ա. Ժամագրքի մասեր զվերջ Գ. ժամուն. կր սկսի. «Երկ ներսէսի Հայոց կաթողիկոսի, Յիշեսցուք ի դիւերի զանուն թո Տէր:

Թղ. 31ա—18ա. Ժամամուտք ըստ կարդի աւուրց:

Թղ. 48ա—73ա. Պատարագամատոյց:

Թղ. 73ր—71ա. Չարստութ:

587

ԺԱՄԱԳԻՐՔ

Հին թիւ ճՂԷ — ԶԼԷ = 1488

ԹՈՒՂԹԻՔ՝ 150: — ՄԵՆԹՈՒԹԻՒՆ՝ 9.1 X 6.1: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասն, 6 X 4: — ՏՈՂԻՔ՝ 13 — ՆԻԻԹ՝ բուր: — ԿԱԶՄ՝ կաշեկալ տախտակ: — ՊԱԶԱՆԱՆԻՔ՝ սկիզբն ու վերջը 1 + 1. անգիրք: — ՀԱՆԳԱՄԱՆԻՔ՝ լաւ: — ԳԻՐ՝ բոլորգիրք: — ԲԱՐԳԱՆԻՐՔ՝ ծաղկազրեքու համար տեղ ձգուած: — ԽՈՐԱՆԻՐՔ՝ կարմիր: — ԿԱՏԱՐԿ՝ 1ա—բ. 156ա—բ: — ԺԱՄԱԳԻՐՔ՝ 1488: — ԳՐԻՉ՝ Յովհաննէս — ՏԵՂԻ՝ եզերդուս: — ԲԵՆԱՍԱԳԱՐՈՒՆԻՒՆԻՔ՝ 137ա. 156ր:

Մատենա է ժամագիրք:

Թղ. 2ա—71ա. (անխորադիր) Չարստութեան ցեալքս ամենեքեան. ձիւնէն զվերջ ճաշու: Առանց սաղմոսներու եւ երգերու:

Թղ. 71ա—137ա. Արեւնք արկանելոյ սպասք եկեղեցոյ:

Թղ. 137ա—155ա. Երեկոյեան — Ուղաղական ժամերգութիւն: Չենթաղերկը Հանդրատեան ժամ. զոր կը միացնէ Ուղաղականին:

ԹԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ.

Թղ. 155ր. «Արդ գրեցաւ սա ի թվականիս ՋԼԷ ընդ հովանեաւ սուրբ վանացս որ Եղերզոտ կոչի»:

Ասոր տակ կարմրադիր՝ զիծ-կէտ ծածկադրով՝ Եոհանէսի(?) էրանա:

Ուս գրիչն թուի ըլլալ:

Թղ. 137ա. Ձառ ի բարեաց զործոց տարտաւաճաւ. և ի մեղաց տեսակ փարթաճաւ. զզծող զիկա այսմ մատենն. հայցեմ յիշել զասք սրբազան և Աստուած ձեզ հատուցանէ յիւր արքայութեան ամէն:

Թղ. 2ա. ի վայելունն Արրահատ Եպիսկոպոսին է այս:

588

ՏՕՆԱՑՈՅՑ

Հին թիւ ճՂԹ — անյայտ

ԻՌԻՂԹՔ՝ 72: — ՄԵՄՈՒԹԻՒՆ՝ 9X6: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, 6X4: — ՏՈՂՔ՝ 14: — ՆԻԻԹ՝ բուրբ: — ԿԱԶՄ՝ կաշեպ. տախտակ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ, տեղ տեղ որդեակներ: — ԳԻՐ՝ բուրբ: — ԿԻՍԱՆՈՐԱՆՔ՝ ՅՁր. պարզ: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ամյայտ: — ԳՐԻԶ ԵՒ ՏԵՂԻ՝ ամծամօք: — ԵԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ ՅՁր:

Մատենաւ է Տօնացոյց. սկիզբէն ինկած Լն թւերը: Այժմ կը սկսի Թղ. 1. ... որ

հաղորդէ. Մկ. Բկ. Ոյ Երանելիդ ամենեցուն: Ապա՝ Գործիւսի վկային...»: Պակասաւոր է Յանւ վերջաւորութեան:

ԹԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.

Թղ. 62ր. «Ջանաբժան սուտանուն Լնտոն Եպիսկոպոս յիշեցէք ի Բրիտան և մեղաց թողութիւն խնդրեցէք»:

589

ՏՕՆԱՑՈՅՑ

Հին թիւ Մ — ԹՃՀՁ = 1727

ԻՌԻՂԹՔ՝ 246: — ՄԵՄՈՒԹԻՒՆ՝ 9.3X6.6: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, 6X4: — ՏՈՂՔ՝ 23: — ՆԻԻԹ՝ բուրբ: — ԿԱԶՄ՝ կաշեպ. տախտակ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ խոնարհութեան վնասում: — ԳԻՐ՝ մօտ: — ԶԱՆԳԱԳԻՐՔ ԵՒ ԼՈՒՍԱՆՅԱՑԱՐԴՔ՝ գեղեցիկ: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ կարմիր: — ԿԻՍԱՆՈՐԱՆՔ՝ 2ա, 67ա, 71ա, 82ա, 81ա, 90ա, 112ա, 122ա, 131ա, պարզ. զօնաւոր յարգ: — ԼՈՒՍԱՆՅԱՑԱՐԴՔ՝ գեղեցիկ: — ԴԱՏԱՐԿ՝ 121ր. 130ր. 150ա: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1727: — ԳՐԻԶ՝ նատուր: — ՏԵՂԻ՝ Պատր: — ԵԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ 241ր:

Մատենաւ է՝ Թղ. 2ա. Տօնացոյց, սուր պատշաճի: Աստուածայայտնութեան... վերջ՝ 157ր. Գրիչը ի լուսանցս նշանակած է Ընթերցումոց տեղիքներն

զլխով և համարով: Զօրհնէքի և Ոտն-լուսի արարողութիւնք յառաջ ընթած է ամբողջութեամբ աղօթքներով և երգերով:

Թղ. 157ր.—58ր. Որտոյ յաղապս պաշտամանց եկեղեցեաց Հայաստանայց, արարեալ ի սուրբ վարդապետն Թումայէ Մեծնփնջւոյ: Ի զիշերին զկնի Տէր Եթէ զլրթանցն Երդ Տեառն Ներսիսի: Երեւոյթ...

Թղ. 159ր.—177ր. Կու տայ Օրացոյցն տարւոյ Եունի. 1էն մինչեւ Դեկտ. 31 նշանակելով Հայոց և Փոսնկաց սրբոց տօները, Աղարիայի համապատասխան օրերը, Եօթներեակն և Վերադիրը: Առ այս ի բացա-

տրութիւն թղ. 159ր. «Գեառաջիկ» եղբարք,
որ զիմաց խորանքն են...

Թղ. 178ա—86ր. Կոտակ մեծի Ուրրաթու
վան շարչարանաց Տեառն մերոյ Երեսօր
Քրիստոսի. Սովորութիւն է մարդկան, յոր-
ժամ մեռանքի ոք...

186բ—239ր. Հանգիստ Երանելոյն Յո-
հանու Աւետարանչին: Էր ընդ եղբարս... Ի
շարունակութեան կու տայ Ընթերցուածքն
Հին և Նոր Կտակարանի Տէրունական տո-
նից: Թղ. 221բ—25ա. ՄաՀք ԺԲ. մարդա-
րէից:

Թղ. 239ր. Քարոյ ջուր օրհնել... Թա-
մենայն ժամ օրհնեմք... (Երզնկացոյ):

ԹԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. 241ր.

Թամի Տեառն Ամէճիճի (1727),
Հայոց ՌժՀԶ. Աղարայի ԱժժԲ (112)
զրեցաւ: Կիրքս այս ի քաղաքն Պասրու:

590

ՊԱՐԶԱՏՈՒՄԱՐ

Հին Թիւ ՄԱ—ԺԷ՝ Ղար

ԹՈՒՂԹԻՒՔ՝ 90: — ՄԵՆԹՈՒԹԻՒՆ՝ 9.5 X 7: —
ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին, 7 X 4: — ՏՈՂԹ՝ 14: —
ՆԻԻԹ՝ քուզր: — ԿԱԶՄ՝ կաշեպ: տախտակ: — ՄԱ-
ԳԱՂԱԾԵԱՑ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 2 (= 1) + 2 (= 1) վրացերէն
խոցութի: — ՀԱՆԳԱՄԱՆԹ՝ լաւ: — ԳԻՐ՝ բոլոր-
գիր: — ԵՌՐԱԳԻՐԹ՝ բաց կարմիր: — ԿԱՍԱՐԿ՝ 4ա:
— ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ժէ՛ դար: — ԳՐԻԶ՝ Պօզոս քահաճայ:
— ՏԵՂԻ՝ աճալտ: — ԹԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ 79ա:

Մատենան է Պարզատումար.

Թղ. 2ա. Թիւական ՌժԴ (1655): Բանալի
տոաջի Կիրն Շ է և տանուտէրն ի վերեւն
Առիւծն է...

Պարզատումար է դովելի... Աղիւսակա-
ձեւք:

Թղ. 4բ—ճա. (5բ—ճա. ոչ լրացուած):

Թղ. 9ա. Պարզատումար յընտիր և
ըստոյղ աւրինակէ անանց և յաւիտենական:

ձեռամբս մեկուոր և անարժան իրա-
տուիս զի Սափար. Սափար զի Սէթ,
Սէթն զի խօջայ Բաղրամի, Բաղրամի զի
Տէր Տէրէնց Սափար, Սափար զի Տէր
Պետրոս. Հանգիսոյ զրոյս մի բերան
վան սոցա ողորմի ասէ: Աստուած
ողորմի իւրեան, Եօթն տո(հ)մի, կեն-
դանեաց և Հանդուցելոց հոյույն: Դար-
ձեալ յիշեալիք Հանդուցեալ ծնօղ Խըր-
վանդայն և. հայրն իւր Թօմայն և
Թօմէ հայրն Ասողարն. և յիշեալ
յիշեալ լիցի իւր ծնօղան առաջի
Աստուծոյ: Եւ զարձեալ յիշեալիք իմ
եղբայր Հանդուցեալն ի Քրիստոս Բա-
րամի, և իմ քոյր Նանուջանն և Անայի
և իմ յերկայն աւուրբ կրտսերք եղ-
բարքն Յովանէսն և Սէթն. և ձեր ամե-
նայն արեան մերձաւորքն յիշեալ լիցի
առաջի Աստուծոյ և Երեսօր Քրիստոսի
յաւիտեանս ամէն:

Եւթներեակ Դ. Ա. Երեսօր ԼԱ. աւր է
ԵՇ մտանէ...

Թղ. 80ա. Մենուղ լուսնին:

Թղ. 84բ. Ումեմն խմաստաբիրի ասեալ
յաղապս լուսնին աւուրցն որ զերազի յայտնէ:
Ա. աւրն լուսնին բարի է... (Ա—ԺԲ):

ԹԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.

Թղ. 79ա. Փառք... Գրեցաւ Պար-
զատումարս յրօտոյց և յընտիր աւրի-
նակէ. ձեռամբ րազմամեղ և անպիտան
տրուպ և անցաւոր Պողոս քահանայիս
ի յ... (դատարկ):

Թղ. 1ա. Աստուծով ծնաւ չինի խա-
ղինին որդի ամի Տեառն 1738 մայիս ամ-
սոյն և: օրն Բշրթի առաջ քան զմուտ արե-
ղական ժամն Բ:

Թղ. 173ա. Աստղին մարզին Այամ յետ է
ամաց Երանեղյն ի գրախոհն. մերձեցաւ առ
Էւոյ կին իւր, պատգամաւ հրեշտակին...
Վեբը՝ Էնոյթ... ծնաւ այլ ևս ուստերս և
դստերս յԱյնեբոյ կնոջ իւրմէ. և փոխե-
ցաւ Գ. Ճ. ու Կէ. ամաց ժողովին ամբ
յԱյամայ մինչ ի փոխերն Էնոյթոյ ազգ է. և
ամբ ՆՁԻ. (Բաթուսաղա... Վեբը՝ Բաւորս
Փաղեկայ շինեցաւ աշտարակն և բաժանեցան
իկտսն. և ի ջրհեղեղէն մինչ յաշտարակն
ազգ է. և ամբ Է. Ճ. ու Ին. ՅԱյամայ՝ ազգ
Ժէ և ամբ Ս. Զ. Կէ. Եւաշտարակն յԱրա-
համին ծնունդն և և Ժէ. ՅԱրահամու յԵսն
Իսրայէլի յեղիպտոսէ Շէ. Անտի մինչ ի Սա-
յոմոն՝ և Զ. Անտի մինչ ի Զուրարարէլ ՇԺԻ.
Անտի մինչ ի Քրիստոս ՇԺԼ. Միանպամայն
մինչ ի Քրիստոս ԲՃՂԼ. Անտի մինչ ի
սուրբն Գրիգոր ԳՃԶ. Անտի մինչ ի զիտ
դրոյն Ճ. Ժէ ամ է. և անտի ի հոյ թրա-
կան ճԼԱ. Անտի մինչ ի մահն Կարեկացոյն.
և և ԼԲ. Անտի տէր Երեսն Կյայեցին ՃԶԳ.
Անտի առ մեզ որ թրականս Պ. և ԿԳ.
(1414) ԲՃ. և ԼԼ. Սրոյ թաղաւորութիւն
Եկեաց ամս Ճ. ԶԶ:

Թղ. 177ա. Պրլլոյն է Եսիսնէ վարդա-
պետն սասցեալ. Երկուս ի մէկ տեղ բերած
զերզ զրնկեր կասեն թէ պահէ...

Թղ. 183ա. Եսիսնէս նորմոյեցոյն է:
Երնիկ ևս նարս տեսն որ յաշտարահ ի սույ
կու կենայ...

Վեբը՝ (187ա) Իմ սիրտ վատին մի լրան
ու շարին տեղ իսկի մի տալ... զայ ի յտքին
փաթթի նա այլ:

Թղ. 187բ—188ա. (Պարկատմարական)
Աղիւստիւածէ. «Ամիսք Հայոց. կրկնակ. Կի-
սակ. տանու (տէր). Ամիսք Հա (Եւ) Եւաց:
188ա. Կրկնակ ամաց սյսպէս արա. Կալ
ղնատարդի ամիսն...

Թղ. 193ա. Եթէ կամիս զիտեղ թէ արե-
զակն յարում կենդանակերպի է...

Թղ. 195ա. Եթէ կամիցիս զիտեղ զիտ-
սինն, թէ յարում կենդանակերպի է...

Թղ. 196բ. ՄԼԺ յարակայ Հոսոմին
Ստեռար ԺԳ...

Թղ. 199բ. Լրումն զտակի սյսպէս արա
Վեբը՝ (202ա) Զամս նրնդԷան Քրիս-
տոսի սյսպէս արա...

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

Թղ. 187ա. Ոյ պատուական կրա-
նար Տէր Սիմէոն, զանպիտան զրիչս
զՄիմաս յիշեալ ի սուրբ յաղթան քա և
Աստուած ողորմի սաս Տէր Գորգուն:

Թղ. 86բ. Զատուտիւ զժողո զՄի-
նաս սուտանուն քահանայ և սուրբ և
ընտիր կրանուոր Տէր Սիմէոն յիշեցիք
ի Քրիստոս և Աստուած զմեզ յիշէ յիւր
յարքսցութիւն. ամէն Եղիցի, Եղիցի:

Թղ. 88ա. Տէր Աստուած Երեսն
Քրիստոս ողորմի Տէր Աւետիսին, որ Լա
Ժ չայի և առեց զսոնայցոյցս յիշատակ
իւրն և ծնողաց՝ հար Առաքելին, մոր
Սալթանին. ամէն:

Թղ. 1ա. (տարբեր զրու) Աստուած իմ
Երեսն Քրիստոս զԱւետիսն որ յատուցաւ
սուրբ տոնացոյցս յիշատակ իւր և ծնողաց
իւրոց հարն Առաքելին մարն Սալթանին
պահող կնջ(°) Այալկուն (°) հար Եղարն
Միքանին (°) Կարապետին, Յովսէփին, Գրի-
գորին, Գուրգիւրէին: Ի թվական ՌԻԳ
(1574) Աստուած ողորմի... ամէն:

Սկիզբը Ա. պահպանակին վերայ զի վա-
յելումն Արահամ Եպիսկոպոսին է:

592

ՏՕՆԱՑՈՅՑ

Հին թիւ ՄԴ — ԺԷ՞ դար

ԹՈՒՂԹՔ՝ ԶԷ — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 11.5×4.5 — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւժ. 9×3 — ՏՈՂՔ՝ 21 — ՆԻՒԹ՝ բուզք — ԿԱԶՄ՝ կաշեկազմ — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ յաւ գէշ — ԳԻՐ՝ բոլորգիր — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ կարմիր — ԿԻՄԱՆՈՐԱՆՔ՝ 34ա, 55բ, պարզ — ԳԱՏԱՐԿ՝ 3ա — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԷ՞ դար — ԳՐԻԶ ՆԻ ՏԵՂԻ՝ անձաճօր — ՅԻՇԱՆԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ յոճի։

ԳԻՏ. Ա. կողմն մերսը կ'ըստի ԲԷ Եղարկուած է իրանաճէն յՏՏԿիմ։

Մատենան է Տօնացայց։

Թղ. 1ա—2բ. նստրադիր ուրիշ գրչի,

անյարիր պարզատոմարական եւ տօնացուցական էջեր։

Թղ. 4ա. (4ա—7բ. նստր. ի լրումն թափած թղթերու) Աստուածայայտնութեան ճրագալուցին...

Թղ. 71բ. խրատք. այսպէս արա եղարեւրից աւ. թէ որպէս։ (Տեա թիւ 591 եւ 595)։

Թղ. 72ա. Սաղմոսք Յիսակի։ Մեւեղիք։

Թղ. 73բ—75ա. Պարզատոմարականք։

Թղ. 75ա—82ա. Աւետարանք Իւղարեւրից. վերջը՝ պակաս։

593

ՄԱՆՐՈՒՄՈՒՆՔ — ՏԱՂԱՐԱՆ

Հին թիւ ՄԵ — ԺԸ դար

ԹՈՒՂԹՔ՝ ԶԸ — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 9.6×7.5 — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւժ. 7×4 — ՏՈՂՔ՝ 15 — ՆԻՒԹ՝ բուզք — ԿԱԶՄ՝ կաշեկազմ — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ յաւ — ԳԻՐ՝ մոտր — ԶԱՐԳԱԳԻՐՔ՝ պարզ — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ կարմիր — ԳԱՏԱՐԿ՝ սկիզբ 4 բզ. եւ վերջէ՝ 61ա, 63ա, 65ա—65բ — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԸ դար — ԳՐԻԶ ՆԻ ՏԵՂԻ՝ անյայտ — ՅԻՇԱՆԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ յոճի։

Մատենան է Տաղարան, ուր ամփոփուած են.

1ա. Մեղեղի սուրբ Աստուածածնան Գուհար վարդին ինքնագրոյն...

1բ—20ա. Մանրամուտեքէն քաղուածք եւ նմանիք, խաղաղրուածք։

Թղ. 20ա. Ողբ ի վերայ Ուրբաթին, որ Աստուածածին լայր զմրդին։ Աստուածածին կոյսըն Մարիամ կայր առ խաչին իւրոյ միաձին...

Թղ. 24բ. Երգ եպ. ի Ընտրեալոյ յԱստուծոյ ով երջանիկ սուրբ վարդապետ, նմանեալ Ահարոնի եւ Մովսէսի մարգարէին...

Թղ. 26ա. Այսօր նոր երգով գոչէր Հրեշտակապետ Դարբիէն։ (Մէկ տուն)։

Թղ. 26ա. Պարծառք Հանդիսից խմբիւծ. (Ի Ս. Սարգիս. մէկ տուն)։

Թղ. 26բ. Հաւուն Հաւուն արթնացեալ... (մէկ տուն, խաղաղրուած)։

Թղ. 26բ. Տաղ Յարութեան։ Սիրոյ (°) խնկարեւր կանսցան աւետիս տային դասուն պետրոսեան զնդին... (3 տուն)։

Թղ. 27բ. Յարութեան. դձայնդ փոխէ։ Ահեղ ձայնն որ եւ յուսոյ...

Թղ. 28ա. Տաղ Աւետեանց յարութեան, ի սմին աւուր այլոմ գիմաց...

Թղ. 28բ. Տաղ վասն յարութեան Քրիստոսի. Յարեալ յաւուր երբբողին...

Թղ. 29բ. Տաղ յարութեան։ Ծարաւեցաւ տէրն ի խաչին...

Թղ. 30ա. Տաղ խաչի։ խաչն ի նախնունն երեսեցաւ. ճաղկեալ ի դրախտն աստուածատունի...

Թղ. 31ա. Գեղորդայ զօրաւորին, ի Հանդիսական տօնիս (1 տուն)։

Թղ. 32ա. Երգ յաւերժական երգեմք բանական... (տունք երեւ)։

Թղ. 33բ. Տաղ Սուրբ Աստուածածնի մօրն Յիսուսի Նեկողայոս ասացեալ։ (— 3 տուն.) Աստուածածին մայր Մարիամ անապական կոյս, մուրեկոց դարձ եւ զղջումն մեղաւորաց յոյս. աղաչեմ Աստուածածին. պաղատիմ Աստուածածին, դաւանիմ կոյս տիրածին...

Թղ. 34ա. Երզ վճարման պատարագին։ — Դոմեմք զքեզ անճառելի, տէրութիւնդ անքննելի, երկնի երկրի զօրութիւն... Տունք ԳԱՌԻ։

Թղ. 34բ—44բ. Մեղեդիք, Թաղաւորք մարտիրոսաց...

Ընդ մէջ 44/45 թուղթ ինկած։

Թղ. 45ա. (Տաղ. սկզբի Ա—2 տողերը ինկած. այժմ կը սկսի Դ—Փ)։ Էամբար եւ լուսաւոր առ մեզ լոյս ծագեայ... Այսօր զքեզ (տեսայ եւ ուրախացայ)։

Թղ. 46ա. Տաղ Դարիպի։ Պու տինեանքն օթեսի եօք. դարիպիք տիր տէմիրտէն օք...

Թուրքերէն եւ հայերէն։ Ի յերկիր օտար հեռացայ, զսիրելիս իմ մոռացայ...

Թղ. 46բ. Տաղ անուշ դառնանային։ Հոգմն անուշ շնչեաց հարաւոյն... (8 տուն)։

Թղ. 48բ. Տաղ խորախճանի։ Յաւուր միում, որ էր մեզ նոր Կիրակի, ելեալ ի քաղաքէն եւ առանձնակի...

Թղ. 49բ. Տաղ ի վերայ ջրոց եւ բուրաստանից։ Այս վայրի լեռնէտ ի վայր ջուրն ի շինուս մէջն անցանէր, հա՛յ...

Թղ. 50բ. Տաղ Պլպուլի եւ վարդի։ — Առաւօտուն հաւըն խօսէր, զրուցէ պլպուլ զրուցէ...

Թղ. 51բ. Տաղ սիրոյ անուշ։ — Իմ աչաց լոյս իմ սիրելի, իմ զեղեցիկ եւ նազելի... Ի Սուքիասէ։ Վերջ՝ «Ի թվինս ՊԱՒԱՐ զասող բանի։

Թղ. 52բ. Տաղ սիրոյ անուշ։ Ի քոյտ սիրոյ հազիւ երբէք երբ իցէ... Սուքիասէ։ «Ի հանդիսի քում զայս ճԱՌԻՆ։ (— 1136°) երբ իցէ։ Ի Սուքիասէ։

Թղ. 53ա. Տաղ պլպուլի եւ վարդի։ Իմ սիրուն պլպուլ պատուական, Վերջ՝ ԵՐՄԻԿ թուին հետ զիս յիշեալ... «Ի Սուքիասէ։

Թղ. 53բ. Տաղ վասն խաղողին եւ դինդոյն։ Այն առաջին ժամանակին...

Թղ. 54ա. Տաղ պլպուլի եւ վարդի։ Պլպուլս է հազար ի յստն կոչիկ...

Թղ. 54բ. Տաղ զարիպի անուշ։ Կոունկ ուստի կու գաս, ծառայ եմ ձայնիտ...

Թղ. 55բ. Տաղ պլպուլի եւ վարդի աքուրեցերէն։ Յկունկն հօնն խսէ հէլ. խսեցի պլպուլ խսեցի...

59ա. Տաղ զառնայնային։ Ի ժամ զառնան նայիմ մուտ մարտի ամսին. արփին եկեալ մերձ ի սահմանս նսխնոյն... (տունք՝ «Ի Սուքիասէ») Վերջ՝ զարժիր մեղա առ Տէր ճԱՌԻՆ ի թվուն...

Թղ. 61բ. (այլ նորագոյն գրէ)։ Պէնիմ նաքլի տիլիէ սելվի տալիմ պրօ՛, Էբրամին նազ իլէն աւտր մէճալիմ պրօ պրօ. Վերջ՝ Կեանի օլ կամ զէսի վէ Դանէլինտէն. նէ տերալեր չեքիչեմ հերան ելինտէն. պրօ՛.

Տաղարանիս Ա. մասն Մանրումունքէ քաղուածք է։ Բ. Մասն Տաղարան։

597

ՀԱՄԱՅԻՆ

Հին թիւ ՄԸ² — ԺԸ — ԺԹ դար

ՄԵՆՍԻՔԻՆՆ՝ 5,83 X 7,5: — ԳՐՈՒԹԻՆՆ՝
միասին: — ՆԻՒԻՔ՝ բուրբ: — ԿԱԶՄ՝ քղերայ: —
ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ Սևիզի և վերջ պակաս: — ՆԿԱՐՔ՝
ա՛ Մարիամ Աստուածածին՝ գրկին Յիսուս: ք. Խա-
չիկուն, Մայրն և Յովհաննէս: գ. Քրիստոսի Աս-
տուծոյ գերեզմանն է: ղ. Աստուածամայր՝ Որդին ի
գիրկս, վարը՝ Գր. Նարեկացին: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԸ—ԺԹ
դար: — ՏԷՐ՝ գրուած Յարութիւնի համար: — ՅԻ-
ՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՆՆՔ՝ չուցի:

Մատենա է Համայնի:

1. Հատուով խոստ. (սկիզբը պակաս
կը սկսի «Հուր կենդանին»:

2. Մարթանք առ սուրբ Աստուածածին
և ամենայն սուրբ կուսանքն: Բարեխօսու-
թեամբ սուրբ Աստուածածնին...

3. Գիր քաղցրութեան յաչս ամենեցուն:
Որպէս Հայրն Աստուած ի առաքումն Որդ-
ւոյն:

4. Գիր չար աշից և չար նիարթի: Կայր
մեծն Մովսէս...

5. Մատթէոս և մինչդեռ անցանէր...

6. Անուանք սուրբ Հրեշտակաց և ին-
նչակ դասուցն: Արթունք սերովբէք:

7. Աղօթք առ խաչնալն Քրիստոս Աս-
տուած: Թագաւոր Հօգօր...

8. Բարեխօսութեամբ սուրբ Նշանացն քո
Քրիստոս...

9. Աւետ. Մարկոսի. Մինչդեռ նա զայն
խօսէր:

10. Կապանք սատանայի և զիւաց, զոր
կարդան յառուր կիր. և Ուրբաթի: Կապեմ
զքեզ սատանայ...

11. (Ի Գերեզմանն Քրիստոսի) Քրիստոս
Աստուած մեր աղաչեմք զքեզ...

12. Աւետ. Ղուկ. Եւ յարուցեալ ի ժո-
ղովրդենէ...

13. Կապանք զիւաց, կարդայ ի վերայ
Հիւանդաց: Եթէ Լրկնային ևս եթէ Լրկրային
ևս...

14. Աղերս առ զինուորսն Քրիստոսի:
Բարեխօսութեամբ Ս. Սարգսի...

15. Գիր գլխացաւի: Այր անկար ի ծովէ
Լրանէր:

16. Աղօթք Գրիգոր Նարեկ. Ընկալ
քաղցր... — Որդի Աստուծոյ...

17. Աղօթք վաճառի, թալէհի և սթա-
րայի և քաղցրանալ դատաւորաց: Ընդ լու-
սանալ միաշարաթին...

18. Աղօթք ճանապարհորդաց: — Կեն-
դանմայէլ, կենամսեմայ...

19. Աղերս առ սուրբ մարդարէքն: Բա-
րեխօսութեամբ Ս. Եօհաննէս...

20. Աղերս ի սուրբ Առաքեալքն:

21. Աղերս առ սուրբ Գրիգոր Լուսաւո-
րիչ. ինչորեմք ի քէն...

22. Աղերս առ սուրբ Ստեփ. Նախա-
վկայն. ի քէն հոյցեմք...

23. Գիր վասն ջէրման կտրէլոյ: Ասէ
սուրբն Մինաս...

24. Աղօթք զաւակ ապրէլոյ: Աստուած
բոլորից, անճառ մեծութիւն:

25. Գիր տղայի որ դժւար ծնանի: Կար-
միր, Կատրին Սասնիկայ քակեցէք...

26. Աղօթք կարդան ի վերայ Հիւանդաց:
Ամենակալ Աստուած արարիչ...

27. Աղօթք թաղայի: Տէր մեր Յիսուս
Քրիստոս ևս սուրբ Գարրիէլ... Կ'ընդհա-
տուի:

598

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

Հին թիւ ՄԹ՝ — 1813

ԹՈՒՂԹ՝ 16: — ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18.3 × 12.2: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւժ, 13 × 9: — ՏՈՂԹ՝ 28: — ՆԻԻԹ՝ բուգր: — ԿԱԶՄ՝ բզրեայ: — ԳԻՐ՝ Նոսրի-շեղագիր: — ԴԱՏԱՐԿ՝ թղ: 1—3, 16թ: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1813: — ԳՐԻԶ՝ 2: Յովակիմ վրդ: — ՏԵՂԻ՝ Կ: Պոլիս: — ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ 16ա:

Մատենան է Մ. Խորենացոյ ներքոգեան ի Հոիքսիմեանս:

Թղ. 4ա. «Երանելոյն Մովսէսի Քեր-քողափորն ի յիշատակի սրբոյն Հոիքսիմեայ

ևւ նորին վկայակցացն սրբոց Կուսանացն՝ ներքոդեան սասցեալ հրաշալի յօրինուածով: — Նորահրաշ ևւ զերապայծառ է տօնս...

Վերջ՝ Թղ. 16ա. «Եուզիդ գաղափարէ օրինակեցաւ ներքոդս ի Հ. Յովսիփմ վարդապետէ ևւ ի կանոնական կրօնաւորէ ի կարգէ սրբոյն Անտոնի Անապատականի մեծի արքայի, ի Միարանութենէ Հայոց լերինն Լիբանանու, ի Կ. Պոլիս, յամի 1813, ի 27 ապրիլի»:

599

ՀԱՒԱՔԱԾՈՅ

Հին թիւ ՄԹ՝ — ԺԸ՝ դար

ԹՈՒՂԹ՝ 54: — ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 17.4 × 11.4: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւժ, 10 × 8: — ՏՈՂԹ՝ 20: — ՆԻԻԹ՝ բուգր: — ԿԱԶՄ՝ բզրեայ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆԹ՝ օշ շատ լաւ: — ԳԻՐ՝ Առտ: — ԽՈՐԱԳԻՐԹ՝ կարմիր: — ԴԱՏԱՐԿ՝ 1թ—5թ, 54: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԸ՝ դար: — ԳՐԻԶ ևւ ՏԵՂԻ՝ ամայտ: — ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ չուծի:

Մատենան է Ժողովածու:

Թղ. 5ա. Յաղապս կազմուածոյ մարդկային բնութեան: — Յանուն զթածին ևւ ողորմածին. Գիրք բժշկական արհեստի, զոր սահմանեցին իմաստուն փիլիսոփայք... (Այս մասն ուրիշ զրչէ է, հոս կցուած միայն):

Թղ. 9ա. Յաղապս կազմութեան մարդոյն ևւ զոյացութեան ամենայն անդամոցն մարմնոյն կամօքն Աստուծոյ — Աստուգիւ ճարտարօք ընտրեալ իմաստասիրաց... ընդ որս ևւ մի ոմն ի նոցանէ, որ կուչի Ապուսայիդ, որ առեալ ի դրոց բժշկապետացն յստակ ևւ համառօտ սո մեղ զայս բանքս զուղղորդն ևւ զկարճն... Արար Աստուած զերկինս ևւ զերկիր...

Թղ. 30ր. Յաղապս կազմութեան մար-

դոյն զոր ասացեալ է մեծն Գրիգորի Նիւսացոյն աստուածաբան վարդապետին ևւ մենք համառօտեալ իղ (Բաղտասար) զպիր: — Գիտացիր որ ի չորից զոյացեալ ասի մարդն. զի Դ պատճառք ևւ ևւ ճշմարտեան ամենայն զոյոց...

Թղ. 42ա. Խրատ անդեան մանկանց: — Ասէ մեծք բժշկապետքն ևւ Գալիանոս թէ յորժամ մանուկն ծնանի...

Թղ. 44ա. Յաղապս մարդոյն կազմութեան անդամից զոյացութեան բոլոր մարմնոյն պատմէ — Եւ ստուգիւ ճարտարեցութ յայտնեաց Աստուած իմաստասիրաց իմանալ զբնութիւն մարդոյն... Եւ ի սոցանէ մի ոմն այսինքն Ապուսայիտ ի բազում զրեանց ժողովեալ իստակ բանս զայս ճշմարիտն գրեցին: Եւ ասէն Գալիանոս ևւ Արիստոտէլ մեծն, թէ ստեղծ Աստուած զմարդն որպէս քաղաք...

Թղ. 45ա. Յաղապս ստեղծման անդամից (Աղամի) թէ յորոյ ժամու ստեղծեաց զնս Աստուած: — Յորժամ Աստուած զկղամ ստեղծեաց՝ զարուն էր...

Թղ. 46բ. (անխորագիր.) Եւ արդ բժիշկըն պարտի ճանաչել զցաւն եւ զպատճառն...

Թղ. 47ա. Յաղագս նշանաց հիւանդին մահուն: Գրեն փիլիսոփայքն...

Թղ. 47բ. Յաղագս դանադանութեան հասակն մարդոյ ըստ վճողց աստեղարաշխից: Ոմանք կարծեն թէ ևօթն են հասակք մարդոյն ըստ ևօթն մոլորականաց...

Թղ. 50ա. Հարկաւոր ծանուցումն ունիմ սիրելեցդ մերում ի պետս մարդկան: Յաղագս թէ վասն էր տարիքն մարդոյն նախ քան զժրհեղեղն շատ ապրէին: Ա. է. Աղամ նախահայրն... (Բարդուղիմէայ Վեցօրեայք?):

Թղ. 51բ. Յաղագս ի վնասուց բաղնիցն:

Թղ. 52ա. Յաղագս օգտակարութեան յափաւորապէս վասն ուտելոյ եւ ըմպել: Արդ եւ այս ղիրքս վասն օլտութեան մարդոյ կոչեցաւ եւ Մուխթասիրճա ասելով եւ զիտելի է...

Թղ. 53ա. Յաղագս պատմութեան վասն քնայն: — Արիստոտէլ ասէ, թէ ամեն արիւն... Վեյլք՝ 53բ:

Թղ. 1ա. Նոր ձեռքէ դեղաղիր մը:

ԹԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. չկայ:

600

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

Հին թիւ ՄԺ—ԺԸ դար

ԹՈՒՆԻԹՔ՝ 44: — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 15.2 × 10.5: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւմ, 12 × 7: — ՏՈՒՐ՝ 23: — ՆԻՎԻԹ՝ բուրբ: — ԿԱԶՄ՝ քարեայ: — ԳԻՐ՝ ճօտք: — ԴԱՏԱՐԿ՝ 20բ—24ա: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ժԸ դար: — ԳՐԻՁ եւ ՏԵՂԻ՝ անյայտ: — ԹԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ չունի:

1ա. Մատենաս է ժողովածու:

Թղ. 1ա. (Պ)այծառափայլ է նիւթն այս առաջին տօնին եւ հասարակ փրկութիւն երէր մարդկանց... (անխորագիր):

Թղ. 11ա. Կիրեղ զիտապետին Աղէքսանդրիոյ ընդդէմ նենտորի ջատաղովոյացն լի՛ գլխատութիւն (այլ գրով՝ Պատախանի եւ ընդամարդութիւն Արեւելոյցեայ Լոյիսկոպոսոյ): (Ո՛րք զմիտս իւրեանց ամե-

նասուրք Աստուծոյ նուիրեալ են... 24բ—26բ Հաշիւք մատակարարութեան:

Թղ. 27ա—32բ. Ճառ Պրոկղոս Վերաւտեպչին Կիզայ ասացեալ ի մէջ մեծի ժողովարանին Կոստանդնուպոլսոյ տաալի Եւստորին վասն մարդեղութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի: — Այսօր Կոստանտնուպոլսոյ տաալի...:

Թղ. 33ա—44բ. Թէոդիտոսի Վերատեսչին Անկիւրայու ճառ ասացեալ յատուր Մենդեան Փրկչին մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի ընթերցեալ յեփեսոս առաջի սուրբ ժողովոյն: — Պայծառափայլ եւ սքանչելի է նիւթն այս տաալիկոյ տօնին... Հմմտ. թղ. 1ա:

601

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՊԱՇԸՍՏԱՆԱՅ

Հին թիւ ՄԺԱ—ԺԷ դար

ԹՈՒՂԹՔ՝ 8: — ՄԵՍՈՒԹԻՒՆ՝ 14.6 × 10.7: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւճ, 10.5 × 7: — ՏՈՂՔ՝ 18: — ՆԻԻԹ՝ ԹՁԷՐ: — ԿԱԶՄ՝ քղրեայ: — ԳԻՐ՝ ճօտր: — ԴԱՏԱՐԿ՝ 7բ—8բ: — ՀՆՂԻՆԱԿ՝ Յօվիաձօե վրդ: Արքեպ: Շամիրամակերտու: — ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ չուճի:

Մատենա չ Պատմութիւն Հապաշըստան

զնալոյ եւ զալոյ նամապարիին: — Ես Քրիստոսի ծառայ Յոհաննէս վրդ: արքեպ: Շամիրամակերտու, կամեցայ զնալ ի Հապաշատան, ի Թիին Հոյոց ՌձիԷ: սեպտեմբերի ժի: . . . Թղ. 1ա—7ա: : Հրտ. Չեռագրես Ալպոյաճեան:

602

ԲԺՇԿԱՐԱՆ ՅՈՎԱՍՏՓԱՅ

Հին թիւ ՄԺԲ—ԺԷ դար

ԹՈՒՂԹՔ՝ 24: — ՄԵՍՈՒԹԻՒՆ՝ 14.6 × 10.2: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւճ, 10.5 × 7: ՏՈՂՔ՝ 20: — ՆԻԻԹ՝ քաղր: — ԿԱԶՄ՝ քղրակազմ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: — ԳԻՐ՝ ճօտր: — ԴԱՏԱՐԿ՝ 1ա, 22—24: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԷ—ԺԸ դար: — ԳՐԻՉ՝ Յովասափ Սեքաստացի: — ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ չուճի:

Մատենա չ՝ Բժշկարան Յովասափայ: Աւրհնեալ է բարերար և ոգորմածն Աստուած յորժամ ըստեղծ զմարդն առաջին: քանի որ ի դրախտին եկաց, ոչ ցաւ ի մարմնի կայր: . . . Բայց մեք անդիտուն ծառայս ձեր մեղապարտ Յովասափ տնուն սարկաւապս Սէրաստացի կամեցայ զընտրին Հաւաքել և բացայայտել փոքր ի շատել ի զոց յիմաստասիրական և բշխկական զամենայն ցեղ ցոյց ըստածումն զեփեղիս զորսբէրն զամենայն զեղոց և խնամ:

ածել ցաւածին: Եւ նայ որ ստեղծողն է տայ զառողջութիւն և նմա փառք: . . .

Յառաջն զրեմք զեղանակ զեղոց Հաւաքելոյն: Եւ զիտացիք Եղրայր որ զինք յաշխարհս զեղ կայ Գ. ցեղ ևն: . . .

Այլ և զիտացիք որ զայս զզրանքս կէս մի փորձելով զտան և կէս մի յերադի տեսան: . . .

ՅԱ. զուռն յիշեմք զթշկութեան զուսումն և զչնորհքն և զգաւրութիւն: . . .

Զ—րդ զուռն յիշէ զոսկրանքն թէ որպէս զոյացոյց Տէր Աստուած: Վերջին Կառնն է վասն ստեղծման Քթին: վասն այն արար որ երբ մարդն քնի: . . .

Վերջ՝ զի բաղումք Եղեն ի Հոսոցն յանկարծամահ և տանուտէր յունարներն է:

603

ՕՐ ՀՆՈՒԹԻՒՆՔ ՅԵՏ ՔԱՐՈՁԻ

Հին թիւ ՄԺԳ — 1694

ԹՈՒՂԹՔ՝ 27 — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 13.2 × 9.1: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, 10 × 6: — ՏՈՂՔ՝ 18: — ՆԻՒԹ՝ բուզք: — ԿԱԶՄ՝ բղբակազմ: — ԳՈՐ՝ ճոտր: — ԿԱՏԱՄԿ՝ 1. 14բ—16բ. 24բ. 25բ—27բ: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1694: — ԳՐԻԶ՝ Թեոդորոս ղալիբ: — ՏԵՂԻ՝ անյայտ:

Մատենան է Որինու քիւնք յետ Քարոզի. Ուրհն Քրիստոս ձեզ միարան, որդիք լինիք յարքայութեան... Ա—Ք:

Դր—13ա. Այլեւայլ արձակ որհնութիւն ձեռնէր:

Թղ. 12ա. Պրեցաւ սա ի թմարերին, ի քսան: Վերկու յորիւնի այլ ևս ութ հինգ վերարկրցին, ընդ էրեք թմով թմական լցցի

(1694). Մարտի ամսոյ քսան ևս հնգի, ձեռամբ Թեոդորոս ղալիբ:

Թղ. 16ա—22բ. — Այլ գրչէ — Կարապետի մէծի վարդապետի ասացեալ խրատս պիտանիս մանկանց եկեղեցւոյ, ոտանաւոր տառիւք, Ամենայնի սկիզբն ևս ևմ...

Թղ. 23ա—բ. Քանի մը ժամանակագրական քուականգներ: Կ'ըսուի. «ԹՎՆ ՌՃՄԻՆ — 1701 — Ես Գրիգոր վարդապետ յՈւոհալեցի Քաւայ քաղաքն սուրբ Աստուածածնայ վանքն տեսի բ. Ճաշու Գիրք. մէկն գրած...» Թղ. 24ա. Առածնէրն ի Ս. Գրոց: Թղ. 25ա. Վասն Էրակ առնելոյ:

604

ՏԱՂԱՐԱՆ

Հին թիւ ՄԺԳ—ԺԷ—ԺԸ զար

ԹՈՒՂԹՔ՝ 218 — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 9.5 × 7.1: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, 8 × 4: — ՏՈՂՔ՝ 9: — ՆԻՒԹ՝ բուզք: — ԿԱԶՄ՝ բղբակազմ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ բղ. 1—ժ, որդեակներ: — ԳՈՐ՝ ճոտր: — ԿԱՏԱՄԿ՝ կարմիր: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԷ—ԺԸ զար: — ԳՐԻԶ և ՏԵՂԻ՝ անյայտ: — ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ յունի:

Մատենան է Տաղարան ուր կան.

Սկիզբէն բղբեր ինկած. այժմ Թղ. 1ա. Ո՛ր յայր ցաւ... յարեաւ կենդա... զոր տատն... Եղման Էղ...

Թղ. 3բ. Տաղ Նոր Կիրակին է: Այսար Նոր արեւ ծաղկաց...

Թղ. 6ա. Տաղ աւետիք Աստուածածնի: Աւետիս քեզ Մարիամ... Ա—Ք:

Թղ. 14բ. Տաղ Համբարձմանն: Այսար անդրանիկ Հաւր միածին...

Թղ. 20ա. Տաղ Հռիփսիմեանց: Առաւօտ լուսոյ արեւեկեան ազանց...

Թղ. 23բ. Տաղանակին: Տաղանակ կողմեալ անփութ...

Թղ. 26բ. Տաղ Վարդապետին: Լեառն ցնծայ դու Թափար...

Թղ. 32ա. Տաղ Փոխման Աստուածածնի: Այսար Գարրիկէ Հրեշտակապետն Եկեալ...

Թղ. 35բ. Այլ Տաղ Աստուածածնին: Անարատ տաճար եւ առապատ...

Թղ. 42բ. Տաղ Ս. Աստուածածնին: Սուրբ Աստուածածնին տունին...

Թղ. 47ա. Տաղ Երեման Խաչին: Խաչն ի նախնուքն Երեւեցաւ...

Թղ. 54ա. Տաղ Ս. Խաչին: Եւս ձայն զառիւծուս ասեմ...

Թղ. 56ա. Գիւտ Խաչին: Այսոր Եղեւ զալ զըշխոյն...

Թղ. 62ա. Տաղ սրբոյն Յակոբայ: Անճառ միածին Հաւր Երկնաւորին...

Թղ. 67ա. Տաղ. Պետրոսի և Պողոսի առաքելոցն: Պետրոս և Պաղոս թրխտունէից պարծանք...

Թղ. 69ա. Տաղ Թաթի և Յակորայ: Թխտու լոյս ծաղկալ յաշխարհս...

Թղ. 75բ. Տաղ Ս. Ստեփանոսի: Արհնեալ է Աստուած Հայր և սուրբ Հոգին... բարբառջեալ բարձին զխելքն խիկարին. հտուն սպանանել զխել խոթխոն հօրնաշարն հին... (Սանատակի)

Թղ. 80բ. Տաղ Ծենդեան: Ով զարմանալի խորհուրդ այս մեծ...

Թղ. 83ա. Տաղ Զուրաբհանգ: Այսաւր ձայնն հայրական...

Թղ. 84բ. Տաղ Ս. Սարգսի: Երջանիկ մեծ զարական...

Թղ. 90ա. Տաղ Տեառնընդառաջի: Այսաւր ցնծայ Երուսաղէմ...

Թղ. 93բ. Տաղ Տեառնընդառաջի: Քրիստոս փառաց թապաւոր...

Թղ. 97բ. Տաղ Կիւրղի և Տօրն Անային: Հայրապետաց զասուց վերին...

Թղ. 100ա. Տաղ Մաղկապարդին: Այսաւր ցնծան արարածք...

Թղ. 103ա. Տաղ Մեծի Աւագ եւ ի Ընդ երկելոյս հասեալ ժամուն...

Թղ. 106բ. Տաղ Մեծի Աւագ Ուր: Ընդէմ խաչելութեան Աստուածածին կոյսն Մարիամ կացեալ առ խան...

Թղ. 117ա. Տաղ խաչելութեան: Ի իծեալ սրտարեկ...

Թղ. 120բ. Գովասանք Մարիամու Աստուածածնին: Որեկին ծառին նրման ես...

Թղ. 125բ. Տաղ զեղեցիկ: Անճառելի բանն ի Հօրէ թէ ինչ անման է...

Թղ. 129ա. (Տաղ.) Մկրտիչ քեզ Քրիստոս Աստուած ապաւնէն...

Թղ. 134ա. (Տաղ.) Գանդատ ունիմ ասել քեզ...

Թղ. 137ա. Յակոբ քահանայի ասացեալ ի վերայ Երուսաղէմի: ՅԱստուծոյ չինեալ քաղաք...

Թղ. 142բ. (Տաղ) Յետ զնալոյ վարդին հտես թափօր վրան...

Թղ. 152բ. (Տաղ) Ողջոյն բնդ քեզ Մարիամ...

Թղ. 153բ. (Տաղ) Այսօր զքեզ տեսայ եւ ուրախացայ...

Թղ. 155բ. (Տաղ) Աղէկ պատկեր կրոր և զեղեցիկ ես...

Թղ. 158բ. (Տաղ) Հոգի մի ասեր զարիպ...

Թղ. 161ա. (Տաղ) Աղամ նստէր զուռն եւ զբախտին...

Թղ. 166ա. (Տաղ) Պետրոս Էրապ է տեսել...

Թղ. 169ա. (Տաղ) Մոյ աչք ամ քանի նայիս խորոտով...

Թղ. 177բ. (Տաղ) Գարունն է բացուեր վարդն ի պաղշանին...

Թղ. 180ա. (Տաղ) Յառաջն որ յաշխարհս եկի...

Թղ. 183ա. (Տաղ) Առաջնաճաշակ պրտոյն մահուան առաջի մարդոյն...

Թղ. 188ա. (Տաղ) Այս ինչ ողորմելի բաներս որ եղաւ, յուստի՞նչ ազգին խիստ ուժգուլ եղաւ. (զի) հոգի անմեղ բազանեալ եղաւ աւաղակաց ձեռք յոյժ խողողեցաւ: Մարմինք նոցա ի եւջ քաղաքս բերեաւ, իւր սիրական որդոց ի մէջն դրաւ: ... (Սպաննուղն է Ստեփանոս սարկաւազ, պսիքն՝ Ստ. Բաբելոնացի) այս խեղճ ողորմ բաներ աշօքս տեսի: ... աւարտեցի զբանս Հայոց թվին Ռ և թասուն Զ աւելորդին (1627) և մայիս մասոյն էր բնդ աթիւկին բնդ խաւար զիւրի ի յերրորդ պահին: ...

Թղ. 195բ. (անխորագիր) Այրն առաջին բոքեղ տղայ... (Ն. Շնորհ.)

Թղ. 203բ. Երապ է սուտ եղբայրք...

Թղ. 206բ. (Յակ. Թոխաթեցոյ) ՅԱստուծոյ չինեալ քաղաք պատուական...

Թղ. 210բ. Երկինք ու զետինք եղբայրք...

Թղ. 213ա. Տաղ Յովակիմայ և Աննայի: Եղև այր մի արդար...

Թղ. 218ա. (պլ գրչէ) Աւետիս քեզ Մարիամ...

Թղ. 218բ. Ես քո սիրուն չեմ դիմանար... (կ'աւարտի քերի):

[illegible][illegible]

1648 — 1649 — 1650 — 1651

ՍՏՂՏՈՒԹՅՈՒՆ — ՀՈՄԱՆՈՍ

909

[illegible]

መሬት ገዢ-ገዢዎች ሳይሆኑ ሳይሆኑ፡

ԺԵՂԳՈՑԳՆԻ ԿՆԱՌՈՒՄ

509

Թղ. 26ա—32բ. Մեղեգիք, ժամամուտք:

Թղ. 33ա—35բ. Պատարադամաւոյց, Շարական խնկարկութեան. Յայս յարկ... ևն:

Թղ. 56ա. Խաչի Փառեր:

Թղ. 56բ. Անդաստան արհնելոյ:

Թղ. 58ա. Կանոնի Գայտեան Տեառն յերեսաղէմ:

Թղ. 60ա. Կանոնի Ի. Մարկադարդին:

Թղ. 61բ. Մարկադարդի երկելոյի ժամուն առի: (Կից Դոնարաց)

Թղ. 65բ. Դարող դատիկի զար ասացեալ է Ս. Բարսիկ Կապադովկացոյ. Ժողովեալքս ի տաճար փառաց...

Թղ. 71ա. Տաղ սրբոյն Ստեփանոսի Նախավկային: Ով պրտակդ պարծանաց սուրբի առաջին մարտիրոսաց...

Թղ. 72բ. Կարգաւորութիւն Նասարակաց աղօթից Հանդսեան ժամուն:

Թղ. 85ա. (պլլ զըշէ մասր) Տաղ Աւե-

տեաց սուրբ Աստուածածնին: Աւետիս քեզ Մարիամ զոր Դարբ. Ա.—Բ.

Թղ. 88բ. Տաղ Մենդեան Բիսուսի Բրիտոսի: Ով զարմանալի...

Թղ. 89բ. Նորին տաղ ջրաւհնեացն: Այսօր ձայնն հայրական...

Թղ. 90բ—91բ. Կանոն Աստուածայայտնութեան: Խորհուրդ մեծ...

ԵԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ,

Թղ. 84բ. Գրեցաւ աղօթամատուցս ի մայրաքաղաքն Լոյս, լնդ հովանեաւ սուրբ Աստուածածնին, ձեռամբ մեղաւոր Աստուածատուր զըշխ ի վայելումն Խլովցի բարեպաշտ և աստուածասէր, երկիդած Աստուծոյ և յամօթիած ի մարդկանէ, Պր. Վարդերեսի որդոյ բան Ստեփանոսին. Աստուած բարով վայել տացէ լնդ երկայն աւուրս, ամէն: Ի թիշն ՌՂԲ. յունիս ի:

607

ՊԱՐԶԱՏՈՒՄԱՐ

Հին թիւ ՄԺԷ—ԺԷ՝ զար

ԹՈՒԼԹԻՐ՝ 12 — ՄԵՄՈՒԹԻՒՆ՝ 11.8 × 8.3: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասն. 7.5 × 5: — ՏՈՂԹ՝ 21: — ՆԻԻԹ՝ մաղաղար — ԿԱԶԱՐ՝ թղթակազմ — ԳԻՐ՝ բոլորգիր: — ԿԻՍԱՆՈՐԱՆԹ՝ 1ա: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԳՐԻՉ և ՏԵՂԻ՝ ամբայտ — ԵԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆԹ՝ լուծի:

Մատեանս է Պարզատումար:

Թղ. 1ա. Պարզատումարս ի յաւ և յընտիր արիւնակէ: Եւթներեակ. Դ. Բունվար ԼԱ. ար է Եշ ի մտանէ: Գիրքի մը ա թերքն է):

608

Ն. ՇՆՈՐՀԱԼԻՈՅ ԼԱՆԵԼՈՒԿՔ

Հին թիւ ՄԺԲ—ԺԸ դար

ԹՈՒՂԹՔ՝ 16: — ՄԵՐՈՒԹԻՒՆ՝ 11 × 8 եւ 16,8 × 11: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին: — ՆԻԻԹ՝ ԲՈՒՅՐ: — ԿԱԶՄ՝ ԲԳՐԵԱՅ: — ԳԻՐ՝ ՃՈՒՐ: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԸ դար: — ԳՐԻՉ եւ ՏԵՂԻ՝ ամօք: — ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ յունի:

Մատենահայ Է՝ Հանելուկի Ն. Շնորհալոյ:

Ա. (Թղ. 1ա—Բ. դատարկ. 1) Թղ. 2ա—Տր. Արարեալ է սա մեծի Ներսէսի Հայոց կաթիլի մասն դատարկարանութեան տղայոց, զի մի առասպելի եւ մայրապար խոսնացին եւ տուական մաստակեցեն անձանց իրենանց, այլ ի հետ հանելուկիս հակաճառեցեն՝ սիրով եւ մեղմարար: Կաթողիկոսն էր անդալատ:

Ընդ ամէնր հէ հանելուկ, վերջինն է. «էր ի մեծաց խիստ ահապեն... (Յովհ.) որ թերի կ'աւարտի, Բ. թերթը կորսուած ըլլալով: Ձեռագրին Ա. թերթն է այս:

Բ. Թղ. 9ա—16ր. Նոյն խորագիրն «Արարեալ — մեղմարար: Կաթողիկոսն էր անդալատ...: Ընդ ամէնր 1—81»: Վերջինն է. «Ոճ մի կայր զուեով անուշ հե... (Պետրոս), որ կ'ընդհատի, թղթեր ինկած ըլլալուն:

Դիտ. Երկու Ձեռագիրն է միասին կազմուած, մին փոքրագիր, միւսն մեծագիր: Թէ Ա եւ Բ ճոյն կարգն ունին:

609

ՏԱՂԱՐԱՆ

Հին թիւ ՄԺԹ—ԺԷ դար

ԹՈՒՂԹՔ՝ 21: — ՄԵՐՈՒԹԻՒՆ՝ 16 × 10,7: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին, 11 × 8,5: — ՏՈՂՔ՝ 17: — ՆԻԻԹ՝ ԲՈՒՅՐ: — ԿԱԶՄ՝ ԲԳՐԵԱՅ: — ԼԱՆԵԼՈՒԿՔ՝ յունի: — ԳԻՐ՝ ՃՈՒՐ: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԷ դար: — ԳՐԻՉ եւ ՏԵՂԻ՝ ամօք: — ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ յունի:

Մատենահայ է Տաղարան, ուր կան՝

Թղ. 1ա—Տր. (Արրահամ Անկիւրացոյ Ողբ յառումն Կ. Պօլսոյ): Սկիզբէն պակաս, այժմ կը սկսի. «Իսկ թագաւորն Կոստանդին հաւան եղեալ րանից նոցին»... Կ'աւարտի ԴԼ տունով «Ձեռն աղաչեմք... մեղադրեալ»: Թղ. 8ր—13ա. (Տաղ թուոց. 1) Եւ Յոհաննէ Տոլով տկար եւ վարդապետ յերկիր օտար... Վերջ՝ Աղաչենք է Երամով... Զանաւն այլոց Երամ խելով: (Տունք) ԿԱ: (Հրատարակած է այս Ձեռագրէն Նորայր Բաղանդադի):

Թղ. 13ա—16ր. Ոտանաւոր մասն Մարտիս արարեալ ի տէր փիլիպպոսէ րստ րոամկօրէն: — Ի թիւ հաղար հարիւր խոսն, եւ թն աւելի ի հետ ի նոյն, եկեալ մարախ րադում անհուն, ի տասն եւ հինգ ասորիլ ամսոյն... Վերջ՝ Եղև առաջն զործ մարախնոյն զրեցի յետ մնացող նոյն. զիս յիշեցէ օր կարգալոյն, զուք ալ յիշեալ լիշէք րարոյն: (Տունք) ի իմ:

Թղ. 16ր—19ա. Տաղ սուրբ Ստեփանոս Ունեցուն: — Սուրբ Ստեփանոս սրակ անուն, մոցելազեղ զոյնողոյն... Վերջ՝ Տէր փիլիպպէ մարդ է յետնոյն. երգս երգեաց Նովոնէ թրւոյն...

Թղ. 19ա. Տաղ Յարութեան ասացեալ ի տէր փիլիպպոսէ: — Փողէր հրեշտակն վերա

Վերջի, ի զերեզմանն կենսատուփի... Վերջի՝
լուեալ համայն ԶնՈՃԱՄ ամենայնի,
(Տունք՝) Թ:

Թղ. 21ա. (Տաղ) Առատուուն ի զէմ լու-
սոյն պուլպուրն ձայնէր վերա օդոյն...

Վերջ՝ Տէր Փիլիպպէ Էրզոյդ զայս
դոյն... (Տունք՝) է:

Թղ. 21բ. Գինով թանակ եփել ի մէջ
արեղական... (Տնտրակս նախնականն ձե-
ռագրիմ ժԱ եւ ժԲ բերքերը կը ներկայացնէ:

610

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏԱՅ

Հին թիւ Մի—ԺԴ՝ դար

ԹՈՒՂԹՔ՝ 13: — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 14.9 × 10: —
ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին, 10.5 × 5: — ՏՈՂՔ՝ 20: —
ՆԻԻԹ՝ քուրք: — ԿԱԶՄ՝ քզրեայ: — ԳԻՐ՝ Ոստր: —
ԿԻՍԱՆՈՐԱՆՔ՝ քզ. 1. ծաղկազիթ: — ԼՈՒՍԱՆՑ—
ԱԶԱՐԻՔ՝ քզ. 1. զումախառն, յազոզ: — ԺԱՄԱՆԱԿ,
ԳՐԻՉ ԵՎ ՏԵՂԻ՝ ամծամօք: — ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒ-
ԹԻՒՆՔ՝ չումի:

Մատենան է Պատմութիւն Հայրապետաց

Թղ. 1ա—13ա. Համառոտ պատմութիւն
հայրապետացն Հայոց: Իկդ ի համարածման
Տեառն մերոյ յերկինս եւ ընդունելոյ զՀոյին

սուրբ... Եհես զիճակ սուրբ սուսթելոյն
Բարդուղիմէոսի եւ Թաթևոսի Էրթալ յաշ-
խարհն Հայոց... Վերջ՝ ՀԲ Տէր Միսիթար ի
Գոնեքուն Լախակոյոս, նստաւ յաթոո
հայրապետութեան փոխանորդ նորա. կե-
ցեալ ամս (դատարկ):

Այս ժ թերթն է գրքին եւ ժԱ. ին
առաջին թուղթը. տես վերը Թիւ 597
Պատմութիւն դատարաց Հայոց... ԿՆ-
րեւի օրինակուած է Ներսէս Պալեանցի
(կամ Կալանտարի) Պատմութենէն:

611

ՕՐԱՑՈՅՑ

Հին թիւ ՄիԱ — 1822

ԹՈՒՂԹՔ՝ 22: — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 14.9 × 10: —
ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին, 12 × 9: — ՏՈՂՔ՝ 28: —
ՆԻԻԹ՝ քուրք: — ԿԱԶՄ՝ քզրեայ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝
լաւ: — ԳԻՐ՝ Ոստր: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1822: — ԳՐԻՉ՝
ամծամօք: — ՏԵՂԻ՝ վաճփ Ս. Ամտոմի Պատուացւոյ,
Լիբանան: — ՏԵՂԻՆՈՒԹԻՒՆՔ՝ չումի:

Մատենան է Օրացոյց

Թղ. 1ա. Օրացոյց ամի Տեառն 1822 եւ
Հայոց թուականիս ՌՄՀԱ, ըստ հնոյ տո-
մարի: Յորում ցուցանին ամենայն տօնք եւ
պահգ ազգիս Հայոց: Այլ եւ ամիսք եւ երե-
ւելի տօնք ազգին Մարդկեաց, Յունաց, Լա-
տինացւոց, Հրէից եւ Տաճկաց, եւ ամիսք

Աղարիայի: Եւս եւ կատարեալ ներդու-
թիւնք երեւելի տօնից Լատինացոյց: Եւս եւ
ծնունդ եւ լրումն եւ քառորդք լուսնի: Նաեւ
ազիւսակ ծագման արեւուն, եւ կէս աւուրն
եւ կէս զիւնիւրն ըստ հաշուին 24 ժամուց,
սկսեալ զկին կէս աւուրն ըստ Փռանկաց, ըստ
սովորութեան լիբիւն, որոյ աշխարհադրա-
կան լայնութիւնն է 34 աստիճան: Ի Լեառն
Լիբանան, ի վառն Ս. Անտոնի Պատուացւոյն
Հրամանաւ մեծաւորաց:

Թղ. Տ1ա. Առեղծուածք ի գրոսանս.
(Թուով 1—7):

612

ՍԱՂՄՈՍԱՐԱՆ

Հին թիւ Միե—ժէ դար

ԹՈՒՂԹՔ՝ 327: — ՄԵՇՈՒԹԻՆ՝ 10.1 × 7.3: — ԳՐՈՒԹԻՆ՝ միասին, 6 × 4: — ՏՈՂՔ՝ 18: — ՆԻԻԹ՝ բազր: — ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ տախտակ: — ՄԱԳԱՂԱԹԵՆՆ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 2 (= 1) + 2 (= 1), անցման բաղադրի: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լա: — ԳԻՐ՝ նոտր: — ԶԱՐԴԱԳԻՐՔ՝ ծագկազիր, բայնազիր: — ԽՈՐԱՊՈՐԱՆՔ՝ կարմիր: — ԿԻՈՒՆՈՐԱՆՔ՝ 3ա, 7ա, 30բ, 50ա, 57բ, 110ա, 135ա, 150ա, 184բ: — ԴԱՏԱՐԿ՝ 1, 6բ, 325բ—327բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ժէ դար — ԳՐԻՉ ԵՆ ՏԵՂԻ՝ անծանօթ: — ՅԵՆԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՆ՝ չուցի: — ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՆՔ՝ բզ, 1 բի վրայ՝ 2, վ, Ե, ձ:

Մատենահ Աղմոսարան:

Թղ. 1ա. (Աւետրան բոս Դուկասու սրբոյ: Գլ. Ա. 1 (Գլ. հինածն: ծագկազիր, երկզղոյն:)

Թղ. 1բ. Օրհնութիւն Երկոյ մանկանց. «Յարեաւ Աղարիայ... Եւ սակ. Արհնեալ Եւ Տր...» (Ա. հինածն: զարդազիր:)

Թղ. 2ա—բ. Նոյնկէս: Մատենա ծառայի:

Թղ. 2ա. Բանք Սաղմոսիս է պատուական...

Թղ. 3ա. Սկիզբն պաշտաման զիշերային աղօթից: Տէր Եթէ զշրթունս... Ձարթուցեալքո... Ձբէն զոհանամր...

Թղ. 7ա—310բ. Սաղմոսարան Ա.—ՃԽ Եւ Փոքր էի:

Թղ. 311ա. Օրհնութիւն Երկոյ մանկանցն:

Թղ. 314ա. Օրհնութիւն Մարիամոյ:

Մեծացուցէ... Օրհնեալ Տէր Աստուած...

Արդ արծաղեալ...

Թղ. 316ա. Աղօթք Մանուէ թաղաւորի: Տէր ամենակալ...

Թղ. 318ա. Աղօթք Տեառն Ներսէսի Հայոց կաթողիկոսի: Հաւատով խոստովանիմ...

Թղ. 323ա—325ա. Աղօթք Ս. Գր. (Նաւրեկացոյ) Ընկալ քաղցրութեամր... Որդի Աստուծոյ...

613

ԱԵՏԱՐԱՆ

Հին թիւ Միե—ՈճՆԱ = 1722

ԹՈՒՂԹՔ՝ 267: — ՄԵՇՈՒԹԻՆ՝ 11.6 × 6.5: — ԳՐՈՒԹԻՆ՝ երկգիւծ, 10 × 3 + 3 = 8: — ՏՈՂՔ՝ 21: — ՆԻԻԹ՝ բոզր: — ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ տախտակ. Ա. կազիր վրայ կամ 5, իսկ բ իմ վրայ 1 փոքր խաչ, մէջ տեղի մետաղէ պնակը չկայ: — ՄԱԳԱՂԱԹԵՆՆ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ սկիզբր՝ 2 (= 1) բոս մեծ, երկաթազիր, մասն Աւետարանի: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ խոնարհութիւն կրած: — ԳԻՐ՝ բաղադրի: — ԽՈՐԱՊՈՐԱՆՔ՝ կարմիր: — ԽՈՐԱՊՈՐԱՆՔ՝ Համաքարառնեալ, 2բ—11ա: — ԿԻՈՒՆՈՐԱՆՔ՝ 15ա, 84ա, 132ա, 211ա, զարդ, ճաշակաւոր: — ԶԱՐԴԱԳԻՐՔ ԵՆ ԼՈՒՍԱՆՑԱԶԱՐԴՔ՝ յաբող: — ՆԱՐԿ՝ Աւետարանիչոքեր՝ 14բ, 85բ, 132բ, 210բ, միլակ: — ԴԱՏԱՐԿ՝ 2ա, 3բ, 4ա, 5բ, 6ա, 7բ, 8ա, 9բ, 10ա, 11ա, 85ա, 132ա, 210ա, 268բ—267բ: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1722: — ԳՐԻՉ՝ Սակալ երկզ: — ՏԵՂԻ՝ Զէյթուն: — ՅԵՆԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՆՔ՝ 1ա—բ, 260ա:

Մատենահ Աւետարան:

Թղ. 2բ—11ա. Համաքարառն Եւ Թուղթ Եւսերեայ:

Թղ. 11բ. Դլուխ բոս Մատթէի աւետարանին:

Թղ. 13բ. Նախադրութիւն ըստ Մատթէի աւետարանին:

Թղ. 15ա—83բ. Աւետարան բոս Մատթէոսի:

Թղ. 83բ.—84բ. Սկիզբն զլիսոյ. Աւետարան Մարկոսի Եւ Նախադրութիւն:

Թղ. 86ա—129ա. Աւետարան ըստ Մարկոսի: (Վերջը Մարկ ժՅ 13—20)

Թղ. 129ր—131ր. Գլուխք Աւետարանին
Ղուկասու, և Նախագրութիւն:

Թղ. 132ա. Աւետ. ըստ Ղուկասու:

Թղ. 208ր—209ր. Գլուխք ըստ Յովնան—
նու. Աւետ. և Նախագրութիւն (կարճ):

Թղ. 211ա—265ր. Աւետ. ըստ Յովհ. (Վեյցր չկայ՝ «Իբր չնայեալ կնիք»):

Թղ. 268ա. Բոլորովոր մասն Աւետարանի:

ԵԻՇԱՏԱԿԱՆԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Թղ. 266. Փառք... Շնորհիւն Աստուծոյ յանկ երեւոյ աւարակցաւ քառուփոսակ պետարութա սուրբ Աւետարանս ի լերկիրս Գերմանիոյ, ի պիպաքաղաքս ի Զէյթուն. ընդ հովանեաւ սուրբ Աստուածածնին և սրբոյն Թէոդորոսի պիւնասորին և սրբոյն Պարտաւոյ օղնասորին. և այլ ամենայն սրբոցս որ աստ ի յօդնութիւն հայկազան սեռի. ի կաթողիկոսութեան կիւրիկեցոց... (դասուելի և յառաջնորդութեան մերոյ պատուի... (դասուելի) աստուածարան վրդ. ի ի թվին Հայոց ՌՃՀԱ. գրեցաւ և ծաղկեցաւ սուրբ Աւետարանս ձեռամբ նուաստ հոգ և փոշի կոխան ամենայն ծառայիցս ծառայ Սանակ մեղոսմած երիցոս խաւարեալ մեղօք յոչ ինչ գրչի. և սրբոյ իմոյ Աւետիք պարի. և կրասեր կաթնակեր Մելքիսեղեկի. և թոսին մերոյ Մայրատին և Պարտամին որ ի մէկ ամսոյն փոխեցան տո Բրիտոս և Մայրխան և Պարտամին պոյորմիսն ասեն, սպորմեա Բրիտոս իր ահեղ աւուրն:

և ասուցչին իմոյ խաչատուր պարի. և պատացոյ սուրբ Աւետարանին (պատարկ) որ (պատարկ)...

Թղ. 1ա. Իշատակ է այս Աւետարանս տէր Առաքել քահանայս. Աստուած բարի վաճառ տացէ. սենեկ ՎԵՂՆՈՆՈՍ:

Թղ. 1բ. Յիշատակ է սուրբ Աւետարանս մահտէսի Արարհոմին և իւր կողակցան մահտէսի ԻշերՊորին և իւր սրբոյն տէր ըմտկոմնոս քահանին և իւր Հղորդն Պողոսին և իւր Հղորդն մահտէսի Պողոսին և իւր կողակցան և սրբոյն Արարիւթին:

ՄԱԿԱՂԱՔ ՊԱՇՊԱՆԱԿԻ ՎԵՐԱՅ

1ա. Ա. ՍԻՈՒՆ. Հանկ ի քէն զրանկոն քո. մի արցելուր ի նմանկ զհապկիւս: Ամենայն որ խնդրէ որ ի քէն՝ տուր, և զոր ինչ հանկ որ ի քէն՝ մի պահանջեր. որպէս կամիք եթէ

Բ. ՍԻՈՒՆ. Երեանց. և եթէ բարի առնէք բարեկամաց ձերոց որ շնորհ է ձեր պի. և մեղաւորք պնայն զործեն. և եթէ տայք փոխիս այնոցիկ յորոյց) ալն ունեցիք տո):

1բ. Ա. ՍԻՈՒՆ. ասջիք. զի ահա (վարձք ձեր բողոմ (և)ն յերկինս. բոս (ն)մին սորինակիս առնելին մարգարէիցն (հարք իւրեանց. քոյց վայ ձեզ մեծ)տոսնց. զի ընկալայք զմթերս:

Բ. ՍԻՈՒՆ. Իրարի տալցեն զմէկն)մամենայն մարդիկ. զի այդպէս առնէին սոստ մարկարէիցն հարքնոցա. (ալ) զմեզ ասեմ որ լիւնէք) սիրեցէք զթշնամիսն ձեր իրարի արարէք ատե

614

ԱՂՈԹԱԳԻՐՔ

Հին թ. և Միե—Ռժ = 1721

էջ 143: — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆՆ՝ 11 × 8: — ԳՐՈՒ-
ԹԻՒՆ՝ միասին, 9 × 5: — ՏՈՂՔ՝ 19: — ՆԻԻԹ՝
մագաղաթ: — ԿԱԶՄ՝ կաշեզատ տախտակ: — ՀԱՆ-
ԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: — ԳԻՐ՝ բողբոջիք: — ՋԱՐԳԱԳԻՐՔ՝
բոշմազիր: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ կարմիր: — ՆԿԱՐՔ՝ էջ
1 Գր. Լուս. կը մկրտէ Տրդատը. 17. Գր. Նարեկացի.
95՝ Մարիամ գիրկը Յիսուս, 103՝ Ն. Ծնորհալի: —
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1721: — ԳՐԻԶ՝ Միխրաբ Վափոցի: —
ՏԵՂԻ՝ ամշարտ: — ԹԻՊԱՏԱԿԱՆԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ էջ 138—
139 եւ 6:

Մատենա է Ազօրագիրք, ուր կան.

էջ 2—61, Աղօթք ասացեալ Ս. Գր. Նա-
րեկացւոյն, Գլ. ԻԷ, ԼԳ, ՀԳ, ՀԵ, ՀԸ,
2, ՂԲ:

էջ 62—75, Աղօթք Ս. Եփրեմի խորին
Ասորոյ: Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս Երկնի
և Երկրի իշխան...

էջ 75. Աղօթք ասացեալ Ս. Գր. մերոյ
Լուսաւորչին: Օրհնեալ է մարդասիրութիւն
քո Տէր իմ...

էջ 80. Երբին աղօթք Ս. Գր. ի Լուսաւոր-
չին: Աղաչեմ զքեզ Փրկիչ աշխարհի Քրիս-
տոս...

էջ 83. Աղօթք զարձելոյն ի զգջումն
ապաշխարութեան. Անկիրոն Աստուած և
անհասանելի...

էջ 93. Աղօթք Ս. Եփրեմի խորին: Տէր
Աստուած զօրութեանց ապաշեմ զքո բա-
րեարութիւնդ...

էջ 96. Մաղթանք առ Սրբուհի Աս-
տուածածինն և առ ամենայն սուրբս: Աս-
տուածածին ամենօրհնեալ զպաշտատան մեր
ընկալ...

էջ 103—116. Յիսուս Որդոյն, տունք
Նե. Երզնայ Ս. Ներ. Ծնորհալոյն:

էջ 117. Մաղթանք ի Միքայելոյն
Վանքեցո ասացեալ: Տէր և աղատիչ ամե-
նայնի տես որ մոլորեալ եմ...

էջ 126. Նորին Միքայելոյն ասացեալ.
Գթածեալ ձայնէ Սրբուհի Կոյն Մարիամ առ
ոմն մեղաւոր որ ննջեալ է ի մէջ մեղաց. Զար-
թիր զարթիր ով թշուառացեալ...

էջ 130. Նոյնոյ Միքայելոյն ասացեալ
մաղթանք առ Տէրն մեր Յիսուս Քրիստոս զի
հասուցէ օղնութիւն ի օր մահուան: Ողոր-
մեա ինձ Աստուած բառ մեծի ողորմութեան
քում... ի մեծի օր և զէտ մահուան իմոյ...

էջ 140—142. (պլլ գլխէ շղագիր.) Նոյնոյ
սրբոյն Գրիգորի Նարեկացւոյն Գլ. ԼԳ. Էր-
բող ճառն:

ԹԻՇԱՏԱԿԱՆԳՐՈՒԹԻՒՆ,

էջ 138—139. Գրգոյոյ յիշատակա-
բան: Օղնութիւն Աստուծոյ Հօր...

Գրգոյոյ սորա ետ սուարտի, որ Լժ
Ղախանցի ի զիւղջն Վանքեցի.

Զարմէն տէրանց որդի Տէր Աս-
տուածատուրի.

Թղին ի հարիւր Լօթանասնի.
(= 1721).

Ամսեանն Փետրվարի օր Երկր-
բորդի.

Սուրբ Սարգիսին ի բառեկի.

և յաւուրն ի հինգապթի:

Կենդանակերպ որ ջրհոսն տաի.

և ի ջրհոսն անուանակոչի.

ի թիւ ծննդեանն է սա որ ճառեցի
իմա Միքայել և զրտմալի.

իւ ծրնանեն իմ սուրբ սաղանի.

ի հինգապթի յետ ութօրէի:

Անվարձ Միքայելոյն զոյս զիրք
զրեցի.

Սա է աղօթագիր խիստ պիտանի:

Թղին ի հարիւր իննսուն և վեցի
(1747).

ամսեանն Սեպտեմբեր օրն առաջի,

Յիւզեցէզ զհայրն իմ տէր Աստուա-
ծատուր.

ի որդի տէր Առաքելի.

և ծրնօղն իմ Սիրաթուխտ ի
զուտոր Վարդանի

Եւ հօր եղբարք իմ Տէր Սարգիս եւ
Սողոմոն անուանին:

Եւ հօրեղբոր որդին իմ Օհաննէս 'ի
որդի Սողոմոնին:

Յիշեցէք ի ձեր մաքրափայլ աղօթին:

Յիշեալ լինի: Եւ ատուրն դատաս-
տանին: Վերջ:

Էջ 117. «Իմ հօր եւ իմ անուն ի
կարժրայ դրով յիշեալ»: (այդ կարժրա-
դիրներն են բնադրին մէջ): «Տէր... Առ-

տուած... առաքել... որդի... Իխի-
թար...»

Ա. Կոզի, Ներսէ. Այս գիրքս աղօթից
Իգմէրցի տէր Միգակչիին թօռն Գրիգոր
Քաղաքսեան: Գրիգոր 1761 Յուլիան-
Օղոստոսին Նարոյի կը գտնուի: Տէր
Ուսէրին հետ. էջ 143:

Քդ. 1ա. Jo Gregorio di Lazzero
auto cufesto libro 1760 ariceuto
Constantinopoli Nicolo Cocioto:

615

ՎԱՐՔ ՀԱՐԱՆՑ

Հին թիւ Միջ — 1840

Էջք՝ 250 + 8: — ՄեծՈՒԹԻՒՆ՝ 15.2 × 10.2:
— ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւմ, 12.5 × 8: — ՏՈՂՔ՝ 28:
ՆԻՒԹ՝ քուզք: — ԿԱԶՄ՝ կաշեկազմ: — ՀԱՆ-
ԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: — ԳԻՐ՝ ճօտր: — ՆԿԱՐՔ՝ էջ 6,
11. Ամտոմ, տպուած: — ԴԱՏԱՐԿ՝ էջ 1—5, 231—
234, 250: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1840: — ԳՐԻՉ ԵՎ ՏԵՂԻ՝
ամբայտ: — ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ յուժի: — ՏԵՂԵ-
ԿՈՒԹԻՒՆՔ՝ էջ 5. «Լիքսմանեան դպրատուն է գիրս
ի Պոլիս»:

Մատենան է Պատմութիւնի մտաքի-
նութեանց սրբոց Հարց Յզմաւորաց. քաղեալ
ի Վարուց Հարանց եւ բաժանեալ ի պէսպէս

գլուխս յամի 1840: Հատոր Ա. որ պարու-
նակէ զԻ՞ գլուխս:

Էջ 1. Գլ. Ա. Յաղագս Անբնիցն: Ասէին
Հարքն: յասն ծերոյ (ուժեմն) եթէ գնաց Էր-
րեմն ի վաճառ... Իւրաքանչիւր հատուածին
առնելը կը մշակուին տեղիքները Հա-
րանց վարուց, ուսկից քաղուած են: Վերջին
գլուխն է՝ էջ 217 Գլ. ԻԳ. Յաղագս Հրաժա-
րողաց յաշխարհէ: Վերջ՝ 250:

Էջ 235—238. Ճանկ Անուանց զանազան
դասուց առաքինութեանց զլիցս գրուած:

Էջ 239—249. Ճանկ Անուանց Ու Հարց
Միանձանց...

616

ՄԱՇՏՈՑ

Հին թիւ Միջ — 1732

ԹՈՒՂՔ՝ 210: — ՄեծՈՒԹԻՒՆ՝ 15.8 × 10.8:
— ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւմ, 10 × 7: — ՏՈՂՔ՝ 18: —
ՆԻՒԹ՝ քուզք: — ԿԱԶՄ՝ լաքապատ տախտակ: —
ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ կազալոյծ, խոնավութիւն կրած: —

ԳԻՐ՝ քուզքի: — ԶԱՐԴԱԳԻՐՔ՝ եւ ԿՈՐԱԳԻՐՔ՝
կարմիր: — ԿԵՄԱՆՈՐԱՐՔ՝ 2ա, պարզ: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝
1732: — ԳՐԻՉ՝ Յովսէփ: — ՏԵՂԻ՝ ամբայտ: — ՅԻ-
ՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ 94ա, 213բ, 319ա:

0.55

617

ՀԱՌԱՔԱՆԹՈՅ

Հին թիւ ԸԻԹ — 1772

ԹՈՒՂԻԹՔ՝ 81: — ԸՆԾՈՒԹԻՒՆ՝ 17 × 11: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին, 12 × 7,3: — ՏՈՂՔ՝ 24: — ՆԻԻԹ՝ քոչք: — ԿԼԶՄ՝ կաշկատ, տախտակ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ, էգերը եռնակ զծերով շքեղատաշտ միջիճը ոսկեղոյն: — ԳԻՐ՝ մոտր: — ԶԱՐԳԱԳԻՐՔ՝ քոյճաղիր: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ կարմիր: — ԿԻՍԱՌՈՐԱՆՔ՝ 1ա, գոմեայ: — ԼՈՒՍԱՆՈՒԶԱՄԻՐՔ՝ քաղմաղոյն: — ԿԱՏԱՐԿ՝ ճը—ճը, ճոս—ք, ճէք: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1772: — ԳՐԻԶ ԵՆ ՏԵՂԻ՝ ամայալ: — ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ տես վարք:

Մատենա է Հաւաքածոյ, որ կան.

Թղ. 1ա—Ցա. Թուղթ ի Բանկալայէ առ Յակոբ Կաթողիկոս, կը սկսի. «Աստուած—ընտիր եւ սրբապետապետ Տէառն՝ Յակոբայ վեհապետի ամենայն Հայոց... Վերջ՝ Գրեցաւ ձեռամբ իմով ի յերկիրն Հնդկաց ի Բանկալայ քաղաքին ի Սէտտապատ կոչեցեալ քաղաքն, ի թուականն մերոյ ՌԻԺԻ յուն—վարի ժն: Գրեցաւ ԻնքեթՊԷ՝ Զայժո փթթժժ... (տակը մանրադիր զլմրդ):

Նուիրակ կ'առաքուի ի Հնդկա Յակոբ Կաթողիկոսն. առոնք չի յիշուիր. Հնդկական ծովու վրայ նաւը կը խորտակուի. քիչերը կ'ազատին, անոնց թուին մէջ նուիրակը. Ս. Մխիթար անովթար ծովեղերը կը հանեն ալիքները, Արկածին մանր նկարագրութիւնն է:

Թղ. 10ա. Գանձ ամենայն ննջեցելոց, Այսօր Եհան հրաման արարէն... Տունք՝ «Առաքել յալոյալպետի»:

Թղ. 11ա. Ես գրողի թէ աշխարհս ինձ միւր էր ուղած...

Թղ. 12ա. Ով քահանայք եւ վարդապետք աստուածարան...:

Թղ. 13ր. Բերեկ հոգեբոք անցի, հոտ առի գլխմար կափուցի...:

Թղ. 14ր. Ողբ նորահառ մանկանց եւ տղայոց, Արարիչն տարածոց մեկ բարկացաւ...:

Թղ. 16ա. Ողբ երիտասարդ ննջեցելոց, Ես զիս զրի հալոր տարայ...:

Թղ. 17ր. Ողբ ի վերայ Մանկան, Եկայք սիրելիք ամէն, զեղկելի զերիս ողբացէք...:

Թղ. 18ր. Ողբ ի վերայ փոքր մանկան աստ. Հայիմ, սղբամ, ձեռոյ տղայիս...:

Թղ. 19ա. Ողբ վասն կարօտով ննջեցելոց. Ինձ ումէս կայր եւ կիւմէն...:

Թղ. 20ր. Գանձ Մանկանց. Պատմեմ ձեզ լսան ողբմելի եւ խղճական... (Տունք Պաղտի սակաւ քանա...):

Թղ. 22ա. Գանձ վասն Քահանայի. Այսօր մեծ սուղ մեկ պատահեցաւ. քահանայիս ի մէջ՞ որ բարձաւ...:

Թղ. 23ա. Ողբ ի վերայ Մանկանց, Իբրեւ թէ ի բերանոյ մեռելոյն: Չայս ինչ ի խոր խոցեցայ, որ զլստիս իսկի խէյք չկայ: Ով խօսք մի խօսիլ կարեմ, զիմ ամէն բանքս մոռացայ...:

Թղ. 24ր. Չայս այլ Բոհաննէս մանուկ մի ասեր է կամ թէ իւր բերնէն ասեր են: — Ես Թոհաննէս մանուկ մեղել կու խղբեմ...:

Թղ. 25ա. Ողբ ի վերայ Մանկանց. Աստուածատուր Երկջ մի ասեր է: Տեսէք թոյր եւ Եղբայր եւ մայր, զի այսօր սուղ Եղբր ընծի. Այնչափ լուրտք կայ սրբախ մինչ ի մահըս ոչ չիքննի... (Տունք՝ «Տէր Աստուածատուրի է»):

Թղ. 26ա. Պաղտասար զպրէ ողբս Պարտաւորեալ զերիս խղճալի, ողորմելի լայի ողբալի... (Տունք՝ «Պաղտասար զպրէ ողբ»):

Թղ. 27ա. Նորին ասացեալ ի վերայ Մանկանց. Պայծառացոյն որդեակ իմ սիրուն... իկից 28ա. Այս Տէր բնկալ — Իմ արուեստին այսօր մըթոցաւ... (Տունք՝ Պաղտասար զպրէ):

Թղ. 28ր. (ամխորաղիւր) Իմ կենաց օղնական հողոյս անձկալի... (Ում իր 1760, սեպտ. 5 Ուր. մեռած կնոջ աղբն կը հիւսէ):

Թղ. 30ա. Կարապետի մեծի վարդապետի ասացեալ խրատու պիտանիս Մանկանց Եկեղեցոյ ոտանաւոր տողիք. Ամենայնի

սկիզբը եւ հմ, զուգ լուարութ զոր ինչ ասեմ, ով մանկունք իմ դեպ խրատեմ... Ա—Ք. (կարապետէ) :

Թղ. 34ա. Ստանաւոր Առաքել վարդապետէ — Էյրն Աստուծոյ է օրինակ, ուսուցանէ թեղ համարձակ... Ա—Ք. (Առաքելէ) :

Թղ. 36ա. Ընթերցուածս ի Դանիէլէ մարդարէէ : — Անէն ընակքիզինճի թարիքինտէ Նարուպոդոնոսոր փատիչա՜... Վերջ՝ 39ա :

Թղ. 39բ. Քարոյ ի վերայ մեղաց : Աստուածասէր եւ բարեպաշտն հաւատացելոցդ, սիրելի եւ հարազատ հարցդ եւ եղբարցդ մերոց ի Քրիստոս յայտ լիցի : — Զի ասեն վարդապետք եկեղեցւոյ եւ այլք փիլիսոփայից... (2 տաղ ետքը կը շարունակուի տանկեքնէ) Էյրմտի պիլիքիմ տէրսինիդ թի... :

Թղ. 40ա. Պիլապոտ օգուստին հասիյէթին պիլտիրէյիմ սիզէրէ... :

Թղ. 40ա. Հրաժարումն : Կէրի տուրալլմէ չէյթանտան... :

Թղ. 41ա. Սոփիացի տէր Յովնանին վրայ է ասացեալ ոտանաւորս : Էս Մարտիրոս լոկ յարեղայ տեղոյս անունն կոչի կափայ... :

42բ. Զիլայեցայ իրիցոյն հաւի գովասանքն է : Էս Մարտիրոս Վրիմեցի սպասար կենաց բանի... :

Թղ. 44ա. Իալիք իրիցուն զործեալ չարիքն է : Իալիք երէց Ստամպուլու... :

Թղ. 45ա. Տէր Սիմէօն իրիցուն է : Պոնտոսական ծովեղբերայ Վառնայ անուն քաղաք մի կայ... :

Թղ. 46ա. Սիլիսոնցի Յակօք իրիցուն պարսաւանքն է : Էյրարք եկէք ձեզ բան ասեմ... :

Թղ. 48ա. Բանք ծաղրածուք զրեալ ի Մարտիրոս վարդապետէ առ բարեկամս իւր : — Ով սիրելիք պարոն խոնայք... :

Թղ. 49ա. Էսփրեցիք Յակօք իրիցուն է : Նախնի հարանց մեր ընտրելոց... :

Թղ. 51բ. Ի վերայ Պուրդապու ՌճիԳ յունաբի ժէ.ին : Պուրդաղ զու հիմանց քանդիս... :

Թղ. 52ա. Ի վերայ Ահեօյու տիրացուն : Բայց զու զայս ծանիր տիրացու Նիկիլ... :

Թղ. 52ա. Տաղ ուրախութեան ասացեալ երուսաղէմայ հայրապետ Մարտիրոս Վրիմեցայ : — Մաքուր եւ զուտ րմպանակիւ, իմ սիրելիք երբ հանդիպիս... :

Թղ. 58ա. Ի վերայ Աբրահամին : Աբրահանի չարին, անիծեալ կուրին... :

Թղ. 59ա. Տաղ վասն ամսանն Ստամպուլոյ. ողորմ եւ զեղեցիկ : Յինըն հարիւր : Էրկու թուին, դառն եւ ի վատ ժամանակին... (Աբրահամ Անկիւրացայ) :

Թղ. 60ա. Թուին Հայոց ՌՄԴԸին (1789*) մարտի 26 Պրոխորոն վարդապետն Ուռուսճուխցի, յաւուր սրբոյ Զատիկն, զիշխանութիւնն պատրիարկութեան առեալ կապալաւ, եկն նստել յԱստուածածին եկեղեցին. եւ յաղապս որոյ շատ աղմուկ եղեւ այսօրս : Զի մարդիկքն զինով էին եւ հարած. եւ մանաւանդ կենսարացիքն շատ կոխարարին. զի զմիւս պատրիարկն, այսինքն զՅակոբ վարդապետն կուղէին. վասն այնորիկ զինն օր յիշխանութեան անդ մնացեալ, յետոյ աքսորեցաւ յօտար տեղիս : (Այստեմ) :

Թղ. 61բ. Պատրիարկունք Ստամպուլոյ Հայոց : — 910, Յովնանիմ եպիսկոպոս, զոր ի Պոնոսայու ժողովրդօք երբեք Յաթի՜ սուլթան Մէհմէմէտն : — 927, Նիկողայոս եպիսկոպոս... կ'աւարտի՝ «1213. Գրիգոր վարդապետ Ստամպուլցի» : Թղ. 62բ. : Թղ. 63 զատարկ :

Թղ. 63բ. Վարդան վարդապետի աշակերտ Յովհաննէս պատրիարկին ձեռնադրած աշակերտքն կարգաւ այսոքիկ են : Նախքան զամենայն Թումայ վարդապետն եւ երեմիա. ապա Բարութիւն... :

Թղ. 64ա. Պատրիարկունք երուսաղէմի : — 1117. Եղիապար Հոռմկլացի կամ Անթեպիլ, նստաւ, որ յետոյ եղեւ կաթողիկոս Էջմիածնի եւ անդ թաղեցաւ... Վերջ՝ 1211 (1762) Կարապետ վարդապետ Արեւելցի :

Թղ. 65ա. Սրբոյ Էջմիածնի մեծ նուէրակութիւնքն են այսոքիկ : Ըստամպուլ, Իգմիր... :

Թղ. 66ա. Ստամպուլայ առաջնորդի արդուրն եղած առաջնորդական քաղաքունքն են : Էտէնէ, Թէքիթաղ... :

Թղ. 67ա—բ. Ժամանակադրականք (8 հատած) :

Թղ. 67ր. Կաթողիկոսք Սայ յետ
բամանան յիջմիածնայ (Գր. Մուստպեկչեց
— Վերջ՝ Գարրիէլ Եղորայր Մթայէլի) :

Թղ. 68ա—բ. Ժամանակագրականք.
Յովհ. Կոլոտ + 1741. փետր. 13: — Մինաս
կաթողիկոս Հայոց ՌՄ (1751) յունիս 13:
Սուլթան Օսման + ՌՄՂ (1741) հոկտ. 19:
Յաջորդ սուլթան Մուստաֆա + ՌՀԱ (1582)
սուլթան Մուրատ իր որդւոյն սուլթան ՄՀՀ—
մէտին թրխատութեան հարստներն կ'ընէ
յիթ—ՄՀՀյանս. «յայնմ ժամանակի պատ—
րիարդն Թումա Եղիսկոպոսն էր. քահա—
նախք պնաց ի հարսանիսն» : — Սահակ
Ահապին + 1763. փետ. 22: (Այլ զըշէ)
Յամին ՌՄԽԶ զԵկտ. մեկին Եկինցի Գա—
լուստ վարդապետն Եկն նուիրակութեամբ
էջմիածնա ի Պօլիս :

Թղ. 71ա—բ. Տէֆտէր օլտուր քի Իսլամ—
պուլտէն Պէլիպրատէ վարենձէ, վաղի օրան
մէնդիլի պէյան իտէր (ա սիւն — բ սիւն)
ՄՀՀպիլան Իսլամպուլ էլ իլ Շամ :

Թղ. 73ա—71ա. Թաղաւորութիւնք Օս—
մանցւոյ, որք Ալի Օսման կոչեցան. տէլլէթ
նոցա սկզբնաւորեալ ի սէնէկէն 700ին. կար—
դաւորեալ յորդոյ յորդիս մինչեւ ցայժմ. —
1. Օսման պէկ զազի իպն էր Տօղրուլ...
Վերջիցն է՝ 26. Սուլթան Օսման իպն ի

Մուստաֆայ իսն : Տարւոյ թաղաւոր Եղև
ճիլուան 1178 Սուլթանաթն Ե տարի կեան—
քըն. և սա ևս իւր ժանուածքն մեռաւ :

Թղ. 75բ. Կարդ և թիւք և անուանք
Ալայ Ելանօղ արհեստաւորացն Հայոց և
այլազգեաց : (1—56) 1. էփենձի. 2. քիթայ
3. էթմէքճի... 56. Տէֆիրճի : Վէսսէլամ :

Թղ. 79բ. (ստորեւ) Գրեցաւ պիրս յամի
Տեառն մերոյ 1769. իսկ ըստ Հայոց ՌժԲ և
մարտի Ժ. Սէնէ 1188 զիլքատէ ԿԵ սալը
կիւնի :

Թղ. 81ա. (այլ զըշէ) 1—11 տուն.
«1. Հօր Աստուծոյ Որդի և Բան.

Յիսուս Քրիստոս Տէր և Համայն
Օրհնեալ ևս զու միշտ յաւիտեան
ևս սուրբ Հոգւոյդ միարան...

Թղ. 85բ. ՎԵՐՋ՝

Գրեցան բանքս չափական՝
ի հոլովման ընթացից ժամանակի
յարեթական

տոճմիս տոճարի ի վեց անդամ,

Երկերիւր և մէտասան յաւելեալ թուի,
ի Սկստեմբերի ԺԼ. աւուր (= 1772)

ԾԱՌԱՅԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝

Թղ. 8ա. Գրեցաւ ինքթպր 3 յոյժո
փթթէճփ զմրդ :

618

ԲԱՐԳՈՒՂԻՄԵԱՆՑ ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՎԵՑՈՐԵՒՑ ԵՒ ՅԱՂԱԳՈ ՃԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԵԱՆ

Հին թիւ ՄԱԱ — 1770

ԲՈՒՂԹՐ՝ 110: — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 18.2 × 12.5:
— ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, 15 × 9: — ՏՈՂՐ՝ 25 եւ
20: — ՆԻԻԹ՝ քուզք: — ԿԱԶՄ՝ խաւաքար, ճերմակ
կաշիպատ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՐ՝ յաւ: — ԳԻՐ՝ ճտրգիթ
յատակ, երկու զըշէ: — ԽՈՐԱԳԻՐ՝ սեւագիթ: —
ԴԱՏԱՐԻ՝ 1ա—բ, 2բ, 42ա—44բ, 115ա—110բ:
— ԺԱՄԱՆԱԿ ճարտասանութեան՝ 1770 վեցօրէից՝ ամ—
յայտ: — ԳՐԻԶ՝ ճարտասանութեան՝ Ո՞վսէփ Կ Պոլ—
սեցի. վեցօրէից՝ ամյայտ: — ՏԵՂԻ ճարտասան—
ութեան՝ Կ Պօլիս: — ՍԵՆԱՍԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝

113բ: — ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ՝ երկու զըշէնքու արտա—
գրութիւնք մէկ հատորի մէջ ամփոփուած—կագ—
մուած:

Մատեան է Խաղաղամիայ մեկնութիւն
վեցօրէից եւ ճարտասանութիւն:

Ա. Թղ. 2ա—11ա. Գիրք Վեցօրեայ
յորժոյ արարչութեան Աստուծոյ, Հաւա—
քեալ և չարապրեալ ի Բարդուղիմէոս վար—

դապետէ ի կարգէ Քարալուղաց սրբոյն Տօմէիկոսի, ազգաւ հոռմայեցի, եպիսկոպոս քաղաքին Մարադս: Եւ թարգմանեցեալ ի լաթին լեզուէ ի հայ բարբառ ի Յակոբ վարդապետէ ի կարգէն Տօմէիկոսի, ազգաւ հայ: Յամի Տեառն (չէ նշանակուած):

Թղ. Յա. Առաջարանութիւն Վեցօրեայ գործոցն Աստուծոյ: Աքանչելի եղև զիրտութիւն քո:

Թղ. Տր. Արդ սկսանիմ... Ասէն վարդապետք, թէ Աստուած յսկիզբն լինելու թեան արարածոց...

Թղ. 41ր. կալլ՝ «Եւ արդ ի գործոյ առաջին աւարն լաւատկանացի այսչափ» եւ այլ եւս չի շարունակուիր: (Հմտ. մանրամասն՝ Քէչիչեան, Յուցակ հայ. Չեռ. Չմամաթի, էջ 412—413 և Տաշեան՝ Յուցակ հայ. Չեռ Վիեն. Միթթ. Մատիթ. 249 էջ 640):

Բ. Թղ. 45ա—113բ. Յաղագս ճարտասանութեան. Գիրք Առաջին. Յաղագս սահմանի ճարտասանութեան և բաժանման մասանց նորին: Գլ. Ա. Ճարտասանութիւն, որ որ և ասի Հոռտորութիւն, է արհեստ բարիք տսելոյ: Ասի արհեստ որով հաւատարիցի ալ ամենայն արհեստից:

Թղ. 113բ. Վախճան վերջնոյ մասին ճարտասանութեան: Վերջ՝ Թղ. 114ա—բ. կայ. ա. կշտամբելոց ևն:

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Թղ. 113բ. Օրինակեալ (ճարտասանութիւն) յանարժան Յովսէփայ Կ. Պօլսեցւոյ, ի փառս Փրկչին և ի պատիւ Տիրամօրն ամէնօրհնեալ կուսին: Յամին Վրիտասի 1770, Սեպտ. 18:

619

ԳԻՐԲ ՊԵՏՈՅԻՑ

Հին թիւ ՄԼԲ — 1776

ԷջՔ՝ 306 + 10 = 316: — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 18 X 13 — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, 14 X 8,5 — ՏՈՂՔ՝ 19: — ՆՈՒԹ՝ բաղդր. բարակ եւ ամուր: — ԿԱԶՄ՝ խաւաքառ կաշեպատ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ շատ լաւ: — ԳԻՐ՝ ցետր: — ԽՈՒՂԳԻՐՔ՝ սեւագիրք — ԳԱՏԱՐԿ՝ էջ 1—6, 307—312: — ԺԱՄԱՆԿ՝ 1776: — ԳՐԵԶՔ՝ Գրիգոր Բագրեւանդ: — ՏԵՂԵ՝ Հոռմ: — ՏԷՐ՝ Խաւա-ճօրէն գրիչը: — ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ Խնամազ-գիրք, հմտ. վարդ.

Մատենան է (էջ 5) Խաղատուր իրեն ինչ ընկալմանակաւ մատուց Գորտասանութեան և այնք ի վերայ տարացուցութեան օրինակի հանապազմա, արարեալ ի Մովսիսէ Քեր-քաղէ յաթենական գիտնոյ (Կիլիք Պիտոյից): Որինակեցեալ ձեռամբ Բագրեւանդ ինկալորի անարժան բահանայի Շաւղիսեցւոյ (յօրինակի իմեք զրեցելոյ ի Կ. Պօլիս ի Տէր Մի-հայելեան Յովհաննիսէ): Թիւն Տեառն ՌԷՃ և 2 ի ՄԼԵՆ Հոռմա:

Էջ 1. Նախ՝ Յաղագս Պիտոյից. Գլ. Ա.

Պէտք ևն բացայելատակք համարտ քաջա-գիւղական ի զմա ինչ վերաբերեալ:

Էջ 2. Պէտք գործեալանք. երկր. Գլիս. Դիւղինէս տեսեալ զմանուկ ստամբակ զման-կածուն պատպանսն Եհար:

Էջ 109. Սահման ներքոյնի. Գլ. քառ-նկարդ և Երբորդ. ներքոյն և բան ար-տագրական եղելոյ բարութեանց:

Էջ 157. Սահման պարսաւու. Գլ. Իթ. Պարսաւ է բան:

Էջ 160. Սահման բաղդատութեան. Գլ.

Էջ. Բաղդատութիւն է յարագրական բան:

Էջ 206. Սահման բաղդատութեան. Գլ.

Էջ. Բաղդատութիւն է նմանութիւն բարուց:

Էջ 233. Սահման արտասանութեան. Գլ.

Էջ. Արտասանութիւն է բան արտասանութեան:

Էջ 265. Սահման գրութեան. Գլ. ՄԼ.

Դրութիւն է այցելութիւն տեսութեան իրիք իրիք:

Էջ 304. Մովսէսի Քերքաղի արարող Պի-

տոյիցս տոտի խրատարանութիւն յորդորական առ թէ ողորտ ոմն աշակերտ իւր ներակրթիլ քաջութիւն վարժիւք յիմաստս ճարտասանական արհեստի: Անտուտ ի բարձրագոյն վերաթոնելով:

էջ 306. Վերջ՝ (իջաճաբնէրուն մէջ չփոթութիւն տեղի ունեցած է): Հմտութիւն, Յուշ, Հայ, Զեռ, Զմառի, Թ. 222, էջ 531—532: Թիւտակագրութիւն չունի:

620

ԲԱՍԿՈՐԻՆԻ ԵՊԻ ԸՆԴՀ. ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԵԿԵԼԵՑԻՈՅ

Հին թիւ ՄԼԳ — 1817

էջ Գ՝ $12 + 730 = 742$: — ԻՐԵՆԻԹԻՒՆ՝ 21×14 : — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին, 10.5×10.5 : — ՏՈՂԳ՝ 30: — ՆԻԻԹ՝ քուք, բարակ եւ զօրաւոր: — ԿԱԶՄ՝ խաւարտ կաշեպատ, ոսկեգօծ շքամակով: — ՀԱՆԳԱՄԱՆԳ՝ յաւ: — ԳԻՐ՝ ճոտրգիլ, յստակ: — ԽՈՐԱՅԻՐԹ՝ կարմրագիլ: — ԿԱՏԱՐԿ՝ չօրս էջ առջեւ եւ էջ 724, 730: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1817: — ՏՆԵՂԻ՝ Կ. Պօլիս: — ԹԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆԹ՝ տեքստով:

Մատենան է Բասկորինի եպիսկոպոսի ընդհանուր պատմութիւն եկեղեցւոյ:

էջ 3. Ընդհանուր Պատմութիւն Եկեղեցւոյ քրիստոնէութեան ի ծնեղենէ անտի իւրմէ մինչեւ ի յետին վիճակ յայթանակի իւրոյ յերկինս: Հատոր Ա. Արարեալ աշխատասիրութեամբ զերապայծառ Բասկորինի Անդրիպպայ, Է. անտի թարգմանեալ ի բարբառ Կաղդիաշուց եւ Իտալացոց: Հուսկ ապա յիտալականէ ածաւ ի լոյն բարբառ Հայոց ի մեծապատիւ Յովհաննու վարդապետի Ուրուպեան: Ի խորոյ հոգեւորաց: Յամի Տեառն 1817, իսկ ըստ Հայոց ՌՄԿԶ ի Կատանդնուպօլիս:

էջ 5. Բան առ բարեմիտ վերծանողս: Արարյապետն ընութեան որպէս ի ընական կարգի պտղոց, զոմանս ի սնունդ բանաւոր արարածոց: Այս քալովանիլէն է:

էջ 1. Պատմութեան իջաճաբ: Կանխարանութիւն հեղինակին: Թայանութեան զիրք ըստ կարծեաց մեծի թարգմանին սուրբ զրոց սրբոյն Հերոնիմոսի:

էջ 15. Ընդհանուր պատմութիւն Եկեղեցւոյ Քրիստոսի բաժանեալ յեթն դարս եւ զլիաւորաբար հանեալ ի զրոց Թայանութեան: Թառաջ քան զսկսանելն մեր զայս մարդարէական պատմութիւն, կարեւոր թուի մեզ տալ մեկնութիւն առաջին գլխոյ Թայանութեան...: Գլ. Ա. Մեկնութիւն առաջին գլխոյ Թայանութեան...: (Տեա Գլխեան Յուշ, Հայ, Զեռ, Զմառի, Թ. 219):

ԹԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՆԻ, Բայց էջ 3 կայ՝ Թիւտակ է զպատան Անտուքեան Որանմանց Հայոց, որ ի Իրանան:

621

ԳՐՈՒԹԻՒՆՔ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ ԴԱՄԱՍԿԱՅԻՈՅ

Հին Թիւ ՄԼԴ — 1775

ԹՈՒՂԻՔ՝ 134: — ՄԵՇՈՒԹԻՒՆ՝ 19 × 13,5: — Գրուրիս՝ միսսիւ, 13 × 8,5: — ՏՈՂՔ՝ 25: — Նիխի՝ բուզը, զօրաւոր: — ԿԱԶՄ՝ խաւաքստ կաշուատ: — ՀԱՆԴԱՄԱՆՔ՝ շատ մաքուր: — ԳԻՐ՝ ճոտր: — ԽՈՐԱԳԻՐ՝ սեւագիր: — ԴԱՏԱՐԿ՝ ԹՂ. 1ա, 3բ, 32բ—34բ, 134բ: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1775: — ԳՐԻԶ՝ Գրիգոր Բագինեան: — ՏԵՂԻ՝ ՀՌՈՄ: — ՏԵՐ՝ զրիլը: — ՅԵՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ ԹՂ. 133բ—134ա:

Մատենա է Դրուրիսնի Յովհաննու 'Խամասկացւոյ՝ ուր կան՝

ԹՂ. 4ա. (Նախնայանք) Թէ լեզուոյ իմոյ զիտալով յապաղէի, ով երանելի, եւ ձեռնարկել վերապոյն քան զկար մեծ զործ. (Հմտ. Թ. 520):

ԹՂ. 5ա. Սրբոյ եւ աստուածազնաց Հօրն մերոյ Յովհաննու 'Խամասկացւոյ Համառօտեալ քան ի ստութեանց հոռոտիցն, զնոցայն հաճեալն ասելով եւ ի բաց թողեալ զհակասարանութիւն ոյլոց: Յազատք էութեան եւ զոյրութեան եւ պատահման: Պրակ Ա. խոթիւն հասարակաց անուն է: (Հմտ. Թ. 520):

ԹՂ. 35ա. Սրբոյ Հօրն մերոյ Յովհաննու 'Խամասկացւոյ՝ Աւանդութիւն ուղղափառ հաւատոյ... Աստուած ոչ ոք ետես երբեք... Անպատմելի է Աստուած եւ անհասանելի, զի ոչ ԼՈՒ՛ զիտէ զՀայր, բայց միայն Որդին եւ Հոգին սուրբ:

ԹՂ. 35ա—49բ. Գիրք Ա—ԹՂ. 49բ—76ա. Գիրք Բ. ԹՂ. 76ա—109բ. Գիրք Գ—ԹՂ. 102բ—133ա Գիրք Դ:

ԵՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Որինակին՝

ԹՂ. 133բ—134ա. Փառք անրածանելի եւ միասնական սուրբ Երրորդութեան Հօրամենակարողի եւ Որդւոյ Նորա Միածնի եւ Սուրբ Հոգւոյն ի նոցանէ ելողի, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից ամէն: Արդ ասարտեցաւ զիր սրբոյ Յովհաննու Դամասկացւոյն ի քաջաք Եւզոկիւս ի թաղն Պապարճուի:

ընդ հովանեաւ սրբոյն Սարգսի զօրաւորին, որ եւ բարեխօս է ամենայն հաւատացելոց ձեռամբ մեղաւոր եւ անարժան Յովհաննէս քահանայի, որ միայն անուամբ եւ քահանայ եւ զործով ոչ. մի՞թէ բարեբարն քաղցրասցի աղսթիք ձերովք: Արդ որ հանդիպիք սմա ընթեռնելով կամ օրինակելով յիշեցէք միով Հայր մերով եւ զուք յիշեալ լիջիլ յառաջի Քրիստոսի հանդերձ ամենայն սրբովք ամէն: Դարձեալ եղարար ներեցէք սխալանաց իմոց, թէպէտ մարդ եմ եւ ոչ հրեշտակ, բայց զրոյս օրինակն 363 (թէ՛ 368) տարոյ էր, վասն այն բազում տեղիս թողեալ եմ եւ եւ զրեցի թէին Հայոց 1156 Նոյեմբեր 7, որ յայսմ ամի քաղաքիս բերին (բերդն) կրակ անկաւ եւ վառեցաւ մինչեւ 15 օր. եւ Աստուած զվերջն բարի արասցէ, ամէն:

Նոր զրիչին՝

Յամի ներմարմնութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի հաղար Եօթնաբար եօթնասուն եւ հինգերորդի, որ եւ իսկ էր ամ յորեւեան եւ ի ժամանակս վեհապատեմեան Տեառն Փրօսի վեղերորդի փոխանորդին Քրիստոսի եւ սրբազան հովուին կաթողիկէ եւ առաքելական Եկեղեցւոյ, որ եւ Հառ զտեղի հովութեան ի սոյն ամի եւ Փետր. ամսեան 15, ի ձեռն ուրոյ բազան զրուեք ներդուրութեան յորեւեան ամի առ համատարած ուղղափառ քրիստոնեայն ի սուրբ եւ անուանի քաղաքն Հոփմայ ընդ հովանեաւ սրբոյն Մարիամու. Եղիպտացւոյն, յսնդ եղեալ աւարտեցաւ Սերտ. 15 սկսեալ Օգոստ. 6 ձեռամբ իմով, որ եւ ստորուկ տնայրտան եւ անարժան քահանայ, տէր Գրիգոր Բագինեան, քաղաքաւ Շամցխոսցի, այսինքն Ախիւրոցի:

Արդ աղաչեմ գտնելով ի Քրիստոս որք ընթերցելով կամ գաղափառ առնելով հանդիպիք սմա, զի յիշման զիս արժանի առնիցէք ի մաքրափայլ աղօթիս ձեր և զուք յիշեալ լիջիք յառաջի ահեղ առնելին Քրիստոսի, բարեխօսութեամբ սրբուհւոյն Աստուածածնայ և սրբոյն Յովհաննու Դամասկացոյն։ Այլ արդ ի հանդիպելն իմ սմա, թէպէտ ոչ սակաւ արախացայ, բայց յընթերցելուն զսատարակութեամբ տրամեցայ սակաւ պակաս զուրոյն ի յոմանս տեղիս բառից և բանից (որք աղապաւ կացուցի յանդիման զյիշատակարանն նոյն զրոյն զի անբաժնիս լեալ ոչ արհամարհիցիմք յընթերցողաց ևս և օրինակողն նախնայն) խոր ևս առ

խիւ և թիւրազնայ զուրոյն տողից և քան զչիղազիւր բարակ զրուածոցն տառից։ Բայց սակայն վասն զուրոյն զրոյս Յոհաննու Դամասկացոյն, ջանք անձին եղեալ մեծաւ աշխատանք և յուսալով յօղնութիւն սրբուհւոյն Աստուածածնի և սրբոյն նոյնոյ Յովհաննու Դամասկացոյն, նաեւ ի պատիւ սոցին և ի յօղուտ ընթերցողացն եղբարց սկսեալ զրեցի զսա։ Վերջապէս աղաչեմ խոնարհութեամբ անբաժնիս առնել զիս, սակաւ յատկից սխալանացն իմոց, քանզի մի էր տեսալ նախ քան զյաւիտեանս, նոյն է և այժմ և եղևից է յաւիտեանս, որում փառք միւտ և զոհութիւն յաւիտեանս ամէն։

622

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

Հիւ թիւ ՄԷԷ — ԺԲ դար

ԹՈՒՂԹՔ՝ 90. — ՄԵՐՈՒԹԻՒՆ՝ 19 × 13.5. — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասեւ, 14 × 8. — ՏՈՂՔ՝ 23. — ՆԻԻԹ՝ բոսոր։ — ԿԱԶՄ՝ կիսակաշի։ — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ։ — ԳԻՐ՝ ճոտր։ — ԶԱՐԴԱԳԻՐՔ՝ միակ։ — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ սեւազիւր։ — ԴԱՏԱՐԿ՝ բզ. 1աբ, 2բ, 87ա—80բ։ — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԲ դար։ — ԳՐԻԶ՝ ամյայտ։ — ՅԻՇԱՏԱԿԱՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ չունի։

Մատենան է ժաղովածու, ուր ամփոփուած են.

1. Թղ. 3ա—49բ. Պատմութիւն սուրբ և սքանչելադործ հայրապետին Գնիւմնու Սուրբիւրանի և աքաբակոսոսին Կ. Պօլսի և տիեզերական վարդապետին։ Սուրբ և սքանչելադործ հայրն մեր ամենադուկին։

2. Թղ. 49բ—55ա. Յաղագոս վկայարանութեան սրբուհւոցն Անատոլիա և Վիգտորիան, ի ժամանակս կայսրութեան Դեկուսի, որ հալածէր զքրիստոնեայս ի Հոմ քաղաքի։

3. Թղ. 55ա—65բ. Տօն և յիշատակ է առաքելուհւոյն և հետեւողին Քրիստոսի երանելոյն Մարիամու Մաղդաղենացոյն։

Սրբուհւոյն աղախինն Քրիստոսի Մարիամ Մաղդաղենացի։

4. Թղ. 65ա—75բ. Ներդրեան և յիշատակ և երիցս երանեալ տիեզերալոյս հօրն մերոյ սրբոյն Նիքիւսի ամենիմաստ վարդապետին և արհիեպիսկոպոսին Տարսուսի։ Սուրբ և երջանիկ հայր Ներսէս էր յաղնուական ծնողաց դաւակ։

5. Թղ. 75ա—83բ. Քրիստոսի սուրբ և արհիեպիսկոպոսի ասացեալ վասն յայտնելոյ թէ ում նման է կենցաղս մարդկան։ Սիրելիք բնի ժամանակս ժամանակս Հովիւիք և վարդապետք յաղագոս դմեզ հովուելոյ եղեն։

6. Թղ. 83բ—86բ. Պատմութիւն սրբոյն Նիֆոնու Եպիսկոպոսի։ Սա էր ի քաղաքէն Ալմիրապոլսոյ յաւուրս մեծին Կոստանդիանոսի։

7. Թղ. 2ա. Նշանակուած է զբժին բովանդակութիւն։

623

ՎԱՐՔ Ս. ԿԼԵՄԵՍԻ

Հին թիւ ՄԼԶ — 1746

ԹՈՒԹԻՆ՝ 34 — ՄԵՍՈՒԹԻՆ՝ 18 × 12: —
ԳՐՈՒԹԻՆ՝ միասին, 14 × 8,5: — ՏՈՂՔ՝ 25: —
ՆԻԻԹ՝ քուզք: — ԿԱԶՄ՝ խաւաքտ սպիտակ կաշե-
պատ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ շատ լաւ: — ԳԻՐ՝ մոտք: —
ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ սեւագիր: — ԴԱՏԱՐԿ՝ քզ. 1ա—2բ,
31բ—34բ — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1746: — ԳՐԻՋ ԵՒ ՏԵՂԻ՝
անյայտ: — ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՆՔ՝ քզ. 31ա:

Մատենան է

ԹՂ. 3ա. Վարք եւ պատմութիւն Երանելի
Կղէմէսի Լսյակոպոսին Անկիրիոյ եւ ընկերի
նորին Ազաթանկեղոսի: Յետ ամաց Երկու
Հարիր Եւ յիսնից պալատեան Տեառն մերոյ
Յիսուսի Քրիստոսի ի ժամանակս անօրէն
արքային Վալերիանոսի ծնաւ բարերեր
տունկս այս ի քաղաքն Անկիրիա, որ է ի
նշանկին Գաղատիոյ: Վերջ՝ ԹՂ. 28ա.:

ԹՂ. 28ա. Եւ այս տարբեր գրով: Եւ մար-
տիրոսութիւն սրբոցն զրեալ է ի քառն Եւ

Երեքն Յունկարի ի նոր մարտիրոսարանու-
թեան:

ԹՂ. 29ա—31ա. Եւ այս խորհրդածութիւն
մը կամ անդրադարձումը այս երկու սուրբ-
նորու վարքերու մասին եւ կը սկսի: Արդ ո՞վ
գիտիցէր այժմ փիլիսոփայել ի վերայ պատ-
մութեանց այսոցիկ Երկուց ամենապովելի
մարտիրոսաց եւ վարուց նոցին:

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՆՔ,

ԹՂ. 31ա. զբնէն. Եւ ներքոյ զըն-
ցեալս թարգմանել տուի զայս պատ-
մութիւնն ի փառս Քրիստոսի Եւ ի
պատիւ սրբոցն Կղէմէսի, 1746 թվա-
կանին Յովսէփ Արքրմանեան տնար-
ժան քահանայ Գաղատացի:

624

ԲԱՌԱՐԱՆ ԲԺՇԿԱՅ

Հին թիւ ՄԼԷ — 1776

ԷՋՔ՝ 12 + 496 = 508: — ՄԵՍՈՒԹԻՆ՝
19,5 × 13,5: — ԳՐՈՒԹԻՆ՝ միասին, 13,5 × 10:
— ՏՈՂՔ՝ 23: — ՆԻԻԹ՝ քուզք: — ԿԱԶՄ՝ տախտակ
կաշեպատ, գեղեցիկ դրոշմագրեցեալ: — ՀԱՆ-
ԳԱՄԱՆՔ՝ շատ լաւ, քայց քիչ մը քուր տեւած ու ցեց-
ակեր: — ԳԻՐ՝ մոտք ոչ այնքան սիրուն: — ԶԱՐԳԱ-
ԳԻՐՔ՝ պարզ, քաջագիր: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ կարմա-
գիր: — ԴԱՏԱՐԿ՝ առջեւը՝ էջ 11 եւ ետեւը՝ էջ 5
(էջ 492—498): — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1776: — ԳՐԻՋ՝ Սահակ
Գալփանեան: — ՏԵՂԻ՝ Կոստիմ: — ՏԵՂ՝ զրիչք: —
ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՆՔ՝ տես բնագիրը:

Մատենան է

Էջ 11. Հատոր եւ զիրք վեցերորդ, որ
կոչի Մեօհրէտէք, այսինքն՝ Բառարան
Բժշկաց, որ յայտնէ պարութիւնն խոտորէից
Եւ արմատոց, զանազան լեզուաւ պատմէ

գիրաքանչիւր Երկան զԵրզնայից, շինեալ
այրուրենով, որ գիրին լիցի որոնողաց զա-
նուանն նոցին: Գրեցեալ ի Կոստինա քաղաքի
ի նուաստ ծառայէս Աստուծոյ տիրացու
Սահակէ Գալքակեանն կոչեցելոյ յԵրզնայ
Յարութիւն վարձապետի յամի Տեառն 1776:

Հ. Այս գիրն նշանակէ՝ Հայերէն
յ. Այս գիրն նշանակէ՝ յարարերէն:
պ. Այս գիրն նշանակէ՝ պարսկերէն:
թ. Այս գիրն նշանակէ՝ թուրքերէն:
հռ. Այս գիրն նշանակէ՝ հոռմերէն:
ֆռ. Այս գիրն նշանակէ՝ ֆռաներէն:

Յայտ լիցի ընթերցողաց զի այս բա-
ռարանիս առաջին զրեալ բառքն բաղմիցս

626

ԳՐՈՒԹԻՒՆԻ ԶՈՎԼԱՆՆՈՒ ԴԱՄԱՍԿԱՑԻՈՑ

Հին թիւ ՄԼԹ — 1745

ԹՈՒՂԹՔ՝ 106: — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 21.5 + 15.5:
— ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միաթիւ. 17 + 11: — ՏՈՂԹ՝ 32: —
ՆԻԻԹ՝ բուրբ բարակ եւ զորաւոր: — ԿԱՋՄ՝ խաւա-
ֆար կաշեպատ, զծագարդով: — ԼԱՆԳԱՄԱՆԹ՝ լաւ:
— ԳԻՐ՝ նոսր յստակ: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ կարմրագիր: —
ԴԱՍԱՐԿ՝ բզ. 1ա—բ. 1063—1066: — ԺԱՄԱՆԿ՝
1745: — ԳՐԻՉ՝ Գրիգոր վարդապետ: — ՏԵՂԻ՝ Կ.
Պոլիս: — ՏԵՐ՝ հաւածօրէն գրիչը եւ Քրեմի վանքը:
— ԳԻՄԱՆԿԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ տեւ քնագիրը՝ վարը՝ եւ
բզ. 2ա եւ 103ա:

Մատենա է

Գրութիւնք Զովհաննու Դամասկացոյ:

Թղ. 2ա. Բազում զբանք զոն ի յերկրի
աստուածային բանիքն լի: Երեսրանէ իւրն
տունեալ ոգի բոտ տուուելթեան որ բոտ
կարգի: Եւր մեծի պատուոյ իսկ արժանի,
աստուածարանն զովարանի: Զի իրրեւ արեւ
ի մէջ երկնի, լոյս արձակէ բոլոր լուսնի:
Թէպէտ այս բոտ Հասարակի, բանս ստացաւ
ի զօրէնութիւն, աստուածարան վարդապետաց,
որք են աստեղք ի վերայ երկրի:

Բերանն աստուածային, անթն ընտ-
րութեան, զրիչն Հոյոյն սրբոյ, յափշտա-
կեայն յերկնս, Երանելին եւ սրբազան Առա-
քեայն Պօղոս առէ ի զիրա իւր. թէ զհետ զրոց
բնթացարութ, զի նոքօք ունիցիք կեանս.
մեծ է հետեւումն զրոց սրբոց, քանզի
Համարտալէս հետեւիլ զրոց է՝ հետեւիլ
աստուածային կամաց, քանզի կամք Աստու-
ծոյ է ի նոսին Հաւասարապէս, ուստի զայս
զիտացեալ սրբապան Հայրն մեր եւ մեծ բա-
րունապետն, առաջնորդն վանից Թոմայի
առաքելոյն, Տէր Զօհաննէս վարդապետն,
յայտ վապարանօք եւ սրտատենջ բաղձանօք
ճանաչ, կամեցաւ եւ Լոյ զրեք ինձ մեղապար-
տիս, անպիտան զրազրիս Արքահամ քնին
դպրիս, ամենեւին ոչ Հայելոյ ի կորուստ
զրամոզ, այլ միտն զայս խնդրելով, զի ի
յայտ եկեաղեն սոյնպիսի զարմանալի գիրքս
եւ աստուածարանութեան բանքս արարեալ ի
Հօր(է) Զօհաննու Դամասկոսէ եւ աստուա-
ծարան վարդապետէ:

Թղ. 3ա. Զնեղութիւն մտաց եւ զան-
ճարութիւն յեղի իմոյ զիտելով յապղէի,

ով Երանելի եւ ձեռնարկել ի վերայոյն քան
զկար մեր զործ:

Թղ. 4ա. Հատոր Առաջին: Յաղագս
Լուսեան եւ զոյուսեան եւ պատուհման:
Լուսիւն Հասարակաց անուն է ամենայն էրց:
Թղ. 4ա. Վասն սեռի եւ սեռականապոյն
սեռի:

Թղ. 5բ. Տեսակի եւ տեսակապոյն տե-
սակի եւ որ առ միմեանս:

Թղ. ա. Վասն բաժանման:

Թղ. 6բ. Լրոյ եւ լսողականի:

Թղ. 7ա. Վասն յարանունութեան:

Թղ. 7ա. Վասն զի՞նչ էի եւ ոչպիսի՞ն
զի՞նչ էի. եւն:

Թղ. 26ա. Վասն ճառելոյ եւ անճառելոյ,
իմանալեաց եւ անմանալեաց:

Թղ. 26բ. Արոյ եւ աստուածազկեաց
Հօր մերոյ Զօհաննու Դամասկացոյն Համա-
ռօտեալ բանս ի ստորոգութեանց հետեո-
րիցն, զիտցայն Հաճեալն ասելով եւ ի բաց
թողեալ զհակառակ բնութիւն այլոց եւ
զրնդունարան առաւապելսն եւ զայն յիշելով,
զոր ընդունի եկեղեցի սուրբ: Վասն զի
անհասանելի է Աստուած եւ եթէ ոչ է պարտ
քննել զոր ոչ է տունեալ մեղ ի մարդարէից եւ
յառաքելոց: ԶԱստուած ոչ ոք Լուսն երբեք,
բայց Միածինն Որդի... Անպատմելի է Աս-
տուած եւ անհասանելի:

Թղ. 26բ. Յուցումն թէ զոյ Աստուած:

Թղ. 27ա. Թէ զի՞նչ է Աստուած եւ ան-
Հաս է:

Թղ. 27բ. Յայտնումն, եթէ մի է Աս-
տուած եւ ոչ բազում. եւն:

Թղ. 36ա. Երկրորդ Գիրք. Վասն յաւի-
տենից. նա արար զյայտնումն... Պարտ է
զիտել զի բազում ինչ նշանակէ անուն յա-
ւիտենիս:

Թղ. 36բ. Վասն Հրեշտակաց:

Թղ. 38ա. Վասն սատանայի եւ զիւաց:

Թղ. 38բ. Վասն երեւելի եւ զյայտի արա-
բաճոյ:

Թղ. 38բ. Յաղագս երկնից:

[illegible]

: Եւզիկ զՅմեռած վ ի յ
 Եպիստոլայի զԿատարեալ վ : Կոզմոստմզգի վ : Եւ
 ի յ յա : Եւզիկ զԿատարեալ վ : Կոզմոստմզգի վ : Եւ
 վ : Եւզիկ զԿատարեալ վ : Կոզմոստմզգի վ : Եւ
 զԵմեռած վ : Եւ յա : Եւզիկ զԿատարեալ վ : Կոզմոստմզգի
 վ : Եւզիկ զԿատարեալ վ : Կոզմոստմզգի վ : Եւ
 Կոզմոստմզգի վ : Եւ յա : Եւզիկ զԿատարեալ վ : Կոզմոստմզգի
 վ : Եւզիկ զԿատարեալ վ : Կոզմոստմզգի վ : Եւ

দেখি এফ — নগ্ন পিঠ ত্রি:

ՏՄՎՔՆԴՈՂՈՒՄ ԵՐԳՂՎՆԿՄԵՂՈՄ ԺՊՎՃՍՈՒՄ

627

: զվճարի
 -ուղղելի վաճառքի : քաղ. վ հաստատե
 -նա նախ զուղարմի զսուղի վ զվճարի
 -ուղղելի վաճառքի զհիշարմի իղարմի
 -ուղարմի վ ի ինն ուղարմի : առն. եւ Ծ
 : նաւարմի
 զվճարիւղղելի վաճառքի ի ինն ուղարմի

: ԳԼԽԱՆՆԵ ԳԺՄԱՆՈՒԹԱՆ
 -ույի վ յդ խօխրտաւոյ ԳԺՄԱՆՈՒԹԱՆԻՆ յ
 Գ վժմանադգ ԵԿԲ վրասովց զողջմանս
 -աղցրոմբդ զվիտ - զողջման զսորի
 զվճիկաբողջոյ վրասովց հաւաք զնվարտ
 -ույթ վ յմ ի ԴՅՅԴ զհաւանտի մեկվմն
 յթոսագ յտեգմափառնի յդ : ստամոտ
 հոյ վ ի նսեղ ետմի վ ձյոյով վ ի տղեր
 -աբխմով : յ : յղվմնսնցում ետպնց
 հմեղ խոցնտու ստատորո : մտալոյ
 զմզհեհէի ի նմխիտորոյ, սպայուպոց
 հսիստաւի մտատի : ԵԿԲ : ԵՊ :

ታኅሣሥ ፳፻፲፱

տրեսն վ՛րդ՝ Ղզիռակ ւնտռոն վ՛նճըստոյլ
ոստփ վ՛րսցս րառւիթն րդ նմտոն քնն՝ զնմտոյ
նճչկոռւովի նտրեռմ րդ՝ նկզոտ զոյիտդ
—առնալ զոռզցրտ զոտի՝ ծնանոժ զոնտրեռմ
զկիտըստմտոն րսանց՝ տտռնլ կիւմտոն
վ՛րսնչկուխնսնտվ՛ զնճըզոժով՛ րդ զնջըջ
վ՛րտըննտմո՛՝ յսվկնստոյ. րժ. ևճ

អរុណគុណ ៥

[illegible][illegible]

3. Թղ. 22ա. Ձոր հետեւեալ օրհնութիւն
ի վերայ Այրուրենի: Աղբիւրն Աստուած
ամենայն շնորհաց աղբերացուցէ ի ձեզ
զիշխ:

Կր յաջորդեն զանազան օրհնութիւններ:

Թղ. 31ա. Քարոզ վասն սիրոյ ի բանէ
ասացեալ յԱւետարանէն. Այս է պատուէր
իմ: Ասեն իմաստունք թէ թշնամութիւնն
մեծ զպակասութիւն է ի մէջ մարդկան:

Թղ. 36ա. Քարոզ յազպս սիրոյ րն-
կերին: ԻՄէ՛ծ նշան սիրոյ սո ընկեր եցոյց
Արրահամ:

Թղ. 40ա. Քարոզ վասն սուրբ Միքայէլ
հրեշտակապետին. Միքայէլ թարգմանի՝ Մի
որպէս Աստուած այնն: . . .

Թղ. 46ա. Քարոզ սրբոյն Ստեփաննոսի
Նախավկային: Այր սկիզբն առնիցէ պատե-
րազմի: . . . Բնարանս այս զ մասն ունի:

Թղ. 50ա. Նախերգանք Քարոզի, զսր
արարեալ Տնառն Բարդուղիմէասի լսթի-
նացոց եպիսկոպոսի եւ թարգմանեալ ի
Հայս: Գրեալ է ի Մատթէոսի Աւետարանին.
Գնացէք, Քարոզեցէք. . . Վարդապետք ասեն
թէ անպատշաճ է:

Թղ. 62ա. Քարոզ սրբոյն Մարիամ Մազ-
դեղենացոյն, ի սուրբ Վարդապետէն ասա-
ցեալ: Եւ էր կին մի մեղաւոր: . . . Երթայ ոք
ի տուն այլոց:

Թղ. 64ա. Քարոզ եւ մեկնութիւն սրբոյ
Աւետարանին. Լուսք զի ասացաւ առաջնոցն.
սիրեցես զսիրելիս քո: . . . Արդ այս ոչ էր
զրեալ յօրէնս:

Թղ. 65ա. Քարոզ վասն Բանին մարմնա-
ցելոյ. Բռնաննու Ա. Գլ. 14 համար. Եւ
Բանն մարմին եղև: . . . Արդ ի չորից Աւե-
տարանէացն պատուականացոյն գտանի:

Թղ. 80ր. Պատճառ տօնի Թրիփատութեան
Տնառն մերոյ. Ի տօնի Թրիփատութեան զ
յինի տօնախմբութիւնս:

Թղ. 86ա. Քարոզ մեկնութիւն Աւետա-
րանին ի սուրբ Վալդայպետէն. Դիւրին է
ըզտու ընդ ծակ ասղան անցանել: . . . Գիտելի
է աստ թէ վասն է՞ր այնքան զարմացան:

87ա. Քարոզ եւ մեկնութիւն Եղեկիա
մարգարէի ի սուրբ Վալդայպետէ ասացեալ.
Իերանով մարգարէին Եղեկիա ասէ Աս-
տուած:

Թղ. 89ա. Քարոզ Յովհաննու Մկրտչին.
Եւ ձայն բարբառոյ յանապատի: . . . Մարկոսի
Ա. գլուխ զրեալ է: . . . Եւ ոչ միայն մի զեւն
եմուտ ի նա:

Թղ. 96ա. Պատմութիւն: Եւ աստ զի-
տեյի է նախ զի առաջի թաղաւորի միոյ
կային:

Թղ. 98ա. Քարոզ եւ ներդրեան ի վերայ
սրբոյ քաղաքին յերուսաղէմի. Միածին
Բանն Աստուած սոտ ծնաւ կոյնս անրիծ:

Թղ. 103ր. Քարոզ յաղապս սոցառութեան
արքայնապունդի արքայնութեան: Յաղապս
երից իրաց մանաւանդապէս:

Թղ. 108ա. (Ուտմաւոր Ա—Բ) Անեղ Աս-
տուած յոյրից, Բաշխոզ շնորհացն հա-
մայից, որ Հօր Որդոյ է Էակից:

Թղ. 110ր. Այլ օրհնութիւն պիտանաւոր
եւ զեղեցիկ ի վերայ Այր ու Բենի: Արեւակն
արդարութեան, որ տար հարսանիս յայն:

Թղ. 113ա. Օրհնութիւն ստանաւոր
օճիւ. Նախ անմարմնոց զօրք վերնական,
Որք Աստուծոյ կան փառարան:

Թղ. 114ա. Բառաջարանութիւն. Ի բա-
րեխնամ մարդասէր Հոգւոյն ճշմարտութեան.
Ապս՝ վերջաբանու յիւն: Եւ արդ զսր օրինակ
լուծականս:

Թղ. 115ա. Աղօթք եւ օրհնութիւն
ամենայն աշխարհի արարեալ սուրբ վարդա-
պետաց. Օրհնեալ Հայր սուրբ Աստուած
ճշմարիտ:

Թղ. 116ա. Երդ սո սուրբ Հոգին. Եկ,
սուրբ Հոգի, ստեղծող Հից:

Թղ. 117ա. (Տեսիլ Ա. Սահակայ, սկիզբը
չկայ, այժմ կը սկսի) Հրեշտականման փոփո-
խումն եցոյց պարզեւատուն յարեաց: Քան-
զի իրբեւ զողայս անմեղութեամբ յաշխարհի:

Թղ. 117բ. Տաղ կամ երգ սո Ա. Սահակ.
Ով հայր Իսահակ, որ տեսողունակ:

Թղ. 118ա. Թուղթ սիրոյ եւ միաբանու-
թեան մեծի կայսերն Կոստանդիանոսի եւ
սուրբ պապուն Սեղրեւորոսի եւ Տրդատայ
Հայոց արքայի եւ սուրբ Լուսաւորչին Գրի-
գորի: Կամօք եւ կարողութեամբք:

Թղ. 126ա. Վերջը կայ՝ Տղեալ կա ի
Ժողովածու կոչեցեալ Բիւրն թղղահամարն
ԲՃՁԱ (281)։ — Յիշատակագրութիւն տեա
վերը. ուրիշ չկայ:

ՀԱՅՐ ԻՐԱՇՏՈՑ

Հին թիւ ԻՐԱՒ — 17604 յառաջ

ԹՈՒՆԹՔ՝ 374 — ՄԵՇՈՒԹԻՆ՝ 21.5 × 16: —
ԳՐՈՒԹԻՆ՝ միասին, 14 × 11: — ՏՈՂՔ՝ 19 —
ՆԻԻԹ՝ քուզք: — ԿԱՔԻ՝ տախտակ, կաշեպատ: —
ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ ինչ ինչ պատռած քղբեր: — ԳԻՐ՝
Ոտոր յատակ: — ԵՈՐԱԳԻՐՔ՝ սեւագիր: — ԴԱՏԱՐԿ՝
քղ. 1ա—2ա, 7ք, 8ա, 372ք—374ք: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝
1700էն առաջ: — ԳՐԻՉ, ՏԵՂԻ և ՏԷՐ՝ անշայտ: —
ՌԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՆՔ՝ քղ. 2ք, 8ք:

Մատենան է

Հայր կամ Աւագ Մաշտոց, որ ունի շատ
նոյն լուսանդակութիւն, կը գոհանանք հե-
տեւեալները նշանակելով:

Թղ. 3ա—7ա. Յանկ գրգույս, որ կոչի
Հայր Մաշտոց:

Թղ. 9ա. Որհնութիւն աղի և ջրոյ:

Թղ. 11ա. Որհնութիւն սեղանոյ:

Թղ. 14ա. Որհնութիւն սկղի և մաղցմայի:

Թղ. 15ա. Որհնութիւն գործարայի:

Թղ. 15բ. Որհնութիւն զկեստից հան-
դերձեղինաց վասն զարգաց արքայ սեղանոյն:
չապկի, ցօտոյ, վարչամակի ևն:

Թղ. 18բ. Որհնութիւն խաչի, պատկերի,
խաչի որհնելոյ ևն:

Թղ. 22ա. Կանոն և կերպ ոճանելոյ
զհիւսնդն, որ է մերձ ի մահ:

Թղ. 26բ. խրատ մեծի չարութու. (մամ,
հուր որհնել):

Թղ. 30ա. Կանոն նոր դուռն զենկոյ):

Թղ. 30բ. Կանոն տնտես որհնելոյ, ապա՝
ստրկաւազուհի:

Թղ. 32ա. Ոգտութիւնք որհնեցեալ ջրոյ:

Թղ. 32բ. Կանոն և որհնութիւն կրօնա-
ւորաց ուխտից:

Թղ. 36բ. Արարողութիւն և յորհնութիւն
մոխրոց:

Թղ. 39բ. Ի կիրակէի Ծաղկաղաւղի որհ-
նութիւն ոստոց:

Թղ. 41բ. Փետրաբի երկրորդ ատուրն
որհնութիւն մոմեղինաց:

Թղ. 43ա. Վ(և)կայութիւնք ի մեռա-
նողէն ատենիք ևն:

Թղ. 46բ. Կանոն է ստորնանաց կարգի,
որ է մի ի եօթնանգ խորհրդոյ՝ ոտոր ևկե-
ղեցոյ: (Նուագուն հերաց, Փոքր աստիճան-
ներ, Կիսաստրկաւազութիւն, Ստրկաւազու-
թիւն, Քահանայութիւն [Թղ. 65ա.]):

Թղ. 80ա. Կանոն որհնութեան վիպարի:

Թղ. 81ա. Կանոն որհնելոյ ձիթոյ (Աւագ
էջ.):

Թղ. 82ա. Կանոն ցոպաշխարհոյն ար-
ժակել:

Թղ. 87բ. Կանոն Մկրտութեան, Երգմի,
(յառ յատենական ծխի):

Թղ. 94ա. Որհնութիւն մասնատուի:

Թղ. 94ա. Որհնութիւն կնոջ յետ ծնա-
նելոյ: Ապա՝ որհնութիւն նորածնելոց նախ
քան զմկրտութիւն:

Թղ. 98բ. Արձակումն ի հերետիկոսու-
թենէ, և բանադրանաց և նշովից:

Թղ. 99ա. Որհնութիւն պիւնոյ, ոսկոյ,
դառինէ, հացի, ջրոյ:

Թղ. 104ա. Որհնութիւն մահացութեան,
արժեանց և այգեանց ևն:

Թղ. 106ա. Աւագ մեծ Հինկարութի,
Աւագ Ուրբաթ — արարողութիւնք յառ յա-
տին ծխի:

Թղ. 120ա. Կանոն որհնութեան որբոյ
մեռունին:

Թղ. 150ա—192բ. Իպիսկոպոսական
ձեռնադրութիւն. (ընտրութիւն, քննութիւն,
հաստատութիւն, [Թղ. 151բ—171բ.] և
արարողութիւն):

Թղ. 192բ—215ա. Կանոն կաթողիկոս
ձեռնադրելոյ:

Թղ. 215ա—234բ. Կարգաւորութիւն որհ-
նութեան թաղաւորի յառ մեծի ևկեղեցուն
Հոռմայ:

Թղ. 234բ. Կարգաւորութիւն սահմանի
ևկեղեցոյ ի զգլուսն, որք բոնաւորաց երկիւղէ
մահու ուրացեալ լինին զգրիտունէութիւն,
եթէ այր և եթէ կին:

... զոմտի
-ազմ ետոստիովնոյ զվազ յգ զնասթո
հայիվիկի ետոստեռեսս ետնո՝ զոմտեմտ
-վմատն ' զտզամվ' զստզ' ի մս ' ետմտ
-տեաք վզտզտուստոյլ մմատ եվզտ' ի
տեմվի տեյլ (խմե ցեղ) . ԲԶ . ԵԺ . Ծ

... Լսվողն
զվստեռիովնոյ վիչոսց զտղթանտիւզ
վ զվմազ մվտտզջ վեղոթ ' Կեռցոն
... Կ վոսիտոյտով, զվստեռիովնոյ ոսեռ
վզտմ տմ ցվմօփվլ մսեվմն մնա՝ վաշե
-տեմտի ոտե ետզձազ՝ հայիվիկի զտ՝
զեմտվմատն եմամյ ոսմտգն Լվոնքվլլ
վնտմյյ թոս՝ զգրտ վ 0021 զստզ՝ վրտթ
... յազտիտմտեզ զվեղտառ զ յազտոմ
-վ' յզտեռնի վ ետոստեռիովնոյ ստփոն
-հոս կտտտեռ զվմազ յգ հայիվիկի զվեմտ
-վմատն զոմտկոմ ի մս ' ետմտեռեաք
վզտզտուստոյլ մմատ եվզտ' ի ումվի
տեյլ (խմե մգմտտ) . ԲԶ . ԵԺ . Ի

ՅԶՎՎԺՎՍԵՆԻՆՏԻՆԶԻԿ

... ԵԺ . ԵԺ . ԵԺ
... եվզտմ ետմատոտեռ Լոզտմգիտնո հաւտ
զտտտեռ մարզոտր ուտեռց . ԲԶ . ԵԺ

... ետզի զվզտմ
ետմատոտեռ Լոզտմգիտնո հաւտ զտտո
-տե ոտեռմ զվթլսեռմտոյլ . ԲԶ . ԵԺ

... Լոզվզմա զտեռտ զզտի . ԲԶ . ԵԺ

... զտեռեառտեռմ
վրվ' զնզտեռն ոտեռց . ԲԶ . ԵԺ

... զվմտառ Լոզգեռ
զտղթանեղտնոյ զզտի . ԲԶ . ԵԺ

... Խատտոն ստտոնոն (չառտ ոտ) ոչ
... զվրտի Լոզմոնոմ ... զվթլսեռնի զզտի վ
' զվթլսեռնիովնոյ մմ Լոզտ զվմտեռ մս

' հատտոն զտեռն զմոյի զոտի զվեմամմա՝
վոսվթ զստզ՝ հաճր զստզ՝ մմտտոզրտ
կտեռն զզվթոն ' Լոնսա . ԲԶ . ԵԺ

... զի
եվեմտի ' ետգմտեռ ' վոտ հաճր ' զտտ
' ետաք զվթլսեռմա Լլլլ . ԲԶ . ԵԺ

... Խատտ զմոյի
զտի մս վնառնոզգմա թոյ զնոզգվմառն հաճր
-տեռեռն զվթլսեռմտոյլ . ԲԶ . ԵԺ

... զի զեռ ' հաստի զզվթլսեռմա
զտեռտեռն յգ . զի հաճր մոտտոտի թն
-եռմ զգրտ յգ զվթլսեռմա . ԲԶ . ԵԺ

... զի
զի հառտեռտմ ' եվեմտ վ զառտեռտմ
... զառտեռն ի մս ' զվզտզտուստոյլ վմտմ
-տեռն զտղթանեղտմ զմ ետեռտտ . ԲԶ . ԵԺ
... զզտմտեռնի զտղթանեղտմ զմ ետեռտտ
-առ զտեռտեռն ի մս ' վմտեռ ետեռտմ
-եռ զվեռն մմ ' զվթլսեռմա զմառն թոյ
(Լվոնոն) զտեռտ զլ ' Լոզտի . ԲԶ . ԵԺ

... զի ետտեռտտ
-տեռ ' հառտեռ վլլտեռտ յգ հառ ' եռտի
-եռ զ հաստի . ԲԶ . ԵԺ ... զմառն ետտոռն
զտիտնոզտմ զվթլսեռմա . ԲԶ . ԵԺ

... (ետթլ ' Ե . Դ) հառտ ' վեմտ
-տեռտմ մատմ ' ետզգրտտ ' ետզվեռ
-առ ' զտտ հաճր ' ետգմտեռնի ' ետտեռ
' ետգիտտեռ զվթլսեռմա . ԲԶ . ԵԺ

... զվթլսեռմա ' հառնոզի զեռ
-տեռտո զ (Լոզտի . ԲԶ . ԵԺ)

... Լոզնոզի զառ
-տեռտոյլ զզտի . ԲԶ . ԵԺ

... զտղթանոզմ
վ վոստեռիովնոյ զզգրտ զգրտ զտեռ
եռգմն յգ ետգտնի զվթլսեռմա . ԲԶ . ԵԺ
-զտի զտղթանեղտնոյ զզտի . ԲԶ . ԵԺ

629

ՄԱՇՏՈՑ ՉԵՌԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Հին թիւ ՄԽԹ — ՌՃԿԼ = 1712

ԹՈՒՂԹՔ՝ ՈՏ: — ՄԵՇՈՒԹԻՆ՝ 21.8 × 15: — ԳՐՈՒԹԻՆ՝ 15 × 4 + 4 = 8: — ՏՈՂՔ՝ 23: — ՆԻԻԹ՝ քուզք: — ԿԼԶՄ՝ խաւաճարտ կաշկատ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: — ԳԻՐ՝ մօտք: — ՋԱՐԴԱԳԻՐՔ՝ չօւնի: — ԵՈՐԱԳԻՐՔ՝ կարմրագիր: — ԼՈՒՍԱՆՑԱԶԱՐՔ՝ քղ 2ա գծերով գարդ մը: — ԴԱՏԱՐԿ՝ քղ 1ք, 88ք—95ք: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՌՃԿԼ = 1712: — ԳՐԻՉ՝ Ստեփանոս վ. Բաքերդցի: — ՏԵԱՐՔ՝ Գր. վ. Ուոհայեցի՝ Եւ Պետրոս Պատրիարք: ՈՒՇԱՏԱԿԱՐՈՒԹԻՆՔ՝ քղ 5ք, 58ք:

Մատենան է՝ Մաշտոց Զեռնադրութեան

Թղ. 1ա. Ցանկ գրուս (սզեղի եւ տարբեր գրով):

Թղ. 2ա. Սահմանադրութիւն ձեռնադրութեան քահանայից եւ աստիճան տալոյ սարկաւադոց, զոր արարեալ է լուսաւոր մտօք մէջ քահանայապետն Կրիզոր սրբապան փափն Հռոմայ, ընդ որս ընկալեալ սուրբ հայրապետին Հայոց, որ միշտ սցամ կանոնադրութեամբ վարի յեկեղեցին Հայոց, Իսկ յաւուր ձեռնադրութեան նստի եպիսկոպոսն յաթոռ ի մէջ առնեն:

Թղ. 6ա. Նուիրեալը կամ ձեռնադրելին հայրապետին կը ներկայացուի:

Թղ. 13բ. Սկիւրն աստիճանաց:

Թղ. 15ա. Առաջին կարգ Դոնապանին:

Թղ. 15բ. Երկրորդ կարգ Ընթերցողութեան:

Թղ. 16բ. Երրորդ կարգ Երզննցուցչաց:

Թղ. 17ա. Չորրորդ կարգ աստիճանի Զահրեկալութեան:

Թղ. 18բ. Հինգերորդ կարգ կիսասարկաւադաց, որ է զպիր:

Թղ. 22ա. Յօրժամ Աւայ սարկաւադ ձեռնադրին:

Թղ. 31բ. Կանոն Զեռնադրութեան քահանայի:

Թղ. 44բ. Յաղագս մասնաւոր պաւադան տալոյ:

Թղ. 46ա. Դասանութիւն սրբոյ հաստոյ:

Թղ. 48ա. Արարողութիւն յաղագս պաւադան տալոյ աշակերտեալ սպասաւորաց բանին կենաց:

Թղ. 55բ. Կնիւղի եւ փլոյնի տունչութիւն կուսակրօնից:

Թղ. 59ա. Կանոն Եկեղեցի օրհնելոյ, զոր արարեալ է Յովնմնոյ Մանգակունեցոյ:

Թղ. 75բ. Կանոն սկիհ եւ մաղղման օրհնելոյ:

Թղ. 76ա. Կանոն աւադան օրհնելոյ:

Թղ. 79բ. Կանոն օրհնութեան զկեստի:

Թղ. 80ա. Կանոն խաչ օրհնելոյ:

Վերջ՝ Թղ. 88ա:

ԵԻՇԱՏԱԿԱՐՈՒԹԻՆՔ

1. Թղ. 5ա. (տարբեր գրով) Արդ եւ Գրիգոր վարդապետ յՈւրհայեցի ետու զբեկ զսա հոգեւոր սրբոյն իմոյ Իւսեբերքցի տէր Ստեփաննոս վարդապետին, թիւն Փրկչին ՌէճժԲԻ Ապրիլի ԻԸ, Իսկ Հայոց ՌՃԿԼ Ապրիլ ԺԷ:

2. Թղ. 58բ. (տարբեր գրով) Ի յայելունն Պետրոս պատրիարքի ամի մարդեղութեան Փրկչին մերոյ 1743 Սդոստոս ամսոյ 15, ի թաղաքն յԱյրկօրնա:

Առջեւի կողքին ետեւի կայ տարբեր գրով. «Կարնոյ թաղաք խնդրէ եպիսկոպոս». Նոյն տեղը քիչ մը վերսով կայ ուրիշ գրութիւն մը, որ ողբան կ'երեսայ Ստ. Բարեբրդցի վարդապետը կ'ակնարկէ. վրան գծուած է:

ԱՏ-ի ԴԱՇՏԵՑԻՈՅ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒՈՒԹՅՈՒՆՔ

Σελ. 44. 1725

ԻՌԻԼՔԻՐ՝ 336: — ԼՆԻՌԻԻԻԻԻՆ՝ 20 x 14 :
ԳՐԻՌԻԻԻԻՆ՝ միասին, 15, 5 : 10: — ՏՈՒՔ՝ 31 :
ՆԻԻԻ՝ յուրք, դեղմզողոմ: — ԿՆԶՐ՝ տախտակ
կաշկպատ. Ոռիս զրոյմազողորհրով : — ՆՆԳԱՄԱՆՔ՝
յաւ ֆիւ մե ցեցազոր. կազմը ի բերե զմասնած ես
վաւմաճցնիւր զրկնած: — ԳԻՒ՝ ծորոք, յստակ: —
ԻՐԻՄԳԻՐՔ՝ սեւազդի կարմիր կէտերով: — ԻՆԱՄԻ՝
Իբ 1բ, 49ա—բ, 214բ—215ա, 335բ—336բ :
ԻՆԱՄԱՆԱՆ՝ 1725: — ԳՐԻԻ՝ Սարգիս եպ Սահէրճի:
— ՏԵՒԻ՝ Հոռոմ — ՏԵՒ՝ գրի՛շը եւ Ս Մաքիմ
եղիզտացոյց եկեղեցի: — ՅԻՇԱՆԱԿԱԳՐԻՌԻԻԻԻՆ՝
Իբ 48բ, 214ա, 335ա:

Մառեան Է՝ Ստեփանոսի Վարդապետի
 'Կաշեցւոյ Պատաշանատու ի իւն բնդէն
 զբոյն Սրբոյ Յովհաննէս վարդապետի
 Բաժնում Էրէզ դրբի, Ա՝ Մախա՛ր Ժշրանց,
 Ե՛ւ Խոշակ ճշմարտութեան Եւ Կ՝ Խոջիկ
 Ռուբինոյան:

Ա. Թ. Չմ—ԿՏ. Բախտի փշրանաց

Թղ. Շահ. Համառօտ րեճեռութիւն, որ
անուանեցաւ Մախաղ վիշաւաց, յամի ներ-
մարմնութեան Տեառն ՌԶ յամսաննն Յուն-
վարդ սկզբան: Շարայրեայ յումեմն Ստե-
փաննոսէ Կաշտեցոյ մեղապարտէ . . . Աղեր-
սանք առ միշտ յարին եւ անվաղձան ինչո-
թիւնն աստուծոստայնոյ յոյնեմնէկ սոթիք
չարայրեայ . . . Սորոսէկս Արարիչ: միշտ
չարք անվաղձան . . . (Ստեփան) :

ԹԳ. ՇԲ. Աստաջարանու թիւն զրդոյդ .
 Դանք սակոտ քառ ընթերցոյ և աղցակից և զ-
 քարան իմ : Թէպէտ իւրաքանչիւր ոք զիտէ
 Դասականապէս :

ԽԴ. ԿՐ. ԴԼ. Ա. Զամառնոտ պարգարա-
նույնի Զատարամին :

Թղ. 47ա. Լեզերանք և լսնք պատու-
տանաց տո բարձրելոյն Լևտուած. (ախե-
փանոս Դատելոյն է պարանոս):

Թ. Կ. Ֆա. Գանդատ ըսպառնուց ապրիլ-
տամբայի անձին նոյնոյ մեղապարտի Սե-
փաննոսի օրէնքն Դաւանցոյ : Այլ համոյն
ազանդ :

Տեւ մանրամասնորէն Տաշեան Հ.
Թ., Մայր Զուգակ Հայ Զեռ. Մխիթ.

Մատ. ի Վիկենյա Թ. 20, 23] և 681. Նաև
Քէչիգան, Յոյսակ Հայ. 260. Չմատոյի,
Թ. 271 և 272:

[illegible]

Թղ. Տիր. Խախերզումի ինք Տեառն Տէր
Յովհաննիսի Մբբուդ կոչեցեալ վարդապետի
... զոր տնեայ ի տպագրեալ զրոց նորին
եղաբ աստ : Վսեմապաշտնից անձանց և
Տէմարտասիրաց : Եղև սկիզբն և կա-
տարումն սորին ի վառն սրբոյ Ամենափրկչին
Նոր Զուգայոյ, ձեռամբ և հոգաբարձու-
թեամբ Տեառն Տէր Ստեփաննոսի նորին
սցեցելու ի վառն Քրիստոսի Աստուծոյ : Չիրս
բորբէ զյուր տունն : Կր տրուի ցանկը :
Կր շարմուակուի :

Եւ եղև տպագրութիւնս ի Թագաւորութեան արքայից արքայ Շահ Սալիման Թագաւորին. ի հայրապետութեան Տեառն եղիպարսու կաթողիկոսի տմեկայն Հայոց. ի Զորաց ի վանս Ամենափրկիչի։ Չեռամբ նորին տաաջնորդի Սեփաննոսի արհի-էպիսկոպոսի. ի քայանթարութեան պոյա-գատ պարսն Աւետին։ Ալխատանօք տպարա-նումս զՍարգիս եւ զԱստուածատուս երկ-ցունքս եւս յիւն ազատեմ։

Թղ. 32ա. Ետոաջորանութիւն Պատա-
խանատութեան Ստեփաննոսէ . . . Որպէս
և աղօթանան և անըրեւոյթ լինին Հառաբա-
ստեղից ի ծայգման արեգականն : (Հմտա-
հաշիւան, Խաղր Յոռց, Թ. 25) և 248 : Քէ-
չիւան Թ. 271 և 273, ինչպէս և յաջորդրի :

Գ. թղ. 181ր-216ա. Խեղիբ Ուղ-
դուքեան (սահայն այս չէ մշահակուած , Եւ
կը սկսի) . Զբաղրական կոչումն ղե-

Բան առ Երջանիկ վարդապետն. Իսկ արդ որովհետեւ Երջանիկ եւ տիեզերաւոյս...

Թղ. 219ր. Դարձեալ վերստին սկսանձլով ճառելի է ։ Նախ ընդզէմ այնմ, որ ասեն թէ Բանն Աստուած ոչ բնութեամբ ։ (Կր յաջորդեմ պատասխանատու քիւնցեմք) ։

Թղ. 281ա. Նորին Տեառն Տէր Աղէկսանդրու... Բան ճշմարտութեան եւ ուղղութեան... Բանն զիք, Եղբարք իմ սիրելիք, բանից ճշմարտութեան...

Թղ. 283ր. Ի նորին Տեառն Տէր Աղէկսանդրու ուղիւք շարադրութիւնք. Իսկական անեղ բնութիւն եւ անսահման ։ Ապա վերջաւորութեամբ մաղքամք յիշելու եւ քէ զիրք տպուած է ԹՃԼԶ լուծիմ ի նոր Ջուղա ։

Թղ. 285ա. Համարոտ պատասխանատուութիւնք առ քսան երկու համարս զիտաւորութեան բանիցն զոր պարունակէ ոտանաւոր շարադրութիւն վարդապետին ։ Աս երկրորդ համարն ասելի է ։

Թղ. 291ր. Աղբասանք եւ բանք պաշատանաց առ բարձրեալն Աստուած... Սուրբ սրբոց բնակեալք ի յոյս իմանալի («Ստեփանոսի է այսքան») ։

Թղ. 292բ. Վերստին ոտք նշոյն մեղապարտ ։ Սիրելեաց իմ տամ ձեր Փրկչին («Ստեփանոսի») ։ Ապա դաւանութիւն եւ խոստովանութիւն անձին ։

Թղ. 295ր. Առարկութիւնք ի Պարսից ոմանց եւ պատասխանատուութիւնք ի մէջն ի պատահելի մեր ի բազում տեղիս մանաւանդ ի թվոյ Փրկչին 1707ին, յորժամ հաք ի Բանդաբի Սուրաթ անուանեալ քաղաքում ի Հնդկիս ընդ ոմանս փիլիսոփայս անուանիս, զորոց անուանքն երկարութիւն է ստորադրել ։ Յետոյ միտմ մինչպէս հաւաքեալ զտաք ի տան ումեն պարսկի ։

Թղ. 303ր. Վերստին հարցմունք ի պարսից եւ պատասխանատուութիւնք... որ սակս թրխատութեան... ։ Եւ եւ Երազմիցս անգամ եւ սակս թրխատութեան...

Թղ. 306ր. Եւ դարձեալ հարցումն ի յայլաղեաց, որ յաղաղ օրինաց... ։ Ջրադուր առարկութիւնս յառաջ արկանեն մեզ ։

Թղ. 310ա. Եւ դարձեալ վասն կերակրոց

սրբոց եւ անսրբոց... Բազմիցս հարցանեն վասն ոչ խորելոյ ի մէջն զկերակրոց ։

Թղ. 312բ. Հարցումն ինչ վասն զինոյն ։ Նմանապէս եւ բազմիցս եղև հարցանել ։

Թղ. 321ա. Բանական ենթադատութիւնք եւ ընդդիմադրութիւնք ընդզէմ բանականի մասին մարդոյն, որ է բանական հոգին... ։ Ընդդիմ. Ամենայն կենդանի առնու պոյաջութիւն իւր ի ծնողէն ։

Թղ. 324բ. Գլ. Բ. Երեւի թէ հոգիք մարդկայնս սեռի ոչ պարտաւնդին ի մեղաց նախահօրն ։ Ընդդիմ. Տեսանեմք ի յստորնայինս զի զատուորք աշխարհիս...

Թղ. 329ա. Վերջ՝ լոյց թղ. 329բ—334բ. Այս է լուսանցն ի քովերն գրեալք...

Թղ. 334բ. Վաղճան բանիս ։ (Թղ. 1ա, տրուած է երեք գրեթէ անուցեմք) ։

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

1. Թղ. 48բ. Կրեչէն. Գրեցաւ եւ աւարտեցաւ ի թուոյ Փրկչին Թէճիկն Հոկտեմբերի ԼԼ. ձեռամբ Սարգիս Նախկնպոսի Եղիկիացոյ, որ եւ Սահէթքի ի Հոռմ քաղաքի. որք հանդիպիք տա կարգալով եւ օգտելով բանին, յիշեմք ի մաքրափայլ յաջօթս ձեր եւ զուրք յիշեալ լիջիք ի Քրիստոսէ Աստուծոյ մերմէ. ամէն ։

2. Թղ. 214ա. Գրեցաւ եւ աւարտեցաւ սա որ կուչի կոչնակ ճշմարտութեան ի թուոյ Փրկչին Թէ(ձ)իկն Դեկտեմբերի. ձեռամբ Սարգիս Նախկնպոսի Եղիկիացոյ, որ եւ Սահէթքի, ի սուրբ քաղաքն Հոռմ ։ Որք հանդիպիք... (Սման վերնոյն) ։

3. Թղ. 335ա. Գրեցաւ եւ աւարտեցաւ սա որ կուչի ինչիւր Ուղղութեան ի թուոյ Փրկչին Թէ(ձ)իկն Ապրիլի ԻԳ. ձեռամբ Սարգիս Նախկնպոսի Եղիկիացոյ, որ եւ Սահէթքի ի սուրբ քաղաքն Հոռմ ի վանս Հայոց ընդ հոլանեալ Մարիամու Եղիկապոսոյն ։ Որք հանդիպիք (Սման վերնոյն եւ ապա տարբեր վրով) ։ Յիշատակ է կենդանոյն սրբոյն Մարիամու Եղիկապոսոյն թիւն ԹՃԼԼ.ին Օղոստոսի ԺԸ.ին ։

[illegible]

— Լիտվոնի մեծաց, լիվի, — զուսպոյ զուստի մզմեմ
 քչչադոս ևս քչչադոս Յիւմ — ում, ԳՎՂՄՄԻՆԿՂՄ — առեմ
 — զգնի ամբոյնամ, ԳՅՄՄ — զմեմ, լիվիւմ — ճշ,
 ԻՆԼԻՍ — ԼՈՒ — Զ — Զ — ՈՒ — Ծրփիմզ, ԳՂՂՄՄԻՆԿ
 — ԶՈՒ — ԶՇ, ԳՂՂՄՄԻՆԿՂՄ — ՈՅ, ԻՆԼԻՎՍՄ

— 144 —

ԳՆԱԳՓԻՍՏԵՐՆԵՍԻՆ ՔԻՄԻԱ ՈՐԻՆ ՔՈՏՉՈՒՄ

634

(: ուժգն
-վում են ավելանում զգալիորեն ևս պահպան
դրականորեն հետք : ուշ-ուշ : եղբայր :
մեծ : ուշ : եղբայր : ընտանիքի մասին)

... զնուգ
—ուր լավք լավքի ժրջտտուն ւր զլստիւի ժաւսի
ւր զվասզ զժաւսի ւր զժմաւոր ւր զլոմւածո
ուր ի թիւնեւեռիկ ժրչիւ զլստք թսն ւր ի ւր
սասն սակժր սնւ ւր ժուգ զսպիլի լնուորտի
ւր զլոմւածո ի ծա՛ղցի լնիւցալի սոսուեց
· Եւսմիժք զստիւ · Եւսիլ — Եւսիլ · Եւսիլ

[illegible][illegible]

1. զաղթանիշքով նպաստեալ հաշտեցուց
 ժառանգութի տեսնելով ի մա զժամի զեմանկան
 2. զաղթանիշքով հաշտեցուց ի մա զժամի զեմանկան
 3. զաղթանիշքով հաշտեցուց ի մա զժամի զեմանկան

Ի նշանակումս հոգիի փայծակոս հաւանող
 զփայծակածոյի եղիս մտադր մո՝ համայն հոմմոս
 զփայծադրոտութիսն ոչ հաջատարդ զփայծակոխոս
 ձեռք՝ համարմի քննից ԹԻՒՄԻՆԻԱՆԻՍ ԿՅՈՒՄՈՐԻՍ

[illegible][illegible]

1987 — 84th year

ՀԱՄԱՆՔՄ

633

147

ՄԱՌԱՆԵ Կ ԵՐԱԳՐԱՏՐՈՒ ՎԵՐԱԳՐԵՑ ԹՎԱԸՆԴՈՒՄ-ԶՆԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Մատենան է՝ Մաշտոց կամ Գիրք Ձեռնագրորւքեան. ուր կան՝

Թղ. 1ր. Վասն գաւազան առնելոյ. Ասէ սարկաւազն. Նշորհազարդ հայրապետ, որ եւ հաստատեալ հովիւ հօտին... Ապա՝ Վասն վեղար եւ փխլոն տալու պատասխանի. չէ ամբողջացած. դատարկ թուրք ձգուած է արտագրուքեան համար) :

Թղ. 3ր. Որհնութիւն նկարեալ պատկերի :

Թղ. 4ր. Եւտ այսորիկ մատիցէ յառաջ առաջնորդ սուրբ ուխտին կալով եւ ասէ առաջի նորա բարձր ձայնիւ. Հայր սուրբ ինչդէր է քէն մայրս մեր սուրբ եկեղեցի :

Եւ կարգով յառաջ կ'ընթանան կղերիկոսաց աստիճաններու տուչութիւնները եւ կ'իստասարկաւազութեան, սարկաւազութեան եւ քահանայութեան ձեռնադրութիւնները : Վերջ՝ Թղ. 30ա. :

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1. Թղ. 30ա. (տարբեր գրով.) Դրիգորի վարդապետի Եղիսացոյ եւ Արքեպիսկոպոս Ռիջագետաց աշխարհէ որ է յՈւրֆայ քաղաքն :

2. Ա. Կողքին ներքին մասին երեսին վրայ՝ (տարբեր գրով.) Եւ Բարերթցի Ստեփաննոս վարդապետ ձեռամբ իմով գրեցի :

3. Անգ՝ (տարբեր գրով.) Վանաց Փրկչին է :

4. Անգ՝ (տարբեր գրով.) Եւ եւ Լիբանանու Հայոց հարցն միարան Անկ-սարեցի Հայր Կարապետս ի Հոռոմ ճարածման հաստոյ զպրատան որդի եւ աշակերտս եւ ի Լիվորնո քաղաքի Հայոց աղղի ժողովրդապետս պոյս զսոյս զիրքս ի տան վաղճանեալ պարուն Յոհաննէսի Մարտիրոսեանն եւ առի յամի Տեառն 1791 եւ Յունիս՝ 25 :

635

ՄԱՇՏՈՑ ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Հին թիւ ՄԽԸ — 1821—1822

ԹՈՒՂԹՔ՝ 87. — ՄԵՌՈՒԹԻՒՆ՝ 24 × 18. — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն, 19 × 6 + 6 = 12. — ՏՈՂՔ՝ 38—40. — ՆԻՒԹ՝ բուրբ բարակ եւ հաստատուն : — ԿՈՂՄ՝ տախտակ կաշեպատ. զրոշմագորդ՝ — ՀԱՆ-ԳՈՐԴԱՆՔ՝ շատ լաւ : — ԳԻՐ՝ ճոշր մեծը : — ԽՈՐԱ-ԳԻՐՔ՝ կարմիր : — ԿԻՍԱՆՈՐԱՆՔ՝ զրոշմեալ : — ՆԿԱՐՔ՝ տպագիր պատկերներ պսպէս՝ քգ. 5ր. Ս. Հաղորդութեան հաստատութիւն, քգ. 16ր. Ս. Արամեան, քգ. 29ր. Ս. Ստեփան Ժգմատի, քգ. 31ր. Ամենասուրբ Սրբորդութիւն, քգ. 33ա. Ս. Կղոս Աստուածածին, քգ. 41ա. Յս. Փս. Խաչեյան, քգ. 42ր. Ս. Մխարբ, քգ. 46ա. Ս. Արզիս, քգ. 54ր. Ս. Գր. Լուսաւորիչ կը մկրտէ Տրդատ Բագատը, զօմեալը : — ԳՈՐԴԱՆՔ՝ քգ. 1ա—5ա, 16ա, 54ա, 65ր. — ԺՈՐ-ՄԱՆԱԿ՝ 1821—1822. — ԳՐԻՉ՝ Գրիգոր արեւայ : — ՏԵՂԻ՝ Հոռոմ : — ՏԵՂԻ՝ Կաւմարեմ գրիչը : — ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ քգ. 56ր :

Մատենան է Մաշտոց ձեռնագրուքեան, որուն կարեւոր մասերն են՝

Թղ. 6ա. Սահմանադրութիւն ձեռնագրութեան՝ (Գրիգոր Պապի) :

Թղ. 6ա. Ռուդոլֆն Հերաց, չորս փոքր աստիճանք, կ'իստասարկաւազութիւն, սարկաւազութիւն, քահանայութիւն՝ (ձեռնագրութիւնք) :

Թղ. 29ր. Կանոն օրհնելոյ եւ տալոյ զվեղարն եւ զփխլոն կուսակոն կղերիկոսաց :

Թղ. 31ա. Յաղապ ձեռնագրութեան եպիսկոպոսութեան : (Երբեմն քրդեակներու վրայ Յշմակուած են յատկեալանին եւ հայկականին տարբերութիւնները) :

Թղ. 43ա. Կանոն մասնաւորի իշխանութեան տալոյ աշակերտացն բանին քարոզութեան որ է չորս աստիճան պատկերի :

Թղ. 46ա. Կանոն ծայրադոյն իշխանութիւն տալոյ վարդապետացն, տասն աստիճանք:

Թղ. 55ա. Օրհնութիւն մազդմայի, սկիհի, սեղանոյ:

Թղ. 57բ. (Տգեղ եւ տաքքեր գրով) Կանոն կաթողիկոսի ձեռնադրութեան:

Թղ. 61բ. Նիւթք եւ պէտք սրբալոյս մեռոնի եւ ասլա՝ Կանոն օրհնութեան սրբոյ մեռոնի:

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆԵ Եւ տեղեկութիւն:

Թղ. 56բ. Էս Գրիգոր արքեպիսկոպոս Թէոդոսիոպոլսոյ, այն է Կարենոյ ի Հոռոմ ձեռնադրող Հայոց կարգեալ զայս ստացեալ զնոյ ի զբեաց Ստեփաննոսի Աֆքերեան եպիսկոպոսի Կղզիոյսոյսոյ Էրրեմն առաքելական վիթարի Կ. Պօլսոյ, յայսմ քաղաքի վաղճանելոյն ի 17 Օգոստոս ամի Տեառն 1821, ունելլով ի ձեռիս եւ զայլ զիրք օտար յումեմնէն Յովհաննէսէ վարդապետէ օրինակեալ ի 12 նոյ.

ամի Հայոց 1068՝ անդուստ փոխեցի աստ զկաթողիկոսի ձեռնադրութեան և զմիտոնի օրհնութեան կանոնսն. ի բաց թողեալ վասն զրնադիրն անապակ պահելոյ, զոմանս սրբադրութիւնս յօրհնութեան միտոնի արարեալ յումեմնէ ուղղափառ: Իսկ զեպիսկոպոսի ձեռնադրութեան կանոնն, (զոր ի սկզբանէ զօրով Համաօստ յումեմնէն), Հայրապետք Հայոց ի 13. դարուն, որպէս Էրեւի, Նորոյ բարեկարգեալ յաւելլին ի նոյն ոչ միայն յինքեանց յաւելեալ, այլ եւ ըստով ինչ ի յաթիւնաց առեալ ըստ պահանջման Հոռոմայ գահին, (որպէս և յօրհնութեան միտոնի,) բազմառեալ նախ ըստ այնմ զբոյ, զոր ինչ ի զբաց սխալեալ էր զայն սրբադրեցի յիմումս, առանց զրոնն Էղծելոյ և ապա զերկոսին ևս ըստզատեալ ըստ սկզբեական յաթիւն բնադիրն և զոտեալ ինչ ինչ միմին և մտաց հակառակ, զայն ևս առանձին Նորոյ թարգմանեալ նշանեցի յամենան Հոկտ. ամի Տեառն 1832:

636

ՍՏԵՓԱՆՈՍԻ ԴԱՇՏԵՑԻՈՅ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆՔ

Հին թիւ ԼԽԹ — 1744

ԷՋԹ՝ 306 + 0 = 372: — ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 25 × 17.5: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւծ. 10 × 7 + 7 = 14: ՏՈՂԹ՝ 34: — ՆԻԻԹ՝ բուզր: — ԿԱՋՄ՝ խաւաքարտ կաշեպատ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆԹ՝ լաւ: — ԳԻՊ՝ մօտր: — ԽՈՐԱԳԻՐԹ՝ կարմրագիր: — ԴԱՏԱՐԿ՝ էջ 1—0 եւ 344—300: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1744: — ԳՐԻԶ՝ Արամաս եպ.: — ՏԵՂԻ՝ Հոռոմ: ՏԵՐ՝ Յովսէփ քանապոյ եւ Սամուէլ վարդապետ: — ԿՆԻԹ՝ էջ 341: — ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ էջ 1 եւ 341:

Մատենան է Ստեփանոսի Դաշտեցոյ պատասխանատուութիւն լսողէմ զրոյն Յովհաննէս վարդապետի Միքնագի:

Էջ. 1. Համառօտ ընձեռութիւն. զիրք Էրեւ. Առաջինն Կոչի Մախաղ Փշրանաց Էրկրորդն անուանի Կաշնաղ Ճշմարտութեան, իսկ Երրորդն յսրջորջի Խնդիր Ուղղութեան.

չարադրեալ և արտրեալ յումեմնէ Ստեփաննոս Դաքէ և ի բանիրուն Հոռոմորէ Դաշտեցոյ. նուէրք առ Հայկապոն Էրարա իմ. Թամի Տեառն 1700. Թամեանն Յունիարի 1. Իսկ յամի Տեառն 1744 զրեցաւ զիրքս ի Հոռոմ քաղաք ընդ հովանեաւ Էկեղեցոյն Մարիամոն Էպիպոսացոյն ի խնդրոյ Կապաղօվկացոյ Վրդանէն աստուածաբան վարդապետի և արհիեպիսկոպոսի, ձեռամբ Կ. Պօլսեցոյ Արամաս վարդապետի և անարժան եպիսկոպոսի:

Ա. էջ 2—79. Մախաղ Փշրանաց: Աղբրսանք առ միշտ բարին և անվաղճան խնդութիւնն Աստուած ի նոյնոյ զպէ՛կ չարադրեալ Սրտապէտ արարիչ միշտ բարի:

638

ՏԱՂԱՐԱՆ

Հին թիւ ՄԾԱ — ԹԻՄ = 1751

ԹՈՒԼԹՔ՝ 30 — ՄԵՇՈՒԹԻՒՆ՝ 16 X 10.5: —
ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւճ, 10.5 X 7: — ՏՈՂՔ՝ 15: —
ՆԻՒԹ՝ բուրբ — ԿԼԶԻՄ՝ բարակագմ: — ՀԼՆԳԼ-
ԼԻՆՔ՝ վնասուած — ԳԻՐ՝ մօտ գիրքնեցի: —
ԶԼՐԳԼԳԻՐՔ՝ պարգ: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ կարմրագիր: —
ԿԻՍԼԽՈՐԱՆՔ՝ բզ 1ա պարզ: — ԺԱԼԼՆԱԿ՝ ՌԻՄ —
1751 — ԳՐԻՉ ԵՆ ԿԼԶԻՄՈՂ՝ անշայտ: — ՏԵՂԻ՝
երուսաղէմ: — ՅԻՇԱՏԼԿԼԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ բզ 30ր:

Մատենան է՝ Տաղարան, 1-ր կան՝

Թզ. 1ա. Գովասանք ի վերայ սուրբ
Յերուսաղէմայ. Ընկալի՛ ծովուն մօտիկ,
Երուսաղէմ խիստ խորոտիկ:

Թզ. 3ր. Գովասանք ի վերայ սուրբ
Մերենդեան Քրիստոսի. Մնունդ պիր կուճու-
մէկ չարոր, չկրկ Լանի քիւլիւտօր տուր:
Թզ. 5ա. Գովասանք ի վերայ սուրբ Գող-
գոթային. Սուրբ Գողգոթայ բարձր է չինած,
խիստ զեղեցիկ է զարդարած:

Թզ. 7ա. Տաղ Եարութեան Քրիստոսի
Աստուծոյ մերոյ. Ի չարաթու ժամ դիչերին,
կանայք իրար ժողովէին:

Թզ. 8ա. Գովասանք սուրբ զերեցմանին
Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ. Առ քեզ եկի
փափաք սրտով. դրեզ համբուրեմ կարօտ
աչօք:

Թզ. 9ր. Գովասանք ի վերայ սուրբ Եա-
րութեան. Սուրբ Եարութիւն ալթրն տիրէկ,
սանայ վարան զայմաղ ուրէկ:

Թզ. 11ր. Գովասանք ի վերայ սուրբ
Էջմիածնին. Էջմիածին մայր հաւատոյ, ծի-
բանափայլ կաղմալ յուսոյ:

Թզ. 13ա. Գովասանք Տնօրէնութեան
Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ. Սէրդ սիրով
խոնարհեցար, յարպանդ կուտին ընակեցար:

Թզ. 15ա. Գովասանք ի վերայ սուրբ
Յակոբայ. Սուրբն Յակոբ անկր րուրեզ,
դունդս սրբոց անսամբ չքեզ:

Թզ. 17ա. Գովասանք ի վերայ սուրբ
Յերուսաղէմայ. Ղութսա չէրիֆ քէնտի
ուլու, իշի քիլիւտէն տօլու:

Թզ. 18ր. Գովասանք ի վերայ սուրբ
Կիրակէին. Քրիստոնեայք ականջ դրէք, ձեզի
դովմ սուր կիրակին:

Թզ. 21ա. Գովասանք ի վերայ սուրբ
Յակոբայ. Սուրբ Յակոբ պիր ուլու վանք տր,
ճումլէ ալէմէ սուլթան տիր:

Թզ. 23ա. Գովասանք ի վերայ սուրբ
Կարապետին. Քեզ հաւատով խոստովանիմ,
չայր զօրաւոր սուրբ Կարապետ:

Թզ. 24ր. Գովասանք սուրբ Աստուա-
ճածնայ զերեցմանին. Ի ԳԼՄսամանի ձո-
րին ի զէմ տաճարին, ուր զերեցմանն է
սուրբ Աստուածածնին:

Թզ. 25ր. Տաղ Սողոմէի մօրն Յակոբայ
և Ծոհաննու. Թէ՛ Հարցանես դայս Սողոմէ,
մէկ անձման սրբուհի է:

Թզ. 27ա. Աւետես է. Յնծացէք հաւա-
տացէք այսօր Մնունդն է Քրիստոսի:

Թզ. 27ր. Այս է սուրբ Յակոբայ միջի
Ին զեղեցիկ խորաններն. Աւաք խորան
ՏԼառն եղբօր Յակոբայ:

Թզ. 28ր. Այս է սուրբ Եարութեան ուխ-
տասեղիքն. Սուրբ Գողգոթայն Քրիստոսի:

Թզ. 29ր. Այս է սուրբ Յերուսաղէմայ
դուրս ուխտասեղիքն. Սուրբ Մնունդ և
Մատրն Քրիստոսի:

ՅԻՇԱՏԼԿԼԳՐՈՒԹԻՒՆ՝

Թզ. 30ր. (դրչէն)՝

Գրեցաւ այս զեղեցիկ տետրս ի
սուրբ քաղաքս Յերուսաղէմ. Թիլին ՌԻՄ.
ի վայելումն (դատարկ տեղ ձգուած
ամուրը զրեւոյ) զոր Տէր Աստուած
կրկին արժանի արասցէ իւրն և սիրե-
լեացն, որ դան ուխտ և յերկրպագու-
թիւն յուսարուխ զերեցմանին Քրիստոսի
և այլ սուրբ տեղիքն աչօք տեսանէն և
ընթանով համբուրեն, մեղաց թողու-
թիւն խնդրեն և մեծի փառաց արժանի
լինին: Եւ որք հանդիպիք սմա, յիշեցէք
յաղօթս ձեր զատացօղ սորա և դուք
յիշեալ լիջիք ի Քրիստոսէ Աստուծոյ
մերմէ, ամէն:

639

ԱՐԻՍՏԱԿԵՍԻ ՎԷԻ ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՄԱՏԹԷԻ

ՀԻՆ ԹԻՆ ՄԾԲ — ԺԸ՝ ՊԱՐ

ԹՈՒՂԹՔ՝ 111: — ՄԵՍՈՒԹԻՆ՝ 33 × 12: — ԳՐՈՒԹԻՆ՝ միասնա, 32 × 9: — ՏՈՂՔ՝ 75: — ՆԻԻԹ՝ բուրբ բարակ և զորաւոր: — ԿԼԶՄ՝ չափ. բայց յարապատ կողքի մը մէջ: — ՀԱՆԳԱՄԱՐՆՔ՝ չէ կազմուած, պրակները անցատ են անոնց բարեբը մէջեղէն կարուած են. արտաքին յուսանց չունին: — ԳԻՐ՝ մօտը, շատ փոքր: — ԴԱՏԱՐԿ՝ 16բ. 75բ եւ 111բ: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԸ՝ ՊԱՐ: — ՅԻՇԱՏԱԿ-ԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ ԲԳ՝ 111ա:

Մատենան է՝ Արիստակէսի վարդապետի Մեկնութիւն Մատթէի Աւետարանի:

Անուանադիրը կամ Խորապիրը կը պակսի. նաև սկիզբէն քիչ մը պակաս կայ: Լէյթմ կը սկսի Մատթ. Գլ. Ե. 8 համարին մեկնութեան վերջին մասէն, (շարունակութիւնն ըլլալով Ն. Շնորհալիի համաձայն անուարտ Մեկնութեան. առաջին զլուխներն արդէն չունի:) «որ աստուածային տեսութեանն արժանաւորի եւ որպէս սուրբն սրբորէք երանելիք են, որ աղտեղեալք են մասաւր ռոմիսիք են, զի որպէս մաքսաւորքն (մաքրասէրքն)՝ սրտիւք զԱստուած տեսցեն սկզբն եւ ազտեղաւորքն ի սատանայի զէմն հային: Արդ վասն զի Աստուած լոյս անուանի եւ կեանք, եւ սատանայ (եւ) խաւար եւ յանձնէ իման կամաց առաջի մեր կայ դիմել յոր եւ կամիցիմք: Փախիցուք ապա ի քանսարկուէն եւ ի խաւարային կերպարանաց նորա եւ տպաւորեցուք ի հոգիս մեր զաստուածային կերպարանն: Երանի խաղաղարաց զի նոքա որդիք Աստուծոյ կուսացին:

Պակաս է նաև ԺԹ. զլուխն 27 համարէն մինչև ի. զլուխ 28 համար, դատարկ թուղթ ձգուած լրացնելու դիտաւորութեամբ: — Մեկնիչը առջևն ունեցած է Ս. Յ. Ոսկեբերանի համանուն մեկնութիւնը. Թղ. 15ա. Նաթլմ Յոհաննու ի Կապեռնաում գիրք երկրորդ: Թղ. 83բ. Տեսնու Յոհաննու Ոսկեբերանի գիրն չորրորդ փարիսեացուն: — Մեկնու-

թիւնը, որ զլուխ եւ բաժանում չունի, կը վերջանայ այսպէս, (Թղ. 111ա. ի. «է. բառ կարի մերում արասցուք զհաճոյսն Աստուծոյ, զի հանդերձելոց բարեացն հասցուք չնորհաւք եւ մարդասիրութեամբ Տեսնու մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի եւ Փրկչին, որում ընդ չոր եւ հոգւոյն սրբոյ փառք եւ պատիւ յաւիտեան եւ յաւեոտանս ամէնն: Ապա անմիջապէս կը կցուի.

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Թղ. 111ա. գրչէն.

Արիստակէս վարդապետն եւ զգովեալ աշակերտքն վերիքմ յիշեսցիք ի Քրիստոս, զի նա աշխատեալ ժողովեաց զբանսն մեկնչացն ի մի յետ Տեսնու Ներսէսի: Եւսրիքեակն այսչափ էր յիշատակարան Արիստակէս: Փառք սուրբ Երրորդութեան երեքանձնեալ եւ մի բնութեան, աստուածութեան յամենայն զիմաք ի սեռից եւ ի մասնաւորաց արարածոց յիսկից եւ յանխկից եւ ի մեր նուաստութեանց, որ արժանաւորեաց զանարժանութիւնս մեր հասանել յասարտումն աստուածախաւս մեկնութեամբ սուրբ Մաթէոսի, ձեռամբ անարհեստ եւ փշուր զրչի պիտականուն Աստուածատուր քահանայի ազանն եւ արթնական հակողի եւ յիշատակ բարի ծնողաց եւ վարժապետաց եւ ամենայն արեան մերձաւորաց: Արդ որք հանգիստիք ի շահ աւուրթեալն աստուածախաւս մեկնութեանս զվարժապետքս Գրիգոր եւ զանհարժար տառատիպ սորին յիշեսցիք ի մաքրափայլ եւ յարժանաւոր յաղօթս ձեր, զի... ամէն: Ի թուի Հայոց Պրեկորդի: (Հմտ. աստ Թ. 434 [Հիւսթ. ԺԸ]):

640

ՏԱՂԱՐԱՆ

Հին թիւ ԽԽԳ — ՌԻԻԱ — 1772

ԹՈՒՂԹՔ՝ 20: — ՄԵՆԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16 X 10.5: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին, 9 X 7: — ՏՈՂՔ՝ 12: — ՆԻՒԹ՝ բուր: — ԿԼԶՄ՝ բարակագմ: — ԼԱՆԳԱՆ՝ լա: — ԳԻՐ՝ ճուր: — ԶԱՐԴԱԳԻՐ՝ խեղճ: — ԽՈՐԱԳԻՐ՝ կարմրագիր: — ԿԻՍԱՆՈՐԱՆՔ՝ բղ: 1ա տղեղ: — ԺԱՄԱՆԿ՝ ՌԻԻԱ (1772): — ԳԻՒԶ, ՏԵՂԻ, ՏԵՒ՝ անշայտ: — ԾԻՇԱՏԱԿԱՆԹՈՒԹԻՒՆ՝ ԹՂ՝ 20թ:

Մատենան է Տաղարան, ուր կան՝

ԹՂ. 1ա. Տաղ ի վերայ սուրբ յերուսաղէմի. Ըճեմէկ ծովուն մօտիկ, յերուսաղէմ խիտ խորաբիկ:

ԹՂ. 4ա. Տաղ ի վերայ սուրբ յերուսաղէմի: Սուրբ Թաւոր պիւր ուր լանք տը, ճոճիկ ամէմէ սուլպան տը:

ԹՂ. 6ա. Տաղ ի վերայ սուրբ Մենդեան Քրիստոսի. Մնտեղ պիւր գոտւիչէկ տը. չէլիւր Լանք քուլունուր տը:

ԹՂ. 8ա. Տաղ ի վերայ սուրբ յերուսաղէմի. Զօք սև տիկիմ յերուսաղէմ, նէ կողէկ տիւր չէճրին սէնին:

ԹՂ. 9բ. Տաղ ի սուրբ Գողգոթային վանք (այսպէս): Մեր Տէրն Էղաւ սուրբ վարդապետ, Եկաւ աշխարհ քարոզութեան:

ԹՂ. 11բ. Տաղ տաճաւար (այսպէս) ի վերայ սուրբ Թարութեան. Սուրբ Թարութիւն ալթըն տերէկ, սանայ վարան քալմաղ իւրէկ:

ԹՂ. 13բ. Տաղ ի վերայ սուրբ զերեղմանին Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ: Առ թեղ Էկի փափաք սրտով, զքեզ համբուրեմ կարօտ աչքօ:

ԹՂ. 15բ. Տաղ հաւատոյ ի վերայ սուրբ Կարապետ: Քեզ հաւատով խոտովանիմ հայր զօրսուր սուրբ Կարապետ:

ԹՂ. 17բ. Աւաղ խորան տնտնեկորին Թաւորայ, (իսկ խորագիրն է) ԹՂ. 18ա. Այս է սուրբ Թարութեան մէջի սեղանքն և ուղտատեղիքն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ:

ԹՂ. 19ա. Այս է սուրբ ուղտատեղիքն սուրբ յերուսաղէմոյ զրոս տեղիքն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ Սուրբ Մնտեղն Քրիստոսի, նախամօրն Եւսոյի զերեղմանն:

ԾԻՇԱՏԱԿԱՆԹՈՒԹԻՒՆ՝

ԹՂ. 20բ. Կայ լոկ՝ ԹՂին ՌԻԻԱ. (1772):

641

Ն. Ի ՇՆՈՐԳԱԼԻՈՅ ՈՂԲ ԵԴԵՍԻԱՅ ԲԱԿԱՔԻՆ

Հին թիւ ԽԽԳ — 1888

ԹՈՒՂԹՔ՝ 46: — ՄԵՆԾՈՒԹԻՒՆ՝ 10 X 14: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին, 10 X 6.5: — ՏՈՂՔ՝ 22: — ՆԻՒԹ՝ բուր: — ԿԼԶՄ՝ բարակագմ: — ԼԱՆԳԱՆ՝ լա: — ԳԻՐ՝ չեղագիր: — ԽՈՐԱԳԻՐ՝ սեւագիր: — ԳԱՏՈՐԿ՝ 1ա—, 71թ—60թ: — ԺԱՄԱՆԿ՝ 1888: — ՏԵՂԻ՝ ՎԵՆԵՏԻԱ:

Մատենան է՝

ԹՂ. 2ա. Ողբ իղեսիայ քաղաքին. յայեւլահիւս չափարանութեամբ չարագրեալ սրբոյն յեկեղեցի Շնորհալույն Հայոց Կաթողիկոսի Կրայեցոյ:

2. Զգուշաւոր ուղղադրեալ բաղդատութեամբ ձեռագիր օրինակագ: Երևան

ի Հայրապետութիւն ամենայն Հայոց Տեառն
Եփրեմի Արքեպիսկոպոսի. Առաջնորդին
Հայոց Ռուսաստանու յամի Տեառն 1810. և
ի թաւն Հայոց 1259 ի Մայիսի 20: Արդեամբք
և ծախիւք պարսն Սարգիս Մատուր Աղա-
վախանց կոչեցելոյն և ի նորին տպարանի որ
ի Մազրաս:

1888 Փետ. 24 Վենետիկ:

Թղ. 2ր.

Երկս է ողևալ Տէր Ներսէսի,
և սրբազան Հեղինակի,
կարոր սրբոյն Գրիգորիսի,
Հայոց մեծի Հայրապետի.
Բռն առաջեալ բարանեալուն,
Տաղիւ չափեալ հոմերական:--

Ապա՝ սկիզբը՝

Արդ ողբացէ՛ք եկեղեցիք,
Հարստնք վերին առադաստի,
Գորք և կորարք իմ սիրելիք,
Որք յընդձանուր կողմն աշխարհի:--

Վերջ՝ Թղ. 51ա

Ձոր տառանք եմ յանցելոց,
Ըշգիւր՝ բանիս վճարելոց,
Ի փառոս Հոր աւարտելոց,
Հողոյն սրբոյ կատարելոց.
(Հմմտ. Վեշիլեան, անդ. Ի. 153 թիւ. և ն. 5)

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, չունի:

Կայ՝ Եւ. Կարապի գիւնի թէ կը Դի՞ր կամ
Գիւն: Եւ կը գիւն ազգիւն:

642

ԼՐՈՒՄՆ ԹԵՐՈՅՆ ՄԵԿՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՏԹԷՈՍԻ Ի Յ. Ե ԵՐՁՆԿԱՅԻՈՅ

Հին թիւ ՄԵՆ — ԺԺ՝ դար

Էջ. 56: — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 25 × 18.5: —
ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ Երկսիւն, 19.5 × 7 = 14: — ՏՈՂԳ՝ 34:
— ՆԻՒԹ՝ բուրք: — ԱՆՁԻՐ՝ կիտակաշի: — ՀԱՆ-
ԴԱՄԱՆԳ՝ յաւ: — ԳԻՐ՝ նոսր: — ԽՈՐԱԳԻՐԳ՝ սեւա-
ղիւր: — ԴԱՏԱՐԿ՝ էջ 46—56: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԺ՝
— ԳՐԻՉ, ՏԵՂԻ, ՏԵՐ՝ անյայտ: — ԳԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒ-
ԹԻՒՆԳ՝ յունի:

Էջ 1. Մատենա է՝ Լրումն քերդն հա-
մառու տեսութեան սրբոյ Աւետարանին, որ
բոս Մատթէոսի, հաւաքեալ նուաստ վար-
դապետի Յովիաննու Երզնկացոյ, որ Եւ ասի
Մործոքն:

Գերապատիւ և բարեհոգի Հայրն մեր
բոս Հոգւոյ և Երկրորդ Հուսաւորին սուրբ
Եկեղեցւոյ ի դարմէ և ի չորհիւ սրբոյ Գրի-

գորի փայլեալ կորովամիտ և համեղարան
կաթողիկոսն Հայոց Տէր Ներսէս Արայեցի:

Դժբախտարար թերին լրացնողն ալ
կը մնայ թերի, թէև դատարկ թողի
ձցուած է զայն ամբողջացնելու համար:
Կը հաննի «Ժրպէ մարմնոյ ակն է, և թէ
ակն քո առաւ ի ամենայն մարմնոյ լու-
սաւոր եղիցի: Ապա թէ ակն...»
(Մատթ. 2, 22—23):

Գիշատակադուրս չունի. Եւ տեւի
կողքին ներսը տարբեր զրոյ կայ. «Փոքր
հակահառու թիւն. Պաղտատեան Հայր Գե-
վորդի տետրն է, իւրեան ձեռագիրն է»:

643

ԵՍԱՅԻ ՎՐԻՒՒ ՆՁԵՑԻՈՅ ՅԱՂԱԳՍ ՓՈՒՄԱՆ ԵՒ ՆՆԵԴԵԱՆ Ս. ԿՈՒՍԻՆ

Հին թիւ ՄԾՁ — ԺԹ զար

ԹՈՒՂԹՔ՝ 62 — ՄԵՄՈՒԹԻՒՆ՝ 31 × 21.5: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ Երկսիւն, 25 × 7.5 + 5 = 12.5: — ՏՈՂՔ՝ 52: — ՆԻԻԹ՝ քուղք: — ԿԱԶՄ՝ կիսալար: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: — ԳԻՐ՝ ճոտք: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ տեւազիր: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԹ: — ԳՐԻՁ, ՏԵՂԻ, ՏԵՐ՝ ամշայտ: — ՅԻՇԱՏԱԿԱՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ չուծի:

ԹՂ. 1ա. Մատենան է՝ Բաղազս Փոքրման եւ Ննեդեան Եսայի վարդապետի: Ձին, Երկիր իցէ, յարսւթ լոյսն ազանիցի: Եթէ ոք լմաստուն խորհրդով ներակրթել զինքն կամիցի եւ ուղղակի տեսութեամբ յառնալ հայիցի ընդ պարս առաջին սրբոցն: —

ԹՂ. 5ր. Սակայն մեր իբր կաթիլ ի ծովէ կամ շիթս յանձրեաց աղբնկալեալ ի

Հայոցն առ ի զսխալացանել զպատումն ծարսուոյ սրտից մերոց:

ԹՂ. 5ր. Մանուցումն. Սոյն այս հետեւեալ բանս ի բուն իսկ օրինակն եւս է ամենեւին այսպէս անզլուխ եւ սկսանի այսպէս: Աստուածաշունչ մատենի: Նախ պարտիմք յԱստուծոյ սկսանել եւ յԱստուծաւարտել: Վասն (զի) նա է սկիզբն եւ կատարածն:

ԹՂ. 8ր. Արդ եթէ Աստուած է Որդի, որպէս զիրն վիպէ, յասելն Յովհաննու թէ ի սկզբանէ էր Բանն եւ Աստուած է Բանն, յայտ է, թէ ճշմարիտ Աստուած էր, բայտ որում նոյն Յովհաննէս ասէ, թէ եւ մէք ի ճշմարտի Որդւոյ նորա Յիսուսի Քրիստոսի:

644

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ Մ.Ի ՈՒՌՀԱՅԵՑԻՈՅ

Հին թիւ ՄԾԷ — 1775—1805

ԹՈՒՂԹՔ՝ 62: — ՄԵՄՈՒԹԻՒՆ՝ 31 × 21: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ Երկսիւն, 25 × 7 + 7 = 14: — ՏՈՂՔ՝ 55: — ՆԻԻԹ՝ քուղք: — ԿԱԶՄ՝ կիսալար: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: — ԳԻՐ՝ ճոտք: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ զատարկ տեղ ճղուած զքելու եամար: — ԴԱՏԱՐԿ՝ քղ: Խու—Էնք: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1775—1805: — ԳՐԻՁ՝ Հ. Կարապետ Հայտնեամբ: — ՏԵՂԻ՝ Լիվոնոյ: — ՏԵՐ՝ Եսայա Յորէմ զրիչք: — ՅԻՇԱՏԱԿԱՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ քղ: 1ա. 50ա, 60ր:

Մատենան է՝ Պատմութիւն կամ Պատմագրութիւն Մատթէոսի Ուռհայեցւոյ վանական երիցոյ:

ԹՂ. 1ա. Բամի Տեսուն 952 Հայոց թիւն իԱ. իսկ ընդ աւուրան այնոսիկ եւ ի յամին իԱ, եղև սով սաստիկ ի բազում տեղիս, բայց յաշխարհն հարաւոյ լերէնքն ճաճկաց եղև նեղութիւն մեծ եւ առաւել քան զամենայն ի Միջագետս:

ԹՂ. 59ա. Բայսմ ամի, (վեց հարիւր տասն եւ մի), կառ զմեծ եւ զանուանի քաղաքն Դուին թաղաւորն Վրաց Դուրդէն բռնութեամբ մտեալ ի ներքս... Կոտորեաց անխնայ եւ զնոսա զամենեւեան եւ զերեաց եւ այրեաց զընակութիւնս նոցա եւ ինքն ընդ զօրն զարձաւ մեծաւ աւարտս եւ զերութեամբ յաշխարհն իւր իւր Գրիստոսի մարգասիրին փառք յաւիտեանս ամէն: Վերջ պատմադրութեանս:

Ապա ամբ. «Յիշատակարան անանուն օրինակողին, որ թէպէտ զեղեցիկ զրով, բայց յոյժ եւ յոյժ աղաւաղ եւ խառն ի խուռն կետադրութեամբք եւ տնաւորութեամբ օրինակեալ էր: Փառք եւ պատիւ եւ երկրպագութիւն Հոր եւ

Որդւոյ եւ Հոգւոյն սրբոյ ամէն, որ ետ կարողութիւն մեղուցեալ անձինս հասուցանել՝ յաւարտ զժամանակագրութիւնս զսպս ի թուին Հայոց ՌՃՅԸ՝ նոյեմբերի ամսոյ իննս :

Թղ. 53ր. Զ. Կարապետ՝ արտագրողը կը ծանուցանէ քէ «Առաջին օրինակօղն սխալմամբ աստ փոխանակ Գրիգորիսի . . . զրեալ է զՀայրապետն Հայոց Բարսեղ. որ իսկ վաղճանեալ էր ի թիւն Հայոց 562: Ուստի ոչ կարէր նա լինել Հայր խոտովանութեան րարեպաշտ իշխանին Պաղտինի, որ վաղճանեցաւ ի թիւն Հայոց 594 եւ ոչ իսկ կարէր զրել րանս ողբերգականս վասն մահուս որինն» :

Թղ. 59ր. Կայ շատ «Համառօտ պատմութիւն կաթողիկոսաց», որ կը սկսի. «Ի Լուսաորչէն մինչեւ ի Սահակ Հայրապետն, ի Կեսարեան ձեռնագրէին կաթողիկոսունք Հայոց եւ յորժամ եղեւ ժողովն Քաղկեդոնի րաժանեցան Հայք ի Յունաց . . . Ի Սիս ձեռնադրեալ կաթողիկոս մինչեւ ցԹումայ վարդապետն եւ ի րաժանել նորա եղեւ աթոռն սահմանեալ էջմիածին եւ զրուին ոչ խափանեալ, զի ղեռ եւս կենդանի էր կաթողիկոսն Սայ. զի ի Լուսաուրչէն մինչեւ ի նայ էր հասեալ կաթողիկոսութիւնն եւ նայ ոչ եղեւ կամակից ձեռնադրելոյ կաթողիկոս էջմիածինն : Վերջ միջանկեալ պատմութեամս եւ անմիջապէս հետեւի՝ Պատմադրութիւնն Ուրհայեցի Մատթէոս իրիցու :

Թղ. 60ր. Մանուցումն առ ընթերցողս .

Ի վերոյիշեալ ղեղեցկադիր օրինակօղն միահասարակ զրչաւ օրինակեալ էր լիապէս նոյն պատմութիւն վարուց մեծին Նեքսէսի եւ յետ այնորիկ անմիջապէս կցեալ էր զայս համառօտ պատմութիւնս կաթողիկոսաց, զոր իսկ եւ Հայր Կարապետ վերատին օրինակօղս Հանեալ ի րաց ի կարգէ զրելոյ նշնոյ օրինակօղին ստորագրեալ եղի ի վերջն պատմադրութեանս, վասն զի Մատթէոս իրէջ պատմին ոչ կարէր պատմել զայնպիսի պատմութիւնս, որք Հանդիպեցան յետ մահուան իւրոյ եւ իսկ օրինակօղն զրեր զայնս անմիջապէս զկնի պատմութեան մեծին Նեքսէսի եւ յառաջ քան զպատմադրութիւնն Մատրէոսի իրիցու եւ անմիջապէս սկսանէր առանց ինչ ծանուցման եւ նշանի դանապանելոյ զժամանակադրութիւնն այսպէս : Արդ միջանկեալ կարճ պատմութիւնս կաթողիկոսաց է ոյսպէս. զոր կէտ առ կէտ օրինակեմ որպէս եւ զրեալ սխալանօքն Հանդերձ :

Երկու քուղը դատարկ եւ անունցմով կը վերջանայ ձեռագիրը :

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՔ

Թղ. 1ա. Ընդադիր* (ուչ զըչէն) Պատմութիւն Հայոց Մատթէոսի Ուրհայեցոյ վանական իրիցուն օրինակեալ ի Զ. Կարապետ Հայրապետն ի Լիվօրնօ ի 1775—1805 միջոցին :

Տես նաեւ Թղ. 59ա եւ 60ր :

645

ՆԻ ԼԱՄԲՐՈՆԱՅԻՈՅ ՊԱՏԱՍԽԱՆԻ ԹՂԹՈՅՆ ՏՈՒՏԷՈՐԻՒՄՆ

Հին թի. ԽԾԷ — ԺԺ գար

ԹՈՒՂԹԻՒՆ՝ 28: — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 16 × 10.5: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին, 10.5 × 7: — ՏՈՂԹ՝ 17: — ՆԻԻԹ՝ քուզր: — ԿԱՋՄ՝ կիսալար: — ՀԱՆԿԱՄԱՆԹ՝ լաւ: — ԳԻՐ՝ նոսր: — ԽՈՐԱԳԻՐԹ՝ սեւագիր: — ԳԱՏԱՐԿ՝ րգ: 1աւ, 27ա—28բ: — ԺԱՄԱՆԿ՝ ԺԻ գար: — ԳՐԻԶ, ՏԵՂԻ, ՏԷՐ՝ աճյալտ: — ՅԻՇԱՏԱԿԱՊՐՈՒԹԻՒՆԹ՝ չուճի:

ԹԳ. 2ա. Մատենան է Ներսէսի Լամ-

բրանացոյ տրքեպիսկոպոսի Տարսուհի պատասխանի թղթոյն վարդապետին Տուտեորդույ և Նորին նմանեաց Զորդակտացոցն և Հագրատացոցն: Առ թաղաւորն Հայոց: Պատրաստ լիբոսք տալ պատասխանի Հեղութեամբ ամենայնի, որ Հարցանէ վասն յուսոյն. (Հմմտ. Քէշիշեան թ. 159, 2):

646

ԳՐՈՒԹԻՒՆԹ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ ԴԱՄԱՍԿԱՅԻՈՅ

Հին թի. ԽԾԹ — 1777

ԹՈՒՂԹԻՒՆ՝ 158: — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 22 × 15.5: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին, 16 × 10: — ՏՈՂԹ՝ 32: — ՆԻԻԹ՝ քուզր: — ԿԱՋՄ՝ կիսալար: — ՀԱՆԿԱՄԱՆԹ՝ լաւ: — ԳԻՐ՝ նոսր: — ԽՈՐԱԳԻՐԹ՝ կարմրագիր: — ԳԱՏԱՐԿ՝ 1աւ, 2բ—3բ, 157ա—158բ: — ԺԱՄԱՆԿ՝ 1777: — ԳՐԻԶ՝ Հ. ԳՐԻԳՈՐ ՆԷՓՈՐ: — ՏԵՂԻ՝ Հոսմ: — ՏԷՐ՝ գրիշր: — ՅԻՇԱՏԱԿԱՊՐՈՒԹԻՒՆԹ՝ րգ: 153բ:

Մատենան է Գրուրիմի Յովաննու Դամասկացոյ կամ Գիրք վճիտ Պալպաքանուրի եան ի յօրէնս նշարատարեան Հարապրեալ ի սրբոյ Հօրէ Զօհաննիսէ Դամասկացոյ, որ մականաւոր կոչի խոյզովի Ոսկեայ:

ԹԳ. 1ա. Թուղթ սրբոյն բաղարարն Տեառն Յօհաննու Դամասկացոյ առ Հօր Կողմալի եղիսկոյտսին Մայրմայ րնկելոյն բաղարար... պատասխանեաց զոյս թուղթն Համոռոտ իմաստութեամբ, ծանուցումն յապաղման: Թէ Էղուոյ իմոյ գիտելոյ յապաղէի, ով Էրանէր...

ԹԳ. 5ա. Սրբոյ և տառուածագեաց Հօրն մերոյ Յօհաննու Դամասկացոյ Համոռոտեալ րան ի ստութեանցն Հոռորիցն... Զօրս գիրք: — ԹԳ. 114ա. Վասն Հաւատոյ: — ԹԳ. 122ա. Ընդդէմ նետարակնաց: — ԹԳ. 132բ. Ընդդէմ պատկերամարտոյ: —

ԹԳ. 135ա. Բան ի յատուածաբանութեան և ի մահուան Տեառն մերոյ Երեսնի Քրիստոսի:

ԹԳ. 135բ. Պրակ Հիւղէորդոյ Պատասխանի Հարապրեալ րնդդէմ Եանկրեանց ոյսինքն Ստրոյ: Զի բարին ոչ է բարի, Էթէ ոչ Էղիցի, որպէս տխուր է լինել:

ԹԳ. 181բ. Համատուտութիւն վարոյց սրբոյն Յովաննու Դամասկացոյ, խորոյակ ոսկեայ կոչեցեալ: Ամենապատասխան սուրբ Յօհաննէ Դամասկացոյն էր ի ծառայութեան զբան Արարացոյ ի Դամասկոս:

ԹԳ. 153բ. Երչատակադրութիւն. նախ թ. 520 ձեռագրիներ՝ տես տնդ և տպոյ ոյս ԶԼոպրիքի:

ԹԳ. 154ա. Բանի մատենիս:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՊՐՈՒԹԻՒՆ՝

ԹԳ. 154ա. (գրէն)

Ատուածային կարողութեամբն և սրբաւորն կուսին Մարիամոյ բարեխօսութեամբն յանկ Էրկալ օրինակումն զրբոյս ի մէծն Հօսմ ի մեծատանի սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին րնդ Հո-

[illegible]

648

ԳԱՒԱԶԱՆԱԳԻՐՔ ԿՐԱ ՄԱՐԹԻՆԻ

Հին թիւ ՄԿԱ — 1743—1744

ԷՋՔ՝ 502: — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 19 X 12.5 — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին, 15 X 8: — ՏՈՂՔ՝ 27: — ՆԻՒԹ՝ բուրբ: — ԿԱՋՄ՝ խաւաքտ կաշկատ: ԼԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լա: — ԳԻՐ՝ մօտ: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ կարմիր: — ՊԱՏԿԵՐՔ՝ տղուած էջ 4—5 Ս. Ամբոս, Եջ 6—7 Ս. Լեզիմէ, էջ 44—44 Ս. Գրիգոր, էջ 459—460 Ս. Մարթա: — ԴԱՍԱՐԿ՝ էջ 486—502: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1743—1744 — ԳՐԻՉ՝ Յակոբոս Մեսրոպ եպ: — ՏԷՐ՝ գրիչը: — ՅԵՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ էջ 2, 426—427:

Մատենան է՝ Գաւազնագիրք փրա Մարքիմի կամ — էջ 1 — Հատոր երկրորդ Հոռմայեցոյ ի հիմանէ սկսանի գիրքս պատմութեանց, որ կոչի ըստ Հայոց Գիրք Գաւազնաց, որ պատմէ զժայրապոյն Քաշանայականոյն... չարագրեալ զգիրքս այս փրատի Մարտիրոսն... Եւ թարգմանեցի եւ տրուաւ Ներսէս Պալիաննինց:

Էջ 479. Յանկ գրեցայ, (որ թերի է, թուղթ կտրուած է): Այս Բ հատորը կը սկսի Ստեփաննոս Դ. Պապէն՝ 838: Իսկ վերջը դրուած են Հայ Թաղաւորներուն եւ կաթողիկոսներուն անուանացանկերը եւ պատմութիւնը՝ Ն. Պալիաննի: Հմտ. Քէչիւղեան, անդ թ. 206 եւ աստ 465, 647 եւ 655:

ԵՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝

Էջ 2, (գրչէն):

Եւ արդ յայտ լիցի ընթերցող սիրելեաց, եթէ որոյ ազգայաւ արարաք զայս Գաւազնաց պատմութեանց գիրքս երկուս հատորս, վասն զի գիրքս այս ոչ էր երկուս հատոր, այլ մի: Ուստի ոչ գիտէի ի կատարս հասանիլ, զի էր կարի յոյժ անդիպակ ժամանակ, զոր զրէի: Գրեցայ այսորիկ եղև զտունն ի մեծն Հոռմ ի զքաւտանն Հայոց Եկեղեցւոյն, որ կոչի Մարիամ Եղիպտացի: Այլ եւ հազիւ կարացի օրինակել ի զազափառչէն, վասն զանազան պատճառաց, յետ որոյ ողորմութեամբն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի կարողացայ զբել մինչ-

եւ ցկէն եւ զայն կիսատն արարի կարմարապէս եւ ետու ի կազմարարն: Չկնի որոյ զայս սկսայ զբել եւ ընդ այսմ հատորին եզրի ի վերջն զՀայոց Հայրապետաց եւ զինքնակալ քրիստոնէայ թաղաւորաց եւս եւ թաղաւորացն Հայոց պատմութիւնն, Եթէ մեծին Հայատեան (Այսպէս) եւ եթէ բոքեր կիլիկիա տանիս, որք ընդ ժամանակաց թաղաւորեցան ի յազգէն մերմէ: Արդ յիշեալիք զայս զրքիս օրինակոյն, թէպէտ ի վայելումն ինքեան աշխատեաց, բայց յետ իմոյ օրինակելով կամ ընթերցելով վայելեալիք: Հայր մեր որ յերկինս... Ծառայ ամենեցուն Միսրոպ անարժան եպ. Արապոյլու կոչեցեալ, Հայրենական Ըստամպոյցի գորով, որ եւ արքեպիսկոպոս Լամբրոնի Տարսոնի կիլիկեցւոց, Քեանակա Սրապոյլու կոչեցեալ, ըսկաք սակա օրինակելոյ յամի Տեառն 1744 յամսանն Փետրվարի, աւարտեցաւ յկարիլի ամսոյ:

Այլ եւ ծաներուք սիրելիք իմ, ի ճակատն զրգիս այսորիկ տեսանէք զկարդեալ թվադիրն. նա է նոր թվադիր ի նոյնոյ Մեսրոպայ անարժան եպիսկոպոսէ նորակերտեալ սակա ողտակարութեան եւ յիշատակ Հայոց մեծաց ազգին իւրոյ, կերտեցաւ կամ հնարեցաւ յամի Տեառն 1743 ի Հոռմ:

Էջ 426. Յիշատակ նախ զորդին. Փառք համապոյ եւ սուրբ երրորդութեան Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն սրբոյ շնորհաբաշխին: Որ ետ տկարիս կարողութիւն հոռանել ի յաւարտ զրքիս որ կոչի Գաւազնագիրք: Արդ եւ Սարգիս եպ. Սեդուկիացի, որ եմ իսկ Սահաթճի, զրեցի զստ ձեռամբ իմով ի վայելումն անձին իմոյ եւ յետում ում որ պատահի, որք հանդիպիք ամա կարցալով կամ

օրինակելով յիշեալիք ի մաքրափայլ յազօթս ձեր զվերայգրեալ Սարգիս վարդապետս եւ զծնողքն իմ եւ զուր յիշեալ լիպիք ի Քրիստոսէ Աստուածոյ մերմէ ամէն: Գրեցաւ թվին 1153 եւ աւարտեցաւ ի Մարտի 10 ի մայրաքաղաքն Ըստամպոլ եւ Ղալաթիայ, ի թաղն Պէկոզլի կոչեալ: Իսկ յետոյ ի մեծն Հոսմ ի զբաւական եղև զտունն զբոյս այսորիկ. մեծաւ աշխատանքօ հաղի օրինակեցի եւ անարժան Յակոբոս Մեսրոպ արքեպիսկոպոս, որ կոչիմ Քեանճա Արապոյզլու հայրենական Ըստամպոյցի զոլով: Արդ ապաւեմ զձեզ ընթերցողք կամ օրինակողք յիշեցէք զիս անարժանս ի ձեր սուրբ մաքրատուն յազօթս, վասն զի զիտաստութիւնս իմ այս, որ ըստմանայ ի մէջ ազգին մերոյ Հայոց մին զիրք աւելի, թէպէտ նախ զտանիր տեղիս տեղիս ի ձեռս խիստ անձանց, որ ոչ կարէաք միայն զկերպն տեսանել:

Ուստի յայտ է ամենեցուն զանցեալ պատմութիւնն ընթեռնելով իբր յառաջի մեր եղեալ երևի: Էւ զուր յիշեալ լիպիք ի Քրիստոսէ Աստուծոյ մերմէ: Հայր մեր որ յերկինս եւ... Օրինակեցաւ յամի Տեառն 1743 աւարտեցաւ ի Մայիսի 20, թէպէտ յԱպրիլի ամսոյն վերջացուցաք, սակայն ի Մայիսի զայլս մնացեալս զրեցաք ողորմութեամբ անմահ թաղաւորին Տեառն Աստուծոյ մերոյ:

Էջ 478. Վասն Մենդեան քո Տէր իմ Յիսուս Քրիստոս ազատեալ զմեղաւոր ծառայս քոզ զՍարգիս վարդապետս կոչեցեալս եւդոքիացի եւ Սահաբեի. անարժան զոլով, բարեխոսութեամբ սրբունոյ մօր քո եւ կուսի ամէն: Ջոյն աղաչանս առնեմ անարժանս Յակոբոս Մեսրոպ վարդապետս եպիսկոպոս զոլով չնչին քնսեայ Արապոյզլու կոչեցեալ հայրենական Կ. Պոլսեցի, որ յետոյ օրինակեցի:

649

ՂՈՒՐԱՆ

Հին թիւ ՄԿԹ — 1843

ԷջԹ՝ 780: — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 18 × 10.5: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասեւ, 13 × 9: — ՏՈՂԹ՝ 23: — ՆԻՒԹ՝ բուրբ: — ԿԱԶՄ՝ տախտակ կաշեպատ. զրոյմագարոյքով: — ՀԱՆԳԱՄԱՐՆԹ՝ յատ յատ: — ԳԻՍ՝ շեղալիք: — ԽՈՐԱՄԻՐԹ՝ սեւալիք: — ՆԿԱՐԹ՝ էջ 18, մակնետակամ մը կ'ազօրէ, զօնաւոր յաջօգ: — ԿԱՏԱՐԻ՝ 41 էջ: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1843: — ԳՐԻՉ՝ վերամեւ: — ՆԻՍԿԱՐԻՍԹԻՍԹԻՍԹ՝ — ՏԵՂԻ՝ Նոր Ջուղայ: — ՏԵՐ՝ գրի՛չը: — ՈՒՇԱՏԱՅԻՐՈՒԹԻՒՆԹ՝ կը պակսիմ:

Մատենան է՝

Էջ 5 — Դիւրգ օրինաց Հազարացաց, որ կոչի Ղուրան. այսինքն հաւաքումն պատուիրանաց: Թարգմանեցաւ ի լատինացոց բարբառոյ ի լեզու. Հայոց աշխատասիրութեամբ յիմաստասէր Ստեփաննոս վարդապետէ Լեւհազոյ: Էւ փոխադրեցաւ ի կրկին օրինակէրապատելով ընդ միմեանս աշխատասիրու-

թեամբ ի Հ. Վրբանիսէ Եփրեմեանացի ի Միարանութենէ Լիբանանեան հարց միանձանց ի յառաքելութեան իւրում ի Պարսս, ի Ջուղա, որ Իսլաման: Թամի Տեառն 1843 ի 12 Փետրվար. 1 կնիք՝ Հ. Վ. Է. 1843:

Էջ 1. Այս է զիր օրինաց Հազարացոց կամ Իմաստեացոց, որ կոչի Ղուրան, այսինքն Հաւաքումն պատուիրանաց: Ազատարա, որ է զլուսն առաջին ափդիդայ: Մաքիէ: Ունի այնա է: Ողորմածի եւ բարբառի Աստուծոյ բնաւից բառեղծօղի որում սպասէ օրն վերջին:

Էջ 731. Տեալի Մահմետի, զոր ինքն հնարեաց եւ պատմեաց լի աշխատելարանութեամբ: Ղուրանի մէջն ի Գլուխն ի՞նչ եւ ի սեւ համարն ՈՂԹ, որ կոչի Գլուխն որդոց Իսրայէլի: Վերջ՝ էջ 745:

650

ԳԻՐԳ ԶԵՌՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Հին թիւ ՄԿԿ — ԺԺ դար

ԹՈՒՂԹՔ՝ 18: — ՄԵՅՈՒԹԻՒՆ՝ 23 X 16: —
ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին, 16 X 11: — ՏՈՂՔ՝ 24: —
ՆԻԻԹ՝ բուրբ: — ԿԱԶՄ՝ բզրակագմ: — ՀԱՆԳԱ-
ՄԱՆՔ՝ յաւ: — ԳԻՐ՝ ճշտութիւն: — ԶԱՐԴԱԳԻՐՔ՝ պարզ:
— ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ կարմրագիր: — ԻԱՏԱԿ՝ թղ. 17ա-
18բ: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԺ. դար: — ԵԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒ-
ԹԻՒՆՔ՝ չուղի:

Մատենան է՝ Գիրք ձեռնադրութեան. —

Թղ. 1ա. Յանկ ձեռնադրութեան բառ
արարողութեան Հայաստանեայց եկեղեցւոյ:

Յաղագս տունեայ զկղերկոսս. Սկիզբն
աստիճանաց: Չղջուցանեն զեպիսկոպոսն
բառ օրինի եւ ամենեքեան զյենուն բառ
խաբանչիւր կարգի:

Թղ. 1բ. Յաղագս ձեռնադրութեան
դռնապանի. —

Թղ. 2ա. Յաղագս ձեռնադրութեան
ընթերցողին: —

Թղ. 2բ. Յաղագս ձեռնադրութեան
երդմեցուցչին: —

Թղ. 3ա. Յաղագս ձեռնադրութեան
ջաշնկալին: —

Թղ. 3բ. Կարգ կիսատարկապաց: —

Թղ. 4ա. Կանոն յորժամ սարկաւաղ ձեռ-
նադրեն: —

Թղ. 6ա. Կանոն ձեռնադրութեան քա-
հանային: —

Թղ. 9ա. Երեւելի սրբադրութիւնք Մաշ-
տոցաց ի կարգի ձեռնադրութեան: Ու ի
յորոշումն Հարազատ կարգի ձեռնադրու-
թեան բառ Հայկական արարողութեանց:

Որք յետ ժամանակայ Կիլիկեցւոց
մուծան ի սովորութիւն աղցիս, պատ-
շաճ Համարեցաք յետ բաղդաստեայ
զձեռնադիր Մաշտոցս զտաւաքս առ մեզ,

նշանակել աստանօր զերեւելի տար-
րերութիւնն, զանց արարեալ զտար-
րերութեամբն, որ լոկ բառից են կամ
փոքր արարողութեանց: Մաշտոցքն
ձեռնադիրք են այսօրիկ:

ա. Հին երկաթադիր, յորում է
կարգադրութիւն չորիցս եւ խթ, այսին-
քին՝ Գրակարդաց, Կէստարկաւազ,
Սարկաւազ եւ Քաշանայ:

բ. Ձեռնադիր մաղաղաթեայ. բոլոր-
դիր, զրեալ ի Սիս ի թուին ՉԼԻ բնոր
քան զայլուն (ԼԳ. դ. 5):

գ. Բոլորդիր միջակ. անթուական.
(ԼԳ. դ. 11):

դ. Այլ բոլորդիր անթուական (ԼԳ.
դ. 3):

ե. Այլ նոտրադիր, զրեալ ի Ստամպոլ
թուին ՌԿ. (ԼԳ. դ. 5):

զ. Այլ բոլորդիր, զրեալ ի թուին
ՌԿԻ (ԼԳ. դ. 7):

է. Այլ բոլորդիր, անթուական,
միջակ (ԼԳ. դ. 1):

բ. Այլ նոտրադիր, անթուական
(ԼԳ. ե. 13):

Բաց ի սոցանէ կայ եւ տպեալն
Հայոց ի Կ. Պոլիս, Մայր Մաշտոց թուին
ՌԺԿ եւ միւս փոքր՝ թուին ՌՄՈ (Ե.
դ. 13): Կան եւ այլ նոր ձեռնադիրք ինչ
ի յետնոց ոմանց յարմարեալք բառ Հա-
ճոյից, չտունելով Հատատրմութիւն՝ ան-
տես արարաք:

Թղ. 16բ. Վերջ՝ բայց կան երկու դա-
տարկ թուղթեր, որքան կ'երեւայ՝ յրացումի
Համար:

651

ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ՀԱՆԴԻՍԱՌՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳԻ

Հին Թիւ ՄԿԻ — ՌՄԾԸ = 1809

ԹՈՒՂԹՔ՝ 153: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 17 X 12: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, 12,5 X 8,5: — ՏՈՂՔ՝ 20: — ՆԻԻԹ՝ բուզր: — ԿԱԶՄ՝ խաւաքարտ կաշեպատ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: — ԳԻՐ՝ ճտր: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ սեւագիր: — ԴԱՏԱՐԿ՝ ԲՂ. 1ա—2բ, 3բ, 138ա—153բ: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՌՄԾԸ (1809): — ԳՐԻՋ՝ Պօղոս Վրդ. Կ. Պոլսեցի: — ՏԵՂԻ, ՏԵՒ՝ անյայտ: — ՅԻՇԱՏԱՆ—ԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ տես բնագիրը:

Մատենան է՝

ԹՂ. 3ա. Մեկնութիւն իւնիստիոն պատարացի, բաժանեալ յերեսուն բանս, յորս համօրէն ասացուածք եւ արարողութիւնք պատարադամտոյցի ըստ նկարազրի եւ դաւանութեան հաւատոյ պատմաբանօրէն եւ խորհրդարար մեկնարանին: Յաւարտն ունի զերկուս ցուցակս ըստ կարգի այբուքների յերկուսայս: Արարեալ Մամուլեցի Յովնանու ինսյուսեան վարդապետի որդւոյ զպրատան Տարածութեան հաւատոյ որ ի մեծն Հոովմ ի փառս եւ յօգուտ աղղին իւրոյ յամի փրկութեան 1767, ի թուին Հայոց ՌՄԾԸ: Ուղղադրութեամբ Հ. Պօղոսէ վարդապետէ Կ. Պոլսեցւոյ ի միաբանութենէ Լիբանանեան միանձանց Հայոց հրամանաւ մեծաւորի իւրոյ յամի Տեառն 1809 եւ Հայոց ՌՄԾԸ:

ԹՂ. 4ա. Ընծայումն զրոյս եւ յորզոր առ վերծանօղս: Քեզի Քրիստոսի ընծայ

յինէն ձօնեացի այս զիրս մեկնութեան հանդիսի պատարազի:

ԹՂ. 6ա. Թան առաջին: Մեկնութիւն հանդիսաւոր պատարազին: Յօդուած Ա. Խախերկանք պատարազի եւ զերազանցութիւն, սահման եւ զլիաւոր անուանք նորա: 1. Վարդապետն: Ասէ հրեշտակային վարդապետն սուրբն Թովմաս, թէ որ ինչ միանկամ արարողութիւնք...

ԹՂ. 10բ. Թան Բ. Յաղապս էական մասանց եւ յաւերածոց պատարազի, տեսակաց նորա խորատոց եւ պատարադամտոցից: Սասանցեղոցս աստի իմաստասիրեմք: Վերջ՝ ԹՂ. 123բ:

ԹՂ. 124ա. Առաջին ցանկ: Դիաւոր իրաց որք յիշատակին ի մատենին. տառք սյրուրենից ցուցանեն զրանն, թուանչանք զթիւ բանին...

Երկրորդ ցանկը չէ զրուած. բայց պատարկ թուղթ ձուլած է արտագրութեան համար: — Հեղինակը երբեմն երբեմն տեղեկութիւններ կու տայ արարողութիւններու փոփոխութիւններու կամ տարբերութիւններու մասին:

652

ԽՈՐՀՐԳԱՏԵՏՐ

Հին Թիւ ՄԿԵ — 1797

ԹՈՒՂԹՔ՝ 26: — ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 23,5 X 19: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, 17 X 13: — ՏՈՂՔ՝ 26: — ՆԻԻԹ՝ բուզր: — ԿԱԶՄ՝ քաղաքագմ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: — ԳԻՐ՝ ճտր: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ կարմրագիր: — ԴԱՏԱՐԿ՝ ԲՂ. 1բ. 24ա—26բ: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1797: — ՏԵՂԻ՝ Հռոմ: — ՅԻՇԱՏԱՆ—ԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ տես բնագիրը:

Akinian-Oskian, Katalog

Մատենան է՝ Խաբիրդատետր կամ, ԹՂ. 1ա. Խրատ եւ կիւպ արարողութեան քիւ սյատարագի ըստ ծիսի Հայոց ուղղափառաց, զոր ամենայն բաժանայ պատրի ուսանիլ եւ այնպէս վարիլ առ ի պահպանել զհամաձայնութիւն ի մատուցման պատար

րազի բոս հրամանի սրբազան թեմակիր-
(գործի) Պապու ժնե և Կարդինալաց վերա-
տեսաց ազգի մերոյ: Արարեալ յատկապէս
վասն բնակելոց Հայոց ի վանս սրբոյն Ու-
րիամու Եղիպտոսոյ, որ ի Հոռոմ 1797:

Թղ. 2ա. Յառաջարանութիւն: Ամենայն
ինչ ձեր պարկեշտութեամբ և բոս կարգի
լինիցի, ասէ Առաքեալն 1. Կոր. 14. 30: Ոչ
զոյ ի մարդկային բարս բան՝ զործ՝ չար-
ժումն և ցաղարումն ինչ:

Թղ. 5բ. Խրատ մատուցման թիւ պա-

տարադի: Եւ նախ հասարակ խրատ: 1. Ունիլ
զխիղճ մտացն մաքուր ի մահացու մեղաց:

Թղ. 6բ. Մեկնութիւն ոմանց նշանագրոց:
Թղ. 7ա. Թէ քանի՞ են զարդք պատա-
րադի:

Թղ. 8բ.—22ա. Արարողութիւն պատա-
րադի: Քահանայն աւարտեալ զժամակար-
դութիւնն և արարեալ զնախապատրաստո-
յական աղօթս... կր սկսի ընդ պատարագի,
ընկալիլը:

Թղ. 22ա.—23բ. Արարողութիւն բաշ-
խելոյ զՀաղորդութիւն:

653

ԱՍՊԱՐԷԶ ԲԱՆԱՄԱՐՏՈՒԹԵԱՆ

Հին թիւ ՄԿԶ — ՌԲՀԴ = 1825

ԷՁԹ՝ 327 բուարկուած և 7 յբուարկուած =
= 334: — Մեծնութիւն՝ 21.5 X 15.5: — Գրոնի-
թիւն՝ միասիւն, 16.5 X 12: — ՏՈՂԹ՝ 27: — Նիւթ-
բուրք: — ԿԱՋՄ՝ կիսակաշի: — ՀԱՆԳԱՄԱՆԹ՝
ընդհանուրը լաւ, քայք ցեցակեր: — Գիւր՝ մոտր: —
ԽՈՐԱԳԻՐԹ՝ սեւագիրք: — ԳԱՏԱՐԿ՝ երկու էջ անգիւր
և էիմգ՝ ետեւը յբուարկուած: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԲՄՀԴ
(1825): — ԳՐԻԶ՝ 2. Միւսկլ Միսսեքեմ: —
ՏԵՂԻ՝ Լիբանան, Ս. Ամոն Պատուացեալ վանքը: —
ՏԵՐ՝ ամբայտ: — ՅԻՇԱՏԱԿԱՐՈՒԹԻՒՆԹ՝ տես
ընտելքը:

Մատենա 5՝ էՋ 1՝ Ասպարեզ քանամար-
տութեան, յարում պարզաբար առաջի
զնին կարեւոր գիտելիք և կանոնք վիճակաց
ատենական հանդիսի ի զիւրութիւն և յո-
գուտ սրբազան ատենարանից քարոզաց բա-
նին Աստուծոյ. քաղեալ ընտրածք ի զրոյց
Հ. Յովսէփայ Պլատիմոյ աշխատասիրու-
թեամբ Հ. Միւսկլի Միսսեքեմ ի Միարա-
նութենէ Լիբանանեան կրօնաւորաց և
ընծայեալ ի պէտս զպրատան Ոյցնութեան
կուսին, նորին վանաց ի վառս Աստուծոյ
և ի պատիւ ամենախառուր միշտ կուսին:
Հրամանաւ և օրհնութեամբ յարդիւյմեմար
Տեառն Տեսուն Հ. Վրքամէսի ձերմակեանց
Բնդհանրական առաջնորդի սուրբ ուխտին
Անտիքեան Հայոց միանձնաց: Յամի Տեսուն

1825 և ի թուին Հայոց ՌԲՀԴ: Ի Լիբանան
ի վանս սրբոյն Անտիքի Պատուացեալն:

Էլ 2. Բան առ ընթերցողս: Բարեմիտ
ընթերցող, թերեւս յակնարկէլ թո ի ճակատ
զրոյս իսկ և իսկ ի զարմանս ըմբռնեալ
ասիցես:

Էլ 6. Մասն Առաջին. Յաղագս առնեա-
կան վիճակի առ հասարակ, Կլ. Ա. Յաղագս
ատենական վիճի թէպէտ բանքս չէ և վի-
ճակ քաղում անդամ առեալ լինին ի հոն-
տորաց անխտիր:

Էլ 42. Մասն երկրորդ. Յաղագս զուշա-
կան վիճակի:

Էլ 112. Մասն երրորդ. Յաղագս սահ-
մանական վիճակի:

Էլ 128. Մասն չորրորդ. Յաղագս որա-
կական վիճակի. (Այս ունի չորս երկար
«խնդիր»):

Էլ 244. Մասն հինգերորդ. Յաղագս
օրինական վիճակի:

Էլ 321. Վերջարանութիւն. Այլ թեղ, ոյ
թաղուհի Երկին և Երկրի, յայտնի են զաղտ-
նիք սրտի իմոյ, Վերջ՝ Էլ 327:

Իւրաքանչիւր մաս ունի զլուծմբ, յօղումեմբ ու խնդիրմբ:

654

ԹԺՇԿԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ՅՈՎՀ. Վ. Ի ՅԱՐՈՒԹԵՆԵԱՆ

Հին թիւ ՄԿԷ — 1813

ԹՈՒՂԹՔ՝ 200: — ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 21 × 15: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւժ, 15,8 × 10: — ՏՈՂՔ՝ 26 (27): — ՆԻԻԹ՝ քուզք: — ԿԱԶՄ՝ խաւաքարտ, կաշեպատ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: — ԳԻՐ՝ մատր: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ սեւագիր: — ԴԱՏԱՐԿ՝ քգ. 1ա—3բ, 4բ, 137ա—բ, 138բ, 199բ, 203բ, 209ա—բ: — ՅԻՇԱՏԱԿԱՆ-ԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ տես բնագիրը: Ճանկ կմիջը:

Մատենան է՝ — Թղ. 4ա. Իժնկարան ընդարձակագոյն թան զառաջինն «յորում ճառի դամենայն եւ զլուրաքանչիւր արտից մարդկան, բաժանեալ յերկու հատորս եւ ի յեօթուասան զրեանս ի վայելումն մեր Հայկազնեացն: Եօրինեալ ի Յովհաննու վարդապետէ Յարութեանն ի պանդիտութեան իւրում ի Պաղպատ: Յամի Տեառն 1813, ի Մայիսի 1, ըստ հին տօմարի եւ ըստ նորոյն ի 13ին: Հատոր առաջին. (ապա կայ Յովհ. Վ. Յարութիւնեանի կմիջը եւ տարբեր գրով՝ Հ. Վ. Ե.):

Թղ. 5ա. Եառաջարանութիւն: Թանդի յամի Տեառն 1810 յօրինեալ էաք զփոքր թշկականութիւն, որով իբր թէ զճեռանէ կաշեալ մուծանէաք պտրակիրթ համարկս ի թշկարանն...: Նուաստ ծառայ ամենեցուն Յովհաննէս վրդ. Յարութեանն:

Թղ. 6ա. Եաւելուած թշկականութեան մերում:

Թղ. 6բ—136բ. Բժշկարան ընդարձակագոյն: Հատոր առաջին: Գիրք Ա. Զախտիցն դիւոյ. Նախերպանք: Ի հաշուին արտիցն դիւոյ միայն զայնս իմանանք:

Թղ. 7ա. Գլուխ Ա. զցուրտ արտակրու-թենէ ուղղոյ: Արդ քանզի առաւել բազմու-թիւն արտից զլիւոյ ծնանի...:

Թղ. 135ա. Ծանկ զրոց եւ զլիւոց առա-ջին հատորոյս:

Թղ. 138ա—199ա. Բժշկարան ընդարձակագոյն (այսպէս) ըստ հանգամանաց 'Լազար Ռիվերիսս թշկապետին: Հատոր երկրորդ:

Թղ. 139ա. Գիրք մետասաներորդ զախտիցն լերդի: Նախերպանք: Լեարդն որպէս եւ այլ ամենայն մասունք մարմնոյ, ամենայն արտից հպատակ է...: Գլ. 1. Զտաք արտակրութենէ լերդին...:

Թղ. 199ա. Աստուծոյ բազում ողորմու-թեամբն զնոր թշկարանս, զոր սկսեալ էի ըստ կարգին 'Լազարուս Ռիվերիսսի թշկապետին Գաղղիացոյն յօրինել ի Պաղպատ յամի փրկութեան մերոյ 1812 ի Դեկտեմբերի 1ին, յաւարտ հասուցի յամի նոյն Փրկչին 1813 ի Մայիսի 1/13ին, յօղուտ եւ ի վայելումն մեր ընկերասէր Ազգին Հայոց:

Թղ. 200ա. Ծանկ Երկրորդ հատորիս:

Թղ. 210բ. Ծանկ Երեւելի իրաց մատենիս:

Թղ. 204ա. Զկաղմուածոյ երեսային ի յարգանդ մօրն:

Թղ. 206ա. Զկաղմածոյ մարդոյն: (Հմտ. Ոսկեան Յուս. Հայ. Զեռ. Մխիթ. Մատ. ի Վիեննա, Թ. 1074):

655

ԳԱՒԱԶԱՆԱԳԻՐՔ ԾՐԱ ՄԱՐԹԻՆԻ

Հին թիւ ՄԿԸ — 1747

ԷՔՔ՝ 420: — ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 22 × 16: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւժ, 17 × 5 + 5 — 10: — ՏՈՂՔ՝ 32: — ՆԻԻԹ՝ քուզք: — ԿԱԶՄ՝ խաւաքարտ կաշեպատ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: — ԳԻՐ՝ մատր փոքր: — ԽՈՐ-

ԱՄԳԻՐՔ՝ կարմրագիր: — ԴԱՏԱՐԿ՝ էր 420: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1747: — ԳՐԻՉ՝ Գրիգոր Վ.: — ՏԵՂԻ Ստամպոյ: — ՏԵՐ՝ գրիչը: — ՅԻՇԱՏԱԿԱՆԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ էր 2:

Մատենան է Գառազանագիրքի փրա Մարքիի:

Էջ 1: Սկսանի գիրքս պատմութեանց որ կոչի Գառազանագիրք եւ պատմէ զձայրագոյն քաճանայապետացն... զկարգ ժամանակագրութեանց նոցին... զոր շարագրեալ է զգիրք զայս եղբայր Մարքիմոս ի կարգէն քարոզողաց: Եւ թարգմանեցի զայնս եւ տրուպս Ներսէս Պալեանցի... Նա եւս ի մտի եղեալ է իմ... զպատմութիւնն Հայկազնեացն եւ զձայրապետացն եւ զթողա-

ւորացն Հայոց զբէլ իսկ. Էթէ ի շարս դրոց եւ ի վերջն, որպէս եւ զխակեցի, իւր կարացից զտանել... (եւ կը հասնի իր նպատակին համար. էջ 345—355): Օրինակեցաւ Գառազանագիրքս ձեռամբ Դիմիտր վարդապետի ի ձայրաքաղաքն Հոտամպօլ 1747 Օգոստոսի: (Տես թ. 465, 674 եւ 648):

ՅԻՇԱՆԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ,

Էջ 2 — Գառազանագիրքս է վանաց Ամենափրկչին Յիսուսի:

656

ԱՍՏՈՒԱՆԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՅԱԿԱԳՐ ՔԱՀԱՆԱՅԱԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆՅ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՔՐԻՍՏՈՍԻ

Հին թիւ ՄԿԹ — 1819

ԹՈՒՂԹՔ՝ 144: — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 18.5 × 12: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին, 14 × 8: — ՏՈՂՔ՝ 20: — ՆԻԻԹ՝ քաղբ: — ԿԼԶՄ՝ կիսակաշի: — ՀԱՆՔԱՄԱՆՔ՝ լուս: — ԳԻՐ՝ նոտք: — ԶԱՐԿԱԳՐՈՒԹ՝ անձնաց: — ԽՈՒՄԳՐՈՒԹ՝ սեւագիրք: — ԳԱՏԱՐԿ՝ քղ յաբ, 2թ, 138թ—144թ: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՈՄԿԸ (1819): — ԳԻՒՉ՝ Աստուածատուր Կ. Պոլսեցի: — ՏԵՂԻ՝ Կ. Պոլիս: — ՏԵՐ՝ գիրք: — ՅԻՇԱՆԱԿԱՅ՝ ԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ տես բնագիրք:

Մատենան է — Թղ. Չա. — Աստուածաբանութիւն: Յաղագս քառանկյանգործութեան եկեղեցւոյն Քրիստոսի: Շարադրեցեալ ի մէծի անտի եւ ի ջաշոյն Հայաստանեայց եկեղեցւոյ ի տեառնէ Գեորգ անաշատ եւ ուղղափառ քարոյչ Միլայիմ Սղոմ կոչեցելոյ: Ի մէջ բանտին Ֆրանկոստանայ ի թուին Քրիստոսի ՌԶԺԳ (գրուած ՌՂԺԷ), իսկ Հայոց ՌԺԿԲ. ի Հայրապետութեան Տեառն զԵրասրտութեամբ եփրեմ սրբազան Կաթողիկոսի ամենայն Հայոց. վերստին օրինակեցաւ ձեռամբ Կ. Պոլսեցի տիրացու յԱստուածատուր եւ մանկավարժ (ի) Շնորհքեան Մանուկ Զեղեպիտ տան, որ ի յՈրթագիրդ ՌՄԿԸ, Ապրիլի ԻԱ:

Թղ. Յա. Սթանչելի եղեւ զիտութիւն քո ինչն, Տէր զօրացաւ եւ ոչ հանդարտեմ

ամա... (Սղմ. ճԼԸ): Եւ իսկողանք. եւ ոչ մարդարէ եւ ոչ որդի մարդարէի... (Ամուս. Է. 14): Զայս երբեմն Ամուս մարդարէն, զնոյն եւ եւ առձայնեմ: Եւ ոչ աստուածաբան եւ ոչ աշակերտ տատուածարանի, այլ նուազս հովիւ. բոնաւոր խաշոնցն Քրիստոսի:

Թղ. 4ա. Ճշմարիտ մեկնութիւն է Գառազանագործութեանց: Հստ վարդապետութեան Աստուածաշունչ զորոց՝ Մի համարիք, ասէ Տէրն մեր Քրիստոս, թէ եկի լուծանել զօրէնս... Ի բանիցս յայտցանէ յայտ լինի, զի օրէնքն Մովսէսի ոչ թէ լուծան:

Թղ. 7բ. Գլ. Բ. Յաղագս եփրեմ Գառազանագործութեանց: Քառանկյանգործութեանց կոչին խորհուրդք եկեղեցւոյ:

Թղ. 9ա. Գլ. Գ. Յաղագս Մկրտութեան:

Թղ. 23ա. Գլ. Թ. Յաղագս կնքոյ:

Թղ. 28ա. Գլ. ԺԱ. Յաղագս հաղորդութեան:

Թղ. 84ա. Գլ. ԻԵ. Յաղագս չորրորդ Գառազանագործութեան, որ է օծումն կամ ձեռնադրութիւն տապալիսարողաց եւ հիւանդաց:

Թղ. 98ա. Գլ. ԻԷ. Յաղագս Հինդերորդ Քաճանայությունը, որ է օծումն ննջեցելոց քաճանայից :

Թղ. 99ր. Յաղագս վեցերորդ Քաճանայությունը, որ է ձեռնագրել ղկարգաւորք :

Թղ. 113ա. Գլ. ԻԹ. Բան սրբոյն Յօճաննու Ոսկերերանին, արտաճանալ ի ներքողեան ճառէն սրբոյն Իրիւրբի Լուսաւորչին, ընդդէմ հովուաց ժամանակին իւրոյ . . . :

Թղ. 124ր. Գլ. Լ. Յաղագս Լօթներորդ Քաճանայությունը, որ է Պսակն :

657

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

Հին Թիւ ՄՀ — ԺԹ դար

ԹՈՒՂԹՔ՝ 31: — ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 20.5 × 14.5: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկու տետրակ միացուած, տաքքեր մեծաքեամբ, միասին աւ երկսիւն: — ՏՈՂՔ՝ գումագամ: — ՆԻԻԹ՝ քուղք: — ԿԱԶՄ՝ կաշնկազմ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: — ԳԻՐ՝ ճոտք գամագամ զըչէ: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ օծեաղիր: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԹ. դար: — ԳՐԻՉԳ՝ ՏԵՂԻ, ՏԷՐ՝ անյայտ: — ՅԵՆԱՍԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ չումի:

Մատենան է ժողովածու, երկու ծաւալով թղթերէ կազմուած:

Ա. Թղ. 1ա. Արձանողիրք օրինակեալք ի դամբանաց արձանաց. է՞ր դառնաճամբոյր ձայն եղերերդուաց, պատմէ տիրութեամբ զդաշտ դամբանաց:

Թղ. 2ա. Էս եւ մեծանուն Մանուկ Կարենցի Աստուածատրեան. Գործ մեծակառոյց, Վէմ յիշատակաց, իմ է սոյս տապան:

Թղ. 6ա. Դուռոր եւ Յօճաննու ազնուականին, Հօրիսիմէ ձայնեալ Հովիւեան զարմի . . .

Բ. Թղ. 9ա. Աղօթք առաւտեան. Գոճանամ զըչն Տէր Աստուած իմ, Ապա՛ Աղօթք երեկոյեան . . . Ի 1846 Մայ. 7 ի լուսանալ երեքարաթին ի մետասան ժամու ննջեաց Զաքարիա Պատրիարդի երեսնացէմի . . . Դամբանաղիր ի սարկուտայ Բալտրուէ Պաքրիմեան Կլիպոյցոյ պծայրեալ. Զբեալ կէօջն ուսումնական:

Թղ. 10ա. Մաքառումն ըստ ճշմարտութեան յամենի ի տէր Քերտիքէ հետեւոյ ի մէջը, (Թերեւս Լիւթանցի կարծելոյ) առ Տէր Սիմոն Արքեպ. մայրաքաղաքին Բե-

րիոյ, ի ձեռն սորա առ համօրէն ազգս Հայոց լինող վայր պարապին ուղկանք որսորդաց յորսայ խորասոյղ մայրադ լուղակաց: Ապա՛ այլ զըուրիմք Քերտիքէն եւ առ նա:

Թղ. 12ա. Արտազեան տաղերգութիւն, որ յաղագս քաջաց անկելոց ի պատերազմի, վիպասանութիւն զմահուանէ Վարդանայ, քերթողօրէն վեր առեալ բացախօսութիւնս յողերդակս: Ժամ էր տառներորդ պահ առաւօտին, Այն ինչ կոյր իմ դիպեալ բանակին:

Թղ. 13ա. Վերջին հատուած ատենաբանութեան քաջին Վարդանայ առաջի Բաղկերտի: Յապա զայս ծանիր յաւարտ իմ բանին . . . :

Թղ. 13բ. Խորէն Խորխոռունի, Երրորդ նահատակ տիրանն աւաղին . . . :

Թղ. 15ա. Հաղներգութիւն մաղթողական ձոնեալ ի նուէր Տեառն աստուածապատիւ եւ զերիմաստ Պոյուսի արճիկայիսկոպոսի եւ բարեկարգ Պատրիարկի Կ. Պօսոյ. Ու՛ր Թրրակացոյն քնար քաղցրախոս՝ զօվիչ քաջաղանց:

Թղ. 15բ. Աստուածաղերս եռամեծի Մխիթարայ Գաշի ի ղէմս սրբոյ պատարաղին, համառօտեալ ի Ղազարու ամենիմաստ հայրապետէ: Տէր Աստուած իմ, Յիսուս Քրիստոս: Բան Հօր եւ կերպարան:

Թղ. 19ր. (Խորագիրը չկայ) Յամաւ-վերջն Ապրիլի զպատուհանս բացի, զձիւնադարդ պաշտորայս ծաղկաղարդ տեսի . . . :

դժժ հակառողին այնժ: Քանզի ոմն ի վար-
դապետաց Հայոց իմաստուն համարեալ յաշս
ոմանց:

Էջ 208—221. Համառոտ բացայայտու-
թիւն Զատկաց Աւայ լրմանց ուղղութեանց
և խանդարմանց նոցին:

Հատոր առաջին: Նախ քան դամենայն
առ պարզարանել զպատճառս:

Էջ 222—230. Համառոտ մեկնութիւն

նորոյ տոմարին հոռոմայեցոց, որ կուլի՝ (այս
նովա), այսինքն նոր տոմար կամ ճոմար
Գրիգորեան, որում տնխախտ և անխախ-
տ բերէ զգատիկն և զայլ ամենայն տոմարական
հաշիւս: Պատճառ վերանորոգման տոմարին
Հատինացոց և ստուգութեան նորին: Հա-
տոր երկրորդ: Պատճառ վերանորոգման
տոմարին հոռոմայեցոց այս եղեւ:

Էջ 231—234. Յանկ Ի. մասին նիթերուն:

659

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԹԱԳԱՒՈՐԻՆ ՇՈՒՆՏԱՑ՝ ԿԱՐՈՂՈՍԻ ԺԲ.Ի

Հին թիւ ՄՀԲ—ԺԹ զար

Էջ 244 բուարկուած և 10 էջ առջեւ ու
ետեւ յբուարկուած 260: — Մեծութիւն՝ 20 × 15:
— Գրութիւն՝ միասիւն, 15.5 × 12: — ՏՈՂԳ՝ 21:
— Նիւթ՝ քուզր: — ԿԱԶՄ՝ կիսակաշի: — ՀԱՆ-
ԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ, քիչ մը ցեցակեր: — ԳԻՐ՝ շեղագիր: —
ԶԱՐԴԱԳԻՐՔ՝ չումի: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ սեւագիր: —
ԴԱՏԱՐԿ՝ 2 էջ առջեւ և 14 էջ ետեւ: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝
ԺԺ. դար: — ԳՐԻՉ, ՏԵՂԻ, ՏԵՐ՝ ամյայտ: —
ՅԵՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ չումի:

Էջ 1. Մատենա չ' Պատմութիւն Կոս-
տանդուպոլսոյ իրաւագործ Շվիթի-
Գիրք Առաջին. Համառոտ պատմութիւն
Շվիթի յերկրին. կրթութիւն և թշնամիք
Կարոլոս 12-րորդին... Յերկրին Շվիթի
և Ֆրանկոն աւելի մեծ ևն քան զԳրանայ:

Էջ 38. Գիրք Երկրորդ:

Էջ 76. Գիրք Երրորդ:

Էջ 117. Գիրք չորրորդ:

Էջ 149. Գիրք հինգերորդ:

Էջ 176. Գիրք վեցերորդ:

Էջ 205. Գիրք եօթներորդ:

Էջ 229. Գիրք ութերորդ. Կարոլոս
ամուսնացոց զբնուն իւր ընդ Պրինս Հէսն.
Կարոլոս պաշարեաց զքաղաքն Ֆրէդրիկ: Ին
ի յերկրին Նորվիգու սեղ ինքն սպանաւ...

Էջ 244. Ոչ ոք ետեւ նման սորա տիե-
զեր... Ի կր մնայ քերի կամ կիսաւարտ, քայց
դատարկ յուզիւ ունի լրացումի համար:

660

ՍՏԵՓԱՆՆՈՍԻ ԴԱՇՏԵՑ(Ի)ՈՅ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆՔ

Հին թիւ ՄՀԳ — ԺԹ զար

Էջ 282: — Մեծութիւն՝ 20.5 × 14.5: —
ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, 17 × 11: — ՏՈՂԳ՝ 27: —
ՆԻՒԹ՝ քուզր: — ԿԱԶՄ՝ խաւաքտ կաշեպատ: —
ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: — ԳԻՐ՝ ցոտր փոքր: — ԶԱՄ-
ԴԱԳԻՐՔ՝ չումի: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ սեւագիր: — ԺԱ-
ՄԱՆԱԿ՝ ԺԺ. դար: — ԳՐԻՉ, ՏԵՂԻ, ՏԵՐ՝ ամյայտ:
— ՅԵՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ չումի:

Մատենա չ'

Էջ 1 — Համառոտ ընթերցում վիճարա-
նութեան ընդդէմ ոմանց հակառակողաց
ազգին Հայոց, Գիրք երեք, Առաջինն կուլի
Լիւդախ Ժոյրանաց, Երկրորդն անուանի
Կալմակ Ճոյրաթութեան. Իսկ Երրորդն յոր-

ըորքի հեղիք Ուղղութեամբ: Շարադրեցեալ յումենէ Ստեփաննոս զպրէ, և բանիբուն շոհորէ Դաշտեցւոյ... յամի Տեան 1780:

էջ 1. Ողբ վասն բառնալոյ Թագաւորութեան Հայոց, (Մ. Նորենացի):

էջ 255. Բանք տումարի Լեւոնի և Տուժար նորին:

էջ 267. Բանք տանականք Ն. Ի Լամարոնացւոյ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, չունի, բայց էջ 278 կայ՝ D. Giorgio di Pietro Chrmisi Guiumgijan Armeno Anciriano:

661

ԺՈՂՈՒԽԱԾՈՒ ԵՒ ԹՈՒՂԹՔ ԳՐԻԳՈՐԻ ՄԱԳԻՍՏՐՈՍԻ

Հին թիւ ՄՀԴ — ԺԹ դար

ԹՈՒՂԹՔ՝ 139 (140—141): — ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ 20 X 15: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին և երկսիւմ, 15 X 10, 5: — ՏՈՂԹ՝ զամագսն: — ՆԻԻԹ՝ քուղր: — ԿԱՋՄ՝ խաւաճարս կայնեղատ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆԹ՝ լաւ: — ԳԻՐ՝ մարտ: — ՉԱՐԱԳԻՐԹ՝ պարզ: — ԽՈՐԱԳԻՐԹ՝ կարմրագիր: — ԼՈՒՍԱՆՅԱԶԱՐԳ՝ Յաշաւաճար: — ԴԱՏԱՐԿ՝ ք. 34—ք. 123ք. 139ք. — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԹ՝ դար: — ԳՐԻԶ և ՏԵՂԻ՝ ամշայտ: — ՏԵՐ՝ ջաջարիւ վրդ: — ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ Թ՝ յումի:

Մատենան է ժողովածու, ուր կան մասնաւոր Գրութիւնք և Թուղթ Գրիգորի Մագիստրոսի:

Ա. Թ. 1ա. Թ. Նորին ի ժողովոյն: Այսպէս ասէ Սողոմոն (որդի) Դաւթայ Թագաւորի և մարդարէի, Ամենայն եկեղեցւոյ Աստուծոյ որ առ ամենայն արս թապաւոր պատուականացոյն և մարդարէ իմաստունացոյն: Ունայնութիւն ունայնութեանց, ասաց ժողովոյն. Ունայնութիւն ունայնութեանց ամենայն մեռտի է. զի՞նչ առաւելութիւն մարդոյ յամենայն ի տաժանման իւրում...:

Թ. 5բ. Ժ. Նորին առ Հայրն իւր լռեալ և զգացեալ վասն Հարուածոյ և կարկտի: Ընդէր լուծանէք զկարգ զօրկելի, ընդէ՞ր յառաջ կոչէք զբանն, որ տեղի տայ Հոգւոյն. վասն է՞ր զգլուխն թողլով յոտոն ճակիք:

Թ. 9բ. ԺԱ. Առ Հայրն իւր լռեալ և զգացեալ յաղապ Հարուածոյ կարկտին. Նորին՝ յաղաքս աղքատախրութեան: Արքեպարք և աղքատակիցք. քանզի աղքատք

ամենեքեան և աստուածային շնորհին կարօտեալք:

Թ. 17ա. ԺԲ. Նորին՝ ի կիպրիանոս եպիսկոպոս և վկայ, Յանդաստանէ եկեալ, Յետ միոյ աուր լիշատակի նորին: Փոքր ինչ և կիպրիանոս զերծանէր ի մէնջ: Վերջ՝ Թ. 21բ:

Այսքանը միասին, շատ մանր գրով գրուած և սկսած էջ 43ով, բայց իջաւամբը կը շարունակուի մինչև 53, իսկ գրութիւնը կը շարունակուի. կը պարունակէ չորս կտոր (Թ—ԺԲ):

Բ. Թ. 22ա—33բ. Ներդրեալն ի Վերափոխումն ամէնօրեանալ Աստուածածնին. ասացեալ ի Ներսէսէ ծնողաց խոստմամբ նմին ընծայեալ ծառայէ: Պարտական դատիմ կուսական աւուրս տունի, ընծայել զպտուղս բանի:

(Այս եւս միասին և տալիսի գրով գրուած):

Գ. Գրութիւնք և Թուղթ Գրիգորի Մագիստրոսի:

Թ. 35ա—49ա. Ի չորեքշաբթի և իննսուն և զ. Թուականութեան Հայոց լինելոյ իմ Գրիգոր Մագիստրոսի որդի Վաստակաց աստուածապաշ կիւտնի և զուկի և Պալատանոյ եղեալ եմ աստուածապաշ քաղաքին ի վ. Պոլիս: Ի մամանակս բարեպաշտ և քրիստոնայականալ արքային կուսանդեայ Մանամախին: Գտեալ զմէկ այր ոմն Հաղա-

բացի, անուն կոչեցեալ Մանսլի (Մանուկ)...

Թղ. 35թ. Տաղասացութիւն Գրիգորի Մաղիստրոսի ճշմարիտ եւ ուղղափառ վարդապետի Մեծ եւ գործք աստուածային, Ըսքանչիլի նորա բանքն:

Տեա Տաղասացութիւնք Գրիգորի Մաղիստրոսի, Վենետիկ 1868 եւ Քէչի- լեան՝ Յուլ. Հայ. Ձեռ. Ձմառի Թ. 198: — Գրուած է երկսիւն եւ մանր տառերով, ինչպէս եւ յաջորդք: Կր վերջանայ:

Թղ. 49ա. Նորին Գրիգորի փրկստփայի Ներդոցեան ի սուրբ խաչն աստուածընկալ: Արհնեալ եւ փայտ կենաց, բարբառեալ երկրողաղեալ:

Թղ. 50թ. Նորին յաղաղ խաչանչան դաւադանին, զոր ընծայեաց Տեառն Պետրոսի Հայոց կաթողիկոսի ասացեալ զխորհուրդ խաչին. Ընծայեմ թեղ սարեկան նորոյս հասեալ ձեր բարութեան:

Թղ. 51թ. Պատասխանի թղթոյն կաթողիկոսին Ասորոց... Ձաւէտ ծայրացելոյ բնականաղոյն նախուստն մերոյ սրբաղանից:

Թղ. 56թ. Պատասխանի թղթոյն թուլայեցեաց մնացելոցն ի նորոց Մանիքեցոց թոնդրակեցեացն... Գողացեալոյ ի զայլէն Սմառտայ. (ձմառ. Քէչիլեան, անդ, Թ. 150):

Թղ. 57թ. Քան իմաստասիրական զոր ասացեալ է ժեծի փրկստփային Գրիգորի Մաղիստրոսի Պաշտօնունոյ. Յիւր սնուն. Գամաղտական զեղանամ, չոհացեալ թեղ յայդմ պատահեալ:

Թղ. 58ա. Առ հոգեւոր տէրն Պետրոս Հայոց կաթողիկոս: Ի ժամանակն յորում ի կապանաց իւրոց վերստին յաջորդեաց յաթոն իւր խնդրեալ ի Գրիգորէ գգիւր սրբոյն եփրեմի Հաւատոցն, զոր ընթեռնայր մինչ ի բանտին էր: Թէպէտ եւ բառ զեղեցիկ խնդրոյ քում...:

Թղ. 58բ. Առ որդի Աւստի Պատասխանի. մինչ զժօրէն իւր զրէր բանս կեղերջակես: Եւ բնաւորեալ եմ ի խրատուէ ոչ խուսափել...:

Թղ. 59թ. Առ Արեւհիմ ամիրայն վասն հաւատոց Գրիգորոյ որդւոյ Վասակայ ասա-

ցեալ: Ջրդձաւտ զանչումն եւ զանձկալի փափաղումն...:

Թղ. 68թ. Պատասխանի թղթոյ ումնն կրօնաւորի զոր զրեալ է յաղաղ վախճանելոյ ումնն յարդակցաց իւրոց...: Ձտառ քո զամբանական եւ եղկական...:

Թղ. 68թ. Առ աշակերտս իւր Բարսեղ եւ եղիսէ: Յաղաղ խնդրոյ զորոցն Արիստոտլի: Թէպէտ եւ զնախուստ զնուիրականն ներհեալ տիրական...:

Թղ. 69թ. Յաղաղս նոանց բան կատականս առ եփրեմ եպիսկոպոս Բզմոյ: Ընկալայ զնոտան, ոչ ի կաթլացն...:

Թղ. 70ա. Առ կաղ վարդապետն, զոր ի սոն Աստուածայայտնութեան կոչեալ զնա: Որք կապակցութիւն առ միմեանս դաւանեալ...:

Թղ. 70բ. Առ իշխան Մամիկոնեան, զոր խնդրէր իմաստասիրել յաղաղս ձկանց եւ սոսաքր նմա կարճախայտ: Ձտոփումն մշտախոհ զգանկ ըղձման քո...:

Թղ. 71ա. Առ նոյն Մամիկոնեան սակս ծառոյն, զոր խնդրէր ի պէտս սեղանոյ: Կամիմք իմանալ զծայրաւորենդ...:

Այսպէս յառաջ կր բերուին, կր զրուին Գ. Մաղիստրոսի թղթերը, որոնք լոյս տեսած են: Վերջին թղթերն են:

Թղ. 120թ. Առ Սարգիս կառամարտիկ Տէլէտէոս:

Թղ. 120թ. Առ Հեծացին Գրիգոր տէլէտիս, սակս որոյ էլ ի վանաց եւ չողաւ ի լեառն Վարազայ:

Թղ. 121ա. Առ Հեծացին Կրիգոր:

Թղ. 122ա. Առ Գրիգոր Հեծացին տէլեմտէս:

Թղ. 122բ. Առ ոմն կրօնաւոր:

Թղ. 123թ. Վերջ:

Գ. Թղ. 124ա. (տարբեր գրով եւ միասին. սկիզբը չկայ) ... բայց ի թղթին ասէ. Ի խուսն բազմաց ծանոթութիւն, ընդ միով իւրք ստորակայի եւ արոհէ զամենեւեան ինքնին զհամասեռսն...:

Թղ. 126ա. Քրիստոս գոյութիւն է հոգեւոր, բանական աստուծային. Ապա՞ Կիրգի եպիսկոպոսի Աղեքսանդրացոյ առ Սեկուսոս յառաջին թղթոյն:

Թղ. 128թ. Գլուխք չորեքտասանք, զոր զրեաց երանելին Ղեւոնդիոս Հայրապետն Հոռմայ առ Փլարիանոս արքեպիսկոպոսն է. Պօլսոյ, զոր ընկալան տիեզերական սուրբ ժողովն Գաղկեզոնի Ուլջ Հայրապետքն Բանն ժարմին եղև ևս տաղաւարեաց ի մեղ:

Թղ. 131թ. Ներսէսի Եպիսկոպոսի Կիւլի-կեցոց Տալսանի. Նորհրդածութիւն վասն

ուղղափառ հաւատոյ եկեղեցւոյ ի սուրբ երրորդութիւնն և ի տնօրէնութիւնն Գրիս-տոսի Աստուծոյ մերոյ: Հաւատամք իմացա-կանիս զիտութեամբ:...

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԶԵՆԻ. միայն թէ Թղ. 1ա. վարի լուսանցքին վրայ չեղադիր կայ. թէ վայելումն պրս Վար-դապետեան Զաքարիա վարդապետին:

662

ՀԱՒԱՔԱԾՈՑ

Հին թիւ ՄՀԵ — 1760

ԹՈՒՂԹՔ՝ 62. — ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 19.7 × 13: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն և միասիւն, 16 × 10: — ՏՈՂՔ՝ զամառն, 31: — ՆԻԻԹ՝ բօղբ: — ԿԱԶՄ՝ խաւաքաւ կաշեպատ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ, բերի: — ԳԻ՝ մօտը քանի մը զրչէ: — ԶԱՐԳԱԳԻՐՔ՝ յօնի: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ սեւադիր և կարմրադիր: — ԿԻՍԱ-ԽՈՐԱՆՔ՝ բզ. 39ա: — ԳԱՏԱՐԿ՝ 1ա—բ: — ԺԱ-ՄԱՆԱԿ՝ 1760: — ԳՐԻԶ՝ Սամաւէլ արքեպ: — ՏԵՂԻ՝ Պրոսպ: — ՏԷՐ՝ ամլայտ: — ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒ-ԹԻՒՆՔ՝ տես բնագիրը:

Մատենան է Լուսափառն, ուր կան՝ Ու. Թղ. 2ա—23թ. Կրթութիւն. Տետր ջեր-մեռանդութեան աղօթից: Մտածական և ժայնաւորական աղօթից. ժողովեալ և յար-մարեալ ի Սամուէլ չնչին արեղայէ և վերա-տեսչուէ Պրոսպայոյ ի փառս Աստուծոյ և ի յօգուտ ջերմեռանդ սնձանց: Ի Հայրապե-տութեան Տեառն Յակորայ ամենից Հայոց Կաթողիկոսի Շամախեցոյ: Յամի Տեառն 1760. Յունվարի 3. Իսկ Հայոց 1209, Յունվարի 3. ի Պրոսպ քաղաքի ի սուրբ Աստուածածնի եկեղեցոյ:

Թղ. 2բ. Յատաջարանութիւն կարճա-տա: Մտածական աղօթքն ջերմեռանդու-թեամբ է քանալի:

Թղ. 2բ. Յաղապս բարոք առնելոյ զմտածական աղօթն: Եւսի քան ուսուցանել զկերպ բարոք առնելոյ զմտածական աղօթն:

Թղ. 3ա. Եւսապատրաստութիւն մտա-ծական աղօթից:

Թղ. 5ա. Յաղապս ստեղծանց վախ-ճանի և բարերարութեան Աստուծոյ:

(Իրարու կը յաջորդեն մտածականի ճիւղեր, աղօթքներ և սաղմոսներ:)

Բ. Թղ. 24ա—28թ. Կրթութիւն Եօթնանց սրբոց Նորհրդոց: Հարց և Պատասխանի ժողովեալ և յարմարեալ ի Սամուէլ չնչին անխմաստ արեղայէ և վերատեսչուէ Պրո-սպայոյ ի զանազան զրեացն սատուածարա-նից, ի փառս Աստուծոյ և ի օգուտ ուսում-նասէր սպասաւորաց սրբոյ եկեղեցոյս Հայաստանեայց: Ի Հայրապետութեան Տե-առն Յակորայ ամենից Հայոց Կաթո-ղիկոսի Շամախեցոյ: Յամի Տեառն 1760, Յունվար ամսոյ 11, Իսկ քստ Հայոց 1209, Յունվար ամսոյ 11, ի Պրոսպ մայրաքա-ղաքի, ի սուրբ Աստուածածնի եկեղեցոյ Առաջնորդարանի:

Թղ. 24բ. Յաղապս Եօթնանց Նորհրդոց սրբոյ եկեղեցոյ: Արդ ով ուսումնասէր ընթերցող, բոռս այս խորհուրդ:...

Թղ. 24բ. Յաղապս սրբոյ Մկրտութեան: Թղ. 25ա. Յաղապս խորհրդոյ Դրոշ-մին:...

Գ. Թղ. 29ա—38թ. (Անուանաղիքը չկայ.) Առաջարանութիւն. Առ ներսեկատ ընթերցասէրս արամազնից: Ուղղաբերձ և վայելչահասակ արարաւ ի ընէ մարդկային հասակ, զարմանաբան: Հնարապործու-թեամբ Հելլինական հանուրց:

Թղ. 29ա. Ուշինչ կուրէ զու յիմացակա-
նութեան, որ ոչ իցէ նախ լեալ ի յղայու-
թեան: Եւ այսպէս յերևելեաց զաներևոյթս,
յղգալեաց զիմանալիսս...

Թղ. 29ա. Զանգիտողք են խորհուրդք
մեր եւ չաղփաղփուեմք չնարադիտութիւնք
մեր, այնու փոքր չատէ զիտեմք եւ փոքր
չատէ մարդարէանամք: Ըստ վճռոյ սրբոյն
Պաղոսի:

Թղ. 38ա—ր. Զանալան զործիք նուա-
յարանաց առ ի չեղտացուցանել զյսելիս
համառուութեան: Ի մարդկանէ չնորեցան
զանալան զիտութիւնք: Այսինքն՝ քերական-
ութիւնն, տրամարանութիւնն, ճարտասա-
նութիւնն, երկրաչափութիւնն... Զանճար
եւ խեղամտութիւն, հարկաւորապէս պարտի
զու այնպիսի Աստուած, որոյ իմաստութեան
ոչ զոյ բաւ:

Գ. Թղ. 39ա—11ր. Վասն է. հրաչից աչ-
խարհի թէ որքան են: Չեթն հրաչս աչխար-
հիս որ եղեն ուրեք ուրեք տեղիս, բազում
իմաստաւորք յիշեցին...

Ե. Թղ. 41ր. Վասն երկու դրախտիցն
երկնային եւ երկրային եւ վասն սահմանաց
հրեղէն երկնից: Գլ. Ա. Հառարակարար

ասեն թէ մեր երջանկութիւնն ի յայլ տեղիք
ոչ զտիլի, բայց միայն ի դրախտին...

Թղ. 44ր. Գլխ. Բ. Արդ որ այլ լաւ իմա-
նամ զտորին մեծութիւն եւ գոյացածու-
թիւնն:

Թղ. 46ր. Այլ եւ վասն չարման երկնից:

Թղ. 50ա. Գլ. շորս. Բացտնի արարաք ի
վերոյ թէ որպէս հրեղէն կամարն...

Թղ. 53ա. Գլ. Հինգերորդ. Այլ հրեղէն
կամարս է պատուական...

Զ. Թղ. 54ր. Սուրբ հրեշտակէն առատա-
նուն ի փառքն երկնային քնակարանին: Եւ
վասն բազմազոյն լինելոյն ի թիւն ասա-
ցութեք: Գլ. մէկ. Զայս տեղիք որ ի վեր ասա-
ցաք, զղեղեցկապոյն կարգաւորութիւնք...

Թղ. 55ր. Վասն զօրութեան զիտութեան
եւ կարգաց եւ սպասաւորութեան հրեշտա-
կաց: Գլուխ երկու: Երկրորդ բանս որ վասն
երկնային ողոցն քննելոց եմք...

Թղ. 61ա. Վասն զեղեցկութեան հրեշ-
տակացն, որք ի սոցանէ առնուն արդարքն
զչնորհս: Այս սակաւ շնորհադարձութիւն առ-
նուն արդարքն ի հրեշտակաց:

Վերջ. Թղ. 62ր. բայց թերի. Թուղթ հա-
նուած:

663

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

Հին թիւ ՄՀԶ — ԹՃԻԷ — 1678

ԹՈՒՂՔՔ՝ 248: — ԽՆԵՌՈՒԹԻՒՆ՝ 19 × 13.5 —
ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին եւ երկսին, 14 × 10: — ՏՈՂՔ՝
զամգամ: — ՆԻԻԹ՝ լուրջ բնութիւն: — ԿԱԶԻՄ՝
խաւաքար իրանցաւոր, որդի մարգարդ: — ՀԱՆԳԱ-
ՄԻՆՔ՝ լաւ: — ԳԻՄ՝ ընդհանր զամգամ գրիմեր: —
ԶԱՐԴԱԳԻՐՔ՝ սակաւ: — ԽՈՒՄԻՔ՝ կարմրագիր:
— ԴԱՏԱՐԿ՝ շատ թղ. 1ր. 4ր. 88ա—103բ, 131ա,
248բ: — ԺԱՄԱՆԻՔ՝ կարեւոր մաս մը ԹՃԻԷ. 1678
ուրիշ մասեր աւելի ուշ: — ԳՐԻՉ՝ մէկ մասին՝ Այլմըքփ:
— ՏԵՐ՝ գրիլը՝ Պաղոսաւոր: — ԵՆՏԱՆԿԱԳՐՈՒ-
ԹԻՒՆՔ՝ թղ. 203ա, 130բ:

Մատենա է ժողովածու, որ քով քով
(բ²) երուած եւ միասին կազմուած են չե-
տեւայնները:

Ա. Թղ. 2ա. Քարոզ զղջումն ճամբարիտ.
երեւ. 7. 3. Մատթ. 3. 2. 1. 17. Ղուկա.
3. 3. 8. 1. 13. 5: Այսպէս առ ՏԵՐ զօրու-
թեանց. Աստուած Իւրայէի Ուղիղ արարէր
զճանապարհս ձեր... (Եւ այսպէս զղջման
մասին Ս. Գրքէն վկայութիւններ եւ յառաջ-
ըկրութիւններ: Ապա՝ դարձեալ քաղուածք
քարոզից Թղ. 75ա—84ա. եւ 117ա—119բ:)

Բ. Թղ. 5ա—74ա. Հաւատու ճարտա-
սանութիւն զիւրին ոճիւ եւ վայելուչ օրի-
նակաւ: Շարադրեցեալ աշխատութեամբ
Տեառն Մխիթարայ վարդապետ Սեբաս-
տացայ Աբգայ հայր կոչեցելոյ ի յօգուտ

այնք ամենից, որք ունին զփափաք զասու-
թիւնն իւրեանց զարդարել զեղեցկագունիւք
բառիւք եւ մանաւանդ Հանցուցանել զմիտս
ունկնդրորդաց անձանց: Ի փառս մատու-
ցելոյն (կարդա՛ մանկացելոյն) Յիսուսի եւ
ի պատիւ մօր իւրոյ Ամէնօրհնեցելոյ Կուսին
Մարիամու: Բամի Տեառն 1733, ի Վենէտիկ,
Մեծաւորաց ակնարկութեամբ:

Թղ. 5ր. Մխթար Աբրայն Հանճարեղ,
չթեաց զնա յայլ ինն ցեղ... (Հինդ տուն):

Թղ. 6ա. Թաղազս արհեստի ճարտասա-
նութեան: Գիրք Ա. Թաղազս սահմանի ճար-
տասանութեան եւ բաժանման մասանց նորա.
Գլ. Ա. Էւն Էւն:

Վերջինը՝ Թղ. 73ր. Թաղազս մասանց
արտաբերութեան. Գլուխ երկու. (Հմտ.
Ոսկեան, Տուցակ Զեռագրաց Մխթարեան
Մատենադարանի, Վիեննա, Թ. 720 եւ 748):

Գ. Թղ. 85ա—87. Վասն կենդանակեր-
պիցն եւ ամոցն եւ արեցական:

Թղ. 85ր. Թաղազս չրջադայութեան
երկնիք թէ որպէս իմաստասիրաց թուեցաւ:

Թղ. 86ա. Թաղազս անձրեաց թէ
ղին: է:

Թղ. 86ր. Թաղազս բայոյ...

Թղ. 87ա. Թաղազս ձեան. Էւն Էւն:

Թղ. 88ա—103ր. զատարկ:

Դ. Թղ. 104ա—115ր. Իժշկականք.
Բայյմէ օրինակեալ մասն Համասփիւռ Ժաղ-
կան. Համասփիւռ Ժաղիկն, յորժեմ տանու-
տէրն Յուրն յինի...

Թղ. 105ա. Այս է յուտի օսիպն...

Թղ. 109ա. Վասն լօշտակի տեսցես լաւ
է խիտ...

Ե. Թղ. 120ա—126ր. (Սկիզբը չկայ),
կր տղկսի ցաեւ վերջաւորութիւնը. ամուս-
նութեան մասին է.) Եւ որպէս ոչխարին
ամենայն ինչ հայալ է, կաթն եւ միսն եւ
ծնունդն. նոյնպէս հայալ ամուսնացելոցն
ամենայն ինչ սրբութեամբ է, հացն եւ
ծնունդն եւ ամենայն ինչ հայալ է:

Թղ. 127ա—129ր. (անխորադիր եւ
առանց վերջաւորութեան գրութիւն մը,
դուցէ սկիզբն ալ յաջորդն է.) Աբրահամու
հօրն անուն Թարայ էր: Աբրահամ յորժեմ
տղայ էր եւ հայր նորա կուտք չինէր...

Զ. Թղ. 131ր—203ա. Նախ եւ առաջին
լուծմունք հօսայեա մարգարէից:

Թղ. 132ա. Յունէ է Յիսայեա մարգարէին
պատգամին Տեառն...

Թղ. 133ա. Մաղկափաղ մեկնութիւն ի
լուսաւոր բանից արդիւնական: Յովհաննու
Որոսնեցոյ: Հասարեալ աշխատութեամբ
Գրիգորի աշակերտի նորին շնորհալի վար-
դապետի ի բանն Յեւսայեա մարգարէին:
Ողեկա Տէր Յիսուս Քրիստոս:

Հրց. Զինչ է որ սաէ տեսիլ Եսայեա:

Պոխ. Զմարդաբէութիւնն տեսիլ կոչէ,
չի մարդարէն տեսող լսի ըստ երբայեցոցն:

(Ունի Կ. գլուխ. վերջաւորութիւնով Է՝
Թղ. 203ա.) Իսկ նոցա անմտաբար վատնեալ

զամենայն կորուսանն ընդ Հասարակ ստա-
ցուածոցն եւ զանձին անհարին եւ աններկի
տուժիւք: Վասն որոյ յիշատի սաէ մարդարէն
թէ եղիցին առաւ նշաւակի ազգակցաց
իրանց: Յորմէ զերմուսցէ զմեզ ոգորմածն
ընտելեանս մերոյ Աստուած, որ է արհնեալ
յաւիտեանս ամէն: (Վերջ գրէս. ապա յի-
շատակարան, տես վարը):

Է. Թղ. 203ա—207ր. Սահմանք Դաւթի.
Վահրամ վարդապետի քաջ Հոնտորի իմաս-
տուն փիլիսոփայի արարեալ Մեկնութիւն
արտաքին զրոյց: Նորին լուծումն յամենայն
չարի: Ամենայն չար տանջելի: Եւ արդ
խնդրելի է. նախ թէ է՛ր աղաղաւ սոստիկ
րանք յիմաստասիրէս ասացեալ եղէն յա-
զապս բարոյ եւ չարի: Ապա՝ Թղ. 207ր՝

Սահմանաց գրոց քաղուածոյն մէջէն
զրեցի օսակա ինչ վասն աղտի. Արհնելոյն
յաւիտեանս ամէն:

Ը. Թղ. 207ր. Սահմանաց լուծմունք:
Պրակք Թ. Էւ Ժ. Երրորդ.

Հրց. Զինչ է որ սաէ տրամատաակ
յեղանակ...

Թղ. 212ր. Հինկերորդ Հատորն ԺԷ.
գլուխն. Վասն պատկերակցութեան:

Թղ. 215ա. Իններորդ Հատորն. ԼԲ.
գլուխն. Վասն աղաղաւարութեան Հարցումն:
Թղ. 216ր. Թաղազս վերջին օժման:

Թղ. 218ր. Վասն կարդի քահանայու-
թեան:

Թղ. 219ր. Վասն պատկեր Հարցումն:

Թղ. 220ր. Վասն աղաղակնութեան՝

Հրց. — Մի՞նչ է Է. աղղն, զոր Է. սրբա-
կոչեմք:

Պտխ. — Գիտելի է զի նախ եւ առաջին բաժանին ազգի ի րեսկանն եւ յօրինացն եւ ի հոգեւորն. (ասոնք ին լի—լի) :

Թղ. 222ա. Տասներորդ հատորն. Վասն սպոյ մեռելոյ ի Դ. դլուխն.

Հրց. 21ն. Նշանակի սուլն եւ կոծն եւ հանդերձին պատուեն :

Թղ. 230ա. Եօթներորդ հատորն, ԺԲ. դլուխն. Թէ սուտ են վնուկն եւ զիւթքն, որ է կախարք :

Հրց. Վնուկ կինն որպէս յարոյց Սամուէլ :

Թղ. 234ա. Վեցերորդ հատորն հարցմանցն ի Գ. դլ. Վասն իրաւունց քահանայից :

Հրց. Հաս եւ իրաւունք քահանայից մեղք է թէ ոչ :

Թ. Թղ. 234բ. Սակաւ ինչ ի վարուց Հարանց : Ընթեռնումք զվախ հարցն սրբոց թէ անսպառական ուրի ճղնութեամբ մեծաւ աղաչէր զԱստուած ընդ ժամանակս բաղումս սակա հիւանդութեան ուրուք, զոր ունէր յինքեան :

(Յատաջ կը բերուի վեց պատմութիւն) :

Ժ. Թղ. 239բ. Խօսք իմաստասիրաց առ ի յօդուտ. Իննանդոս ասէ. Հաւադոյն է առաքինութեամբ եւ օրինօք ամբաջօցանել զքաղաքն քան թէ պարսպով :

Թղ. 240ա. Շարունակութիւն հարցմանց. Վասն զինոյ եւ արբեցութեան.

Հրց. 21ն. չա՜ ի զինոյն եւ կամ զինչ ընաս :

Պտխ. Ձախաւորն ոչ է խոտելի :

Թղ. 240ա. Հարցմանցին Դ. հատորն ի Դ. դլուխն զիտ. Վասն կոյս. Եթէ ոք ասէ ապա զիտ՝ չոր եկեալքն ի հաւատս...

Թղ. 241ա. Հարցմանցն ի վեց հատորն ի Դ. դլուխն, Վասն նշանաց կենդանեացն :

Թղ. 242բ. Հարցմանցն Ը. երրորդ հա-

տորն ի Դ. համարն. Վասն տանի մենդեանն հարց (ուսն) :

Թղ. 244ա. Հարցմանց Թ. երրորդ հատոր 2. դլ. Վասն կապելոյ եւ արձակելոյ :

Թղ. 246բ. Հարցմանց տասներորդ. Հատորն ի ԺԴ. համարն, Թէ ոչ է քաւարան հրոյ, Վերջ՝ 248ա :

ՅԻՇԱՆԱԿԱԿՐԻՍԻԹԻՆՔ՝

Թղ. 209ա. Գրեցաւ զիրքս որ է Լուծմունք Յեսայեայ մարգարէին Թվ. Թծիկ — 1678 ի քաղաքն յԱնթափ ընդ հովանեաւ սուրբ Աստուածածին յեկեղեցոյս. ձեռամբ անարժան եւ անպիտան Պաղսասաք իրիցու, զոր անուամբ միայն եւ գործով ոչ. միայն թէ ընկալցի անարգամեծար Տէրն ի վայելեռմն ինձ մեղաւորիս. րայց աղաչեմ զձեզ հայրք եւ եղբայրք, որք հանդիպիք ի սմայ կարդալով կամ տեսանելով յիշեցէք ի մաքրափայլ յաղօթն ձեր զանարժանս եւ լի սրտով ողորմի ասացէք, զոր եւ ողորմածն Աստուած յաւուրն դատաստանին մեր եւ ձեր նշնկոցն ողորմեսցի ամէն. Հայր մեր :

Թղ. 130բ. (տարբեր գրով). Վարդապէս հպարտ եւ փրչարեր արտ, նախանձուտ կարգաւոր եւ օձ թունաւոր, ինքնահաւան այր եւ խռովութեան մայր, անսէր բնդանի, եւ անբան կենդանի, անողորմ իշխան եւ թող լցի կոխան, արվեցող մարդիք եւ զիւր խաղալիք :

Գրեցաւ Թծ2 (1731) թվին ձեռամբ Որդարիչ քահանայի, գեղչիւ պնիկ ճհուկէցի, Գիրքս տիրացու Պաղտասարին է յԱնթափեցի, դաքած (՝) իւրն :

Դիտ. Առջևի կողքին Ներսի կողմը կայ՝ Շամ Դամասկոս, Մըսրը, Եղիպտոս, Հալէպ Թերիայ... վերջինք՝ Վասպուրական որ է Վան :

664

ԳԻՐԲ Է. ԽՈՐՀՐԻՈՅ

Հին թիւ ՄՀէ — 1779

Էջք՝ 270 քուարկուած եւ ճիշտ քուարկուած. առջեւն ու ետեւը դատարկ: — Մեծնութիւն՝ $20 \times 13,3$: — Գրութիւն՝ միասին, $14 \times 9,5$: — ՏՈՂԻՔ՝ 26: — Նիւթ՝ բուրձ: — ԿԱԶՄ՝ խաւաքտ կայնպտո: — ՀԱՆԳԱՄԱՆԻՔ՝ շատ լաւ: — Գիր՝ ճշտ: — ԶԱՐԿԱԳԻՐԻՔ՝ չուցի: — ԽՈՐՀՐԻՈՅ՝ սեւագիր: — ԴԱՏԱՐԿ՝ քուարկուած ճիշտ քուարկուած ու ետեւը: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1779: — ԳՐԻՉ՝ Հ. Գր. Նեփոք: — ՏԵՂԻ՝ Հոսմ: — ՏԷՐ՝ Արամատ Արափեւած: — ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆԻՔ՝ էջ 171—173:

Մատենան է՝ Գիրք Է. Խորհրդոց:

Էջ 4. (Սկզբը կը պակսի, այժմ կը սկսի)՝ Հարցումն. Դարձեալ թէ ոմն աղատ մարդ ունիցի կին ծառայ եւ ծնանիցի նմա որդիս, պարտ է քննել թէ քնի հօրն աղատ է, թեղ մօրն ծառայ:

Էջ 273. Յանկ մատենիս:

Էջ 270. Յիշատակարան Նախադադարի թէ՛ թարգմանուած է եւ դրուած ի դուռն Մործորու, քնի հովանեաւ Ս. Աստուածածնի. եւ այսպէս:

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ,

Էջ 273. Որինակեցաւ դիրքս այս 1779, որ կանխապէս թարգմանեալ էր 434 ամաւ ի վանս սրբոյն Գրիգորի Լուսաուրչին ի մէծն Հոսմ քնի հովանեաւ եկեղեցւոյ սրբոյն Պետրոսի պետին առաքելոցն, մեռամբ նուաստ Հայր Գրիգորի Նեփոք կուեցեցայ, ի ձեռութեանն այլ եւ այլ ցաւօք պաշարեցեալ, Էրեսնորեալ(յ) ժամանակաւ ըստ ինչորոյ եղբայր Աթանասին Սարափեան, յորժամ զնալոց էր ի Հոսմայու առ Հնազանդութիւնն որ կուէր զնա, վասն սիրոյ նորին եւ այնց որք ողորն ի սմանէ. աշխատեցայ ոչ սակաւ ի փառս Աստուծոյ եւ Կուսին Մարիամոյ լիցի յաւիտեանս զոհութիւն ի յամենայն յաւիտեանս ամէն:

665

ԿԼԵՄԱՅ ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆԻՔ ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆԱԿԱՆԻՔ

Հին թիւ ՄՀԸ — 1778

Էջք՝ 449 քուարկուած եւ ճիշտ քուարկուած. առջեւն ու ետեւը դատարկ: — Մեծնութիւն՝ $19,5 \times 13,5$: — Գրութիւն՝ միասին, $15 \times 10,5$: — ՏՈՂԻՔ՝ 25: — Նիւթ՝ բուրձ: — ԿԱԶՄ՝ խաւաքտ կայնպտո: — ՀԱՆԳԱՄԱՆԻՔ՝ լաւ: Գիր՝ ճշտ: — ԶԱՐԿԱԳԻՐԻՔ՝ չուցի: — ԽՈՐՀՐԻՈՅ՝ սեւագիր: — ԴԱՏԱՐԿ՝ վեց էջ: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1778: — ԳՐԻՉ՝ Գրիգոր ԲԱՂԻՆԱՆ: — ՏԵՂԻ՝ Հոսմ: — ՏԷՐ՝ Խաւաքեթ գրիչ: — ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆԻՔ՝ էջ 424—425:

Էջ 3. Մատենան է՝ Վիճարարութիւնք աստուածաբանականք, յերկուս մասունս բաժանեալք. յորոց մինն է՝ Տեսական Աստուածաբանութիւն եւ ճառք զԱստուծոյ,

յմարդեղութենէ Գրիստոսի եւ զհրեշտակաց, եւ միւսն է՝ Բարոյական Աստուածաբանութիւն եւ է չուրջ միայն զԽորհրդովք եկեղեցւոյ: Շարահիսեալք ի հայ բարբառ ի Կղէմէսէ թարգմարտու վարդապետէ, ի կարգէ Թէադօրեոսաց եւ յաղղէ յատինացի, ի յօդուտ աղղի Հայոց: Մասն առաջին, որ է Տեսական Աստուածաբանութիւն: Այսպէս Յաղագս աստուածային բացարձակ կատարելութեանց, այսինքն՝ աստուածային ստորոգեկեացն՝ Վեճարարութիւն Ա. Յաղագս աստուածային զոյութեան եւ միութեան:

էջ 201. *Վիճաբանութիւնք աստուածաբանականք, Բարոյական Աստուածաբանութեան, որ է շուրջ միայն զեօթն խորհրդովք եկեղեցւոյ: Շարահիւսեալք ի հոյ ըստբառ ի կղէմէսէ ըստմերախտ վարդապետէ ի կարդէ Թէառինոսաց եւ յաղդէ Լատինացւոյ, ի յօդուտ ազգի Հայոց: Մասն երկրորդ որ է իւրհարոց — Յաղապս սուրբ խորհրդոց եկեղեցւոյ առ հասարակ: Վիճաբանութիւն Ա.: Թէ վիճէ իցէ սուրբ խորհուրդ եկեղեցւոյ եւ յոյց մասանց բաղկանայ: էջ 426—448. Ցանկ գրքոյս:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ գրչէն.

Բան օրինակողի գրքոյս.

Ամենակար անեղին Հօր եւ անծնին Բամից էից ի յոչնչէ ըստեղծողին... Արդ ի Հռոմ սուրբ քաղաքն յաքոռ վիմի, Ընդ հովանեաւ սուրբ Մարեմայ հիւրանօցի, Որ արտաստօք իսկ մամանայ Մագքաղինի, Ունի յինքեան ըզմականուն եղիպտացի: Բամի հագալս եւ եօք հարիւր մերայ փրկչի, Եօրանասուն ուր քիւ եւս վերաբարդի, Որ էր չորրորդ ամ վեհուքեան փիոս Պապի, Ընդհանրական հայրապետին վեցերորդի, Աստուածայնով իսկ օգնուքեամբ աւարտեցի,

Արտագլխով զգաղափարն այսր գրչի, Որ տեսական եւ խորհրդոց յարանումի, Ըստ նախասկիւզ եւ իսկական օրինակի, Ջոր կըղէմէս մեծ վարդապետ լատինացի, Ուսեալ զմեր՝ յիւրմէ օտար՝ լեզու Հայկի, Ի յոն աղնիւ շարանիւսեալ զարմանայի, Եթող մերոյ՝ զողորմութիւն աղքատ ազգի, Արդ հուսկ յետայ մագքամք է իմ օնգ ամենի, (Թէպէտ եւ գոյն չունիմ արդիւն այսր քանի, Որոց ելէ պատահումս սուրին յիցի, Ըրեռնով կամ առնելով օրինակի, Ջի յիշեցիքի գիս ի մաշուր ձեր աղօթի, Ըզտէր ԳՐԻԳՈՐ՝ զինչ քահանայ Հայոց ազգի, Որ մականուամբ եւ Բագինեան Շամցխացի, Ընդ աշխատանաց, գորքս ի սմա սիրով քարծի, Եւ դուք յիշեալ ի Միածնէ մորդայ կուսի, Լիջիք սիրով յարապարտեան վերին երկնի, Մինչեւ ցահեղ այն մեծ օրըն դատաստանի, Ուր լսեսցիք դարձեալ զձայն ձեր փեսայի, Լմէմ:

666

ԸՆԹԱՑՔ ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ

Հին թիւ ՄՀԹ — ՌՄԾԹ = 1810

ԹՈՒԼԹՔ՝ 141: — ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 20.5 × 15: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասլւմ, 15 × 10.5: — ՏՈՂՔ՝ 23: — ՆԻԻԹ՝ քօղք: — ԱԱՄ՝ խաւաքար կաշեպատ — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ, ցեցակեր: — ԳԻՐ՝ շեղագիր: — ԶԱՐԳԱԳԻՐՔ՝ չումի: — ԽՐԱԳԻՐՔ՝ սեւագիր: — ԴԱՏԱԿ՝ քգ 1ա—բ, 136ա—142բ: — ԺԱՄԲԱՆԱՎ՝ ՌՄԾԹ (1810): — ԳՐԻՉ՝ 2. Պօզոս Տերվիշեան: —

ՏԵՂԻ՝ Լիբանամ. Ամենափրկչի վաճփ: — ՏԵՂ՝ ամ—յօցա: — ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ տես բնագիր:

Մատենան է՝

Թ. 3ա. Ընթացք Վիճաբանութեամբ: Առ ունցրելի հաստատութիւն երկուց լուսափայլ ճամարտութեանց՝ երկույնութեան բնու-

թեանցն ի Գրիստոս եւ խառնութեան ջրոյ ի բաժակ խորհրդոյն: Վկայութեամբ հոգեւունչ մատենից, այլ եւ միաժայնութեամբ հարցն սրբոց եւ առաւելապէս ազգին մերոյ: Յօրինեալ աշխատասիրութեամբ Հ. Պօղոսի Տէվրիշեանց կ. Պօլսեցւոյ ի միարանութենէ Հայոց միանձանց Լիբանանեանց: Ի խնդրոյ ուրումն բարեպաշտի. նուիրեալ յօգուտ պատուական ազգիս Արամեանց: Հրամանաւ ընդհանուր մեծաւորի կարդիս զերյարգելի Հ. Գրիգորի Սեփրնեանց: Ի հայրապետութեան Տնառն զերերջանիկ Գրիգոր Լաբաւդիկոսի Հայոց Տանն Կիլիկիոյ: Յամի Տնառն 1810 եւ ի մեր թիւն ՌՄԾԹ. ի Լիբանան ի վանս Ամենափրկչին Յիսուսի:

Թղ. 4ա. Կանխարանութիւն զործոյս. Հրարերան քարոզն հեթանոսաց զոչէ. Հոտանոյշ եմք Գրիստոսի առ Աստուած... զի որպէս խնամոտ բնութիւնն ոչ պակասէ ի կարեւորս: ... Ի սիրոյ ճշմարտութեան իրախոսեալ եւ իմ ըստ ապիկար զօրութեանն աստարէս հանդիսի կարդեցի զդէրս...:

Թղ. 7ա. Ընթացք վիճարանութեան առ ի հաստատութիւն երկուց ճշմարտութեանց, այսինքն երկուց բնութեանցն Գրիստոսի եւ ջրախառն սլատարագ մատուցանելոյ ըստ ուղղափառ վարդապետութեան սուրբ եկեղեցւոյ եւ ըստ անստերիւր աւանդութեան վկայութեամբ աստուածագիծ տառից եւ սրբոց հարց:

Ա. Թղ. 7ա—54բ. Մասն Առաջին, Գլ. Ա. Հաստատութիւն երկուց բնութեանց Գրիստոսի, ըստ իմացուածոյ աստուածաւունչ Կրոր հանդերձ ճիշդ բացատրութեամբ փխխտփայլական զննութեանց ի վերայ զինչութեան բնութեան: Որպէս ծուխ եւ փօշի նահանջ արիանեն մարմնաւոր աշաց տո հոմարծուկ տեսնելոյ զիրո...:

(Ա. մասն ունի տասնութերկու գլուխ, որոցն՝ Գլ. Բ. Է')

Թղ. 9բ. Վկայութիւնք ի սրբոց հարցն մերոց:

Թղ. 27բ. Դիմադրութիւն յառաջ բերեալ ի նախնեաց մերոց, յորում ճիշդ քննութեամբ բացայայտ են լանք նոցա, թէ յինչ միտս ասէին մի բնութիւն:

Բ. Թղ. 54բ—133բ. Մասն երկրորդ. Յաղագս երկրորդ ճշմարտութեան, որ վասն ջրախառն պատարադելոյ: Կլ. Ա. Զրոյց յառաջբանական ի վերայ աւանդութեանց առ հասարակ: Ա. Առ ի քաջ հասու լինելոյ այսմ ճշմարտութեան...:

(Բ. մասն ունի տասնուչորս գլուխ, որոցն մէջէն յիշեմք')

Թղ. 88բ. Ե. Գլ. Լուծումն զիմադրութեան ի մերս Շնորհաւունցն.

Թղ. 97ա. Զ. Գլ. Լուծումն զիմադրութեան առելոյ յաւանդից սուրբ Լուսաւորչին մերոյ...

Թղ. 117բ. ԺԱ. Գլ. Լուծումն զիմադրութեան յայնմանէ թէ Հայք չունիցին սովորութիւն ջրախառն պատարադելոյ.

Թղ. 123ա. ԳԼ. ԺԲ. Յորդոր ուղղութեան ի զպատուութիւն ազգայնոցս:

Թղ. 126բ. ԺԳ. ԳԼ. Քննութիւն ինչ ինչ թիւրութեանց Տաթևացւոյն ի բովանդակութեան զործոյս:

Թղ. 133ա. Եւ արդ զոր միանդամ ցայս վայր խօսեցայ, եթէ զուցէ անուշահամ ինչ սիրով ընծայեմ ազգին իմում. եթէ անհամ ինչ վայն իմումս խակամտութեան զրել աղաչիմ, միանդամայն յիշելով զմարդկեղէն տկարութեան պայման բնարոյս, ապա թէ տարտամ եւ վրիպական՝ ինքնայօժար թողում զայն ուղղադրութեան առաջնորդին սուրբ Եկեղեցւոյ...:

Թղ. 134ա—135բ. Յանկ:

667

ԳԻՇԵՐԻՔ ԶՐՕՍԱՆԱՑ ԱՐԱՐԱՑԻՈՑ

Հին թիւ ԿԶ — 1763է վերջ

ԹՈՒԹԻՒՆ՝ 24: — ՄԵՇՈՒԹԻՒՆ՝ 31 × 20,5: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւս, 28 × 18: — ՏՈՂՔ՝ 34: — ՆԻԻԹ՝ քուզր: — ԿԱԶՄ՝ քզրակազմ: — ՀԱՆ-ԳԱՄԱՆՔ՝ շատ լաւ: — ԳԻՐ՝ Յօտր: — ԶԱՐԴԱԳԻՐՔ՝ չօւթի: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ սեւագիր: — ԴԱՏԱՐԿ՝ 24—ք: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1703է վերջ: — ԳՐԻՉ, ՏԵՂԻ, ՏԵՐ՝ անյայտ: — ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ չօւթի:

Մատենան է՝

ԹՂ. 1ա. Գիշերի գրօսանաց Արարաց-ւոց. Պարունակէ հազար եւ մի պատմութիւնք ասացեալ ի սուլթանուհէն Հնդուստանայ առ ի զքօսացուցանել զսուլթանն ի զօրծէն արեանահնդ երդմանէ, զոր նա արարեալ ամուսնանալ ընդ տիկնուջ իւրաքանչիւր աւուր եւ հատանել զղլուխ նորա ի միուս առաւօտն առ ի վրէժխնդրութեան յառաջին սուլթանուհէն իւրմէ: Պարունակէ ի սայ սո-վորութիւնք, արարողութիւնք եւ օրէնք արեւելեան ազգայց, այսինքն թաթարք, Պարսիք եւ Հնդկք: Թարգմանեցեալ ի Արա-

բացուց լեզուէն ցֆրասնէզացն ի պարոն Դաւթանդէ արքայական յամասլախանի եւ անդէ ստուկարանութեամբ թարգմեհալ ի լեզուս Անկլիկացոյց, ի մետասաներրորդ լուսածունն Լօնդրայ 1763:

ԹՂ. 1բ. Յատաճարանութիւն. Ոչ է բա-ւական նախադասել զգիտաւորութիւն ար-ժանաւոր զնկեցկութեան յառաջի գործոց մերոց...

ԹՂ. 2ա. Գիշերք զքօսանաց Արարացուց ի զաւղանայրութեանն Շուշանանց, որ եւ հնազոյն թալաւուրք Պարսից, որք տարածե-լով տարածեցին զկայսրութիւն իւրեանց մինչեւ ցՀնդկիս...

ԹՂ. 23բ. Վերջ՝ Նա դամենայն աւուրս կենաց իւրոց թաղաւորեաց ի կղզւոյն ընդ թաղուհօյլ եւ վերեխայոք իւրով յանդերձ ամենայն ըրարութեամբ, զոր յայն յետէ թա-ղաւորութիւն նորա կոչեցաւ Շրանելի թա-ղաւորութիւն:

668

ՀԱԻԱՔԱՇՈՅ

Հին թիւ ՄԶԱ — 1781

ԷԶՔ՝ 443 եւ քանի վճ էջ դատարկ: — ՄԵՇՈՒԹԻՒՆ՝ 11,5 × 12: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւս, 13 × 18: — ՏՈՂՔ՝ 20: — ՆԻԻԹ՝ քուզր: — ԿԱԶՄ՝ խաւաքար կաշեպատ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ շատ լաւ: — ԳԻՐ՝ Յօտր: — ԶԱՐԴԱԳԻՐՔ՝ չօւթի: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ կօրմրագիր: — ՊԱՏԿԵՐ՝ երեք հատ. Ս. կոյս, Ս. Գր. Լաւաւարիչ, Յիսուս Քրիստոս յարաւցեալ: — ԴԱՏԱՐԿ՝ քանի մը քուզր: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1781 — ԳՐԻՉ՝ Յովհաննէս Պալքեան: — ՏԵՂԻ՝ Վեմետիկ: — ՏԵՐ՝ Գրիշ: — ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ 439—440:

Մատենան է՝ Հաւաքածոյ, ուր կան՝

Ա. էջ 1—154. Վայելուէ իմն վարդապե-տութիւն ի վերայ վեցօրեայ արարչութեան, զոր արարեալ է վարդապետաց Զահկաց, ըստ

չաւղի [Թովմայի Ակուլինացայ: Սքանչելի եղև զիտութիւն քո, ասէ Դաւիթ: Ասէ իմաստութեանն (Զ.) Լուսաւոր եւ անթա-ռամ է իմաստութիւնն: Այլ ընդդէմ երեւի ասել Պօղոսի (Ա. Կոր. ԺԳ.) թէ զիտու-թիւնք խափանեցին: Պատասխանեն վարդապետք, թէ էութիւն զիտութեան ոչ խա-փանի, այլ ըստ անկատար կերպին խափանի:

Էջ 7. Յաղապս վեցօրեայ արարչու-թեանն. Սկզբանէ ստեղծ Աստուած... Վարդապետք ասեն թէ Աստուած ի օգիգրե լինելութեան արարածոցս երբև գործս զոր-ծեաց:

(վեցօրեայ ստեղծագործութիւնները կարգաւ նկատի կ'առնուիմ, ապա եօթմեօրեայի հանգիստը եւ ապա դրախտը) :

Բ. էջ 155—313. Նահատակութիւն սրբոց Վարդանանց եւ Ղևոնդեանց : Հինգերորդ կրկին անգամ ընդդէմ կալ Հայոց պատերազմաւ թագաւորին Պարսից : Մեծ է սէրն Աստուծոյ քան զամենայն մեծութիւնս երկրաւորս :

Գ. էջ 315—430. (Հարցմունք ի վերայ ութն աստիճանաց կարգի քահանայութեան.) Յաղապս խուզման հերաց սցսպէս ասի սուրբ ժողովն Տրիդէնթինոյ :

Դ. էջ 430. (Կայ Լիակատար ներդրութեան մասին) :

էջ 441—444 Ցանկ :

ՅԵՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

էջ 439—440. Յիշատակարան օրինակողի մատենին : Առ զիտութիւն ընթերցասիրաց յիշատակս համարուտա-

յիծս յայտարարութեան արձանագրի, զի հոռամանայ զբոլոյս յորում է նախ ճառի վերայ ութօրեայ արարչութեան ծաղկաբաղ արարեալ ի զորոց սրբոյն Խովմայի Ազատկնացոյ հրեշտակերօն վարդապետի : Երկրորդ պատմութիւն նահատակութեան սրբոց Վարդանանց եւ Ղևոնդեանց, զոր կրեալ է Տեառն Նղիշէի Հայոց մեծի վարդապետի : Երրորդ հարցմունք ի վերայ ութն աստիճանաց կարգի քահանայութեան : Զորոքի Յաղապս ներդրութեան Լիակատար ներդրութեան եւ որ ի կարգի, ըստ յաջորդելոյ բարեխնամ կամաց Տեառն եւ ըստ տուչութեան պարգևաց նորին ընդօրինակեցաւ ձեռամբ սնարման քահանայիս տէր Յօսիմնէսի Պայլըրեան Անկիւրիացոյ ի Վէնէտիկ հրաշակերտ քաղաքի, յամի փրկութեան մերոյ 1781 ի Մայիսի 25 ի շահ եւ ի շինութիւն անձին իմոյ եւ ի փառս ամենիմաստ Արարչին, որ է օրհնեալ յաւիտեանս ամէն :

669

ՀԱՅՆԵԼԻ ԱԶԴԵՑՈՒԹԵԱՆ

Հին թիւ ՄԶԲ — ԺԸ — ԺԺ դար

ԹՈՒՂԹՔ՝ 281 — ՄԵՇՈՒԹԻՒՆ՝ 17.5 × 10 : — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միտիւմ, 13 × 18 : — ՏՈՂՔ՝ 19 : — ՆԻԻԹ՝ քուղք : — ԿԱԶՄ՝ խաւաքտ : — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ : — ԳԻՐ՝ ճոտր : — ԶԱՐԴԱԳԻՐՔ՝ չափ : — ԵՈՐԱԳԻՐՔ՝ տեղագիր : — ԴԱՏԱՐՔ՝ քղ. 1ա—ք. հա—ք : — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԸ—ԺԹ դար : — ԳՐԻՉ, ՏԵՂԻ՝ ամբարտ : — ՏԵՐ՝ Ս. Անտոնի վամբի միաբանք : — ՅԵՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ չափ :

Մատենա չ՝

ԹՂ. 3ա. Հայեցի Աղղեցութեան : Յորում ցուցանին թուրութիւնք տեղորակին կոչեցելոյ Գաւազան կրկնագօր : Առ ի զպատուութիւն եւ յուղղութիւն հեղինակի նորա Սրմաբէշ Մամուէի : Արարեալ յամենիւն ճշմարտասիրէ, ի փստս ճշմարտին Աստուծոյ եւ ի պատիւ սրբոյ Աստուածածնին եւ սրբոյ Հօրն մերոյ Գրիգորի Լուսաւորչին : Եամի Տեառն

1781, ի թուականիս Հայոց ՌԻՄ, Մատենա եւ Հարանց միայնակեցաց, որ ի լեառն Լիբանան, Վանաց սրբոյն Անտոնի :

1. Թղ. 3բ. Կանխարանութիւն առ Սրմաբէշ Մամուէլիմ : Ի յաղում ժամանակաց լուսալոյ եւ զազարեալոյ :

2. Թղ. 4ա. Խնդիր Ա. Յաղապս ըղիման : Գլ. Ա. Հակառակութիւնք Սրմաբէշ Մանուէլին ի վերայ ըղիման Հոգւոյն սրբոյ : Խնդիր առաջին եւ մեր ի նոյնս Աստուծով զիմարտութիւն : Առաջին քարն, զոր ձեպս ի ձեպ... :

3. Թղ. 256ա. Վերջաբանութիւն եւ խրատք առ Սրմաբէշ Մանուէլ :

(Մանրամասնօրէն հմտ. Քէչիշեան, Յուցակ Զմամուր, Թ. 274, 275—278) :

670

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

Հին թիւ 1729. — 1770

ԹՈՒՂՓՔ՝ 154: — ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 17 × 10,5: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին, 12 × 7,5: — ՏՈՂՔ՝ 10: — ՆԻՒԹ՝ բռնոր: — ԿԱԶՄ՝ խաւաբար լաբապատ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: — ԳԻՐ՝ մօտք եւ շնչազիր, իտա-
մուրդ մը: — ԶԱՐԳԱԳԻՐՔ՝ յուժի: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝
սնուազիր: — ԴԱՏԱՐԿ՝ քղ. 1ա—2ք, 150ա—151ա,
152ա—154ք: — ԺԱՄԱՆԱՆ՝ 1770: — ԳՐԻՉ՝ Մար-
դար Շէհրիմանան: — ՏԵՂԻ՝ Մատրաս: — ՏԵՐ՝
գրի՛շը: — ՅԵՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ յուժի:

Թղ. 3ա. Գիրք որ կոչի՝ Ժողովածու.
արտահանեցեալ ի գրեանց Անկիկացոց ի
Հայկական բարբառ առ ի պրօստն ողջին
մերոյ, Լոյս ածեցեալ Մարգարա Շէհրիմա-
նանիէ յամի Տեառն 1770 Յուլիսի 20 ի քա-
ղաքն Մատրաս:

Թղ. 3բ. Պարունակ Համայնտեալ
պատմութեան րոնք նշանաւոր. Կառաւա-
րութիւն, վաճառականութիւնք, Երկրի եւ
Ծովային կարողութիւն, Հաւաղ, բնութիւն,
մայրաքաղաք, լեզու, Ոստանարանք, Շա-
հաւտութիւն, Համար ժողովուրդոց իւրա-
քանչիւր, եւ այլ զանազան նորադիւտ զիտ-
տանալիք Պատմութեանց:

Թղ. 4ա. Յրանսոյ. Էս թաղաւորու-
թիւնն հսօր մեծ կարողութեան տէր ա աշ-
խարհումս եւ ինքնակալ եւ աւագ որդի եկե-
ղեցու՝ ներկայ թաղաւորիս անուն (ա)՝ Լժիս
155երորդ, իւր մայրաքաղաքն Փարիս:

Թղ. 7բ. Ռուստն. Էս կայսերութիւն
եւրոպին վրոյ չառ մեծ այ րայց Յրանսոյ
Սորա կառավարութիւնն ինքնակալ այ:

Թղ. 10ա. Ռուսաստան. Ասեմ էս մեծ
պարոնին տէրութիւնն Էվրոպայ, Ալիսայ եւ
Աֆրիկայ. ներկայ թաղաւորին անունն Սուլ-
թան Օսման:

(Կալզաւ ցկատի կ'առնուին միւս երկիր-
ներն ու կառավարութիւնները. Վերջինը՝
Հոսմ):

Թղ. 69ա. Բանք գրքիս յնդինական ներքոյ
Համասոտ րանքս նշանցատեան(ն)՝ ամենայն

Էվրոպացոց զոյդացում այ առ Յրանսու
տէրութիւնն: Շատ հարկաւոր այ նախ Բրի-
թանացոց տեսնել մտադրութեամբ էս
որս... (Վերի լուսանցքին վրայ միշտ գրուած
է «Բանք նշանաւորք»):

Թղ. 94ա. Յանդ թաղաւորաց որ այժմ
կան ի կողմն Էվրոպու. Կայսերութիւնն Գեր-
մանիու սկսեալ ի Ճառլէնէ ի թիւն մերոյ
Փրկչին 800ունն:

Թղ. 102ին (կայցուած է ծալուած մեծ
բուրք մը, որուն վրայ գրուած է: «Յանկ
Թաղաւորաց Օսմանցոց (սկսեալ Օսման—
Օրխամ—Մուրատ Ա. կը հասնի Ասմէդ Գ.
[1696] 23 քաղաւոր—սուլթանն). իսկ՝

Թղ. 105ին նոյնանման քղքի վրայ՝ Յանկ
Թաղաւորաց Հայոց (սկսեալ Հայկ—Արմա-
նեակ—Արմայիսէն—Լեւոն— «Բարձաւ թաղա-
ւորութիւն Հայոց ի թիւն մերոյ 800ունն եւ
թիւն Փրկչին 1351»): Ապա վերջը՝

Թղ. 151—152ին միջեւ կան համանման
քղքեր՝ «Ներկայ թաղաւորք, Թաղուհիք եւ
Տեղակալ(ք) Էւրոպու» եւ «Ռորանս ցոյցանէ
ընդհանուր Գերմանիայ»:

Թղ. 105ա. Յանկ հին ազգաց թաղա-
ւորաց: Յեղիպտացոց. Մէնէս կամ Միս-
րաիմ, որդի Գամայ եղբւ յառաջին թա-
ղաւոր:

Թղ. 121ա. Յաղազս թաղաւորութեան
Պարսից նորոց. Յամի Փրկչին մերոյ 1337
Ոսթէկք միւնէս այն ժամանակ յալիշապու-
թեամբ վարէին գիշխանութիւն Պարսոց:

Թղ. 147ա. Յաղազս թաղաւորութեան
Հնդուստանայ. թաղաւորն Հնդուստանայ
ունի իշխանութեամբ 42 թաղաւորութիւնս:
Ապա «2ին» ու (Թղ. 148ք—149ք) կը փակուի
պատմագիրքս: Բայց Թղ. 51ք ունի սա
սկզբնաւորութեամբ ստանաւոր մը, որ բերի
կը մնայ՝ Աշխարհացոց դաւա զուարճաւի,
ձրի լծիչի գերբարդելի...

671

ԿԱՐԳ ԵՒ ՍԱՀՄԱՆՔ ԱԹՈՌՈՅՆ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ

Հին թիւ ՄՁԴ — ԺԺ զար

ԹՈՒՂԹ՝ 40: — ՄԵՄՈՒԹԻՆ՝ 16.7 X 11.6: — ԳՐՈՒԹԻՆ՝ միասիւճ՝ 12 X 8.5: — ՏՈՂԹ՝ 17: — ՆԻՒԹ՝ բաւար: — ԿԱՋՄ՝ խաւաքտ կայնեցատ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆԹ՝ լաւ: — ԳԻՐ՝ նստր եւ շեղագիր: — ՁԱՐԴԱԳԻՐԹ՝ չուճի: — ԽՈՐԱԳԻՐԹ՝ սեւագիր: — ԴԱՏԱՐԿ՝ քչ: 1ա, 3բ, 5բ, 34բ, 40բ. երբեմն գրուած: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԺ. դար: — ԳՐԻՉ՝ Ստեփանոս վաք-դապետ: — ՏԵՂԻ՝ նրուսաղէմ: — ՏԷՐ՝ գրիչը: — ՅԵՐԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՆ՝ քչ: 5ա:

Մատենան Հ՝ Կարգ եւ Սահմանք եւ Արարողութիւն սրբոյ Աթոռոյ նրուսաղէմի Արտափոյ Տօնացոյցին եւ Գաւազնագիրք Պատրիարքաց նրուսաղէմի եւ նոցին փո-խանորդաց:

ԹՂ. 6ա. Այս է կարգ եւ սահմանք եւ արարողութիւն սրբոյ Աթոռոյս արտաքոյ տօնացոյցին: Ըստ իրեանց դատկին, Հոգոյ զալստեան կիրակէի երեկոյին՝ միարանքն փռանկաց, (որք են ի կարգի սրբոյն Ֆռան-ճիսկոսի), ղնան ի տուրք Փրկիչ վանքն մեր:

ԹՂ. 22բ. Վասն Այսմատուրաց պահե-ցեալ տօնիցն, զոր ինչ արարողութեամբ վարի սուրբ աթոռս զրին ի ստորեւ:

ԹՂ. 24բ. Տարին ո՞րքան կամ ո՞ր ամ-սոյն քանիին Ս. Աստուածածին պատարագ կանեմք բաց Վերստիսիմանն, չորեքշաբաթի եւ կիրակէի:

ԹՂ. 26ա. Գաւազան(ալիրք). Սրբոյ Աթոռոյ Պատրիարդ Տարօնեցի, որ եւ ինքե-նացի Թէոթորոս վարդապետն վաղնանեցաւ ի թուին ՌՄԺ եւ Կեկոսեմբերի Է.ին: Ձկնի նորին եղև Պատրիարդ սրբոյ Աթոռոյս նորին աշակերտ Կէնճէցի Կարապետ վարդապետն:

Կը շարունակուի շեղադրով մինչ-եւ ցվախճան Կիրակոս Պատրիարդի († 1850), որուն յաջորդ կը կարդուի Յովհաննէս Եպիսկոպոսն, որ ճնորդս վէպի կարդեալ զտաւ երուսաղէմայ ի Պոլիս: ԹՂ. 30բ. եւ ԹՂ. 32բ—34ա. կը յիշատակուին վէպիները՝ փոխանորդ-ներն:

ԹՂ. 1ա. Կոյ տարբեր զրով. ՌՄԿԻ Նոյեմբերի Ա. վէքէլ նստաւ Գաբրիէլ Հայրն սուրբ, որ արդէն ԹՂ. 34ա. յի-շուած է: Միջանկեալ կան զանազան տե-ղեկութիւններ:

ՅԵՐԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՆ

ԹՂ. 6ա. Շնորհիւ եւ ողորմու-թեամբն Աստուծոյ ի ՌՄԺՁ (1767) թուին. Տեառն Կարապետ Պատրիարդէն սրբոյ քաղաքիս յերուսաղէմի, եւ մե-ղաւոր Հաճնցի Սարգիս վարդապետս կարգեցայ ժամ օրհնող սրբոյ աթոռոյս. եւ աստ սկսայ զրել ղեկեղեցական կա-ռաւարութիւն սրբոյ աթոռոյս, զոր ինչ որ արտաքոյ տօնացոյցին առնեն, որպէս ճնադոյն ծերունիք արարին եւ եւ աստ զրեցի, վասն ապագայս յիշատակ մնալոյ եւ վասն այսուհետեւ միշտ միակերպ կառավարելոյ յետապայ եղբարցդ, խըն-դրեմ յիշման արժանի առնել զմեզ: Եւ եւ սրբոյ աթոռոյս մամճի Կիւմլիշխա-նէցի Ստեփաննոս վարդապետս օրինա-կեցի այն տետրակէն, զերէ յոյժ եղծեալ էր եւ Հնացեալ եւ եւ խնդրեմ եղբարծոյ նոյն վերոյ գրեալ յիշման զողորմին:

672

ՏԱՂԱՐԱՆ

Հին թիւ ՄՁԵ — ԺԺ զամբ

ԹՈՒՂԹ-Ք 123: — ՄԵՇՈՒԹԻՒՆՔ 16 X 10.5: — ԳՐՈՒԹԻՒՆՔ միասիւն, 11 X 7: — ՏՈՂ-Ք 19 եւ զաւանգաւ: — ՆԻԻԹՔ րուր: — ԿԱՋՄՔ խաւաւարտ կայնպատ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔՔ շատ վժառամած, կեղտոտ եւ ցեցակեր: — ԳԻՐՔ մօտ: — ԶԱՐԴԱԳԻՐՔՔ յուճի: — ԽՈՐԱԳԻՐՔՔ կարմրագիր: — ԴԱՏԱՐԿՔՔ 123ք: — ԺԱՄԱՆԱԿՔ ԺԺՔ դար: — ԳՐԻՉ, ՏԵՂԻ, ՏԵՐՔ առկայ: — ՅԻՇԱՏԱՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔՔ չափ:

Մատենան է՝ Տալարան, ուր ամփոփուած են թրքերէն տաղեր, զորոնք չենք յիշատակեր, եւ հայերէն՝ որոնցմէ ընտրովին յառաջ կը բերենք հետեւեալները:

ԹՂ. 20ա. Տաղ ի Մարկոս վարդապետէ ասացեալ առ տիրածին Կոյս Մարիամ երկու սղոց լեղուէ, Հայոց եւ Թուրքաց, որ է մուլաչ:

Ամէն որոնեալ Կոյս Մարիամ, այազան տուչուի պղարմ. Եղէ ինձի դու շողորմիս: Ա—Ք:

ԹՂ. 23բ. Այլ տաղ ի Մարկոսէ, ՄԵՇ ուրբաթին իսկ րաբժրացար, սէնի չարմիղա կէրտիչէր: — «Մարկոսի է Լեղս այս»:

ԹՂ. 25բ. Տաղ ասացեալ ի Մարկոս վարդապետէ առ տիրածին Կոյս Մարիամ եւ առ Յովաննէս Մկրտչին Քրիստոսի ըստ անուանց լւերանց եւ կարմիր դրով Մարիամու է, որ Նշանակէ դանթառամելի կուսութիւնն եւ կարմիրն Յովաննու, Նշանակէ փարտիրոսական մահն նորայ, այլ եւ պատմող բանին յԱստուծոյ, որ տրամբ ներկեալ ի վերայ իսլախն Քրիստոսի: ՄԵՇ րաբանչուն է եւ հիշանալի, որ արարիչն յերկնից յերկիր խոնարհի:

ԹՂ. 29բ. Այլ տաղ ի Մարկոս վարդապետէ. ՄԵՇ առ ուր Է՞նչ որ մարմնով չարեօք լի: «Մարկոսի է Լեղս»:

ԹՂ. 31ա. Այլ տաղ ի Մարկոս վարդապետէ. Աւհնեալ Աստուած յամենայնի, Հայր եւ Որդի եւ Ս. Հոգի: Ա—Ք. Ապա՝ «Մարկոսի է(է) Լեղս այս»:

ԹՂ. 40ա. Վասն սրբոհ Աստուածածնայ

ասացեալ անուշ եւ զեղեցիկ. Երանեալ Կոյս սուրբ տալիթա Մարիամ. «Երեմիայէ»:

ԹՂ. 41ա. Երգ զիւլերային պաշտման. Աստուածածին Կոյս արարչին ծրնող արփի վերամբարձ: Ա—Ք:

ԹՂ. 43ա. Տաղ սուրբ Աստուածածնայ ասացեալ զեղեցիկ. Կուսանաց եւ պարծանք վալիտէ սուլթան. ծաղիկ պատուական սէն կիւլ ըրէհան:

ԹՂ. 48ա. Կոտնկ ուստի՞ց կուգաս, ծառայ եմ ձայնիդ:

ԹՂ. 49ա. Աստուածածին մայր անարատ իսկուհի ներխկարան անեղ բանին Յիսուսի: «Այս ի Բարսեղէ»:

ԹՂ. 50ա. Յովհաննու Արքեցոյ դրեալ առ ի վերջ գրոյն: Իսկ իմա որ ընդ քեզ, գորս ունիմ դաւ եւ կապ. ունելով ինձ յենլի գրանն սարսոնիս:

ԹՂ. 50բ. Սա զրեալ ի վերայ Թափորի միջակ իսլախն. Նշան յաղթող խաչ տէրունի մածեալ արեամբ Տեառն Յիսուսի:

ԹՂ. 51ա. Սա Մարտիրոս վարդապետի չինեալ ի մէջ իւր Աստուածաշնչին ի ներքոյ խորանաց Համարարատ գրեալ. Աստուածաբանն սուրբ Եւսեբի, Կարպիսոս ինչորոյն սակի:

ԹՂ. 51բ. Յորդաղունի սիրով վառի խըղճուկ պլպուլն ընդ վարդն արի... «Յուհաննէս»:

ԹՂ. 52բ. Տաղ ոտնաչափ եւ Համալախ՝ ճան Երզնկեայ յումենէ պիտակ պաշտոնայլ սրբոյն Յակոբայ վասն մեղաց ի վերայ անձին իւրում: Յաճախեցան առ իս մուլութիւնք մեղաց. Օր րստ որէ յորդեն բազմութիւնք չարեաց: «Յուհաննէս»:

ԹՂ. 53բ. (ամխորագիր) Յուլիպպէս ցաւս երկարէ, տիւ եւ զիւլեր անդադարէ: «Յովհաննէս»:

ԹՂ. 55բ. (ամխորագիր) Յարուցմունք չարին միշտ եւ անդադար, զեղկելիս առնեն չէթ մըտամուլար: «Յովհաննէս»:

Քդ. 55ր. Ահա ցեալ Յովանիսէ Երուսաղէմացոյ Յարմարեմ անձինս բանս աղետալի. եւ չարագոյղեմ զըրսով եղկելի: Վնով՛նանէս:

Քդ. 56ր. Տաղ ի Պէմաէկոստէին. աստցեալ Յովանէս բանասիրէ Երուսաղէմացոյ. ի սոյն կիրակէի միաշարաթու հնչեաց յարաբածս ձայն ուրախութեան: Վի Յովանիսի էս:

Քդ. 57ա. (անխորագիր) ի մէջ սրբոց զերյարգելի, մեծապատիւ գովելի: Վի Յովանիսէս:

Քդ. 57բ. (անխորագիր) Յովարութեամբ դիմեմ առ քեզ սրբունի կոյս: Վնով՛նանէս:

Քդ. 58ր. (անխորագիր) ի խոր հազագէ հոգիս աղերսէ, Կուսի աղաչէ, պցաւն յայտնէ: Վի Յովանիսէս:

Քդ. 59ա. (անխորագիր, բայց վերի լուսանցքին վրայ գրուած է՝ Վարեազային գունէն է, ՌՃԿԳին ողեալս): Յամենայն սրտէ գոչեմ եւ հառաչելով. Ջապաւնէր մեղատուրաց աղաչեմ լայով: Վնով՛նանէս:

Քդ. 59բ. Երգ պատմադրարար ի վերայ որբոյ յերուսաղէմայ սրբոյ Յարութեան Քրիստոսի եւ բոլոր սրբոց տեղեացն, որք ի միջի նորին կայ. տրուպ Յովանիսէ Երուսաղէմացոյ իբր արեղայէ: Իմանալի տուն վեհակայ, Փրկիլն մերոյ յարկ զերախայ: Վի Յովանիսէս:

Քդ. 64ա. Երգորակ ի վերայ մահացու մեղաց եւ ի նոցին չառախից մասանց, ողեալ Յերուսաղէմացի Յովիանիսէ ի վերայ այրութենից անուանալիք տանց: Ընցաւ որք հանապարհի, բառնամ առ ձեզ զաղաղակ, բարբառիմ լեզուսս իմով, պատմեմ գաղէտս բովանդակ:

Քդ. 65ր. Վերջը՝ Եղև աւարտ այս բանիս, յերուսաղէմ սուրբ քաղաք, ի նուառ Յովիանիսէ, որ է սպաւոր եւ պիտակ, առաւելեալ է ճառրակ, դի թիւ Հայոցս է պարփակ: (Ճառրակ = ՌՃԿԳ = 1715):

Քդ. 66ա. ի զայ մեծի վարդապետին ի սուրբ քաղաքս Երուսաղէմ, նոյնոյ պաշտօնեայէ ողեալ ՌՃՀ անուանալիք ի Տեառնէ վինի շնորհացն Լեւեակ, Երթամ ողորմի, վինի ռթանդակ: Վի Յովանիսէս ծառայէ:

Քդ. 68ր. (Ապա՝ քանի մը տու՛ն, ան-

խորագիր) Առ ամենասուրբ Կոյսն Մարիամ. ողեալ անուանալիք տանց Երկաթանչ տողի ՌՃՀ. Երուսաղի ողորմ վերանական հարսի: Ըղերս նուիրեմ էյին սընուցչիդ:

Քդ. 70ա. Տաղ ի վերայ պապուլին եւ վարդին ի վոյնն որ ասէ. իմ աչաց յոյս որդի. ողեալ յերուսաղէմացի արեղէ: Երուսցեալ պապուլին ի մէջ գիշերոյն, Ասէր ով եկիտ եգիտ գտէրն իմ քաղցրագոյն: Վնով՛նանէս:

Քդ. 70բ. Տաղ ի վերայ սուրբ Աստուածածնին... ողեալ Երուսաղէմացի խեւ արեղի: Արեւ պայծառ եւ մաքրագոյն, մայր ողորմութեան, յոյս իմ մայր ողորմութեան: Ա—Բ.

Քդ. 72ա. Օրհնութիւնք յետ քարոզի, ողեալ ի Յովանիսէ սուրբ Երուսաղէմացոյ: Արհնութիւնք Տեսոն առատուսցին, ի վերայ ձեր ժամանեացին: Ա—Բ:

Քդ. 76ր. Իբր ապուղամպախ ողեալ ի Յովանիսէ սրբոյ Երուսաղէմացոյ. իմացական իմոս ակի, ի մանկագոյն ի հառակի:

Քդ. 78ա. Տաղ սրբոյ քաղաքիս Երուսաղէմայ ողեալ Յովիանիսէ սուրբ Երուսաղէմացոյ: ի մէջ աշխարհի եւ ապանց, Պետեւ զլիւսուր քաղաքաց: Վի Յովանիսէս:

Քդ. 78բ. Տաղ առ ամենասուրբ Կոյսն Մարիամ, ողեալ ի Յովիանիսէ սրբոյ Երուսաղէմացոյ: Թեթեւ ամպոյց սրբոյ Մարգ Յիսուսի:

Քդ. 79ր. (անխորագիր) Տէր բարերար Աստուած զրթամ, Երեսոս Քրիստոս աղբիւր շնորհաց: Տէր ողորմեա:

Քդ. 80ր. Աքրահավ վարդապետն ասաց. ա (վէլ) ոտանաւոր մի չինէ. եւ այլ զայս արարի... ի սէր սիրոյց սիրտ իմ վառի, Մրտաջուցեալ բաւեղ պարի: Վի Յովանիսէս:

Քդ. 81ր. Առ սուրբ Հրեշտակս ողեալ ի Յովանիսէ Երուսաղէմացոյ. Իսկական լուսոյն աղասաւորք բարի, Երակիրանն ստեղծեալք զերապստուկիք: Վի Յովանիսէս:

Քդ. 82ր. Տաղս ողեալ յերուսաղէմացի յարեղէ անուանալիք տանց, յաւուր վարդապետի, որ վեհն էր ժամարար... ի մեծագոյն պայծառախայլ յաւուր տօնիս տէրունեան: Վնովանիսէ էս:

Թղ. 84ր. (անխորագիր) ի դարձան կէտ տմայն պլպուրն դոզէր ժայնիւ զանազան: Է՛ի Յովանիսէ: Այլ ի պուրն րանիս բարառ-նաբառ, հիւսեմ զսղէտս որ է անճառ: Է՛ի Յովանիսէ:

Թղ. 88ր. Զայս զբէլի է վասն Աստուծոյ ի վերայ տապանաբարիս, ի մէջ չիրմիս կայ ներքեւեալ յոյժ մեղսսնեբիկ Համնայն կու-շեալ:

Թղ. 89ա. Որհնութիւն քարոյի առա-ցեալ Յովաննէս արեղի երուսաղէմացոյ: Արհնեալ լինիք ի յԱստուծոյ եւ ի շնորհաց խաչին սրոյ: Ա—Ք: — Դարձեալ Նորին օրհնութիւն քարոյի: Արհնեալ բնութիւնն անեղական, օրհնիչ հանուրցն բնական: Ա—Ք:

Թղ. 95ա. Տաղ ասացեալ Յովիտնէս արեղայի երուսաղէմացոյ: Քրիստոս Միա-ծին, յոյս անձին իմոյ, Հօր Հակից Որդի եւ Բան Հակից Հոգւոյ: Ք—Ա:

Թղ. 97ր. ի գալստեան Աբրահամու վարդապետին սղեալ Յովաննէս արեղայէ Սաղիմացոյ, թիւն է Համնայն: Ի վերին զբթոյն չարժեալ տէրն իմ սիրով կէն ի Սա-ղիմ: Է՛ի Մոռայէ: Այոթիք զոցս առա-քեսցէ Տէր զօղնութիւն առ Համնայն, զի թուականդ է Համանուանդ, Յնծացեալ եմք, ինչպացեալ եմք զալստեամբ Բարունուոյս մեղայն: Այր Աստուծոյ խոհմամայն, Հո-ղիսաբէր եւ իմաստուն Վերաճում վ. ին:

Թղ. 99ր. Ի զոյն չիւղէր սէլվէրն կիւլ ոչնանէ. այսինքն ականջ դրէք նոյն եղա-նակաւ, ասացեալ ի Համնայն արեղէ երուսա-ղէմացոյ. Տեղ տուր չիւղէրին արտաքին րանէս. եւ ասա զտնօրհնութիւն Փրկչին յայտնապէս:

Թղ. 101ր. Տաղ Յովիտնէս արեղայի երուսաղէմացոյ: Յարեուք լնդ իս ստո-րեւք եւ րարժունք. Բոյսք եւ կենդանիք եւ Համայն թոչունք: Է՛ի յհնէնէս:

Թղ. 102ա. (Քանի մը բուղը կտրուած, կայ սաղի մը մնացորդը) Աղատեաց զղե-րեալսն ի րանդ մահուան, այլ եւ զկեանս շնորհեաց ապիկ մարկեան:

Թղ. 103ա. (անխորագիր, մնացորդ) Յիսուսին եւ զու ծնող իսկուհի եւ միշտ սրբուհի:

Թղ. 104ա. Դարձեալ նորին ասացեալ ի վերայ սեղանոյ. ի սէր սուրբ Աստուածածնի, նոր եղանակաւ. Յաղթական մայր զովեալ ի (եւ) կոյս պարծանք կուսանաց:

Թղ. 104բ. Դարձեալ նորին աղերս առ Ս. Աստուածածինն զանկատ ի սատանայէ եւ ստանց չրթանց փակամբելոյ, ախորժ զու-նով ուսանիս:

Թղ. 105ա. (կայ միայն՝ փոքր զբալ՝ պլսփանր) Քայ զԵարութիւնս մի զրկեր ի փշրանաց եւ տարածած եւ միշտ եւ:

Թղ. 105ա—106բ. փոքր մաս մը բղրե-րէն կտրուած. որով անոնց վրայ բուրբերէն տաղին սկիզբը — Թղ. 105ա. — եւ անկէ յառաջ խորագիրը չկան. այդ տաղը կը շա-րունակուի մինչեւ 108բ. ուր կը սկսի եւ կը շարունակուի «Դարձեալ նորին Եարութիւնէ աղերս առ սուրբ Աստուածածին, րայց տա-ճիկ լեղուաւ ի խնդրոյ Գաղատացոյ աղիւ եղանակաց եւ խրախճան ի վերայ սեղանոյ Արհմին նուրի Մէրէիմ: Ապա՝ ուրիշ քուր-բերէն տաղեր մինչեւ Թղ. 113բ:

Թղ. 114ա. Դարձեալ նորին աշակերտի մեծի տեառն Միմասայ կայրապետի մինչ լեալք ի սուրբ Էջմիածին ՌՃԽ. թուին ասա-ցեալ ի սէր Ս. երուսաղէմի մեծուս կարօտի եւ ողորձ մայնիւ: Անդադար ի խորոց հառա-չեմ կուլամ: ա՛ն Հտուպ ալլէրիմ պիր լարէ պուլամ:

Կը յաջորդեն ուրիշ տաղեր, որոնց-մէ ոմանք մէկ տող հայերէն եւ մէկ տող թուրքերէն են եւ կամ տուն մը հայերէն եւ տուն մը թուրքերէն եւ կամ միայն թուրքերէն են:

Թղ. 117բ. (խորագիր չունի) Այն կեանքն անդին մարդարիտ, բնդ որով է սակաւ աղ-րեր, ոչ միայն սակաւ աղրեր, այլ եւ քսակաւ աղրեր:

Թղ. 118բ. Դարձեալ նոյն Բարութիւն սարկաւազէ: Այս տաղըս վասն սգաւոր ան-ձին Պօղոս չլիպոյն որ(դ)ոյ որդին ի զեալն ի Կ. Պօլիս ի մէջ Աղատեանկիւղոյ հարեցեալ Թօֆէկով ի զողոց եւ ի սուգ մեծ եթող զծո-ղացն. րայց անուանն իւսուֆեան կոչեցեալ եւ արդ ներկեւ(ը) եւ ուրեմն: Եակոր թոռն Արարհամու երկուսասանից հայր մնացելովք

չառացեալ, զկորուստն Եռլսկփայ միշտ լայր: «Եարութիւնէ» ևւն:

Եռլիչ տաղ մըն է. (Մեղք.) «Թող մէք մեռած պիտեաք քան լսել զբոթ քոյ մաւնուան մանաւանդ, թէ չար մահուամբ ի զողոց հեղման քո յարեան...» (Որդին). Երդ մի լայք զլս ծնողք իմ կոծով ցաւալին, զհօգիս խնայեցէք միշտ ողորմալին...»

Թղ. 121ր. Դարձեալ նորին ևւ նոյն

Իւտուֆին տաճիկ բարբառով. Իզէթլի չէֆ-բէթլի փէտէր մատերիմ:

Թղ. 123ա. Վերջ:

ԵՐԵՎԱՆԻ ԳՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՀՈՒՆԻ.

Թղ. 48ր. Վարի լուսանցքին վրայ կարմրաղիւր կայ, «Լաւ սաւ, զտէր Գրի-գորն յիշեայ»:

673

Ն.Ի ԼԱՄԲԵՐՈՆԱՑԻՈՅ ԶԱՌԻ ԵՒ ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՐ ՄԵՐԻ

Հին թիւ 1722 — ՌՀ = 1621

Թուղթք՝ 17: — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 32.5 × 10.5: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միտքեմ, 31.5 × 10: — ՏՈՂԻ՝ 78: — ՆԻԻԹ՝ բուրք: — ԿԱՋՄ՝ չուճի: — ՀԱՆԳԱՄԱՆԻ՝ ինքթ: — ԳԻՐ՝ ձուր: — ԶԱՐԴԱԳԻՐԻ՝ չուճի: — ԽՈՐԱԳԻՐԻ՝ սեւագիթ: — ԴԱՏԱՐԿ՝ ԲՂ: 17ր: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1621: — ԳՐԻՉ ԵՒ ՏԵՂԻ՝ ձմայտ: — ՏԵՐ՝ Անգրեաւ չիլեղի: — ԵՐԵՎԱՆԻ ԳՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆԻ՝ ԲՂ: 17ա:

Մատենան է՝ Ն.Ի Լամբրոնացւոյ ճառք — Պարութիւն նորաձեռութեանց ևւ հաստատութիւն հարցն աւանդութեանց ևւ Մեկնաւորին Հայր մերի:

1. Թղ. 1ա. Պակասաւոր, կը սկսի. Զի՞արդ ապա զմկրտութիւն ոչ խնդրես, թերեւ այն ոչ է այսպիսի մոլութիւն ևւ ուր զիցուք զՊողոսի ասելն...:

2. Թղ. 1ա. Քննութիւն օրինակաց հաստատութեան հարցն աւանդութեանց, որք սահմանեցին, յամենայն տեղիս քրիստոնէից նւտել Լալիսկոպոսաց ի քաղաքս ևւ ոչ եթէ ի վանս...:

3. Թղ. 12ր. Նորին Ներսէսի Լամբրոնացւոյ արարեալ մեկնութիւն տեառնուոյց աղօթիցն ի բանն, որ ասէ Հայր մեր:

ԵՐԵՎԱՆԻ ԳՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝

Թղ. 17ա. զրչն. Ի թուին Հայոց ՌՀ ամին զրեցաւ պատուական բանքս ի վայելուճն Անդրկաս չէլէպուն զոր Տէր Լիստուած բարով վայելել տացէ, ամէն:

674

ՎԷՊ ՎԱՐՈՒՅ ՍԱՐԳՍԻ ԵՊԻ ՍԱՐԱՅԵԱՆ

Հին թիւ 1721 — 1789

Թուղթք՝ 18: — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 22 × 15.5: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միտքեմ, 18 × 12: — ՏՈՂԻ՝ 32: — ՆԻԻԹ՝ յուրք: — ԿԱՋՄ՝ քարակալմ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆԻ՝ լաւ: — ԳԻՐ՝ ձուր: — ԶԱՐԴԱԳԻՐԻ՝ չուճի: — ԽՈՐԱԳԻՐԻ՝ սեւագիթ: — ԴԱՏԱՐԿ՝ ԲՂ: 1ա-բ, 62բ, 63բ, 64ա: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1789: — ԳՐԻՉ՝ ԵՊԻՎ. Նուրսիմեամ: — ՏԵՂԻ՝ Լիզուոմայ: — ՏԵՐ՝ ԳԻՐԻ՝ — ԵՐԵՎԱՆԻ ԳՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆԻ՝ տեա քմա-գիթք:

Մատենան է՝

Թղ. 2ա. Վէպ վարուց զրուստի շարա-զրեալ բոտ պատշաճի, կանոնի չափարանի, ի զոմնոտ շնորհալի. յոգնիմաստ Սառա-փեամ տէր Սարգիս բարունայ, քաջ տառնա-բանի Կ. Պօլսեղոյ, Լիզալիսկոպոսի նախ մեծ կեսարիոյ ողջ կապալազուկացւոց զերա-

Զատիկի Դէ. ին կայ. Մանիր Քիրէի ընթացող Գործ Առաքելոց թողում, վասն երկարութեան, այլ միայն կաթողիկեայ դրեցի ըստ աւուր պատշաճին, որպէս տեսանես — Թղ. 20ր. կան ժամամուտք ոմանք: — Իսկ առջեւ (տարբեր դրով) Թղթեր դրուած են, որոնք այս Զեռա-դրին մաս չեն կապմբ: Թղ. 2ա—4ր. Պատարադ ի յիշատակ ամենայն հաւատացեալ շնջեցելոց. ժամամուտ՝ Որ ըստ ամենայնի զմիտս անցանես... Թղ. 2ր. Յորդորակ. «Եւուր յայնմիկ, յաւուր ցամաման ևւն. քանի մը պատա-րազ շնջեցելոց համար: Թղ. 6ա—11ր.

ժամամուտք ըստ կարգի աւուրց պահոց, տունից տէրունականաց և ամենայն սրբոց: Ապա՝ Թղ. 145ր—146ա. տղեղ գրով՝ Ալէլուա:

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Թղ. 145ա. (գրչէն) Սուրբ Խորհրդատեորս դովեցաւ Թվին Փրկչին հաղար եօթնհարիւր քսան ևւ երեքունմ ևւ ամսեանն Յունիսի քսան ևւ ըստ մերոյ Հայոց Թվին հաղար հարիւր եօթնասուն ևւ երկուքունմ ևւ ամսեանն Յունիսի տասնեւչորսում, ի քաղաքն մեծ Հոսմայ. Վերջ: Ի ըստ ի ժամէն:

676

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՕՍՄԱՆՅԻՈՅ

Հին թիւ ԿՁԹ — ԺԸ զար

Թուղթ՝ 241: — Մեծութիւն՝ 32 X 22: — Գրութիւն՝ միաբն, 28 X 15: — ՏՈՂԹ՝ 40: — Նիւթ՝ բուզր: — ԿԱԶԻՄ՝ կիսայաւ: — ՀԱՆ-ԳԱՄԱՆԹ՝ յաւ: — ԳԻՐ՝ մոտր: — ԶԱՐԴԱԳԻՐԹ՝ չուծի: — ԵՈՐԱԳԻՐԹ՝ սեւագիր: — ՊԱՏԿԵՐ՝ 10ր Մարգար Եւրիմանան: — ԳԱՄԱՐԿ՝ րգ. 1ա—5ր, 8ա—10ա, 32ա—բ, 225ա—բ: — ԳԻՐԶ՝ Մարգար Եւրիմանան:

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

Թղ. 13ա. Որման առաջին կայսր Թուր-հաց: Թղ. 20ա. Օրթոն. — Թղ. 24ա. Մուրատ. — Թղ. 28ա. Բաեագիդ. — Թղ. 39. Մահմէդ. — Թղ. 42ա. Մուրատ Բ. — Թղ. 50ա. Մահմէդ Բ. — Թղ. 50բ. Բաեագիդ Բ. — Թղ. 70ա. Սէլիմ Լ. — Թղ. 81բ. Սուլիման Լ. — Թղ. 88ա. Սէլիմ Բ. — Թղ. 103բ. Մուրադ Գ. — Թղ. 107ա. Մահմէդ Գ. — Թղ. 105բ. Աեմէդ Լ. — Թղ. 111ա. Մուստաֆա. — 112բ. Օսման Բ. — Թղ. 114ա. Մուրատ Գ. — Թղ. 118բ. Իբրահիմ. — Թղ. 121բ. Մահմէդ Գ. — Թղ. 175բ. Սէլիմ Բ. (Սուլիման Բ.): — Թղ. 180բ. Աեմէդ Բ. — Թղ. 201ա. Մուստաֆա Բ. — Իւրամանիւր զատ-կեքի կթմակը զատարկ է:

Մատենան է՝ Պատմութիւն Օսմանցոց:

(Գիրք որ կոչէ Այ Օսմանն ըստ կողքի վրայի գրութեան):

Թղ. 6ա. Յառաջարանութիւն. Նախ քան ընթերցուիլք մեր սկսանիցին ընթեռնուիլ յառաջիկայ ցանկայի պատմութիւն Այոսմանեան կայսրութեան հարկ է ծանուցանել զոմ(ա)նս իւր մասնաւորական, զոր ըստ սո-վորութեան Եւրոպիան պատմարանքն մեծապէս սխալին. զխաւորքն ի նոցա այսոքիկ են. այսինքն. յառաջինն. Թիւն չէջոյ ընդ թուին Քրիստոնէաց. երկրորդ. Զանունն ևւ Աղլն Թուրքաց. երրորդ սկսնաւորութեանն Օսմանեան զոր այժմոյս զոն ի զահն. (թերի):

Թղ. 11ա. Պատմութիւն ևւ աճումն կայսրութեան Օսմանեանց ըստնեալ երիս զիրքս: Գիրք յառաջին, Գլ. 11. Արժակումն ևւ ասպատակութիւնն Թաթարաց, ներքոյ Սուլիման չահ ևւ տիրապետութիւն ևւ մահ: Այնքան մեծամեծ զանազանութիւնք զիտաւորութեան ևւ այնքան խառնխուռն առասպելարանութիւն օտարական մատենայլորոց պատք:

Թղ. 36ա. Անտերունչ ներքոյ Մուսայ չէլէրի. զորդին (այսպէս) սուլթան Բայեա-զիդ. զիրք երկրորդ, զլ. երկրորդ:

ճառաց ախտից: Զերեխայից հայեցելոց ըստ պատճառացն որք կարեն այլայլել զատողութիւն նոցա:

Թղ. 21ր. Վախճան 1 հատորոյս եւ 1 մասին:

Թղ. 22ա. Հատոր 2. մասն երկրորդ. զլ. 1. Հասարակ վերձանութիւնք վասն ճանաչելոյ եւ դարձանելոյ զախտս: Մանթութիւն ախտից ոչ կախի այնքան զուսուճանական սկզբանց բժշկականութեան:

Թղ. 135ա. Վախճան երկրորդ հատորոյս:

Թղ. 136ա. Յանդ առաջին եւ երկրորդ հատորոյս:

Բ. Թղ. 144ա. Ընտանի բժշկականութիւն կամ ճառ կատարեալ սոսկ միջակաց պահելոյ զատողութիւն: Օգտակար մատեան... ի վախճանի Թարգմանեալ յիտալեան լեզուէ ի հայ մեր բարբառ ի Յովհաննէս վարդապետ Զուգայեցելոյ ի պանդխտութեան

իւրում ի Պաղտատ յամի Տեառն 1820: Սկսեալ Թարգմանել ի Յուն վարի 9/21, աւարտեալ յՕգոստոսի 14/26 նոյն տարւոյն:

Թղ. 145ա. Հատոր 3. մաս 2. գլուխ 25. պրակ առաջին զհոսման արեան առհասարակ: Գլ. 25. զակամայ հոսմանց արեան ի քթէն:

Թղ. 231բ. Վերջ երրորդ հատորոյս:

Թղ. 232ա. Յանկ 3. րդ հատորոյս:

Թղ. 235ա. Հատոր 4. մասն 2, Գլ. 49, պրակ 1. յոգ. 1. զսուղանակէ: Գլուխ քառասներորդ իններորդ զախտէ խննչութեան:

Թղ. 257ա. Յօդուած Գ. զղեղոյ ախտիս. Առաջին եւ զլիսաւոր ախտիս որ անխափան բժշկէ հաստատ խոկումն երկիւղին Աստուծոյ ահեղ դատաստանացն, սարսափելի դժոխոց տանջանացն:

(Հմտ. Ոսկեան. Յուցակ Զեռ. Մխիթ. Մատենադարանի, Թ. 1071 էջ 736—737:)

678

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ Ս. ԺՈՂՈՎՈՅՆ ՔԱՎԵԴՈՆԻ

Հին Թիւ ՄՂԱ — 1746

Էջ 512. — Մեծնութիւն՝ 22 × 16,5. — ԳՐԱԹԻՒՆ՝ միասուծ, 16,5 × 11. — ՏՈՂՔ՝ 20. — ՆԻՒՒ՝ բույր: ԿԱԶՄ՝ խաւաւոր կաշնօղտ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ յաւ: — ԳԻՐ՝ Յօտ: — ԶԱՐԳԱԳԻՐՔ՝ պարզ: — ԵՌԱԳԻՐՔ՝ կարմրագիր: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1746. — ԳՐԻՉ՝ Գրիգոր վարդապետ: — ՏԵՂԻ՝ Կ. Պոլիս: — ՏԵՐ՝ գրիչ: — ՅԻՇԱՍԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ էջ 512:

Մատենան է՝ Պատմալիւմն սրբոյ ժողովոյն Բաղկիդոնի, զրուած մանրամասն:

Էջ 1. Մկեղնն զործոց Քաղկեդոնի սրբոյ ժողովոյն, յամի Տեառն ՆՄԱ = 451ին: Հոկտեմբերի Ը. Յամի Տեառն չորս հարիւր յիսուն եւ մի ի ներքոյ բղեչխութեան տեառն մերոյ Մարկիանոսի մշտնջենաւոր Օգոստոսին, Հոկտեմբերի ութ աւուրն ժողովեցան ի Քաղկեդոն:

Էջ 14. Դիր բողոքանաց Եւսեպիոսի Դօրիւէոսի քաղաքի առ Վաղենտիանոս եւ

Մարկիանոս թաղաւորացն (այսպէս): Քրիստոսաւոր եւ բարեպաշտ թաղաւորացող մերոց...:

Էջ 16. Թուղթ լուսաւոր հոգի Թէոդոս ինքնակալին առ ամենապատուելի Իլեոսկոբոս Եպիսկոպոսն Աղէքսանդրիոյ: Թէոդոս եւ Վաղենտիանոս մշտապաղթք, մեծամեծք...

Էջ 481. Սահմանք Եկեղեցականք արարեալ ի սուրբ եւ տիեզերապետմար ժողովոյն Քաղկեդոնի. Կանոն առաջնորդ. Ա. Սահմանմաք սուրբ հարց ի յւրաքանչիւր ժողովս...:

Էջ 503. Ատենական բանք Քաղկեդոնի ժողովոյն առ Մարկիանոս թաղաւորն: Այժմանի էր ձեր թաղաւորութեանն...:

Էջ 509. Եւ գիտացէ ստուղիւ ձեր բարեպաշտութիւնն, աստուածաւոր առաջ-

նորդն Հոսմայու սլինչ ուսոյց աւելի քան զոր առաջին սուրբ հարքն ուսուցին... փոքր ի շատէ գթանի մի ի սուրբ հարց ասացուածն համաձայն տումարի նորա յառաջ բերեմք...:

(Յառաջընթացութիւններ՝ Ս. Բարսեղէն, Ս. Ամբրոսիոսէն, Գրիգոր Աստուածաբանէն եւն.)

էջ 512. Վերջ գործոցն Քաղկեդոնի ժողովոյն:

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝

էջ 512 (դրէն.) Օրինակեցաւ Գիրքն Քաղկեդոնի սրբոյ ժողովոյն ձեռամբ Գրիգոր վարդապետի ի մայրաքաղաքն Ըստամպուլ 1746 Յուլիսի 6:

679

ՀԱՄԱԶԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ԶՈՐԻՑ ԱԻԵՏԱՐԱՆԶԱՅ

Հին թիւ ՄՂԲ — ԺԹ դար

էջ 130: — Մեծութիւն՝ 22×15.5 : — Գրութիւն՝ միասեւ, 18×13.5 : — ՏՈՂՔ՝ 45: — Նիւթ՝ բուրդ: — ԿԱԶՄ՝ խաւաքտ կաշեպատ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: — Գիր՝ մետր: — ԶԱՐԿԱԳԻՐՔ՝ չումի: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ սեւագիր: — ԴԱՏԱՐԿ՝ էջ 128—130: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ժԹ դար: — ԳՐԻԶ, ՏԵՂԻ ԵՆ ՏԵՐ՝ անյայտ: — ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ չումի:

Մատենա՝ է՝

Համաձայնութիւն չորից Աւետարանաց: Առաջաբանութիւն. Ղու. 1 զԼ. ի 1 — ի Գ: Քանդի բաղումք յսժարեցան:

էջ 2. Գ. Ա. Յաղագս Աստուածութեան Բանին և մարմացման նորա. Յօհ. Գլ. 1. ի 1. մինչև. 18: ի սկզբանէ էր Բանն եւ Բանն էր առ Աստուած:

Ունի 2Բ զԼուսն, որ է՝ (էջ 118), Յիսուս երևի աշակերտաց իւր ի լնաոն Գալիլիացւոց և յերուսաղէմի. յետ համարձակ երկինս:

էջ 121—125. Յանդ գլխոց:

680

ԱՍՏՈՒԱԾԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆ ԹՈՎՄԱՅԻ ԱԳՈՒՆԱՅԻՈՑ

Հին թիւ ՄՂԳ — ԺԸ—ԺԹ դար

ԹՈՒՂՔ՝ 233: — Մեծութիւն՝ 21×18 : — Գրութիւն՝ միասեւ, 15×9.5 : — ՏՈՂՔ՝ 32: — Նիւթ՝ բուրդ: — ԿԱԶՄ՝ տախտակ կաշեպատ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ ըմդեամուր լաւ, միայն քաղցր: — ԶԱՐԿԱԳԻՐՔ՝ պարզ: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ սեւագիր: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ քգ. Յա պարզ: — ԿԻՍԱԽՈՐԱՆՔ՝ քգ. 124թ. առվաքակած: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ժԸ—ԺԹ. դար: — ԳՐԻԶ, Յաբարբիւն: — ՏԵՂԻ՝ Խզմի՝: — ՏԵՐ՝ Ս. Փրկչի վանք: — ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ քգ. 1ա, 2ա, 233թ:

Մատենա՝ է՝

Թգ. 1ա. Բովանդակութիւն Աստուածաբանութեան սրբոյն (Թովմայի Ագուիմացւոյ) հրեշտականման վարդապետի, որ ի կարգէ Քաբոզողաց, երկրորդ դիրք մասին առաջնոյ:

1. Թգ. 1բ. Աղերս առ մօրն երանուհւոյ եւ ընդ հանուրց գովեցելոյ. Իսկական կոյս. ղուսար Եւայի. Անտանելոյն տաճարուհի. զի Յարութեանէ:

Թղ. 2ա. Ի սիրելի եղբայրք իմոց այդ լիցի. Աշխատողի գրքոյս այսմիկ ծանիցի. Աղերսանքն իմ այս է ով հանդիպիցի, Զի խնդրի Աստուած ողորմեացի. Բէլ գրագիր սորա եղբայրք հարցնեալ, Անբունկն իմ է էջմիածնաւ արշաւեալ եւ սեռեղն իմ իգմիր քաղաքն է եղեալ. Գիրքս բնթերցաւ եղէ իրր զգանձ գտեալ, Ի Արուրիւն իրր զպիր որջորջեալ, հայրն իմ երբակոս սր անդի է շուեալ, Խէչում եղբայրն որ նախ աստ է հանգուցեալ, Եւ սորուպս առ ոտս սորա վարժեալ իւծեալ ընութիւնս անգղայեալ անցանի. Այնժամ հանուրց այսքան նուէրս խնդրի, Երբ բնդեռնուք զծողոս պահէք ի մտի, Ասէք մեղաւորին չամար մի ողորմի. Նուիրեմ անկ փոքրիկ գրքուս շնորհալի, Առնիցէք դիս մի Հայր մերի արժանի, Երբ տառապեալս ցառ ի տապանն տքնի իցցէ Հոգուս վերա իրր ցող ի սեղի. Էին մերոյ փառս տամք մեք արժամք, Ամենէքանքս ի նմա չաճիլ փութամք, Զի խոտաղեալ պարքեացն մեք ուսամք, Համայն եղբարք մեք նմա արժանանամք. «Ի Արուր թիւնէ»:

Թղ. 2բ. Համառօտ հաւաքումն յաղապս Հոգւոյ բանականին. Յառաջարանութիւն դրոյս. Գիտելի է, տեսութեան յաղապս ընութեան մարդոյ վերաբերի առ աստուածաբան ի կողմանէ Հոգւոյ այլ ոչ ի կողմանէ մարմնոյ:

Թղ. 2բ. Յանդ գրոյս ի Ա. հատորի կամ գրքի):

Թղ. 3ա. Գիտիս առաջին. յաղապս էութեան Հոգւոյն. Յեօթն պրակս բաժանեալ. Առաջին պրակ. Բէլ Հոգին ոչ է մարմին. Ընդդէմ առարկի. Առաջինն այսպէս. Երևիլ Բէլ Հոգի է մարմինն. Հոգի է շարժող մարմնի, այլ ոչ է շարժող անշարժ.

Ունի 17 գլուխ. վերջինն է՝

Թղ. 102ա. Յաղապս ճանաչման Աստուծոյ. Բէլ դի՛արդ Աստուած ի մէնջ ճանաչի, յերեքտասան պրակս բաժանեալ:

Վերջ՝ 113բ.:

Թղ. 114բ. Բան եղևական ի վերայ մար-

մնոյ. Յորդեալ խղճիս յար ի մահ ածիմ. «Յարութիւն»:

Թղ. 119ա. Յանդ հատորիս յաղապս հրեշտակոց. (Բ. հատորի կամ գրքի):

Թղ. 121բ. Ժի. պրակ. Թէ ընական բանին ի կենցաղումս զԱստուած ճանաչել կարեմք:

Թղ. 123բ. Համառօտ տեսութիւն յաղապս հրեշտակաց:

Թղ. 124բ. Գիտիս առաջին. Յաղապս զդոյսցութեան հրեշտակաց ընդարձակապէս առեալ ի հինդ պրակս բաժանեալ. Պրակ(ք) առաջին. Թէ հրեշտակ(ք) ամենեւին է անմարմին. Ընդդէմ առարկի. Նախ Երևիլ Բէլ հրեշտակ ոչ է ամենեւին անմարմին:

Ունի 24 գլուխ. վերջինն է՝

Թղ. 229բ. Յաղապս մարտի զիւսն ի հինդ պրակս բաժանեալ. Պրակք առաջին Բէլ զեւք մարտնչին ընդ մարդիկք. Վերջ՝ Թղ. 233ա. (Վերջէն Երկու թուղթ կտրուած հանուած):

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝

1. Թղ. 233բ. Յիշատակարան. Վասն զի առաջին թարգմանութիւն զրոցս յաղապս մարդկային Հոգւոյն եւ հրեշտակաց էր յոյժ ապականեալ եւ այլափոխեալ եւ մանաւանդ բովանդակն ոչ թարգմանեալ, այլ զրէթէլ հաւաքեալ եւ իրր հասկաքաղ արարեալ, նմին իրի եւ Ստեփաննոս Իլսվացի, յետին ի մանկանց եկեղեցւոյ եւ վերջին ի բանասիրացն, ի խնդրոյ ուսումնասէր եղբարցն, թողեալ զտկարութիւնս իմ, վերստին լիսպէս եւ կատարելապէս յետ այլ զրոցն թարգմանութեան, զայս եւս Երկու հատորս յաղապս Հոգւոյն եւ հրեշտակացն ի լատինացւոց բարբառոյ ի Հայոց լեզու փոխարկեցի ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյն մերոյ եւ յօգուտն ուսումնասէր անձանցն որք զեղերին ի հրահանդս իմաստասիրական հանճարոյ, ի թուականութեան մերում Խճի ի հայրապետութեան սրբազան Տեառն Յակոբայ, ընդ Հովանեաւ բարձրագահ

պարտ պիտոյս չիմիածնի: Այդ կիկ աշխատութիւն մէջ պիտրեմիք քանից քանիսն և ուղղապատ մտաքն, գոնութիւն մասաւոյն աւարցնի շնորհաք, իսկ կիկ ինչ յոյսարմար ի շարադրութիւն կրեւնցի, նկարմ առցի՝ պակասութիւն մերում, զի ոչ ոք ամենեւին կատարեալ և ոչ ամենեւնոց չունց չաւց զոչ կարկի: Զայս եւս իմոյքեմ, զի կիկ ոչ յոյսարմար զգիրս պիտեակն, մի ձանձրացի գաւաւա-

յան յշատաւարան պարմնի և պիտր անարմանութիւն յարմա ինչ, որով և ինչ ինչոցի ի Երիտաւմ յարմն մերոյ, ոչ ի պիտեակ յարմանաւ ամէն:

Ետայնոցա մեաւոյ յարմանից Երիտաւմ նրեւանցոյ: զի պիտմի պարմն ինչ յշատաւարան պարմ և ինչ եւս աւար պարմն ինչոց և Երիտաւմ յարման մերոյ քաւոյ իտարմանաւ ամէն:

Չ. Բոյ. 1ա. Երկրոյ ի լիւնոց Փրկչիմ:

681

ՀԱՌԱՔԱՐԴԱՅ

Հիմ թիւ ԲՂԾ — ձԺ քար

ԻձԺ՝ 276 և զատարի ամի մի էլ — ՄԵԾԾԻ-ԹԻՆ՝ 20 x 16 — ԳԵԾԻԹԻՆ՝ մտաքն, 14.6 x 12 — ՏԵՂԺ՝ 20 — ԿԻԹ՝ քաւք — ՎԵԶԺ՝ կաւայ: — ՀԱՆԿԱՄԵՆԻ՝ լա: — ԳԻ՝ խար: — ՉԱՂԱՅԻՐԻ՝ յանի — ԿԵԲԵՂԻ՝ անալի: — ԴԵՏԵՂԻ՝ ամի մի էլ: — ԺԱՄԵՆԻ՝ ձԺ քար: — ԳԻԻԶ. ՏԵՂԻ և ՏԻ՝ անպա: — ԾԻԵՏԵՂԱՅԻՐԻ-ԹԻՆԻ՝ յանի:

Մաւեան 5՝ Հաւաւանայ, ուր ամբարձուած են՝

Ա. էլ 1—137. Տեսնուութիւն մարգկային կենաց. Ման Ա. Յազգոյ պարտականութեան մարգկային, զոր անորակիք ևն. Գրակ 1. Յազգոյ ներխուժան. Ով մարգ, կցեալ ընդ անմին բաւ և խորհոց:

էլ 2. Յազգոյ չաւանութեան պրակ 2.

էլ 3. Յազգոյ մաղարութեան, պրակ 3.

էլ 5. Յազգոյ խաւանայ, պրակ 4. (Ունի՝ գիրք, գլուխ, պրակ:)

էլ 136. Գ. 2. Վերջին՝ Յազգոյ մաւաւան. Ապրիլ լոյսան նրաւորիցայ չաւանով զարմանաւ: . . .

Բ. էլ 142—152. Բանի խաւանութեան կենց ինչխաւանից: Ա. Գ. 1. Վերջ ուխտարձի բաւ գործարհ. Թիւն խաւանիցին: . . .

Գ. էլ 153—276. Բարադարմարիւն. Գիրք նրա լոյսան ինչխաւանութեան խաւան. խաւան. Երազգ. Ման-խաւան. Երազ լիւի ի խաւանութեան լոյսանի:

Յաւալ կը բերուին անակներ և պարտաւորութիւններ: Վերջիններս՝ (էլ 204) արտաւանեցեալ ի խաւան պարտեմ, զոր ինչին լիւիւարիք Թարոնի և Արարատի խաւան և զարտեմ և զարտեմութիւն աղապար: Վերջ՝ էլ 276 կը փոքր թիւի:

682

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՍԻՆՀՈԳՈՍԱՑ

Հին թիւ ՄՂԵ — 1739է վերջ

ԹՈՒՂԹՔ՝ 472: — ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 20,5 X 16: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, 16 X 10: — ՏՈՂԹ՝ 22: — ՆԻԻԹ՝ ԲՈՒՐ: — ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ: — ՀԱՆ-ԳԱՄԱՆԹ՝ լաւ: — ԳԻՐ՝ մօտը: — ԶԱՐԴԱԳԻՐԹ՝ չուճի: — ԽՈՐԱԳԻՐԹ՝ սեւագիր: — ԳԱՏԱՐԿ՝ քղ-լաւ: — 470—472: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1739էն վերջ: — ԳՐԻՉ, ՏԵՂԻ և ՏԷՐ՝ ամայայտ: — ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆԹ՝ քղ: 489թ, 4թ:

Մատենան է՝ Պատմութիւն ընդհանուր Սինադոսաց կամ

ԹՂ. 5ա. Համառոտութիւն Հանուրց Սինադոսաց: Մանուկումն. Յաղագս սին-հոդոսացն կամ ժողովոցն սրբոյ Եկեղեցւոյն: Յորում ծաւալեցուցանեն ամենայն հոգա-րարձութեամբ որպէս սրբազան կանոնք և օրէնք Եկեղեցւոյն հոռնք և նորունք այն-պէս և մանաւանդ մասունք պատմութեանց Եկեղեցւոյն: Ի հեղինակէ Գոհաննէս Կա-պազեցիոյ Աղուիս Էքսթէնսայի քահանայէ, ի միաբանութենէ Յիսուսեան: Ապա ի լաթին բարբառէ առ հայկազին բարբառ թարգմա-նեալ ի հեղինակէն Կապազեցի Գոհաննէս տիեզերական վարդապետէ վարժեցելոյ ի դերապայծառ զպրատունն Տէ Բրօփական-տան Ֆրիտէ կոչեցեալ որ ի մեծն Հոռմ: Ողնեա մեղ Աստուած Փրկիչ մեր, վասն մեծի փառաց անուան քո: Մեք ժողովուրդ և խաչն արօտի քո:

Ա. Յիշատակ Նօւրթինեան Գովհաննէս վարդապետին բազում զգուշութեամբ պա-հելիք:

ԹՂ. 5բ. Յոյժ ընտիր և Եկեղեցիկ նկարագրէ զԼիբրուր ջրոյն կեղանութեան Պոստս: Ա. Կորնթի. ԺԸ, Խաղաղատելոյ նմայ զվէմն յորմէ ընպէ՛ն որդիքն Խորայէլի...:

Շարունակութեան մէջ կ'ըսուի. Յաղագս այսորիկ վասն զի կարեւոր վարկաք առ այս և զիւրացոյցիչ առ ի ըմբռնել զմակացութիւն իմաստութեան Եկեղեցւոյն և յոյժ օգտակար թարգ-մանեալ կրկին զնորկայ մատենան հա-

մառտութեան հանուրց սինհոդոսաց ընդհանրականաց և մասնաւորականաց ի լատին բարբառէ առ Հայս, յորում պարունակին որ ինչ արժանի է ի միտ առնելոյ, որ ինչ զերահուշակ է և ար-փեազան ի պատմութիւնս ժողովոց, որ ինչ պատկանի առ ամենամեծ հեղինա-կութիւնս Քահանայապետիցն... Ահա ուրեմն ի պէսս ձեր յօժարիմք լինիլ ձեռնամուխ մեք վերոյիշեցեալ հեղի-նակս ամենայն հաւատարմութեամբ ի փառս մեծազոյնս Աստուծոյ և ի պատիւ Մօրն նորա և ի պարծանս Եկեղեցւոյ նորին:

ԹՂ. 8բ. Յաղագս ժողովք (ժողովոց) Առաքելոց: Ընթեռնումք ի Գործս Առաքելոց զերիս ժողովս խմբեալս և կալեալս ի նո-ցանէ, այսինքն զսինհոդոսս հռչակեալս, որոց Առաջինն ապաքէն էր, յորում ի տեղի ամբարտաւանին և անօրէնին Յուդայի ընտրեալ և վերացուցեալ ի խմբիցն Ահա-կերտաց Մատաթիաս:

ԹՂ. 18բ. Յաղագս ժողովոցն դատա-պարտելոց: Անդրուած շուրջ զմէջըրտու-թեամբն մատակարարեցելով ի հերձուածօ-ղացն:

ԹՂ. 25ա. Զերից Սինհոդոսացն Ան-տիոկեանաց:

ԹՂ. 26ա. Ժողովն Սինեդանուն:

ԹՂ. 26բ. Ժողովն էլիպէրինոյ:

ԹՂ. 34բ. Յաղագս Անչիրայոս (Ան-կիւրիոյ) ժողովոյն:

ԹՂ. 36ա. Յաղագս Նիկի(ի)ոկեանարիոյ ժողովոյն:

ԹՂ. 38ա. Յաղագս ժողովոյն Արէլաթէ-նայ առաջնոյն:

ԹՂ. 42բ. Պատմութիւն առաջին Նիկիա-կան ընդհանրական Սինհոդոսի եւն եւն:

ԹՂ. 413բ. (Վերջինը) Մանուկումն սրբադիւսարար և յոյժ հռչակաւոր քա-

ներորդ ընթՀանրական սինհոդոսին, որ ի մէջ ամենայն ժողովոց թալ և պարծանք եւ մանաւանդ ծաղիկն այնոցիկ սրբութեանց արժատոց (Տրիտենդեան ժողով) :

Թղ. 456. Կլլ գլաւի. «Այսքանս բաւական է» եւ ապա նկատի կ'առնուին իսկական ժողովները : Իսկ ոչ է դանց առնելի զծանուցմանէ ոմանց մասնաւոր ժողովոցն Ազգին Հայոց, որոց մինն եղեւ ի քաղաքն Նիկիոյ Փոքրին Հայաստանայ յամա Գրիստոսի ՆԼԵ. զկնի չորրորդսմ ամին երրորդ ընթՀանրական սինհոդոսին որ զուամարեցաւ յնիստոս ընդդէմ չարարատին նեստորի եւ ամենայն Համախոհից նորին :

Թղ. 457ա. Մանուցումն երկրորդ մասնաւոր ժողովոյն Հայոց, որ կոչի 'Կուճայ : — Թղ. 460բ. Երկրորդ ժողով կարնայ : — Թղ. 463ա. Տարաքնի ժողով. — Թղ. 466ա. Ստյ ժողով. — Թղ. 467բ. Առաքայի ժողով. և Վերջ մատենիս Թղ. 469բ. » :

Թարգմանիչը կամ արտագրողը երբեմն երբեմն ոչ Հայկական եւ Հայկական ժողովներու մէջ դրուածներու մասին լուսանցքներու վրայ արտայայտութիւններ կ'ընէ. այսպէս Հայկականներու մասին Թղ. 456ա. «Երանի այն ժամանակին» : — Թղ. 465բ. Եթէ ամենայն նահապետն մեր սոքա Փոսնկ էլին, մեք ընդէ՞ր ոչ եղիցուք : — Թղ. 466ա. Ո՛հ որքան խիստ են բանքս այսոքիկ :

ԹԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Թղ. 469բ. (գրչէն.) Նախախնամ բարերարութեամբն Աստուծոյ, քարգեւոյին ամենայն բարեաց եղեւ Թարձանեալ ամենայն Հաւատարմութեամբ ի լաթինական բարբառէ առ Հայս այս երկրորդ անգամ ի Հեղինակէ Կապուտիկ Յօհաննէս տրեղերական վարդապետէ ի Ղալաթիայ ի Թաղն Պէկոյու կոչեցեալ ի Թուականութեան Գրիստոսի 1739 եւ ի Հայոց բաժանմանէ ՌժՁԸ. ուստի բաժանումն եղեւ ի Թուին Գրիստոսի ՈՒԱ. — Ապա քաւակամ զատարկ տեղ ձգուած եւ յետոյ գրուած՝ ի վերայ ճշմարտութեան այսորիկ իրի այսքան սինհոդոս եղեւ լաթինացոց եւ յունաց եւ այսքան ազգին մերոյ, տակաւին ճար ոչ եղեւ լուսաւորութեան, այլ ամբացեալք մնան ի սուտ կարծիքն այն, այլ վասն Արեան իւրոյ աղաչեմ զթասցի եւ փարատեցէ զմոայս զայս :

2. Թղ. 2ա. Կայ՝ Մանսթութիւն ժողովոյն սրբոյ Եկեղեցւոյ : Յորում լուսաբանին զգուշաւոր քննութեամբ, նախ սուրբ Կանոնքս, երկրորդ Հին եւ նոր արարողութիւնք Եկեղեցւոյ. երրորդ երեւելի մասունք եկեղեցական պատմութեան : Արարեալ Յովհաննէս Կարազգոծու վարդապետի որ յընկերութենէ աղօթողաց Տեսուն Յիսուսի :

3. Թղ. 4բ. Գիրքս է վանաց Փրկչին :

ՅԱԻԵԼՈՒԱԾ

Հոս կու տանք, — ամբողջութեան համար, — Անտոնեան Հաւաքածային այն Ձեռագիրները (իբեց Հին քիւերով), որոնք ներկայ ՅՈՒՅԱԿԷՍ դուրս մնացած են: Ասոնցմէ սմանք կ'երեւի Ձմաւուր վանքը չեն հասած, կամ քէն հոն հասած են, սակայն Յուցակս կազմող երկու Հայերուն՝ Հ. Ն. Ակինեանի եւ Հ. Հ. Ոսկեանի մատչելի չեն եղած ու չեն ցուցակադրուած: Հ. Ն. Ակինեան՝ հատմը միայն, Թիւ է, «ՎԱՃԱՌՆԱԼ»։ ոչանակած է:

Ասոնց մասին հոս սլտուած կարն տեղեկութիւնները տոնուած են հաւանքէն եին Յուցակէ մը, զոր քննույնէ անցուցած է Յովսէփ վրդ. Սարախանեան, 1925ին, Կ. Պոլիս, Անտոնեանց վանքը. Ձեռագիրները Ձմաւուր Եղարկելէ առաջ: Այսպէս կը նշանակէ Հ. Ակինեան իր այս պակաս Ձեռագիրներու ցանկի շարքին վերջաւորութեան:

1

ՅԱՅՍՄԱԻՈՒՐԿ

Հին թիւ Ա — ՌՀԷ = 1628

Բողոքդիր, զրեւել թիւին Հայոց ՌՀԷ, ի Շոշ քաղաք Ասպաշան ի ձեռն Ստեփանոս Երիցու եւ Սիմոն քահանայի:

2

ԱՍԵՏԱՐԱՆ

Հին թիւ Է — ՆԺԷ = 966

Նիիթ՝ մաղաղաթ, — Գիթ՝ Երկաթադիր: — ԺԱՄԱՆԱՆ՝ ՆԺԷ (966), — ԳՐԻԶ՝ Սարգիս քահանայ:

Ձեռագիրն մասին տես՝

Տաշեան, Ակիարկ մը Հայ Հնագրութեան վրայ, Հանդ. Ամս. Վիճենա, 1898 էջ 164 եւ Ապր. Մատ. ԻԸ, էջ 183, ուր տրուած է Յիւստակարանը:

Գրեցաւ սուրբ Աւետարանս ՆԺԷ (966) թուականութեան Տեառն մերոյ, հրամանով եւ ծախիք Թորոս քահանայի միաբանութեամբ ամենայն ընտանեացն. ի զարգ եւ ի պայծառութեամբ սուրբ Եկեղեցւոյ: Արդ որք ընթերցուեք եւ որք լսէք զԹորոս քահանայն եւ զամենայն զիւր Եղբարսն եւ զծնաւդս նորա յիշեցիք ի Բրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր:

(Իսկ Յիւստակարանի շրջնակին մէջ գրուած է հետեւեալը):

Ես Սարգիս անարժան քահանայ զրեցի զսուրբ Աւետարանս ՆԺԷ թուականիս թագաւորելոյ ի վերայ մեր Տեառն մերոյ Յիսուսի Բրիստոսի, նմա վայելէ փառք յաւիտեանս յաւիտեանս ամէն:

3

ԱՍԵՏԱՐԱՆ

Հին թիւ Ժ — ՌԺԺ = 1667

Բողոքդիր, մանրանկարներով, զրիշ կարապետ, նորոգող Արիստոսէկս ի Սֆաշան ՌԺԺԶի:

4

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ ԹՂԹՈՑ

Հին թիւ ԺԳ — անթուական

Նորոգիւր, անթուական:

Հ. Ն. Ալիմեան Զեռագրիս բովանդակութիւնը Յշմանկած է քղեակի մը վրայ, առանց ամբարազայն օրեւէ տեղեկութեան հաւանարար օրիշ աղբիւրէ իրեն ծանօթ եղած է.

1. Ն. Շնորհալոյ Ընդհանրական. (ըստ տպ. երուադէմի).

2. Թուղթ Ն. Լամբրոնացոյ առ Մանուէլ.

3. Թուղթ Փոտայ առ Զաքարիա.

4. Թուղթ Վահանայ.

5. Թուղթ Գր. Տղայի առ Տուտէորդիս.

6. Թուղթ Եովհաննու Նիկիոյ եպ.ի առ Զաքարիա.

7. Թուղթ եպիսկոպ. Կ. Պօլեցոյ.

8. Գլուխք ԺԴ. Լեւոնի.

9. Ներսէսի խորհրդածութիւն.

10. Ընդհանրական Թուղթ Ն. Շնորհալոյ.

11. Բան Ներսիսի Շն. առ եպիսկոպոսունս եւ այլ Թուղթք նորին.

12. Մ. խորենացոյ ձառ Հովսիմեանց.

13. Ն. Լամբրոնացոյ խորհրդածութիւնք.

14. Պատմութիւն Լանկթումուրայ, Թովմայի.

5

ԱՍՈՂԻԿ

Հին թիւ ԺԶ

Բուրգղիւր. Գրիշ Կարապետ:

6

ԺԱՐԱԳԻՐՔ

Հին թիւ ԺԷ — ՌՃԻՆ = 1676

Բուրգղիւր եւ մագաղաթեայ գրեալ ի Թուին Հայոց ՌՃԻՆ. ձեռամբ Տեառն Յովհաննիսի քահանայի քարտուղարի Գրիգորի եպիսկոպոսի յերկիրն Արշարաւունաց ի զիւղն Գոմա, յընծայ Ուխտին եղբրդուտայ, յերկրին Տարօնոյ, ի դաւառն Մամիկոնէից:

7

ՆԱՐԵԿ

Հին թիւ Լ — անթուական

Բուրգղիւր, անթուական:

8

ՄԱՏԹԷՈՍԻ ԶՈՒՂԱՅՑԵՑԻՈՑ ՄԵԿ-ՆՈՒԹԻՒՆ ԳՈՐԾՈՅ ԱՌԱՔԵԼՈՑ

Հին թիւ ԼԲ — ՌԽԹ = 1600

Գրեալ բուրգղիւր, ի Թուին Հայոց ՌԽԹ (= 1600) ի ձեռն Յակոբայ Զէյթունցոյ:

9

ԱՐԻՍՏՈՏԷԼԻ ԳԻՐԲ

Հին թիւ ԼԷ — անթուական

Արիստոտէլի գիրք Աստղարաշխութեան Զալալի կոչեցեալ, թարգմանութիւն որպէս կարծի Հին, աշխատասիրեալ եւսայեայ կրօնաւոր քահանայի, այլ անյայտ է թուականն:

10

ԳՐՈՒԹԻՒՆՔ ՆԵՐՍԷՍԻ ԼԱՄԲՐՈՆԱՑԻՈՑ

Հին թիւ ՅԸ — անթուական

Նոտրգիր, անթուական:

Ա. խորութիւն նորածեւութեանց.

Բ. Բնութիւն եւ հաստատութիւն հարցն աւանդութեանց.

Գ. Մեկնութիւն Հայր մեղի:

11

ԲԺՇԿԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Հին թիւ Կ — անթուական

12

ԿԻՒՐԼԻ ՊԱՐԱՊՄԱՆՑ

Հին թիւ ՂԴ — ՌՃԺԲ = 1663

Բոլորդիր, ի թվին ՌՃԺԲ. ձեռամբ Յովհաննու:

Կիրգի Պարապմանց, Խօսք ի Ս. Աստուածածին: Համառօտ հաւաքունքն սուրբ վարդապետաց յաղագս դաւանութեան ամենաւոր Երբորդութեան ընդդէմ հերձուածողաց հակաճառութիւնք արարեալ ի Վարդանայ... թվին ՈՄԸ:

13

ԺՈՂՈՎԱՆՈՒ

Հին թիւ ճԴ — անթուական

Բոլորդիր, անթուական:

Ա. Արիստակէսի զբնի վերլուծութիւն յարհատ գրչութեան:

Բ. Գէորգեայ Վարդապետի նոյն յարհատ գրչութեան:

Գ. Քերականութիւն ընդ որում եւ բան իմաստութեան խորնացւոյն:

Դ. Վերլուծութիւնք Արիստոտէլի տասն բանից:

Ե. Վարդանայ Վարդապետի ի տասն բան պատգամաց:

Զ. Դաւթի Անյաղթի Ընդդիմառութեանց չորից Պիտոնի իմաստակի, Առաջաբանք իմաստասիրութեան եւ Սահմանք եւ Տրամաբանութիւնք:

Է. Գրիգորի Նարեկացւոյ ինք. բան աղօթից:

Ը. Իմաստութիւն Յեսուայ որդւոյ Սիւրաբայ:

Թ. Երգ երգոց Սողոմոնի:

Ժ. Իմաստութիւն Սողոմոնի:

14

ԱԵՏԱՐԱՆ

Հին թիւ ճԹ — անթուական

Գեղեցկադիր, բոլորդիր, անթուական:

15

ԳԻՐԲ ԶԵՌՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Հին թիւ ձԼԱ — անթուական

Նստրդիր, անթուական:

16

ԳՐԻԳՈՐԻ ՏԱԹԵՒԱՑԻՈՑ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Հին թիւ ձԼԷ — անթուական

Մաղաղաթեայ բոլորդիր սիրուն անթուական:

1. Գրիգորի Տաթևացւոյ Տեսութիւն ի բան ժարդարէին՝ Հոգի Տեստի ի վերայ իմ, վասն այսորիկ եւ օծ ինձ:

2. Յովհաննու Որոտնեցւոյ ի բանն որ ասէ. Ո՛ր ստեղծ առանձին զսիրտս նոցա:

17

ԱԵՏԱՐԱՆ

Հին թիւ ձԽԱ—ՈՂԴ = 1645

Բոլորդիր ի թվին ՌՂԴ (=1645) ձեռամբ Մարգարի զպրի ի զեօղն Զուղայ:

18

ՇԱՐԱԿՆՈՑ ԵՒ ՏՕՆԱՑՈՑՑ

Հին թիւ ձԽԷ—ՈՒԴ = 1575

Մաղաղաթեայ բոլորդիր զբեալ ի թւին ՌԻԴ (= 1575) յերկրի Յազմուայ ի վանս երկանկուցից (թւ.՝ երկանկացից) ի ձեռն Յովհաննու:

19

ՇԱՐԱԿՆՈՑ

Հին թիւ ճիւղ—229 = 1334

Մաղաղաթեայ, բոլորգիր, ի թվին 229, (= 1334) ի ձեռն Գրիգորի զոգրի, նորոգեալ յամի Թ22 ձեռամբ Աւետիսի:

20

ՇԱՐԱԿՆՈՑ

Հին թիւ ճիւղ — անթուական

Մաղաղաթեայ, բոլորգիր, անթուական:

21

ՇԱՐԱԿՆՈՑ

Հին թիւ ճծի — անթուական

Մաղաղաթեայ, բոլորգիր, անթուական:

22

ՇԱՐԱԿՆՈՑ

Հին թիւ ճիւ — անթուական

Մաղաղաթեայ, բոլորգիր, մանրանկար-
ներով, անթուական:

23

ՇԱՐԱԿՆՈՑ

Հին թիւ ճիւղ—Թիւ = 1591

Բոլորգիր, մանրանկարչութեամբ, Նորոյեալ ի թիւն Թիւ. (= 1591) ի Հիզանցի Մարտիրոս զրչէ: Թեբթ մի պակաս ի սկզբ-
բանն:

24

ՄԱՆՐՈՒԱՄՈՒՆՔ

Հին թիւ ճիւղ—239 = 1324

Մաղաղաթեայ բոլորգիր, գրեալ ի Ստե-
փաննոսէ վանականէ ի թիւն 239. ի Բլբլի
յանապատի, և ապա զարդարեալ ծաղկոք ի
Սարգսէ քաշանայէ:

25

ՍԱՂՄՈՍԱՐԱՆ

Հին թիւ ճիւղ — անթուական

Մաղաղաթեայ, բոլորգիր, մանրանկար-
ներով, անթուական:

26

ՍԱՂՄՈՍԱՐԱՆ

Հին թիւ ճիւղ—ԹժԻԳ = 1674

Բոլորգիր գրեալ յԱտանայ ի թուին
ԹժԻԳ (= 1674) ի Սարգսէ Ատանացոյ:

27

ՄԱՆԿՈՒԹԻԻՆ ՅԻՍՈՒՍԻ

Հին թիւ ճիւղ — անթուական

Անթուական գրեալ ի Թուլկուրանցոյ:

28

ԵՐԳԱՐԱՆ

Հին թիւ ճիւղ—29 = 1341

Մաղաղաթեայ բոլորգիր գրեալ ի Թուին
29:

29

ԺԱՄԱԳԻՐՔ

Հին թիւ ճՁԱ—ՌՃԱ = 1652

Բոլորգիր գրեալ ձեռամբ Պետրոսի ի թուին ՌՃԱ:

30

ԺԱՄԱԳԻՐՔ — ԽՈՐՀՐԴԱՏԵՏՐ

Հին թիւ՝ ճՁԸ — անթուական

Մագաղաթեայ, բոլորգիր, անթուական. գրեալ յերուսաղէմ քաղաքի ձեռամբ Յովհաննու կրօնաւորի:

31

ԱԵՏՏԱՐԱՆ ՈՐ ԸՍՏ ՄԱՏԹԷՈՍԻ ԵՒ ԸՍՏ ՄԱՐԿՈՍԻ

Հին թիւ՝ ճՁԹ — 1818

Բոլորգիր, զրեալ ձեռամբ Մկրտչի Նախիվեանցւոյ յեւդոսկիա քաղաքին ի 1818 թին Յունվար 25:

32

ԺԱՄԱԳԻՐՔ

Հին թիւ ճՂԱ — անթուական

Մագաղաթեայ, բոլորգիր, անթուական:

33

ՍԱՂՄՈՍԱՐԱՆ

Հին թիւ՝ ճՂԶ — անթուական

Մագաղաթեայ, բոլորգիր, անթուական:

34

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԱՆՑԻՑՆ Ի ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ Ի ՀՌՈՎՄ

Հին թիւ ՄԲ—ՌԼԲ = 1583

Պատմութիւն անցիցն անցելոց ի Հայաստան եւ ի Հոռվմ վասն թալաւորագին ուրուք, գրեալ ի բերանոյ նորին իսկ թաղաժառանգի ի Թվին Հայոց ՌԼԲ ի մեծն Հոռվմ ձեռամբ Սուլտանչա Մարկատոնէս:

Զեռագրիս քուականը խնդրական է. քէ՛ Հ. Ակիմեան եւ քէ՛ Հ. Ոսկեան քէն ՌԼԲ կը նշանակեն, սակայն Հ. Ոսկեան քղքեակի մը վրայ կը դիտէ՝ «գրուած 1783ին», ուրեմն Հայոց քիւն ՌՄԼԲ ըլլալու էր:

35

ՇԱՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՕՆԱՅՈՅՑ

Հին թիւ ՄԻԳ — 1635 եւ 1641

Ո. Շարական, բոլորգիր ի թիւն ՌՁԴ գրեալ ձեռամբ Աւետիսի:

Բ. Տօնացոյց, բոլորգիր գրեալ ի թիւն ՌՂ ձեռամբ Կարապետի:

36

ՎԱՐՔ ՀԱՐԱՆՑ

Հին թիւ ՄԻԳ — 1635 եւ 1641

Վարք Հարանց Բ. Նոր. Մուցակիւ թիւ 615ի (Հին թիւ 226) Բ. Հաստըր:

37

ԲԺՇԿԱՐԱՆ

Հին թիւ ՄԼ—ՌՃԺԴ = 1764

Բոլորգիր, գրեղաւ ի թուին ՌՃԺԴ ի մեծն Յովհաննէս դպրի:

ՀԱՄԵՄԱՏԱԿԱՆ ՏԱԽՏԱԿ

ՉԵՌԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ԹՈՒԱԿԱՐԳՈՒԹԵԱՆ

Ամստոնհամ Հաւաքածային Պնոագիրքներէն ռմամբ Յերկայ Ուղեակիս Վէջ չիմ մտած, հետեւաբար
ամսով մօր քիւ չուծիմ: — Հիմ քուարկու՛մը հաղ քուամիլմնրով է:

Հիմ	Նօր	Հիմ	Նօր	Հիմ	Նօր	Հիմ	Նօր
1	—	40	453	79	490	118	526
2	423	41	454	80	491	119	527
3	424	42	455	81	492	120	528
4	425	43	456	82	493	121	529
5	426	44	457	83	494	122	530
6	427	45	458	84	495	123	531
7	—	46	459	85	496	124	532
8	428	47	460	86	497	125	533
9	429	48	461	87	498	126	534
10	—	49	462	88	499	127	535
11	430	50	463	89	500	128	536
12	431	51	464	90	501	129	537
13	—	52	465	91	502	130	538
14	432	53	466	92	503	131	—
15	433	54	467	93	504	132	539
16	—	55	468	94	—	133	540
17	—	56	469	95	505	134	541
18	434	57	470	96	506	135	542
19	435	58	—	97	507	136	543
20	436	59	471	98	508	137	—
21	437	60	—	99	509	138	544
22	438	61	472	100	510	139	545
23	439	62	473	101	511	140	546
24	440	63	474	102	512	141	—
25	441	64	475	103	513	142	547
26	442	65	476	104	—	143	548
27	443	66	477	105	514	144	549
28	444	67	478	106	515	145	—
29	445	68	479	107	516	146	550
30	—	69	480	108	517	147	551
31	446	70	481	109	—	148	—
32	—	71	482	110	518	149	—
33	447	72	483	111	519	150	552
34	448	73	484	112	520	151	553
35	449	74	485	113	521	152	554
36	450	75	486	114	522	153	555
37	—	76	487	115	523	154	556
38	451	77	488	116	524	155	557
39	452	78	489	117	525	156	558

Հիմ	Նոր	Հիմ	Նոր	Հիմ	Նոր	Հիմ	Նոր
157	—	103	583	227	—	203	650
158	559	104	584	228	616	204	651
159	560	105	585	229	617	205	652
160	—	106	—	230	—	206	653
161	561	107	586	231	618	207	654
162	562	108	587	232	619	208	655
163	—	109	588	233	620	209	656
164	563	200	589	234	621	270	657
165	—	201	590	235	622	271	658
166	564	202	—	236	623	272	659
167	—	203	591	237	624	273	660
168	—	204	592	238	625	274	661
169	565	205	593	239	626	275	662
170	566	206	594	240	627	276	663
171	567	207	595	241	628	277	664
172	568	208 ¹	596	242	629	278	665
173	—	208 ²	597	243	630	279	666
174	569	209 ¹	598	244	631	280	667
175	570	209 ²	599	245	632	281	668
176	—	210	600	246	633	282	669
177	571	211	601	247	634	283	670
178	572	212	602	248	635	284	671
179	573	213	603	249	636	285	672
180	574	214	604	250	637	286	673
181	—	215	605	251	638	287	674
182	575	216	606	252	639	288	675
183	576	217	607	253	640	289	676
184	577	218	608	254	641	290	677
185	578	219	609	255	642	291	678
186	579	220	610	256	643	292	679
187	580	221	611	257	644	293	680
188	—	222	612	258	645	294	681
189	—	223	—	259	646	295	682
190	581	224	613	260	647		
191	—	225	614	261	648		
192	582	226	615	262	649		

ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱԿ ԵՒ ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ ՉԵՌԱԳԻՐՆԵՐՈՒ

Ցուցի	Թիվ	Բովանդակություն	Էջ
1117	517	Գրիգոր Աստուածաբանի մասին :	121
1267	499	Ժողովածու :	97
1298/1299	431	Գիրք Թղթոյ :	31
ԺԳ դա՞ր	516	Ժողովածու մատից :	119
ԺԳ դա՞ր	560	Շարակնոց :	165
1306	553	Շարակնոց :	159
1323	430	Ժողովածու :	17
1325*	514	Թովմայի Ազատնացու Գիրք հորհրդոց :	117
1331	425	Հաշոց :	4
1331	470	Բաբուղուհի մասին Քալստոյի :	66
1339	489	Ժողովածու :	85
1360	565	Ն. Շնորհալույ Բիսուս Որդի եւ այլ Գրքերի մասին :	174
1371	507	Իզմաիլի Մեկնութիւն Ղուկայ :	105
1397	548	Մանրութեան :	156
ԺԴ դար	552	Շարակնոց :	158
ԺԴ դա՞ր	570	Սաղմոսարան :	178
ԺԴ—ԺԵ դար	544	Յիսուս Որդի — Տօնացոյ :	153
ԺԴ—ԺԵ դար	546	Սաղմոսարան :	154
ԺԴ—ԺԵ դար	566	Գիրք իրաւանց փրա Պետրոսի :	175
ԺԴ—ԺԶ դար	432	Գանձարան :	26
ԺԴ եւ ԺԵ դար	508	Գրիգոր Նիսացու Գրքերի մասին :	106
1414	591	Տօնացոյ :	200
1425է առաջ	506	Դր. Տարեւոյցու Լուծումն Ս. Գրոց :	104
1443	505	Աւետարան :	103
1446	427	Հաշոց :	7
1481	555	Շարակնոց :	161
1485	556	Շարակնոց :	162
1488	587	Ժամագիրք :	197
1495	496	Մաշտոց :	92
ԺԵ դար	423	Յայտնատուրք :	1
ԺԵ դար	426	Հաշոց :	6
ԺԵ դար	492	Դր. Տարեւոյցու Քաղաքագիրք, Ամարան հատոր :	89
ԺԵ դար	559	Շարակնոց :	165
ԺԵ դա՞ր	540	Խորհրդատետր :	148
ԺԵ դա՞ր	595	Տօնացոյ — Աւետարանացոյց :	205
ԺԵ—ԺԶ	541	Առաքել Սիմեոնու Գրքագիրք :	148
1569	454	Աւետարան :	51
1586	523	Ժողովածու :	126
1594	557	Շարակնոց :	163
1594*	439	Գիրք Ջեռնադուրեան :	36
ԺԶ դար	509	Մաշտոց :	107
ԺԶ դար	510	Գանձարան եւ Տաղարան :	108
ԺԶ դար	528	Տղայաւետարան :	131
ԺԶ դար	554	Շարակնոց :	160
ԺԶ—ԺԷ դար	450	Գիրք Ջեռնադուրեան :	47
ԺԶ—ԺԷ դար	463	Աւետարան :	51
ԺԶ—ԺԷ դար	549	Բառարան :	157
ԺԶ—ԺԷ դար	564	Ժամագիրք Ս. Կուսիմ :	173

Ցաքի	Քիւ	Բովանդակութիւն	Եր
1603	437	Եկրեմի Մեկնութիւն Հնգամատենին :	34
1619	446	Գիրք Ձեռնադրութեան :	42
1621	463	Վարդանայ Մեկնութիւն Սաղմոսաց :	60
1621	464	Բարդուղիմայ Մեկնութիւն Վեցօրէից :	61
1621	558	Նարակնաց :	164
1621	673	Ն. Լամբրոնացւոյ շառք եւ Մեկնութիւն Հայր մերի :	280
1622է առաջ	533	Ժամագիրք — Տաղարան :	140
1622	529	Քարագիրք եւ ժողովածու :	133
1627	539	Սաղմոսարան :	147
1629	572	Ժամագիրք :	179
1632	451	Ժողովածոյ :	48
1633	527	Մակարայ կրօնի պատասխանի հարցմանց ամիսյալի :	130
1633	543	Ժողովածու :	150
1634	530	Պարզատումար — Ժամագիրք :	135
1635	500	Ն. Շնորհալոյ Գրութիւնք :	98
1639	485	Ժողովածոյ Խմաստաւորականաց :	79
1640	479	Ամիրտովար Ուսումն բժշկութեան եւ Ախրապատին :	75
1642	585	Տօնացոյց :	196
1643	568	Մաշտոց :	177
1643	606	Տաղարան — Խորհրդատետր :	212
1644	522	Ժողովածու :	125
1648	504	Գր. Տաքեւացւոյ Լուծմունք Յովհաննէս :	101
1649	491	Աւետարան :	88
1651	487	Գր. Տաքեւացւոյ Քարագիրք, Ամարան հատոր :	81
1651	531	Ժամագիրք :	136
1653	443	Խորհրդատետր :	39
1653	547	Քերականականք — Քարագիրք :	155
1657	445	Ժամագիրք եւ Սաղմոսարան :	41
1659	577	Սաղմոսարան :	184
1663	538	Սաղմոսարան :	146
1665	501	Մաշտոց :	99
1672	448	Բարդուղիմայ Վեցօրեայք :	45
1676	452	Մաշտոց :	49
1677	442	Գր. Տաքեւացւոյ Քարագիրք Զմրան հատոր :	38
1678	663	Ժողովածու :	267
1679	518	Ժողովածու :	122
1685	567	Մ. Խորենացւոյ Աշխարհացոյց եւ Աղուեսագիրք :	176
1686	521	Ապու Սայիտի Յաղագս կազմութեան մարդոյ :	124
1692	578	Ժամագիրք :	185
1693	435	Հաւաքածոյ :	32
1693/1695	428	Կիւրղի Աղեքսանդրացւոյ Գիրք Պարապմանց եւ Գումնուց :	10
1694	603	Որինութիւնք յետ քալարի :	210
1696	534	Ժողովածու :	143
1699	449	Մատթէոս Ուռահեցի :	46
Ժէ դար	466	Վարդանայ Մեկնութիւն Սաղմոսաց :	62
Ժէ դար	488	Ժողովածոյք :	82
Ժէ դար	494	Մաշտոց :	91
Ժէ դար	502	Ն. Լամբրոնացւոյ Թուղթ առ Յուսիկ :	100
Ժէ դար	503	Ժողովածոյք :	101
Ժէ դար	513	Քարագիրք :	116
Ժէ դար	524	Ժողովածոյք :	128
Ժէ դար	525	Պրակիի Շաղկապք :	129
Ժէ դար	532	Տաղարան :	136
Ժէ դար	542	Յովհ. Որտոնեցւոյ Լուծմունք :	149

Տարի	Թի	Բովանդակություն	Է
ժէ դար	550	Շարակնոց :	157
ժէ դար	551	Շարակնոց :	158
ժէ դար	561	Շարակնոց :	168
ժէ դար	569	Տօնացոյց եւ Աւետարանացոյց :	178
ժէ դար	580	Ժամագիրք :	187
ժէ դար	582	Ժամագիրք եւ Տօնացոյց :	190
ժէ դար	583	Տաղարան :	192
ժէ դար	584	Տաղարան . Խաղտետր . Տօնացոյց :	194
ժէ դար	601	Պատմութիւն Հաղաշրջստանայ	209
ժէ դար	609	Տաղարան :	214
ժէ դար	612	Սաղմոսարան :	216
ժէ դար	436	Լուծմամբ Յովհաննէս եւ Դիմիտր վարդապետաց :	33
ժէ դար	458	Ատենի ժամագիրք :	56
ժէ դար	497	Քարոզգիրք եւ Ճառք :	94
ժէ դար	562	Շարակնոց :	168
ժէ դար	563	Ժողովածու :	168
ժէ դար	574	Սաղմոսարան :	182
ժէ դար	576	Տօնացոյց :	184
ժէ դար	592	Տօնացոյց :	202
ժէ դար	573	Տօնացոյց եւ Պարգատումար :	181
ժէ դար	590	Պարգատումար :	199
ժէ դար	607	Պարգատումար :	213
ժէ—ժէ դար	444	Հաւաքածոյ :	40
ժէ—ժէ դար	486	Ն. Շնորհալոյ Թուղթ Ընդհանրական :	80
ժէ—ժէ դար	512	Ն. Կլայեցոյ Գիրք հաւատոյ խոստովանութեան :	115
ժէ—ժէ դար	545	Ժողովածու :	154
ժէ—ժէ դար	602	Բժշկարան Յովասափոյ :	209
ժէ—ժէ դար	604	Տաղարան :	210
ժէ—ժէ դար	440	Առաքել Սիւնեցոյ Մեկնութիւն Սահմանաց Դարի :	37
1700	484	Ն. Լամբրոնացոյ Գրութիւնք :	78
1700	628	Հայր Մաշտոց :	233
1701	429	Հաւաքածոյ :	13
1703	447	Ժողովածոյ :	43
1705	535	Կարգ վարդապետութեան :	143
1707	520	Յովհաննէս Դամասկացոյ Գրութիւնք :	123
1709	480	Ամիրտովաթ Օգոստ Բժշկութեան :	75
1711 առաջ	438	Ստ. Լեւոնցոյ Թարգմանութիւն զյոց Դ. Արիստոտելի :	35
1712	629	Մաշտոց Զեռնադրութեան :	235
1713	581	Կիսրիանոս Գիրք :	188
1713*	634	Մաշտոց կամ Գիրք Զեռնադրութեան :	241
1714	456	Ամիրտովաթ Անգիտաց անպէտ եւ Օգոստ Բժշկութեան :	53
1721	614	Աղօթագիրք :	218
1723	675	Հաշոց :	281
1725	630	Ստեփանոսի Դաշտեցոյ Պատասխանատուութիւնք :	236
1727	589	Տօնացոյց :	198
1730	571	Դարի Ամյաղրի Գիրք Սահմանաց :	179
1732	441	Մեկնութիւն Մատթէի Գր. Տաքեւացոյ եւ Դաւիթի յիգնատիսէ :	37
1732	613	Աւետարան :	216
1732	616	Մաշտոց :	219
1736	433	Մեկնութիւն Պատարագի եւ Աղօթից :	30
1737	515	Ամիրտովաթ Օգոստ Բժշկութեան :	119
1739* առաջ	682	Պատմութիւն Ընդհանուր Միւնիստրատաց :	288

Ցարի	Թիւ	Բովանդակութիւն	Էջ
1743/1744	648	Դաւազանագիրք Փրա Մարքինի :	254
1744	636	Ստեփանոսի Դաշտեցւոյ Պատասխանատուութիւնք :	243
1745	626	Գրութիւնք Յովհաննու Դամասկացւոյ :	230
1746	623	Վարք Ս . Կղեմէսի :	228
1746	647	Դաւազանագիրք Փրա Մարքինի :	253
1746	678	Պատմութիւն ժողովոյն Քաղկեդոնի :	284
1747	655	Դաւազանագիրք Փրա Մարքինի :	259
1748	594	Հինգհարկաւ Ազարեան տօմարի :	204
1751	638	Տաղարան :	246
1760	662	Հաւաքածոյ :	266
1763է վերջ	667	Գիրքերք զքօսանաց Արաքացոց :	273
1770	618	Բարդուղիմեայ Մեկնութիւն Վեցօրէից եւ ճարտասանութիւն :	223
1770	670	Հաւաքածոյ :	275
1772	462	Ն . Լաւրերոնացւոյ Մեկնութիւն Պատարագի :	58
1772	640	Տաղարան :	248
1772	617	Հաւաքածոյ :	221
1775	511	Թովմայի Ազարեանցւոյ Գիրք եօթն հոգիւրոց :	114
1775	621	Գրութիւնք Յովհաննու Դամասկացւոյ :	226
1775/1805	644	Պատմութիւն Մ . Ի Ուռահեցալ :	250
1776	619	Գիրք Պիտղից :	224
1776	624	Բառարան բժշկաց :	228
1777	646	Գրութիւնք Յովհաննու Դամասկացւոյ :	252
1778	665	Կղեմայ վիճարանութիւնք աստուածաբանականք :	270
1779	664	Գիրք խորհրդոց :	270
1781	668	Հաւաքածոյ :	273
1783	632	Բժշկարան :	240
1787	457	Ժողովածու :	55
1787	482	Թովմայի Մեծովեցւոյ Յիշատակարան :	76
1787	631	Բժշկարան :	239
1788	658	Աստուածաբանութիւն :	262
1789	674	Վէպ վարուց Սարգսի եպ . Սարափեան :	280
1993	633	Բժշկարան :	241
1797	652	Խորեքդաստեր :	257
1798	575	Աստղաբաշխութիւն եւ Տօմար	182
ԺԸ դար	424	Բառաբան Ստեփանոս Ռօշէոյի :	3
ԺԸ դար	455	Մեկնութիւն Եղբայրաց Պատմութի :	52
ԺԸ դար	465	Դաւազանագիրք Փրա Մարքինի :	62
ԺԸ դար	468	Ն . Շնորհալոյ Մեկնութիւն Մատթէի :	65
ԺԸ դար	471	Բժշկարան :	68
ԺԸ դար	475	Մեկնութիւն Նրգ երգացի եւ Նրեմիայի :	70
ԺԸ դար	478	Մեկնութիւն Նրգ երգացի եւ Նրեմիայի :	74
ԺԸ դար	477	Ժողովածոյ :	72
ԺԸ դար	490	Տօմար :	88
ԺԸ դար	498	Ժողովածոյ Ճասից :	95
ԺԸ դար	519	Ն . Կլայեցւոյ Տաղաչափութիւնք :	123
ԺԸ դար	536	Խրատ Խիկարայ :	144
ԺԸ դար	570	Բարդուղիմեայ Բանք :	187
ԺԸ դար	586	Ժամագիրք :	197
ԺԸ դար	593	Մամրութիւնք եւ Տաղարան :	202
ԺԸ դար	599	Հաւաքածոյ :	207
ԺԸ դար	600	Ժողովածու :	208
ԺԸ դար	605	Բարսեղի Վեցօրեայք :	212
ԺԸ դար	608	Ն . Շնորհալոյ Համեմտելք :	214

Քառի	Թի	Բովանդակութիւն	Էր
ժԼ դար	676	Պատմութիւն Օսմանցւոյ :	282
ժԼ դա՞ր	596	Պատմութիւն Դաւառաց Հայոց :	205
ժԼ դա՞ր	610	Պատմութիւն Հայրապետաց :	215
ժԼ դա՞ր	639	Արիստակէս Վ.ի Մեկնութիւն Մատթէի :	247
ժԼ—ժԹ դար	473	Ն. Լամբրոնացւոյ Մեկնութիւն Պոստարցի :	69
ժԼ—ժԹ դար	493	Գիրք Էականց :	90
ժԼ—ժԹ դար	495	Ն. Շնորհալոյ Ողբ եղեսիւյ :	92
ժԼ—ժԹ դար	597	Համայիլ :	206
ժԼ—ժԹ դար	669	Հայելի ուղիեցութեան :	274
ժԼ—ժԹ դար	680	Աստուածաբանութիւն Թովմայի Ագոնացւոյ :	285
ժԼ—ժԹ դա՞ր	588	Տօնացոյց :	198
1809	651	Մեկնութիւն Հանդիսաւոր Պատարագի :	257
1810	434	Ն. Շնորհալոյ Մեկնութիւն Մատթէի :	32
1810	483	Յառաջաբանք մասանց Ս. Դրոց :	77
1810	666	Ընթացք Վիգարանութեան :	271
1813	598	Ժողովածու :	207
1813	654	Թշկականութիւն Յովհ. Վ.ի Յարութեան :	259
1817	620	Բաղդոբինի եպ.ի Ընդհանուր Պատմ. Եկեղեցւոյ :	225
1819	656	Աստուածաբանութիւն յաղագս Բաղանայագործութեանց :	260
1820	677	Ընտանիք թշկականութիւն :	283
1821/1822	635	Մաշտոց Ձեռնադրութեան :	242
1822	611	Օրացոյց :	215
1824	526	Դր. Խլաքեցւոյ Մեկնութիւն Արարածոց :	129
1824	537	Ն. Լամբրոնացւոյ Խորհրդածութիւնք :	145
1825	653	Ասպարէզ Բանամարտութեան :	258
1829	474	Բարսեղի Հարցազգ զիրք :	69
1833	481	Վարդանայ Մեկնութիւն Սաղմոսաց եւ երգ երգոցի :	76
1837	460	Կանոնագիրք :	57
1838	476	Մաշտոց :	71
1840	469	Սմբատ պատմագիր :	66
1840	615	Վարք Հարանց :	219
1841	472	Թշկարան :	69
1843	649	Ղուրան :	255
1888	641	Ն. Շնորհալոյ Ողբ եղեսիւյ քաղաքին :	248
ժԹ դար	622	Ժողովածու :	227
ժԹ դար	637	Մաշտոց Ձեռնադրութեան :	245
ժԹ դար	643	Խոսիլ Նշեցւոյ Յաղագս Փոխման եւ Մեղեան Ս. Կուսին :	250
ժԹ դար	645	Ն. Լամբրոնացւոյ Պատասխանաւորութիւնք Տոտերոյցին :	252
ժԹ դար	650	Գիրք Ձեռնադրութեան :	256
ժԹ դար	657	Ժողովածու :	261
ժԹ դար	659	Պատմութիւն քաղաքի Շուքտաց Կարալոսի ժԹ.ի :	263
ժԹ դար	660	Ստեփաննոսի Դաշտեցւոյ Պատասխանատուութիւնք :	263
ժԹ դար	661	Ժողովածու եւ Թուղբ Գր. Մաղիստրոսի :	264
ժԹ դար	671	Կարգ եւ Սահմանք Արքային Երուսաղէմի :	276
ժԹ դար	679	Համաձայնութիւն չորից Աւետարանաց :	285
ժԹ դար	681	Հաւաքածոյ :	287
ժԹ դա՞ր	459	Կանոն Ձեռնադրութեան Խլիսկապոսի :	56
ժԹ դա՞ր	461	Ն. Շնորհալոյ Մեկնութիւն Մատթէի :	58
ժԹ դա՞ր	467	Մխիթարայ Գօշի Դատաստանագիրք :	64
ժԹ դա՞ր	625	Պատմ. վարաց Սրբոց եւ Առակ Եղովբեան :	229
ժԹ դա՞ր	627	Դարբողիք Բարդուղիմէայ Մարաղացւոյ :	231
ժԹ դա՞ր	642	Լուսնի քերպին Մեկնութեան Մատթէի ի Յովհ. Երզնկացւոյ :	249
ժԹ դա՞ր	672	Տաղարան :	277

ՏԵՂԱՆՈՒՆՆԵՐՈՒ ՑԱՆԿ

Ա

- Ալանգ գւո. = Շրուան 205
 Ալիկոնա տես Լիվոնո
 Աննիոս գիւղ տես Մախնոս
 Ակն ֆգֆ. 231
 Ազոց վանք (Արարատ) 103
 Ամենափրկչի վանք ի Լիբանան, շատ ստէպ
 իբրեւ ստացազ 13, 16, Եւն, Եւն
 Ամիյ ֆգֆ. 12
 Այնքափ ֆգֆ. 269
 Այրարատեան գւո. 60
 Անկիրիա ֆգֆ., տես Գաղատիա
 Անտիոֆ ֆգֆ. 43, 100
 Անտոնի Պատուացւոյ վանք ի Լիբանան,
 իբրեւ ստացազ Եւ գրչութեան վայր 72,
 76, 215, Եւն Եւն
 Ապարանից Ս. Նշան 185
 Առիկոս տես Լիվոնո
 Առուց գիւղ 177
 Ասորեստան 144
 Աստուածածին անապատ 177
 Ատանա ֆգֆ. 37, 38, 293
 Արաբկիր ֆգֆ. 9
 Արարատեան գւո. 60, 103
 Արդուֆ տես Կարին
 Արդնի Աստուածածնի վանք 12
 Արմէնիեն = Քուրտիստան 44
 Արշամունեաց (Արշամունեաց) երկիր 135,
 180, 185, 187, 191
 Արցախ գւո. 205
 Աւագ վանք 161, 162
 Աւրդաց գիւղ յերկրին Մայեկաց 185
 Աւարայր դաշտ 262
 Ափրիկէ 87

Բ

- Բաբելոն ֆգֆ. 13
 Բաբերդցի գիւղ 5
 Բազդատ տես Պաղտատ
 Բանդարի Սուրաբ ֆգֆ. ի Հնդիկս 238
 Բանկալա ֆգֆ. ի Հնդիկս 221
 Բասրա տես Պասրա
 Բեթանիա 83
 Բերիա տես Հալէպ
 Բիւքամիա 170
 Բլրից անապատ 293
 Բլորականդայի դպրոց ի Հոռմ 57

Գ

- Գաղատիա (Անկիրիա) ֆգֆ. 38, 88, 164,
 228, 239, 241
 Գանգէս գետ 72
 Գառնի = Քոնի 61
 Գարդման գւո. 33
 Գեքմանիա 275
 Գեքմանիկոյ երկիր 180, 217
 Գոմ գիւղ Տարօնոյ 291
 Գուրաթ ֆգֆ. ի Հնդիկս 237
 Գոնեսր գւո. 215
 Գրիգոր Լուսաւորչի եկեղեցի ի Լիվոնո
 100 Եւն
 Գրիգոր Լուսաւորչի վանք ի Հոռմ 20, 47,
 66, 107, 252, ստէպ Եւն
 Գօգարացիք = Շաֆի 205

Դ

- Դամասկոս ֆգֆ. 38, 72, 77, 233
 Դուրմ ֆգֆ. 23, 46, 133, 250

Ն

Նաշ ֆդֆ. 211

Նրեբիա տես Հալեպ

Նգիպտոս 9, 60, 87 եւն

Նդեսիա (Ուրիա) ֆդֆ. 92, 155, 248

Նկեղեաց գւտ. 5

Նդեբրատ վանք 198

Նդրտուտ ուխտ Տարսույ 291

Նրասի գետ 205

Նրկանկուցից (Նրկանկացի'ց) վանք Յզնայ

Նրկրի 292

Նրեւան ֆդֆ. 31

Նւրլզնկայ ֆդֆ. 5

Նրնջակ գւտ. 231

Նրուսաղէմ 3, 8, 38, 39, 77, 82—84, 125,

126, 130, 137, 211, 222, 246, 276 եւն եւն

Նւդոկիա ֆդֆ. 124, 226, 294

Նւթուպիա 72

Նփեսուտ ֆդֆ. 48, 26, 208

Ձ, Է

Ձամսոցա ֆդֆ. Լեհաց 35, 101

Ձէյբուն գիւղ 180, 217

Ձմիւռնիա (Իզմիր) 190, 231, 222, 286

Ձմնառու վանք 72, 223, եւն. շատ ստէպ

Էջմիածին 66, 73, 100, 102, 141, 222, 223,

246, 251, 279, 286 եւն եւն.

Էտիրնէ ֆդֆ. 222

Թ

Թաղէու առաքելի եկեղեցի 156

Թարիպ ֆդֆ. 68, 84, 85

Թեհրան ֆդֆ. 85

Թէոդորոսի ուխտ Սալահունեաց գւտ. Ի. 20

Թէոդուպոլիս տես Կորլմ

Թէֆիրտաղ (Ռատուզ) ֆդֆ. 57, 222

Թոխար ֆդֆ. 8, 38

Թուրքիա տես Խոռմաստան

Թուրքմենի երկիր (= Ռեմ Արմէնիեն) 44

Լ

Լարան գետ 72

Լեհաց երկիր 101

Լիբանան 13, 24, 32, 56, 69, 72, 76, 78,

215, շատ ստէպ. եւն եւն.

Լիւմ անապատ 70

Լիվոնո (Ալէկսոնա, Լիգուոնա) 41, 42, 47,

77, 100, 157, 235, 242, 251, 281, շատ

ստէպ իբրեւ գրչութեան վայր:

Լոլ, Լվոլ ֆդֆ. 4, 213

Ի

Իզմիր տես Ձմիւռնիա

Իլախաց երկիր 35

Իննակնեան վանք 168

Իսպահան տես Սպահան

Խ

Խարպու երկիր 122

Խաչեն գւտ. 52

Խարբերդ 84

Խոռմաստան (Թուրքիա) 275

Խաւնալիլի գիւղ Տիպիլիկի 45

Խրիւստապոլիս ֆդֆ. 145

Ծ

Մախնոտ գիւղ (Ախնիոտ 191, Նախնոտ) 135, 180, 185, 187

Մործորու վանք 118, 270

Կ

Կարապետ, Ս. Ղլպաշ եկեղեցի (ուր կը գրէ 'Լուկաս Կեղեցի) 150

Կարապետ Ս. — վանք (Մշու 126

Կալին (Արգրում, Էրգրում, Բէռդուպոլիս) 54, 133, 171, 235, 243

Կարմիր վանք 87

Կարմիր վանք Զմշկածակի 164

Կամբջանոս վանք 171

Կեսարիա քաղ. 121, 251

Կիլիկիա 8, 9, 24, 99, 170, 234, 254

Կիպրոս կղզի 1

Կիրակոսի-Յուդիտայի եկեղեցի Տիգրանա-Կերտի 13, 59

Կիրակոսի ուխտ եկեղեցաց գւռ. 6

Կոկիսոն քաղ. 2

Կոստանդինուպոլիս (Սրանպուլ) 48, 55, 77, 78, 126, 170, 172, 183, 189, 222—224,

231, 255, 256, ևն.

Կուսիք ամապատ 93

Կուտիմա (Քէօքսիա) քաղ. 3, 228

Լ

Լալէլ (Լալալ, Բերիա, Էրերիա) 99, 102, 152, 153

Լադրատ վանք 63, 147, 252, 262

Լադեշատան 209

Լասմասուր քաղ. 144

Լեւոնի վանք 12

Լիմնոստան, Լնդստան 139, 141, 273, 275

Լնդիկ 237, 238

Լնդկաց գետ տես Գանգէ

Լոռ 2, 20, 23, 24, 40, 45, 47, 62, 70, 72, 101, 107, 115, 118, 126, 155, 164, 172, 175, 224, 226, 227, 233, 238, 242, 253,

254, 285, աւելի իբր գրչութեան վայր:

Լոռվկայ դղեակ 24, 25, 169

2, Գ

'Լալաքիա (Կ. Պ.) 45

'Լանդար գիտ Ն. Զուլայի 156

Զորագետ 252

Ս

Սալայ քաղ. 165

Սամեստիա քաղ. 42

Սամիկոնէից գւռ. 291

Սաքեկաց երկիր. ուր է Ապարանից Ս. Նշան 185

Սանազկերտ քաղ. 171

Սասիս լեռ 134

Սարազայ գիւղ 61

Սարգստան քաղ. 75

Սարիամ եղիպտացի Բնակարան Լայոց ի

Լոռ (շատ ստէլ, իբր գրչութեան վայր)

62, 115, 254, ևն.

Սամեստի վանք 171, 200

Սիւլիսիէ քաղ. 55

Սինեքվա, գրատուն Բարոզիօզաց ի Լոռ 70

Սիլագետ 55, 250

Սշախբայ (Մշաղբայ) գիւղ 103

Մորենիկ գիւղ 163

Մար = Նգիպտոս 87

8

Թամայք և հգ. Ասորւոց 55
 Թակոբայ վանք Երուսաղէմի 9, 39, 82, 246,
 277, 278 եւն, եւն.
 Թակոբայ վանք Խաչեմի 62
 Թորդաման 83

Ն

Նարան գետ 176
 Նարոյի քղ. 219
 Նազարէք 125, 131, 152
 Նախիջեան գւո. 115
 Նախնոտ գիւղ տես Երանան
 Նիգրայառկայ գւո. 45
 Նիկիա քղ. 10, 48
 Նիկոմեդիա քղ. 1, 2, 84
 Նիմուէ 26, 141, 144
 Նոր-Բաղաք տես Վաղարշապատ

Շ

Շամ տես Դամասկոս
 Շամախի գւո. 205
 Շաւշ, Շոշ տես Սպահան
 Շաքի = Գոգարացիք 205
 Շիկաշէն քղ. 33
 Շիրակայ տուն 48
 Շողակարու եկեղեցի 13
 Շրուան տես Ալանք

Ո, Զ

Ուտի քիգ. 205
 Ուրիա տես Եղեւիա
 Ջինա երկիր 122
 Ջաշկաձակ երկիր 164

Պ

Պաղտատ (Բաղդատ) 84, 101, 145, 259, 283
 Պանիան քղ. 176
 Պասրա (Բասրա) քղ. 13, 199
 Պարսկաստան 156
 Պարտաւ քղ. 33
 Պաղտսի ուխտ ի Սիւ 8, 9
 Պէլլրատ, Պէլլիդատ քղ. 223
 Պոնտոս 62, 107
 Պուրկազ, Պուրգազ քղ. 222
 Պրոսա, Պրոսա քղ. 222, 226
 Պրոնեան քանդաւան ի Հոռոմ 67

Ջ, Ռ

Ջուղա Ն. — եւ Ամենափրկիչ վանք 49, 60,
 142, 156, 236, 292 եւն, եւն.
 Ռատաւ տես Թէֆրտազ
 Ռոսաստան 275

Ս

Սալահունեաց գւո. 20
 Սամշուղէ ամրոց Վրաց 121
 Սալտա քղ. 152
 Սալայա քղ. Դամայ 60
 Սարտիմիա կղզի 184
 Սեբաստիա 84, 231

Սերենտիա ֆգֆ 1
 Սեպուի լեռ 180, 186, 191
 Սերմոյ գւո. 2
 Սետապատ ֆգֆ. Հնդկաց 221
 Սիս ֆգֆ. 8, 156, 160, 169, 223, 251, 256
 Սկեւա վանք 126, 128

Սկադիա, Սկոդիա, Անգլիոյ 96
 Սպահան (խսպահան, Շաշ, Շոշ) 49, 60, 142, 56, 176p 204, 255, 290
 Սուրաք ֆգֆ. Հնդկաց 237
 Ստեփանոս եկեղեցի Զմիւռնիոյ 190

վ

Վաղարշապատ (Նոր Քաղաք) 1, 120, 141, 229
 Վան ֆգֆ. 194
 Վանկոյ Ս. Նշան 25
 Վանք գիւղ 147
 Վառնա ֆգֆ. 222
 Վասպուրական 28

Վատիկան (Վաթիկան) 107, 253
 Վարազայ խաչ 28, 182
 Վենետիկ 39, 41, 72, 99, 100, 126, 127, 196 եւն եւն.
 Վերափոխման վանք Զմմառու 76 եւն, եւն.
 Վիրք, Վրաց աշխարհ 48, 121

Տ

Տարսմ ֆգֆ. 78, 100, 145, 170, 227, 254
 Տարոն 291
 Տենետիս կղզի 2
 Տիրեքիս գետ 62, 115
 Տիգրանակերտ 13, 16, 59

Տիգրոն ֆգֆ. 122, 130
 Տիվրիկ գւո. 45
 Տիրուս ֆգֆ. 155
 Տրապիզոն 38, 146

Ց

Ցաղմնայ երկիր 292

Փ

Փարփար գետ 72
 Փիսմ գետ 176

Փողահարաց վանք տես Զմմառ
 Փրկչի ուխտ Արարկեքի 9

Ք

Քասրավան մեղ. լիբանանի 234
 Քարյ Վրաց 105
 Քաւայ ֆգֆ. 210
 Քեղդ ձոր Արարատ 103
 Քէօթաիս տես Կուտիմա

Քուրիստան = Ալուէնիեն 44
 Քոնի վանք 61, 67, 115
 Քստա եկեղեցի 5
 Քրեմ գիւղ լիբանանի 231

Օ, Ֆ

Օծոպ գիւղ 155
 Օվաճուզ գիւղ 67

Ֆրամկստան 260
 Ֆրանկնոյն եկեղեցի Թաւրիզի 68
 Ֆրամսա 275

ԱՆՁՆԱՆՈՒՆՆԵՐՈՒ ՑԱՆԿ

Ա

- Աբգար քզ. 2
Աբդիսոյ եպ. Ասորեաց 22
Աբխազոմ, —ի Հարցմունի առ Մատթէոս
Ջուղայեցի 48
Աբուլիմաս վկ. 2
Աբրահամ հնպտ. 36, 72, 89
— Անկիւրացի 214, 222
— Կաթ. (Արծիւեան) արքեպ. Հալէպի 23,
152, 198, 201
— Կրետացի կաթ. 31
— վրդ. յԵրուսաղէմ (1723) 278, 279
— վրդ. յԱւագ վանս (1485) 162
— եպ. տէր (ժէ դ.) 51
— վրդ., գրիչ (ժէ դ.) 63
— դպիր, գրիչ 230
Աբրահամեան Ստեփանոս, տէր 142
Աբրեհիմ ամիրա 265
Ագադրոն, Տեսիլ վասն Նետողաց ազգի 40
— իմաստասէր 170
Ագաքանգեբոս վկ. ընդ Կղմէս Անկիւրաց-
այ 228
Ադամ 44, 64, 82, 83
Ադրիանոս վկ. ընդ Անատոլեայ 2
Ազարիա եպ. նուիրակ էջմիածնի (1446) 88
— յի տօմար 196, 198, 204
— քհ. տէր (1713) 59
Ազի փաշա (1331) 68
Ազնաւագեան սեռ 26
Աբանաս Կյատ. Աղեքսանդրիոյ 17, 19, 43,
73, 86, 111, 119, 173, 180
— ամն Աղեքսանդրացի ի վախճան Գ. դա-
րուն 78
— եպ. Կ. Պօսեցի ի Հոռոմ, գրիչ (1744)
243, 244
— Հ.—, միաբան Ամտոնեան ի Հոռոմ 20, 66
Ածղահակ քզ. 104
Ալեքիսանոս ճգ. 138, 193
— կայսր 55
— ճարտուղար փիլիսոփոս Կաթ. ի 107
Ալպեբտ Մեծ 182
Ալփիլոֆ տես Ամփիլոֆ եպ.
Ակակ հայրապետ Կ. Պօսոյ 171
— եպ. Մելիտանացի 22, 23, 24
Ակակիոս եպ. (Բան Բարսեղի առ —) 43
Անիէտ Գ. ամլքան 283
Ադանան մետ. տէր 52
Ադամալ գրիչ (ժէ դ.) 194
Աղալալեան Ս. Մատուր տպարանատէր ի
Մադրաս 249
Աղաւէտ, Խրատֆ, 183
Աղեքսանդր Մեծ 78, 144
— Է. պապ 100
— արքեպ. Ջուղայեցի (1687) 237, 238
— քհ. հայր Պօղոսի, յուշագրող (1746) 61
Աղուանֆ 23
Անուանց ազգ 40
Ամբաստիս հայրապետ 10, 173, 285
Ամիրասաթ եղբայր Բաբէն Գիւլսեմի (1657)
41, 42
Ամիրապան, տէր (1686) 124
Ամիրտովաթ քծիչ 53, 54, 75, 119
Ամոն ճգ. 104
Ամփիլոֆ (Ալփիլոֆ) եպ. Իկոնիոյ 96
Այնտիոս տես Արտիոս
Անահիտ դիւ 2
Անանիա Շիրակացի 120, 122, 182, 183
Անաստաս կայսր 24, 171
Անատոլիա վկի. ընդ Ադրիանոսի 2, 227
Անդրէաս առաքեալ 155
— ստրատելատ 2
— եպ. Կեսարիոյ 11, 32, 33
— Զէլէպի, տէր (1621) 280
— պարոն, որդի Նաղուպ խալիֆայի, տէր
(1763) 16
— տաղասաց 28
Անիկտոս վկ. ընդ Փօսինոսի 1, 229
Անկիւրիոյ (Անշիրայու) ժողով 288
Անտոն անապատական 6, 26, 109, 165
— եպ. ամն յուշագրող 198
— դպիր Ջուղայեցի, որդի մետ. Ղարտաշի,
գրիչ (1665) 99, 100
— քհ. Թիֆլիսիցի, հայր Յարութիւն Դաւ-
տեցիի (ժէ դ.) 40
Անտիոֆ քծիչ վկ. 2
Անտիոֆայ ժողով 288
Աշոտ Բագրատունի քզ. (967) 48
— Իշխանաց իշխան 55
— որդի Գրիգոր Մագիստրոսի 265

Ապոլիստոս վկ. — Ստաբէոս (Ստաբէոս) 9
 Ապոստոլիտ բժշկ 124, 207
 Ապտալա ֆհ. — գրիչ (1686) 124
 Ապտլա փաշա Քօրէլիօղլու զօրավար (1736) 31
 Ապտլմասէի վկ. 163
 Ապրօքրաթ (Հիպոքրատ) բժշկ 239
 Առաքել Բաղիշեցի 136—141
 — Պատմագիր 46
 — Սիւնեցի 37, 47, 95, 148, 149
 — վրդ. այս անունով Գանձ Եւ Տաղ 27, 29, 71, 97, 111, 192—194, 220—222
 — — վասն Գէորգոս ֆհ.ի Խանայի այս ընդհատում 60
 — արեղայ, սրդի Պապերի գրիչ (1323) 19, 20
 — — գրիչ (1461) 161, 162
 — դպիր գրիչ (1649) 89
 — պարոն, եղբայր Կարապետ Կար.ի Կիլիկիայ (1446) 9
 — պարոնտէր, առաջնորդ Ս. Աստուածածին անապատի (1643) 177
 — ֆհ. հայր Ստեփանոս Զիգի 103
 — ֆհ. տէր 217
 — ոմն, քալամաչ 175
 Ասալալ, տաղասաց 145
 Ատոգիկ պատմագիր 291
 Ատրիք 22
 — = Յակոբեանք 252
 Աստուածատուր գրիչ (1633) 152
 — գրիչ Հայկազի (1642) 196, 197
 — գրիչ (1643) 213
 — գրիչ (1652) 39
 — դպիր գրիչ (1692) 186
 — երէց, ծաղկող (Ժէ դ.) 85
 — — տպագրիչ ի Ն. Զուլա 236
 — մանկավարժ Կ. Պօլսեցի. գրիչ (1819) 260
 — մետ. սրբագրիչ (1633) 152
 — ուսուցիչ Մարտիրոս Ղրիմցի 82
 — վրդ. առաջնորդ (1651) 136
 — տէր (ԺԳ դ.) 120
 — տնտես (1491է ետքը) 93
 — տէր (ԺԳ դ.) 120
 — ֆհ. գրիչ (1355) 247

— ֆհ. գրիչ (1810) 32
 — ֆհ. Ողբ մանկանց 221
 Առօրսի՝ Լուծումն 12
 Աստուածատուրեան Մանուկ Կարմեցի, տապանագիր 261
 Աստուշան հիմնող Շրտանի 205
 Ավդուլմեյիք խալիֆա 145
 Ատանայի ժողով 289
 Ատոմեանք 2, 159, 166
 Արարացիք 273
 Արամազդ դիք 2
 Արզրմանեան Յովսէփ ֆհ. Կաղաւթացի, տէր (1746) 228
 Արեքաս եպ. 11
 Արեւելքանայ ժողով 288
 Արիադնէի պսակ 98
 Արիանոս տես Արտիոս
 Արիոս (10, 11*) 170
 Արիստակէս հայրապետ 172
 — վրդ. Արիստո գրչուքեան 292
 — վրդ. Մեկկիչ Մատթէի 33, 247
 — վրդ. Ողբ. Եկալի պատր. 93
 — երէց, որդի Ղառուփ, տէր (1569) 52
 — ֆհ. տէր (1629) 180, 181
 — ոմն, նորագող ի Սպահան 290
 Արիստոտէլ 34, 54, 60, 78, 94, 106, 123, 133, 207, 208, 239, 265, 291, 292
 Արկաղէոս կապար 104
 Արուսազդ (յ) քաղաւթ, հայր Շիգարի 1
 Արտեմոն աղանդաւոր 24
 Արտիոս, Արիոս, Այետիոս, Ատոս 10, 12
 Ազոստաո կապար 2, 36, 87, 95
 Աւետ պարոն, քալամար Ն. Զուլայի 236
 Աւետիս գրիչ (1659) 185
 — որդի Յերոգաղէի, տէր (1645) 85
 — ոմն գրիչ (1635) 294
 — ոմն նորագող (1637) 293
 — ֆհ. որդի Առաքելի, գնող (1574) 201
 Աւետիք դպիր, որդի Սահակ երէցի, գրիչ (1722) 217
 — որդի Աւագի, տէր (1713) 190
 Աւշին քաղաւթ հայր Լեւոնի 5
 Աւրէնք յաղթող քաղաւթաց 64
 Աւրպելեանց մախմարտուրիոն 48, 49

Բ

Բարէն Իիլաքնեց, որդի Նոյազարի, տէր 41
 Բազարատ (Բակատատ) հայրապետ 42
 Բահարուր Զաւալս, զօրավար (1319) 120
 Բաղիմեան (Պակիմեան) արքիւպ. Թէոդոսիոսայոս 97
 — Գրիգոր ֆհ. Շամքիսացի (1776) 62, 115, 224, 226, 271

Բաղասար դպիր ի ԺԸ դ. 1 207
 Բայազիդ սուլթան 282
 Բամի իմամուսիքաց 94
 Բաշիկ ամուսին Մալիմի, տէր (1649) 89
 Բաղդրիմ եպ. անգղիացի, հեղինակ 225
 Բառիլ ոմն (1267) 98
 Բարդուղիմէոս առաքնալ 215

— միս. աներ Պաղտասար. սարկուազի (1750) 126
 — քի. վիճող շէխերու հետ 84
 Նղիազար Կար. (1676) 13, 38, 176, 236
 — Հոռվկացի (Այնքապցի) պատրիարք, ապա Կար. Էջմիածնի 222
 Նդիշէ վրդ. 17, 33, 44, 86, 97, 169, 274
 Նդիսէ աշակերտ Կր. Մազիստրոսի 265
 Նպլիան կիպրացի 27, 72, 112, 151
 Նսայի մրգ. 73, 268, 269
 — կր. աշխատանքող 291
 — Նշեցի 11, 90, 155, 250
 Նրեմիա մրգ. 70, 74
 — խօջա Զատրնի, Ամբեցի 47
 — վրդ. Էջմիածնեցի 157
 — վրդ. ձեռնադրեալ Յովհաննէս պատրիարքէ ի Կ. Պ. 222
 — ոմն տաղասաց 277
 Նրինոս եպ. բնդ Լեւորտիոսի 2
 Նրկոտասան մարգարէից մահ 6

Նրկու բիրք Նիկոմեդիայ 24, 159
 Նուստոս փոխան Այեթիոսի 10
 Նուրազ 52, 53, 77, 78, 104
 Նումմիոս 10
 Նւսեբիոս (առ Կարպիանոս) 77, 104
 — եպ. Վօրիլոսի 284
 Նւստրատիոսեան 159
 Նւտիֆիանոս վկ. բնդ Ստրատոնիկոսի 2
 Նւտիէս եպ. Կ. Պօլսեցի, յուրդ, 291
 Նիքիտոսի հայրապետաց Գանձի եւ — ժողով 28, 48, 113, 170, 172, 208, 289
 Նիքիմ Ասորի 32, 34, 52, 53, 73, 83, 84, 86, 96, 151, 159, 166, 173, 174, 218, 265
 — Կոսթ. Էջմիածնի 260
 — աշակերտ Արիստակէս վրդ ի 247
 — արքեպ. առաջնորդ Ռուսաստանի Հայոց (1810) 249
 — եպ. Բճնոյ 265
 Նօրանասուն աշակերտք 28, 72, 168

Ջ

Ջահրեսեան Հ. Յովսէփ. Անտոնեան միաբան, գրիչ (1829) 70
 Ջաֆարիա արքեպ. առաջնորդ Ս. Թադէոսի վանքի 118
 — Կաթ. 291
 — պատրիարք Նյուսադէմի (1846) 261

— վրդ. եղբայր Աւետիսի, տէր 105
 — Բաբունասպետ, տէր (1679) 122
 Ջեմուն կայսր 171
 Ջիկմուտ (Ջիկիսմուտ) րազատար Լեհաց (1603) 35

Է

Էլսլիքիոյ ժողով 288

Էպրահիմ Զուղայեցի, որդի Սահակի, տէր 196

Թ

Թադէոս առաքեալ 48, 215
 — Թոխաքեցի 137
 — Հ. —, Գաղատացի, գրիչ (1788) 262
 — վրդ. Կարնեցի, տաղասաց 137
 — քի. (խնդրանօք — քի. ի Վարդանէ) 86
 — քի. ի Դարիկ (1331) 68
 Թաքարք 272, 282
 Թահմազ խան (1736) 31
 Թահմազ շահ (1569) 52
 Թասպասեան Յովհաննէս վրդ. հեղինակ (1767) 257

Թարգմանիչ, Տաղ, 111
 Թեյլալեան Հ. Տիմոթէոս, արքայ Անտոնեանց 32, 56, 69, ստէպ. թեկոյ կայս 194
 Թեոդիոտոս եպ. Անկիւրիոյ 208
 Թեոդոս եպ. 10
 — Մեծ 6, 43, 64, 104, 111
 — Փոքր 284
 — գրիչ (1714) 54
 Թեոդորիոսի հիմնադրող 74, 169
 Թեոդորոս զօրական 20, 26, 109, 138, 159

— տաղասաց տես Մուրատ Խիկար
 Խլկցի շարակնոց 161
 Խոսքով Անձեւացի 30, 31, 40
 Խոտաճարակի վկ. 160

Խորէն Խորթոռունի 261
 Խորոս (Խորոս) վկ. ընդ Փլորոսի 2
 Խուրլուն խէլ(²) 211
 Խուռումշի գորավար (1319) 120

Ծ.

Մատուրդի Սաֆար գրիչ ի Պասարայ (1727) 199
 — Լէրտիկ(²) տանուտէր Ն. Զուղայի (1671)
 142

— Խայր Յովհաննէս Զուղայեցիի տէր 49
 — Զմբերի Բալանդար Ն. Զուղայի 142

Կ

Կալիստորատոս (պատմութիւն) 19, 86
 Կակոնեան Հ. Նիկողայոս, Անտոնեան միա-
 բան գրիչ (1837) 57
 Կանայ վարպետ, տէր (1633) 151
 Կառույտ ԺԺ. ԲԳ. Շուշուաց 263
 Կարապետ Արեւելցի (նաեւ Կեննեցի) պատ-
 րիարք Երուսաղէմի (1762) 222, 276
 — Եւ. Կեսարացի տէր 165
 — Եւդոկեացի Կար. Կլիկիւղ (1446) 8, 9
 — Ա. Կար. Կեղեցի 156
 — Վրդ. Խրատ մանկանց 210, 221, 222
 — Վրդ. Անտոնեան միաբան, գրիչ եւ տէր
 (1772) 47, 59, 242
 — Զուղայեցի, որդի Գալուստի տէր (1775)
 46
 — գրիչ (1641) 294
 — գրիչ (1667) 290
 — Բհ. Փոքրիկ, գրիչ (1700) 78
 — Բհ. որդի Մինասի, գրիչ (1737) 119
 — գրիչ, որդի միս. Ասլանի (1747) 54, 55
 Կարմոյ ժողով 289
 Կարպիանոս 77, 104
 Կեղեստինոս Կյրպ. Հոռմայ 23, 174
 Կիպրիանոս 10, 173, 174, 264
 — Եւ. Անտիոքացի 189
 Կիպրիանոս Գիրք 188
 Կիպրիանոսի աղօթք 97, 98
 Կիրակոս — Յուդիսա 5, 29, 109, 159, 166,
 195
 — (Կիրակի) վկ. ընդ Ուրբարու 84
 — Կար. Էջմիածնի (1441) 73, 103
 — Երզնկացի 126, 151, 161, 164, 169, 171
 — պատրիարք Երուսաղէմի (1850) 276
 — Վրդ. Կեղինակ Թ. Մեծովեցւոյ վարժին 76

— Երէց Նորոգոյ (1606) 20
 — Խայր Մեսրոպ Բհ. Ի 50
 — գրիչ (1651) 136
 Կիրովն (Կիրիոն) Կար. Վրաց 23
 Կուռնելիոս Խարիրապետ 6
 Կիւրեղ Աղեփանդրացի 10, 12, 18, 24, 73,
 74, 86, 111, 172—174, 208, 265, 292
 — Կյրպ. Երուսաղէմի 19, 27, 160, 166,
 211, 220
 — Կյրպ. Երուսաղէմի եւ Աննա 112
 Կլայեկաժ Ընկուզ փաշա (1694) 12
 Կղեմէս Կյրպ. Հոռմայ 45, 171
 — Եւ. Անկիւրիոյ 228
 — Կալանոս 46, 215, 270, 271
 Կողբեցի (Եզնիկ) 46
 Կողբատիս վկ. 6
 Կոզմա Եւ. Մայումայ 123, 252
 Կոզմայ եկեղեցի Հայոց ի Լիվոնո 41, 42
 Կոմիտաս Կար. 23
 Կոստար վկ. ընդ Մարիսասայ (Մարիասայ)
 84
 Կոստանդ Կայար, Խայր Թումանոսի 66
 — Զ. Կայար 173
 — Սրիկ տաղասաց 108, 109, 194, 195
 Կոստանդիանոս Մեծ 64, 84, 113, 170, 172,
 227, 232
 Կոստանդին Ա. Կար. 169
 — Գ. Կար. 24, 65
 — Դ. Կար. Համբարնացի 64, 65
 — Ժ. Կայար Մանուսիս 264
 — ԺԿ. Կայար Պաշտօն 214
 Կոստանդինոյ ժողովք 33, 48, 173, 208
 Կարնբաղի, քույրք — ցուց առ Պաղոս
 առաք. 6

Հագարացիք 57
 Հալանեան Հ. Կարապետ, գրիչ (1775) 251
 տես նաև Կարապետ վրդ.
 Հաղբատացիք 146
 Համամ. — ի շարական 156, 166
 Համէտ, եղբ. Վասիլ գրիչի (1339) 87, 88
 Համնայ տես Յովհաննէս Նրասաղէմացի
 Հարապետ ոմն, տէր (1594) 163
 Հեթում Ա. Բագաւար 24, 169
 — պարոն (1306) 160
 — ոմն, յիշուած տաղի մը մէջ Յակոբէ 139

Հերակղ կայսր 171
 Հիպոդիտոս եպ. 18
 Հիպոքրատ տես Ապրոֆրատ
 Հնդիկք 176, 273
 Հոմերին, տօմարագեօտ 182
 Հոմերոս (ի Գիրս Նոնոսի) 98
 Հոռոմք 24, 57
 Հիւսէին շահ Պարսից (1694) 142
 Հովիւեան Հովսիսիմէ, տապանադիք 261
 Հովսիսիմեանք 6, 112, 166, 187, 210, 291

Պ

Պազար Անմարմին, եպ. Պոնտոսի, տէր
 (1764) 61, 107
 — ոմն գրիչ (1553²) 135
 — գրիչ Թ. Մեծոփեցայ (1597) 73
 — հայր Ստեփանոս Ուլնեցայ 2
 — հայրապետ, համառօտող Մ. Գօշի Աղօթ-
 քին 261
 — քհ. գրիչ (1594) 163
 — քհ. Զուղայեցի գրիչ (1711) 36
 — քհ. սպասաւոր Բանի (1414) 12
 Պազարու Գանձ 27

Պազիրք 93
 Ղեւոնդեանք 159, 166, 274
 Ղեւոնդիոս տես Ղեւոն Մեծ
 Ղորլաչ (ազգ) 57, 137
 Ղուդազ խօջա, քալանքար Ն. Զուղայի
 (1694) 142
 Ղուկաս աւետարանիչ 29, 37, 38, 103, 105
 — վրդ. հարրերդցի (1749) 262
 — Կեղեցի (1593) 150, 191
 — Վանանդացի 182
 — մետ. որդի Գրիգորի, տէր (1606) 20

Ր

Ճերմակեան Հ. Վրթանէս, աքբայ Անտոնեան
 Միաբանութեան (1875) 258

Ս

Սաժտոց 21, 22
 Սալազար Զուղայեցի վանառական ի վեցնե-
 տիկ (1663²) 40
 Սակաբայեցիք լճառ Գր. Աստուածաբանի)
 121
 Սակար եպ. Նրասաղէմի 24
 — կր. ի Տիգրան (Հարցմունք) 122, 130
 — ճգ. 149
 Սահմէտ 255
 Սահմէտ Գ. սուրան 283
 Սահմէտականք 169
 Սաղափա վրդ. Ինքրանցի 137
 Սամա վկ. 121

Սամբրէ վրդ. լճառ յարութեան Ղազարու)
 169
 Սայիէ կարդինալ, Եղիմակ 57
 Սանասէ եպ. Բասեմույ 22
 Սամուէլ Կոմսենոս կայսր 174
 — Սամվել վրդ. տաղասաց 27—29, 93, 110,
 220
 Սաութէոս աւետարանիչ 29, 37, 58, 65, 77,
 102—104, 247
 — առաջնորդ Կոսից անապատի (1491) 93
 — գրիչ (1438) 7
 — Ուտահեցի սրտմազիք 19, 46, 250, 251
 — վրդ. Զուղայեցի 48, 107, 291

- Մարգար վրդ. գրիչ (1425) 105
 — դպիր գրիչ ի Ջուպ (1645) 202
 — դպիր գրիչ (ժե դ.) 181
 — Շեքիբանման, ճեղինակ (1770) 274, 283
 Մարգարեռն գրիչ (ժե դ.) 149
 — ուն գրիչ (ժե դ.) 154
 — որդի Մանան գրիչի (1639⁶) 85
 — վրդ. Օմուպեղի 155
 Մարքին վիկի. 1
 Մարքին, փրա — ի կարգե ֆարգուպազ 62,
 233, 254, 259, 260
 Մարխան Մագդաղէմուղի 44, 111, 227
 Մարխանէ կոյս 189
 Մարխան (Մարխան) վկ. ընդ Խաղարպ 84
 Մարկիզու եղ. Կիպրոսի 1
 Մարկիմանու կայսր 284
 Մարուս աւետարանիչ 103
 — Յամին ճուխատու (1728) 152
 — վրդ. տաղապ 277
 Մարտիրոս, որդի Սարգիս զօրավարի 84,
 138 եւմ.
 — Հիզանց, ճուղաղ (1591) 293
 — Գլիմնցի, արեղայ որդի Գրիգորի, տէր
 (1651) 81, 222
 — տաղապ 139, 192, 277
 — գրիչներ (ժե դ.) 115, 196
 — ուն, տէր 88
 Մարտիկ կայսր 26
 Մարտիմանու կայսր 2
 Մարտիմու էյրպ. գ. Պոլսոյ 1171
 Մարտիմու էյրպ. գ. Պոլսոյ 1171
 Մեքոպ եղ. (ձառ ի վերացումն Տեան) 120
 Մեխիբ առ, որդի Սամբրի (1621) 78
 Մեխիմեղիկ եղ. 35
 Մեխիմ Ջուպեղի, որդի Պօղոսի, գրիչ
 (1657) 41
 Մեղրիկ վրդ. 87
 Մեքաղ 166, 187, տես ճահու Մամտոց
 — երեց պատմագիր 46
 — Հաղցմանցի 48
 — ֆ. որդի Սեքալար, տէր (1676) 50
 Մեքշապուռ եղ. Մամիկոնից 22
 Մեքշապ բեկ, կայր Գրիգորիս կար. ի 52
 Միստերման Միխայէլ վրդ. գրիչ (1825) 258
 Միմաս վկայ 162, 195
 — կար. Գլիկիայ (1629) 180
 — կար. Էյմիմանցի (1751) 223
 — պարսկաբոբ Նրատաէմի (1691) 279
 — արեւել. Զմիւմնիկ, Անցի 231
 — եղ. ի Գաղատիա (1673) 38
 — աւագրէց գ. Պօլիս, ճահատակուած 57
 — ֆ. գրիչ (1414) 201
 — տարկաւազ, որդի Սուլտանի, գրիչ (1446)
 9
 — ֆ. ի Թէֆլիսաղ, տէր (1631) 57
 — ֆ. ոստղիչ Աստուածատուր գրիչի
 (1642) 197
 — երեց, որդի Գրիգորի, տէր (ժե դ.) 194
 Միւսում վկ. 2
 Միխիա միգ. 44
 Միխայէլ կար. Սոյ (1754) 127
 — Պեարու գ. կար. ի Զմմա (1760) 234
 — Ամեւելի (կար. Արքամարթ) (1798)
 182, 183
 — դպիր գրիչ (1302) 100
 — վրդ. տէր 133
 Միխայէլ-ան Է. Կեմեւ, ճուղաղ (1851) 164
 Միխիքար Այրիկանցի 169, 110
 — (իչ) Ապարանցի 175
 — Գոշ 64, 130, 155, 245, 261
 — կար. (Գանճուռ եղ.) 215
 — Հերացի 174
 — Զամանց-Վանցի, որդի Աստուած-
 տուր ֆ. ի գրիչ (1747) 218, 219
 — Սամնցի 126, 127, 169
 — Սեբաստացի Արքապար 168, 262, 267
 — Սիւրաւցի 126, 128, 169
 — վրդ. տաղապ 195
 — վրդ. (Մեկմալիւն Նրեմիայի) 70, 74
 — վրդ. (Յաղագս միւլարեան բնութեան)
 126
 — գրիչ (ժ-Զ դ.) 113
 Միխիքանման ի Վեմեղի 97
 Միկայիլ եղ. գրիչ Յայտադրի (ժե դ.) 3
 — Նաղաշ 27—29, 50, 91, 108—110, 137,
 139, 141, 192, 193, 220
 — Լեքի, գրիչ (1635) 99
 — տարկաւազ, եղբորդի Զաքարիա վրդ. ի
 105
 — վրդ. գրիչ (1425) 105
 — ֆ. աւագնարդ Զէյրուհի (1629) 180
 — ֆ. ձաւիկ, գրիչ (1731) 269
 — Նախիգեանցի, գրիչ (1818) 294
 Մնացական, վերջին տաղաղ 85
 Մովսէս միգ. 83
 — երզնկացի 30, 170, 171
 — կարենցի եւ ֆերբոլ 22, 33, 48, 65,
 73, 90, 97, 176, 182, 207, 224, 237,
 245, 264, 291, 292
 — կար. Էյմիմանցի 142
 — եղ. Վրաց (Թուրք առ Վրասնէս Քեր-
 քաղ) 22, 23
 — վրդ. (Կիւիֆ մը 1621է հոբը) 61
 — վրդ. տէր (1711) 134
 — տիլաւու, եղբ. Պաղտատար տարկաւաղի
 (1750) 126
 — ուն խմբող տաղի ի Յակոբ եղ. Նեոթա-
 ընցէ 113
 Մուշեղ Մամիկոնեան 48
 Մուսի զան ի Կալիկ (1831) 68
 Մուստախա սուլթան (1582) ²²³
 Մուրաու խիկար, տաղապ 138, 144, 145
 — Գ. տուլթան (1741) ²²³
 — Գ. տուլթան 282

6

Բազկերտ Բ. արքայ 261
 Բակսը եղբայր Տեառն 110, 165, 172, 211
 — առաքել եղբ. Բախանուն 165, 186, 246
 — Զէյրունցի, գրիչ (1600) 291
 — Թոխարեցի Բարսեղեց (1611) 101, 211
 Լ. Կար. Կալցեցի 14, 42
 — Բ. Կար. Բեռնորդի Դր. Անուարգեցույ 5, 87
 — Դ. Կար. Զուղայեցի 41, 51, 100
 — Է. Կար. Շառախեցի 142, 221, 266, 286
 — Պետրոս Բ. Կար. Բազսէփեան ի Զմմառ 235
 — Դրիմեցի 41, 191
 — Լճքնայ եղբայր. 29, 110, 139, 166, 210, 246
 — Եպ. Նետրաբեց 113
 — Եպ. Արեւեցի 45, 134, 205
 — վրդ. Ասորուց ի Մեխիտիմէ 55
 — վրդ. յիշատակագիր 93
 — վրդ. որդի Ստեփանոս Զիգի 103
 — վրդ. Տօմնիկեան (Բոնեցի, Եանե, Հաղ-
 րատցի կոչուած), Թարգմանիչ Բարդու-
 ղիմայ Վեցօրէից 61, 224, 231
 — վրդ. Նալեան Պատրիարք Կ. Պօլսոյ 222
 — վրդ. այս անունով Տաղեբ 109, 111, 137—139
 — Բի. Տաղ ի վերայ Նրուսաղէմի (1635) 125, 211
 — Երէց Էսիրմեցի 222
 — Երէց Սիլիստրացի 222
 — Երէց, գրիչ ի Զամօցա 35
 Բակսբեան (Ասորիք) 252
 Բակորքս Մեսրոպ Արարողու Եպ. գրիչ 253—255
 Զարուբեան Բովանմէս վրդ. հեղինակ (1813) 259
 — Դաշտեցի, որդի Անտոն Բի. ի Թիֆլի-
 ցեցույ, տէր 40
 — վրդ. ձեռնադրեալ Բովանմէս պատրի-
 արքէ Կ. Պօլսոյ 222
 — Խարկաւազ, որդի Կիրակոսի, տաղասաց 279, 280, 285, 286
 — Բարսուղար, որդի Միքայէլ Արեւելցույ (1798) 183
 — գրիչ (1693) 33
 — գրիչ (1732) 37, 38
 — Բի. գրիչ (1736) 31
 Զարուբեան Զ. Անտոն Թիֆլիզեցի, տէր 124
 Զարուհ Պետան ում, տէր 88
 Զեսու որդի Միքայ 292
 —, փրա — զնոց Բարդգբր Բի (1354) 67
 Զար (Մեկնութիւն) 104
 Զորնաղ 90

Զոհալ, որդի Դիլաֆի, տէր (1678) 46
 Զովակիմ, իւրյ Աստուածամոր 83, 108, 158, 167, 181, 211
 — Եպ. Պառսպու (1461) 222
 — վրդ. Անտոնեան միաբան, գրիչ (1813) 207
 Զովասափ վկ. ընդ Բարդաւու 140
 — թիլիչ Սեբաստացի 209
 — տաղասաց 138
 Զովանդան ում տէր Զեռագիրմեբու (1672) 45
 Զովանմէս Կարապետ Մկրտիչ 1, 26, 27, 83, 84, 109—111, 166, 167, 189, 195
 — Ագարիտ, աշակերտ Սարգիս Շնորհալոյ (1747) 114
 — Ամասիացի 44
 — Արդեցի (1414) 12, 13, 227
 — Արմեցի 30, 31
 — Առաքել, որդի Որտման, 2, 5, 11, 12, 33, 73, 77, 78, 102, 103, 134, 165, 170, 199, 246
 — Դառնեցի 30, 147, 149, 191, 212
 — Դամասկացի 123, 124, 226, 227, 230, 231
 — Դուրսունեան Բի. Կ. Պօլսեցի, տէր 115
 — (Եան) զօրավար Զիկիմունդ Բագաւորի Լեհաց 35
 — Եպ. Ամասունեաց 22
 — Եպ. աշակերտ Դր. Տարեւացույ 143, 144
 — Եպ. առաջնորդ Աւագ վանքի (1481) 161, 162
 — Եպ. Նիկիոյ 291
 — Եպ. Շամիրամուկերտույ (1678) 209
 — Եպ. ուսուցիչ Դագար գրիչի (1594) 163
 — Եպ. Քարամատեց տէր (1651) 81
 — Երզնկացի 18, 40, 43, 44, 73, 74, 86, 94, 108, 109, 113, 116, 118, 128, 132, 141, 151, 153, 159, 160, 186, 201, 249
 — Կրասաղէմացի (Հաննայ, 1715) 277, 278
 — Երուսաղէմի եղբայր. 27, 111, 112
 — Թլիւրանցի կամ Թուրկուրանցի 28, 108, 110, 112, 138, 139, 141, 151, 193, 195
 — Թուրկուրանցի, գրիչ (Եախտրդիմ հետ մոյ՞ն) 293
 — Կար. Օմնեցի, Խմաստաւէր 23, 25, 26, 171
 — Կապուտիկ վրդ. (1739) 288, 289
 — Կոզնոն 19, 43
 — Կուլու պատրիարք 39, 222, 223
 — Հոլով Կ. Պօլսեցի 46
 — Մալազ գրիչ (1621) 164

- Մանդակունի 22, 23, 44, 71, 135, 180, 185, 187, 191, 235, 245
- (Մանուկի Ողբ) 221
- Մարտիրոսեանի ի Լիվոնո, տէր 242
- Մրբուզ վրդ. 236, 237, 243, 244
- Յերկայն, գրիչ (1331) 5
- Ոսկերեքան 2, 18, 30, 36, 44, 52, 53, 71, 73, 83, 86, 87, 94—96, 120, 135, 138, 159, 166, 173, 174, 185, 188, 227, 247, 261
- Որոտնեցի 10, 11, 33, 34, 37, 89, 90, 94, 102, 104, 149, 268, 292
- պատրիարք Երուսաղէմի (1850) 276
- Ջուղայեցի, որդի Մատուրի, տէր (1632) 49
- Ջուղայեցի վրդ. (1820) 283, 284
- Սինեցի (Քարոզ) 90
- Վանական վրդ. 24, 133, 169, 171, 174
- վկ. բնդ Եպիփանու (տաղ) 151
- Քոնեցի (1330) 61, 155
- վրդ. սուաքնորդ Թումայի վանքի 230
- վրդ. քարգմանիչ (1684⁹) 46
- վրդ. Ճառ վասն երեսման աշխարհի 145
- վրդ. Տաղ քոչնոց, եւ Յովհաննէս ողով տկար 214
- Բհ. որուն խնդանքով Կէորզ վրդ. կր գրէ՝ Վասն Հաղորդութեան ճառք 86
- ում, որուն համար Մովսէս Քերբոզ Աղօթք մը կր գրէ 97
- Տէր, որ կր գրէ Սաղմոսի համարագիրները 62
- Բհ. որդի Գրիգոր Բհ-ի, տէր 49
- այս անունով Տաղեր, իսպի՝ Կազմեն տալան ամփոտ փայտեայ 113, — Դաւրի՝ Յիսուս յայս ծագեալ 110
- գրիչ (1267) 98
- վրդ. գրիչ (1371) 106
- Բհ. Աորոզող (1438) 7
- գրիչ Եղբրդուտի մէջ (1488) 198
- կր. գրիչ (1569) 52
- ում գրիչ (1575) 292
- ում գրիչ (1586) 126
- ում գրիչ (ԺԶ դ.) 131
- վրդ. գրիչ եւ տէր (1619) 12, 243
- գրիչ ի Զէյթուն (1629) 180, 181
- վրդ. տէր (1640) 75
- արեղայ, գրիչ (1649) 80
- ում գրիչ (1663) 292
- Բարսուղար Գր. Արշարատեանց եպ. ի (1676) 291
- արեղայ, որդի Գրիգոր Բհ-ի, տէր (ԺԷ դ.) 49
- ում գրիչ (ԺԷ⁹ դ.) 173
- Բհ. գրիչ 124, 226
- երէց գրիչ ի Մարգուան (1709) 75
- դպիր գրիչ (1764) 294
- արեղայ գրիչ (ԺԸ⁹ դ.) 74
- արեղայ գրիչ 36
- կր. գրիչ յԵրուսաղէմ 294
- ում գրիչ կամ տաղասաց 142
- սարկաւագ, գրիչ 38
- Տէր—Միքայէլեան գրիչ ի Կ. Պօլիս 224
- Յովնան մրդ (Դանն) 26, 111, 141, 166
- Յովսէփ գեղեցիկ 83
- Աստուածախայր 83, 131, 281
- Արիմարացի 45
- եպ. Նդեխոյ 234
- Փրա — Շահապօնեցի 114
- ում գրիչ՝ 138
- ում գրիչ (ԺԷ⁹ դ.) 94
- Բհ. գրիչ (1730) 179
- դպիր գրիչ (1732) 220
- Բհ. տէր (1744) 244
- Կ. Պօսեցի գրիչ (1770) 224
- Յովնանու ուրացող 29, 72, 84, 155
- Յունան Բհ. Սօփիացի 222
- Յուսուփ դան, հայր Զահանջահ զանի 103
- Յուստինոս կայսր 171
- Յուստինէ կայս 189
- Յուստինոս վկ. 2
- Կյրպ. Երուսաղէմի 172
- Յուսիկ Ոզ արգելական յԱնտիոք 100

Ն

- Նարոգործունոր արեայ 84
- Նազար, գիւղացեա Ն. Ջուղայի (1621) 60
- Նազարէրեան Տիգրան հեղինակ Բժշկարանի (1841) 69
- Նարան, Բնորդի խեղարի 144
- Նահապետ Եղեսացի Կար. Էջմիածնի 13
- Բուչակ 192, 194
- Նեղոս Ոզ 87
- Նեստոր աղանդաւոր 10, 28, 208, 289
- Նեստորականք 22
- Նեստղաց ազգ 40, 48, 49
- Ներոն կայսր 72
- Ներսէս Պարբե 16, 48, 86, 110, 113, 158, 166, 245, 251
- Բ. Կար. Աշտարակեցի 22, 25
- Լամբրոնացի 4, 5, 11, 30, 31, 40, 58, 59, 69, 78, 96, 97, 100, 104, 123, 145, 152, 170, 191, 227, 252, 266, 280, 291
- Մովսէսի 113
- Շմորիակի 18, 19, 27—29, 41, 43, 55,

- 58, 65, 71, 73, 80, 86, 92, 98, 99, 108—
111, 115, 116, 123, 126, 127, 135, 139,
146, 147, 151—154, 159, 169—171, 174,
178, 179, 186, 188, 191, 194, 197, 198,
200, 211, 212, 214, 216, 218, 147—249,
264, §72, 291
- Պալինեց 62, 64, 215, 253, 254, 260
- Սեբաստացի կաթ. Ստյ (1651) 136
- աշակերտ Ստեփանոս վրդ. Յակոբեցւոյ
11, 13
- առաջնորդ Ս. Թորոսի ուխտի 19
- խօջա վկայ գնումի (1661) 67
- կազմող ի կարմիր վանս (1658) 87
- վրդ. Լմայ անապատի (1625) 70
- ոմն. տէր 97, 98
- որդի Սահակ ֆհ ի. տէր (ժեղ) 194
- ֆհ. խնդրող գրութեան (1331) 5
- Նեփօթ Հ. Գրիգոր, քեռորդի Արծիւեան
կաթ ի գրիչ 234, 253, 270
- Նիկիոյ ժողով 10, 48, 166, 170, 172, 173,
288
- Նիկիոյ փոքր Հայաստանի, ժողով 289
- Նիկողայոս հյրալ. 160
- պատրիարք Կ. Պոլսոյ (1478) 222
- տաղասաց 203
- Նիկոլ տիրացու Ահիսողյու 222
- Նինոփոս եպ. Աղմիրապօլսոյ 227
- Նշանագիրք իմաստեց 37, 183
- Նշանք Գրիստոսի 97
- Նոնոս (Նանա) 98, 102
- Նուրտինեան Յովհաննէս վրդ. հեղինակ եւ
գրիչ (1789) 281, 288

Շ

- Շահարաս մեծ 60, 142
- Շապուհ արքայ 84
- Շեխալի խան Դալվաթ (1671) 142
- Շէյխ Ռահմուտ բժիշկ 143
- Շիկար. որդի Արտաւազ(դ) քաղաւորի
Հայոց 1
- Շմաւոն ազգական Գրիստոսի 6, 172
- Շնորհքեան Մանուէլ Զէլէայի 260
- Շուշանեանք 273

Ո

- Ոնեգինոս աշակերտ Պաւլոսի 2
- Ոնորատ վկ. 1
- Ոնորիոս կայսր 104
- Ոսրեկի ազգ 275
- Ոսկան ֆհ. հայր Ստեփանոս Նոր վկայի 84
- Ոսկեանց Հ. Ռաֆայէլ, միաբան Անտոնեան,
տէր 31
- Ոսկեանք 84, 111, 159, 166
- Ոստեանցի երէց, Տաղ Պենդեան (Սաղադին
է քանս) 111
- Որդիք եւ Թոռունք Գր. Լուսաւարչի 113
- Որդիք Ռուսման 29, 111
- Որդիքնէս 33
- Որդիոս տես Դորոքէոս
- Ուսուստում (Ռուստում) քաղաւոր (1495) 93
- Ուրախ ոմն. գրիչ (1718) 54, 55
- Ուրբաք վկ. ընդ կիրակիի կամ կիրակոսի 84
- Ուրուգեան Յովհաննէս վրդ. քարգմանիչ
(1817) 225
- Ուրախիոս վկ. 1, 229

Պ

- Պալատին Յովսէփ, հեղինակ 258
- Պակինանդի տես Բաղինեան
- Պաղտասար ղայիր, Ողբ՝ Պարսաւորեալ
գերիս խղմալի 221
- երէց, գրիչ (1678) 269
- Նդիա ֆհ. յիշատակագիր (1750) 126
- Պաղտասարեան Հ. Գէորգ, տէր (ժեղ) 249
- Պաղտին իշխան (1145) 251
- Պաղտոստ Պառայ, տէր (1663) 177
- Պայլըրեան Յովհաննէս ֆհ. տէր (1781) 274
- Պապ քաղաւոր 48
- Աղեֆանդրացի իմաստաւէր 133
- Պատմութիւն Մանկան եւ ազգական 84
- Պատմութիւն Պղնձէ քաղաքի 84

- Պարսիկ 22, 31, 65, 176, 273
 Պարսո՛ւմ եղ. 6
 Պատրիկոս եղ. աշակերտ Գերմանոսի 96
 Պաւլոս տնս Պորոս
 Պաւլոստոս վկ. ընդ Լաւրեմոսիոսի 1
 Պիտրոս Առաքել (տաղ) 29, 31, 40, 72, 111, 112, 138, 151, 155, 165, 167, 169, 189, 211
 — վկ. տնոյրո՛ւմ 87
 — Գետապո՛ւմ կար. 265
 — Կլոյս. Արեւմտեանացի 6, 23, 24
 — Կլոյս. Կրքայր Բարսեղ Կեսապացոյ 135, 185
 — Կոյ. Հաիւցի (1750) 127
 — Կոյ. Սիւնեաց 22
 — Կոյ. Վրաց 23
 — տաղապ. Պետրոս Պօղոս ընտրեալ 29
 — Կրէց, որդի Խաթանի, տէր 67
 — Էն. Նրզնկացի, խնդրող տաճարի Դուկաս Կոնյեի՛ւ 150
 — ռմ. Զպլր գրի՛ւ (1606) 20
 — ռմ. գրի՛ւ (1652) 294
 — Էն. տէր (Փե՛ Դ.) 181
 — Կրէց, գրի՛ւ (Փե՛ Դ.) 184
 — Էն. Նընրագի (Հալէւցի) տէր (1705) 144
 — Էն. Ռոքնայեցի, գրի՛ւ (1705) 144
 — վրդ. տէր (1688) 90
 — Զուգայեցի, որդի տնի Սաղգիտի գրի՛ւ (ՓԼ՝ Դ.) 145
 — փրա — Տօրիմի՛ւմ 175
 — որդի Կառլոսի, տէր 92
 (Պերիարմենկա 34, 149, 150)
 Պիլատոս 45, 172
 Պիոս (Փիոս) Դ. տաղ 234
- Զ. տաղ 226, 271
 Պիտրիւ 16
 Պիւռոմ 292
 Պիւռոմ 94
 Պրզնկապետ Կլոյս. 6
 Պրիկիւ 33, 37, 133, 150
 Պրիւնրոմ վրդ. Ուռտանուլի (1789) 222
 Պրոկ Կլոյս. Կ. Պօղոս 21, 22
 — Կոյ. Կիւր 208
 — Դիւարկոս 129
 Պօղոս (Պաւլոս) Առաքել 2, 6, 10, 40, 52, 53, 77, 84, 111, 138, 146, 165, 167, 169, 170, 189, 211
 — 6գ. 167
 — տաղար. Կ. Պօղոս 261
 — զանապա, Գամա մանկանց 221
 — Կոյ. Դամասկոսի տնս Սամանիօղլոս
 — Կոյ. տէր (1771) 20
 — վրդ. Տարմեցի 169
 — արեւոյ, գրի՛ւ (1397) 156
 — տրիւտ, տէր (1628) 80
 — Էն. գրի՛ւ (1694) 12, 13, 16
 — Էն. որդի Յարութիւնի, կնիք Բը (1695) 55
 — որդի Յարապ խալիֆայի, տէր (1763) 16
 — վրդ. Կ. Պոլսեցի, գրի՛ւ (1809) 257
 — Էն. գրի՛ւ (Փե՛ Դ.) 149
 — ռմ. գրի՛ւ 154
 — Կեփո՛ւ, տէր 55
 — ռառցի՛ւ իգնափառ գրի՛ւ 59
 — չէլեյի խաւփեան 279, 280
 Պոյնտեան Հ. Պօղոս, Անտիան միաբան, գրի՛ւ (1837) 57
 Պոմպիլեոնաւ Ս. — 192

Ձ

Ջախանջահ Ղան, որդի Յուսուփի (1443) 103

Թ

Թիվերիտ Ղազար, ինդիմալ 259
 Թումանու կայսր, որդի Կատանդիոյ 66
 Թուրմուս տնոն վկ. 84

Թոտակէ Էրէց Զուգայեցի, որդի Կարի-կարի, գրի՛ւ (1621) 60, 61

II

- Սաղաղ տէս Ստանցի հրէց. տաղասաց
Սահակ Պարբեւ 21, 22, 24, 134, 153, 166.
— 173, 187, 191, 195, 232, 245, 251
— Կայ. Ահագլին 223
— Արծրունի, բուղբ առ Մ. Խորենացի 97
— Համազասպեան Արածեցի 22
— միայնակեաց 171
— վրդ. Հայոց 55
— տեղապահ Արզնույ Բարսեղայեաց Աս-
տուածածնի (1694) 12
— գրիչ Յայմատուրի (ԺԵ դ.) 3
— ում գրիչ (1627) 147
— Բ. ի Վենետիկ (1652) 39
— արեղայ Շախսարանցի. գրիչ Է. տէր
(1653) 156
— Բ. տէր (1715) 103
— երէց գրիչ Է. ծաղկող (1722) 217
— Կոչկակար, տէր (1775) 46
— տիրացու Կոտիկեացի. գրիչ (1841) 69
Սաղաթիլ վրդ. տէր (1425⁶) 104, 105
Սամանեան Եղբայր Բառնարաս, Անտոնեան
միաբան (1838) 72
Սամանեօղլու Պօղոս Է. Դամասկոսի
(1743) 184, 234
Սամուէլ մրգ. 2, 73
— Կամբոյձորեցի 24, 171
— Բ. Բեկնուքիւն տոմարի. 183
— Կր. գրիչ (1360) 174
— միտ. որդի Վահրամշի, տէր (1443) 103
— արեղայ վերատեսուչ Պրոսպու. Էնդի-
նակ (1760) 266
— վրդ. ի Հռոմ, գնող (1773) 244
Սամփսոն 60
Սանասուրուկ Եղաւոր 194
Սանդուխտ Կոյս 166
Սանուս չէլէպի. Էայր Սֆանդար չէլէպիի.
տէր 99
Սասանեան տես Շուշանեան
Սարափեան Եղբայր Արանաս, Անտոնեան
միաբան 270
Սարգիս Գորավար բնդ Մարտիրոսի 26, 84,
109, 111, 138, 141, 158, 160—164, 189,
202, 206, 211
— Զարակունեան (բուղբ Սահակայ առ—)
— արքիպ. Երզնկայի (1331) 5
— արքիպ. Սարափեան Կ. Պօլսեցի 280
— Ատանացի. գրիչ (1674) 293
— Դամասաց, Դամա Պետրոս-Պօղոսի 29
— Դաւաշեցի, տէր 6, 7
— Է. Բամակաղի (1605) 63
— Է. Եղոկացի Սահարնի 38, 39, 136,
238, 254, 255
— Գ. Կար. (1495) 93
— Կառամարտիկ (Թուրք Գր. Մագիստրո-
սի) 265
— Վրկիմցի, որդի Հափիմի, գրիչ (1414) 12
— Շնորհալի 115
— Զոլախ չէլէպի, տէր 67
— վրդ. խնդրող «Անթառա՛մ ծաղիկի» 76
— վրդ. Կ. Պօլսեցի տէր (1732) 38
— վրդ. Հանցի, ժամարար Երուսաղէմի
(1767) 276
— վրդ. տէր (1676) 102
— Բ. գրիչ (966) 290
— Դայիր, տէր (1306) 160
— Բ. սգնող գրչուքեան 106
— Բ. ծաղկող (1324) 293
— երէց Հայեպի բերդի (1634) 140
— Դայիր, տէր (1661) 67
— Բ. ուսուցիչ Կարապէտ գրիչի (1737) 119
Սարկաւազ վրդ. 147, 183
Սափար, Էայր Մելիք տղայի (1621) 78
— Նահատակ ի Կ. Պօլսի (1631) 57
Սեկուսոս, բուղբ Կիրդի առ — 265
Սեղբեստրոս Էյրալ. 172, 232
Սենեֆերիմ արքայ 144
Սէլիմ (Սէլման) շահ Պարսից (1695) 56,
142, 176
Սէփերնեանց Հ. Գրիգոր (1810) 272
Սէփի շահ Պարսից (1667) 142
Սիման (Սիմեոն) Դառնեցի, Բեկնուքիւն
Շաղկապաց, 129
— արքեպ. Բերկույ 261
— Յերուկի 112
— Կար. Կիլիկիոյ 99, 152
— Է. (ԺԵ դ.) 3
— երէց Վառնայի 222
— Երզնկայի Յովհ. Դամասկացոյ 231
— Կր. տէր (1414) 201
— Էայր Մարգարէ գրիչի 85
— Զուղայեցի, Քերականութիւն 80
— տաղասաց. Սուրբ Յովհիսայ դուստր, 109
— վրդ. գրիչ (1371) 105, 106
— Բ. գրիչ (ԺԳ—ԺԵ դ.) 153
— Բ. գրիչ (1628) 290
— Բ. Նամակ Կիրակոս վրդ. ի առ —, 169
— ուսուցիչ Մելիմ գրիչի (1657) 41
Սինուէզանու ժողով 288
Սիստոս Էյրալ. Հռոմայ 173
Սմբատ Վրկան 23
— պատմագիր 66
Սոգոմէ իսպրոն, դուստր Երեմիա Զա-
տրնիի, տէր (1772) 47
Սողոմոն արքայ 104, 145, 292
— առաջնորդ Մաքնուցի 171
Սողոս տէս Պօղոս Առաքեալ
Սորմին սարատեւաւ 22

Տ

Տահիր սուլթան եղիպտոսի 9
Տանկի 24, 133, 183, 150
Տարագոսեան 160
Տառուլ ասպատակող (1606) 20
Տարսնի ժողով 289
Տեր-Գրիգորեան, գրիչ (1840) 66
Տերվիշեանց Հ. Պօղոս. Անտոնեան միաբան
(1810) 272
Տիքերիս կայսր 45, 172
Տիմանց լեկայ. Հռոմայ (1248) 169
Տիմոթեոս աշկ. Պօղոսի 2, 53
— հյրա. Անտիոֆայ 74

— վրդ. Գաղատացի (1773) 244
Տիրատուր վրդ. Բարոզ մը 148
Տիրացու ֆհ. տեր (1360) 174
Տիզեան Անտոն, տապանագիր 262
Տիստա աշկ. Պօղոսի 35, 53
Տուսունեան Յովհաննէս, գրիչ (1787) 77
Տուտէսրդի վրդ. 252, 291
Տրդատ քաղաւոր 1, 42, 46, 48, 109, 113,
160, 232
Տրիտեղեան ժողով 289
Տօղրամանեան Հ. Արամաս տես Արամաս
Տօրինիկոսի Կարգ 61, 224

Փ

Փայուլ քաղաւոր — Պատմութիւն 101
Փանէս ի Գիրս Նոնասի 98
Փանաս, որդի միտ. Տառտի. տեր (1692) 186
Փարաւան քղ. 83
Փիլիմոն եւ Յովհաննէս. կեղծանուն հեղի-
նակներ 237
Փիլիպպոս վկ. ընդ Անդրոնիկոսի 2
— Կաթ. էջմիածնի 39, 102

— տաղասաց, Ստ. Ուլնեցուց. Յարութեան,
Ռաւանուր մարախի (1568) 214, 215
Փիւնիկ Հռոմայ վրդ. 182
Փլորոս վկ. ընդ հարոսի (հարոսոսի) 2
Փղարլանաս պատրիարք Կ. Պօլսոյ 266
Փնոցիանոս քաղաւոր — Պատմութիւն 101
Փոտ պատրիարք 24, 26, 55, 291
Փոսպինոս վկ. ընդ Անիկոսի 1, 229

Ք

Քաղկեդոնի ժողով 26, 65, 169—171, 251,
284, 285
Քառասուն Մանկունց Սեբաստիոյ 27, 84,
112, 116, 139, 165
Քերովքե (Բիսկին), տաղասաց 141

— ֆհ. «Լիբանանցի կարծեցեալ» 261
Քսենոփ (Քսենիփոն) վկ. 43
Քսեստոս վկ. ընդ Լաւրենտիոսի 1
Քրիստափոյ արքեպ. Բարոզ մը 227
Քօթա իւլաթեցի, տաղասաց 138

Օ

(Օգոստին տես Բարդուղիմէոս եպ. Մարաղայ
(Օգոստինոս Ս. Հայր 154
(Օնոփրիոս եպ. գրիչ (1644) 125
(Օսիկոս Հ. Դիոնիսիոս, Յիսուսեան, հեղի-
նակ 262
(Օսման պէկ Ղազի իւյն Տօղրուլ 223

— սուլթան, որդի Մուսթաֆայի 223
— Դ. սուլթան 223
— փաշա Թօֆալ, զօրավար (1736) 31
(Օսմանցի 31, 84, 282, 283
(Օրաւգիոս. Օգոստինոսի դիւալաւուս առ —
154

Ֆ

Ֆաթայի խան. վէզիր ի Թարիպ (1711) 85
Ֆարիս սուլթան 222

Ֆրանկ 31, 68, 109, 155
Ֆրիկ տաղասաց 141

FONDATION CALOUSTE GULBENKIAN

BIBLIOTHEQUE ARMENIENNE

The Chronicle of Petros di Sarkis Gilanentz Traduit de l'arménien par Caro O. Minasian. Préface de Laurence Lockhart. Lisbonne, 1959. (Livraria Bertrand, 73 Rua Garrett 75, Lisbonne). 45 Esc.

BABGEN CATHOLICOS, *Catalogue des manuscrits arméniens de la Bibliothèque arménienne de Galata*. En arménien. Antélias, 1959. (Librairie C. Klincksieck, 11, rue de Lille, 75-Paris 7e). 40 Frs.

MEILLET A., *Études de linguistique et de philologie arméniennes I. Recherches sur la syntaxe de l'arménien*. Suivies *De la composition en arménien*. Lisbonne, 1962. (Librairie C. Klincksieck, 11, rue de Lille, 75-Paris 7e). 40 Frs.

THOPDJIAN H., *Catalogue des manuscrits du monastère d'Armache*. En arménien. Venise 1962. (Congrégation des Mékhitaristes. Tipo-litografia armena, S. Lazzaro, Venise). 18 dollars.

RÜDT-COLLENBERG W. H., *The Rupenides, Hethumides and Lusignans. The structure of the Armeno-Cilician dynasties*. Paris, 1963. (Dépositaire: Librairie C. Klincksieck, 11, rue de Lille, 75-Paris 7e). 32 Frs.

CHARANIS P., *The Armenians in the Byzantine Empire*. Préface de S. Der Nersessian. Lisbonne, 1963. (Livraria Bertrand, 73 Rua Garrett 75, Lisbonne). 35 Esc.

MANANDIAN H., *Tigrane II et Rome. Nouveaux éclaircissements à la lumière des sources originales*. Préface de Jérôme Carcopino. Traduit de l'arménien par H. Thorossian. Lisbonne, 1963. (Livraria Bertrand, 73 Rua Garrett 75, Lisbonne). 60 Esc.

OSKIAN H., *Catalogue des manuscrits arméniens de la Bibliothèque des Mékhitaristes de Vienne*. En arménien. Vienne, 1963 (Mechitharisten-Verlag, Mechitharistengasse 4, 1070 Wien). 60 dollars.

KESHISHIAN M., *Catalogue des manuscrits arméniens du monastère de Bzommar*. En arménien. Vienne, 1964 (Mechitharisten-Verlag, Mechitharistengasse 4, 1070 Wien). 45 dollars.

Stephanos ROSCHKA, *Chronographie ou Annales ecclésiastiques*. (En arménien). Vienne, 1964 (Mechitharisten-Verlag, Mechitharistengasse 4, 1070 Wien). 6 dollars.

ARCHAROUNI Grigoris, *Commentaire du Lectionnaire*. En arménien. Venise, 1964 (Congrégation des Mékhitaristes. Tipo-litografia armena, S. Lazzaro, Venise). 3 dollars.

MANANDIAN H., *The Trade and Cities of Armenia in relation to ancient world trade*. Traduit du russe par N. Garsoïan. Lisbonne, 1965 (Livraria Bertrand, 73 Rua Garrett 75, Lisbonne). 130 Esc.

ADONTZ N., *Études arméno-byzantines*. Recueil d'études publiées dans Byzantion et autres périodiques. Lisbonne, 1965. (Livraria Bertrand, 73 Rua Garrett 75, Lisbonne). 130 Esc.

JEAN DE CRIMÉE. *Histoire du célèbre monastère de St. Nichan de Haghat.* En arménien. Vienne, 1965. (Mechitharisten-Verlag, Mechitaristengasse 4, 1070 Wien, Autriche). 5,50 dollars.

SARGISSIAN B. et SARGSIAN G., *Grand catalogue des manuscrits arméniens de la Bibliothèque des Mékhitaristes de Venise.* Tome III. *Rituels et canons d'ordination.* En arménien. Venise, 1966 (Imprimerie des Mékhitaristes, S. Lazzaro, Venise). 18 dollars.

BOGHARIAN Norayr, *Grand catalogue des manuscrits du monastère de St. Jacques.* Tome I. En arménien. Jérusalem, 1966 (Imprimerie du Patriarcat arménien, Jérusalem, B. P. 14001). 7,50 dollars.

BOGHARIAN Norayr, *Grand Catalogue des manuscrits du monastère de St. Jacques.* Tome II. En arménien. Jérusalem, 1967. (Imprimerie du Patriarcat arménien, B. P. 14001. Jérusalem) 7,50 dollars.

N. *Catalogue des manuscrits arméniens du monastère des Apôtres et des Traducteurs de Mouche et des environs.* Imprimerie du Patriarcat arménien, B. P. 14001. Jérusalem, 1967. En arménien. 2,75 dollars.

ADONTZ N., *Armenia in the Period of Justinian.* Translated from Russian into English with editorial comments of Nina G. Garsoian. Louvain, 1970 (Imprimerie Orientaliste, B. P. 41, Leuven, Belgique). 20 dollars.

ADONTZ N., *Denys de Thrace et ses commentateurs arméniens.* Réédition de l'édition de 1915 (St. Pétersbourg), avec traduction de l'introduction en français par René Hotterbeck. Préface de M. Leroy. Louvain, 1970 (Imprimerie Orientaliste, B. P. 41, Leuven, Belgique). 12 dollars.

BOGHARIAN Norayr, *Grand Catalogue des manuscrits du monastère de St. Jacques.* Tome III. En arménien. Jérusalem, 1968. (Imprimerie du Patriarcat arménien, B. P. 14001, Jérusalem). 7,50 dollars.

BOGHARIAN Norayr, *Grand Catalogue des manuscrits du monastère de St. Jacques.* Tome IV. En arménien. Jérusalem, 1969. (Imprimerie du Patriarcat arménien, B. P. 14001, Jérusalem). 13,50 dollars.

HOVAGUIMIAN Stépanos, *Catalogue des manuscrits de Nicomédie.* En arménien. Venise, 1970. (Tipo-litografia armena, San Lazzaro, Venise). 7,50 dollars.

HOVSEPIAN Garekin, *Les Khaghbakian et Prochian dans l'histoire d'Arménie.* En arménien. Antélias, Liban. (Catholicossat arménien de Cilicie, Antélias, Liban). 9 dollars.

HOVHANNISSIAN, P. Michel, *Les Forteresses de l'Arménie.* Venise — 1970. (Tipo-litografia armena, San Lazzaro, Venise). 24 dollars.

TER-AVETISSIAN S., *Catalogue des manuscrits du monastère de Nor-Djoulf.* Tome I. En arménien. Vienne, 1970. (Mechitharisten-Verlag, Mechitaristengasse 4, 1070 Wien, Autriche). 88 dollars.

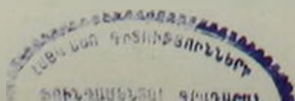
Recueil complet AZTARAR, première revue arménienne ayant paru en 1794—96. 2 vols. en reproduction xérogaphique, Paris, 1970. (Librairie C. Klincksieck, 11, rue de Lille, 75-Paris 7e). 98 Frs.

BOGHARIAN Norayr, *Grand Catalogue des manuscrits du monastère de St. Jacques.* Tome V. En arménien. Jérusalem, 1971, (Imprimerie du Patriarcat arménien, B. P. 14001, Jérusalem). 12,50 dollars.

LAURENT Joseph, *Études d'Histoire arménienne,* Louvain, 1971, (Imprimerie Orientaliste, B. P. 41, Leuven, Belgique). 5 dollars.

AKINIAN N. - OSKIAN H., *Catalogue des manuscrits arméniens de la Bibliothèque de Bzommar.* «Collection Antonian». En arménien. Vienne, 1971 (Mechitharisten-Verlag, Mechitaristengasse 4, 1070 Wien, Autriche). 27 dollars.

Note: 1 \$ = 28,50 Escudos, 1 \$ = 5,55 NF., 1 £ = 70 Escudos, 1 £ = 2,40 Dollars.

ՀԱՆ Հիմնարար Պիտ. Պրադ

FL0069315

KATALOGE DER ARMENISCHEN HANDSCHRIFTEN

HERAUSGEGEBEN VON DER WIENER MECHITHARISTEN-CONGREGATION

1. Տաշեամ Լ. Ե., Յուցակ Հայերէն ձեռագրաց կայսերական Մատենադարանին ի Վիեննա: 1891, 4°, էջ 5 + 49: Գ. Փր. 3.—
2. Գալեմբարեամ Լ. Գ., Յուցակ Հայերէն ձեռագրաց արքունի Մատենադարանին ի Միւնխէն: 1892, 4°, էջ 4 + 37: Գ. Փր. 3.—
3. Տաշեամ Լ. Ե., Յուցակ Հայերէն ձեռագրաց Մատենադարանին Միւնխարանց ի Վիեննա: 1895, 4°, էջ XVII + 277 + 47 + 1164: 5 լուստիպ եւ 2 դունատիպ տախտակներով: Գ. Փր. 210.—
4. Աճառեամ Լ., Յուցակ Հայերէն ձեռագրաց Մատենադարանին Սանսարեան վարժարանի ի Կարին: 1900, 4°, էջ 14 + 37: Գ. Փր. 3.—
5. Աճառեամ Լ., Յուցակ Հայերէն ձեռագրաց Թաւրիզի: 1910, 4°, էջ 32 + 155: Գ. Փր. 9.—
6. Աճառեամ Լ., Յուցակ Հայերէն ձեռագրաց Նոր-Բայազէդի: 1924, 4°, էջ 20 + 61: Գ. Փր. 4.—
7. Աճառեամ Լ., Յուցակ Հայերէն ձեռագրաց Թեհրանի: 1936, էջ 17: Գ. Փր. 1-50
8. Գուլակեամ Թ. Արքեպ., Յուցակ Հայերէն ձեռագրաց Ս. Նշանի վանուց ի Սեբաստիա: 1960, էջ 140: Գ. Փր. 6.—
9. Ակիմեամ Լ. Ն., Յուցակ Հայերէն ձեռագրաց Լեմբերգի (Լվով) եւ Ստանիսլաւովի: 1961, էջ 60: Գ. Փր. 4.—
10. — — Յուցակ Հայերէն ձեռագրաց Նիկոսիայի ի Կիպրոս: 1961, էջ 140: Գ. Փր. 6.—
11. — — Յուցակ Հայերէն ձեռագրաց Ս. Վլասի Հիւրանոցի եւ Լեւոնեան վարժարանի ի Հոռոմ: 1961, էջ 76: Գ. Փր. 4.—
12. Պայեամ Տրդատ եպս., Յուցակ Հայերէն ձեռագրաց Ս. Կարապետի վանուց ի Կեսարիա: 1963, էջ 80: Գ. Փր. 4.—
13. Ոսկեամ Լ. Լ., Յուցակ Հայերէն ձեռագրաց Միւնխարեան Մատենադարանին ի Վիեննա, Բ. Հատոր: 1964, էջ 1156: Գ. Փր. 260.—
14. Քէշիշեամ Մ. Վ., Յուցակ Հայերէն ձեռագրաց Զմամուի վանքի Մատենադարանին: 1964, էջ 812: Գ. Փր. 200.—
15. Բոսեամ Լ. Ե., Յուցակ Հայերէն ձեռագրաց Արծնեան վարժարանի ի Կարին եւ Կարնոյ գիւղերու: 1964, էջ 131: Գ. Փր. 15.—
16. Տէր-Աւետիսեամ Ս., Յուցակ Հայերէն ձեռագրաց Նոր Զուղայի Ամենափրկիչ վանքի, Լ. Հատոր, 1970, էջ 926: Գ. Փր. 380.—
17. Ակիմեամ Լ. Ն. եւ Ոսկեամ Լ. Լ., Յուցակ Հայերէն ձեռագրաց Զմամուի վանքի Մատենադարանին, Հատոր Բ. Անտոնեան Հաւաքածոյ, 1971, էջ 324: Գ. Փր. 115.—

Պատուէրներն ուղղել / Zu beziehen durch:

Mechitharisten-Verlag, Wien VII, Mechitaristengasse 4